Digitized by Google

11. 2. 2

Digitized by Google

Digitized by Google



J. Zucchi sculp.

Digitized by Google

MEDICINÆ COMPENDIUM,

IN USUM

EXERCITATIONIS DOMESTICÆ;

DIGESTUM A

JOANNE DE GORTER,

A. L. M. MEDICINÆ DOCTORE ET PROFESSORE ORDINARIO.

PARS PRIMA.

PATAVII, Typis Seminarii. MDCCLI.

Apud Joannem Manfrè. 7.15

SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

Digitized by Google

TYPOGRAPHUS
LECTORI.

QUæ duæ res typographum impellere maxime poſſunt, ut præfationem aliquam libris a ſe ſe edendis præfigat, illæ in præſentia me ambæ deficiunt. Nam aut libros ipſos tanquam utilis eruditis commendare ſtudet; aut lectores monere, quæ in iis, quo ordine qua doctrina pertractentur. At præſentem hunc librum nomen ipſum Auctoris, pro ſingulari ejus in republica litteraria auctoritate ac fama, ſatis ſuperque commendat; argumenti vero atque inſtituti ſui rationem reddit Auctor idem duabus præfationibus luculentiſſimis. Quare niſi conſuetudini parendum ſit, nihil mihi dicendum ſupereſt. Nam de opera & diligentia noſtra judicare tuum eſto, Benigne Lector. Illud fortaſſe monere non inutile videatur, editionem hanc feſtinanter, Autore ipſo nos per litteras cohortante, fuiſſe elaboratam intermiſſumque idcirco volumen aliud Autoris ejuſdem, quod jamdiu ſub prælo erat, nunc exitum ſpectat propediem. Præmitti autem hoc placuit ob ſingularem utilitatem. Cum enim omnia Gorteri opera docta, utilia, egregia ſint, tum hoc longe utiliſſimum ac præſtantiſſimum habendum videtur. Nam ſi cetera partes modo quaſdam medicæ artis ſeorſim illuſtrant, hoc unum compendio quodam Medicinam complexum eſt univerſam. Primum enim peritiſſimus Auctor morborum multitudinem, quibus humanum corpus conflictari conſuevit, ordine proſequitur, deinde morbis detectis medicamenta omnium generum breviter ſed luculenter exponit. Morborum vero cogni-

Digitized by Google

tione ac remediorum totam fere artem medicam contineri quis non videt ! ſed quid ego hæc oblitus & artis & propoſiti mei? Lege ſis, ac judica. Vale.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO

OMnes Theoriæ Medicæ partes tanto ſtudio hoc tempore excultæ inveniuntur, ut vix aliquid videatur reſtare; Praxis autem, quod dolendum, omnium minime mihi agitata videtur: Botanicam enim, Anatomicam, & Chymicam qui ſcientiam exercent, omnibus viribus, manibus pedibuſqne obnixe ſingulas tentarunt expolire, omnemque vitam in excolendis iis tranſegerunt, nihil aliud agentes. Laudandi equidem eorum conatus & labores. Sed exercitatione practica detenti, quod ipſis vix detur conſcribendi obſervata otium, minorem in hac, quam in aliis partibus, fecerunt progreſſum: pauci vero, quibus raro viſendi ægros eſt data poteſtas, ſcientia practica delectantur, unde hæc minus, quam cæteræ, polita invenitur.

Finitis autem ſtudiis Academicis, quum vellem pervolvere practicos, promptus paratuſque ut eſſem vocatus ad ægrum, me ſtatim in multarum difficultatum labyrinthum conjectum intellexi: dubius inde hærens, quam vellem præ ceteris excolere partem. Terrorem mihi quaſi multitudo & differentia obſervationum in Praxi incutiebat, verenti tan-

Digitized by Google

tos aggredi labores, tenuitatis ingenii conſcio: alliciebant contra in aliis pulcherrima novaque inventa. Exercitationis tamen practicæ neceſſitate hanc partem amplecti coactus, quædam, quæ vel legendo vel obſervando inveneram, in adverſaria conjicere cœpi, me facile inventurum ratus ea, ſi poſtularet uſus. Succeſſit negotium, quam diu curta erat ſupellex; creſcente autem opere ſenſim, alius inſuper modus, quo levarem memoriam, erat excogitandus, & quo ſparſim collecta vel in ordinem, vel in regulas generales, redigere poſſem. Multas hinc tentavi vias, donec in eam, quæ in oratione inaugurali expoſita eſt, inciderim.

Ita cum labore increvit deſiderium ulterius progrediendi; ut fatear, me poſtea magis ſcientia hac quam aliis delectatum fuiſſe.

Vocatus dein ad Stationem, qua nunc fruor, meum exiſtimavi, hos labores, qualeſcunque ſunt, conſecrare ſtudioſis, ipſiſque iis, quantum poſſem, certam brevemque ad curationes indicare viam, atque committere prælo, ut exſcribendi moleſtiam levarem, conſtitui. Cuncta ergo, quæ tot annis collegeram, in compendium redigere cœpi, cujus nunc Primam Partem publici juris facio, reliquas deinceps, ſi vita largiatur & otium, editurus.

Me receſſiſſe a diu recepta ſcribendi methodo, qua Theoria & Praxis pertractantur ſeorſim, non ignoro, ſed recte an ſecus fecerim aliorum eſto judicium, hæc mihi & commodior & certior viſa eſt. Inductus Mathematicis & Arithmeticis inſtitutionibus, in quibus primo ſimplicia & generalia, dein ſpecialia & compoſita magis explicantur, experiri volui, an non ſimili modo, iiſdemque legibus hæc noſtra ſcientia Medica poſſet tractari. Explicata ergo partium generalium ſtructura, a morbis ſimpliciſſimis & generalibus initium feci, atque pro modulo meo abſolvi, deinceps ad partes ſpeciales, & morbos magis compoſitos, progredi eſt animus.

Com-

Compendii volui apponere nomen, quia breviſſimos tantum continet canones aut aphoriſmos, & vix ulla invenitur rei explicatio; hanc ſi adjeciſſem, quod ſine multo labore fieri potuiſſet, & nimis increviſſet opus, & inſtitutionibus tradendis, quibus hoc deſtinaveram, minus fuiſſet idoneum.

Obſcurius videbitur quibuſdam propter brevitatem; ac verſatis in Arte, & Tyronibus, qui me audiunt, nullam reſtare obſcuritatem confido.

Multas inveniet L. B. ſententias, quas ex aliis, non adjecto auctoris nomine, depromſi; item alias, quibus quoſdam oppugnare videor, hæc non ex invidia, aut contradicendi prurigine, a me fuiſſe facta cenſere velit, ſed brevitati ſtudens de induſtria me omiſiſſe nomina. Quid? quædam invenies, quæ ſcriptis olim a me editis contrarientur, ſic curæ poſteriores emendant priora: imo non inficior, & in his nonnulla reſtare vitia, quæ, ſi occurrent poſtea, corrigere non erubeſcam: eſt enim hominis errare, ſed turpe in iiſdem audacter perſiſtere, & contra rationem perfricta fronte defendere.

Nolui novis gloriari inventis, eaque multis extollere encomiis; quid enim intereſt ægrorum, quis rectum invenerit ſanandi modum? aut Medicorum, quis primus aliquid boni detexerit in arte? Solus utique auctor inani lactatur gloria; Medicinæ quidem peritus, qui opera pervolvit, ipſe inveniet, emendatum quid aut additum fuerit, quum magis ad uſum quam gloriam conſcribendi ſunt libri.

Rei magis intentus minorem in expoliendo ſtilo adhibui diligentiam, quam par erat: verum vitiis Typographicis aliiſque quæ inter ſcribendum irrepſerant, Amicus meus integerrimus, Doctiſſimus & Experientiſſimus Doctor Medicinæ *Gerardus van Swieten* ſedulo proſpexit: hic & voluit, ob ſingularem, quam excoluimus, amicitiam, & ob incredibilem erga ſcientiam Medicam amorem, in ſe tædioſum hunc

Digitized by Google

hunc laborem ultro recipere, & potuit, quod non mediocriter, ut multi, aut perfunctorie quaſdam Medicinæ partes exagitaverit, ſed indefeſſo labore ad penitiſſima penetraverit, feliciter & cum judicio abſolvere. Hujus Viri eruditiſſimi peritia majoribus encomiis eſſet celebranda, ſed ejus ingenii a laudibus abhorrentis conſcius, plura addere nolui. Publice tamen agnoſco, me ipſi multum debere, maxime devinctum eſſe, & ſemper animo grato hoc atque alia amicitiæ pignora recordari. Harderovici Calendis Decemb. 1730.

SE-

Digitized by Google

SERIES TRACTATUUM.

1 PArtes corporis humani & Morbi generales diſtinguuntur in		
Cognitionem ſtructuræ & morborum ſolidorum, (2.)		
Deſcriptionem liquorum & eorum vitia (15.)		
2 Structura & Morbi ſolidorum (1.) referuntur ad		
Simplicem cohærentiam, (3.)		
Senſum, (10.)		
Motum. (11.)		
3 Simplex cohærentia (2.) complectitur		
Anatomicam deſcriptionem & uſum fabricæ,	TRACT. I	pag. 1
Morbos ſeu mutationes in his. (4.)		
4 Morbi hi (3.) referuntur ad		
Nexum, (5.)		
Actionem Phyſicam, (8.)		
Cauſas mutantes, (9.)		
5 Nexus ille (4.) eſt		
Firmior, (6.)		
Debilior, (7.)		
Solutus.	II	6
6 Firmior nexus (5.) diſtinguendus,		
Robore cohærentiæ majore,	III	7
Rigiditate,	IV	*id.*
7 Debilior autem nexus (5.) continet,		
Debilitatem & fragilitatem,	V	8
Laxitatem.	VI	9
8 Actio Phyſica (4.) complectitur,		
Elaſticitatem,	VII	10
Inertiam,	VIII	11
Robur contractilitatis majus,	IX	*id.*
Flaccidam fibram & Contractionem minorem	X	12
9 Cauſæ mutantes (4.) reducuntur, ad		
Extenſionem ſeu Elongationem,	XI	*id.*
Adductionem ſeu Compactum,	XII	13
Siccitatem,	XIII	14
Humiditatem vel Uliginem.	XIV	*id.*
10 Senſus (2.) continet		
Deſcriptionem Nervorum & Spirituum,	XV	15
Explicationem Senſuum in genere,	XVI	18

Ex-

Digitized by Google

Expoſitionem Doloris, XVII 23

11 Motus (2.) complectitur,
Deſcriptionem organi motus ſeu Myologiam, XVIII 30
Cordis Arteriarum & Venarum actionem & ſtructuram, XIX 35
Pulſus & eorum vitia, XX 44
Morbos ex motu. (12.)

12 Morbi ex motu eo (11.) dividuntur, in
Motum minorem ſeu languidiorem, (13.)
Motum majorem ſeu fortiorem. (14.)

13 Motus minor (12.) diſtinguitur, in
Motum ſolidorum Languidum, XXI 48
Tremorem, XXII 49
Debilitatem, XXIII 51
Paralyſin. XXIV 53

14 Motus autem major (12.) hos continet morbos,
Motum oſcillatorium majorem, XXV 56
Mobilitatem ſolidorum, XXVI *id.*
Singultum, XXVII 57
Palpitationem Cordis & aliarum partium XXVIII 59
Horrorem & Rigorem, XXIX 60
Convulſionem ſeu Spaſmum. XXX 62

15 Liquores (1.) exigunt,
Deſcriptionem eorum generalem, XXXI 66
Morborum eorum expoſitionem. (16.)

16 Morbi liquorum (15.) referuntur, ad
Quantitatem, (17.)
Qualitatem, (18.)
Motum, (21.)

17 Quantitas (16.) quæ ſimul evacuationes continebit, abſolvitur cognitione & curatione
Sanguinis fluxus, XXXII 70
Menſium purgationis, XXXIII 74
Menſium ſuppreſſionis, XXXIV 76
Hydropis, XXXV 79
Urinæ. XXXVI 87

18 Qualitatis (16.) vitia referuntur, ad
Totam Maſſam, (19.)
Unicam tantum Particulam. (20.)

19. In Tota Maſſa (18.) proponuntur
Putredo, XXXVII 95
Salia & Acrimonia ſalina, XXXVIII 97
Cruditas & Auſteritas, XXXIX 105
Viſciditas & Pituita, XL 106
Lentor ſeu Diatheſis Phlogiſtica, XLI 109

Coa-

Digitized by Google

	Coagulatio & Polypus,	XLII	111
	Craſſitudo,	XLIII	112
	Tenuitas,	XLIV	113
20	*In una Particula* (18.) *ſimul Acrimonia traditur.*	XLV	114
21	Motus (16.) vel eſt		
	Auctus, (22.)		
	Minutus, (23.)		
	Turbatus, (24.)		
22	In motu aucto (21.) explicantur,		
	Ipſe motus auctus,	XLVI	123
	Inflammatio,	XLVII	126
	Abſceſſus,	XLVIII	129
	Calor corporis.	XLIX	134
23	In motu minore (21.) traduntur,		
	Ipſe motus tardior & impeditus.	L	137
	Frigus corporis.	LI	138
24	Motus turbatus (21.) Intelligitur ex		
	Febris deſcriptione.	LII	140

NOI

Digitized by Google

Digitized by Google

MEDICINÆ COMPENDIUM.

PARS PRIMA

Partes Corporis Humani & Morbos generales complectitur.

TRACTATUS PRIMUS.

De Firmarum Partium Nexu, Fabrica, Origine & Uſu.

Definitio.

I. Corpus dicitur *ſolidum*, cujus partes tam valide cohærent, ut ad earum ſeparationem magna requiratur vis.

Quid perfecte ſolidum.

II. *Perfecte ſolidum* vero vel *firmum*, cujus partes nulla cognita vi ſeparari queunt; qualia nuſquam inveniuntur ſenſibilia corpora.

Quid molle.

III. Inter hoc & liquidum varii inveniuntur cohærentiæ gradus, quorum autem partes paulo magis quam liquoris cohærent, *mollia* appellantur corpora: firmiorem habentia particularum nexum, *firma* & *ſolida* omnes vocant Phyſici & Medici: adeo ut mollitudo medium gradum, qui ſane multi ſunt, videatur obtinere inter liquida & dura.

Partes elementares.

IV. Cum multa corpora, vel ſponte ſua, vel artificis induſtria, variam induant formam, nunquam vero in nihilum redigantur, partes horum primas elementares perpetuo manere, ſed alium acquirere nexum, vel priſtinam exuere naturam conſtat; ut nova inde corpora videantur provenire. Harum partium, omnem quum eludant ſenſum, figuram & magnitudinem determinare haud valemus; neque aſſerere, omnibus in corporibus num eædem ſint; figuram autem aliquam & magnitudinem habere nemo dubitare poterit.

Fibræ ſimplicis origo.

V. Ex his in nobis corpuſculum oblongum, teres, ſimplex, ſolidum, nulla cavitate donatum, factum, *fibra* vocatur; quæ vel ex unica ſerie harum particularum, vel ex multis ſibi invicem incumbentibus, & unitis ſeriebus, in ſimile corpuſculum compactis, nata, *ſimplicis fibræ* obtinet nomen. In his obſcuriſſimis & abſconditis diſtinguere non juvat a præcedenti eas, quæ non ex partibus

Digitized by Google

elementaribus, ſed ex aliis exiliſſimis, inviſibilibuſque moleculis congregatione elementarium factis, ſimili modo componuntur, quamvis prioribus ſemper craſſiores, quum eoſdem fere ſortiuntur effectus.

Cohærentia.

VI. Quoniam hæ partes hujuſmodi fibram conſtituentes ſeparationi, divulſionique magis reſiſtunt, quam ſi inſtar arenæ, vel pulveris, in molem aliquam congeſtæ fuiſſent, quædam reſtat vis has partes junctas retinens, *cohærentia* dicenda.

Cohæſionis varii modi.

VII. Variis, ſed non omnia corpora iiſdem modis firmitatem hanc acquirunt, quorum partes ſejunctæ fuere, & cohæreſcunt poſtea firmiſſime inter ſe. Cauſas cohærentiæ fibrarum ſolas perſcrutabimur, ceterorum vero corporum, Phyſicorum eſt. Quas ut indagemus, phænomena fibrarum generalia conſulenda ſunt.

Nexus partium qualis.

VIII. Fibra quævis, excipiuntur forte oſſeæ, in omni puncto ſenſibili flecti poteſt & elongari ſine ruptione: *nexus* ergo partium perpendicularis ſolum eſſe nequit, ut ex fig. 1. 2. 11. patet: ſequeretur enim abſoluta ſeparatio. Verum & parallelus & perpendicularis ſimul eſſe debet, ut fig. 5. 6. 12. 13. evincunt: ita enim particulis junctis in fibram craſſiorem, fibra diſtractionem & incurvationem ſine ſolutione admittit.

Diſtentæ fibræ phænomena & corollaria.

IX. Diſtenta fibra attenuatur, indureſcit in omni puncto, renititur pro ratione cauſæ diſtendentis. Omnis ergo nexus perpendicularis (fig. 6. 12. 13.) deſtruitur; nexus obliquus (fig. 3. 4.) & parallelus (fig. 5. 6. 12. 13.) minuuntur: ſed applicatio particularum fibris parallela arctior, & proprior fit; ſpatia relicta inter partes elongantur, & forſan capaciora fiunt; renititur tamen magis fibra, diſtentionique validius reſiſtit tenſa, quam flaccida & pendula. Abſurdum ergo foret viribus attractricibus, quæ cum numero punctorum tangentium majorem acquirunt firmitatem, hanc adſcribere auctam firmitatem fibræ tenſæ. Cui ergo? num aeris vel ætheris incogniti preſſioni? quum æque in vacuo Boyleano, quam in aere aperto, imo ſub aqua undique premente, idem experimur. Num uligini? Quum humectata chorda, ex inteſtinis animalium aliiſque fibroſis partibus facta, diſtractioni faveat, & minori potentia diſrumpatur. Num figuræ particularum hamatæ, ſerratæ vel uncinatæ? Certe nec viſus eo uſque penetrat, nec figura quadrat phænomenis. Sed cauſa 1. requiritur, quæ augetur cum diſtenſione & flexura: 2. lævitas laterum in particulis, ut ire & redire poſſint ſupra ſe invicem; 3. impedimentum cuicumque liquori hæc ſpatia ingreſſuro.

Tres cohærentiæ cauſæ. 1. mutatio ſpatiolorum.

X. Hæc tria formabunt conceptum cohærentiæ fibrarum. 1. Cum ſola mutatio ſpatiolorum, (fig. 5. 6. 12. 13.) inter partes immutabiles, mutetur, ei ergo omnis hæc actio adſcribenda. Duo fiunt in hac mutatione, vel augentur ſpatiola magnitudine, vel acquirunt longiorem & teretiorem figuram, vel utrumque ſimul fit. Verum augumentum ſolum idem faceret, quod facit locus omni aere craſſo privatus; reſiſtit quidem diſtractioni, ſed non ſuperat preſſionem aeris incumbentis: verum multo fortior cohærentia in fibris obſervatur, & perſiſtit etiam in vacuo. Sola ergo mutatio figuræ eſt cauſa, qua fibra diſtracta in vacuo retenta cohæreſcit. Sed vero figura fit oblonga, qua latera parallela partium fibrarum ſibi invicem propiora fiunt; augeretur inde vis attrahens inter oppoſita latera, ſed tranſverſe, & nunquam recederent partes laxatæ fibræ, ſi vis ea eſſet cauſa: neque receſſus a contactu perpendiculari cauſa reſilitionis ſtatuenda, acceſſus enim mutuus partium, ſive vis attractrix, validiſſime agit in contactu, qui hic ſublatus eſt. Nihil ergo reſtat in his, niſi aliquid innatum, quod *acceſſum mutuum* quoque appellari oportet, quo vidimus liquores citiſſime ingredi tubulos capillares, quo exiliores tubuli hi, eo majori velocitate implentur, & liquor altius elevatur, & quidem in principio celerrime, ſenſim vero tardius aſcendit liquor, donec ad ſummam altitudinem aſcenſus pervenerit. Idem quoque vidimus in guttula olei, aliorumque liquorum, aquæ innatante, ſi duabus acubus diſtrahatur; quo enim magis recedit a figura ſphærica, eo magis reſiſtit divulſioni: modum

vero

Digitized by Google

vero ſi aliquantum excedas, una gutta in duas minores veluti diſrumpitur, magna vi. Ita ſane mihi videtur in fibris noſtris fieri, quæ conſtant particulis mobilibus, cum ſuis ſpatiolis interceptis, niſi aliquis penetrantioris ingenii vero ſimiliora invenerit: fibræ enim in longum diſtractæ in priſtinam renituntur figuram, & quidem eo majori vi, quo magis a priſtina receſſerint, fecerintque ſpatiola canaliculis minutiſſimis ſimilia, qui canaliculi magna vi particulas in utraque extremitate horum diſtractas, quemadmodum aquam tubuli capillares in ſe rapiunt. Aut quod aliquid liquori ſimile latitet in his ſpatiolis, quod in hujuſmodi figuram oblongam redactum, ſphæricam induere tentat. Si vero diſtractio eo uſque proceſſerit, ut partes laterum oppoſitorum ſe mutuo fere tangant, a vi attractrice inter partes actio fibris tranſverſa naſcitur, qua diſſiliunt partes. Acceſſus ergo fibrarum, vel fit 1. eadem vi, qua liquores ingrediuntur capillares tubulos; vel 2. ea potentia, qua guttula liquoris renititur ſphæricam figuram induere, aut forſan utriſque ſimul agentibus.

XI. Alterum autem quod laterum lævitatem continet, diſtrahi & recedere poſſe partes indicat, ſed cohærentiæ cauſam non exponit, potius rigiditas & laxitas eo deducenda. *Particularum lævitas.*

XII. Tertium ſeu ultimum, liquorem alluentem continens, mirabilia quoque profert. Oleum enim quod poros minores ingreditur quam aqua, ideoque magis ingrederetur hæc ſpatiola, & ita cohærentiam fibrarum deſtrueret, fibras roborat, cum vero aqua eas laxat & debilitat: imo ſpiritus terebinthinæ & omnium ſubtiliſſimum alcohol vini, cohærentiam magis firmat & rigidas facit: lixivioſa vero ſolidorum compagem reſolvunt; quædam applicata corpori adſtringunt, alia vero laxant; tepor laxat, calor vehemens & frigus intenſum conſtringit; modica exſiccatio roborat, major vero rigidas facit & fragiles fibras. Et quæ tali modo operantur in noſtro corpore, id non exhibent in aliis. Oleum enim ſulphurea emollit; aqua funem & vegetabilia indureſcere facit; ol. terebinthinæ & alcohol vini reſolvunt reſinoſa; calore ingenti ipſa metalla liqueſcunt, pulveres eorum in unam congregantur molem, oſſa autem humana in cineres fatiſcunt. Quid ergo? fatendum mihi videtur, nos multa neſcire, multiſque in rebus hallucinari, veluti in hoc negotio, quædam poſſe vim colligentem conciliare partibus fibrarum, non vero aliorum corporum, experimentis tantum eruenda, quorum ope alii forſan veritatem & ſimplicitatem hujus detegent. *Humor alluens.*

XIII. Quum vero omnes fibræ, & eædem omni tempore vitæ, & morborum, non eadem firmitate cohæreſcunt, oportebit perſcrutari cauſas, quæ firmiorem & laxiorem faciunt cohærentiam. *Augentia & minuentia cohærentiam.*

XIV. Tubulos vitreos, omnes liquores non eadem vi allicere & ad eandem levare altitudinem; imo reſpuere ut argentum vivum; neque ſervare proportionem gravitatis inter liquores, cum urina ſani hominis altius alcohole vini aſcendit, quo tamen gravior; & liquidorum graviſſimum mercurium non in ſe recipere; alios liquores tarde & lente aſcendere, alios celerius & ociſſime implere tubulos; pinguedine intus illitos liquorem non recipere, & aqua madentes non admittere oleum; ſed quandam obtinere convenientiam, inter ſolidum tubuli recipientis & liquoris recipiendi, omnia ſuffragantur phyſicorum experimenta. Quid ni idem in minimis cavitatulis fibrarum obtineret, ut inde majoris minoriſque cohærentiæ cauſa intelligatur? Sic ſenio, partibus fibrarum ſimili modo vim cohærentiæ majoris & minoris addi & detrahi poſſe: & inde variam cohæſionem, applicatione liquoris (XII), & multa alia, quæ in nobis contingunt, intelligi & explicari poſſe, autumo. Quis aridas omnino fibras, & ex meris partibus ſolidis conſtantes, judicaret, atque ex ſolo attactu harum partium derivaret cohærentiam, qui viderit exſiccatæ fibræ, omni expulſo liquore, particulas in pollinem redigi minimo motu? potius ſtatuendum liquoris præſentiam requiri, ejuſque convenientiam nectendis partibus fibrarum, qua demta, perit quoque particularum cohæſio; reſuſcitata vero, ſive hoc fiat in ipſis particulis ſolidis, ſive fluen- *Liquor applicatus.*

 tibus,

Digitized by Google

tibus, reviviſcit demum cohærentia. Hanc autem vim deſtrui & reſuſcitari poſſe coagulationis & reſolutionis hiſtoria evincit, & præ ceteris magnetis cum ferro tentamina.

Propior applicatio particularum. XV. Alter invenitur quoque modus, quo roboratur & laxatur fibrarum tonus: propior ſcilicet & remotior locatio particularum inter ſe, quam vidimus differentiam elegantiſſime inter tubulos majores & minores: quo enim exiliores, eo quoque altius elevantur humores; confirmatur ulterius vitris planis, vis attractrix maxime agit in mutuo contactu, debilitatur plus quam quadrata diſtantiarum inter corpora remotiora. Unde fibrarum nimis humidarum exſiccatio eas firmat; compactus redigit in firmum callum ſolida.

Congregatio multarum. XVI. Tertius denique his adjungendus; ſi nempe multæ fibræ in unum faſciculum compingantur, pluſquam augmentum fibrarum creſcit cohærentia, quod ex inſpectione figurarum 7. 8. 9. 10. depromi poteſt: cohæreſcunt enim fibræ, quod ſpatiola circumſepta ſint partibus, ut nullibi pateat aditus ingreſſuris liquoribus. Quum vero cum numero horum ſpatiolorum ſimul creſcat cohærendi potentia, & numerus horum augeatur compactu multarum fibrarum in unam maſſam, cohæſio hujus faſciculi ſuperabit cohæſionem omnium fibrarum, quæ in unicam hanc fibram, ſed craſſiorem, ſeu ligamentum congregantur: ſeu, quod idem eſt, ligamentum hoc ſuſtentare poterit pondus gravius ſine ruptione, quam omnes ſeparatæ fibræ ſimul.

Motus fibrarum. XVII. Duplicem obſervamus in omnibus fibris ſenſibilibus motum, alterum inſitum & in viventibus & in demortuis præſentem; alterum vero ſuperadditum in viventibus tantum agentem, qui in hoc loco explicari nequit, quum ſpirituum influxum ſupponat, de quo ergo motu vitali poſtea ſumus acturi.

Contractura. XVIII. Motum hunc inſitum in *contracturam* & *elaſticitatem* juvat diſtingui. Prior omnibus fibris ineſt: talis vero eſt naturæ, quod ſemper fibræ nitantur accurtari, ſeu breviores fieri, verum ſibi commiſſæ, protinus ad ſummam brevitatem non veniant: Si eo pervenerint, iterum reduci nequeant ad priorem longitudinem. Hoc intereſt Medici, ſciat in herniæ, procidentiæ, hydropis, aliorumque morborum, qui nimis diſtentas fecere fibras, curatione, diſtractas partes longo quandoque indigere tempore, antequam debitam brevitatem adipiſcantur; & ne nimis cito elongationem muſculorum, in luxatis & fractis, tentet. Non omnibus in fibris æqualis hæc eſt potentia, nec omnibus hominibus eadem; partibus pendulis, laxis, hominibuſque infirmis eſt debilior; robuſtis vero hominibus, vegetis viris, in flore ætatis, fortior. Suſtentatur hæc vis partibus rigidioribus, puta oſſibus, mobilibus, imo & liquoribus, ut latera vaſorum, quo ſublato ſuſtentaculo, curtantur omnes fibræ.

Elaſticitas. XIX. Aliud vero eſt *elaſticitas*, qua fibra tenſa ſubito in priſtinum redit, quales præ primis ſunt, quibus componitur cartilago in nobis. Sed de his propriis titulis amplius, hic ſufficit indicaſſe.

Origo Solidorum. XX. Quum fibræ hæ ſolidæ ab embryone, quando ſolidi vix merentur nomen, uſque ad conſiſtentem ætatem increſcant & augeantur, id augmentum prius liquidum fuiſſe nemo dubitare poterit, quod tandem aliis applicatum partibus in hujuſmodi fibras abiit. Quam tenue id & parvum in principio fuit, pervolventi Malpighium, Harvæum, & Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, de ovi incubatione manifeſtum erit.

Simplicium fabrica. XXI. Hæ fibræ faſciculatim congeſtæ, neſcio an contortæ inveniantur, in corpuſculum oblongum, teres, vaſculis deſtitutum, fibra craſſior, fortior, aut Ligamentum vocari poteſt. Verum in corpus latum planum congeſtæ, membranæ ſimplicis inſignitur nomine. Quæ iterum in corpus cylindricum intus cavum formata vas ſimplex exhibet. Quæ ex adjectis figuris 16. 14. 17. facile pervidentur.

Compoſitorū formatio. XXII. Sic nata vaſcula, ſi eodem modo jungantur, ut fibræ præcedentes (fig. 15. 18.) naſcitur membrana ſimplex vaſculoſa, ſimileque vas. Ex his demum

&

Digitized by Google

& ſimpliciſſimis congregatis membranæ ſenſibiles & vaſa fiunt, in quibus ſæpe curſus fibrarum & vaſculorum decuſſatim vel intertextu currentium obſervant Anatomici. (fig. 19. 20. 21.) ultimo ex his omnibus in molem ſpectabilem mirabili artificio congregatis & ordinatis, peculiari membrana cinctis, viſcera fiunt omnia humani corporis.

XXIII. Ex his paucis ad multas quæſtiones alias difficiles nunc facile reſpondetur. *Quæſtiones.*

1. Cur ligamentum factum ex vaſe concreto, omni liquore ex ſuo cavo amiſſo robuſtius ipſo vaſe?

2. Cur multa tundendo majorem acquirunt cohærentiam?

3. Cur corporis partes exercitatæ & ſæpius preſſæ firmantur?

4. Cur callus carne tenacior?

5. Cur fibræ uliginoſæ, laxiores, debiliores; modice ſiccæ robuſtiores; ſiccæ vero fragiles?

6. Quomodo adſtringentia ſiſtunt evacuationem; & vires roborant, aut ſuffocant?

7. Cur tepidis optime ſolvuntur concreta, & minuuntur dolores?

8. Num frigus coagulat immiſſis ſpiculis, vel augendo vim attractricem, vel ſiſtendo motum inter partes?

9. Num ignis partes ſolvat excitando motum tantum inter partes, qui earum vim attractricem ſuperat?

10. Cur tepida & humida rigida laxant, & ſana enervant?

11. Quæ corpora levi exſiccatione roborantur?

12. Cur humorum tenuitas in nobis jungitur debilitati, denſitas vero robori?

13. Cur oleoſa ſimul laxant & firmant: aquoſa vero laxant & debilitant?

14. Quibus in partibus & cui homini vulnera maxime hiant?

15. Cur vaſa ſubito evacuata collabuntur, ſenſim vero inanita rotunda manent?

16. Cur membra contracta lente extendenda?

17. Cur membra diu luxata vel fracta lentiſſime reponenda?

18. Cur ſponte ſua ſiſtitur ſanguinis fluxus remanente ſufficiente quantitate ſanguinis in corpore?

19. Cur e vulneribus primo ſanguis, dein liquor rubellus, denique lympha manat?

20. Cur profuſior ſubitanea evacuatio lipothymiam inducit, quæ quantitas lente educta non læſiſſet?

21. Cur herniæ ſubito obortæ magnæ a ruptione, lente vero natæ, a diſtenſione fibrarum factæ judicantur?

22. Cur herniæ in ventrem commiſſæ, relabuntur, diu vero retentę perſanantur?

23. Num cohærentia gravitati particularum proportionalis?

24. Num contactus immediatus ſufficit cohæſioni?

25. Num cohæſio a quiete partium juxta ſe invicem?

26. Num a compreſſione externa?

27. Num funis contortus debilior iiſdem filamentis in faſciculum collectis? quod omnia ſimul non trahantur filamenta; quod directio tractionis ſit obliqua; quod ipſa contorſio vim inſerat filamentis; ita videtur.

28. Quænam partes atomi vocandæ?

29. Num partes elementares globoſæ, hamoſæ vel ſerratæ?

30. An certa magnitudo & figura harum particularum ſit cognita?

31. Cur in Hugenii experimento, Mercurius accurate omni aere privatus, in tubo ad altitudinem 75 pollicum pendulus hærens, ab admiſſa minima guttula aeris ad ſolitam altitudinem 28 pollicum deſcendat? & cur hoc idem non fiebat cum Mercurio, qui diu non fuerat retentus in vacuo Boyleano?

32. An vis attractrix inter partes fibras conſtituentes admittenda?

33. An gravitatis cauſa magis nota quam attractionis?

34. Num

34. Num ex numero majori punctorum contactus inter partes validior reactio & durities in fibra diſtenta eſt deducenda?

TRACTATUS SECUNDUS.

De Soluta Unitate.

Definitio. I. QUod ſolidum a liquore diſtinguit eſt nexus ſeu cohærentia inter partes major, quam ut eæ a tam parva vi, qua fieri ſolet in liquidis, ſeparari poſſent. Quibus fit, quod omnes partes noſtri corporis vero nexu cohæreant; qui ſi deſtruatur alicubi, ſtatim morbus eſt *ſoluta unitas* a Medicis dicta.

Cauſæ. II. Duplici modo ſolvitur unitas: vel quod major vis externa vel interna ſolidis applicatur, quam poteſt eorum cohærentia ferre: vel quod nexus partium tantum minuta ſit, ut ſolitum impetum ferre nequeat.

Impetus major. III. Vis Major impingens firmas partes ſolvens varia accipit nomina. 1. a cauſa deſtruente externa vulnus, punctura, laceratio, ruptio, contuſio, combuſtio. 2. a parte in qua ſit, nam in oſſibus dicitur fractura, fiſſura, comminutio. 3. a cauſa interna ut plurimum roſio dicitur; quæ ut nominibus diſtincta, ita propriam exigunt ſæpe curationem diſtinctis locis proponendam.

Debilitas ſolidorum. IV. Debilior nexus partium, quam qui ſuſtentare valet motum internum humorum, impetumque tantum externum, quem ferre debuiſſet corpus ſanum, periculoſiſſimam valetudinem indicat, ſanatuque difficilem. Qualis obtinet in fragilitate & debilitate cohærentiæ ſolidorum; ad hoc genus conferendum ruptio, quæ fit in quibuſdam partibus ſuſtentaculo ſuo orbatis.

Effectus. V. Fibræ a quocumque ſolutæ, inſita vi (Tr. I. XVIII.) retrahuntur verſus puncta fixa, plaga fit amplior, ſenſim magis hiſcit: effluunt humores integritate coerciti, horumque functiones ceſſant, ſtagnantque in loco ſæpe effuſo & corrumpuntur, vel effluunt tanta copia, ut inde deſtruatur æquilibrium inter hos & ſolida: ſuſtentaculum & æquabilem tractionem deſtruunt: fibræ integræ manentes majorem vim tendentem ſubeunt; ſi ſint vaſcula, ea protenſa anguſtantur, liber fluxus humorum per ea remoram patitur; ſi ſint fibræ nervoſæ cavæ, dolores inferunt: in parte, cui fibræ decuſſatim currentes ſunt, ut in arteriis, aggregatis fibris tranſverſis clauditur vas hians ſponte.

Curatio. VI. De curatione vel nihil vel multum dicendum, verum quia, ſine cognitione cauſarum hanc ſolutionem inducentium, curatio non ſuccederet, ſatius duxi his ſuperſedere.

Quæſtiones. 1. Quomodo fiunt vibices, & ſtigmata livida ſine læſione externa, & quid indicant?

2. Cur ſcorbutici ſæpe patiuntur gingivarum hæmorrhagiam?

3. Cur ſcorbuticis & lue venerea infectis facile franguntur oſſa?

4. Cur omnium frequentiſſime ex naribus & ex loco cicatrice recenti obducto fit hæmorrhagia?

5. An nunquam poſſunt in cavis internis collectiones fieri humorum ex ruptis vaſis ſine violento impetu externo?

6. Cur tandem ſua ſponte ſiſtitur hæmorrhagia vulnerum?

7. An incrementum doloris in punctura nervorum tantum ab inæquali tenſione fibrarum? an non etiam ab humore ibidem effuſo, ſtagnanti, corrupto, rodente?

8. Cur labia vulnerum ſenſim magis hiant & retorquentur?

9. Cur in lateribus partis fauciatæ per vaſa integra remoram patitur circulatio?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS TERTIUS.

De cohærentiæ Solidorum Robore.

I. SI partes ſolida conſtituentes tanta vi cohærent, ut ferre poſſint validam vim, ſine earum partium ſolutione integra, vocatur robur fibrarum. *Definitio.*

II. Talis acquiritur ſtatus. *Cauſæ.*

1. Propiore contactu particularum;
2. Numero partium tangentium in eadem fibra majore;
3. Majore ſuperficiei contactu;
4. Aggregatione plurimarum in unam majorem;
5. Vaſculorum exſuccorum, vel cum ſuo liquore inſpiſſato, concretione;
6. Vi attractrice inter partes aucta;
7. Majori humoris nectentis tenacitate.

III. Exhibet corpus perfecte ſanum & robuſtum, quod multa ferre poteſt, & diu ſine læſione functionum. Omnia ergo in eo ſunt, quæ in perfecta ſanitate obſervantur. *Effectus.*

IV. Quia nihil indiget, non eſt opus curatio addatur, quamvis veteres judicarint corpora ſana ad ſummam perfectionem deducta, ſemper in deterius ruere: quod corpora nihil amplius in ſui emolumentum elaborandum habentia, noxia parerent: ſed hoc nullius eſt. *Curatio.*

V. Intelligimus inde. *Quæſtiones.*

1. Cur exercitationes corpora roborant?
2. Cur adductio externa vim addit ſolidis?
3. Quare cum ætate increſcit robur, tandem vero imbecillitas?
4. Cur adſtringentia roborant?
5. Cur duo corpora, polita, majora, juncta, firmius cohærent minoribus

TRACTATUS QUARTUS.

De rigiditate Solidorum.

I. SI partes tam firme cohærent, ut a motu ordinario in ſanitate earum contactus non poſſit mutari, adeo ut fibra non elongetur vel flectatur, quantum requiritur, rigiditas dicitur. *Definitio.*

II. Hæc diſpoſitio, ſi mutari tamen poſſit a cauſa majore agente ſine ruptura, exhibet ideam *roboris*: verum, ſi cum contactus mutatione, integra ſubſequatur ſolutio, tunc *fragilitas* eſſet dicenda: quæ diſtinctio ſemper in morbis obſervanda. *Definitio.*

III. Hæc Rigiditas ab omnibus cauſis, ſed ut plurimum majoribus, quibus *robur* acquiritur, generatur; præprimis autem retentione fibrarum diuturna in ſumma contractione; exſiccatione humoris glutinoſi partes nectentis, ſive hoc exhalatione tenuioris, ſive compactu fiat; (dum ulterius hæc cauſa pergit, in fragilitatem tranſit); aut ſi glutinoſitatem amittat humor. *Cauſæ.*

IV. Effectus Rigiditatis (nam fragilitatis in Debilitate proponuntur) multi ſunt: omnibus enim elongationibus reſiſtit, unde articulorum immobilitas; in ſtomacho difficilior deglutitio: in aorta vel corde ſuffocata circulatio, & palpitatio: in omnibus vaſis defectus coctionis, ſecretionis, cruditas: in utero menſium ſuppreſſio, præmatura ſenectus. *Effectus.*

V. Si rigeſcant partes ex retentione diuturniori in eodem ſitu, medicamentis Laxantibus pars illinienda & fovenda, ſenſim tendenda & movenda donec ſatis relaxata ſit: ex majori actione partes calloſæ factæ & rigidæ iiſdem leniuntur, intermittendo labores duriores: exſiccatione induratæ iiſdem quoque emolliuntur. Hæc omnia Medicamenta in Laxantibus proponentur. *Curatio.*

VI.

Digitized by Google

Quæſtiones. VI. Intelligimus inde ſequentia.

1. Cur ſcorbutici, aut lue venerea infecti, tandem rigeſcunt?
2. Quare ſenes rigidi?
3. Cur operarii primo robuſti, demum rigidi fiunt & præmature?
4. Cur ſalis marini abuſus, & longæ navigationes, membra rigida faciunt?
5. Quare diu flexa retenta membra poſtea non poſſunt extendi?
6. Cur diu quieſcentes, aut in carcere occluſi, tandem omnem amittunt uſum membrorum?
7. Quid indicat palpitatio cordis & anxietas tota vita perdurans?
8. Quid ſenectus? quid callus?
9. Cur menſes tandem ſponte ſubſiſtunt?
10. Cur viragines, corporaque ſtrigoſa, parcius purgantur?

TRACTATUS QUINTUS.

De debilitate & fragilitate Solidorum.

Definitio. I. PArtium ſolida conſtituentium tam parva cohærentia, ut a cauſa ſanitatis aut paulo majore, quam tamen ſuſtentare poſſet corpus ſanum, ſuperetur, vocatur *debilitas*; quæ juncta cum quadam duritie *fragilitas* dicitur.

Cauſa. II. Talis ſtatus acquiritur, ſive hoc ex naturali incremento, ut juvenibus; ſive ex nativitate & conformatione corporis, ſive a cauſis internis vel externis id producentibus proveniat:

1. Amiſſione ſuſtentaculi; ut in cicatricibus ſubitaneaque evacuatione:
2. Minori attactu partium in elongatione:
3. Remotiori ſitu earum, vel quod minus compinguntur in tardiori motu, vel humidum ſit copioſius inter partes:
4. Amiſſa tenacitate humidi nectentis; ſi tenuius aut lævius, debilitas; ſi exſiccatio fragilitas dicitur:
5. Minori vi attractrice inter partes:
6. Separatione junctarum fibrarum.

Effectus. III. Fibra quia ferre nequit impetum, ergo a minima cauſa facile rumpitur; unde reliquis adhuc integris fit major tractio, dolor: humorum clauſtra aperiuntur, via continuata deſtruitur, functiones inde dependentes ceſſant, vel turbantur, humores confluunt in cavitatibus, unde iterum multa alia, ſugillationes, vibices, aneuriſmata, vomicæ, hydrops, phthiſis, hæmoptoe, & ſimilia.

Quæſtiones. IV. Hinc intelligimus.

1. Cur hæmoptoe altos montes aſcendentibus minus periculoſa?
2. Cur eductio aquæ hydropicorum, & puris ex cavo, vel magno abſceſſu, ſubitanea, mortem creavit inopinatam?
3. Cur a vulnere magno, vas non attingente, fieri poteſt ejus ruptio?
4. Quare hydropicorum venter, & puerperarum ſtatim a partu, cingendus?
5. Cur in naribus frequentior hæmorrhagia?
6. Quæ naturalis & hæreditaria diſpoſitio in hæmoptoen, & phthiſin?
7. Cur aquoſa, & oleoſa humectantia applicata, citius faciunt diſrumpere abſceſſum?
8. Cur hyeme frequentius contingunt oſſium fracturæ?
9. Qui homines a minimo motu in ſanguinis eruptionem incidunt?

V. Curatio hujus mali obtinetur his.

1. Quæ plures fibras in unam majorem compingunt; ut validior circulatio, & exercitatio corporis.
2. Quæ tenacitatem adferunt glutini.
3. Si abundet humor, quæ exſiccant.
4. Si deficiat, ut in fragilitate, quæ humectant.

5. Quæ

5. Quæ novum ſuppedditant fuſtentaculum.
6. Quæ vim contractilem partium augent.

De quibus medicamentis ipſi tituli horum inſpiciendi.

VI. Multa inde cognoſcimus.

1. Quare leniſſime debemus, in roborandis fibris, per medicamenta motum augentia, incipere, & ſenſim augere?
2. Cur phthiſici aere adverſo equitare debent, primo tantum ſtadium unum, poſtea ad multa?
3. Cur abluunt optimi chirurgi cicatrices ſpiritu vini?
4. Cur omnia ſalſa, acria, aromatica vitanda?
5. Quare cibus facilis digeſtionis parva copia ſimul ingerendus?

TRACTATUS SEXTUS.

De laxitate Solidorum.

I. SI partes firmæ noſtri corporis a cauſa tendente facilius flectuntur, aut elongantur, ſine ruptione, quam debet fieri in ſanitate, dum tamen utcunque redeant, *laxitas* appellatur. *Definitio.*

II. Hæc oritur. *Cauſa.*

1. Contactu minore particularum fibram conſtituentium.
2. Particulis remotioribus, ob nimium interventum humorum, aut pinguedinis.
3. Minus valida applicatione, in morbis longioribus.
4. Diſtractione frequentiore, in herniis, aneuriſmatibus, varicibus, tumoribus quibuſcunque, doloribus diuturnioribus.
5. Conatu cohærentiæ inter partes debilitato.
6. Fluiditate glutinis nectentis.

III. Talis ſtatus in toto ſtamine ſolidorum, generat imbecillitatem, rachitidem, cruditatem humorum, in his regionibus ſcorbutum, acrimoniam præprimis acidam, motus tarditatem, pigritiam, citam defatigationem, viſciditatis cumulum, aquam inter cutem, vel maciem, atrophiam ſeu phthiſin nervoſam, varices, herniam, procidentias, hydatides, corruptionem, torporem, hebetudinem, ſomnolentiam, cachexiam & cacochymiam, morbos catarrhales, corporis frigus, mollitiem, pallorem, urinam in principio albam crudam, poſtea plerumque pellucidam rubram, febrem hecticam, hyſtericas & hypochondriacas paſſiones, coctionis tarditatem, evacuationum vel tarditatem vel abundantiam. *Effectus.*

IV. Prout variæ partes relaxatæ ſunt, varia ſymptomata fiunt: ut in ventriculo inappetentia, gravitas, cruditas. *Effectus Speciales.*

In inteſtinis lævitas inteſtinorum, diarrhœa.
In oculis caligo, lacrymatio involuntaria.
In renibus, urinæ profluvium.
In veſica, urinæ incontinentia.

Quæ omnia, & plura alia, melius poſt harum partium deſcriptionem intelligi poſſunt.

V. Multa alias obſcura, nunc facile intelliguntur, & recta medendi methodus inſtituitur. *Quæſtiones.*

1. Cur pars diu dolorem paſſa, eo curato, languet?
2. Cur v. s. omneſque evacuationes, tam ſanguinis, quam aliorum humorum copioſiores, laxant & refrigerant?
3. Cur feminæ & pueri his morbis obnoxii?
4. Cur in quibuſdam regionibus, maxime ſeptentrionalibus, in ſolo depreſſo frequens, & in iis, qui cellulas inhabitant, carceribus incluſi, vel longis navigationibus detenti?

5. Cur humida ſæpe anodyna ſunt?
6. Quomodo effluvia metallica mercurii, antimonii &c. laxant?
7. Quid urina copioſior indicat?
8. An omnes luxationes ſemper a valida vi?
9. An laxitas non differat ab imbecillitate, & debilitate, & flaccida fibra?
10. Cur fibra laxa facilius flectitur?

VI. Curatio perficitur.

1. Iis quæ faciunt, ut partes ſe mutuo tangentes majorem acquirant contactum, quod fit adductione partium modica, ligaturis, & compreſſione blanda.

2. Expellendo liquidum inter partes, corporis exercitatione, primo moderata, denique majore, donec ſolida magis roborata ſint, quo etiam frictiones & vectiones pertinent.

3. Si vero fiat defectu virium, ea exhibenda, quæ vires *debilitatas* erigunt, de quibus poſtea.

4. Ex nimia elongatione nata, adductione & exhibitione atque applicatione eorum, quæ roborant, ſuperatur, imo ipſa *adſtringentia* applicata valent.

5. Si vero cohærendi conatus amiſſus fuit, ille reſtituitur etiam *roborantibus*. Medicamenta horum in propriis titulis quærenda.

TRACTATUS SEPTIMUS.

De Elaſticitate Solidorum.

Definitio. I. ELaſticitas in partibus firmis dicitur, quando figura mutata alicujus corporis a cauſa externa, propria inſita vi priſtinam figuram acquirit.

Ex contactus Mutatione. II. Nulla figuræ mutatio ſine contactus mutatione partium, iſtud corpus conſtituentium.

In quibus conſiſtit vis Elaſtica. III. Sed quia in chordis & fibris cauſa tendens requiritur primo, antequam vis elaſtica agit, ergo illa vis conſiſtit reditu partium (fig. 6. 12. 13.) ad ſe invicem.

IV. Corpora illa elaſtica perfecte redeunt ad eandem figuram, ergo in extenſione ea nil debet ingredi ſpatia, (fig. 6. 12. 13.) quod impleret.

Requiſita. V. Et quia in his facilis eſt diſtentio, quæ ſenſim pro ratione extenſionis majorem requirit vim, ut docent ſagittæ chordarum flexarum (fig. 22.) & laminæ elaſticæ (fig. 23), lævitas requiritur inter partes parallele tangentes; & ſpatia relicta inter partes continuo inaniora; & lubricitas materiæ glutinoſæ.

Cauſa. VI. Talis ſtatus in nobis fit, exercitationibus noſtri corporis motuque frequentiore, compingendo partes, & magis glutinoſum ductile reddens gluten: aut quæ roborant fibras ſine ſubſequente fragilitate.

Effectus. VII. Talis ſtatus ſolidorum, quia impetum receptum eadem velocitate repellit, validiſſimam circulationem ſuſcitat, ſi non nimis, optime coctiones & præparationes humorum promovet; calorem corpori inducit: ſed ſi validior, omnia perturbat, & illa fiunt, quæ in nimia ſanguinis circulatione oriuntur.

Quæſtiones. VIII. Intelligimus inde.

1. Quare corpora robuſta morbis inflammatoriis obnoxia?
2. Quare a variolis juvenes magis quam pueri & feminæ periclitantur?
3. Cur in morbis acutis robuſti ſymptomata validiora habent?
4. Cur metalla contundendo elaſtica fiunt?
5. Cur chordæ humidæ minus elaſticæ?
6. Cur humida & calida applicata minuunt calorem?
7. Cur aqua egelida pota magis refrigerat aqua frigida?
8. Cur corpora hyemali tempore, & regionibus frigidis a majori pondere humorum non ita aggravantur, quam in calidis?

9. Cur

Digitized by Google

9. Cur aerem leviorem, cœnoſum, humidum, judicamus graviorem?

IX. Curatur illa major elaſticitas *Curatio.*

1. Quiete & otio, ſomnoque longiore.
2. Motu circulatorio minore.
3. Laxatione fibrarum *humectantibus*, & *laxantibus* inducta.
4. Evacuationibus quibuſcumque ſine ſtimulo.

TRACTATUS OCTAVUS.

De Inertia ſeu Elaſticitate minuta.

I. SI fibræ noſtri corporis tenſæ vix aut non redeunt ad priſtinum ſtatum, quod tamen in ſanitate requiritur, vel Elaſticitas minuta, aut inertia, aut flaccida fibra dicitur. *Definitio.*

II. Quomodo autem flaccere poteſt fibra, ex elaſticitate utcunque intelligitur: amittit enim vel *Cauſæ.*

1. Vim contractilem inter partes:
2. Aut ſpatiola patent ingreſſui alterius materiæ: &
3. Omnes cauſæ fere fibram laxantes huc pertinent.

III. Si ita flaccidum ſit corpus in partibus ſolidis, humores in motu ſuo ſiſtuntur, circulatio ſuffocatur, collectio fit ubique, & congregationes humorum, atque ſtagnatio; corporis frigus ex minori attritu; humorum inviſcatio & ſpontanea corruptio; in ſanguinem propellendo major moleſtia; pituitæ in pulmonibus, ventriculo, inteſtinis, collectio. *Effectus.*

IV. Curatur cauſis iſtis, quæ faciunt majorem elaſticitatem, præprimis, ſi ſimul aſſumuntur modica adſtringentia calida, & Chalybeata, quorum materies medica in *roborantibus* invenitur. *Curatio.*

TRACTATUS NONUS.

De Robore contractilitatis majore.

I. ALiud genus roboris eſt, quod conſiſtit in majori contractilitate; ſi nempe contractio naturalis omnibus fibris major ſit, quam in corpore ſano adeſſe debet. *Definitio.*

II. Hoc non modo a majore *robore cohæſionis*; ſed & a multis aliis cauſis excitatur, ut *Cauſæ.*

1. Exſiccatione; 2. Adſtringentibus applicatis; 3. Calore adurente; 4. Frigore glaciali; 5. Stimulantibus applicatis; 6. Spirituum influxu continuo: 7. Adductione fibræ in ſummam contractionem.

III. Exprimitur inde tenuiſſimum liquidum, reliquum denſatur; validiori applicatione & attritu calor ſuſcitatur; oſcula ſecretoria quandoque integre clauduntur, aut intercipitur circulatio; in partibus nervoſis dolores ſæpe intolerabiles, in muſculoſis miræ contorſiones; in locis vulneratis hiatus; ſuffocationes hyſtericæ, hypochondriacæ; & multa talia. *Effectus.*

IV. Curatur *humectantibus*, tepidis; ablatione ſtimuli; compeſcendo ſpirituum influxum *anodynis*, *narcoticis*. *Curatio.*

V. Intelligimus, unde in morbis inflammatoriis & acutis tanta cutis ſiccitas? *Quæſtiones.*

1. Quid indicat diaphana urina in morbis convulſivis & acutis?
2. Unde durities pulſus in inflammationibus & febribus?
3. Unde urinæ ſuppreſſio ſine calculo renum vel veſicæ?
4. Cur humida, mollia, tepida, oleoſa, leniunt dolorem combuſtionis, arcent futuram inflammationem & gangrænam, frigida vero & ſicca ea promovent?
5. Cur illa contuſionis tumorem, dolorem, ſugillationem, arcent, dum contra-

Digitized by Google

traria adaugent?

6. An adſtringentia defenſiva dicta recte applicantur contuſis & ambuſtis?

7. An pars congelata actu calidis nimis eſt degelanda?

8. Quomodo ligaturæ roborant laxata, medentur herniis & procidentiis?

9. Cui ſpeciei luxationis, arida, ſicca, calida, ſpirituoſa, cui fomenta mollia, tepida, & oleoſa applicanda?

TRACTATUS DECIMUS.

De flaccida Fibra & Contractione minore.

Definitio. I. SI naturalis contractio, quæ in omnibus fibris ſolidis ſanis viget, minuitur, ita ut ſanitati obſit, vel fere integre perit, flaccidæ tales fibræ habentur.

Quid differt a laxitate? II. Diſtat enim in eo a laxitate, quod in hac fibra ſemel tenſa, etiam ſi fiat a naturali gravitate, non redit in debitam contractionem & brevitatem, dum vero in laxitate tamen redire poteſt, ablata cauſa tendente.

Cauſa. III. Sunt autem cauſæ hujus fere eædem, quæ ſunt laxitatis, præprimis diſtenſio fibræ ultra donum.

Effectus. IV. Omnia quoque eadem fiunt ac in laxitate.

Curatio. V. Et curationem eandem poſtulat.

Quæſtiones. VI. reſpondetur ad hæc quæſita.

1. Cur herniæ ſponte ſua vinculo ablato excidunt?

2. Cur tandem varices, procidentiæ & herniæ, ſola ligatura curantur?

3. Qualia Medicamenta partibus luxatis ab hac cauſa, & qualis deligatio adhibenda?

4. Quomodo ſtimulantia & adſtringentia calida promovent ſtomachi digeſtionem?

5. Quare hydropici, eductis aquis, ſæpe recidivant?

6. Quid œdema partium infernarum abeuns, redeunſque?

TRACTATUS UNDECIMUS.

De Solidorum elongatione & extenſione.

Definitio. I. SI fibra ſolida ab aliqua cauſa majori, quam eſt ejus vis contractilis, longior fiat ſine ruptione, cum quodam renixu, *extenſio* vocatur; verum ſi parum reſiſtat, facileque ſubſequitur, *elongatio* dici poteſt.

Cauſa. II. Longior fit, 1. punctis ejus extremis remotis; 2. ex recta in curvam lineam fibra ducta; 3. vi trahente ſpontanea plurimarum fibrarum a paucioribus ſuſtentata; 4. Suſtentaculi externi privatione; 5. impulſu humorum interno aucto: his ſi accedat laxitas, fibra elongatur; ſi vero robur contractionis adſit, extenditur ea.

Effectus. III. Tali extenſione fibræ validæ rigeſcunt, verum poſtea ſæpe amittunt tonum, canales anguſtantur, unde dolor; Si nimis fiat, ſemper laxantur; interſtitia fibrarum in membrana ampliora fiunt; unde ſæpe deſudat humor. Si ſimul fibra laxa, collectiones humorum, tumores molles, frigus & gravitas partium fiunt.

Quæſtiones. IV. Novimus inde

Cur ſemel hernia vel procidentia facta a cauſa violenta poſtea facile a parva cauſa redit?

Cur pars ſemel luxata poſtea iterum facilius prolabitur?

Cur tumores inflammatorii duri, œdematoſi vero Molles?

Cur pars renitens tenſa dolet, mollis vero ſine multa moleſtia facile ſubſequitur?

Cur

Digitized by Google

Cur pars diu dolorem paſſa, ceſſante dolore, debilis remanet?

V. Curatio abſolvitur. 1. Adductione fibræ in ſummam contractionem, ut in herniis & procidentiis vel emplaſtris tenacibus & ſuturis inæquabili tractione ſubveniendo; ſæpe etiam perſcindendo, vel comburendo fibras nimis diſtentas ut in læſione nervorum. 2. Auferendo cauſam tendentem: ſi ſit ſanguinis impetus major, ſola venæ ſectio ſæpe ſufficit. 3. Si laxitas remanſerit, ea, ut antea monitum eſt, tractanda. *Curatio.*

VI. Hine intelligimus. *Quæſtiones.*

1. Cur venæ ſectio minuit dolorem inflammatorium?

2. Qui colicus dolor clyſmate tollitur?

3. Quomodo partes infirmæ a podraga roborantur?

4. Cur tumoribus œdematoſis ſtimulantia & roborantia, inflammatoriis vero laxantia & mollia adhibentur?

TRACTATUS DUODECIMUS.

De Solidorum Adductione & compactu.

I. A*Dductio* dicitur, ſi extrema fibræ ad ſe invicem propius adducuntur; *Compreſſio*, ſeu compactus vero, ſi latera ad ſe mutuo pelluntur. *Definitio.*

II. Externe 1. Id fit ligaturis, pondere impoſito, compreſſione manus vel alterius inſtrumenti, decubitu in aliquam partem: 2. Interne vero a corpore duro, offe fracto, luxato, excreſcente, cranii intropreſſione, malaque oſſium configuratione, calculis, fragmentis, corporibuſque duris inter partes, tumoribus duris ſcirrhoſis, cancroſis, fœcibus alvinis induratis: ut & 3. Tumore quocumque molliori, collectionibus humorum in quodam cavo, abundantia humorum, eacochymia replente: atque 4. Impetu humorum validiore in quandam partem: & 5. Impletione majorum vaſorum, ratione minimorum in ſuis lateribus. *Cauſæ.*

III. Adductione Tonus fibrarum recuperatur: ſed tandem rigidæ fiunt, a compreſſione uniuntur fibræ, canales exſucci redduntur, humor tenuis exprimitur, & partes fibras conſtituentes propius colliguntur, tranſitus per canales vel majores vel minores intercipitur. *Effectus.*

IV. 1. Cur membra flexa diu retenta poſtea extendi nequeunt? *Quæſtiones.*

2. An in luxatis & fractis membra non movenda?

3. Cur callus ab attritu & preſſione frequenti?

4. Quare veſica urinaria calloſa fit in calculoſis?

5. Cur membrum luxatum vel fractum non reſtitutum, primo immobile, poſtea tamen roboratur?

6. Quomodo curatur veſicæ paralyſis ex nimia retentione urinæ nata?

7. Cur inedia ventriculi coctionem in helluonibus reſtituit.

8. Cur in plethoricis urinæ ſuppreſſio V. S. referanda?

9. Cur hæmorrhagia arcet delirium futurum?

10. Cur ex phrenitide ſopor?

11. Quomodo in plethoricis apoplexia?

12. Quomodo ſanguinis craſſior vaſa diſtendit?

13. Cur aer compreſſione gravior animalia æque extinguit quam levior, ſed minus cito?

14. Unde pars compreſſa calet?

15. Cur a decubitu gangræna partis, quæ evitatur ſæpe mutato ſitu corporis?

16. Cur in phrenitide ſæpe crurum ſtupor & frigus?

17. Quare gravidæ tumore & varicibus pedum laborant?

18. Quare a ſcirrho glandularum ſub axillis, frigus, paralyſis, aridura, tumor lividus brachii, tam mala?

V. Cu-

Digitized by Google

Curatio. V. Curatio conſiſtit in ablatione prementis & extendentis, quod repoſitione, elevatione, evacuatione humoris, mutato ſitu corporis, efficitur.

TRACTATUS DECIMUS TERTIUS.

De Siccitate Solidorum.

Definitio. I. PArtes ſolidas minus irrigatas humore blando tenui denotat ſiccitas.

Cauſæ. II. Id fit 1. Omni exſiccatione, aere ſicciore, vel a ſole vel arte.

2. Defectu ingeſtionis humoris aquoſi in ſiti diu tolerata, vel aquæ penuria.

3. Evacuatione humorum tenuium nimis per inſenſibilem perſpirationem, ſudorem, urinam, ſalivam.

4. Compactu humorum in phlogiſticam diſpoſitionem a febre, motu corporis, aromatum ſimiliumve calidorum ſtimulantium, & ſpiritus vini, abuſu.

5. Abſorbentibus, exſiccantibus applicatis.

6. Oſcillatione & conſtrictione ſolidorum vehementiori diu.

Effectus. III. Sic affecta ſolida contrahuntur, vehementer oſcillant, quædam fibræ tenſione dolent; conſtringunt ſæpe oſcula & vaſcula minima; partes ſentientes tangi recuſant; franguntur aridæ facilius; rigidæ fiunt; oculi ſquallent, & in angulis eorum lema colligitur; alvus non niſi dura & coacta dejicit; urina rubra, flammea, pauca, acris, vix retinenda; os ſiccum vel glabrum vel tenaci mucilagine obſitum, ſudor nullus; applicata humida ſtatim exareſcunt; pulſus vel durus vel debilis.

Curatio. IV. Curatur *humectantibus*.

TRACTATUS DECIMUS QUARTUS.

De Uligine ſeu Humiditate Solidorum.

Definitio. I. SI plus humidi intime partibus ſolidis miſtum ſit, quam ad ſanitatem requiritur, uligo dicitur.

Cauſæ. II. Generatur illa.

1. Ingeſtione humidorum copioſiore, vel applicatione omni modo:

2. Solutione humorum noſtri corporis in tenuiorem liquorem, qui ſe inter fibræ partes inſinuare poteſt:

3. Minore actione ſolidorum; ſive ex defectu motus animalis vitaliſve, liquidum alias exprimentis: humectant enim corpus labor minor quam ex conſuetudine; frequens balneum; cibus plenior, multa potatio.

4. Minuta vi contractili inter partes ſolidam fibram conſtituentes, liquori ingreſſum præbentes in ſpatiola:

Effectus. III. Talis ſtatus ſolidorum facit nexum fibrarum laxiorem, debiliorem, minus elaſticum; pars tumet, fit mollior, frigidior, iners; motus impotentia; faciles herniæ, procidentiæ, tumores œdematoſi, rachitis & ſimilia.

IV. Curatur exſiccantibus.

Quæſtiones. V. Intelligimus, quid indicat corporis mollities, frigiditas?
Cur quies, otium, ſomnus longior corpora opplet & enervat?
Quomodo aquæ potatio minuit quandoque perſpirationem?
Cur corpus movendum poſt aquæ potum, ut ſervetur robur.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS DECIMUS QUINTUS.

De Nervis & Spiritibus.

Definitio. I. CORpora teretia, cylindrica, ex medulla oblongata cerebri provenientia, & ſpinali medulla, per totum corpus multis propaginibus diſperſa, ad ſenſum & motum perficiendum deſtinata, *nervi* dicuntur.

Diviſio. II. In his obſervandum: 1. Interna eorum ſubſtantia fibroſa, ex corticali ſubſtantia cerebri, cerebelli & medullæ ſpinalis proveniens: 2. Tunicæ ſeu involucra hanc ſubſtantiam cingentia, duræ piæque matris propagines: 3. Liquor fluens in cavis fibrillarum: 4. Humor inter fibrillas.

Fibrarum origo. III. Fibræ in medulla cerebri & cerebelli & medulla ſpinali collectæ in medullam cerebri oblongatam magis compactæ, minime confuſæ, ad baſin cranii & interſtitia thecæ vertebrarum productæ egrediuntur, ſemper tunica vaginali munitæ, ita per totum diſtribuuntur corpus canaliculis diſtinctis ab origine uſque ad ſua deſtinata loca.

Ingens numerus. IV. Harum exilitas quæ tomento vaſculorum arterioſorum cerebri a Ruyſchio demonſtrato eſt tenuior, comparata cum tota cerebri cerebellique medulloſa mole ingenti, quæ tota in has deſinit fibras, magnum numerum arguit: præprimis cum nullum in toto corpore aſſignari queat punctum, quod his non gaudet fibris.

Tunicæ V. Pulpoſæ, molles & exiliſſimæ fibræ, diſtinctæ tamen, & in origine, & in organo, ubi operantur; in itinere acquiſita tunica a dura & pia matre mutuata defenſæ, munitæ, firmatæ, organa dura, ramoſa, ſenſibilia, nervos dicta, conſtituunt; in membranam planam, vel pulpoſam molem organi iſtius, vel inſenſibiliter, evaneſcunt.

Spiritus fluxus perpetuus. VI. Per fibras exiliſſimas has liquorem perpetuo fluere, qui ob tenuitatem ſpiritus vocandus, demonſtrat: 1. Cerebri cerebellique deſtructio, compreſſio, ablatio: 2. Totius vaſculoſæ ingentis molis horum in has exitus: 3. Nervi inflexi, laxi, nodoſi, prompta operatio: 4. Nervi compreſſi, ligati, functionum interceptio: 5. Difficilior reditus ſanguinis ex cerebro per ſinus, quam aliis in corporis partibus per venas: 6. Similitudo fabricæ cum aliis organis ſecretoriis, omni enim parte, ubi deſinit arteria, provenit fibrilla, uti tubuli excretorii in aliis viſceribus.

Copia magna. VII. Ex cerebri magnitudine comparata ad alia ſecretionis organa; numero & magnitudine arteriarum cerebrum petentium; quantitate ſanguinis ſingulis ictibus cordis ad cerebrum pulſa; & ingenti numero harum fibrillarum; magna hujus ſpiritus copia conjicitur.

Æqualis confectio. VIII. Hujus autem æquabilis eſt confectio: 1. Canalis oſſeus majorem arteriarum dilatationem inhibet, quod non fit in aliis organis ſecretoriis: 2. Frequens occurſus ſanguinis ob multiplices anaſtomoſes: 3. Amiſſio tunicæ muſculoſæ arteriarum ſanguinem propellentis. 4. Æqualis cranii compreſſio nec extenſilis nec compreſſilis. 5. Defectus muſculorum & pinguedinis, aliqua tamen eſt differentia ad ictum pulſus, uti obſervavit Malpighius; mane enim in crepuſculo videbat lucem jam majorem jam vero minorem: ſtatim etiam ac cor deſinit pulſare, omnis ſenſus abit, conqueruntur in principio lipothymiæ de tenebris oculorum, dum pulſus incipit minui, & cadunt.

Tardus fluxus. IX. Sed quia cranium firmum; æqualis quantitas effluit ſanguinis quæ impellitur: & quia fibrillæ anguſtiſſimæ, tardus admodum erit, quod liquor ſpirituoſus undique tangat latera fibrarum, (ut demonſtrant hydraulici) hujus humoris per fibrillas nervoſas fluxus: quibus accedit frequens ſanguinis occurſus, antequam ad hos pervenit canaliculos.

Tenuitas. X. Qui contemplatur: 1. Parvitatem extremitatum arteriarum cerebri evane-

ſcen-

Digitized by Google

ſcentium lanuginis inſtar, fibris nerveis adhuc majorum: 2. Liquorem omnem ſenſum etiam armatum illudere: 3. Aperturas fibrarum microſcopia vel optima latere: 4. Fibras ligatas ab influxu hujus liquoris non intumeſcere: incredibilem huic liquori adſcribet tenuitatem, & exilitatem fibrillis.

Uſus. XI. Horum ſpirituum ope a cerebro & cerebello diſtinctis fibris fluentium, motus vitales, animales, & ſenſus peraguntur.

Liquor inter fibrillas. XII. Liquor vero inter fibrillas has invenitur involucro nervi coercitus, vel ex ipſo encephalo, vel ipſis vaſculis, quibus ſcatet nervi involuerum, depoſitus, glutinoſior & craſſior priori, viſibilis ſæpe & exſtillans e cauda ſecta, nervo tendineque ſauciato effluens, ligatum nervum junioris animalis ſupra ligaturam expandens, ad nutritionem, humectationemque deſtinatus, qui multa ſuppeditat præpoſtere ſpiritibus adſcripta.

Exitus liquorum. XIII. Spirituum, & hujus liquoris, quia continua ſecretio & circulatio, perpetua retentio in nervis nequit eſſe, ſed abſorbentur iterum, aut funduntur in vaſa lymphatica venoſa, vel in glandulas, vel eliminantur e corpore, aut quædam horum vel omnia fiunt: & quia inviſibilis conjectura tantum, vel quadam probabilitate rationis, horum exitus aſſequitur.

Quæſtiones. XIV. Ad multa obſcura ex hac deſcripta fabrica reſpondetur.

1. An ſpiritus hi comparandi ſpiritibus plantarum; ſpiritibus fermentatis aut ſalibus ſolutis, quod a ſale volatili & ſpirituoſis refocillemur; oleo attenuato, vel aquæ?

2. An ſenſus deferuntur, ab organo ad ſenſorium commune, motu tremulo fibrarum?

3. An ſenſus perceptio celeri motu ſpirituum ab organo verſus ſenſorium?

4. An ideo nullus liquor fluit per fibrillas, quod nervus abſciſſus tranſverſe nihil liquoris exprimit, neque aliquid liquoris neque aperturæ in fibris conſpiciuntur? contrarium patet abſciſſione pedunculi peponis, & pedis alicujus inſecti.

5. An nervus ligatus ſupra ligaturam non intumeſcens abſentiam liquoris circulantis comprobat, & intumeſcens in junioribus animalibus ſpirituum fluxum per fibrillas arguit?

6. Num liquor glutinoſus, ſtillans e tendine vel nervo ſauciato, ſint ſpiritus?

7. An non quædam portio ſpirituum vel liquoris nervorum per inſenſibilem perſpirationem eliminetur?

8. An ſtagnent ſpiritus in canalibus cæcis?

9. An omnes ſpiritus ſemel functo munere inutiles facti evacuantur? an vero circulantibus mixti iterum ſerviant?

10. Circulatio ſpirituum num per alias fibras iterum ad cerebrum, vel per interſtitia fibrillarum, pro ſenſibus communicandis?

11. Cur cerebrum & cerebellum propugnaculo oſſeo munitum & omni pinguedine & muſculis deſtitutum?

12. Per quas vias cera injecta in arteriam carotidem tranſudat in ſinus cerebri?

13. An totum corpus conſtat quoad ſolida ex fibris nervoſis?

14. Cur nervus mollis in origine, durus in itinere, iterum mollis in organo?

15. An ubique toto corpore in extremitatibus arteriarum, ſimili modo ac in cerebro, ſecernuntur ſpiritus?

16. Cur venæ viis oppoſitis ſe evacuant in ſinus?

17. Cur cerebri figura hemiſphærica?

18. Quid facit plexus Choroides?

19. Unde & cui uſui ventriculi?

20. Quid boni a falciformi & ab altero proceſſu duræ matris?

21. Cur cerebellum cavitatibus deſtitutum, ſeorſim poſitum, tutius reconditum, quam cerebrum?

22. An omnium nervorum principia circa glandulam pinealem?

23. An

Digitized by Google

23. An ſpiritus fermentati ſua levitate cerebrum petentes ebrietatem & apoplexiam generant?

24. An homines in frigore glaciali verſantes, ſanguinis craſſitie, aut defectu motus ſanguinis, aut majori preſſione ſanguinis ad cerebrum, ſomnolenti primo, dein apoplectici fiunt?

25. An ex cerebri magnitudine majorem ſapientiam, & ex cerebelli majore mole vires fortiores arguere licet?

26. An per fibrillas nervoſas ſuccus nutrititius vehatur ad partes nutriendas, quia nervo deſtructo nutritio iſtius partis ceſſat?

27. An nervi omnem vim ſuam & actionem exerceant vibratione ex tenſa fibrilla pulſa pendente? obſtat 1. pulpoſa mollis flacciditas fibrarum 2. Accurata diſtinctio ſenſus & motus 3. Validior motus, quam ex concuſſione tali provenire poſſet. ita Baclivius, Galenus, Piſo, & Plato.

28. An ex motus ſpirituum celeritate, & oculis pellucidis in ſanis, languidis in valetudinariis & moribundis, igneis in delirantibus, ſpiritus de lucis eſſentia participare arguere licet? ita Willis.

29. An ſpiritus animales ſint de natura nitri aerei, quod in inſpiratione ſanguini permiſcetur & ad Cerebrum defertur? 1. Quod in motu majori reſpiratio intendatur: 2. quod motus muſculorum fiat a particulis nitro aereis, cum ſalino ſulphureis ſanguinis, per nervos in muſculum delatis: 3. quod ſint particulæ mobiliſſimæ, elaſticæ, motibus obeundis aptiſſimæ: 4. quod volatiliſſimæ nullum veſtigium relinquentes. 5. animalia in vacuo ſtatim perire. 6. Organa reſpiratoria affecta debilitatem generare. 7. Aerem peſtilentialem tam cito vires extinguere. 8. cerebrum carere ſalino ſulphureis particulis, utpote deſtitutum ſanguine rubro, ideoque aptiſſimum ad conſervandas particulas nitro ſulphureas: ita Majovv, quæ omnia hypotheſin ſapiunt.

30. An ſpiritus aliquid Æthereum libere vagans ſuis globulis rotundis per nervos, ſed in motum concitatum a voluntate tunc operatur?

31. Cur nervi exſiccati, indurati, in callum converſi, amittunt ſenſum & motum?

32. An nervi in ætate conſtanti non amplius increſcere poſſunt? docet caro luxurioſa, tubercula & ſimilia.

33. An pili & ungues non a nervis, quod ſenſibus deſtituti?

34. Num ſpiritus acidi ex aere recepti ad fermentationes omnes ſuſcitandas ex cerebro ad cunctas partes dimittuntur? ita Paſcal.

35. An ſuccus nervoſus nutrimentum ſuppeditat partibus, quod nervo deſtructo pars exareſcat?

36. An ſecretio glandularum ex ſucco nervoſo, an vero ad motum deſtinati ſunt nervi glandulas adeuntes?

XV. Corpuſcula oblonga, olivaria, dura, capſula veluti tecta, in qua moveri poſſunt preſſione digitorum, carnei utcunque coloris, ſubſtantia nervoſa nodi inſtar multis in locis corporis quibuſdam nervis veluti circumnata, ubi multi nervoſi ſurculi coeunt, ganglia dicuntur; quamvis etiam quidam tumores morboſi duri, mobiles, præprimis ad tendines & nervos, eodem nomine appellantur. *Ganglia quid ſunt.*

XVI. Nervi qui ingrediuntur ganglium, circa axin ejus internam fibroſam ſubſtantiam ex fibris parallelis conſtantem conſtituunt; alii ad latera ingredientes his fere omnes junguntur, fibris diſtinctis manentibus, nam quidam eorum in ganglii integumenta diſperguntur. *Nervi ingredientes.*

XVII. Ex Meditullio hujus ganglii fibroſo, tanquam a pinna coſtæ, multæ fibræ obliquæ deorſum a centro glandulæ ad ejus circumferentiam feruntur, ubi in involucra quaſi tendinem evaneſcunt. *Nervi egredientes.*

Aliæ autem fibroſæ propagines involucra pertundunt, a quibus, vaginulis acceptis, per adjacentes corporis partes diſperguntur. Axis vero ganglii fibroſa,

 poſt-

Digitized by Google

poſtquam ab omni parte has promiſit propagines, per inferius centrum ganglii iterum exit. Hi ingredientes & egredientes nervi, magis, quam aliis in locis, craſſi, & colorati, magnitudine vaſorum ſanguiferorum.

Intima membrana. XVIII. Obteguntur hæ fibræ nervoſæ ſeu meditullium ganglii membrana quadam, ex fibris arctiſſime complicatis conſtante, quæ piæ matris eſt productio.

XIX. Membrana huic incumbens extima, priore craſſior, fibris rubris muſcularibus velut conſtans, retis inſtar contextis, laxæ comprehendit tanquam nucleum, vel ut tunica vaginalis teſtem, ganglium ambit, quaſdam fibras in ganglii ſubſtantiam demittens; intus humore lubrico lævis ſuperficies hujus membranæ perfunditur.

Vaſa. XX. Venas & arterias ab adjacentibus partibus copioſiſſimas habent.

Qui nervi gangliis donantur. XXI. Nervi olfactorii, optici, acouſtici deſtituti ſunt his gangliis, ſed qui ad diſſitas corporis partes tendunt, his donati ſunt.

XXII. Nervi his gangliis appropinquantes & ab iis abeuntes craſſiores & coloratiores quam alibi, qui multi uniti in ganglio coagmentantur.

Nervi ibi craſſiores. XXIII. Patet inde, in itinere nova vaſa ſanguinea accipere ganglia, quæ nutrirent involucra nervorum, & ſuppeditarent humorem lubricum, motumque vitalem fibrarum motricium tunicarum nervi continuarent.

Concluſiones & interrogata. 2. Cur nervi circa ganglia magis colorati?

3. Cur gangliis non opus in nervis, qui ad proximas feruntur partes?

4. An motus oſcillatorius tunicarum promovet ſpirituum fluxum per exiliſſimas fibrillas?

5. An non fibræ nervoſæ diſtinctæ maneant, etſi multæ uno ganglio congregantur?

6. Cur in iſtericis & hypochondriacis ganglia hydatidibus obſita & majora ſæpe inveniuntur, & nervi laxiores magiſque exſucci?

7. An ganglia in cerebri ſubſidium, an vero duræ & piæ matris, veniunt?

8. Num tanquam torcularia per corpus diſperſa motum circulatorium per nervos promovent?

9. An ganglia in ſomno otiantur, in vigilia vero prompte ſua munera exſequuntur?

10. Cur a contuſione, & infarctione ganglii paralyſis partium infernarum?

11. Cur tantus conſenſus inter partes, quæ ab eodem ganglio nervos habent?

12. An motus voluntarius a gangliis, dum omnes fibrillæ nervoſæ in iis contentæ a conſtrictione comprimantur?

13. An Motus languidus animalis, & vitalis, atque ſenſus hebetiores, laxatis involucris ganglii & nervi, ſine ullo vitio ſpirituum in fibris ipſis?

14. Cur morbi nervorum præprimis ludunt circa ganglia?

15. Unde meditullium & involucra ganglii formantur?

16. Num motus convulſivi a motu inordinato tunicæ nervi, vel ganglii, ſpiritus propellente per fibrillas?

TRACTATUS DECIMUS SEXTUS.

De Senſibus in genere.

Senſus externus. I. Sentire dicitur homo, qui mutationem alicubi in ſuo corpore factam percipit. Hæc cauſa mutans vel eſt extra nos, vel in nobiſmet ipſis.

Delirium quid. II. Si ſimilis mutatio offeratur menti a cauſa interna incognita movente, mens tunc eodem modo ratiocinatur de eadem perceptione, ac ſi revera organum ſenſus fuiſſet affectum, quoniam vero talis affectio non fit in aliis hominibus, hic delirare præſumitur.

Sentire quid. III. Sentire ergo eſt percipere ea, quæ extra nos fiunt, & in nobiſmet ipſis.

A mutatione organi. IV. Illa perceptio demum fit, ſi quædam mutatio in organo fiat.

V. Quo-

V. Quoniam in rebus corporeis nulla fiat mutatio ſine motu, adeoque ſupponit ſemper aliquem motum in organo.
Supponit motum.

VI. Ille motus ad mentem delatus in nobis excitat ideam, quam ſentire vocamus.
Idea ſentire dicitur.

VII. Quo pauciores tales motus in noſtro corpore excitantur, eo vividior & clarior perceptio: quo autem plures, eo magis confuſa & minus diſtincta.
Numerus idearum.

VIII. Senſus in organo excitatus cum attentione mentis multo clarior quam ſine ea.
Idea clarior.

IX. Senſus (longo uſu exercitatus) ut & etiam plane inſolitus, accuratior, magiſque diſtinctus. Ita Tactus in cæcis, Auditus in muſicis, præcellit iiſdem in aliis hominibus non aſſuetis.
Perfectior.

X. Quædam animalia omnibus ſenſibus deſtituta ſunt, excepto tactu uti vermes: alia vero longe accuratius ſentiunt quam homines; veluti canes venatici in olfactu; lepores aliaque animalia, quæ erectas gerunt aures, in auditu; feles & mures, ceteraque noctivaga, in viſu.
An hoc quoque verum in guſtu & tactu?
Senſus animalium magis minuſque perfectus.

XI. An inde concludere licet, plures eſſe quam quinque ſenſus, quoniam quædam animalia tempeſtates augurio præſagiunt; appetunt ea, quæ ſibi ſana, quæ nos haud valemus diſtinguere? vel verum eſt hoc aſſertum, vel provenit ex perfectiori ſtructura organi.
An plures quam V. ſenſus.

XII. Diverſa organa de eodem ſubjecto varias notiones proferunt menti: ita moſchus ad tactum duritiem; naribus admotus fragrantiſſimum odorem, linguæ applicatus inſignem amaritudinem, & viſui ſuum colorem exhibet.
Varia perceptio prout diverſis organis applicatur.

XIII. Quoniam determinatæ qualitates alicujus rei exiſtentis certo organo tantum manifeſtantur, inde patet, plures eſſe poſſe qualitates, quam quarum cognitionem habemus, ſi modo deficiat organon ad eas qualitates detegendas. Adeoque non concludendum aliquid non exiſtere, quod non a nobis percipitur. Ita ſurdus negaret ſonum, cæcus lucem & colores.
Num omnes qualitates ſenſibus noſcuntur.

XIV. Organon a duabus diverſis cauſis eodem modo commotum, producit eandem ideam menti, ac ſi eſſet res eadem, 1. Ita baculus fractus, & alius dimiſſus in aqua & oblique conſpectus, eandem effigiem pingunt in oculo, ac ſi utrique fracti eſſent.
Quomodo ſenſus falluntur.

2. Viſus duplicia videt objecta, ſi unus oculus aliter movetur quam alter: quoniam imagines objecti, in diverſis punctis oculorum depictæ habentur.

3. Radii lucis a candela divergentes provenientes, in margines palpebrarum refracti, antequam ingrediuntur oculum, radios emanantes exhibebunt, qui ab alio non conſpiciuntur, atque ſuperiores videbuntur inferiores, & contra.

4. Corpus parvum propinquum, & corpus magnum & e longinquo, ſi eandem imaginem in fundo oculi pingant, mens non valebit ex ſola hac re judicare, an corpus ſit parvum vel magnum.

5. Fibra nervoſa in membro mutilato ſi afficiatur, quæ verbi gratia exporrecta fuerat in pollicem, mens judicabit mutationem fieri in pollice.

6. Organon auditus eodem modo a graviori ſono e longinquo, mitiori proximo, commotum eandem ideam excitat, & ita de cæteris.

XV. Longa conſuetudo facit, ut ſæpe, quæ ſentimus, ratione quadam emendemus, & nobis omnino aliquid aliud exhibent, quam revera fiunt in organo. Ita in ſenſu famis & ſitis, quia cibo & potu placatur, non attendimus ad ea quæ ſentimus, ſed animus eſt in patina ſeu poculo. Sic ſi quis e longinquo aliquid videt, juſtam ejus magnitudinem determinat ex cognitione diſtantiæ.
Ratiocinium quomodo corrigit ſenſus.

XVI. Idem ſenſus ſæpe excitatus ab objecto tandem non amplius percipitur. Ut olfactus ab eodem odore, guſtus ab eodem ſapore, auditus ab eodem ſono.
Quomodo ſenſus tandem extinguitur.

XVII. Senſus externi ſi exercentur, ſopiunt ſenſus internos & motum voluntarium: atque unus ſi fiat cum attentione, reliqui etiam minus vividi erunt. Ita triſtitiam ſolatur muſica; opera manuum perverſe fiunt, aut non attente, ſi quis
Sopiunt alios ſenſus & motus.

ſi quis auſcultat; gaudent fures in ſcena & concurſu hominum, ſi aliquid novi ſpectandum proponitur.

Calor & frigus.

XVIII. Quum calor & frigus alium ſenſum producant in organo tactus, an ergo hi ſenſus fiunt a novo organo uti Sylvius & poſt eum Bohnius? uti tactus & guſtus in eadem lingua. Tunc in ſenſu tactus aliud eſſet quoque organon, quod detegit duritiem & mollitiem, lævitatem & aſperitatem, & ſic de cæteris.

Fames, ſitis.

XIX. Senſus, quibus percipiuntur fames & ſitis, an non peculiare habent organum? ita ſane videtur, pertinent hi ſenſus ad tactum, uti etiam viſus guſtus & auditus, verum exercentur tantum in quodam definito loco, non vero alibi, & omnino aliquid aliud eſt ſitire & eſurire, quam ſentire illarum partium aliam affectionem.

Duo ſæpe nervi in eodem organo.

XX. Si duo diverſi ſenſus in eodem organo percipiuntur, unus communis cum alio organo, alter peculiaris, duplex quoque habetur ſtructura nervi in ea parte: ita in Lingua papillæ conicæ & limacum cornibus ſimiles; in auditu nervus acouſticus durus & mollis.

Dolor in omnibus.

XXI. Omnes nervi ſenſuum valide affecti dolorem exhibent, ergo dolor non tantum pertinet ad nervos tactus, ſed & ad reliquos omnes ſentientes. Ita oculus a majori luce afficitur; auris a ſono acutiori dolet; lingua a ſapore acriori vellicatur.

Gratus, ingratus, adiaphorio.

XXII. Quidam ſenſus lætitiam, alii triſtitiam, alii adiaphoriam ſimul afferunt, in diverſis hominibus, imo ſæpe inter ſe variant in eodem homine, varii enim homines ſæpe contrariis delectantur; & eidem homini, quod prius erat gratiſſimum, poſtea abominabile eſt, & contra. An hoc a diverſa ſtructura organi; an vero a diverſa animæ percipientis natura?

Senſus non in organo.

XXIII. Via intercepta inter organum ſentiens & cerebrum, nulla ſenſus perceptio adeoque ſenſus non in ipſo organo, quod veteres crediderunt.

Propagatio per nervum.

XXIV. Verum ſolo nervo ligato aut deſtructo, eodem modo perit ſenſus, non vero ab alia quacumque parte deſtructa; ſolus nervus mutationem, aut motum in organo ſentiente excitatum, ad cerebrum defert.

Motus in objecto.

XXV. Sed motus excitatus ab objecto in organo aliquid aliud eſt, quam id erat in objecto. Ita ſapida movent nervos guſtatorios, ita color movet opticos: ſed nec motus in guſtatorio erit ſapidus, nec motus in oculo erit color; verum motus aliquis ſpecialis ab objecto excitatus.

Idea ſenſus in mente quid.

XXVI. Nec idea igitur ſenſuum in anima formata eſt idem id, quod organo fuit applicatum, ſed ſimplex motus animæ communicatus, ex motu facto in organo ſentiente excitatus.

XXVII. Quia idem motus in organo excitatus ſemper eandem ideam menti affert, ergo idem Motus in organo eundem effectum edit ſemper in altera extremitate nervi, ubi repræſentatur animæ: nec opus eſt, ut ſit idem motus in organo excitatus.

Nervi diſtincti ſunt.

XXVIII. Et quoniam non modo ſentimus, ſed & diſtincte, in quanam parte excitatur ſenſus, adeoque nervi diſtincti, ex omnibus partibus ſolitarii, tendunt ad eam partem in qua fit ſenſatio: adeoque nervi non communicant inter ſe, quemadmodum vaſa circulatoria.

Perceptio in parte alia quam ubi cauſa hæret.

XXIX. Si ergo idem nervus afficeretur in itinere, inter ſenſorium commune & illam partem in qua olim ſolebat affici, perceptio ſenſus non dirigitur ad partem affectam, ſed ad eam, ubi olim ſuam exercere ſolebat operationem ille nervus; niſi ratiocinio corrigatur.

Propagatio per nervum. Duo obſervanda.

XXX. Quum motus in organo excitatus non niſi per nervum propagetur ad ſenſorium commune, antequam ejus fit perceptio, duo conſideranda veniunt, antequam recte poteſt definiri, quomodo in nobis fiat ſenſus. 1. Qualis ſit ſtructura nervi ejuſque ſucci, per quos propagatio fit: de his in ſtructura nervorum actum. 2. Quomodo motus mechanicus in organo excitatus alium motum in altera parte hujus nervi poſſit excitare, qui ab anima percipitur.

Senſuum perceptio.

XXXI. Motus mechanicus in organis ſenſuum excitatus (XXX) per nervos ad

Digitized by Google

ad ſenſorium commune delatus, ut ibidem fiat perceptio, ſentire dicitur; eſt itaque motus localis mere mechanicus.

Effectus motus in organo excitati feruntur ad ſenſoriũ.

XXXII. Idem ille motus in omni qualitate, in organo excitatus, fertur ad ſenſorium commune per nervos, vel effectus ab illo motu producti eo perveniunt, ur fiat ſenſatio.

Senſus iidem ab eadem cauſa.

XXXIII. Sed hi effectus quum dependent a determinata cauſa, erunt ſemper iidem; ergo ſenſus fiunt ab eadem cauſa, ac ſi ipſa cauſa movens deduceretur ad ſenſorium commune.

Qualis motus in altera nervi extremitate.

XXXIV. Qualis autem motus in altera extremitate fiat, determinare haud poſſumus, ſufficit ſcire, modo ſit certus motus mechanicus in extremitate nervi, qui a mente percipitur, & quamvis definiretur, nihil promoveret ſcientiam medicam.

Requiſita ad hunc motum.

XXXV. Si effectus motus in alio loco ſit producendus, 1. Vel corpus ipſum in motu exiſtens eo debet deferri: vel 2. Propagatio fieri per continuitatem partium ſolidarum vel 3. Per contiguitatem liquidorum inter cauſam moventem & effectum productum ex hoc motu.

Motus ipſe non defertur ad cerebrum.

XXXVI. Omnia corpora mota continuant motum ſecundum lineam rectam, æquali celeritate per medium non reſiſtens: ſed nervi pleni ſunt, ergo motus excitatus non poteſt hoc modo ad ſenſorium commune deferri.

XXXVII. Corpora autem mota per medium reſiſtens minuunt celeritatem & actionem, ut quadrata longitudinis viæ emenſæ, ergo motus in diverſis corporis partibus non eodem tempore poſſent venire per nervum plenum ad ſenſorium; atque nullus vel vix ullus reſtaret motus circa ſenſorium; & motus exigui nunquam perciperentur.

XXXVIII Corpora mota in obſtaculum molle irruentia, uti ſunt fibrillæ nerveæ, amittunt motum, ſi perpendiculariter in id feruntur, ergo omnis motus periret in nodoſis nervorum contorſionibus, & gangliis.

XXXIX. Ergo motus, in organo ſenſorio excitatus, non poteſt ad ſenſorium deferri, quod eſſet falſiſſimum.

An ſenſus a partibus ſolidis.

XL. Si per continuitatem fiat motus propagatio, (XXXV.) huic debent inſervire fibræ medulloſæ nervi, aut ejus tunicæ duriores: de vaſis ſanguiferis & lymphaticis non eſt dubium.

Non a tunicis.

XLI. Sed tunicæ duræ non poſſunt eſſe medium. 1. Quia communes, ergo nullus ſenſus diſtinctus. 2. Ipſum organum ſentiens non conſtituunt, ut patet in organo tactus, guſtus, viſus &c.

Nec a fibris ipſis.

XLII. Si per fibrillas ipſas ſolidas nervorum ſenſuum propagatio fieret, hoc tunc fieri deberet, 1. Propulſione. 2. Tractione. 3. vel Continuatione motus tremuli ſuſcitati.

An a propulſione.

XLIII. In continuando motu propulſionis corporis firmi tanta requiritur rigiditas, ut cohærentia partium ſuperet omnes reſiſtentias & attritus corporum ambientium, quod ſane nemo admitteret in mollibus fibris nervoſis.

XLIV. Corpora rigida inflexa, quamvis eorum una extremitas retro pellatur, nullos tamen motus in altera extremitate, excitarent: pro exemplo ſit chorda rigidiſſima ex cupro vel chalybe. ergo.

XLV. Chordæ illæ lateraliter preſſæ nullum motum excitant in altera extremitate. Ergo omnis preſſio lateralis ad fibrillas nerveas nullam faceret ſenſationem.

An a tractione.

XLVI. Si fiat a tractione; (XLII. N. 2.) durities requiritur tanta, ut potius tota fibra ſequatur, quam ut ejus portio rumperetur, quin unquam tale quid ſtatuere poſſet in pulpoſo organo tactus, viſus aut auditus, & in pulpoſa cerebri medulla?

XLVII. Chordæ laxæ, pendulæ, tractæ, nullum motum excitant in altera extremitate: idem verum eſt, ſi per inflexas vias deductæ ſunt. Quoniam vero tali modo nervi facti ſunt, ergo ex hac cauſa nulla fieret ſenſatio.

XLVIII.

Digitized by Google

XLVIII. Ergo etiam nullus ſenſus, niſi attractione fibrarum, quod falſum eſt.

Nec motu tremulo. XLIX. Maxime recepta ſententia eſt, perceptionem fieri motu tremulo in fibra nervoſa excitato, quam ut infringamus ſequentia obſervanda.

L. Ad continuandum motum tremulum requiri corpus elaſticum, rigidum, aut valide tenſum, verum fibræ ſunt molles flaccidæ.

LI. Tenſio chordæ non poteſt continuari in chorda, ſi flectatur cum quadam parte ſolidi, niſi tranſeat per centrum flexuræ; adeoque fibra nervea deberet eſſe in medio oſſium & ita ire per medium articuli.

LII. Si Corpus ſolidum non flectatur ſupra unum punctum exiguum, omnes lineæ longitudinis mutantur, adeoque, quia talis flexura non fit in articulis, nulla fibra nervoſa tenſa permanere poteſt. vid. fig. 31.

LIII. Pulſata chorda non amplius continuat motum tremulum, quam ad obicem, vel corpus molle appoſitum, ut conſtat in citharis, clavicordiis &c. quamvis corda ſit longior, adeoque fibræ nervoſæ per mollem carnem tranſeuntes, & arctiſſime membrana veſtitæ, nullum ferrent ſenſum ad cerebrum.

LIV. Duæ chordæ lateraliter junctæ ſi ſint, una alterius motum ſuffocabit, & exiguus, qui peragitur, ſonus, aut motus, erit perturbatus, adeoque nullus diſtinctus fieret ſenſus in ſingulis fibris.

Sed a liquore per contiguitatem. LV. Reſtat vero tantum contiguitas fluidorum (XXXV. N. 3.) quod effet medium inter cauſam excitantem ſenſum & ipſam perceptionem ſenſus.

LVI. Duplex hic occurit liquor. 1. Qui fluit inter fibrillas. 2. Qui in ipſis fibrillis, quorum præſentia antea comprobata eſt.

Liquor duplex. LVII. Sed quia ſenſus eſt diſtinctus, hoc nequit fieri per liquorem in communi cavo contentum, uti eſt liquor inter fibrillas.

Non per ſuccum inter fibrillas. LVIII. Nihil ergo reſtat pro motu propagando ad ſenſorium commune a parte mota in organo, quam ſuccus ille in fibris diſtinctis contentus, ſpiritus animales & vitales dictus.

Sed a liquore in fibris. LIX. Canales, liquore non compreſſili pleni, ſi premantur, ex utraque extremitate effluit liquor; quoniam in omni compreſſione capacitas canalis minuitur, ergo ex applicatione motus aut preſſionis ad nervum, effectus poteſt fieri ad principium nervi, ſi modo ſit plenus liquore.

LX. Si per aliquem canalem flexilem, continuo æquabili motu fluit liquor, a preſſione canalis motus ille æqualis intercipitur, & fit aliqua inde mutatio in principio iſtius canalis; ergo a compreſſione nervi, per quem ſuccus fluit a cerebro ad extrema, mutatio fit ad ejus principium.

LXI. Quoties autem motus aliquis in parte extrema nervi fit, per quem æquabili motu fluunt ſpiritus, totus effectus iſtius motus percipitur ad principium iſtius nervi, quæ mutatio a mente percepta dicitur ſenſus.

Senſus promptitudo. LXII. Qui conſiderat, quod in canalibus plenis, quoties in una parte liquor moveatur antrorſum aut retrorſum, toties eodem temporis momento in altera extremitate idem fiat, facile intelligit, quare tam ſubito motus in organo excitatus percipitur; nec refert quocunque modo talis ſit inflexus talis canalis.

Uſus varius. LXIII. Quia fibræ nerveæ uno faſciculo incluſæ maneant tamen canaliculi diſtincti, variis uſibus inſervire poteſt idem nervus, prout varia eſt fibrillarum origo, vel ad motum vitalem, naturalem, animalem, ſenſationem &c.

Quæſtiones. LXIV. Ex antecedentibus multa obſcura & dubia poſſunt intelligi.

1. An requiratur fluxus & refluxus ſpirituum in nervo, ut fiat ſenſus & motus.
2. An motus fiat fluxu ſpirituum a cerebro ad partem movendam, & ſenſus refluxu ſpirituum.
3. Ubinam ſenſus perceptio? ubi principium omnium illarum fibrillarum.
4. Quomodo pars poteſt fieri paralytica, remanente ſenſu & calore?
5. Quomodo ſtupor remanente motu & calore?
6. Quomodo frigus remanente ſenſu & motu?

7. Qua-

Digitized by Google

7. Quare ligata arteria ſtupor & ſenſim paralyſis?

8. Quare ſæpe tres diverſi nervi in idem organum diſperguntur & forſan quatuor, ſi in tali organo fiat motus animalis, motus vitalis, ſenſus tactus & guſtus aut viſus.

9. Quomodo in uno organo fieri poſſunt hæ quatuor functiones, ſi modo unum nervum habeat?

TRACTATUS DECIMUS SEPTIMUS.

De Dolore in genere.

I. VOcatur Dolor moleſta perceptio mentis, ex quadam parte ſentiente excitata, quam non modo nos, ſed & omnia animalia aufugere tentant. *Definitio.*

II. Valida affectio omnium organorum ſentientium æque dolorem infert, quam ipſum organum tactus; ut oculus a nimia luce; auditus a ſono validiore; guſtus a nimis ſapidis, olfactus ab odoriferis acrioribus. *Dolor in omnibus nervis ſenſuum.*

III. Verum nervi ad motum animalem deſtinati, ſi afficiuntur, potius debilitatem adferunt quam dolorem, atquæ læſio nervi motus vitalis, aut naturalis, anxietatem exhibet. *Non in vitalibus.*

IV. Antequam aliquid eerti de cauſa proxima doloris poſſit afferri: 1. Examinandi varii dolores, uti *manifeſti*, *obſcuri*, *acuti*, *obtuſi*, *levantes*, *gravativi*, *ardentes*, *algentes*, *tenſivi*, *terebrantes*, *rodentes*, *mordentes*, *lancinantes*, *pulſatorii*, *oſteocopi*, qui diſtinguuntur vario perceptionis modo. *A modo ſentiendi varius dolor.*

V. *Manifeſtus* eſt dolor, ſi ejus perceptio eſt vivida præprimis in nervis tactus. *Obſcurus* vero in aliis nervis præprimis & partibus non admodum ſentientibus, uti in hepate, liene, pulmone, meditullio oſſis: aut ſi nervus affectus aliquo modo compreſſus ſit. *Manifeſtus, obſcurus.*

VI. *Obtuſus* eſt dolor, ſi magna pars afficiatur a corpore obtuſo, uti in collectione humoris in quadam parte, materia viſcida cum leni acrimonia, uti in ſcorbuticis, cachecticis, cacochymicis. *Acutus* autem ὀξὺς, pungens, Barbaris pungitivus dictus, fit, minima pars ſi afficiatur a corpore acuto: ita ex dolore obtuſo redditur acutus, ſi humor ſenſim redditur acrior, quemadmodum in mutatione ſcirrhi in cancrum. Et acutus obtuſus redditur, ruptis quibuſdam fibris liquore effuſo in majorem cavitatem; aut ipſa acrimonia ſi miteſcat. *Obtuſus, acutus.*

VII. *Gravativus* dolor præter tenſionem indicat majorem quantitatem humoris in ea parte collectam eſſe; vel amiſiſſe vigorem fibras motrices: hinc ob impeditam circulationem per pulmones pulmo cum corde in latus procidit, ut loquitur Hippocrates. Si per hepar, hypocondria tenduntur, aggravantur, & obtuſe dolent. Aut ſi magna quantitas humorum ſit collecta in capite, thorace, ventre ejuſque ſtomacho, veſica, utero, ovario, omento. His ſi accedat tonus debilitatus, major gravitas percipitur; uti in fœtu mortuo. Sed *levans* raro niſi propter ſtimulum, quo validius moventur partes, uti hoc quandoque obſervatur in capite. *Gravativus, Levans.*

VIII. *Ardens*, ſi a ſtimulo dolorifico ſimul ſuſcitatur in ea parte motus major, veluti omnibus fere cauſticis applicatis, inflammatione, eryſipelate, reſolutione partis congelatæ. *Ardens.*

IX. Huic contrarius eſt *Algens* frequentiſſimus in hypochondriacis, hyſtericis, ſcorbuticis, catarrhoſis, cacochymicis, principio febris intermittentis, acrimonia acida, cruditate humorum. Non ergo ab omni ſtimulo dolorifico citatur pulſus & circulatio. *Algens.*

X. *Tenſivus* τινώδης, eſt dolor, ſi pars extendatur cum renitentia fibrarum ſenſibilium; ita in valida impletione ſtomachi, obſtructione hepatis, a majore copia ſanguinis in capite, oculis &c. collecta, ex materia flatulenta diſtendente in tympanitide, colica flatulenta, atque viſcerum ſpaſmodica diſtentione. *Tenſivus.*

XI. *Terebrans* & *punctorius* νυγματώδης, huic convenit quoque acutus (VI): *Terebrans &c.*

vix

Digitized by Google

vix differunt, niſi quod Terebrans continuam fere roſionem repræſentet, uti in omni inflammatione, podagra, &c. Punctorius autem, ſi per vices ex improviſo redeat. An hoc ab acri acido (ut Etmullerus,) in pleuritide, colica, cephalalgia: aut a viſcido plus minus acri ut alii?

Rodens. XII. *Rodens* eſt dolor, huc pertinet mordax ὁ μετὰ δήξεως, quo etiam pruriens poſſet ferri, ſi non pertinaciter eandem afficit partem, ſed ſenſim etiam adjacentes invadit: uti vermes rodentes. An ab acri ſalſo ſucco? ſi ſimul quædam percipitur compreſſio *mordens* dicitur.

Lancinans. XIII. *Lancinans* & *lacerans* dolor notat doloris cauſam ſucceſſive alias afficere partes; eſt ergo cauſa mobilis, & per nervos aut membranas vagans in catarrhoſis, ſcorbuticis, hyſtericis, rheumaticis, frequens.

Pulſatorius. XIV. *Pulſatorius* σφυγμώδης, ἢ σφυγματώδης ſi ſingulis arteriarum pulſibus adaugetur, ſemper indicat impeditum tranſitum per arteriam, ſive fiat a ligatura, compreſſione, inflammatione, ſive alia cauſa. Hic ſi percipitur in parte a podagra tentata, ut plurimum brevi finitura erit podagræ ſævities, ut me docuit praxis.

Oſtocopus. XV. *Oſtocopus frangitivus* dictus convenit aliquo modo cum tenſivo, obſervatur in oſſibus, quaſi malleis eſſent comminuta; in lue venerea, ſpina ventoſa, ſcorbuto, malo hypocondriaco inveterato poſt diuturnos labores & ambulationes, frequens. An ergo ab acido perioſteum vellicante, ut auctores multi præcipiunt?

A magnitudine doloris. XVI. 2. Quoniam omnes dolores non æque magni ſunt, atque eodem tenore perſeverant, diſtinguuntur in mites, vehementes, increſcentes, & miteſcentes, quibus adjungi poteſt doloris præſentis nulla perceptio.

Horum uſus in curatione. XVII. Has autem differentias alias quoque curationes poſtulare, patet ex pectoris aliarumque partium dolore, quum vehemens, ſenſimque increſcens, indicat venæ ſectionem; mitis vero & decreſcens eam vetat, ſed aliam cauſam doloris, aut inflammationis reſolutionem arguit.

Dolorem non ſentire. XVIII. Malum valde eſt cujuſcumque partis *dolorem non ſentire*, his mens ægrotat, ut dicit Hippocrates: aut nervus eſt deſtructus, vel ipſa pars ſphacelata eſt.

A perſeveratione doloris. XIX. Non omnes dolores eodem tenore ſæviunt, quare 3. poſſunt diſtingui in *continuos*, *intermittentes*, *periodicos*, aut *vagos*, & *certo tempore diei vel anni infeſtantes*, alii iterum ſemel ſi ceſſaverint, raro vel *nunquam redeunt*, alii vero frequenter.

Continui. XX. Dolores *continui* validam indicant cauſam & fixam, a vi vitæ haud ſuperabilem. Morbi ſunt multi, in quibus obſervatur, in cancro, ſpina oſſium excreſcente, & ſimilibus morbis.

Intermittentes. XXI. Qui autem *intermittunt* dolores, per periodos redeunt, vel vage infeſtant; eſtque ergo cauſa dolorum mobilis. Præſtantius eſt in omnibus viſceribus ventris dolores intermittere, quam continuo manere, quod id nec ab inflammatione, nec eryſipelate, aut vitio illarum partium proveniat, ſed tantum in liquidis hæreat cauſa, nam colicus dolor fixus cum febre in abſceſſum ſolet terminari.

XXII. Si *intermittentes dolores* ordinem ſervant, ſemper videndum an non ſubſit febris intermittens, quæ eum producit. Verum ſi ſingulis noctibus exacerbeſcat, ab eadem febre quoque poteſt fieri, ſed frequentiſſime luis venereæ ſuſpicionem movet.

Vagi. XXIII. Dolores vage infeſtantes ex tenui cruda materia, poſt nimiam evacuationem nata, excitantur frequentiſſime, aut ex materia ſcorbutica. Dolores ſcorbutici autem ſunt varii, vagi, per omnes externas internaſque partes mira producunt tormina, ſunt erodentes, lancinantes, cito trajicientes, noctu ingraveſcentes, vix ulla pars totius corporis immunis manet; ſub mediam noctem invadere ſolent.

XXIV. Certo anni tempore ſolent redire dolores podagrici.

XXV.

Digitized by Google

XXV. Quidam dolores, uti fere omnes ſupra allegati, eandem continuo obſident partem, qui ideo *fixi*, (XX, XXI) poſſunt appellari; Alii vero jam hanc jam vero aliam invadunt partem, *vagi* (XXII, XXIII.) dicendi: aut denique amittunt priorem partem, quamvis ſua natura eſſent continui, & aliam infeſtant, *transplantatio* & *metaſtaſis* doloris vocanda. *A Mutatione loci.*

XXVI. Si dolor aliquamdiu partem fatigavit, demum in aliam partem tranſeat; adeo ut prior pars relinquatur ſana, perfecta habetur *metaſtaſis*; ſin vero pars prius obſeſſa non omnino liberatur, imperfecta habetur. *Doloris metaſtaſis.*

XXVII. Duo in metaſtaſi doloris obſervanda; 1. Natura materiæ, quæ Metaſtaſin facit; 2. Mutatio locorum; antequam quid certi poſſit de hac dici. *Duo obſervanda.*

XXVIII. Materia hæc varia eſt; 1. Inflammatoria; 2. Suppuratoria; 3. Sphaoelata; 4. Putrida; 5. Ichoroſa; 6. Eryſipelatoſa; 7. Bilioſa; 8. Atrabilaria; 9. Pituitoſa; 10. cruda, craſſa, acris; 11. tenuis, acris, cruda; 12. Febrium continuarum; 13. Intermittentium; 14. A Morbis relicta; 15. Podagrica; 16. Scabioſa, Herpetica &c. 17. Scorbutica; 18. Hyſterica; 19. Catarrhoſa; 20. Cancroſa; & plures aliæ, quæ dolores excitare ſolent, quarum natura in dolorum cauſis exponetur. *Materia*

XXIX. Ratione loci in genere obſervandum. *Locus.*

1. Dolorum a partibus ſuperioribus ad inferiores deſcenſus ſalutares.
2. Ab internis ad externas bonum, contrarium malum.
3. Omnis metaſtaſis *ad interiora* capitis, pulmones, hepar, mala.

XXX. A *capite ad pectus* ſed præcipue *pedes* in phrenitide bonum: ab oculis ad brachia vel alvum materiæ translatio juvat. *a Capite.*

2. Alvus adſtricta in morbis capitis frequens fit & mala eſt; liquida vero bona, hinc purgantia doloribus capitis medentur.

3. Omnia cerebri mala conſentiunt ſtomacho, ut in vertigine & capitis dolore, nauſea, vomitus, anorexia, dyſpepſia, quod ſemper in ſtomachi morbis obſervandum.

4. Veſica fellea & hepar cum capite conſentiunt, cerebrum enim & meninges vulneratæ bilis vomitum movent, & abſceſſus hepatis poſt capitis concuſſionem natus eſt.

5. In Delirantibus, ſi fortis dolor feratur ad crura & pedes, bonum. Hinc epiſpaſtica, & veſicatoria cruribus applicata, & pediluvia opitulantur capitis morbis.

6. In capitis dolore, ophthalmia, eryſipelate faciei fonticuli in brachiis excitati ſæpe curant morbum.

XXXI. A *faucibus ad pectus* malum: nam ſi anginæ occultæ ſuperveniat dolor lateris ceſſante magna ex parte circa collum dolore, cum difficultate deglutiendi & ſpirandi, anginam converſam eſſe in peripneumoniam ſcito, qua cito moriuntur vel ſuppurantur. Et doloris acerbitas in jugulo fixa, ſi ad ſuperiora vertatur, mortiferum adfert malum. *A faucibus.*

XXXII. *A pectore ad aures*. Pleuriticis 1. ad interiora auris dolor & exinde abſceſſus atque pus, ſervantur. 2. Verum phrenitis a peripneumonia lethalis. *A pectore.*

3. Pleuritici dolore levati, & tamen facie triſti; oculiſque perturbatis, his Materia translata eſt ad cerebrum & ut plurimum moriuntur. 4. Raro a pectore ad alvum derivatur cum levamine. 5. Verum ſi dolor lateris tranſeat ad humerum, manum, dorſum cum ſtupore illarum partium, dolore & gravitate, ejus ſolutio fit: 6. Aſthmaticis dyſuria ſuperveniens, bonum; ceſſante Dyſuria aſthma redit. 7. Dolore forti ad teſtes irruente tuſſis ſolvitur: & viciſſim. 8. Hydrocele diſcuſſa aut male ſanata ſæpe morbos pectoris generat. 9. Abſceſſus magni omnes boni ſunt in cruribus erumpentes in peripneumonia & pleuritide. 10. Ulcera pedum ſuppreſſa ſæpe pulmonis morbos generant. 11. Quæ juvant morbos pulmonum, conveniunt quoque renibus. 12. Inter uterum & Mammas mulierum maximus conſenſus.

A lumbis. XXXIII. A lumbis ad caput. Diuturni dolores circa lumbos & ilia, tum qui ad hypochondria feruntur cum febre & cibi faſtidio, ſi inde fortis dolor feratur ad caput, convulſifico more necat crudeliter: ſin vero non repat ad caput, ſed veluti aduncis unguibus viſcera circumplectitur, valde malum. 2. Qui morbi principia ducunt ex dolore lumborum difficilia ſunt. 3. Qui dolores lumborum cum febre fiunt, ſi attingunt præcordia, inferas relinquentes ſedes, exitiales admodum ſunt. 4. Dolores lumborum in Iſchiadem & Hæmorrhoides facile tranſeunt. 5. Dolores ſecundum ureterum ductus, a lumbis ad pubem plerumque translationem calculi indicant.

Ab Articulis. XXXIV. Ab articulis in viſcera abdominalia, pulmones, aut cerebrum delatus dolor, valde malum.

XXXV. Sæpe totum corpus conſentit, ita convulſiones a dentitione, punctura nervi vel tendinis. Potiſſime conſenſus fit in eo nodo, ex quo nervus provenit.

Ceſſatio Doloris. XXXVI. Si dolores continui inflammatorii ceſſant, cum frigiditate partium internarum, pulſu exili, deſipientia, facie Hippocratica, oculis concavis, inflammatio in ſphacelum abiit. Omnis dolor lateris abeuns, ſæviente febre & dyſpnœa, eryſipelatoſus eſt, & fere ſemper necat, & in Peripneumoniam convertitur. Omnes dolores, qui ſine ſignis levantur, lethales pronunciavit Hipp. ſi vero prius ceſſat febris, dein dolor, bonum.

Reditus doloris. XXXVII. Omnis dolor inflammatorius redeuns eſt timendus, ab aliis cauſis non item.

In alio loco quam cauſa. XXXVIII. Non ſemper dolor percipitur in ea parte, ubi hæret mali fomes: ita in Malo Hypochondriaco, Cacochymia, obſtructione lienis aut hepatis, dolor plerumque profertur ad pectus, mammas, claviculas, jugulum: *hinc Pleuritidi ſi ſuperveniat Diarrhœa, aut* ſi detur purgans, curatur, & v. ſ. nocet: a ventriculo affecto anterior capitis pars ſolet dolere; ſi vero uterus ſit cauſa, poſterior pars frequentius afficitur: hepatis affecti dolor ad ſternum & juxta ſpinam dorſi ad ſcapulas ut plurimum extenditur.

Cauſæ Doloris. XXXIX. Nunc variæ ſunt examinandæ doloris cauſæ, quæ doctrinæ ergo in 4 claſſes dividendæ ſunt. 1. quæ manifeſta operatione dolores inferunt: 2. in ſolidis præprimis agentes: 3. in humoribus mole tantum dolores excitantes: 4. hærent etiam in humoribus ſed ab eorum indole excitatæ.

1. Manifeſta cauſa. XL. Dolores excitantur ex cognita cauſa, in luxatione, fractura, vulnere, ligatura, hernia, partu, combuſtione, calculo, vermibus rodentibus, acribus quibuſcumque ingeſtis vel applicatis: quæ omnes nihil aliud agunt, quam fibram ſenſilem elongare, quamvis hoc in vulnere, combuſtione, & acribus ingeſtis vel applicatis paradoxum videatur.

2. In ſolidis. XLI. In firmas partes præprimis agunt, A. exſiccatio nimia, quia fibræ amiſſo liquore abbreviantur. B. Mobilitas ſolidorum a minima cauſa ſummum motum aut contractionem faciens, ut in multis valetudinariis, hyſtericis, hecticis, hypochondriacis. C. ſpaſmus & convulſio fibrillas trahentia, quo etiam pertinet Criſpatio ſolidorum. D. animi pathemata ſtamen nervoſum valide afficientia, ut eſt præprimis terror E. motus febrilis, quod cognoſcimus ex recidivatione, cum febris accenditur. F. Tandem etiam ex conſenſu & motu inordinato ſolidorum.

3. Ex Majori copia. XLII. Liquores majori mole in quadam parte ſenſibili collecti, ſi fibram ſenſilem tendunt, dolores excitant: hinc in tumoribus, obſtructione, abſceſſu, inflammatione, hydrope, plethora, menſtruationis tempore, obſtructione menſium, hæmorrhoidum, aliarumque evacuationum conſuetarum omiſſione aut emanſione, ut & cacochymia, morbo hypochondriaco, nimiaque ingeſtorum quantitate; humorum craſſitie quoque majore, quam ut poſſint per extremitates arteriarum facile trajici; denique etiam omnibus majori impetu humoribus in ſolida delatis; ut in violentioribus exercitiis, lienis dolor, & capitis: atque a Motu majori circulatorio, in acutis inflammatoriis morbis & in aliis febribus, in diverſis partibus dolores, præprimis ſi aliquomodo debilores ſint, vel obſtructæ, generantur.

XLIII.

Digitized by Google

XLIII. Acrimonia in humoribus nata varios pro ſua indole excitat dolores: quarum quoniam non omnes requirunt eandem Medelam, quædam addemus ſigna, quibus poſſunt a ſe invicem diſtingui, ut eo commodius poſtea Medicamentum appropriatum poſſet inveniri. Generalis cura autem conſiſtit. 1. In auferendo ſeu educendo. 2. Corrigendo ſeu immutando. 3. Obvolvendo. 4. Obtundendo. 5. Diluendo. *4. Acre multiplex. Curatio.*

XLIV. Si a bilis acrimonia ſuſcitetur, præter generalia ſigna icteri in colore urinæ & cutis, vox ut plurimum rauca, cibum averſatur æger, ſublime Hypocondrium halat, dolores tenuiter (hoc eſt vage infeſtantes) conſiſtentes in latere vel Hypocondrio fiunt: his ſi alvus multa aquoſa billoſa egerit, allevantur. v. ſ. nihil valet, purgante ut plurimum ſanantur. *a Bile acri.*

XLV. Si vero, poſt diu toleratam gravitatem & pondus circa Hypochondria, nigricantiorem reddat urinam, caput dolore tentetur, color vividus corporis in liveſcentem commutetur, inflationes & murmura ventris adveniant, aut inferior venter ſpaſmodice intra trahatur, cum intolerabili cruciatu, & ſæpe vomitu, atque ſeceſſu materiæ nigræ, ab atra bili corrupta excitatur hic dolor, qui dolor minuetur exhibito aromatico ſtomachico laxante. *Ab atra bile.*

XLVI. Feminæ ut plurimum, atque etiam viri valetudinarii debiles, poſt diu toleratam corporis gravitatem, laſſitudinem, tandem ſoluta materia cruda in corruptelam, doloribus vagis jam aſſurgentibus, alio tempore miteſcentibus tentantur, aeris mutationem perſentiunt, gingivæ luridæ, ſemieroſæ, ut urina clara tenuis, quadam rubedine tincta obſervatur; ab omni evacuatione exarcebatur: curatur vero Medicamentis his humoribus dicatis, & leni alvi ductione per gummi. *Tenui lympha.*

XLVII. Dolores, qui ex Materia ſcorbutica veniunt, varii, vagi ſunt, mira inducunt tormina, ſubitanea, ingraveſcunt ut plurimum noctu, nulla pars ab ea immunis: ſæpe in oppoſitum latus tranſeunt præcipue ſi topica frigida applicantur aut repellentia, recurrunt quandoque improviſo, plerumque cum levi Paralyſi, quæ cum dolore abit & redit: hoc autem præcipue in colico dolore obſervatur, relinquit ut plurimum maculas lividas, aut ſtigmata pulicum morſibus ſimilia. Si pectus afficiat, tuſſim inducit diuturnam ſine memorabili exſcreatu; gingivæ ut plurimum luridæ ſunt, & dentes vacillant, halitus fœtet, ex quibus etiam reliquarum partium dolores ſcorbutici dignoſcuntur atque curantur, quia nihil peculiare requiritur, quod non eſſet exhibendum in ſcorbuto. Intelligimus vero quæ Paralyſis ſcorbuticis curatur. *A Scorbuto.*

XLVIII. Admodum differt a præcedenti Dolor Rheumaticus verus, in corpore vegeto; præprimis poſt exercitia majora, excitatus, dum corpus frigori expoſitum erat: Dolor eſt fere intolerabilis, ſimul & diuturnus valde, Venæ ſectione iterata bis aut ter altero die ſuperatur, ſi ſit in juvene & adhuc recens; alias purgante antiphlogiſtico, & veſperi dato Narcotico, non vero a Narcoticis incipiendum. Fotus externus ſit mollis, & ſi hæreat ad renes, decoctum ſcabioſæ cum aqua & lacte ſeu ſero lactis & aliquantulo ſalis polychreſti, maxime juvat. *A Rheumatiſmo.*

XLIX. Venerea infectio ſuos quoque infert dolores obtuſos profundos, omni veſpere exacerbantes, medios artus occupantes: examinandum ſemper, ſi dolor talis adſit, an non appareant reliqua ſigna Luis veneræ; Dolor hic miteſcit quidem aliquantulum Anodynis, verum integre non curatur, niſi prius curata Lue, Mercurialibus, decoctis ſudoriferis, ſalivatione, aut in leviori malo per alvi ductionem ſuperatur. *A Lue Venerea.*

L. Hæc erant præcipua, quæ dicenda erant de Procatarcticis Doloris cauſis: reliqua vero uti, de Acrimonia Ichoroſa, Cancroſa, Purulenta, Scabioſa, Herpetica, Podagrica, Arthritica, retropulſa; & de Materia febrili in febribus continuis, intermittentibus, Varioloſis, Morbilloſis, Scarlatinis, Eryſipelatoſis, & aliis morbis, ſi vellem cum propriis ſuis ſignis proponere, atque curationem his addere, numquam fere finem invenirem. *In genere.*

LI. Qui omnes examinat cauſas, inveniet in omnibus, tranſitum per fibram ner- *Cauſa proxima.*

D 2

nervoſam ab iis impediri. Sic canalis redditur anguſtior compreſſione, elongatione, exſiccatione, ſpontanea contractione, acri aut viſcido in eo hærente; qui motus fere interceptus nobis ideam doloris præbet; integre vero interceptus inſenſilitatem inducit.

Quæſtiones. LII. Ad quas claſſes omnes commode quum referantur doloris cauſæ, an ergo alias quoque incognitas aſſumere ratio ſuaderet? 2. an ſolutio continui dum fit, non dum facta eſt? 3. aut diſpoſitio particularum in fibra ſenſibili rupturæ proxima, doloris cauſæ? Sane nemo poterit admittere, qui ſequentia conſiderat. 1. Nervum exſiccatum, ſtamine ſolido manente integro, amittere ſenſum & dolorem. 2. Nervum a compreſſione, in qua nulla tentatur ſolutio fibrillarum, tamen Dolorem inferre. 3. Nervum cum ſuo humore, vel abſque eo in callum converſum, non ſentire dolorem, quamvis fibræ maneant integræ. 4. Senſum & Dolorem non propagari per partes ſolidas fibrarum, ſed ope Spirituum eo deferri. Ideoque licet fieret dolor ex mutata diſpoſitione partium, illa ipſa mutatio mediantibus Spiritibus ferenda eſſet ad ſenſorium commune, ut fieret perceptio doloris.

LIII. Qui examinat diverſas cauſas, quæ producunt dolorem. 2. Partes in quibus fiunt, prout varias exerceant functiones. 3. Aut conſentiant cum partibus aliis corporis (XXIX ad XXXIV) ille mirabiles certaſque Diagnoſes & Prognoſes inſtituere, atque Curationem abſolvere ex arte, poterit.

Curatio in manifeſtis cauſis. LIV. Quæ fit juxta enumeratarum cauſarum varietatem, nam ſi luxatum vel fractum ſit os; aut hernia dolorem excitet, nihil valet niſi ipſa repoſitio aut ſolutio ligaturæ. Si propter inæqualem tractionem fiat dolor, applicetur oleum Terebinthinæ, Balſamus copaivæ, Terebinthina. Combuſtio, ſi non ſit valde profunda, fotu molli humido tepido lenitur. Calculi aſperitas obducitur oleo Amygdalarum dulcium, decocto Althææ, parietariæ, violarum, dato ſimul Anodyno. Vermes necandi, vel vomitorio aut purgante expellendi, deſtruendo viſcidum inſuper alcalicis ſalibus, Mercurio legitime præparato. Acria quæcunque ingeſta copioſa dilutione atque vomitorio dato evacuanda. Applicata detrahenda, & pars abluenda & fovenda liquore molli ſubpingui; &, ſi dolor urgeat, Anodyno.

In ſolidis exſiccatis LV. In nimia exſiccatione, ut ſi aeri ſicco pars nuda expoſita fuerit, ſtatim foveatur humore tepido, molli, humectante, qua methodo ſæpiſſime rediit vita in ea parte, quæ alias nunquam rediiſſet.

Mobilitate ſolidorum. LVI. A Mobilitate ſolidorum illa, quæ validiſſimas contractiones facit, miteſcit Opio, Papavere, Theriaca, ſale volatili ſuccini, ſale volatili oleoſo, ſale volatili Cornu cervi, ſpiritu Roriſmarini, oleo fœniculi: ſed omnia in parca doſi, alias enim magnus tumultus excitatur. His etiam reliqui dolores miteſcunt, niſi qui fiunt a febre, ſed hi cortice Peruviano tempore apyrexiæ ſunt præveniendi, quum alias pars ita affecta ſæpius depravatur.

Ab abundantia humorum. LVII. A nimia copia ſi ſit, evacuatio indicatur. hinc v. ſ. in plethoricis & motu majori, vomitorium in cacochymia ſtomachi; reſolventia in craſſitie humorum; purgantia clyſmata in oppletione excrementorum in inteſtino colo, & inde colica paſſione, anodyna ſunt.

Curatio Generalis. LVIII. In Generali curatione ut ſciamus, quando ſolita auxilia, uti Venæ ſectio, purgans, vomitorium, ſudoriferum, diureticum, anodynum, &c. debeant adhiberi; quaſdam dabimus regulas, juxta quas poſſunt dicta auxilia præſcribi.

Vena Sectio. LIX. Si dolor maxime urgeat rogamur ſtatim, an vena ſit ſecanda nec ne. 1. Neceſſario & ſtatim largiſſime inſtituenda eſt Venæ ſectio, atque repeti poteſt pro neceſſitate, ſi dolor oriatur ex inflammatione; febre ardente dolorem excitante; majori impetu Sanguinis in aliquam partem.

LX. Semel autem inſtituenda Venæ ſectio, & non magna quantitas Sanguinis educenda, ſi dolor excitetur a febre intermittente, aut continua ex intermitten-

te

te facta ; dolore Eryſipelatoſo ; aut ſi cruſta inflammatoria in ſanguine educto non appareat; in vehementi ſpaſmodica contractione ; in humore tenui acri valde rodente cautiſſime ; quum magis adaugeatur doloris cauſa , quamvis præſentaneum levamen videatur afferre.

LXI. Nocet vero in doloribus , qui excitantur a cacochymia & cruditate humorum ; in obſtructionibus a materia viſcida ; aut poſtquam cruda materies corrupta fuerit ; item in bile flava , aut atra bile dolorem excitante poſt ſuam corruptionem ; in doloribus vagis ab humore tenui acri ſcorbutico , hyſterico , hypocondriaco , catarrhoſo , productis ; & quando dolor inflammatorius adaugetur , dum ille tranſit in ſuppurationem ; item in acrimonia purulenta , cancroſa &c.

LXII. Purgantia generaliter in omnibus capitis doloribus conveniunt ratione derivationis ; nam alvus laxa prodeſt morbis capitis ; verum in pectoris doloribus nocent , niſi pectus doleat ob conſenſum , uti in cacochymia , & obſtructione hypochondriorum , cruditatis congeſtione in ſtomacho inteſtinis & meſenterio , melancholia flatulenta a materia viſcida , non vero a ſpaſmodica contractione . In ventris autem doloribus magis conveniunt , ſi a dictis cauſis oriantur , dum ſc. adſit ſapor linguæ mutatus , gravitatis ſenſus per totum corpus , maxime in præcordiis , inappetentia , viſciditates circa dentes , lingua alba pellicula veſtita , urina cruda alba , calor fere nullus . Sed ſi oriatur dolor ab Inflammatione , Eryſipelate , ſpaſmodicis contractionibus violentioribus , purgantia malum augent : ſi autem putris cacochylia hanc contractionem & dolorem produxerit , purgantia miſcenda ſunt opiatis , ſed tunc doſis purgantium adaugenda præprimis ſi fiat in hypochodriacis , hyſtericis , hypercatharſi obnoxiis . Magni uſus ſunt purgantia in principio doloris Iſchiadici , non vero , ſi diu duraverit , aut ſi dolor ſit Podagricus , aut Catarrhoſus . *Purgans.*

LXIII. Vomitorium raro convenit , niſi materies hæret in ventriculo . Sic ſi cibi ſit faſtidium , oris ventriculi morſus , & vertigo , & os amareſcens , medicamento ſurſum purgante opus eſt , Hipp. Aph. 17. Sect. 4. Hinc magni dolores præcordiorum uno vomitorio dato curantur . Sed maxime cavendum ab iis , ſi Dolor oriatur ab Inflammatione , ſcirrho &c. in ipſis lateribus ſtomachi , vel in partibus adjacentibus . *Vomitorium.*

LXIV. *Sudoriſera* magnum levamen adferunt doloribus ex acri tenui materia , ſi excitentur decoctis ſudoriferis ; ſi vero materia inſenſibilis perſpirationis retenta ob frigus externe in viſceribus excitet dolorem , hic dolor optime curatur ſudorifero calido. Verum ſi ſit dolor in capite , & ſigna inflammationis adſint , tunc , ſi detur ſudoriferum , in delirium adigitur æger. *Sudoriſera.*

LXV. *Diuretica* proſunt doloribus pectoris & lumborum , ſi ſint mollia humectantia ; ſed acriora maximos ſæpe excitant dolores. *Diuretica.*

LXVI. De *Anodynis* ſeu potius *Narcoticis* , quæ ſtuporem inducendo dolorem mitigant , vix quidquam poſſum afferre generale in doloribus , quia multum differt doloris cauſa. Ut tamen quædam generalia habeamus , ſciendum eſt , omnes dolores inflammatorios in principio reſpuere Narcotica , ſed magni uſus ſunt poſt v. ſ. una cum diluentibus exhibita. *Narcotica.*

Egregia ſunt in omni criſpatione ſolidorum , mobilitate nimia , aut ex conſenſu dolentibus.

Nocent doloribus Podagricis , & nunquam exhibenda , niſi dolor ſit intolerabilis.

In Doloribus Rheumaticis morbum figunt ad annos aliquot . Sed de his amplius in horum titulis.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS DECIMUS OCTAVUS.

De fabrica & motu Muſculorum.

Definitio Myologiæ. I. Dicitur Medicinæ pars Myologia, quæ docet ſtructuram, operandi modum, uſum, principium ſeu punctum fixum, finem ſeu tendinem longiorem; atque ſitum muſculorum & figuram.

Quid muſculus. II. Muſculus dicitur pars ſolida mobilis corporis noſtri, cujus motus ſive ſit voluntarius, ſive ſpontaneus ſeu vitalis, conſiſtit in minuendo longitudinem, & augendo latitudinem.

III. Tales partes plurimæ unitæ ſi ſint, & colore rubro imbutæ, proprio vocabulo muſculus dicuntur.

Fibræ motrices quid ſint. IV. Sed magis ſolitariæ, colore diaphano vel albo, fibræ muſculares, fibræ motoriæ appellantur, quales fere ſunt omnes fibræ membranarum, viſcerum, vaſorum, inteſtinorum &c.

Motus harum quotuplex. V. Nonnullæ harum moveri poſſunt ab imperio mentis, uti omnium muſculorum motus animales. Aliæ vero continuo agunt, ut motus cordis, arteriarum, & viſcerum. Aliæ autem continuo agunt nobis non cogitantibus, ſed ex voluntate earum motus poteſt accelerari & retardari, & pro tempore, ceſſare, ut motus reſpiratorii. Denique quædam tantum poſſunt moveri ſtimulata parte aliqua; ut in ſingultu, ſternutatione, vomitu, tremore ex terrore, nixu partus &c. ut reliquos taceam motus. Horum quidam ab imperio mentis quandoque poſſunt temperari, quandoque volentibus aut nolentibus attamen fiunt. Omnes partes ſenſiles vellicatæ moventur.

Experimenta. VI. Exempto cerebro omnes motus voluntarii ceſſant ſubito.

VII. Idem ſi fiat in cerebello, omnes quoque motus involuntarii ceſſant.

VIII. Hoc quoque fit nervis ligatis ab hiſce partibus venientibus.

IX. Medulla ſpinali ligata vel abſciſſa, omnes motus infra hanc partem pereunt.

X. Nervo ligato ad peculiarem vadente muſculum, is omnino Paralyticus fit.

XI. Ligata Arteria, ſi nulla alia præterea ad iſtum muſculum vadit, hujus muſculi actio ſenſim aboletur.

XII. Soluto vinculo nervi motus ſubito redit; *ſed arteriarum* compreſſione ſublata, ſenſim roboratur muſculus.

XIII. Muſculi emortui motus reſuſcitatur injectione tepidæ per Arteriam atque vellicatione, licet animal aliquamdiu mortuum fuerit; imo in inſectis partes detruncatæ per aliquod tempus moveri continuant; quod forſan tamdiu durat, donec omnes ſpiritus in fibris nervorum contenti, elaſtica fibrillarum contractione propulſi, in muſculos harum partium depoſiti ſint.

Cauſa motus unde. XIV. Cauſa itaque motum ſuſcitans in muſculis, quorum motus ab imperio mentis dependet, per Arterias aut nervos vadere debet ad muſculum.

An per Arteriam? XV. Verum cor projicit Sanguinem omnem in Arteriam magnam, cujus rami vehunt Sanguinem ad omnes muſculos; impoſſibile ergo eſt ut unus tantum muſculus ab hujus Sanguinis accelerato vel mutato motu poſſit moveri, ab imperio mentis, imo nulla in pulſu reperitur differentia, eo tempore, quum muſculum movere volo: ejus tamen fluxus liber requiritur, ut permaneat motus muſculorum.

Quale organum requiritur. XVI. Sed requiritur tale organum, quod conſtat diverſis fibrillis, aut canaliculis, quæ ad ſingulos muſculos diſtinctos vadunt, & quæ ab illo loco veniunt, ubi animæ ſedes eſt.

Nervi tale præbent. XVII. Tale organum exhibent *Nervi*: hi enim infinitis conſtant fibrillis, ſeu tubulis, ortum a cerebro ducentibus, & per medullam ſpinalem pergentibus. Hujus nervi fibrilla, vel canaliculus ſingularis aliquid mutat in muſculo, unde muſculus contrahitur.

XVIII.

Digitized by Google

XVIII. Per tale quoque organum motus ſpontaneus fieri debet, ſed cum hac diſtinctione, quod cauſa mutans principium horum nervorum ſit continua. *Motus ſpontaneus.*

XIX. Illi ergo motus ſpontanei, qui ſimul a voluntate noſtra poſſunt temperari, duplicem agnoſcunt originem. *Motus mixtus.*

XX. Quum vero motus voluntarii ceſſent, dempto cerebro, & vitales ablato cerebello; ſed nervo ligato vel abſciſſo ad aliquam partem vadente, qui talem motum miſtum habet, omnis motus pereat, patet ergo in uno nervo inveniri fibras & a cerebro & cerebello ortas.

XXI. Sed præterea, quum omnes fibræ nervoſæ vellicatæ ſeſe inordinate & involuntarie moveant, patet minimam cauſam ſæpe ſufficere ad totam corporis œconomiam perturbandam, ſi modo hæc applicetur partibus nervoſis, quod maxime neceſſarium eſt ſcire in Medicina. *Motus a ſtimulo.*

XXII. Expoſitum huc uſque, quænam fuerit cauſa motus extra organum movens, nunc in ipſo organo vis illa valida, quæ a muſculis exercetur, explicanda venit. *Motus cauſa in muſculo qualis.*

XXIII. Omnis huc uſque muſculus cognitus conſtat duplici ſerie fibrarum, aliæ terminantur in ejus caput, ſeu principium muſculi, aliæ vero in ejus tendinem. *Structura muſculi.*

XXIV. Totus muſculus externe tegitur membrana tenui, multis vaſculis ſanguineis ornata, atque veſiculis pinguedinoſis. *Membrana externa.*

XXV. Hoc in fibras reſoluto, iterum fibræ eodem modo conſtitutæ ſunt, ut totus muſculus, duabus ſcilicet extremitatibus & ventre intermedio, tectæ eadem ſed tenuiori membrana: hæ fibræ ab una extremitate muſculi ad alteram continuæ ſunt, & per totam longitudinem tendinis, minus tamen craſſæ & minus coloratæ, continuantur. Verum præterea obſervantur aliæ fibrillæ tenuiſſimæ oblique currentes, fibras has longitudinales nectentes. Non amplius progreditur anatomica diſſectio, licet optimis Microſcopiis adjuta. Et quod mirabile eſt, fibram illam ultimam, ut putant, in alias adhuc minores diſſolvi poſſe. *Fibræ.*

XXVI. Nervus, qui muſculum ingreditur, exuit extimam ſuam membranam, & tum demum per totam muſculi ſubſtantiam ſic diſtribuitur, ut nullum poſſit aſſignari punctum, quin nervoſus adſit ſurculus. Quod ex doloris perceptione a minima punctura cujuſcumque partis muſculi comprobatur. *Nervus in muſculo qualis.*

XXVII. Arteriæ etiam omnes attingunt muſculi partes; diſperguntur per membranas reticulari plexu fibrillas convolventes, deſinunt in ſibi ſociam venam, vaſa Lymphatica, atque organa ſecernentia oleoſam materiem. *Arteriæ in muſculo.*

XXVIII. Quum vero ex hac deſcripta fabrica non pateat ſtructura fibræ ultimæ, neque modus operandi; quædam ſunt aſſumenda, tanquam veritates, donec anatomica ſectio clariora docuit. *Quæſita.*

XXIX. Judicamus fibras omnium primas intus eſſe concavas, ex ultimis arteriarum vel nervorum extremitatibus factas; alia enim non ingrediuntur vaſa, quæ cum reliquo corpore conſentiunt. Ultimas autem fibras iterum in infinitum eſſe diviſibiles vix quiſquam ſanæ mentis crederet. *Fibræ ultimæ fabrica.*

XXX. An vero longitudinales parallelæ fibræ ex arteriis, obliquæ vero ex nervis proveniunt, patebit ex muſculi contracti & relaxati phænomenis. *Fibræ ex quibus vaſis ſint.*

XXXI. Muſculus dum contrahitur, accedunt duo extrema, ſeu tendines, ad ſe invicem, & appenſa corpora adducunt majori vi, quam eſt naturalis muſculi contractio. *Phænomena muſculi contracti.*

XXXII. Dum hoc fit, muſculus fit craſſior, durior, magis tumet, atque protuberat in ſua parte carnoſa: ſed ejus tendines vix mutantur.

XXXIII. Moles tamen, ſi ſupputetur tota, vix major erit, ut demonſtrant experimenta phyſica.

XXXIV. Si muſculi contractio impediatur, omnia prædicta etiam fiunt, minus tamen tumet, & minus accurtatur muſculus.

XXXV. Muſculi abſciſſi fibræ quoque breviores fiunt, craſſior redditur caro, ſed

Digitized by Google

ſed fibræ undulatim quaſi contrahuntur: & quo fibræ magis contractæ, eo quoque hæ undulationes majores.

XXXVI. Muſculus ſemel contractus nunquam ſponte acquirit longitudinem priſtinam, ſi non accedat contractio contraria ipſius antagoniſtæ, impulſu liquidi extendente, aut cauſa externa tendente.

XXXVII. Talis ſtatus ſubito induci poteſt ex voluntate, & ſtatim ſiſti.

Concluſiones. XXXVIII. Ergo fibræ ultimæ omnes totius muſculi cylindricæ augeri debent latitudine, & imminui longitudine.

XXXIX. Hoc fit, ſi vas aliquod cylindricum flexile impleatur liquore, tunc enim ſub eadem ſuperficie plus humoris continetur.

XL. Si talis cylindrus ex plurimis aliis in longitudine poſitis conſtat cylindris inter ſe communicantibus, ab eadem quantitate liquidi validior fit accurtatio. fig. 24. 25.

XLI. Perinde eſt, an baſes cylindrorum ſint eorum axi perpendiculares, vel alium ſitum obtineant.

XLII. Fibra ex hujuſmodi veſiculis conflata brevior redditur, parum requirit ad ſuam extenſionem humoris, & validiſſime agit.

XLIII. Si ultimi fines arteriarum in tales abeant veſiculas ſive cylindros, qui ab imperio mentis poſſint ſpiritibus impleri, non opus eſſet affluxione alterius humoris, & fibra fieret brevior, craſſior, & corrugaretur.

XLIV. Verum requiritur præterea ſanguinis præſentia, ſive alterius liquoris: & adſunt aliæ quoque fibræ, fibras longitudinales nectentes, obliquo curſu perreptantes.

Fibrarum origo, & curſus. XLV. Sentio itaque fibras ultimas longitudinales provenire ex ultimis arteriarum; illas eſſe cylindricas ſanguine impletas, vel alio liquore, atque pectinatim, vel parallele locatas, dum muſculus eſt laxus: ſed fibras nervoſas hiſce intertextas eſſe, & flexas, atque ſemiplenas. vid. fig. 26. Has, cum impleantur, comprimere tubulos arterioſos, quibuſdam tantum locis, ſeu ex cylindro facere veſiculas plurimas.

XLVI. Ex hac deſcripta fabrica muſculi patebunt omnia, quæ in contractione muſculorum obſervantur, quæ quoque fabrica non repugnat anatomicis demonſtrationibus, verum ea confirmatur.

Impletio fibræ nervoſæ quid facit. XLVII. Nam impletæ fibrillæ nervoſæ oblique, & flexuoſa via per muſculum currentes, rectam lineam nituntur adipiſci, & loca compreſſa a fibris longitudinalibus extenduntur. Comprimuntur ergo cylindri longitudinales liquore pleni; vid. fig. 27. hic liquor quoniam tam ſubito cedere nequit, extendit latera ipſarum fibrarum in locis a fibris nervoſis non compreſſis. Mutantur itaque fibræ longitudinales in veſiculas, inter ſe per exigua foramina communicantes. Quoniam autem æqualis quantitas liquidi in hiſce veſiculis unius fibræ debeat contineri, quæ fuit contenta in toto tubulo cylindrico, latera hujus cylindri in locis non compreſſis extenduntur, & fines ad ſe mutuo accedere debent vid. fig. 28. fit ergo muſculus, ex hujuſmodi fibris conſtans, brevior & craſſior atque durior. Hoc experimentum in inteſtino impleto aliquo liquore inſtitutum talia producit.

Phænomenorum explicatio. XLVIII. Neque tunc multum augebitur muſculi moles in contractione: nam eadem liquidi quantitas manet in fibris longitudinalibus, ſolæ fibræ tranſverſales minimæ implentur.

XLIX. Et fibræ undulatim corrugantur a compreſſione tranſverſali vel obliqua fibrarum nervearum, diverſis in partibus longitudinales urgente.

L. Inde etiam ligata arteria, ſenſim perit muſculi motus: fibræ enim longitudinales non amplius impletæ manent: licet ergo agant fibræ nervoſæ, non ſubſequitur tumor neque accurtatio longitudinalium.

LI. Hinc quoque injectione aquæ reſuſcitatur muſculorum motus: implentur enim tunc fibræ longitudinales liquore, unde fibrarum nervoſarum actio iterum fit ſenſibilis.

LII.

Digitized by Google

LII. Muſculus diu contractus tandem amittit robur. Sanguis enim a tergo interim urget, implet fibrillas longitudinales, adeo ut a fibris nervoſis non poſſint comprimi.

LIII. Muſculus diu validiſſime contractus ſphacelescit: impeditur enim transfluxus ſanguinis per fibras longitudinales a fibris nervoſis compreſſas.

LIV. Rubet muſculus a collecto ſanguine in veſiculis, qui antea magis diſperſus fuit; & ſi diu durat contractio; ſanguis interim a tergo urgens implet vaſcula minima, unde rubedinis augmentum.

LV. Hinc patet quoque motus ſpontaneus, ſeu vitalis: ſi uno tempore enim impleantur fibræ nervoſæ, alio tempore fibræ arterioſæ, vel, quod potius credendum, ſi fibræ motus vitalis ab intumeſcentia fibrarum ab arteriis provenientium iterum comprimantur, ita ut ſpiritus vitales non amplius influere poſſint, relaxabuntur iterum fibræ arteriarum, muſculus flacceſcit, & fit motus alternus vitalis, quamdiu fluxus in nervis: qualis obſervatur in corde, reſpiratione vitali, motu ventriculi, inteſtinorum, viſcerum, vaſorum & ſimilium partium quæ omni tempore moventur, quamdiu vita. An ideo in cerebello nullus ventriculus ut in cerebro? *Motus ſpontaneus, ſeu vitalis.*

LVI. Et motus voluntarius, quia ab influxu ſpirituum animalium dependet, qui ab imperio mentis moventur, ſed in hujuſmodi muſculis ab impletione fibrarum nervoſarum comprimuntur quidem fibræ arteriarum, ſeu longitudinales, & contrahitur muſculus; verum viciſſim ab extenſione fibrarum arterioſarum non comprimuntur fibræ nervoſæ, ut in motu vitali; perſiſtere enim contractus poteſt muſculus diu ex voluntate; quod in vitalibus non obtinet. *Motus voluntarius.*

LVII. Majori vi agunt muſculi, quam eſt naturalis contractio: quoniam placidiſſimo curſu ſpiritus perfluunt muſculos, vix ſuperantes extenſionem fibrarum arterioſarum ſi muſculi non operantur: ſed ſi augeatur ſpirituum motus, ſtatim hic influxus ſuperat æquilibrium, & muſculus valida vi contrahitur. *Motus muſculi eſt actio ſuperaddita.*

LVIII. Abſciſſo tendine ſponte contrahitur muſculus: fibræ enim longitudinales implentur continuo, &, quoniam ſunt cylindricæ, in ſtatu violento ſemper erunt, dum implens liquor conatur hanc figuram in ſphæricam commutare. Accedit compreſſio antea æquilibrata nervoſarum fibrarum, nunc vero, quoniam longitudinales fibræ in ſuis extremis non ſuffulciuntur, ſuperantur fibris tranſverſalibus, & fibræ longitudinales fiunt breviores. vid. fig. 29. *Quid ſit abſciſſo tendine.*

LIX. Cur autem a vellicatione pars aliqua nervoſa ſtatim contrahitur, difficile explicatur, veritas autem ejus aſſerti ubique manifeſta eſt, non modo in nervo iſto vellicato, ſed & in reliquis ſurculis nervoſis, ab eadem origine venientibus; ut in ſternutatione, tuſſi, vomitu &c. imo totum ſæpe ſtamen nervoſum conſentit involuntarie. Sentio id eſſe adſcribendum ſummi opificis placito, qui voluit, corpus noſtrum ita concinnare, ut ſtatim ac vellicetur nervoſa pars, ibidem demandentur ſpiritus, hoc enim ab elaſticitate partium derivare, vellicatione vel ſtimulo agitatarum, & oſcillantium, fruſtra tentarunt multi. *Pars vellicata cur oſcillat.*

LX. Etſi vero neſcimus modum, quo tunc propelluntur ſpiritus, attamen iſta actio cum ſit veriſſima, a Medicis in cognoſcendis & curandis morbis non eſt omittenda; multa enim poſſumus inde deducere in morbis. Veluti cur pueri in dentitione convelluntur? cur poſt duriſſima ventris tormina ſæpe convulſiones? cur debilibus, cachecticis, mulieribus hyſtericis frequentes ſuffocationes: & borborygmi, & inflationes? cur nephritici ſæpe vomunt & nauſeant? cur ex titillatione faucium vomitus; & ſimilia.

LXI. Nec facilius eſt explicare, quid agat anima in principia nervorum, dum membrum volo movere, quoniam huc uſque non ſit explicatum, quomodo ab aliquo incorporeo, ut eſt anima, corpus poſſit agitari. *Quid anima faciat ad motum.*

LXII. Poſſumus ex his omnibus facile judicare, quid ſentiendum ſit. *Quæſtiones.*

1. De contractione fibrillarum nervoſarum, qua ſtatuunt muſculos moveri?
2. An fiat Muſculorum inflatione?

E 3. An

Digitized by Google

3. An fiat exploſione ſpirituoſi ſalini cum nitro ſulphureo, ut Willis.

4. An ex effervelcentia ſpirituum cum ſanguine?

5. An propter calorem, ut fibræ ad ignem corrugantur?

6. An ex ſpirituum elaſticitate, qui, in muſculo libertatem nacti, ſeſe expandunt?

7. An ex effervefcentia ſpiritus acidi cum ſanguinis alcali?

8. An particulæ aereæ elaſticæ, in fibris collectæ, tempore contractionis liberantur & ſeſe extendunt?

9. Num inflatio fibram reddit breviorem?

10. Num muſculus inflatur exploſione aeris cum ſpiritu.

Vires muſculorum. LXIII. Nunc explicanda venit vis, quam exercent muſculi dum contrahuntur: in hac parte ſe virum præſtitit Joah. Alphonſus Borellus in eleganti, doctiſſimoque libro de motu muſculorum. Hujus autem ideam dabimus.

LXIV. Conſiderandum erit 1. omnis muſculus trahens æque urget partem fixam quam mobilem, duplicatur ergo vis contractionis ſupra pondus quod elevat. 2. Superanda eſt vis contractilis muſculi antagoniſtæ. 3. Muſculi tendo raro ibidem infigitur, ubi a membro elevatur pondus; agit ergo muſculus trahens, ſi medio membri inter hypomochlion & pondus elevandum ponatur, quadruplo iterum majori vi: & illa vis eo debet eſſe validior, quo tendinis inſertio hypomochlio eſt propinquior. 4. Muſculi tendo raro perpendiculariter trahit membrum, ſed per angulum acutum, ideo major requiritur vis. 5. Simul cum pondere ipſius membri gravitas elevanda eſt. 6. Deinde omnes attritus organorum ſuperandi ſunt.

LXV. Tantam vim ab impulſu fluidi conciliari poſſe muſculis docent in hydraulicis & hydroſtaticis phyſici. Parva enim aquæ quantitas, ſeſe inſinuando inter funis alicujus interſtitia, funis latera dimovet, & ingens pondus ſic elevari poteſt.

LXVI. Vires muſculorum eadem directione trahentium ſunt inter ſe, ut eorum magnitudines, adeo ut, quo muſculus pluribus conſtet fibris, eo erit fortior.

LXVII. Quo fibræ alicujus muſculi ſunt longiores, eo major fieri poteſt accurtatio; hinc ad magnas flexuras longiſſimis utitur muſculis natura.

Muſculorum actio in humores. LXVIII. Videndum reſtat, quid agat muſculus in humores, dum alterne movetur. Comprimuntur & relaxantur alterne fibræ longitudinales; minimæ arteriolæ, per membranas fibrarum extenduntur, & relaxantur iterum, interſtitia fibrarum elongantur, comprimuntur, relaxantur, & omnem fere induunt figuram. Humores ergo in iis contenti ſeparantur, commiſcentur, comprimuntur, atteruntur, globuloſam acquirunt figuram, figuræ vaſorum aſſimulantur, omne viſcidum diſſolvitur, & ſanguis magis compactus evadit, ſpirituſque in eo veluti in pulmonibus elaborantur, hinc exercitati craſſiorem, rubicundiorem, & denſiorem habent ſanguinem, ſpirituſque puriores magis elaboratos: interim ſolida magis compinguntur, robuſtiora & magis elaſtica fiunt: ſed interim abſumuntur ſpiritus, qui in exercitio tamen moderato facile hac elaboratione ſuppeditantur, vide noſtrum Tractatum, in capite de exercitiis corporis, *De inſenſibili perſpiratione*.

Exitus Sanguinis & Spirituũ. LXIX. Sed huc uſque nondum eſt explicatum, ubi manent hi influentes ſpiritus & ſanguis. Microſcopiis aſſequi non poſſumus eorum exitum, vel debent pelli in venas, aut per fibrarum extremitates in oſſa, an ideo tranſudant medullam, dum moventur oſſa?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS DECIMUS NONUS.

De Cordis Fabrica.

Magnitudo & ſitus. I. COr hominis in ſuperiore parte corporis ſitum ad faciliorem ſanguinis propulſionem ſurſum, quod animalibus prono capite veſcentibus non tam neceſſarium erat; ſex digitis tranſverſis longum, quatuor latum invenitur.

Pericardium. II. Exterius obvelatum *pericardio*; quod eſt membrana firma & robuſta a membrana pleura proveniens, in ſe continens liquorem lubricum, concreſcibilem ad ignem, e vaſculis pericardii glanduliſque ſecretum, ad facilitandum cordis motum, attritum præveniendum & incaleſcentiam. Hoc pericardium diaphragmati adnatum eſt in homine, non vero in quadrupedibus; arterias habet a diaphragmaticis, mammariis externis, & mediaſtini, quæ multis anaſtomoſibus uniuntur.

Nexus cordis. III. Pendulum hæret a quatuor vaſis ſanguiferis, in ſuperna media thoracis parte, intra mediaſtini duplicaturam; non niſi a mollibus pulmonum lobis preſſum. Mucro ſeu apex ejus ad ſiniſtrum latus vergit, & in fovea veluti quadam pulmonis reconditur.

Cordis arteriæ. IV. Arterias habet cor duas *coronarias* dictas quæ ſtatim ex aorta pone ejus valvulas naſcuntur duobus diſtinctis orificiis. Hæ cordis baſim ſtrophi inſtar ambiunt, in principio a ſe invicem recedunt, demum vero coeunt, atque coaleſcunt, ſeu ſibi invicem inoſculantur. Ex quo ſtropho plurimi ſurculi arterioſi enaſcuntur, qui etiam vario modo inter ſe iterum inoſculantur, atque per totum cordis parenchyma diſſeminantur adeo, ut omnia ſenſibilia hujus puncta attingant. Ex eodem annulo arterioſo, ad auriculas utraſque, & ipſam ſubſtantiam arteriæ aortæ, plurimi mittuntur ſurculi arterioſi. Strophus hic arterioſus a multa pinguedine ſuffulcitur, qua etiam ejus ramificationes diriguntur.

Venæ. V. Sanguis ab his arteriis delatus recipitur a *Venis coronariis;* quæ etiam multa inter ſe committunt oſcula, & eodem modo ſitæ ſunt ut arteriæ, ſed partim mittunt ſanguinem per pate oſculum in auriculæ dextræ cavitatem, partim vero per ſingulares venas in auriculam dextram.

Motus ſanguinis in his. VI. Obſervandum, quod cum omnia vaſa corporis ſint in diaſtole, hæc vero debeant eſſe in ſyſtole & vice verſa.

Nervi. VII. *Nervos* accipit cor a pari octavo, qui nervi extra calvariam in duos diviſi nervos, nervum intercoſtalem & par vagum conſtituunt, ex quibus multi emittuntur ſurculi plexum cardiacum ſupra cor conficientes, ex quo multi ſurculi nervoſi dimittuntur in cor, auriculas atque pericardium. Sed bruta etiam accipiunt nervos ab intercoſtalibus.

Fibræ totum cor cingentes. VIII. Fibræ cordis exteriores ab ejus tendine valido, in baſi cordis locato, & quatuor oſtiis, ad introitum & exitum ſanguinis, perforato, proveniunt, ſeu dextrorſum inſeruntur. Interiores vero ſiniſtrorſum feruntur, & eidem tendini affiguntur.

1. Series fibrarum, ſupra dextrum ventriculum cordis ſitarum, recto itinere a cordis mucrone feruntur ſurſum, & terminantur in ejus baſin, ſed numero paucæ ſunt, atque exiles: firmant hunc ventriculum, ejuſque contractione adjuvant.

2. Series priori ſubjecta helicem conſtituit, numero ſunt plures, hæ fibræ a ſiniſtro cordis latere incipiunt circa conum cordis & circumquaque, & feruntur dextrorſum, & terminantur in cordis baſin.

3. Fibrarum ſeries his (N. 1. 2.) ſubjacens, ductu oppoſito currit, a dextro latere cordis incipit, & circa ejus conum ſurſum fertur, atque helicem in ſuo ductu conſcribit, inverſi ordinis. Hæ utrumque ventriculum ambiunt, quæ cum agant, conſtringunt totum cor validiſſime, & ejus mucronem verſus baſin ducunt.

4. Notandum eſt, non omnes fibras ſecundæ ſeriei ab ejus tendine uſque ad mu-

Digitized by Google

mucronem cordis tendere, ſed medio itinere quaſi abſcondi, & cordis corpus intrare, ubi uniuntur cum principiis fibrarum tertiæ ſeriei, quæ tunc oppoſito curſu ſurſum feruntur. Hinc intelligitur, quare non omnes fibræ ſecundæ & tertiæ ſeriei a cordis cono incipiunt.

5. Ex hiſce enumeratis fibris tota cordis facies conficitur, & totus dextri ventriculi paries, tam quoad externam quam internam faciem.

Fibræ ſiniſtri ventriculi. 6. Verum ſiniſter cordis ventriculus alias inſuper habet fibras, ſibi peculiares, priori ſacco fibrarum quaſi incluſas, ex quibus quoque ſepimentum ventriculos diſtinguens conficitur.

7. Siniſter ventriculus duplicem, ut totum cor, habet fibrarum ſeriem, quarum exteriores a baſi cordis ſiniſtra deorſum feruntur dextrorſum, totumque ventriculum ſpirali curſu ambiunt; non omnes tamen ad cordis mucronem pertingunt, ſed medio itinere iterum in fibras internam ventriculi ſiniſtri faciem conſtituentes abeunt, quæ oppoſito curſu ſpirali ſiniſtrorſum aſcendentes in baſin ſiniſtram cordis deſinunt.

Quam mirabili modo itaque currant fibræ circa cordis mucronem, facile intelligitur.

Columnæ. IX. A fibris interioribus utriuſque ventriculi, ſed præcipue ſiniſtri, plurimæ emittuntur fibroſæ, carnoſæ propagines, *Columnæ* dictæ, in valvulas cordis deſinentes, & baſim cordis; ut in cordis diaſtole retrotraherentur valvulæ, & in cordis ſyſtole firmarentur; & ut cordis cava eo arctius poſſent contrahi: ex his fiunt etiam cordis *foveæ*.

Auriculæ. X. *Auriculæ* cordis eodem modo ex fibrarum duplici ſerie conſtant; ſed pauciores & exiliores habent, plurimaſque columnas, quæ fibræ & columnæ cordis baſi tanquam fulcro innituntur. Ramulum nervi octavi paris, antequam intrat cor, utraque auricula accipit; & arteriam & venam a coronariis cordis. Sed auricula præterea dextra circulo duriore & tendinoſo cingitur.

Cur dextra auricula cordis ſigniſtra major, cum ventriculi inter ſe æquales ſint, & æqualem ſanguinis recipiant quantitatem?

Valvulæ triangulares. XI. In dextro cordis ventriculo, ante oſtium venæ cavæ, tres reperiuntur *valvulæ*, a figura *triangulares*, *tricuſpides*, & *mitrales*, dictæ, quæ admittunt ſanguinem in ventriculum dextrum, in diaſtole cordis. Hæ firmantur loris ſeu columnis cordis in dextro ventriculo repertis. Sed in cordis ſyſtole, accedentibus columnis, & ab interne urgente ſanguine; clauduntur: verum tunc aperiuntur *Semilunares.* tres valvulæ *ſemilunares* in arteriam pulmonalem, & pellitur hac via ſanguis ex dextro ventriculo verſus pulmones.

Valvulæ ovales. XII. In ſiniſtro vero ventriculo recipitur ſanguis per venam pulmonalem e pulmonibus ductus, apertis duabus valvulis figuræ quadantenus *ovalis*; interius etiam a columnis ſiniſtri ventriculi cordis validiſſime fultis, ne in cordis ſyſtole *Semilunares.* regurgitaret verſus pulmones; ſed tunc aperiuntur tres valvulæ *ſemilunares* introitum præbentes ſanguini in arteriam aortam, ſed reditum impedientes. Immediate pone has reperiuntur oſtiola duo arteriæ coronariæ cordis.

Obex in ſacco venæ cavæ. XIII. Sanguis ex trunco *venæ cavæ* ſuperioris deſcendente; & inferioris aſcendente, non directe oppoſito curſu ſibi mutuo occurrit, ut olim putarunt, ſed *obicis* ope hic locati, ſive flexura ipſius venæ, dirigitur ex utrique veniens ſanguis in auriculam dextram.

Aortæ origo. XIV. Et *arteria aorta* ex corde non in duos dividitur truncos, verum e ſiniſtro cordis ventriculo exſurgit ſurſum, & dein circulari figura incurvatur, ex qua curvatura tria oriuntur orificia, ex quorum primo communi apertura oritur arteria cervicalis dextra & axillaris dextra, ex ſecundo cervicalis ſiniſtra, & ex tertio axillaris ſiniſtra. Dein deorſum vergit truncus aortæ, demandans ſanguinem ad inferiores corporis partes.

Structura in fœtu. XV. Præter explicatam jam ſtructuram cordis in homine adulto, duo alii inveniuntur canales in *fœtu*, quibus præcavetur, ne omnis ſanguis per pulmones ferri

ferri debeat, ut in adulto, ſed exigua tantum pars. Quippe immediate ſub obice, qui venam cavam in duos dividit truncos, eſt *foramen ovale*, quod apertum & in proxime adjacentem venam pulmonalem, per quod ſanguinis pars ex vena cava ſtatim in venam pulmonalem delabitur, non ingrediens ventriculum dextrum cordis. Ex limbi ſuperiore præcipue parte hujus foraminis pendula hæret membrana in vena pulmonali, quæ impedit regurgitationem ſanguinis ex vena pulmonali in cavam; quod foramen ab hac membrana clauditur poſt nativitatem.

Reliqua vero ſanguinis pars per venam cavam delata, & in cordis dextrum ventriculum effuſa, dein per arteriam pulmonalem vecta ad pulmones, intercipitur fere omnis a *canali arterioſo*, qui hunc reliquum ſanguinem ex arteria pulmonali ſtatim in aortam ducit. Hic canalis etiam poſt nativitatem obliteratur, & in ligamentum commutatur.

Mutatio cum naſcitur Infans.

XVI. Quamdiu a pulmonibus collapſis difficilis fiat per arteriam pulmonalem circulatio, urgebit ſanguis in vena cava contentus in foramen ovale magis, & valvulam apertam tenebit: & qui ex dextro pellitur cordis ventriculo dilatabit arteriam pulmonalem, ut aorta multo ſit amplior, aliter quam in homine nato, ducitque igitur ſanguinem in aortam tunc minus reſiſtentem. Verum inflatis pulmonibus, major ſanguinis portio in venam pulmonalem derivata claudit valvulam foraminis ovalis, a venæ cavæ ſanguine tunc minus, quam pulmonalis, preſſam, ſuffocatque per foramen ovale ſanguinis trajectum. Atque recedentibus arteriis pulmonali & aorta per pulmonum elevationem a ſe mutuo, canalis intermedius arterioſus cum elongatione anguſtatur; dum ſimul facilior fluxus ex arteria pulmonali per pulmones fiat, ea collabitur arteria, minori impetu in hujus canalis orificium urgetur ſanguis; & aorta majorem ex pulmonibus & ſiniſtro cordis ventriculo accipiens quantitatem, omnino ſanguinis ex arteria pulmonali per hunc arterioſum canalem intercipit fluxum, cogitque, ut in adulto ſanguis per ordinariam viam ducatur.

Sanguinis via per Cor.

Ingreſſus in auriculam.

XVII. Sanguis contentus in vena cava, retrogredi a valvulis in venis impeditur, ante auriculam cordis dextram in ſinu venoſo ſtagnans, & preſſus a fibris muſcularibus, quibus contexitur: Hic ſinus pellit ſanguinem in auriculam cordis laxatam, eo tempore, quo eſt cordis ſyſtole.

In ventriculum dextrum.

XVIII. Sed in cordis diaſtole, cum eſt evacuatum, &, retrotractis valvulis tribus tricuſpidalibus a columnis dextri ventriculi, aperta eſt via ex dextra auricula in cor dextrum. Contractis tunc fibris dextræ auriculæ urgetur per hanc viam in cordis laxatum dextrum ventriculum ſanguis. Eſt ergo cordis diaſtole, & auriculæ ſyſtole, eodem tempore.

In arteriam pulmonalem.

XIX. Sanguis nunc contentus in dextro ventriculo urgetur undique in cordis ſyſtole, laxantur columnæ, elevantur valvulæ tricuſpidales, donec claudatur oſtium, per quod introivit ſanguis, & firmantur valvulæ hiſce columnis, ne extra verſus truderentur: ſed tunc protendit tres valvulas ſemilunares in orificio arteriæ pulmonalis ſitas, eas lateribus arteriæ applicat, & viam pandit apertam ſanguini, ex ventriculo dextro, in arteriam pulmonalem. Harum valvularum figura, ſitus, nexuſque evidentiſſime demonſtrant, viam patere e corde in arteriam pulmonalem, ſed motum retrogradum impediri, eo arctius enim clauduntur, quo ſanguis in arteria pulmonali verſus cor fortius urget.

Concluſio.

XX. Ducitur ergo omnis cruor in homine adulto, ex vena cava, per auriculam dextram, & cordis ventriculum dextrum, in arteriam pulmonalem.

Reditus.

XXI. Sanguis per pulmones actus redit per venam pulmonalem quatuor ramis con-

Digitized by Google

conſtantem ante ſiniſtram cordis auriculam in ſinum venoſum, ut ante dextram auriculam: laxata auricula contrahitur hic ſinus, & auricula impletur: (hæc auricula minor eſt quam auricula dextra) laxato corde, & apertis duabus valvulis mitralibus, impletur ſiniſter ventriculus cordis.

Qui dein valida vi contractus urget ſanguinem undique: ſed cum oſtium venæ pulmonalis hiſce dictis valvulis tunc exactiſſime claudatur, & valvulæ tres ſemilunares, in principio aortæ poſitæ, exitum ſanguinis non impediunt, aperiuntur, & ſanguis valida vi pellitur in aortam; ut ſic omnes partes corporis permeet ſanguis.

Obſervatio. XXII. Eodem tempore implentur auriculæ utræque: & viciſſim utrique contrahuntur ventriculi cordis, dum laxantur auriculæ.

Quid vita & mors. XXIII. Hæc actio quam diu durat, vivere dicitur animal, & omnes cauſæ, quæ hanc actionem omnino deſtruunt, ſunt cauſæ mortis.

Experimenta. XXIV. Ambo ſinus implentur, & turgent eodem tempore, & nulla diſtingui differentia poteſt, inter contractionem unius vel alterius.

Idem obſervatur in auriculis, ſed iis laxatis contrahuntur ſinus.

Ipſo hoc momento temporis contrahitur cor & evacuatur.

Eodem tempore urget aorta & arteria pulmonalis; exilitque cruor ſi aperiantur;

Hoc tempore abſciſſo cordis mucrone digitus immiſſus quaſi a pugno validiſſime premitur.

Momento poſt flacceſcunt ſinus, contrahuntur auriculæ, flacceſcit cor, elongatur, & ſanguine impletur.

Sic alterne continuo procedit hic motus, donec langueſcit animal, quando ſexies quandoque contrahuntur ſinus venoſi & auriculæ, antequam ſemel contrahitur cor.

Concluſio. XXV. Eſt ergo actio in corde, auriculis, & ſinubus, alterna, quamdiu vivit animal: & a contractione ſubſtantiæ cordis & reliquarum partium dependens.

De cauſa Sanguinem pellente e corde.

Contractione. XXVI. Eodem enim momento, quo ſanguis ſalit e corde, ejus mucro ad baſin accedit, fibræ tenduntur, indureſcunt, cor pallet & evacuatur, compreſſione ergo cordis ſanguis pellitur in arterias.

Nec extenſione humoris. XXVII. Qui ſerio perpendit hæc (XXVI) dein 2. obſervat, abſciſſo vel ligato nervo, cor ſtatim palpitare, & brevi poſt omnem amittere motum; 3. cor omnia requiſita muſculi habere, ſed & elegantiora; 4. curſum fibrarum, quæ, ſi abbreviantur, cavum minuunt: ille convincetur expanſione humoris contenti ſanguinem non evacuari.

Nec effervescentia. XXVIII. Qui effervescentiæ motum cordis adſcribunt, inter nitrum ſulphureum, ex lateribus cordis ſecretum, cum particulis ſanguinis heterogeneis, non attendunt, nullibi in cordis lateribus liquorem inveniri cum ſanguine efferveſcentem, etſi cor minutiſſime conſciſſum nudo ſanguini permiſceatur: 2. nullas glandulas in cordis lateribus inveniri; 3. nec aliunde eo derivari poſſe, nulla enim præter arterias coronarias ſanguinem arteriæ aortæ vehentes, vaſa in cordis ſubſtantiam ingrediuntur; quis etiam crederet acre hoc liquidum per nervos duci? 4. Sanguinem cum nullis humoribus efferveſcere: 5. Cor pulſare etſi aqua impleatur vel alio liquore; 6. & a ſtimulo ſolo moveri; 7. nec cor intumeſcere expulſionis tempore.

Nec fermento. XXIX. Nec majori pondere adſtruunt ſententiam fermenti. 1. Si ſtatuitur fermentum ſolidum eſſe, latens in lateribus cordis; ſane cordis ſuperficies, molem ſanguinis recepti tangens, haud valebit tam cito integram maſſam in fermentationem adigere. 2. Si ſumatur portio ſanguinis remanens a ſingulis pulſationibus, quis crederet hanc ſubitam mutationem? 3. Si adſcribatur ſanguini arteriæ coronariæ, qui ſtatim

Digitized by Google

ſtatim venit ex ſanguine aortæ, certe per totum corpus fieret hæc fermentatio. 4. Quis unquam vidit tam brevi tempore fermentationem. 5. Ipſe ſanguis fermentationi ineptus; 6. Effectus fermentationis, ut ſpiritus ardens vel acetum, in ſanguine ſano nunquam inventi.

XXX. Magis recepta ſententia de magno cordis calore, quo ſanguis in cor dimiſſus expanderetur, nihil plus valet; piſcibus & inſectis frigidis enim circulatio conceſſa eſt; & cordis calor ad thermometrum non ſuperat calorem aliorum viſcerum: nec cordis phænomena hoc indicant, nullum etiam corpus ſolidum maneret calidum, quod toties humore frigido extinguitur; combureretque vicina. *Nec calore.*

XXXI. Statim ac hæc (XXVI) deſinit ſyſtole, cordis diaſtole incipit; fibræ flacceſcunt; redit color ruber; mollius fit; & elongatur, ſeu mucro recedit a baſi; columnæ recedentes trahunt valvulas intra cava cordis; aperiuntur oſtia venarum; eodem tempore ſtringuntur fibræ auricularum; cava cordis iterum ſanguine implentur; removentur latera ab influente ſanguine; poſt iterum contrahitur ut prius. *Diaſtole.*

De Cordis vi in Sanguine expellendo.

XXXII. Borellus demonſtrare tentat cor ſingulis pulſationibus ſuperare pondus majus 135000 librarum. Quæ ſupputatio minime convenit aliis muſculis agentibus. Nec tantum impetum vaſa ſine ruptione ferre poſſent; neque reſpondet experimentis cum ſaliente ſanguine inſtitutis, neque digitus in cor immiſſus tantam compreſſionem percipit. *Borelli Calculus.*

XXXIII. Jac. Keyl autem unciis quinque vel octo comparat, quod ex altitudine ſalientis ſanguinis, vel horizontaliter projecti, ex natura parabolæ demonſtrat; (cujus altitudo a terra ad aperturam eſt ad dimidium lateris recti, ut idem dimidium ad altitudinem ſupra aperturam, ex qua corpus cadendo velocitatem accipit, quæ altitudo duplo ſumpta, ſupra baſin æqualem aperturæ, pondus exhibet: & differentiam reſiſtentiæ determinat, ex differentia quantitatum ſanguinis ex arteria vel vena huic oppoſita fluentium, quæ erat ut 7½ ad 3.) hæc vis etſi nimis parva videatur, quam ut ſanguinem pellere poſſet per totum corpus, proxime tamen accedit. *Keylii Calculus*

XXXIV. Ex fontium ſalientium altitudine cognoſcimus pondus premens, quod circiter ⅓ parte majus eſt, quam altitudo columnæ ſalientis, niſi nimis alti ſunt. Si ergo area orificii aortæ ſit æqualis $\frac{1}{3}$ pollicis quadrati, & profiliat ad altitudinem 8 pedum, in tali columna 24 pollices quadrati ſanguinis continentur; quæ quantitas, ſi ſinguli pollices drachmas 5 continent, ponderabit 8 uncias. Cordis ergo vis, quam impendit, 10 unciis comparari poteſt; quod proxime accedit Keiliano calculo. *Ex fonte faliente Calculus.*

XXXV. Quoniam vero contorſione a mucrone incipiente ſurſum vergente, cor ſeſe conſtringit, haud facile tota vis, quam cor exercet, inveniri poteſt; quamvis habeatur vis cognita in ſaliente ſanguine, quia plus impendit, quam eſt effectus obſervatus in arteria aperta: nec ſupputatio valet inter aperturam & totam circumferentiam cavitatis cordis: velocius enim ſaliet liquor ex cavitate, quæ ita contorquendo agit, quam ſi æqualis vis undequaque toti ſuperficiei eſſet applicata. *Totam vim difficile inveniri.*

XXXVI. Hæc vis ſanguini in aorta communicata, ſola non valeret totam humoris maſſam circumducere, ſed iterato pulſu cordis, alterna contractione arteriarum, & minimorum vaſorum, quamdiu vita, atque valvulis venarum maxime adjuvatur. *Juvatur motu arteriarum.*

XXXVII. An ergo tota moles humorum quieſcens uno cordis ictu circumducenda? *Quæſtiones.*

2. An recte ſuppetatur ratio virium cordis, qui conſiderat molem quieſcentem ſolo motu cordis propelli?

3. An

Digitized by Google

3. An arteriarum incurvationes, & conica figura, tantum reſiſtunt motui cordis, ut nonnulli ſtatuunt?

4. An vis elaſtica laterum arteriarum magnam reſiſtentiam præbet, antequam ſuperatur, an non potius promovet fluxum?

5. An pondus & elater partium circumjacentium maxima impedimenta motui? dum exigua vi liquori conciliata, qui per exilia vaſa ducitur, magnum pondus incumbens attolli poſſit.

6. An non circulatio per minutiſſima motui arteriarum potius, quam viribus cordis, adſcribenda?

De Arteriarum fabrica.

Definitio. XXXVIII. Vas quodcumque in noſtro corpore, quod vehit liquorem a trunco ad ſuos ramos, vocatur *Arteria*. Eſt ergo Aorta e ſiniſtro cordis ventriculo veniens; & vena arterioſa veterum ex dexrro thalamo cordis prodeuns; atque vaſa lymphatica hoc modo ſuos liquores vehentia; & denique venæ portarum pars, quæ intrat hepar, arteria vocanda.

Aorta. XXXIX. *Arteria Aorta* eſt vas ad ſenſum conicum, inflexum, multis ramis donatum, ex ſiniſtro ventriculo cordis prodeuns, interne levæ, mucilagine lubricatum, ſine valvulis, niſi in corde. Omnes rami ſimul ſumpti capaciores ſunt ipſo trunco, ut tardior in ramis, quam trunco, evincit fluxus. Rami ex trunco ſemper veniunt angulo acuto verſus extremum: excipiuntur arteriæ intercoſtales & renales ſeu emulgentes, quæ conſtituunr cum trunco angulum rectum: & mammariæ, epigaſtricæ, & umbilicales, quæ conſtituunt angulum acutum, cum ſuperiore trunci parte.

Extima membrana. XL. Prima extima tunica communis eſt membranæ pleuræ: hæc ſuſtentat arteriam, dirigitque vaſa, quæ ad ejus feruntur membranas: multa habet vaſa arterioſa a coronariis ſuppeditata & a circumjacentibus partibus; multaque lymphatica, atque nervos. Externa ejus ſuperficies membranoſa & nervoſa, ſed interna multis plexibus arterioſis ornata, qui in recente ſine diſpendio ſanguinis extincto clariſſime conſpiciuntur.

2. Celluloſa. XLI. Huic ſubjacet alia celluloſa, a Ruyſchio detecta, quæ flatu dilatatur.

3. Glanduloſa. XLII. Tertia membrana glanduloſa dicenda, aut nervoſa, quod nervi hic contexuntur, ut ſub cute, in quorum nervorum areis exiguæ reperiuntur glandulæ. Externa ſuperficie vaſculoſa, interna magis glanduloſa & nervoſa; quare ſæpe pro duplici ſumitur membrana, vaſculoſa, & glanduloſa aut nervoſa dicta.

4. Fibroſa. XLIII. Quarta tunica conſtat plurimis fibris annullaribus ſibi mutuo incumbentibus, & quæ in plurimas lamellas ſeparari queunt; tunicamque ſatis craſſam conſtituunt & elaſticam: hæ fibræ contrahendo propellunt ſanguinem, & impulſione ſanguinis a corde dilatantur, ur alii muſculi ab antagoniſta.

5. Intima. XLIV. Ultima ſive intima Tunica quinta fere membranacea eſt, fibris longitudinalibus tenuiſſimis conſtans, priore multo tenuior. In interna ſuperficie admodum glabra.

Pulſus. XLV. Hoc vas arterioſum, quam diu animal vivit, micat & ſalit, qui motus *pulſus* dicitur. Sed vero, ſi non ſufficiens copia a corde pulſa adſit, ſæpe palpitat.

Origo arteriarum. XLVI. Omnium arteriarum origo a corde: quippe arteria magna ab ejus ſiniſtro ventriculo; pulmonalis a dextro; vel ab ipſis arteriis, ut omnes arteriæ lymphaticæ: vel denique ab ipſis venis, ut a trunco venæ portarum.

Exitus. XLVII. Sed varios habet exitus. Primo in venam, ut docet injectio in arteriam meſentericam; & inſpectio per microſcopia, in ranis & veſpertilionibus. Ergo principia venarum & fines arteriarum æque ampla ſunt. Antequam vero deſinit arteria in venam, multos ſæpe conficit plexus, per quos vario modo currit ſanguis; tandem evacuatur in venam; nam ſemper vas adferens & deferens

rens

Digitized by Google

rens in tali plexu obſervatur; ulterius non venit ſanguis ruber, & non effunditur in parenchyma, ex quo per venas iterum recipitur; nulla fit ſanguinis extravaſatio.

XLVIII. Secundo in vas pellucidum conicum, liquidum vehens a baſi ad ramos, derivatur ex arteria liquor diaphanus, qui per hanc arteriam lymphaticam circulatur, ut ſanguis in arteriis cruentis: horum orificia in arteria cruenta ſemper minora diametro globulorum ſanguinis, niſi vi quadam dilatentur. *In vas lymphaticum.*

XLIX. Vel deſinit arteria in vas ſecretorium, vel excretorium, fundens liquidum extra corpus, vel in corporis quædam cava: unde iterum recipitur, vel extra corpus derivatur, per canales ſeu ductus: horum etiam orificia minora ſunt ſanguinis globulis. *Vel in Secretorium.*

L. Qui negant Anaſtomoſes, hæc adferunt argumenta, quæ ſimul examinabimus. 1. Quia tunc tantum per anaſtomoſes patentiores flueret ſanguis, non vero per vaſa minutiſſima: ſi ſc. tunicæ minimorum vaſculorum magis reſiſterent; imo omnis ſanguis in lymphatica derivaretur, ſi globulorum magnitudo id non impediret. 2. Non fieret ſanguinis tranſcolatio & ſecretio: hæc autem ſecretio & tranſcolatio haud neceſſaria. 3. Non redit tepida aqua in arteriam injecta per ſociam venam, niſi prius tota pars fuerit impleta. Sed hoc fit, quia omnis derivatur, propter tenuitatem particularum, in lymphatica, adeoque & hoc non demonſtrat parenchyma. 4. Ceræ diverſi coloris in arteriam & venam injectæ, ſeſe mutuo non attingunt, nec permiſcentur, ſed in ſubſtantia carnea quaſi obliterantur. Obſervatio hæc falſa eſt, hodie enim clariſſime demonſtratum ab anatomicis ceram ſibi invicem occurrere & attingere. 5. Vena cruralis prope inguen ligata, & arteria circa genu, attamen vena impletur ſanguine intra inguen & genu; hæc vero derivatio fit per ramos arterioſos laterales. 6. Ligato trunco arteriæ cruralis in cane & abſciſſo, (A) Vulnus ſanabatur, (B) Motu partis permanente; (C) Rami arterioſi infra ligaturam vacui; (D) Vena cruralis turgida, (E) Nec ſphacelo nec tabe pars affecta fuit. Ligato trunco inferiore aortæ omnis motus poſterioris partis crurum periit, & partes valde frigidæ, canis continuo ejulavit, intra 28 horas moriebatur. In priori alius fuit ramus, qui ſuppeditavit ſanguinem venis cruralibus. In poſteriore experimento, ligato trunco arteriæ omnis ſanguinis fluxus ad crura interceptus fuit. 7. Ulcere abſumtis omnibus vaſis, exceptis muſculis, in medio brachio, attamen manus retinebat ſenſum & nutritionem. Difficile probatu ab hoc ulcere omnia vaſa arterioſa abſumta fuiſſe, cum nulla mentio de magna hæmorrhagia: & cur non poſſet arteria intra muſculos decurrere ad manum; haud opus eſt arteria nuda jaceat, ſæpe a muſculis & aliis partibus arteriæ defenduntur. *An Anaſtomoſes?*

LI. Arteriæ omnes ſanguine, humoreve aliquo & flatu poſſunt extendi, ſed renituntur, ablata extenſionis cauſa anguſtantur, donec ad minimam ſuæ contractionis diametrum pervenerint: quæ vero ſenſim minuitur, ſi ſibi relinquantur arteriæ, non vero ſubito. *Experimentum.*

Digitum immiſſum valide premit arteria aperta: eſt ergo vis quædam contrahens in arteria, vitalis dicenda, quæ provenit contractione muſculari fibrarum circularium, ſupra vim contractilem elaſticitatis arteriarum, ſimilis illi, quæ in corde & inteſtinis animalium viventium invenitur, cum vita enim hæc quoque ceſſat.

LII. In vivo animali cur plena, in cadavere, cum omni ſanguine extincto, ut plurimum vacua invenitur & valde contracta arteria? *Interrogata.*

2. An ſanguinis ſola propulſio a corde? an vero ſimul juvatur ab arteriis?

3. Arteriarum poteſtas præcipua contrahendi pendeatne a propria contractilitate automatica fibrarum? an ab impletione vaſculorum latera arteriarum conſtituentium? an a compreſſione partium circumjacentium? vel denique a motu quodam vitali fibrarum arteriarum?

4. An glandulæ arteriarum non poſſunt ſuum liquorem in cavum arteriarum

 funde-

Digitized by Google

fundere ut in inteſtinis, quia in arteriis extra fibras carneas locatæ ſunt, in inteſtinis vero intra fibras.

5. Cur arteria per longitudinem ſecta retorquetur?
6. Cur tranſverſim ſecta retro trahitur, & ſub carne ſæpe reconditur?
7. Quare ramus arterioſus minor tranſverſe abſceſſus tandem integre clauditur?
8. Arteriæ cur graciliores in Rachitide?

De Arteriarum diſtributione.

Coronaria arteria. LIII. Aorta ex ventriculo cordis ſiniſtro orta, in principio tres valvulas habet ſemilunares, pone quas ſtatim emittit duos exiguos ſurculos, qui in cordis, auricularum, venarum, & arteriæ pulmonaris, atque ipſius arteriæ aortæ ſubſtantiam diſtribuuntur, & quoniam baſin cordis coronæ ad inſtar ambiunt, coronariæ arteriæ appellantur.

Aortæ curvatura. LIV. Aorta paulùlum ſurſum evecta arcuato flexu ſiniſtrorſum incurvatur.

Subclavia dextra. LV. Ex hac curvatura dat in dextro latere primum notabilem ramum, qui arteria ſubclavia dextra appellatur.

Carotis dextra. LVI. Ex hac ſubclavia provenit arteria carotis dextra, aliquo ſpatio veluti arteriæ ſubclaviæ coaleſcens.

Carotis ſiniſtra. LVII. Secundus ramus ex hoc arcu ſurſum delatus eſt arteria carotis ſiniſtra.

Subclavia ſiniſtra. LVIII. Tertius & ultimus ramus, qui ex hoc arcu provenit, vocatur ſubclavia ſiniſtra, dein fertur aorta ad ſiniſtrum latus deorſum.

Carotides. LIX. Arteriæ illæ duæ carotides ſurſum feruntur profundo ſitu, & aſpera arteria defenſæ, a compreſſu liberæ, vix ramoſæ, recto itinere cranium petunt.

Carotis externa, & duræ matris rami. LX. Antequam cranium ingrediuntur, emittunt carotides externas, ex unaquaque unam. Quæ carotis externa largitur laryngi, pharyngi, muſculis oſſis hyoidis, maxillis, linguæ, labiis, ori, naſo, oculis, auribus, temporibus, omnibuſque partibus externis capitis, ramos arterioſos. Ex his arteriis oriuntur quoque bini rami, qui per ſingulare foramen utrique calvariam ingrediuntur, & in dura membrana cerebri ac cerebelli diſtribuuntur, ſolis integumentis craſſioribus cerebri inſervientes, & cerebelli; non vero cerebri ſubſtantiam adeunt.

In canali oſſeo. LXI. Emiſſa hac arteria, Carotis interna ingreditur, per canalem oſſeum, cranium, incurvatur ab eo antrorſum, ibidem ſuam muſcularem deponit membranam.

Superato canali. LXII. Superato hoc canali, & datis duræ matri ramis, defenditur a lateribus ſellæ turcicæ, & duræ matris propagine, mox in exteriora piæ matris & nervorum, datis ramis, cerebro ope piæ matris committitur, circa ſellam equinam quoſdam ramulos tranſmittit ad glandulam pituitariam, qui ramuli venis contexti rete mirabile efficiunt.

LXIII. Ubi ſtatim in laterales anteriores & poſteriores ramos dividuntur, qui in circulum Williſianum coeunt.

Ex hac interna carotide mittuntur ramuli ad oculi, auris, & naſi internas partes.

Vertebrales. LXIV. Arteriæ vertebrales, ſeu cervicales, ex ſuperiore parte ſubclaviarum utrinque natæ, ſurſum porrectæ, ſtatim inter foramina lateralia ſeptem vertebrarum cervicis receptæ, defenſæ, recto itinere delatæ, involucro membranoſo vaginali munitæ, ramoſæ, ubi ex vertebrarum foraminibus emerſerunt, ſtatim ſub proceſſu ſuperiori, poſteriori, primæ vertebræ retroflexu incurvatæ, ibique latiores factæ, per magnum foramen occipitis ingreſſæ, depoſita craſſiori membrana, unitæ, dein carotidibus junctæ, mire dividuntur.

Cerebri. LXV. Duæ Carotides internæ & duæ vertebrales ab oppoſitis plagis in mutuas aperturas coeunt, & circulum Williſianum dictum conſtituunt, ex quo alii emittuntur rami, perpendiculari fere itinere, qui ſimili apparatu concurrentes iterum tales minores circulos formant, atque eodem artificio per totam piæ matris

tris ſuperficiem, in ſubdiviſionem ſenſui diſparentem, fere evaneſcunt, ut tota pia meninx maxime hac textura conſtet.

LXVI. Videbimus nunc, qualis eſſe debeat ſanguis ex deſcripta hac ſtructura, qui in cerebri ſubſtantiam fertur, & quid in hoc itinere patiatur. *Sanguinis natura in cerebro.*

A. Pars ſanguinis nobiliſſima ad cerebrum fertur.

B. A lympha inerti depuratus.

C. Atque ſanguinis parte craſſiore & minus mobili liberatus hic ſanguis.

D. Sanguis ex hac incurvatura minus premit mollem cerebri ſubſtantiam.

E. Sanguis in cerebro ubique ſibi ſimilis eſt.

F. Minus vibrat arteria quam in aliis corporis locis; ſed motus eſt æqualis & placidus.

G. Sanguis valde attenuatus ex concurſu, quod alibi ex attritu ad latera fiebat.

H. Uno ramo obſtructo, tamen omnes partes cerebri accipiunt ſanguinem.

I. In arteriis iiſdem itus fieri poteſt & reditus.

L. Sanguis eſt attenuatus, lævigatus, contritus, fluidus, aptus ſecretioni, non facile concreſcens.

LXVII. De reliquis vero arteriis anatomicorum tabulæ inſpiciendæ.

De Venarum ſtructura.

LXVIII. Vas conicum, in quo motus fit ab apice verſus baſin, vena appellatur. *Definitio.*

LXIX. Conſtat vena cruenta eodem numero tunicarum, ſed tenuiorum, & alio ordine collocatarum. Prima enim conſtat fibris parallelis, ſed ſe invicem interſecantibus: ſecunda ut prima arteriæ: tertia ſimilis arteriæ ſecundæ: quarta glanduloſa, ut arteriæ tertia: & intima reſpondet quartæ tunicæ, fibris circularibus conſtanti, ſed ſerie tenuiore. *Tunicæ.*

LXX. Rami plures & ampliores ſunt quam rami arteriarum. Hi ſenſim uniuntur, & ampliorem conſtituunt truncum, in quem omnes rami venoſi ſimili modo, ut diximus de arteriis, deſinunt. *Rami.*

LXXI. Hæc vaſa non micant, ut arteriæ, ſed intus multas poſſident valvulas; vel ubi intrat ramus venoſus truncum, ne regurgitaret ſanguis; vel etiam in rami medio, maxime infernarum partium, ne ſanguis infernus a ſupremo premeretur. *Valvulæ.*

LXXII. Accipiunt venæ ſanguinem; primo ab extremitatibus arteriarum; ſecundo a vaſis lymphaticis venoſis ubique fere venas perforantibus; ſed præcipue e ductu thoracico, quaſi conductore omnis lymphæ: denique tertio e vaſis abſorbentibus in cute & plurimis cavitatibus collocatis: 4. ab extremitatibus venæ portarum: 5. Ex ſinubus cerebri. Atque vena pulmonalis ab arteria ejuſdem nominis. *Unde ſanguinem accipiunt.*

LXXIII. Omnis tandem ſanguis in venam cavam depoſitus defertur in ſaccum venoſum ante-auriculam dextram cordis, & qui ex pulmone venit e ſingulo lobo duobus ramis magnis, tandem unitis, fertur in ſinum venoſum ante auriculam cordis ſiniſtram. Sanguis per venam portarum tranſeuns etiam recipitur a radicibus venæ cavæ per hepar, & reliquo ſanguini venæ cavæ miſcetur. *Ubi deponunt.*

LXXIV. Omnes itaque liquores totius corporis a vena cava & vena pulmonali recipiuntur, & ad cor feruntur.

LXXV. Si vena aliqua ligetur in corpore, inter ligaturam & principia venarum omnes venæ & vaſa lymphatica intumeſcunt, lympha implentur. *Vena ligata.*

Si jugulares externæ ligatæ ſunt, fauces intumeſcunt, atque labra, lingua, & vultus, oculi rubent, protuberant tumore horrendo; cerebrum ſuffocatur, ſenſus hebetes, hiatus oris, ſtertor, decubitus impoſſibilis præ ſuffocatione, rubor, tumor, dolor, pulſatio ſæpe in collo, in pectore, & cervice conſpicua, venæ rani-

F 2

Digitized by Google

raninæ & frontales varicoſæ, lacrymæ copioſæ, & ſaliva ex ore effluit.

Qualis gangræna. Si ex vena compreſſa gangræna, tunc pars prætumida & dura, diſtenta, bullulæ majuſculæ, ichore plenæ, inſtar loturæ carnis, pars gravis & immobilis, impreſſi digiti veſtigium retinens, cutis a carne ſubjecta deduci videtur, diſtenditur interdum pars flatibus, & puncta per ſcalpellum ſæpe flatus exit cum pauco humore ſtridente.

LXXVI. Hæc putamus ſufficere ex anatomicis ad ſequentium morborum cognitionem: quæ enim pertinent ad ſanguinis naturam, copiam, & circulationem, reſervabimus, donec de humoribus agendum erit.

TRACTATUS VICESIMUS.

De Pulſibus.

Definitio. I. ALterna arteriarum vibratio, in hominibus ſanis, 60 vel 70 rythmos unoquoque minuto horæ ordinariæ faciens, cum certa quadam violentia, in homine ſano obſervanda, pulſus dicitur, Galeni magis, quam Hippocratis tempore, notus, quamvis & huic non omnino incognitus, ad morbos explorandos hodie in frequenti uſu.

Diviſio. II. Qui pulſu ut ſigno uti deſiderat, eum ad hæc quatuor attendere oportet. 1. Pulſum indicare vim & actionem cordis: 2. Arteriarum: 3. Humorum quantitatem & naturam: 4. Eorumque fluxum.

Cordis actio. III. Cordis actio animadvertitur in unaquaque pulſatione ſeu rythmo: 2. in plurimis ſimul. Eſtque æqualis vel inæqualis.

Vigoris differentia. IV. Vigor cordis expellendo ſanguinem in arterias, in corpore perfecte ſano, prius explorandus: hic aliquam patitur latitudinem ſine multo detrimento, pro natura ætatis, ſexus, ingeſtorum, tempore ſomni & vigiliarum: major enim & minor, celerior & tardior, digitorum trium aut quatuor ſummitatibus arteriæ, oſſe præprimis ſuffultæ, admotis, inveſtigatur.

Major. V. Si cor ſingulis ictibus majori vi contrahitur, ſanguis celeriori impetu in latera arteriarum ruens eas dilatat ſolito magis, quæ dilatatio digitis percepta, ſi non multo major ſolito, *robuſtus fortiſque pulſus* dicitur & *validus*; notans cordis vigorem, & copiam ſanguinis ſingulis ictibus ejecti: in morbis bonum præſagium, niſi ob cerebrum compreſſum ut in apoplecticis, & contuſione cranii, animi deliquio ſcorbuticorum, aut ob compreſſionem notabilem rami arterioſi hujuſmodi fiat pulſus.

Vehemens. VI. *Vehemens* autem pulſus, digitos veluti removens ab arteria, nec quieſcens fortiori digitorum compreſſione, ut in ſanis fieri ſolet, fortiſſimam cordis contractionem, qua ſpiritus conſumuntur, & motum humorum velociſſimum ſolida deſtruentem indicat. Omnia ergo mala, quæ ex his fieri ſolent, præſagit, & videri poſſunt in aucta circulatione. In morbis acutis inflammatoriis & eryſipelatoſis obſervatur.

Durus. VII. Quando arteria inſtar chordæ tenſæ dura, contra digitos attollitur, *Durus* dicitur pulſus, fortem indicat arteriæ impletionem, cum impedito tranſitu ſanguinis per arteriæ extrema, membranarum internarum, ut pleuræ, & meningum, inflammationi comes. Si arteriæ ſimul conſtringuntur magis, eſt durus & parvus: alias durus & magnus, qui melior: præſagia ex inflammatione, febreque acuta ardente petenda.

Pulſatio. VIII. Qui motus arteriarum violentior in locis, ubi ſanitatis tempore pulſus non animadvertitur, pulſum manifeſtum & perceptibilem facit, pulſatio & palpitatio arteriarum, & a veteribus venarum dicitur. Indicat cordis violentiorem contractionem, vel impeditum fluxum per extrema arteriarum, aut utrumque ſimul.

In capite. IX. In capite indicant vel ſanguinem majori impetu ruere in caput, 2. tranſitum

Digitized by Google

ſitum per caput impeditum, vel 3. inflammationis præſentiam, 4. Metaſtaſin materiæ ad caput. Prædicunt delirium, convulſionem, hæmorrhagiam, parotides, longum morbum, abſceſſum ad crura.

X. Tales pulſationes in medio pectoris cum calore modico, cum quadam anxietate, ceteriſque ſignis hæmoptoes, inſtans ſanguinis ſputum indicare ſolent. In dorſo vero nimia agitatione arteriæ aortæ febrem ardentem indicans, in infantibus plerumque mortis nuntium. *Pectore & dorſo.*

XI. Hepatis, lienis, & ſtomachi inflammatione, atque ſanguinis tranſitu per hæc viſcera impedito, in præcordiis pulſationes ſentiuntur, cum dolore, tenſione, & anxietate, indicant ſingultum, delirium, præprimis ſi adſit lingua arida. *In Hypochondriis.*

XII. Dolores palpitantes circa umbilicum, inteſtini tenuis aut meſenterii inflammationem indicant, ſæpe delirium movent, & in tympanitidem peſſimum deſinunt. *Circa umbilicum.*

XIII. Lumborum vero palpitationes cum aliis ſignis, in mulieribus menſium inſtantem fluxum indicant: verum cum ardore corporis, lingua ſicca, urinæ ſuppreſſione, renes inflammatos eſſe ſignificant. *Lumborum.*

XIV. Pulſus per totum corpus aut plethoram aut febrem inflammatoriam ſignificat; in quadam parte, iſtius partis inflammationem, impeditum motum; unde ex forti pulſu vel abſceſſus, vel gangræna, vel hæmorrhagia exſpectatur; in parte ex podagra dolente brevi deſituram doloris vehementiam indicat. *In reliquis partibus.*

XV. Si 1. cordis conſtrictio imbecillis ſit. Ut in cerebri compreſſione phreniticorum, lethargicorum, delirantium, tetanicorum, ſoporoſorum, vel ex defectu ſpirituum in perinfirmis, morbis vehementiſſimis vires corporis ſuperantibus. 2. Si intercipiatur fluxus ſanguinis ad cor, ut in peripneumonia, tuberculo pulmonum, pleuritide validiſſima, ſufficientem pulmonis explicationem inhibente; vel per hepar eo ſc. obſtructo, aut inflammato, vel nimia quantitate ſanguinis evacuata extra corpus, vel collecta in cavis, aut vaſis dilatatis, ut in hydropicis, empyicis: humoris nimia evacuatione, a partu, ruptioneque vaſorum interna. 3. Laxatus tonus ſolidorum in ſcorbuticis, hyſtericis, ſtomachi debilitate laborantibus, rachitide, in parte paralytica, leucophlegmaticis, doloribus flatulentis, 4. inflammatio & febris ardens, in gangrænam vel ſphacelum abiens. 5. In principio invaſionis febrium, pulſus minori vi digitos applicatos percutit & attollit, & a compreſſione eorum paulo majori omnino ſuffocari poteſt; pulſus hic debilis dicitur a Medicis. Quandoque talis videtur fieri, ſi multa pinguedine vel tumore aquoſo arteria tecta ſit. Talis pulſus, quia arteria minus attollitur, *humilis*; minus percipi poteſt, *obſcurus*; arteriam minus dilatat, *exilis*, *gracilis*, *exiguus*, *parvus*; minus implet, *vacuus*, tandem in ſummo gradu *deficiens* & *deletus* dicitur, quorum omnium cognitio & prædictio ex his clara. *Debilis.*

XVI. Alterum quod in ſingulis pulſibus animadvertitur, eſt celeritas & tarditas. Celeritas pulſuum, quamvis a multis Celeritas cum frequentia confundatur, omnino diſtinguenda videtur, intelligimus enim per celeritatem, ſi ab initio dilatationis uſque ad integram, & ab ea iterum ad quietem, minori temporis ſpatio peragitur, quam in ſanis pulſibus fieri debet; quod exploratione digitorum facile percipiendum. Si vires deficiunt cum humorum defectu, atque quodam ſtimulo irritante, cor minimo momento, veluti ictitans, ſe contrahens, citiſſime dilatat arteriam brevi tempore ſubſidentem. Ut plurimum in cholera, febre & temperamento bilioſo, atque febre eryſipelatoſa obſervatur. Dicitur etiam velox & ictitans quandoque. *Celeritas.*

XVII. Huic oppoſitus eſt, qui vocatur *tardus* & *lentus*, in viſciditate humorum frequens obſervatur, ut in cachecticis, ſcorbuticis, leucophlegmaticis, quod ob ſanguinis lentorem longius tempus inſumatur, antequam integre arteria impleri poteſt; & cor evacuari. *Tardus.*

XVIII. Cordis actio in pluribus pulſibus (III) aut frequentius, aut rarius *Frequens.*

exer-

Digitized by Google

exercetur. Quæ pulſationes inter unumquemque ictum brevius ſpatium temporis relinquunt, ſeu ſi eodem temporis ſpatio ſæpius pulſant, pulſus dicitur frequens, a quibuſdam celer & velox dictus, ſed perperam, indicat cordis frequentiorem contractionem. Quod fit 1. ab irritatione phlogiſtica, ut in pleuritide, phrenitide, & membranarum inflammatione, quando & *frequens* & *durus*. 2. A materia acri bilioſa, uti in febribus bilioſis & eryſipelatoſis *frequens* & *celer*. 3. Defectu virium, ut in principio invaſionis febrium, & circa ſtatum, quando peſſimus, phthiſicis, perinfirmis, & ſimilibus & *frequens* & *debilis*; ſi vero 4. vires adaugeantur, ut ex uſu Chalybis in chloroſi, ſingulis ictibus corde majorem copiam ſanguinis ejiciente, pulſus fit *frequentior* & *major*.

Rarus. XIX. Huic contrarius eſt, qui longiori intervallo vibrat, *rarus* dictus, a multis etiam lentus & tardus, quamvis talis ad præcedens genus (XVII) potius pertineat. Blandum indicat humorem, hoc ſi ex humorum optabili indole provenit, vaſiſque apertis, magnitudine compenſatur parvitas. Verum ſi ob viſciditatem, cerebrum aut cerebellum obſeſſum tenentem, ut in pituitoſis, leucophlegmaticis, catarrho ſuffocativo, ſyncope, & ſopore, atque catalepſi laborantibus, fiat rarus & parvus aut debilis, ſummum periculum imminet, totum cerebellum obſtructum iri.

Inæqualis. XX. Præter cuncta hæc pulſuum genera, qui æquales dicuntur, aliud eſt quod inæquales continet 1. in unoquoque ictu, & 2. in multis ſimul. Omnes hi pulſus nunquam quidquam boni indicant, non ſemper tamen mortis indicium: quibuſdam enim ſatis familiares, in pulmonum morbis & ſcorbuto frequentes, & in quibus poſt mortem in corde polybus fuit inventus, aut pericardium cordi adnatum.

Serratus. XXI. Pulſus ſingulis ictibus inæqualis, tribus ad minimum digitis dignoſcendus, & qui cum aliqua duritie percipitur, *ſerratus* a Medicis dicitur. Indicat magnam cordis conſtrictionem, & inæqualem & variis in partibus arteriæ reſiſtentiam. Idem imo pejora, ut pulſus durus (VII) præſagit.

Undoſus. XXII. Si ſatis magna Sanguinis quantitas e corde pulſa arteriam non nimis reſiſtentem undæ ad inſtar ſucceſſive attollat, *undoſus* vocatur: talis obſervatur in humorum abundantia, morbiſque acutis & inflammatoriis, ſi criſin per ſudorem natura moliatur, & quando in ſuppurationem abeat; in morbis autem Chronicis materiam alicubi hærentem in ſanguinem receptam eſſe indicat.

Vermicularis. XXIII. Si cor minori vigore contrahitur, & ſingulis ictibus inæqualiter, minor quantitas e corde in arterias mittitur, qua arteria ſucceſſive attollitur, ac ſi vermis ſub digitis ſerperet, *vermicularis* pulſus dicitur.

Formicans. XXIV. Qui minorem adhuc vim cordis, & quantitatem ſanguinis indicat, ſimili modo *formicans* appellatur.

Myurus. XXV. Sed vero qui verſus cor magis: & verſus extrema minus dilatatur, quod cor non valeat, vel deficiat tantus liquor, ut tota arteria impleatur, μυρ9· ex ſimilitudine caudæ muris a veteribus dicitur. Qui omnes in omnibus morbis periculoſi ſunt habendi pulſus.

Dicrotus. XXVI. Qui pulſus pluſquam ſemel videtur attolli, & digitos ferire, *Dicroti* vocantur ſi ſimul debiles; verum ſi magis robuſtus, Caprizans appellatur, raro niſi in perinfirmis obſervatur, & agone mortis. *Caprizans.*

Tremens & vacillans. XXVII. Huic quoque referendus *vacillans* & *tremens*, inæqualem & inordinatam arteriarum impletionem indicans, ex denominatione facile definiendus; vires vitæ fragiles & caducas indicat.

Intermittens. XXVIII. Inæqualium alterum genus (XX) duas continet ſpecies, 1. *Intermittentem*, qui una alterave vice intercalatur ſeu deficit; in membranarum inflammatione gangrænam indicat, in acutis peſſimus, in pueris vero dormientibus, plethoricis, ſenibus, præſertim mulierculis familiaris, & quibus cor pericardio accretum eſt.

Myurus. XXIX. 2. Μύερον, qui ſingulis ictibus minor ſentitur, ut in moribundis, quem ite-

iterum ulterius ſine neceſſitate in decurtatos, reciprocos, & recurrentes diſtinguunt.

XXX. Arteriæ (II, 2.) quoque aliquam pulſui mutationem inducere queunt. *Ab arteria.*
Fortiter enim contracta, maxime reſiſtens pulſum *durum* (VII): laxa & iners, *Debilem* (XV, 3.) inæqualiter contracta, *ſerratum*; modice conſtricta, *mollem*, exhibet.

XXXI. Mollis fit pulſus 1. ſi ſufficienter non impleatur, defectu ſanguinis, *Mollis.*
ut in peripneumonia, aliiſque pulmonum morbis, atque hepatitide, qui tunc ſemper malus. 2. Arteria nimis laxata, ut in ſcorbuto, leucophlegmatia, quando malus. 3. Minori influxu ſpirituum, ut in quiete corporis & ſomno, bonum indicat; ſed in ſopore, cerebri oppreſſionem. 4. Sedato impetu ſpirituum in fibras motrices, cum corporis viribus auctis & pulſus plenitudine, bonus in febribus.

XXXII. Quantitas humorum (II, 3.) in corpore contenta, & ſingulis ictibus e corde in arteriam ejecta, pulſum *magnum*, *plenum*, *altum*, *latum*, *manifeſtum* exhibet, & palpitationem. Qui boni, niſi fiant a nimia copia humorum, vel impedito transfluxu ſpirituum per cerebrum, ut in apoplexia, lethargo, phrenitide: vel ab obſtructione rami notabilis arteriæ. *A Sanguinis majori quantitate.*

XXXIII. Sed ſingulis cordis ictibus minor quantitas in arterias derivata, pulſum *parvum*, *vacuum*, *gracilem*, *obſcurum*, *debilem*, & etiam *deficientem*, facit; *Minori.*
hoc ſi fiat defectu virium, ut in ſphacelo, catarrho ſuffocativo, ſyncope, infirmitate, defectu ſanguinis, valde malum: ſed in obeſis, arteria multa pinguedine tecta, nil mali indicat.

XXXIV. Humorum quoque indoles utcumque pulſu exploratur. 1. Tenuitas *Qualitas.*
enim, quod facile per capillaria arteriarum trajiciatur, pulſum celerem, mollem, humilem excitat. 2. Craſſities phlogiſtica, magnum, durum, altum, quod ſanguis craſſior difficilius trajiciatur per extrema, cum cordis contractio & arteriarum ſit validiſſima. 3. Sed viſciditas pituitoſa, adhæſione lateribus arteriarum, tarde propellitur, vaſaque laxa ſunt, unde, ſi abundat humor, pulſus altus, magnus, tardus, mollis. Si deficiat, mollis, obſcurus, exilis, tardus. 4. Acrimonia vero humorum non tam facile deſtinguitur; pro ſua natura mutationem facit, ſæpe irritatione ſua pulſum inordinatum producit, ut in ſcorbuticis, cachecticis; ab acrimonia acida pulſus potius languet, a bilioſa celer frequens, & ſi ingens, ſimul debilis fit pulſus.

XXXV. Cognoſcimus etiam, an transfluxus ſanguinis (II, 4.) ſit liber ex *Transfluxus.*
mollitie pulſus, vel impeditus ex duritie, & pulſatione.

XXXVI. Qui antecedentia intelligit, facile reſpondebit ad ſequentia. *Interrogata.*

1. Cur pulſus robuſtus & æqualis bonus in delirantibus?
2. Cur fortis, cum libera reſpiratione, & appetitu vigente, tantum valet ad ſalutem prædicendam in morbis?
3. Cur durus & parvus peſſimus?
4. Cur ex capitis plaga valida, quandoque tempora pulſant, quandoque non pulſant.
5. Cur ex pulſu hypochondriorum ſæpe ſingultus?
6. Cur pulſus mollis in vomitu cruento, ſi ex hepate veniat?
7. Cur pulſus hypochondriorum cum lingua arida mentis emotorius.
8. Cur pulſatio in ulceribus ſanguinis eruptionem plerumque præcedit?
8. Cur ex pulſu debili, vacillante, cum urina prærubra, ſedimentoſa, in tenuem & pallidam mutata, & inſomniis horrendis, circa ſtatus acutorum, capitis mala expectanda, vel febris in malignam mutatio?
10. Quare pulſus debilis in delirio & convulſione tam pericoloſus.
11. Quomodo per pulſum diſtinguunt morbos pulmonum a ceteris inflammationibus pectoris?
12. Cur dolor pectoris cum libera reſpiratione & pulſu debili non levatur venæ ſectione?

13. Un-

Digitized by Google

13. Unde in pleuritide quandoque pulſus debilis, & cur tam malus?
14. Quænam inflammationes pulſum debilem habent?
15. Quibus pectoris morbis pulſus debilis, quibus durus?
16. Cur pulſus exilis in parte paralytica difficiliorem curationem promittit?
17. Qui dolores, quum intenduntur, pulſum debilitant, & qui augent.
18. Cur in principio acutorum & febrium pulſus debilis non valde metuendus, verum circa ſtatum periculoſiſſimus?
19. Cur obeſis & leucophlegmaticis pulſus exilis ſine periculo?
20. Cur in pulmonum lethargo pulſus tardus & parvus.
21. Cur frequens & debilis periculoſus in acutis?
22. Cur frequens & durus inflammationi comes?
23. Cur frequens & celer in morbis bilioſis & eryſipelate?
24. Num frequentior pulſus majorem ſanguinis trajectionem per cor ſemper indicet?
25. Cur frequens & major bonus in morbis chronicis?
26. Unde tanta differentia periculi inter pulſum magnum rarum, & parvum rarum?
27. Quid pulſus undoſus in chronicis & acutis indicat?
28. Cur malum, ſi in pleuritide pulſus durus in altum & mollem mutetur?
29. Cur pulſus mollis, ſi dolor pectoris fiat ex hepatitide.
30. Cur pulſus mollis perſeverans cum delirio, in peripneumonia ſuppurationem prædicit?
31. Cur mollis undoſus ſudoris nuntius.
32. Cur mollis & vacuus malus, mollis & plenus plerumque bonus, & non ſemper?
33. Quare circa mortem pulſus parvus, debilis, frequens?
34. An non inveniuntur plenus & vacuus?
35. Cur æqualis bonus, inæqualis ſuſpectus, non vero ſemper periculoſus?
36. Cur pulſus magnus, plenus, frequens, a corporis exercitatione?
37. Cur a cibo, inordinatus, frequens; a vino magnus, celer, frequens, & vehemens?
38. Cur ex inedia, minor debilis, celer creber, tandem tardus rarus?
39. Cur puerorum pulſus celerior, frequentior, mollior; in juvenibus vero, plenior, rarior, durior, fortior; in ſenibus tardus, rarus, debilis?
40. Cur in ſomno minor, debilior, tardior, rarior, mollior & æqualis. In ſopore vero ſæpe vehementior, major, frequentior, & cur non ſemper?
41. Cur in exercitatione e ſomno major, vehementior, crebrior, quandoque inæqualis.
42. Cur ex ira magnus, celer, frequens, vehemens. Ex triſtitia parvus, languidus, rarus, tardus. Ex lætitia magnus, rarus, tardus, robuſtus. Ex terrore vehemens, celer, inordinatus, demum ut in triſtitia, quandoque vero ſubito deficit.

TRACTATUS VICESIMUS PRIMUS.

De motu Solidorum languidiore.

Hujus motus deſcriptio. I. OMnibus in fibris, forſan excipiantur oſſeæ, quidam motus obſervatur, ſive oſcillatorius, ſive vermicularis, ſive vitalis vocetur, perinde eſt, quamdiu vita, imo aliquamdiu poſt mortem, obſervandus, minimaque irritatione reſuſcitandus, quo liquores propelluntur per minutiſſimos tubulos, quamvis a motore generali non amplius urgeantur; quo motu ceſſante, vel maxima vi liquores per minima vaſcula non poſſunt adigi, ut docent injectiones in viſcera parteſque alias demortui animalis. Hic ab omni irritatione augetur; & torpidior fieri ſolet a quibuſdam.

II. Mo-

II. Motus hic languidior & tardior obſervatur fieri. *Cauſæ.*
1. Deſtructo æquilibrio inter ſolida & fluida, ſive ſolida ſuperant, ſive ſuperantur.
2. Fibrarum laxitate, rigiditate, & flaccida fibra, vel amiſſa elaſticitate.
3. Viſcoſitate humorum moventium.
4. Retardato motu ſpirituum in animi quibuſdam pathematibus.
5. Spirituum influentium defectu, ut in valetudinariis, infirmis mutata indole ſanguinis.
6. Nitro, opio, refrigerantibus, & ſimilibus.

III. Ex hoc minuto motu omnia fiunt, quæ a tardiori circulatione oriri ſolent. Fluida enim concreſcunt ſponte, ſtagnant in minimis vaſculis, ingeſta non ſubiguntur in bonos humores, ſed in cruditatem, viſciditatem, acrimoniam plerumque acidam degenerant; pulſus languet; ſenſus fiunt hebetiores; particulæ globoſæ ſanguinis amittunt figuram; corpus friget; minima vaſcula humoribus turgent; ſecretiones & excretiones retardantur; quæ emittuntur, cruda ſunt; ſenſibiles tamen evacuationes proportione ſuperant inſenſibilem; obſtructiones ubique & corruptiones humorum. *Effectus.*

IV. Ex defectu humorum, quod copioſioribus prægreſſis evacuationibus cognoſcitur, deficiens motus, cibo ex facili materia, & ſtomachicis, curatur: verum ex abundantia languens venæ ſectione, ceteriſque evacuantibus, refocillatur. *Curatio.*

Laxitati autem & inertiæ medentur roborantia, adſtringentia, calida, & ſtimulantia.

Viſcoſitas ſtimulantia reſolventia indicat.

Tardior ſpirituum fluxus volatilibus aromaticis reſuſcitandus.

At ſpirituum defectui potius alimentis facilis digeſtionis, parca copia ſimul, & aliquantulum vinoſis ſubveniendum.

V. Ex his reſpondere facile eſt. *Quæſtiones.*
1. Cur evacuatio ſanguinis & aliorum humorum quandoque auget, quandoque minuit motum & calorem?
2. Cur tepida humidantia refrigerant?
3. Cur mœſti frigent, tandemque leucophlegmatici & cachectici fiunt?
4. An calor corporis naturalis a ſolo humorum trajectu per vaſa?
5. An frigus febrile ex defectu motus ſolidorum vel ſanguinis deducendum?
6. Cur pars paralytica frigida difficilius curatur, quam ſi modice caleat?
7. Cur frigus extremarum in acutis tam periculoſum?
8. Cur ab animi pathematibus aucta, minuta, & turbata poteſt fieri circulatio?
9. Cur venæ in cadaveribus fere ſemper plenæ, arteriæ fere vacuæ?
10. Quomodo ex lipothymia redeat vita ſponte ſua?
11. Cur hoc adjuvatur frictionibus, ſtimulantibus & volatilibus naribus admotis, vel in os infuſis?
12. Quomodo refrigerantia calide applicata tamen refrigerant?
13. Quomodo nitrum refrigerat, quum ſuis ſpiculis irritare videatur?
14. Cur quidam dolores calorem, quidam vero frigus inducunt?
15. Num frigus ex commiſtione ſalis ammoniaci noſtrorum humorum cum ſale alcalino fixo?

TRACTATUS VICESIMUS SECUNDUS.

De Tremore.

I. Alternus, vacillans, laxus, involuntarius muſculorum animalis motus, commotio, tremor dictus, ab his ſolet provenire cauſis. *Definitio.*

II. Quæ ſpiritus animales exhauriunt, ut vigiliæ protractæ, alimenti defectus, *Claſſis 1.*

 nimia

Defectu ſpirituum. nimia venus, nixus ſupra vires, morbi diuturni, evacuationes largiores, ſenectus, hæreditas, quæ ultima duo genera curationem omnem reſpuunt.

Curatio. III. Tales tremores ſomno longiore ſpontaneo, vel narcoticis inducto; alimentis copioſioribus, ſed parca copia ſimul; quiete corporis, & evacuatione moderatiore; atque demum roborantibus curantur.

Claſſis 2. Mobilitate. IV. In hyſtericis & hypochondriacis, ex ſolidorum mobilitate, ſponte ceſſat, eo morbo curato.

Claſſis 3. Spiritibus depravatis. V. Si ſpiritus depravantur, ſpiritus vini, mercurii, aquæ tepidæ & narcoticorum abuſu; nimia alimentorum & potationis ingurgitatione: horum omiſſione moderatiorique uſu & roborantibus tales tremores tolluntur.

Claſſis 4. Animi pathemata. VI. Ex motu perturbato animi, & timore, terrore, profuſo gaudio, nati, ſponte ceſſant animo ad tranquillitatem redacto.

Claſſis 5. Acrimonia humorum. VII. Sed ab acrimonia ſcorbutica, & cacochymica, quod frequentiſſime fit, ſi urina tenuis & citrina emittitur in his, ſpecificis huic morbo dicatis medicamentis ſiſtitur tremor.

Claſſis 6. Febre intermittente. VIII. In initio paroxyſmi febris intermittentis, præprimis quartanæ, cum in aliis intermittentibus minus frequentes eſſe ſolent tremores; atque febris continuæ, non multum mali portendunt; aromaticorum ſtimulantium uſus, etſi multis frequens, damnabilis, nimis validum enim ſubſequentem calorem movent; ſed potu antiphlogiſtico calido ſuperandi.

Claſſis 7. Melancholia. IX. Verum materia oleoſa, corrupta, picea, acris, nigra, atra bilis dicta, in cerebrum delata (ut ex Hipp. caput dolentes, ſurdaſtri, manibus tremulis, collum dolentes, mingentes nigra condenſata, vomentes nigra, perniciose habent) cum phrenitide periculoſiſſimos tremores inferunt, nam quibus melancholico modo mente motis tremores accedunt, malignum hoc eſt.

Curatio. X. His ſi ſuperveniat hæmorrhoidum fluxus, liberantur; hæmorrhoides ergo aperiendæ, & alvus ducenda melanagogis reſolventibus.

Claſſis 8. Urinæ ſuppreſſione & metaſtaſi. XI. Urinæ etiam ſuppreſſio tremores inducere ſolet, materia ad cerebrum delata. Tali etiam modo ex materiæ podagricæ metaſtaſi; aut ex ſanguine lochiorum & menſium retento: qui humores omnes a cerebro derivandi, cauſaque ſuppreſſionis tollenda.

Claſſis 9. In acutis. In principio. XII. Multum differt, quo tempore morborum acutorum tremores fiunt. Plane enim in initio, non ira timendi: poſtea vero oborti plerumque convulſionem præſagiunt, in phreniticis & in ardentibus mentis emotionem, in caro vel lethargo malum portendunt; & tunc etiam in parvis parotidibus: verum die critico *Medio.* contingentes, cum aliis bonis ſignis conſpecti, criſin aut metaſtaſin ſignificant; *Fine.* ſolvuntur hi quandoque ſanguinis eruptione. In fine acutorum venientes, dum in ſphacelum abierunt humores, omnino lethales. Ita in acutis, ſi pulſum tangas, æger manum retrahat quaſi ictitans, omnino lethale aut ſi phrenitidi ſuperveniant, exolutis viribus.

Claſſis 10. viſciditate. XIII. Sæpe in chronicis pituitoſis morbis, ex materia tenaci, ſtagnatione in cerebro producta, tremores facti apoplexiam præſagiunt; & ex forti apoplexia ſæpe relinquuntur tremores, mali ominis; ſed paralyſi ſuperveniens, initium motus per nervum obſtructum oſtentans, bonum.

Curatio. XIV. In his tremoribus viſcida materia eſt reſolvenda, per alvum ducenda, dein corpus roborandum.

Quæſtiones. XV. Ex dictis reſpondetur ad ſequentia.

1. Cur imbecilles & valetudinarii tremunt?
2. Cur ex calido in frigidiorem aerem delatis tremor?
3. Cur tremores circa mortem?
4. Cur tremores in paralyſin & apoplexiam, & convulſionem ſæpe deſinunt?
5. Cur a lue venerea curati ſæpe tremunt?
6. Cur tremores ex latente cauſa periculoſiores, quam ab evidenti?

7. Cur

Digitized by Google

7. Cur in febribus continuis abſceſſum præſagiunt?
8. Cur urina parcior & ſuppreſſa tremores præſagit?
9. Cur vomitus æruginoſus cum tremoribus pernicioſus?
10. Cur tremores in ſudoribus reverti ſolent?
11. Cur in ſenum febribus, & qui nephritide ſæpiſſime laborant, obſervandum an non a calculo tremores fiunt?
12. Qui tremores incurabiles?

TRACTATUS VICESIMUS TERTIUS.

De debilitate Virium.

I. SI corpus motum ſuum minori cum vigore & conſtantia exercere valeat, variis nominibus hic defectus inſignitur, quæ fere eundem aut paulo majorem vel minorem defectum indicant, ut *Debilitas*, *Imbecillitas*, *Infirmitas*, *impotentia*, *Languor*, *Laſſitudo*, *virium defectus*, *virium exolutio*, *vires fractæ* & multa alia, Græcis *καρδιακόν*. *Synonyma & Definitio:*

II. Medicamenta, quæ his affectionibus medentur, *Cardiaca*, *Roborantia*, *Corroborantia* & *Cordialia* vocantur.

III. Quum fere omnibus morbis quædam ſimul adjuncta eſt debilitas, impoſſibile fere eſt hujus cauſas omnes ad quaſdam redigere claſſes, omniaque exhibere genera cardiacorum medicamentorum: quare ſumma tantum genera delibabimus. *Difficilis pertractatio.*

IV. Si ex humorum abundantia in ventriculo & inteſtinis ſuperantur vires, quod ex anxietate, gravitate circa præcordia, & laſſitudine atque lumborum dolore cognoſcimus, vomitu aut alvi fluxu ſuperveniente liberantur; iiſque medicamentis, quæ hæc promovent, curantur. *Ex copia in primis viis.*

V. Si vero a nimia humorum copia cerebrum comprimatur, ut inde comatoſi fiant in acutis, his ſi parotides ſuperveniant, ſatis magnæ, quæ ſuppurantur; aut hæmorrhagia larga; alvi fluxus copioſus; urina alba concocta cum levamine, liberantur; ſin vero alvus rubra emittit excrementa, parotides non ſuppurantur, ſuccumbent copia nimia preſſi. Hoc in caſu minuendus eſt ſanguinis impetus potu antiphlogiſtico, atque alvus ducenda iis, quæ ſimul refrigerant. *Ex impetu ad caput.*

VI. Verum ex retentione lochiorum, menſiumque emanſione, atque ſolita hæmorrhagia ſuppreſſa oppreſſis viribus, indicatur ſtatim in principio naturalis vel artificialis ſanguinis eductio. *Sanguinis retentione.*

VII. Verum ex retentis humoribus malignis ex ulcere aliiſque partibus, qui ſolent alias effluere: aut ſi humor morboſus ex corporis quadam parte ad caput facit metaſtaſin, cerebrumque opprimendo vires minuit, ſtatim humor ad debita loca, fomentis, epiſpaſticis, veſicatoriis, fonticulis, derivandus aut educendus. *Malignorum humorum ſuppreſſione.*

VIII. Frequentius autem defectu humorum vires deficiunt; vel quod ipſi ſpiritus evocentur; vel vaſa non ſatis diſtenta manent, dum ad motum ſufficiens requiratur humorum quantitas. Si ergo copioſius quovis modo ſanguis a corpore emittatur, ſtatim frigus, horripilatio, demum calor hecticus, ſuffocatio hyſterica, anorexia, debilitati junguntur; tandem partes inferiores vel intumeſcunt vel macreſcunt. Suppreſſa hac evacuatione, caloreque hectico, ſi adſit, cortice peruviano extincto corpus roborandum, præprimis ſi corpus ſimul pallet & friget. Si vero poſt hæmoptoen, pectoralia adjungi poſſunt & magis refrigerantia. Et quoties ſigna hæmoptoes futuræ adſunt vena ſecanda. *Ex evacuatione ſanguinis.*

IX. Ex Gonorrhœa & fluore albo, præter debilitatem, inducitur innappetentia, languor, pallor, oppreſſio hypochondriorum, frigus circa lumbos, tandem tabes difficilis curatu. Sedata hac evacuatione, roborantibus vires reſtituendæ. *A Gonorrhœa & fluore albo.*

X. Si a nimis frequenti alvi dejectione, ſive Diarrhœa, ſive Dyſenteria, corporis vires exhauſtæ ſunt: corpus redditur cachecticum, tabidum, calor hecticus acce- *Alvi fluxu.*

accedit: ſuffocatio, mœſtitia, & dolores verſatiles per omnia membra: compeſcenda, ſi fieri poſſit, eſt alvus: dein frequenti injectione clyſmatis roborantis, applicatione roborantium ad ſtomachum, atque internis medicamentis aptis ad corpus roborandum.

Effuſione puris XI. Puris effuſio major ex ulcere vel abſceſſu omne corporis pabulum non modo conſumit, caloremque hecticum, cachexiam, inappetentiam & ſimilia producit, verum etiam frequentiſſime pulmones afficit, quare antipyicis pectoralia admiſcenda, quæ ſimul vires erigunt.

In Hydropicis. XII. Si nimis cito aqua hydropicis educatur, vaſa ſanguinea, ſuſtentaculo orbata, nimis magnam in ſe recipiunt quantitatem ſanguinis, reliquum corpus eo privatum maxime debilitatur; nullis medicamentis refocillatur, cingulo autem venter ſuſtentatus ſummum præbet cardiacum. Verum ſi poſt aquam eductam per purgantia aut diuretica corpus debile ſit; ſtomachicis amaris calefacientibus, vinoſis, atque roborantibus vires reſtituendæ. Abſtineat æger, quantum fieri poteſt, a potu; ſi autem ſitim ferre nequeat, ea fallenda, aqua frigida, acidula, ſpiritu vitrioli, ſulphuris per campanam, fruſtulo ſalis prunellæ, tamarindis, taleola limonis in ore retinenda, & maſticanda, non vero deglutienda.

Lactatione. XIII. Nutrix, quamdiu appetitus viget, non debilitatur imo ſæpe pingueſcit; & ſi cachexia laboravit, ſæpe curatur: verum quoties appetitus perit, ſumma debilitas exoritur non niſi ablactatione reſtituenda: ſi vero remaneat debilitas, ut plurimum facile ſtomachicis roborantibus curatur.

Diabetes. XIV. Si urinæ ſubdulcis profluvio, Diabetes dicto, vires deteruntur, quod plerumque ex dentitione, febre intermittente, & abuſu diureticorum provenit, ſitim inexſtinguibilem patiuntur: purgantibus, calefacientibus, & roborantibus curatur.

Evacuatione. XV. Ut ab his, ita a reliquis evacuationibus debilitas generatur, ſicut a nimia ſalivatione, & vomitu, inſenſibili perſpiratione, & ſudore, quorum cognitio & curatio ex antecedentibus prompta.

Defectu alimenti. XVI. Quin & ea, quæ anorexiam, Cizzam, malaciam, inediam rigidiſſimam, omnemque defectum alimentorum inſequitur, indicat morbis his curatis, corpus alimentis ex infirmiſſima materia, partitis vicibus ingerendis, implendum, eorumque ſubactionem & digeſtionem ſtomachicis ulterius promovendam.

Inertia ſolidorum & viſciditas. XVII. E laxato tono ſolidorum, ſeu inertia, humores minus præparati ſi abeant in viſciditatem, quemadmodum in rachitide infantum, imbecillitate chronica ſenum, leucophlegmatia, principio ſcorbuti, & ſimilibus morbis, diuturna fieri ſolet debilitas cum anhelatione ad minimum motum, gravitate corporis, & decumbendi amore, tumore pedum vel etiam manuum atque ſub oculis. Viſciditas reſolvenda, ſolida leniter ſtimulanda, corporis moderata uſurpanda exercitatio cum frictionibus frequentibus; tum uſu roborantium calidorum ſæpe ſuperatur.

Cum ſcorbuto. XVIII. Quæ pituita ſi ſimul acquirat ſcorbuticam acrimoniam, quod his in regionibus frequens, ex fœtore oris, gingivis luridis, dentium vacillatione, maculis lividis per cutim diſperſis, præcedentibus junctis recognoſcendum: magis tunc languent quam ægrotant; & multo labore videntur delaſſati; quadam phlogoſi, & paralytica affectione ſæpe tentantur, doloribuſque vagis. His præter alia, quædam quoque antiſcorbutica exhibenda ſunt.

Ex adverſa valetudine defectu ſpirituum. XIX. Quæ autem debilitas poſt longos morbos remanet, ſpirituum defectum arguere videtur, adeo ut inde priſtinum vigorem recuperare haud poſſint: tales ſpirituoſis, aromaticis leniter ſtimulantibus, gratiſſimis, excitandi; interim corpus roborandum iiſdem atque calidis roborantibus. Quibus etiam ſummopere adjuvatur ſenex ex infirmitate decumbens.

Ex tono ſolidorum debilitato, cum tenui acri humore. XX. In hyſtericis, hypochondriacis, valetudinariis, ſcorbuticis, morbiſque chronicis & acutis, evacuationibuſque quibuſcunque diu vexatis, quædam reſtare ſolet debilitas, quæ fluxionibus humoris acris, doloribus vagis cum quadam horripilatione,

tione, aliiſque Symptomatibus ab humore tenui & acri, & inanibus ſpaſmodicis convulſionibus, doloribus lumborum & præcordiorum, ſtipata eſt, difficillime curatur. Utcunque tamen juvatur lenibus aromaticis calidis, roborantibus pauxillo anodyno miſtis.

XXI. In validis inflammationibus, febribus ardentibus continuis inflammatoriis, ob materiam gelatinoſam in lentorem converſam; ut plurimum vires deficiunt, quæ fruſtra tentantur volatilibus relevari: aquoſis vero reficientibus, ſaponaceis acidis vires recuperantur. Qualia etiam valent in febribus putridis, & quæ ab eryſipelate naſcuntur. *In Febre continua.*

XXII. Febrium intermittentium paroxyſmi validiores ſæpe ita ſupprimunt vires, ut inde homo decumbat: nullo quod ſcio medicamento præveniendum, niſi larga doſi antidoti inter paroxyſmos data. *Febre intermittente.*

XXIII. Quandoque vel febre continua vel intermittente corpora debilitata in maniam ſeu inſipientiam incidunt, præprimis evacuationes naturales vel artificiales paſſa, eam inſipientiam cardiacis roborantibus, aromaticis, cum cortice peruviano, atque cibo facilis digeſtionis feliciter ſanavimus, monente Sydenhamo. *Poſt febres.*

XXIV. Si vero ex horrore, rigoreque ſuperveniente, aliiſque ſignis abſceſſus, cognoſcamus puris abundantia vires languere, omni ope nitendum corpus muniatur contra ejus infectionem, & id corruptum expellatur, viribus quodammodo ſtimulatis. *Suppuratione.*

XXV. Quum in ſphacelum abierunt humores, quod ex rigore, linguæ nigredine, frigore corporis, facie Hippocratica, oculis conniventibus, pulſu exili, ſudore frigido circa collum & miliiformi, evacuationibus olentibus, viribus detritis, decubitu in dorſum, & ſimilibus notis cognoſcimus, vix aliqua ſpes remanet; in cardiacis gratis refocillantibus auxilium quærendum. *Sphacelo.*

XXVI. Qui præcedentia intelligit, prompte ad hæc reſpondere poterit. *Quæſtiones.*

1. Cur Practici in febribus continuis poſt longas debilitates ortis vetant V. S.
2. An debeamus enemata injicere debilitatis ex febribus, quemadmodum multi faciunt?
3. Cur ſenes ex febribus languentes, decubitu cum juvene vegeto, vires recuperant, & applicatione diſſectorum animalium viventium.
4. Quomodo purgantia per alvum vires erigere valent; & in quo caſu?
5. Quando evacuationes copioſiores vires erigunt, & quando extinguunt?
6. An non refrigerantia inter Cardiaca numeranda?
7. Cur valetudinariis frequens tumor pendentium?
8. Quid rachitis ſenum?
9. Quid Phthiſis nervoſa? & quomodo euranda?
10. Cur ex tabe nervoſa ſæpe phthiſis vera ante mortem?
11. Num omnis mania venæ ſectione & purgantibus aggredienda?

TRACTATUS VICESIMUS QUARTUS

De Paralyſi ſeu Reſolutione.

I. INtegra & laxa muſculi immobilitas paralyſis dicitur: quæ, ſi partem ſingularem apprehendit, particularis, paralyſis vocatur. *Definitio.*

Si dimidium corporis, ἡμιπληγία. *Differentiæ.*

Si totum, excepto capite, παραπληγία.

Si ſenſus & motus perit ἀναισθησία, quamvis hæc quoque paralyſis dicatur, ad ſenſum tamen pertinet.

Remiſſior laxatio, in qua aliquis adhuc motus ſupereſt, ut in debilibus, πάρεσις: atque νάρκωσις, ſtupor, hebetudo, ad ſenſum pertinens, & motus impotentia præ rigiditate vel dolore; ipſaque apoplexia quandoque ad paralyſin ab auctoribus referuntur, unde maxima confuſio.

II. Mu-

Paralyſis cauſa. II. Muſculus triplici modo fit paralyticus. 1. intercepto influxu ſpirituum. 2. Nimia relaxatione fibrarum. 3. Sanguinis influxu in muſculum impedito.

Cerebri compreſſio. III. In ipſo cerebro cauſæ multæ ſunt, ut Epilepſiæ, convulſionis, apoplexiæ, comatis, & lethargi, cauſæ omnes cerebrum comprimentes in quadam parte; præterea ſerum, lympha, abſceſſus, ſanguis effuſus, vel in aneuriſmate aut varice collectus, lapis, cranii vulnera, fracturæ, cerebri concuſſio, metaſtaſis morboſorum humorum, in urinæ ſuppreſſione, podagræ recurſu; evacuationes ſuppreſſæ caput verſus delatæ; plethora cum vertigine prægreſſa; quo & mercurii & vini abuſus, quod caput petant, referri poſſunt.

Curatio. IV. Hæc compreſſio, ſi poſſibile, tollenda: ſublata fuit evacuatione per aures & nares, atque alvum, ideoque eo derivandum ſerum medicamentis purgantibus; ſanguis effuſus & plethora venæ ſectione & alvi ductione avertendus: ex mercurii abuſu decoctis ſudoriferis abigenda.

Compreſſione nervi. V. Medullæ oblongatæ, & ſpinalis, atque nervorum compreſſio externa, in luxatione, fractura, exoſtoſi, præprimis vertebrarum; tumores duri ſcirrhoſi, callus, calculus, nervos comprimentia, ligaturæ arctæ, pondus incumbens, tollenda ſi fieri poſſit, & ſcirrhus reſolvendus aut extirpandus.

Tunicæ & humoris inter fibrillas, accumulatione. VI. Tunicæ nervorum tumores, accumulatio & inſpiſſatio humoris fibrillas humectantis, nunc fibrillas comprimentis, ut reliqui tumores & viſciditates curanda.

Humorum mutata indole. VII. Tanta humorum quandoque viſciditas & mutata indoles eſt, ut ſpirituum inde proveniat defectus, ut in ſcorbuticis, lue venerea infectis, narcoticorum abuſu, temperamentis pituitoſis, ex natatione in aqua frigida, ingurgitatione frigidæ potionis, decubitu ſuper lapide frigido, in aere frigidiſſimo, præprimis poſt calorem, cacochymicis, melancholicis, leucophlegmaticis, omnique nimia humorum viſciditate chronica.

Laxitate ſolidorum. VIII. Quo etiam pertinet ſolidorum nimia laxitas: ut in valetudinariis; a morbis reſurgentibus; ſenectute; puerili ætate; hyſtericis, hypochondriacis; poſt dolores diuturnos; febrem longam, ſi corpora ſtriata ſint minus firma, inſtar amurcæ diſcolorata, ſtriis multum obliteratis; a nimio veneris uſu; vini ingurgitatione; ſanguinis evacuationibus copioſioribus; habitatione in locis humidis ſubterraneis, in ædibus calce recenter obductis, frequenti tractatione mercurii; calore maximo; vapore arſenici, antimonii, & ſimilium venenorum; omnis vigor fibrarum ſæpe perit.

Paralyſis genera. IX. Quamvis ab his cauſis perfecta quandoque generetur paralyſis, alia quoque genera minus perfecta obſervantur.

Si enim integre obſtruatur nervus ad partem tendens, & ſenſus, & motus perit, cum partis frigiditate.

Si autem fibrillæ ſentientes nervoſæ, & motui animali deſtinatæ, obſtruantur; vel ſpiritus non recipiant; perit motus & ſenſus, manet autem calor partis.

Fibris motoriis vitalis & animalis functionis obturatis, ſolus ſenſus, ſed ſtupidus, remanet in parte.

Fibræ vitalis functionis & ſentientes ſi ſint obſtructæ, motus voluntarius languidus in parte frigida ſtupida remanet.

Quæ fibræ ſolitariæ obturatæ, ſolum ſenſum, motum vitalem, aut animalem tollere valent.

Minus perfecta paralyſis. Scelotyrbe. X. Si vero perfecta obſtructio non habeatur, aut aliquis adhuc remaneat ſpirituum influxus; tremor, narcoſis, pareſis generatur & σκελετύρβη, quæ adeſſe dicitur, quum jacentes pedes utcumque movere poſſint, &, qui pridie pedem vix loco movere poterat, cruribus inſiſtat, &, levi adminiculo innixus, ambulet, paulo poſt vero omni motu privetur; paulatim invadit, antequam ſedem figit, ſcorbuticis poſt magnas evacuationes & longam valetudinem frequens.

Beriberi. *Beriberi* autem ab incolis Indiæ Orientalis dictum, a præcedenti parum diſtat. Acquiritur ſæpe, ſi æſtu fatigati potum frigidum bibunt avidius, decumbantve in

Digitized by Google

in aere nocturno humido & frigido, motus & ſenſus extremorum hebeſcit cum quadam titillatione, imo quandoque vox ipſa.

XI. Hæc quoque materia nervos obſtruens cordis, reſpirationis, organorum chylificationis, deglutitionis & ſimilium partium, ut plurimum mortis nuntium, ut & illa paralyſis, quæ faciei muſculos invadit, quia in cerebro tunc ejus cauſa. *Functionis vitalis. Muſculi faciei.*

XII. Talis viſciditas reſolvenda: in Topicis obſervandum, applicentur iſti loco, ubi hæret cauſa obſtruens, quod ex anatomicis, & inprimis tabulis nervorum Raymundi Vieuſſens petitur. *Curatio viſciditatis.*

XIII. Si hæreat viſcidi copia in ventriculo, vomitorio, quod ſuo motu etiam diſſolvet, evacuanda. *In ſtomacho.*

XIV. In inteſtinis vero & vaſis lacteis hærens, per alvum ducendum glutinoſum. *Inteſtinis.*

XV. Verum maſſa ſanguinis viſcido imprægnata, vel diureticis vel ſudoriferis, id expellendum, imo accenſo alcohole artificialis ſudor excitatus multum prodeſt. *In Sanguine.*

XVI. Veſicatoriis quoque, cucurbitulis, frictionibus cum quibuſdam ſtimulantibus panniſque aſperis, fumo aromatico imprægnatis, atque fomentis penetrantibus, ſuffumigiis volatilibus, atque ſimilibus emplaſtris, epithematibus & ſternutatoriis ſimilibuſque ſtimulantibus internis exhibitis, ſolvitur & expellitur ſæpe viſcidum obſtruens, paralyſin inducens. *Veſicatoriis, ſtimulantibus.*

XVII. Ex laxato ſolidorum tono paralyſis, aut ejus ſpecies Beriberi dicta, nata in India, frictionibus ſtimulantibus, & roborantibus, corporiſque exercitatione, & decoctis ſudoriferis, præprimis in his regionibus ſi exhibeantur ſimul roborantia, ſuperatur. *Laxitatis curatio.*

XVIII. In morbis acutis, vel quod tanta fiat ſanguinis inſpiſſatio, ut inde defectus fiat ſpirituum; aut ob inflammatam partem, vel nervus vel arteria in aliquam partem vadens comprimatur: ſola venæ ſectione, & antiphlogiſticis reſolvenda. *Ex acuto morbo.*

XIX. Si ab oppreſſione arteriæ partis producitur paralyſis, cum iſtius aridura & frigore conjuncta eſt & pallore. *Arteria obſtructa.*

XX. Ex perverſa indole humorum, ſolidorumque laxitate in ſcorbuto, paralyſis genus, quod ſcelotyrbe vocatur, poſt motum quendam convulſivum, vel colicum dolorem veniens, antiſcorbuticis curatur. *Ex ſcorbuto.*

XXI. Intelligimus inde *Quæſtiones.*

1. Cur ex colica pictonum pertinaci, cum arida lingua, & ſiti, æſtuque totius corporis, paralyſis antiphlogiſticis curanda?
2. Quid indicat paralyſis cum aridura?
3. Cur in pectoris hydrope, & tumoribus œdematoſis glandularum, ſæpe paralyſis, & quibus curanda?
4. Cur ex apoplexia aliiſque morbis capitis periculoſiſſima & difficilis curatu paralyſis?
5. Quomodo ex lochiis nimis profluentibus, aliiſque evacuationibus quandoque paralyſis?
6. Cur hyeme, & in ſenibus difficilior curatio?
7. Cur nervo ligato & frigus, & inſenſibilitas, & paralyſis?
8. Cur ab arteria compreſſa vel ligata ſenſim inducitur paralyſis cum partis extenuatione, ea vero liberata, cum ſenſu punctionis lente redit motus?
9. Cur membri paralytici pallor, aridura, inſenſibilitas, frigus, majus periculum portendunt?
10. Cur in quibuſdam pulſus ſanus, vel languidus, vel nullus?
11. An omni paralyſi, vel febris, vel tremor, vel diarrhœa ſuperveniens ſolutionem indicat?
12. Quæ paralyſis urina multa acervatim prodeunte, ſudoribuſque copioſis curatur? & ſudor copioſus, exolutis viribus, malum?
13. Cur cum oculo minuto difficilem indicat curationem?

14. An

Digitized by Google

14. An nunquam v. ſ. refrigerantibus, & humectantibus paralyſis curanda?

TRACTATUS VICESIMUS QUINTUS.

De motu & oſcillatione Solidorum Majore.

I. SI motus vitalis in fibris celerior peragitur, aut violentius, multi inde proveniunt morbi.

Cauſæ. II. Oritur id, ſi cauſa ſolida mechanica fibras agitat, ut omnes frictiones.

2. Acria ſtimulantia quævis applicata.

3. Solida ſenſibilia tegumento orbata, ſive ſit mucus, ſive epidermis, ab omni attactu vehementius oſcillant.

4. Fluxus humoris moventis in partem vehementior.

Effectus. III. Talis oſcillatio major alterne magis premit liquores, adjacentes propellit, locum fluxuro relinquit, affluunt humores copioſius; pellitur liquor craſſior in vaſa anguſtiora; ea implet; ſi vaſcula non ſatis robuſta, ea rumpit; humores viſcidos diſſolvit; compingendos magis denſat, firmat.

Curatio. IV. Sedatur hic motus major omnibus refrigerantibus applicatis & exhibitis; anodynis, narcoticis, nitroſis, terra catechu, ſuccis acidis ſaponaceis, humectantibus, laxantibus, eductione humorum ſine ſtimulo.

V. Unde cognoſcimus

Quæſtiones. 1. Cur epiſpaſtica, rubefacientia, frictiones, tumorem conciliant parti?

2. Quare ab his rubedo partis?

3. Quomodo frictiones & ſtimulantia diſcutiunt?

4. Quomodo tumor inflammatorius ab iiſdem augetur?

5. Quare quoſdam reſolvit, alios vero condenſat tumores?

6. Quomodo derivationes ab hac cauſa fiunt?

7. Cur tumores frigidi œdematoſi, frictionibus & oſcillationem augentibus, diſparent?

8. An omnes obſtructiones frictionibus & reliquis ſtimulantibus referandæ?

9. Quomodo corpora ſtimulata calent?

10. An omne acre una cum dolore oſcillationem auget? contrarium invenitur in doloribus quibuſdam a fluxionibus frigidis dictis.

11. An cauſa inflammationis nequit eſſe ſola oſcillatio major in quadam parte, & febris ardentis per omnes arterias ſimul.

12. Cur nervus ſauciatus ſecundum ejus curſum & maxime circa ganglia inflammationem proritat?

13. Cur pars ſtimulata circumquaque ruborem & tumorem excitat, non vero juxta curſum arteriæ iſtius partis?

14. Quomodo reſolventia inflammationem reſolvunt, quæ ad materiem obſtruentem, ob antecedentem liquorem in obſtructo canali hærentem, venire nequeunt.

TRACTATUS VICESIMUS SEXTUS.

De mobilitate Solidorum.

Deſcriptio & Synonyma. I. COrpora talia, quæ a tam parva cauſa, qua ſanum non afficeretur, ita mutantur, ut recedant a ſanitate, miroſque motus producant, irritabilia & tenera dicuntur; ab aliis quoque ataxia, & ſpirituum orgaſmus dicitur, quandoque criſpatio & oſcillatio vehementior.

Cauſæ. II. Talis ſtatus obſervatur:

1. In tenella ætate:

2. Corpore valetudinario, maxime poſt profuſiores evacuationes, morbos diu toleratos, animi curam & pathemata.

3. Se-

3. Sexu ſequiore, menſium profluvio præprimis, & emenſione laborante:
4. Corpore tenui & acri humore ſcatente:
5. Aut ſi partes tegumentis ſuis orbatæ ſunt:
6. Idioſyncraſia.

III. Afficiuntur illi Syncope; capitiſque dolore; morbis a fluxionibus & deſtillationibus, flatibus & murmuribus inteſtinorum; dolore lumborum; viſcerum tenſione; alvo ſicca, & ſæpe tympanitide; inſultu epileptico; vertigine; aurium tinnitu; aſcenſu veluti molis ex imo ventre gulam verſus, commotione in hypochondrio vel dextro vel ſiniſtro, quaſi ab animali vel fœtu commovente; cordis palpitatione; præcordiorum anxietate ex minima cauſa, imo ex animi pathemate accedunt; odore vel motu non conſueto animi deliquium patiuntur; dolores & frigus lumbos ſæpe infeſtant; paſſioni hyſtericæ & hypochondriacæ ſæpe obnoxii; a minimo Medicamento vel vomitorio vel purgante tota corporis œconomia ſæpe turbatur? ſiſtitur ſæpe urina & alvus ſine manifeſta cauſa; aeris mutationem quandoque experiuntur; urina vel tenuis pellucida, vel craſſa cruda. *Effectus.*

IV. In Curatione attendendum omnia evacuantia intendere malum: *Monita.*
Reſolventibus & attenuantibus exaſperari:
Ferrum in principio nimis magnas turbationes inducere:
Volatilia quæcunque & acria, paulo majori doſi exhibita, ſæpe convulſiones inducere:
Laxantia & anodyna mitigare vel ſopire, nunquam vero perfectam curationem abſolvere:

V. Adeoque ſi occurrat, anodyno e ſpirituoſis & aromaticis gratis compeſcenda ſymptomata. Dein aromaticis adſtringentibus calidis chalybeatis, parca doſi in principio, poſtea majori, roborandum; excellunt Caſtoreum, viſcus quercinus, theriaca, pulvis gutteta, ungula alcis, Pæonia, gummi aromatica, Cortex peruvianus, ſal polycreſtum.

VI. Intelligitur. 1. cur lac & oleum molle ſæpe curat ſtranguriam, & teneſmum?
2. Cur ſindone pars combuſta, ſi epidermis ſublata ſit, aut in intertrigine, vel excoriatione, denudata ſit, tegenda prius?
3. Cur in fine dyſenteriæ teneſmus?
4. Unde flatus & murmur ex animi quibuſdam pathematibus?
5. Unde ventris dolores & tumores abeuntes & redeuntes?
6. Cur & quibus a pedibus frigidis colica paſſio?
7. Unde & in quibus ructus copioſi ſine multo levamine?
8. An Mucilago abraſa, vel acrior facta in cavo arteriarum, validam faciat circulationem & febrem?
9. An ſedimentum in urina febris ab hac mucilagine abraſa?
10. An integumenta cerebri & nervorum ſi ſeparant humorem glutinoſum acriorem, aut tenuiorem, fluxiones aut catarrhos generant?
11. An mirabiles catarrhi metaſtaſes ex directione nervorum?
12. Cur fluxiones præprimis originem habent a cerebro, & decurrunt per ſpinalem Medullam cum frigoris ſenſu?
13. An non eodem modo liquor lubricans vaſa arterioſa ut ille, qui lubricat inteſtina, vias urinæ, aſperam arteriam, & qui ex tota membrana Schneyderiana ſecernitur, vitiari poteſt?

TRACTATUS VICESIMUS SEPTIMUS.

De Singultu.

I. EST ſubita momentanea diaphragmatis convulſio involuntaria, dum larynx ſimul ſtringitur, aeris introitum in pulmones hoc tempore intercipiens: tenduntur enim præcordia ſubito a diaphragmatis contractione deorſum, ut in ſu- *Definitio.*

bita voluntaria inſpiratione verum non ingreditur aer laryngem, niſi parum admodum cum ſono quodam.

1. Ex humore in ventriculo. II. Oritur 1. ab aſſumptione antimonii diaphoretici, nimia ingurgitatione, corruptione alimentorum in ventriculo, acrium deglutitione & venenorum multorum: vel congeſtione putridorum bilioſorum, pituitoſorum, humorum & aliorum in ventriculo, atque vermibus vellicantibus; qui dato vomitorio ſedatur: maxime ſi inſuper paregoricum exhibeatur: quibus etiam flatus ab hac cauſa nati diſcutiuntur.

2. Abraſione mucilaginis. III. Si a vomitus violentia, deglutitione aſperi & durioris, mucus ſit abraſus; deglutitione oleoſi blandi & mucilaginoſi cujuſvis compeſcitur.

3. Evacuatione copioſiore. IV. Si poſt nimium vomitum, diarrhœam, cœliacam paſſionem, ſanguinis profuſionem, flatuſque ex inani ſolidorum criſpatione oriatur, ſtomachica, carminantia, anodyna, antiſpaſmodica opitulantur: Auctores dicunt in hoc caſu, cucurbitulas ventri appoſitas miraculi inſtar curare.

4. Acre in inteſtinis. V. Humor autem ſi ſit rodens in inteſtinis contentus, prius educendus purgante, præprimis anodyno miſto; dein anodyno compeſcendus tumultus.

5. Viſcerum inſl. & Eryſipelate. VI. Verum ſingultus ex *Eryſipelate* ventriculi & inteſtinorum, vel febre acuta materiam in ſtomachum præprimis deponente, quod ex anxietate, dolore præcordiorum & ventris, æſtu atque ſiti dignoſcimus, hæc febris *Typhos* vocatur & ſingultum excitans λυγγώδης, curatur tunc febris ardens & ventriculi inflammatio, antiphlogiſticis, ceſſavit inde ſingultus.

6. Poſt intermittentem. VII. Quandoque febris intermittens ſingultum produxit, qui, ſi remaneat curata febre, & ſponte non cedit, cortice peruviano abigendus.

7. Hepate affecto. VIII. Ex hepatis parte gibba præprimis inflammata, quod ex dextri hypochondrii tumore; & pulſu, calore flavo corporis, ceteriſque hepatidis ſignis cognoſcimus, ut hepatitis curandus.

8. Preſſione cartilaginis. IX. Si vero coſta aut xiphoides cartilago ſtomachum premendo ſingultum generavit, reſtitutione chirurgi manu facta ſanatur.

9. Cerebro affecto. X. Ex cerebri plaga, & inflammatione peſſimus ſupervenit ſingultus, compeſcitur utcunque anodynis, ſed, primaria cauſa ſublata, penitus ceſſat.

10. Quæſtiones. XI. Intelligimus hinc quæ alias obſcura ſunt.

1. Cur ex pulſu hypochondriorum in acutis peſſimus ſingultus.

2. Cur ſi ardentibus morbus regius ſuperveniat & ſingultus quinto die valde malum?

3. Cur ſingultus prope ſtrangulat in hepaticis?

4. Cur dyſentericis ſingultus cum difficili deglutitione, & inflammatio linguæ lethale?

5. Cur ab ileo vel volvulo ſingultus fere ſemper necat?

6. Cur a vomitu cum oculis rubicundis valde malum, & delirium in eo lethale?

7. Cur in laborioſa febre peſſimus; in pleuritide 7° die mors, cum refrigeratione in acutis valde malus, cum vocis interceptione peſſimus?

8. Cur hernioſis febre acuta laborantibus mortem præ foribus oſtendat?

9. Quibus affectiones ardentes, fatuitatem inducentes, præcordia variantia, & ventris tumor, cibis interceptis in ſudoribus, num his turbidus ſpiritus, & geniture ſimile quid ſuperveniens ſingultum indicat?

10. An ulla Medicamenta inveniuntur omnem ſingultum compeſcentia?

11. Num ſingultus tantum ab inanitione & repletione?

12. An convulſio œſophagi vel ventriculi ſingultum faciat?

13. An ſingultus a flatuum exploſione?

14. An ex materiæ tranſplantatione ex œſophago in Membranam Schneiderianam, ſi ſingultus ſternutatione ſolvatur?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS VICESIMUS OCTAVUS.

De palpitatione & tremore Cordis aliarumque partium.

I. SI Cor moveatur alio quodam motu, quam ſolet fieri in pulſatione naturali, palpitatio dicitur: ille ſi violentior, ſed debilior & contremiſcens, tremor appellatur; quod etiam in aliis obtinet partibus, ubi & palpitatio & pulſatio audit. *Definitio.*

II. Cauſa hujus 1. vel latet in ſolidis, 2. in fluidis, vel 3. per conſenſum fit. *Cauſæ.*

III. Omnes cauſæ organicæ, quæ liberum fluxum ex corde & per cor intercipiunt, cordis oſſificatio, callus, cor pericardio adnatum, carnis excreſcentia, calculus, pericardii tumores duri, ſcirrhoſi, aortæ & arteriæ pulmonalis callus, oſſificatio, aneuriſmata. Quo refertur polypus cordis & in ejus vaſis; cordis palpitationem inducunt diuturnam, tota ſæpe vita a minimo motu ſanguinis aliquantulum aucto maxime adauctam, cum pulſu intermittente & debili; atque ſuffocata reſpiratione: cordis motus ſæpe audiri poteſt, & facile percipi, nullam admittit medelam, in otio debent degere & quiete, ne ſubito ſuffocentur. *Organicæ cauſæ.*

IV. Verum ſi oriatur a cordis, arteriæ magnæ, vel pulmonalis, aut pericardii inflammatione, ex anxietate ceteriſque notis inflammationis cognoſcenda, & ut talis curanda. *Ab inflammatione & Eryſipelate.*

V. Nimia autem nervoſi ſtaminis mobilitas ut in hyſtericis & hypochondriacis, aut quæ fiunt ex animi pathemate, ſubitanea evigilatione, chloroſi, menſium emanſione laborantibus, ex ſignis his morbis propriis dignoſcuntur. *Mobilitate.*

Curatur in ipſo paroxyſmo, ut dictum in mobilitate, poſtea corpus roborandum; cortex citri, meliſſa, C. C. & cephalica in hoc genere excellunt.

VI. Quandoque vermes in pericardio geniti cor vellicantes, palpitationem, tremorem, & cordis anxietatem pariunt; qui applicatione cataplaſmatis amari & acidi abigendi. *A vermibus.*

VII. Quandoque ſanguis eſt tam craſſus, ut difficulter per extrema arteriarum poſſit trajici, ex hac craſſitie, ſi ſit phlogiſtica, quod in acutis, ardentibus, inflammationibuſque cognoſcitur, periculoſiſſima palpitatio provenit, medicamentis antiphlogiſticis curanda. *Craſſitie ſanguinis phlogiſtica.*

Palpitantes per totum, num etiam voce intercepta moriuntur? Hipp. *Interrogata.*

Palpitationes in manibus, diuturnæ febris ſignum ſunt, aut brevis judicationis in deterius, & in his pleraque quæ ad mortem tendunt. Hipp.

Palpitationes circa ſpinam dorſi in infantibus cur periculoſiſſimæ, & ut plurimum mortis nuntium?

VIII. Si vero viſciditas ſit, impletio œdematoſa, frigus, tarditas, imbecillitas & ſimilia adſunt: Medicamentis reſolvenda viſciditas. *Viſcida.*

IX. Palpitat quoque cor ab humore acri ſi irritetur, ut in lue venerea, ſcorbuto, arthritide retropulſa, vel materia adhuc in corpore oberrante, humoris acris cujuſcunque metaſtaſi ad interiora; quæ ex notis horum morborum dignoſcenda & curanda. *Ab acrimonia.*

X. Ita quoque palpitatio periodum febris intermittentis ſimulans cortice peruviano abigitur. *Ex febri intermittente.*

XI. In defectu virium, & copioſioribus evacuationibus, ex inedia rigidiſſima, & palpitationes & tremores cordis nata ſunt, quæ cibo facilis digeſtionis & roborantibus tolluntur. *Ex defectu humorum.*

XII. Sæpe quoque ex conſenſu cor palpitat: ut a ſero in ventriculis cerebri, doloreque capitis ingenti, phrenitide & ſimilibus, quæ originem nervorum lædere poſſunt; ſed & quoque aliorum viſcerum dolores fortes & inflammationes, hæmorrhagia ſuperveniente ſublata, productæ ſunt. *Ex Conſenſu.*

XIII. Omnes ſuffocatæ evacuationes produxerunt palpitationes, in principio alvi ductione & venæ ſectione tollendas; poſtea vero acquiſita putredine, ut tales morbi, curandas. *Copia humorum.*

H 2 XIV.

Digitized by Google

Gangræna. XIV. Omnium periculoſiſſima palpitatio fit in acutis, jam viribus exhauſtis & in gangrænam tendentibus.

Quæſtiones. XV. 1. An cor palpitat a flatibus in eo concluſis? vel effervefcentia?
2. Num laudata medicamenta omnem palpitationem curare valent?
3. Quæ palpitationes curabiles, quæ vero nullis auſcultant medicamentis?
4. An animi pathemata non valeant cordis motum turbare?
5. Quænam palpitationes anodynis & roborantibus atque ſpirituoſis curantur
6. Quæ venæ ſectione & refrigerantibus?

TRACTATUS VICESIMUS NONUS.

De Horrore & Rigore.

Definitio. I. QUoties levis concuſſio corporis fit, cum quodam frigoris ſenſu, & aliquali rigiditate, *Horror* dicitur, ſi externa tantum afficit; ſed ſi interna ſimul cum quodam dolore, *Rigor* appellatur, eſtque veluti vehementior horror.

Cauſæ. II. Qui excitantur quoties aliquid ingratum applicetur nervis, ſit calidum, ſit frigidum, ſit acre quodvis, imo & ab animi pathemate & nimia evacuatione.

Prognoſis. III. Pro natura horum horror & rigor facilem difficilemve prognoſin præbet.

In ſcorbuto & cacochymia. IV. Horrores enim varii, vagi, ſine ſubſequente calore, vel quandoque levi incaleſcentia eryſipelatoſa, urina cruda, ceteriſque cruditatis ſignis, infeſtant ſcorbuticos; ex quibus non multum periculi exſpectandum, frequentia horum copiam crudorum humorum indicat.

Curatio. V. Superantur antiſcorbuticorum & calefacientium frequenti uſu, dein leni expulſione ſudoris, ſeu potius diaphoreticis, præparata materies eliminanda.

Ex prohibita perſpiratione. Quali etiam methodo ille curatur, qui ex prohibita perſpiratione provenit, ob auram frigidiuſculam, vel ventum frigidiorem, & aeris humiditatem.

Evacuatione. VI. Quævis humorum evacuatio copioſior & ſanguinis, ſit per alvum, veſicam, cutim, locaque artificialia, horrorem inducunt; vel quod vaſis non ſatis diſtentis frigus generetur moleſtum; vel quod inde humores aliquam ſuſceperunt ſpontaneam corruptionem: hi non valde timendi, curantur facile iis, quæ defectum humorum reſtituunt; eodem modo etiam fiunt ex defectu alimentorum in inedia, fame &c. & curantur.

Poſt evacuationem in acutis. VII. Verum in morbis acutis qui has ſequuntur evacuationes, quia notant criticas non fuiſſe evacuationes, & aliquid de materia morbi reſtare in corpore, viribus nunc magis his evacuationibus exhauſtis, valde timendi: omni tum ope nitendum, medicamentis cardiacis & roborantibus ægri erigantur vires, & evacuationes compeſcantur.

Ex copia. VIII. Qui horrores ex plethora, menſium & lochiorum atque ſolitæ evacuationis ſuppreſſione, & ingeſtorum abundantia, proveniunt, non multum periculi in principio portendunt, minuta enim abundantia brevi ceſſant: ſed ex iis corruptio nata cacochymiæ prognoſin & curationem exigit. Si vero humor alienus corpori retentus, ſit urina, ſit ſtercus, aut inſenſibilis perſpirationis materia, & denique humores morboſi, multa mala portendunt, & ſua quantitate & qualitate.

In acutis. IX. In morbis acutis venientes varias præbent prædictiones.

Principio. Qui fiunt in principio invaſionis phrenitidis, pleuritidis, peripneumoniæ, nephritidis, febriſque ardentis, ſi ſubſequatur calor major, inflammationis & eryſipelatis indicium præbent: cavendum tunc quam maxime, ne validioribus calefacientibus ingeſtis dimoveantur, nam ingens omnia deſtruens calor excitabitur, ſed potu largiori calido antiphlogiſtico compeſcendi.

Perdurans. X. Si autem nimis diu durat, continuoque vexat, vel ſæpe recurrat, vires corporis a morbi cauſa vinci indicat: unde ingens diſcrimen; inde horrifica ſeu

opi-

φρικώδης dicta, actu calidis corpori applicatis omni modo, frictionibuſque, atque internis ſtimulantibus lenibus, abigenda.

XI. In morbi cruditate ſemper mali, notant enim materiam morbi evacuationi ineptam irritare vires, & quia materiem excutere non valent, ipſæ ſuccumbunt, quod etiam eſt intelligendum ſexto aut alio die non critico ſi fiant, præprimis ſi non incaleſcunt ægri. *In cruditate acutorum.*

XII. Hæc tunc materia cruda commota, anxietatem, laborem, ſtuporem, Catochen, convulſionem, ſudatiunculas, debilitatem, ignorantiam, oblivium, capitis dolorem cum quadam exolutione, vocis interceptionem, laſſitudinem, ſoporem, parotides parvas, coma, ſimileſque humorum crudorum depoſitiones ad caput, aliaſque partes, periculoſiſſimas excitat: quum ſuperatæ vires inde depellere non valent materiem: aut ſuperata corporis vi, alvus liquida deponit ſine levamine, urinæque involuntarie dimittuntur: abceſſuſque ſymptomaticos excitat. *Effectus.*

XIII. Verum ſi ſemel tantum fiat horror & rigor die critico, cum coctionis ſignis prægreſſis, qui minuit ſymptomata, & evacuationem producit, ſalutaris eſt. *Criticus.*

XIV. Sed continenter vexans, corpore jam debili, aut poſtea non incaleſcente, cum capitis & cervicis dolore, vociſque defectione, ac levi ſudore, in ſphacelum abire indicat, quo brevi pereunt. *Lethalis.*

XV. Periodicus horror & rigor in continuis ſi oriatur, intermittentis naturam induiſſe indicat, minuſque periculoſam. *Periodicus.*

XVI. Intelligimus ergo.

1. Quid periodicus horror indicat?
2. Quid erraticus in acutis & chronicis indicat, cur ſemper longitudinem morbi præſagiat?
3. Cur urina oleoſa emiſſa ante rigorem prava?
4. Cur ille, qui evacuationem præcedit, bonus, qui autem ſequitur, pravus?
5. Cur horrores ex lumbis incipientes urinæ interceptionem doloroſam præſagiunt?
6. Cur illis, qui frequenter in acutis inhorreſcunt, ſæpe abſceſſus fiunt?
7. Cur illi, qui ſæpe perhorreſcunt ac multum ſudant, difficulter ſanantur?
8. Quomodo in acutis prædicuntur convulſiones ex urina membranacea cum horrore ſuppreſſa? ex affectionibus inſuper rigentibus; quæ ad noctem magis exacerbantur cum vigiliis, delirio in ſomnis, catoche, urinam involuntarie emittentes?
9. Cur cum laſſitudine, capitis gravitate, colli dolore in mulieribus, acuto morbo laborantibus, menſes extrudunt? & in viris hæmorrhagiam?
10. Cur rigor ſanguinis fluxum ſiſtit?
11. Cur ex lochiorum ſuppreſſione horror ſemper, a menſium emanſione vero ſæpe poſt aliquod tempus.
12. Cur horror & rigor in acutis debilitatis ita metuendi?
13. Cur phthiſici & cachectici ſæpe horrent?
14. Cur convulſio horrorem ſuperveniens in acutis interficit?
15. Cur urina ſputiformis, limoſa, & tenuis, horrorem præſagit?
16. Cur deambulatio matutina, & in vento, horrorem inducit?
17. An horrores & rigores a flatibus, ut Hipp.
18. An a bile & pituita ſanguini permiſtis, vel caloris innati reciproco motu; ut veteres?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS TRIGESIMUS.

De Spaſmo ſeu Convulſione.

Definitio. I. Nervorum Diſtentio, ſeu invita tonica muſculorum fibrarumque contractio *ſpaſmus* & *convulſio* dicitur: vel alterna invita contractio (STUYPE) & cum mentis functionibus ſimul abolitis, novaque cum periodo redeuns, morbus comitialis, (DE VALLENDE ZIEKTE) appellatur: ſi alterne contrahuntur muſculi, convulſionem Clonicam; ſi vero contracti manent, convulſionem Tonicam vocant.

Diviſio Cauſarum. II. Cauſas horum in claſſes diſtinguere cognitionis & curationis poſtulat ratio.

1. Compreſſione cerebri. III. Si enim cerebrum comprimatur, ſeu ſcaturigo omnis motus, cum irritatione quadam, ut in phrenitide, cephalæa veternoſa, obſtupefactis, delirantibus, dolore capitis ingenti, ſopore, in acutis morbis & inflammatoriis, quibus animus ſæpe linquitur, cum levi ſideratione, urinæ reliquæque evacuationes ſiſtuntur, urinaque eſt clara, tenuis, pelliculoſa, aut præter conſuetudinem exeuns; feroces e ſomno excitationes; jactationes & inquietudines perpetuæ; oculi truces, caliginoſi, ſcintillantes; facies vultuoſa; parotides parvæ, & rubores pone aures; reliquaque omnia, quæ denſitatem phlogiſticam humorum, majoremque impetum ad caput indicant: hæ cauſæ periculoſiſſimas inducunt Convulſiones.

Critica ſolutio. IV. His ſi parotides ſuperveniunt ſatis magnæ, viribus adhuc conſtantibus; aut hæmorrhagia narium; in pueris præprimis variolæ; alvi fluxus copioſus; urina craſſa copioſa, hypoſtatica; circa ulcus tumor; menſiumque fluxus; aut hæmorrhoides; liberari ſolent.

Curatio. V. Curatio eo itaque dirigenda, hæc ut fiant; aut ſi obtineri nequeant, tamen venæ ſectione, alvi ductione, antiphlogiſticis, derivantibus, epiſpaſticis pedibus applicatis, abducendus impetus; motiones ſedandæ refrigerantibus, humectantibus, & nitroſis, omni forma applicatis & exhibitis.

2. Humore acri in capite. VI. Humor tenuis acer, ſanguis corruptus, ichor, pus, ſimileſque rodentes humores, intra Cranium, vel & in ipſius cerebri ventriculis collecti, ſæpe recurrentes convulſiones, motuſque convulſivos epilepticos produxere; evacuatione per aures, nares, fauceſque, imo fractura cranii, ejuſve perterebratione ablati, inexſpectatam ſanationem attulere, vix ulla arte imitandam, niſi ferro candente vertici impoſito, a quibuſdam Empiricis.

3. A ſolidis. VII. Nodi, tophi, exoſtoſes, mala cerebri craniive conformatio, ſinus venoſi cartilaginei, ex cauſa hæreditaria, vel connata, aut dein imaginatione matris in fœtu, difficili partu, præpoſtera & duriore obſtetricis pertractatione, vel diuturnioribus animi pathematibus, acquiſita, ut plurimum incurabilem morbum comitialem producunt.

4. Evacuatione largiore. VIII. Qui ſpaſmi, motuſque, convulſivi largiores ſequuntur evacuationes cujuſcumque humoris, ut ſanguinis in hæmorrhagiis omnibus, hæmorrhoidum, menſium, lochiorum, in fluxu hæmoptoico, diarrhœa & Dyſenteria cruenta; aut in vomitu, mictuque cruento, mali ſunt; certam tamen mortem non indicant: veluti etiam poſt omnes largiores evacuationes lactis, urinæ, fœcum, ſudoris, ſalivæ, puris ex majori abſceſſu, damnandi ſunt, & idem fere, ut longa valetudo, corpus exhauſtum eſſe indicant.

Curatio. IX. Bonorum humorum evacuatio ſtatim ſupprimenda, aliorum vero ſimul correctionis habenda eſt ratio. dein corporis vires (ut dictum eſt in Debilitate) reſtituendæ, humorum defectus ſupplendus, (ut dicetur): quibus acquiſitis ſponte ceſſabunt ſpaſmi. Verum poſt longas ægritudines, ſine notabili acrimonia humorum, quæ alias eſt corrigenda, roborantium uſu ſuperantur.

X. Ex

Digitized by Google

X. Ex partium conſenſu totum ſæpe convellitur corpus, & alia ſæpe pars, quam in qua latet convulſionis cauſa. Quemadmodum in dentitione infantum, calculo renum, Doloribuſque atrociſſimis lumborum, (qui peſſimi, ſi caput petant,) ſtomachi, ventriculi, inteſtini tenuioris, cervicis, colli, faucium, cubiti, præcordiorum, convulſiones excitantur, quæ pro natura cauſæ varia præbent præſagia; a vulnere enim harum partium, aut ſauciato nervo vel tendine, ſæpe mortis indicia; illa perniciosa quoque eſt febris, quæ vel levi vulneri ſupervenit, vel ultra tempus inflammationis durat, vel delirium movet, vel ſi nervorum rigorem aut diſtentionem, quæ ex vulnere orta eſt, ea non finit. Sanies, ſanguis in utero, aliiſque partibus detenta; acre ichoroſum, cancroſum, ſcorbuticum; humor ſtagnans a punctura nervi intra fibrillas, vellicans; illiſque acria applicata, aut turundæ duriores inditæ ſauciatis; lumbrici vellicantes; vomitus, tuſſis, ſingultus, totum ſæpe corpus in conſenſum movent. *5. Conſenſu.*

XI. In toto hoc genere pars affecta præſentit ut plurimum commotionem, demum aura veluti ſurſum aſcendit: quæ ſi caput attigerit, totum corpus vel riget vel conquaſſatur: in leviori, mente conſtant, in graviori vero, perfectam Epilepſiam æmulantur. *Signa.*

XII. Difficile eſt rectum his præſcribere medendi modum: nam cauſæ multiplices appropriatis tollendæ. Sed in genere compreſſione, aut ſi aliter compeſci nequeat, totius nervi abſciſſione, vel aduſtione curatur: vel ſtupore inducto anodynis narcoticis prævenitur, præſenſque ſæpe tollitur: omnibus præſtat, ſi ablutione, evacuationeque acris curatio poſſit obtineri; aut applicatione olei terebinthinæ, balſamicorumque in ſauciatis nervis acre corrigatur. *Curatio.*

XIII. Quæ convulſiones ex nimia ſolidorum mobilitate proveniunt, ex dicto titulo intelliguntur & curantur (vid. Tract. 26.) *Mobilitate.*

XIV. Humores acres ſtimulantes in corpore retenti, ut urina, ſanies, atrabilaria, cancroſa, herpetica, ſphacelata, materiæ alias evacuari ſolitæ; vel cacochymia, atra bilis, materia Eryſipelatoſa, febris intermittentis, & continuæ acutæ, atque malignæ, ad nervorum principia delata, convulſiones funeſtiſſimas ſuſcitant: ita materies podagrica, rheumatica ex articulis; varioloſa, morbilloſa, ſcabioſa, herpetica, Eryſipelatoſa, ſcarlatina a cute in caput delata; verum ante horum eruptionem convulſio producta minus periculi portendit: ſcorbutica convulſio levi paralyſi ut plurimum jungitur: venerea vero Doloribus circa noctem auctis jungitur, & aliis hujus morbi ſignis. *7. Acris humor.*

XV. Retenta materies, ſi non per conſueta poſſit, ad alia loca revocanda, alvi ductione, epiſpaſticis, fumigatione cum urtica, fricatione cum alumine plumoſo, cucurbitulis, hirudinibus, ſpeciali interim inſtituta, ex natura humoris retenti, curatione. *Curatio.*

Aut quantocius cortice ſubigenda intermittens; motus acutorum morborum frænandus; cacochymia & atra bilis per alvum ducenda purgantibus anodynis miſtis.

XVI. Nulla eſt pars, quæ non poſſit ab hoc morbo affici, unde morbi mirabiles incantationibus Dæmoniacis adſcripti; nam ſi totum corpus afficitur, una cum ſenſuum omnium extinctione, & ſi fit motus convulſivus ſæpe redeuns, *morbus Comitialis*, *Herculeus*, *epilepſia* &c. (VALLENDE ZIEKTE) appellatur. *Denominationes variæ, & effectus.*

2. Si ſenſus omnino non ſopiuntur cum tali motu convulſivo, & mens integre vel utcunque conſtat, in pueris *Epilepſia puerorum*, (STUYPE) in adultis ad *Hyſtericam*, vel *Hypochondriacam affectionem* refertur.

3. Si continua fiat contractio, ſive cum, ſive ſine ſenſuum abolitione, *Tetanus*, Celſo *rigor*, vocatur.

4. Hæc muſculos anteriores invadens vocatur ἐμπροσθότονος, poſteriores autem ὀπισθότονος; lumbi tantum muſculos, *Lumbago* (HET SPIT IN DE RUG OF LENDENEN.) Extranearum imprimis & quoque aliarum partium muſculos ſolitarios invadens, *ſpaſmus flatulentus*, (DE KRAMP) quandoque (DAAR IS EEN

EEN WIND INGESCHOTEN.) Faciei muſculos *σπασμὸς κυνικὸς Tortura oris*, vel etiam *riſus Sardonius*, dicitur. Maxillæ inferioris muſculos temporales, alioſque elevatores afficiens, *Triſmus*, *Dentium ſtridor*, *& valida oris contractio* (DE KLEM IN DE MOND) appellatur.

5. Laryngis muſculos, *ἀφωνία*.

6. Cor ipſum, *palpitatio*.

7. Reſpirationis muſculos *Ephialtes* ſeu *incubus* & *ſuccubus* (NACHT-MERRY) vel inconditas vociferationes, cantus, latratus, producit.

8. Muſculos invadens membri virilis, *ſatyriaſis* aut *priapiſmus*, vocatur.

9. Meſenterium & inteſtinum primo invadens, atque ſucceſſive œſophagum petens in ejus ſphincterem ſubſiſtens, quaſi moles aliqua ſurſum aſcenderet, *paſſio hyſterica* vel *hypochondriaca*, aut *uteri ſuffocatio* vocatur.

10. Pedis muſculos primo, dein brachii, invadens miras geſticulationes producens, a 10 ætatis anno ad pubertatem, *Chorea Sancti Viti* vocatur: iterata venæ ſectione & alvi ductione ad tertiam quartamve vicem, intermiſtis roborantibus anodynis, curanda.

11. In fibris pulmonis, *aſthma convulſivum*. In ſtomachi, ventriculi & inteſtinorum fibris, vomitus etiam bilis æruginoſæ ſtatim compeſcendus ſtomachicis. Si febris acuta adſit, valent antiphlogiſtica.

12. In aſpera arteria *tuſſis clangoſa*, anodynis compeſcenda: ſi vero ex conſenſu primarum viarum, materies educenda prius per alvum vel vomitum & viſcidum acre dein corrigendum.

13. Fibras ſenſiles afficiens, Dolores ingentes excitat; Capitis (ſi in uno parvo puncto) *Clavus hyſtericus* dicitur; ſtomachi *cardialgia* dicta; inteſtinorum, *colica* & *iliaca paſſio* atque *Chordapſus*, vocatur.

14. In ureteribus, renibus, & veſica, *urinæ* fit *ſuppreſſio*: in oſculo uteri purgamentorum ſuppreſſio & contractio membrorum veluti in partu, ſed ſurſum magis vergens, producitur, quæ anodynis antihyſtericis compeſcuntur.

15. In inteſtinis etiam *Dyſenteriam ſiccam*, ventris *flatus*, *borborygmos*, *Murmura*, *ani contractionem*, ut ne quidem ſuppoſitorium admittat; *ventris tumorem*; *teneſmum*; & quandoque *tympanitidem* producit; & ſtercora intercludit, aut quandoque inverſo motu per os ejicit.

16. Denique tanta fit vaſorum diſtractio, ut inde *aneuriſmata*, *ramices*, *hydatides*, & effuſiones humorum fiant, quæ diſtentiones a veteribus *ſpaſmata*, ad diſtinctionem *ſpaſmi*, vocantur.

Cauſa proxima. XVII. Non eſt mirandum, cur tot mirabiles motus fieri poſſint a tam parva cauſa, quum ipſa mens quomodo operatur multo difficilius intelligitur, & facilius concipitur, a quavis levi mechanica cauſa noſtram machinam miris modis moveri, quam a mentis voluntate, & ſpontaneo motu vitali.

Quæſtiones. XVIII. Ex antecedentibus multa intelliguntur & curantur promptiſſime;

1. Cur Dolor capitis veternoſus prædicit convulſionem?
2. Cur parotides parvæ in acutis damnandæ & ſunt convulſoriæ, majores autem liberant?
3. An puris ichoriſque ex auribus fluxus omnem tollat Convulſionem?
4. Num a ſola repletione, & inanitione convulſio?
5. Cur gravida convulſione tentata de abortu periclitatur?
6. An quidam motus convulſivi in partu non ſunt compeſcendi?
7. Quid dolor poſt partum, qui cingulo ventri injecto miteſcit?
8. Cur mulier a partu convulſa in magno verſatur periculo?
9. Cur a vomitu, alvi fluxu, diabete, hæmorrhagiis, non ſemper lethales?
10. Cur tamen pejor ab helleboro & veratro?
11. Cur venena fere omnia convulſiones inducunt.
12. Cur tumoris diſparentia juxta ulcera Convulſionis periculoſæ præſagium?
13. Cur unico vomitorio, in pueris præprimis & cacochymicis, ſæpe tollitur convulſio,

Digitized by Google

vulſio, alio vero tempore eandem ſuſcitat?

14. Cur hyſterici, hypochondriaci, infarctione ventris laborantes, atque imbecilles, quandoque a vomitorio & purgante in convulſiones adiguntur?

15. Quodnam genus ventris doloris purgantibus anodynis miſtis curatur.

16. Cur anodyna ſæpe præſtantiſſima diuretica & alvum ducentia?

17. An in omni, & in qua ſpecie convulſionis, vena ſecanda?

18. Cur in principio variolarum & febris acutæ, convulſio minus periculoſa, in ſtatu vero & fine lethalis.

19. Cur ab hydrope ſicco tandem aſcites?

20. Quænam ſpecies convulſionis in paralyſin ſolet abire?

21. An decantatis antiſpaſmodicis fides ſemper habenda?

22. Cur urina tenuis, clara, copioſa, ſæpe & in acutis & Chronicis convulſionem prædicit?

23. Quando Iſchuria omnibus reſiſtit diureticis, cur anodynis vero aut venæ ſectioni auſcultat?

24. An tympanites & ſpaſmi flatulenti a flatibus?

25. Num omnes flatus & tympanites carminantibus diſcutienda?

26. An omnia genera convulſionis accedente febre ſolvuntur?

27. An omne, & quod genus ſpaſmi, urina vitrea, geniture ſimili, ſolvitur?

28. Cur a cephalicis, volatilibus, ſudoriferis & antiſpaſmodicis, ſæpe intenduntur convulſiones, & quæ?

29. An falſum, ſpiritum vitrioli & acida compeſcere quandoque convulſiones & quas?

30. An Colica convulſiva dicta, quæ fit cum ſummo corporis ardore, & nitroſis, humectantibus, acidiſque curatur, a ſpaſmodica inteſtinorum contractione, an ab Eryſipelate?

31. An pueri poſt tormina ventris & ejulatum ſtatim a partu convulſi abſorbentibus terreis aut purgantibus curandi?

32. Cur in recens natis, coloſtro non utentibus, frequentius convulſiones, & quæ iſtis opitulentur?

33. An pulvis Guttetæ, marchionis, perlarum, ſimiliaque antiſpaſtica dicta, ſemper convulſionis antidota?

34. Unde ſæpe livor partis convulſæ?

35. Quæ differentia inter ſpaſmos & ſpaſmata?

36. An præcordia faſciis arcte cingenda, ne uterus gulam petat?

37. Cur hæreditaria & connata epilepſia incurabilis habenda?

38. An motoria & ſenſoria non diſtincta organa?

39. Quod genus gravius; cum vel ſine ſenſuum abolitione?

40. Quomodo applicatio terebenthinæ & balſamicorum, inuſtio, abſciſſio nervorum, mitigant convulſiones?

41. Cur adulti raro, niſi a magna cauſa, convelluntur; pueri vero facilius?

42. Cur membra in adultis, facies in pueris, frequentius convelluntur?

43. Cur in adultis faciei convulſio periculoſior membrorum?

44. Quomodo icterus abeuns & redeuns in colica convulſiva, & aliis, minus periculoſus?

45. Cur colica Pictonum ſæpe in paralyſin abeuns, balſamo peruviano & antiſcorbuticis curatur.

46. Cur medicamentum, quod ſanavit convulſionem, iterum exhibitum, nihil efficiat?

47. An generalia dentur antiſpaſmodica medicamenta?

TRACTATUS TRIGESIMUS PRIMUS.

De Liquoribus.

I. UT in firmarum partium deſcriptione & Morbis explicandis primo indicavimus & expoſuimus organi naturam & fabricam, dein ad ejus vitia deſcendimus, ita idem quoque dictitat ratio in Liquoribus agendum.

II. Quia vero inveniuntur humores per totum circulantes, alii vero uni tantum parti dicati; omnes ergo ad noſtram pertractationem in hac parte Compendii non pertinebunt; illum tantum examinaturi liquorem, qui totum permeat corpus.

III. Liquor dicitur corpus, cujus partes inviſibiles, lubricæ, tam parum cohærentes ſunt, ut minimo motu a contactu mutari queant.

IV. Differt ergo cohæſione ſola a corpore firmo; ea enim ſi augeatur, in ſolidum convertitur, & cohærentia minuta inter partes firmas, id in fluidum redigit. Pro exemplo ſit Metallum liquefactum, & glacies ex aqua congelata.

V. Multa corpora ambigunt, ut neſciamus, an firma vel liquida dicenda ſint: Multi inſuper ſunt gradus cohærentiæ, quibus infinitis modis corpora mollia diſtinguuntur.

VI. Quia vero de Liquore generali erit agendum, ſanguinem ſolum proponemus ceteroſque humores, qui in eo continentur.

Sanguinis quantitas. VII. Quanta ſit totius maſſæ ſanguinis menſura vix conſtaret, ſi ſequimur Auctores; hi enim, 120, 30, 25, 20, imo 10 libras computant. Si conſulamus effluentem ex mactato animali ſanguinem, vix 8 libræ ſanguinis continerentur in homine. Multi horum decepti ſunt, cenſentes omnem ſanguinem ex mactatis effluere animalibus, ex juvene enim vidi intra hebdomadem ultra 70 libras ſanguinis effluxiſſe, quod & etiam ab aliis obſervatum eſt.

VIII. Ut accuratius definiamus quantitatem, alius ineundus eſt calculus. Sumatur ergo pars quædam ſucculenta animalis, ponderetur ea primo cum omnibus ſuis liquoribus, dein eluta & ſiccata, differentia ponderis præbebit liquoris quantitatem. Hoc ſi fiat in meſenterio, inteſtinis, aliiſque partibus membranoſis, vix quarta pars remanebit; in partibus autem carnoſis, tertia circiter; verum in vaſis majoribus, quia eorum cavitates humoribus tantum impletæ ſunt, ne quidem octava pars reſtat: nam differentia numerorum inter quadratum C. D. & A. B. (vide fig. 30.) exhibebit canalis ſoliditatem, quæ latera membranoſa, dicto modo pertractata, veram ſoliditatem præbent, quæ octavam partem totius gravitatis non ſuperabit. Adeo ut inferre liceat, hominis corpus 160 librarum ad minimum 120 libras continere liquoris, & ſolidi vix 40.

De natura ſanguinis experimenta. IX. Indoles vero ſanguinis multis experimentis inquirenda.

1. Sanguis vaſis ſuis contentus ſtagnans concreſcit in polypos.

2. Minus promotus viſcatur.

3. Validiore circulatione agitatus, craſſior, ſpiſſiorque fit, ad coagulationem magis pronus.

4. In robuſtis & exercitatis denſus, ſpiſſus; rubicundior; in debilibus, infirmis, valetudinariis, quieſcentibus, tenuis, dilutus, minus coloratus.

5. Recens e corpore exceptus neque cum alcalicis neque cum acidis efferveſcit.

6. Ab acidis vero mineralibus, & alcohole coagulatur; ab aceto aliiſque acidis puris vegetabilium diluitur.

7. In exiliſſima fiſtula recepto, ejus globuli in maſſam intenſe rubram contrahuntur a reliquo liquore ſeparatam; qui globuli antea microſcopio conſpecti natabant ſeparatim in liquore pellucido.

8. Recens ſi deſtillatur, cum aqua primo aſcendit ſpiritus ſpecificus fœtidus; dein

Digitized by Google

dein ſal volatile cum oleo tenui ; poſtea oleum denſius ; remanet in fundo materia picea ex oleo craſſo & terra : vix quidquam ſalis fixi remanet, niſi homo ſalem marinum comederit.

9. In vaſe amplo receptus, tam in aere aperto, quam in Antlia pneumatica, concreſcit, & pars rubra ſeparatur a ſeroſa, ſuperne rubicundior, inferne ad nigredinem ſeu purpureum colorem magis vergit.

10. Qumodocunque agitatus, tam in frigore, quam calore extra corpus, concreſcit ſenſim, citius vero quieſcens & in frigore, quam in tepore & agitatus.

11. Majori calore, quam eſt gallinæ incubantis, totus brevi coagulatur.

12. In tepore ſervatus diu primo concreſcit, dein putreſcit, tandem in putrilaginem reſolvitur. Tunc efferveſcit cum acidis, & multum ſalis alcalini volatilis deſtilatione præbet.

X. Circulatio ergo ſola eſt, quæ in fluore conſervat ſanguinem. *Concluſiones.*

2. Ex minori circulatione ſpontanea viſcidi generatio.

3. Diatheſis phlogiſtica ex circulatione aucta.

4. Color ſanguinis acquiritur virtute circulationis.

5. In ſano ſanguine nulla efferveſcentia, aut fermentatio.

6. In globulis rubris præ ceteris viget coadunandi vis.

7. In ſanguine inveniuntur omnia principia Chemica, ſale autem fixo fere caret.

8. Color ruber in ſuperficie ſanguinis concreti non ab aeris attactu provenit.

9. Quæ ex ſanguine arte Chemica eliciuntur, talia non præexiſtunt, ſed putredine, aliove artificio producuntur.

10. Sanguis concretus ſenſim accedente putredine in liquorem tenuem reſolvi poteſt, & ita evacuari.

11. Mitiſſimus & blandus ſanguis in virulentam acrimoniam converti poteſt ſola ſtagnatione.

12. Moleculæ rubræ ſanguinis majores ſunt, ſanguinis quam reliquorum liquorum particulæ.

XI. Ex dictis facilis ad ſequentia erit reſponſio. *Quæſtiones.*

1. An ſanguinis portio rubra ſit temperamenti humidi & calidi ; pars flava, bilis flava, temperamenti calidi & ſicci ? pars alba, pituita aut crudior ſanguinis portio, temperamenti frigidi & humidi? pars craſſior, atra melancholia, alimentaria, temperamenti frigidi & humidi? ut veteres?

2. Quouſque pervenit ſanguis ruber?

3. Cur vaſa tenuia humoribus pellucidis impleta?

4. Cur in animalibus extinctis ſine ſanguinis effuſione frequens polypus cordis; in detruncatis raro?

5. Unde a lipothymia in pectore & circa cor tanta anguſtia, & cordis palpitatio.

6. Unde pulſus intermittens ſæpe tota vita in iis, qui lipothymiæ obnoxii ſunt?

7. Cur ſanguis in arteriis poſt mortem denſior quam in venis?

8. Cui bono globuli rubri, ſi non extra venas & arterias veniunt?

9. Cur otioſi & debiles ſæpe a morbis pituitoſis tentantur?

10. Cur exercitati, robuſti, juvenes & viri pleuritide aliiſque morbis inflammatoriis obnoxii?

11. Cur aceti vapor ſanguinem coagulatum reſolvit?

12. Cur acida vegetabilium in Inflammationibus tanti uſus.

13. An fructus acidi vegetabilium ſanguinem coagulant, ut multi præcipiunt?

14. Quando ſugillationes, aliæque ſanguinis effuſiones, in corruptionem vel indurationem tranſeunt.

XII. Sanguinis colorem rubrum eſſe nemo inficias ibit; ſed unde is provenit, cui uſui inſervit, & an pereat regenerarique poſſit, magna lis eſt. *Sanguinis Color ruber.*

XIII. Microſcopiis ſi conſpiciatur ſanguis, quædam in eo inveniuntur molecu-

Digitized by Google

læ rubicundæ ceteris majores, quibus ablatis perit rubedo, & ex numero harum provenit rubedo, magis minuſve intenſa.

XIV. Globuli hi rubicundi ſi ſolvantur in ſex alios minores, utcunque microſcopio viſibiles, flavum obtinent colorem, qui ſeorſim collecti bilis flava & ſerum vocantur.

XV. Iſti ulterius ſoluti in liquorem abeunt pellucidum lymphaticum.

XVI. Globuli rubri majores ſunt quam ſunt oſcula lacteorum, adeo ut hac via intromitti nequeant.

XVII. In iis, qui ſæpe patiuntur hemorrhagias, fœminis cholorofi laborantibus, morbis validis diu preſſis & exhauſtis, ſanguis invenitur quandoque chyloſus, albus, pallidus: roboratis vero viribus, ſolitus reſtituitur color ſanguini.

XVIII. Conſtat ergo in noſtro corpore generari ſanguinem rubrum, quod globuli (XIII.) in majori copia generentur. In examine hujus 1. videndum, ex qua materia hi globuli fiunt. 2. Qua in parte corporis hoc præprimis fit. 3. Quæ cauſæ ſunt globulos hos producentes.

Materia. XIX. Materies globulorum rubrorum eſt ſerum ſanguinis & lympha ex chylo provenientia, actione noſtri corporis in globulos majores compacta.

Locus. XX. 1. Quum toti maſſæ hic color concilietur, & ſanguis omnis per pulmones tranſeat: 2. ſanguis ingrediens minus præparatus, quam qui egreditur: 3. ſanguis omnium maxime in pulmonibus agitetur conquaſſetur & prematur: 4. pulmones nihil excernant, ſed elaborationi humorum toti inſerviant: 5. ſanguis adigatur per vaſa minutiſſima vario modo preſſa & relaxata a reſpiratione: ſtatuendum eſt pulmones iſtud organum eſſe, quo globuli rubri formantur: non tamen negandum, in muſculis aliiſque partibus, ſi agitantur, aliquam fieri præparationem, ſed vero quia pulmonum actio perennat vel nobis inſciis, his primariam actionem eſſe tribuendam ratio dictitat; quæ omnia in Corde ipſo aut hepate fruſtra inquiruntur.

Cauſa. XXI. Qui novit colorem rubrum ſanguinis provenire, quod globuli ſeroſi compingantur in globulos majores, facile perſpicit, ad hanc coloris productionem aliud nihil requiri quam cauſam compingentem, quæ maxime obſervatur in pulmonibus, & etiam aliquantulum in extremis arteriarum.

Quæſtiones. XXII. Ex his intelligimus;

1. An ſanguis maternus nobiſcum natus colorem rubrum præbeat ſanguini?

2. Num mori debeamus, ſi omnis ſanguis maternus evacuatus vel detritus eſt.

3. Num rubedo ſanguinis ab aeris attactu. A: Quod ſanguis eductus ex arteria pulmonali, venoſus ſit: Sed tum non ſubiit pulmonis actionem. B: Quod ſanguis etiam in arteria aorta ſuffocati animalis niger: Verum ſi tranſeat pulmones ſine reſpiratione, non præparatur. C: Quod ſanguis tranſeuns pulmones multis in locis pertuſos folle agitatos, ruber; non agitatos folle ater: Hac agitatione idem fit, quod alias in reſpiratione fieri ſolebat. D: Quod ſanguis emiſſus in ſuperficie, qua attingit aerem, rubeat, inferne vero nigreſcat: Verum quia globuli rubri graviores ceteris partibus ſanguinis ſundum petunt, pauciores ſero miſti in ſuperficie remanentes colorem rubrum præbent; præterea globuli concreti nigriores ſemper, ab aeris attactu ſoluti rubedinem præbent; quare rubedo in ſanguinis ſuperficie non provenit ex aeris attactu, ſed quia ibidem minus concretus quam inferne, rubicundior videtur. Certe ſi rubedo ſanguinis ab aeris attactu proveniret ille ſanguis, qui ex corporis peripheria redit, rubicundior eſſet, quam qui eo ducitur per arterias: & ille ſanguis nudo aeri expoſitus rubedine ſuperaret eum, qui tranſiit pulmones; quibus tamen experimenta non ſuffragantur.

4. Num inde ſanguis in arteriis rubicundior, quod aer pulmonibus receptus, ſanguini permiſtus, per cutim iterum exhalans, relinquit ſanguinem nigriorem in venis?

5. Num ſanguinis rubedo ex aeris admiſtione in pulmonibus? multa obſtant huic

huic ſententiæ. A: Aer elaſticus (nam de vaporibus, particulis igneis, aliiſque aeris partibus non eſt quæſtio) non tranſit membranas humectatas, ut ſunt veſiculæ pulmonales. B: Aer miſtus ſanguini animal necat. C: Aer in libera reſpiratione non magis premit pulmones, quam totam peripheriam corporis. D: Non ingredi poteſt arterias, obſtat enim motus ſanguinis in iis: a venis recipi poſſe nullo probatur experimento.

6. Cur ſanguis in antlia pneumatica bullas aeris emittit?

7. Cur portio arteriæ vel venæ, cum ſuo ſanguine intercepto ligata, non intumeſcit in vacuo Boyleano.

XXIII. Sanguinem in noſtro corpore circumvehi ſequentia evincunt. *Circulatio ſanguinis.*

1. Ex quacumque arteria vel vena aperta major quantitas poteſt duci ſanguinis, quam in ea parte poſſet contineri.

Datur ergo ex aliis via aperta in hanc arteriam vel venam.

2. Quo major aperitur arteria, eo impetuoſius ſalit ſanguis, & eo citius extinguitur animal, cum pauco ſanguinis diſpendio. Quo vero arteriæ ramus minor, eo minori cum impetu ſalit, ſed major ſanguinis quantitas educi poteſt, antequam perit animal.

Majori ergo velocitate movetur ſanguis per ramos majores quam minores: quia vero omnis ſanguis pulſus per arterias majores etiam tranſit per minores; harum omnium capacitas eſt ad capacitatem majorum arteriarum, ut ſunt inverſæ velocitates. Quia vero in ſubitanea evacuatione animal citius moritur, denotat, arterias tam ſubito contrahi non poſſe, ut maneant plenæ.

3. Si reliqui rami ligentur, dum aliquis apertus eſt, acceleratur fluxus per aperturam.

Eſt ergo communicatio omnium ramorum: vis pellens ſanguinem in ſolis arteriis non conſiſtit, ſed & a motore generali quoque pellitur ſanguis, ſimili modo ut in fontibus ſalientibus, omnis ſanguis poteſt duci per eandem arteriam, totumque corpus privari ſanguine.

4. Arteria ſolitaria ligata tumet verſus cor, & vehementer pulſat, ſed inter obſtaculum & extrema detumeſcit & evacuatur, motus illorum muſculorum perit, extinguitur calor, ceſſant ſecretiones & excretiones, pars exareſcit, conſumiturque lenta gangræna: ex apertura facta ſupra ligaturam impetuoſius ruit ſanguis; verum infra ligaturam vix aliquid exſtillat niſi plane in principio.

Igitur motus ſanguinis per arterias eſt a corde ad extrema; præter motum ſuſceptum a corde ipſæ arteriæ vi propellente ſanguinem gaudent; ſanguinis fluxus aliquid facit ad caloris conſervationem, & materiam ſecretionibus ſuppeditandam.

5. Ligata vero arteria non ſolitaria, quæque magnas anaſtomoſes habet, ut Carotides, tumet inter ligaturam & cor, minus vero flacceſcit inter vinculum & extrema: ex apertura facta ſupra ligaturam, eodem modo ut in ſolitaria arteria ligata, exſilit ſanguis; verum infra ligaturam ex apertura ſanguis etiam fluit, minori tamen vehementia.

Movetur igitur ſanguis per plexus & anaſtomoſes arteriarum antrorſum & retrorſum, ubi modo minorem invenit reſiſtentiam.

6. Vena autem ligata tumet intra vinculum & extrema, verſus cor vero detumeſcit. Ex vulnerata vena intra extrema & vinculum omnis ſanguis duci poteſt, ut ex arteria ſupra ligaturam: verum ſupra ligaturam ex quibuſdam venis pauciſſimæ guttulæ tantum exſtillant.

Motus ergo in venis eſt a ramis ad truncum, ſeu ab extremis ad cor: aliquid præterea eſt in venis, quod in Arteriis non invenitur, quod ſanguinis retrogreſſum impedit; hæc obſtacula *Valvulæ* dicuntur.

7. Solitaria Arteria ligata aut abſciſſa, ſiſtitur ſanguinis fluxus per venam ex ea parte venientem: ex hac vena aperta aliquid ſanguinis effluit, poſtea vero integre ſiſtitur.

Omnem

Digitized by Google

Omnem igitur ſanguinem venæ ex arteriis accipiunt; reſtat quædam vis in arteriis & venis propellens ſanguinem, intercepta cordis actione.

8. In omnibus partibus amplitudo arteriarum a venarum capacitate ſuperatur. Motus ergo velocior in arteria quam vena ejuſdem partis; ſunt enim velocitates inter ſe, ut inverſe quadrata diametrorum, ſi eodem tempore, eadem quantitas, per duos diverſos canales fluere debeat.

Velocitas ſanguinis. XXIV. Ut inveniamus, quanta velocitate movetur ſanguis per arteriam aortam, hæc tria determinanda ſunt.

1. Invenienda eſt quantitas ſanguinis, quæ ſingulis pulſibus e corde pellitur. Verum hoc difficile invenitur. A. Quia experimentum in vivis animalibus nequit inſtitui. B. Quod accurate determinare non valemus quantitatem, quæ in quacumque pulſatione a corde recipitur: neſcimus, num cor ſemper eo uſque dilatetur, quo uſque ab impletione dilatari poſſet. C. Quod neſciamus, an omnis recepta quantitas ſingulis ictibus integre ejiciatur: Communi tamen ſuffragio creditur, cor ſingulis pulſationibus emittere duas circiter ſanguinis uncias, habita ratione ventriculorum cordis.

2. Determinanda eſt arteriæ aortæ capacitas: ſed & hoc non caret difficultatibus. A. Arteriæ enim capacitas multo minor poſt mortem, quam in animali vivente. B. Non omni tempore æque capax; dilatatur enim & contrahitur ſingulis pulſibus: ejus autem capacitas ſemipollici quadrato utcunque comparari poteſt.

3. Obſervandus eſt pulſuum numerus definito tempore. In homine quieſcente ſano ſexagies uno minuto vibrare ſolet arteria, ſeu 3600 ſingulis horis.

XXV. Ut ex his datis inveniamus celeritatem, inquirendus eſt canalis, cujus baſis æqualis eſt ſemipollici quadrato, & cujus ſoliditas æqualis eſt duabus unciis. In pollice cubico aliquantulum plus quam Drach. v. continentur ſanguinis; eadem ergo quantitas continetur in canali, cujus baſis eſt æqualis ſemipollici quadrato, & cujus longitudo eſt quatuor pollicum. ergo in hujuſmodi canali, cujus longitudo eſt duodecim pollicum, recipiuntur duæ unciæ ſanguinis, quæ ſingulis ictibus e corde pelluntur. ergo omnibus pulſationibus per longitudinem unius pedis pellitur, & intra horam 3600 pedes, ſi ubique æqualis eſſet velocitas. quantitas vero ſanguinis ejecti eſſet 7200 unciarum.

XXVI. Non omnibus in arteriæ ramis æqualis eſt velocitas: circa cor eſt motus velociſſimus, in capillaribus & venis tardior; in vena portarum omnium tardiſſima, adeo ut forſan quædam ſanguinis portio centies redeat in cor, dum alia vix ſemel redire poſſit.

Quæſtiones. XXVII. Quum quædam ſanguinis pars celerrime moveatur, alia tardiſſime; quædam per prope adjacentes partes, alia per longiſſimam viam ducitur, an poſſibile eſt determinare, quoties in hora circumducitur ſanguis?

An Cor ſolum cauſa pellens ſanguinem?

Num arteriæ & reliqua vaſa tantum ſua elaſticitate pellunt humores?

Cur in vaſis minoribus tardior circulatio?

Quæ capacitas major cenſenda, vel omnium capillarium arteriarum ſimul; vel ſolius arteriæ aortæ?

TRACTATUS TRIGESIMUS SECUNDUS.

De Sanguinis fluxu.

Definitio & differentia. I. SAnguis ex corporis quacumque parte manans *Hæmorrhagia* dicitur., hæc ſi fiat ex naribus, idem retinet vocabulum; verum ex pulmonibus *Hæmoptoe* ſeu *ſputum cruentum*, quomodo etiam illa, quæ ex faucibus profluit, quamvis minus periculoſa; ex œſophago vel ventriculo, *vomitus cruentus*; ex cavo inteſti-

Digitized by Google

teſtinorum per anum *Diarrhœa* vel *Dyſenteria cruenta* ; verum ex venis tam internis quam externis ani *hæmorrhoidum fluxus:* ex urethra ſive ex renibus ſive veſica vel ipſa urethra ſi veniat ſanguis , *Mictus cruentus* : ex mulierum pudendis ſingulis menſibus redeuns naturalis *Menſtrua purgatio* , poſt partum *Lochia* , verum ex alia cauſa *Uteri Hæmorrhagia:* & quæ ex ulcere , vulnere , cute integra , dente , gingivis , aliiſque partibus profluit , ſolitum retinet *Hæmorrhagiæ* nomen adjecto partis nomine. Generales cauſas primo , ſpeciales deinceps perſcrutemur.

II. Notiſſima omnium cauſarum vulnus , ſolvens ſanguinis in arteriis veniſque & viſceribus contenti repagula ; ex vulneris deſcriptione hujus cognitio & curatio petenda. *Cauſa vulnus.*

III. Proxime huic accedit roſio vaſorum *Diabroſis* dicta veteribus , ſive quod acria ingeſta, vel applicata fuerint , raro multum periculi portendens , niſi hæreat cauſa interne ; uſu enim abluentium , & mollium , acri ablato vel mitigato , facile compeſcitur. *Roſio, applicatione acris.*

IV. Verum corroſa vaſa ſanguinem effundentia , ab humore acri in corpore nato , ut Ichore cancri ; materia morbilloſa , varioloſa , peſtilentiali , atrabilaria , ſcorbutica ; febrium materia ad tactum non urentium , & quartanæ ; aqua hydropicorum ; ſanioſo rodente humore a lumbis dolentibus ſurſum petente cum ſtomachi dolore , delirio , manibuſque torpidis ; & materia multorum morborum epidemicorum malignorum ; & diatheſi eryſipelatoſa ; utplurimum lethales inducuntur hæmorrhagiæ ; vel quod arguunt humorum acrimoniam , vel debilitant corpus , quod in his nocivum ; præprimis per nares ſi fiant ; per hæmorroidas venas enim ſuccus atrabilarius cum levamine educitur. *Ab humore acri.*

V. Compeſcenda hæc protinus , applicatione adſtringentium & refrigerantium ; correcto acri ſuis appropriatis ex quovis horum morborum titulo petendis ; & ſedata hæmorrhagia , medicamento purgante apto prævenitur hæmorrhagiæ recidiva : venæ ſectio autem in hoc genere non ſine periculo adhibetur. *Curatio.*

VI. Juvenibus temperamenti ſanguinei , evacuare ſanguinem conſuetis , laute & otioſe viventibus ; quibus ſupprimitur evacuatio ; & fœminis quibus ſubſiſtunt menſes ; aut quibus pars quædam mutilata eſt , his ſi fortis fiat pulſus , pulſationeſque per totum , & ſpirandi difficultas , ſanguis cum levamine fundi ſolet. *Humoris abundantia.*

VII. Et ex naribus præprimis fit hæmorrhagia , quod vaſa ibidem nudiſſima , molliſſima , minus ſuffulta. Si eo igitur vergat impetus , qui aggravat Caput & nares ; collum tendit , oculos inflat , rubedine ſuffundit , ſplendentes , ſcintillantes , vertiginoſos tenebricoſos , lachrymantes hebetes & conniventes facit ; quibus aures tinniunt , & qui ſonitum audire putant ; ſi adſint vigiliæ , inſomnia præprimis rerum rubrarum , turbulentia , delirium , capitis concuſſiones , pulſationes , præcipue in temporibus cum quadam gravitate , ſi facies ſanguine turgeat , nares rubeant , pruriant , ſternutent , ſi percipitur corporis impotentia tremula , ſurditas , ſenſuum ſtupor , coma , apoplexia ; aut ſi inquieti ſunt cum capitis colloque dolore in phrenitide , convulſione , ſanguiniſque quibuſdam ſtillis , a valida ſanguiferorum vaſorum extenſione , adjacentia comprimentium , irritantiumve nata , quæ omnia in phrenitide , pleuritide aliiſque morbis inflammatoriis acutis , ardentibuſque febribus continuis , ſi larga ſubſequatur hæmorrhagia , non modo tolluntur , ſed & delirium , abſceſſuſque , & alia mala præveniuntur. *Ex naribus impetu ad caput majore.*

VIII. In Hepatitide , tumoreque præcordiorum duro dolente , & molli pulſante , lumborumque dolore & ſtomachi , ictero , præcordiorum diſtentione , aliiſque impeditum tranſitum indicantibus per inferioris ventris viſcera ; vel & in pleuritide & peripneumonia , per pulmones ; atque in angina reditum ſanguinis per venas ex capite impediente , ſalubre excitatur ſanguinis profluvium per nares. *Ab alia intercepta via.*

IX. Qui ex naribus vero , proritatur ſternutatoriis , ſuffumigiis acrioribus , ſcalptura , concuſſione narium , & ſternutamento : & ex aliis locis , ſolidorum debilitate , dempto ſuſtentaculo ſolido , vel minuta aeris preſſione , ut in altis montibus , *Ex cauſa irritante.*

Digitized by Google

tibus, diſpoſitioneque hæreditaria; aut ſolis, focique calore, ſive ſpirituoſis, aromaticis, præprimis vere & æſtate in corpore excitato; aut motu corporis animali, ira, gaudioque profuſo, circulatione adaucta, ſanguis, cum ægrotantium plerumque detrimento, niſi ex alia cauſa ſit indicata, evacuatur.

Tenuitate Sanguinis & laxitate ſolidorum. X. Quod ſanguis arteriis ſuis & venis contineatur in alia vaſa deſinentibus, magnitudini globulorum microſcopio viſibilium, & oſculis vaſculorum anguſtis adſcribendum; deficiente magnitudine ea, uti in ſcorbuticis, morbis quibuſdam malignis, putridis, & valetudinariis, acrimonia tenui laborantibus, variis in locis tranſudat ſanguis ſine quandoque ulla vaſorum læſione, ex cute integra, gingivis, faucibus, aliiſque partibus.

Tempus. XI. De tempore ſanguinis profluvii ita ſonat *Hippocrates*.

Quarta die contingentes ſanguinis e naribus eruptiones ægre judicant.

In febre ardente fluxio ſanguinis e naribus quarta die mala eſt, ſi non aliud quid boni coinciderit; verum quinta minus periculoſa eſt.

Si a quarta die ſanguinis fluxus fiat, diuturnitatem ſignificat, & alvus erumpit, & crurum tumores.

Affectiones, quæ quinta die ſanguinem large fundunt, ſexta die inſuper riguerunt, ſeptima perfrigeratæ fuerint, & repente recaleſactæ, in his alvi male afficiuntur: poſt ſanguinis eruptionem nigrorum per alvum egeſtio mala. Mala autem ſunt & rubicunda valde & æruginoſa: quarta die tales ſi fiunt ſanguinis eruptiones, ſoporoſi ex talibus convulſi moriuntur, nigris prægreſſis & ventre tumefacto.

Septima, aut nona, aut 14, fluxiones ſanguinis a naribus contingentes, plerumque febres ſolvunt.

Morbi acuti judicantur ſanguine de naribus fluente in die judicatorio.

Perfrigerationes ex ſanguinis eruptionibus, in diebus judicatoriis vehementes, peſſimæ ſunt.

In Philiſco & Epaminone ac Sileno quarta ac quinta die parum de naribus ſtillavit, & moriebantur.

Undecimo die ſanguinis ſtillicidia difficilia, tum alias tum ſi ſuperſtillaverint, & addit alibi: tum ſi bis ſuperſtillaverint, & rurſus ſtillaverint.

Quibus febrire incipientibus ſanguis de naribus, ſternutatione contingenti, deſtillat, & urina ſubſidentiam albam in quarta die habet, his in ſeptima die ſolutionem ſignificat.

Magnæ in principiis ſanguinis eruptiones, circa refectionem alvos humectant.

Prognoſis. XII. Antequam quis curationem aggreditur hæmorrhagiæ, ſcire oportet, ſiſtenda an ſit vel non. 1. Quæ fit a vulnere, quo citius eo melius curanda, niſi cum ſanguine quædam ſordes, fragmenta, venenatum debent elui; aut forte contingat in copore, cui ſanguis eſſet detrahendus.

Ex abundantia. XIII. 2. Qui profluit ſanguis ex abundantia, ſtatim ſupprimi non expedit, niſi ſuccenturiata ſanguinis miſſione.

Ex impetu majore. XIV. 3. Sanguinis profluvium ſignis impetus majoris ad caput indicatum, niſi profuſius, omnem reſpuit medelam; ut & iſtud, quod tranſitu per inferiora intercepto ſuſcitatur.

Ex tenuitate. XV. 4. Ex humorum vero tenuitate, ſanguis ſi profluat, in incraſſantibus præprimis conſiſtit curatio.

Bona. XVI. 5. Hæmorrhagiæ in flore ætatis, morbo acuto ardente, conſuetis, die judicatorio, & principio morbi, moderata quantitate, ſignis indicatæ, cum euphoria toleratæ, vetant ſuppreſſionem.

Mala. XVII. 6. Ex ſanguinis profluvio, ſudores exigui, perfrigeſcentia, ſurditas, ſingultus, covulſio, horror, rigor, ſopor, delirium, alvi dejectio nigra vel prærubra, mali ominis.

Effectus. XVIII. Sanguinis evacuationes largiores, in principio morbi contingentes, alvum poſtea humectant; copioſiores, digeſtiones pervertunt; laxant ſolida; hydro-

Digitized by Google

dropem, tumorem œdematoſum, cachexiam, tabem, rachitidem, hyſtericam paſſionem, convulſionem, ſingultum, & multa alia, ex defectu humorum provenientia, producunt.

XIX. Patet ex dictis, ſanguinem ſola tenuitate, ſolida autem dilatatis oſculis atteriatum: ruptioneque vaſorum, & forſan tranſudatione, hæmorrhagiam producere. *Cauſa proxima.*

XX. Qui ex naribus profluit, ſanguinem non ſolum ex narium cavis, verum etiam ſinubus frontalibus, maxillaribus, ephippii promanare; eundemque deglutitum vomitum ſeceſſumque cruentum producere, mirabilium phænomenon anſam dediſſe, rectamque medendi methodum exhibuiſſe, vidimus. *In naribus.*

XXI. Sanguis profluens his modis compeſcitur. 1. Compreſſione, ſpleniolis, ligaturis, digitis, aliiſque inſtrumentis ſupra aperta vaſa, vel truncum ipſius arteriæ vel venæ ſauciatæ. *Curatio. Compreſſione.*

XXII. 2. Conſtrictione vaſorum per adſtringentia ſtyptica, quorum multa in eo titulo, tum colcothar vitrioli, gypſum, gallæ nuces, pulveriſata & indita: in naribus turundæ indi poſſunt, aliis locis fomenta, cataplaſmata, Clyſmata, Collutiones, emplaſtra, Lavamenta, pulveres, epithemata, applicari poſſunt ex adſtringentibus; & quia actu frigida, quoque conſtringunt, ſæpe hæc ſola ſufficiunt, ut aqua frigida, oxycratum, metalla frigida, maxime ſi ſimul adſtringentia ſint. *Conſtrictione.*

XXIII. 3. Sanguis etiam coagulatur iiſdem, & alcohole vini; ea vero omnia, quæ ſorditiem relinquunt in plaga, ſi fieri poſſit, evitanda, quum cicatricis pulchritudini conſulendum ſit. *Coagulatione.*

XXIV. 4. Impetus minuendus ad eam partem, intercipiendo ſanguinem ligaturis in membris majoribus modice conſtrictis, ne arteria ſimul conſtringatur, ſi ſanguis non nimis abundat, ceteroquin commodius venæ ſectione, cucurbituliſque ſcarificatis, aliunde detrahitur ſanguis, aut gelida applicatione partibus vicinis, & pudendis, in narium hæmorrhagiis, aut alligatione ranæ ad plantas pedum, vel retentione in manu donec incaleſcat; & exhibitione refrigerantium abſorbentium & opiatorum compeſcitur motus: Nam coagulantia aſſumpta, vel non ingrediuntur lactea, vel ſi agerent, potius pulmonum vaſcula infarcirent cum ſummo ægri diſcrimine, quam ut vaſculum laceratum conſtringerent vel obturarent. *Sedatio impetus.*

XXV. Ex his facile erit ea quæ ſequuntur perſpicere. *Quæſtiones.*

1. Quæ antiſcorbutica, & quando, curant ſanguinis profluvium?

2. Num adſtringentia aſſumpta, incraſſando ſanguinem, valent compeſcere ſanguinem profluentem.

3. Quando antiſepticis utendum?

4. Cur hæmorrhagia abſceſſum ſæpe prævenit?

5. Cur horror, rigor, & lipothymia, ſæpe compeſcunt profluentem ſanguinem?

6. Num ex directo partis laſæ ſanguinis fluxum bonum eſſe ab Hippocrate ex hypotheſi vel vera praxi eſt deductum.

7. Quomodo ſurditas tollitur hæmorrhagia & generatur?

8. Cur alvi dejectio nigra & prærubra poſt hæmorrhagiam mala.

9. Cur vertigo ſolvitur in principio, alio vero tempore, & in longis morbis, ſæpe intenditur hæmorrhagia.

10. Cur juvenes ſanguinis eruptione in acutis, & ſenes abſceſſu liberantur frequentius ab auris dolore?

11. Cur ex febre continua jacentes, voce deſtituti, oculiſque conniventibus, hæmorrhagia aut vomitu liberantur?

12. Num omnis hæmorrhagia ſanguinis miſſione compeſcenda?

13. Cur hæmorrhagiæ in continuis febribus cum calore magno ſalutares, cum miti & veluti mordaci calore pravæ?

Digitized by Google

14. Cur larga in principio ſalutaris, ſed quarto die prava, verum 7, 9, 14. ſolvit febrem, verum ſtillicidia hoc tempore damnanda.

15. Cur hæmorrhagia periculoſiſſima, & fere ſemper mortis nuncia, ſi in petechiis acutorum accidit?

16. Cur ſcorbuticis frequens hæmorrhagia.

17. Cur in malignis, & peſtilentialibus morbis, hæmorrhagia, diſcrimen, in ardentibus ſalutem ſæpe portendit?

18. Num ſanguis pulveri ſympathetico miſtus; aut ligatio minimi digiti; aut nummus ex lapide hæmatitide; vel bufo nodulo ligatus; vel chartula cum hac inſcriptione. O. E. I. P. L. U. de collo ſuſpenſa; aut muſcus de cranio humano manu geſtatus, & centena hujuſmodi farinæ, compeſcent ſanguinem profluentem?

19. Qui obſervat ſanguinem effluentem per arteriam, propulſionem per ejuſdem partis venam minuere: 2. & inde arterias in hanc venam ſe exonerantes majorem reſiſtentiam invenire; 3. ramum alterum arteriæ ab eodem trunco venientem, minorem quantitatem ſanguinis eodem tempore recipere; 4. Vaſa ſanguinea tam ſubito contrahi non poſſe in magna & ſubitanea evacuatione ſanguinis, ut valeant ulterius pellere contentum: is facile concipit, per exiguam aperturam majorem ſanguinis evacuari poſſe quantitatem, antequam rota ſubſiſtat circulatio, quam per vas ampliſſimum.

TRACTATUS TRIGESIMUS TERTIUS.

De Menſtrua purgatione.

Definitio. I. SAnguinis ex pudendis mulieris ſanæ, maturæ ætatis, neque lactantis, neque gravidæ, ſingulis menſibus ordinarie recurrens fluxus, menſes & menſtrua purgatio dicitur.

Periodi initium. II. Quæ raro ante 12 annum conſpicitur, ſana niſi præmature virgo incrementum adepta fuerit: rariora hujuſmodi exempla citat Sennertus T. 3. pag. 51. Ordinarie in hac regione intra 14 & 18 ætatis annum viſuntur, imo uſque ad 26 annum vidi emanſiſſe ſine multo incommodo; ſed & tales ultra 50 annum purgari ſolent. In regionibus calidioribus (ubi etiam citius deficiunt,) in otioſis opipare viventibus, venere præmature abutentibus, maturius: Verum in regionibus frigidis, corporibus ſtrigoſis, macilentis, exercitatis, valetudinariis ſerius prodire ſolent. Secundo ſeptenario ergo regulariter incipiunt, & ſeptimo finiuntur.

Duratio. III. Triduum utplurimum durat evacuatio, quandoque ad ſeptimanam extenditur, genio indulgentibus, & otioſe viventibus atque plethoricis; verum parce & duriter viventibus citius diſparent iterum.

Reditus. IV. Singulis menſibus regulariter redire ſolent. Verum quandoque longius tempus inſumitur, imo una alterave vice intercalantur interdum, a partu, & in reconvaleſcentibus ſine ulla noxa. Alias citius periodum abſolvunt, ut in plethoricis, & ſalacibus, ſingulis 14 diebus vel & tardius, raro citius ſine labe morboſa.

Quantitas. V. Quantitatem ſanguinis effluentis ſingulis periodis haud facile eſt determinare; primis enim & ultimis periodis parcius, conſtanti ætate copioſius, corpore molli præditæ, otioſe & opipare viventes, ultra uncias ſexdecim ferunt: aliæ vero vix ultra ſex uncias evacuant; & quia linteis utplurimum recipitur, ponderari vix poteſt; mediocris eſt quantitas, quæ nullam relinquit corpori gravitatem, & vires non exhaurit.

Qualitas. VI. Fæmina ſana ſanguinem rubicundum, floridum, ſimilem ſanguini aliunde mananti evacuat. Sed in cachecticis, morbo uteri & vaginæ laborantibus, aut ſi remoretur in uteri cavo, fœtens, rodens, inquinans, imo venenatus ſanguis deſtillat: in leucophlegmaticis, Chloroſi laborantibus, inſtar ſeri vel loturæ carnis conſpicitur: in melancholicis quandoque niger.

VII.

Digitized by Google

VII. Naturaliter ſubſiſtunt 1. in gravidis. in copioſe autem purgantibus, quibus forſan & ex vagina ſanguis profluit, una alterave vice, imo toto geſtationis tempore menſes conſpiciuntur ſed raro. 2. In lactantibus, niſi iis, quæ copioſius purgari ſolitæ. 3. In vetulis poſt ſeptimum ſeptenarium, quando una alterave periodo intercalari incipiunt, dein omnino ſupprimuntur, raro ultra hunc temporis terminum protrahuntur. (multa exempla purgationis menſtruæ in vetulis citat *Sennert.* T. 3. pag. 49.) deficientibus tunc menſibus venæ ſectione ſubvenire ſolent medici prudentes quater in anno ſenſim minuendo quantitatem, & longiori intervallo, inſtituta. *Subſiſtunt.*

VIII. Inſtante menſtrua purgatione, & in principio ejus, hæc vel multa horum patitur fæmina. Ut ſunt Dolor lumborum & circa coxas, cum æſtu & gravitate harum partium; languor & laſſitudo, præprimis in cruribus; inquietudo; ventris inflatio; ad pudenda gravitas; mammæ ſororiantur; circulus lividus ſub oculis, palpitationes per totum corpus; caloris frigoriſque viciſſitudo; corporis oppletio, gravitas; anhelitus ad motum; affectiones hyſtericæ; ſyncope; aurium tinnitus; capitis dolor & gravitas; nauſea, vomitus, inappetentia; & multa alia hæmorrhagiam præſagientia. *Phænomena.*

IX. Qui examinat 1. Cauſam proximam horum §. VIII. *Requiſita quædam.*

2. Fæminarum corpora citius ſummum attingere incrementum, laxiora, molliora, ſucculentiora, teneriora, delicatiora, minuſque perſpirare.

3. Pelvim, ex oſſibus innominatis factam, multo majorem & ampliorem eſſe, quam in viris, uterum fere ſolum recipientem.

4. Uterum hærere in inferiori corporis parte, ab incumbente ſanguine maxime preſſum, ſtructuræ mollis, pulpoſæ, extenſilis, vaſculoſæ, quæ vaſa, ex ſpermaticis & hypogaſtricis provenientia, multis anaſtomoſibus inter ſe, & cum mammariis unita, nullis valvulis, ut alibi in corpore, prædita, inflexuoſe, & tortuoſe admodum totam uteri ſubſtantiam perreptant.

5. Uteri vaſa arterioſa partim deſinere in has venas, partim vaſcula tenuiora, humorem blandum, lubricum, mucoſum, ſatis craſſum, ſine glanduloſo organo in cavum uteri ſatis copioſe deponere; reliqua in glandulas exiguas deſinere.

6. Incipere menſes, cum corpus ad ſummum pervenerit incrementum, minuſque impendit incremento; deficere cum ætate; diſparere in lactantibus, magnas evacuationes paſſis, a morboque reconvaleſcentibus, & valetudinariis.

7. Augeri & minui purgationem cum vita lautiore & parciore, otioſa & exercitata.

X. Concludet certe ſanguinem hoc loco evacuari ex abundantia ſanguinis prementis dilatantiſque vaſa lateralia excretoria, ex arteriis provenientia, donec ſanguinem rubrum admittant & tranſmittant, in cavum uteri & quandoque vaginæ. *Ex abundantia.*

XI. Inſuper hic ſanguis non diſcrepat ab alio, qui ex aliis locis effluit, niſi quod humoribus quibuſdam naturaliter ibidem ſecretis admiſtus, infectus quandoque manat. *Non differt ſanguis ab alio.*

XII. Tandem ſolam abundantiam ſanguinis cauſam proximam eſſe fluxus naturalis, qui recurrit ex nova accumulata copia, ceſſatque ea detracta; qui incipit eo tempore, quo corpus fœmininum plus conficit, quam conſumit; & deficit tandem cum ætate, in qua hæc quoque cauſa ceſſat, nemo inficias ibit. *Cauſa proxima.*

XIII. Qui antecedentia intelligit, facile reſpondet ſequentibus. *Quæſtiones.*

1. Cur non omnibus fæminis eodem ætatis tempore menſes prodeunt?

2. Num menſtruatio a lunæ curſu?

3. Quibus menſes copioſiores & frequentiores?

4. Cur mulieribus copioſius purgatis etiam primis geſtationis menſibus vena ſecanda?

5. Num omnibus imprægnatis menſes ſuppreſſi?

6. An ſemper morbi ſignum, ſi ſtatim a morbo vel a partu menſes non prodeunt?

Digitized by Google

7. Cur, ſi mulieres poſt 45 vel 50 annum pingueſcunt, non ita afficiuntur iis morbis, qui in hac ætate mulieres adoriri ſolebant?
8. Cur tantus conſenſus inter uterum & mammas?
9. Num menſes naturalis depuratio ſanguinis & reliquorum humorum?
10. Cur in gravidis & lactantibus menſes ſubſiſtentes non inferunt morbos?
11. Num fæmina infœcunda, quamdiu menſes non apparuere?
12. An menſes a fermento uterino?
13. Cur, & in quibus gravidis, & quando vena ſecanda, an in omnibus?
14. An ſine diſtinctione venæ inferiores & ſuperiores aperiendæ?
15. Quo tempore dantur emmenagoga cum fructu in menſibus ſuppreſſis?
16. Num ſanguis menſtruus abeat in nutrimentum fœtus?
17. Num ſanguinis fluxus ex pudendis ſemper in gravidis abortus ſignum?
18. Ex quibus vaſis ſanguis menſtruus fluit?
19. Num ruptione vaſorum menſes?
20. Num inde deficiunt tandem, quod totus uterus in cicatricem converſus.
21. Cur prima vice difficilius fluunt menſes, poſtea facilius.
22. Cur venæ ſectione, & hæmorrhagiis ſubſiſtunt menſes?

XIV. Quoniam ex Generali titulo ſanguinis profluvii ſatis pateant, quæ ſcienda ſunt de menſibus profluentibus, ideoque ſatius duxi nihil de his agere, quam præcedentia repetere.

TRACTATUS TRIGESIMUS QUARTUS.

De Menſtrua Purgatione ſuppreſſa & Retardata.

Cauſa. I. SUbſiſtit in fæminis lunaris hic fluxus, vel ex naturali & ſanitatis cauſa, vel morboſa.

Naturaliter. II. Naturaliter ſubſiſtit ingraveſcente ætate, ut plurimum poſt 49 annum, gravidis, & lactantibus: his enim ſi menſes apparent, debilitant corpus, & inconſtantem graviditatem indicant; ex lactatione & ætate deficere menſes a quovis cognoſci poteſt.

Graviditate. III. Verum ex abſentia horum, & ſymptomatum menſes ſuppreſſos ſubſequentium, dum inſuper mammæ intumeſcunt, aut ſymptomata poſt tertium menſem minuuntur, & color faciei & appetitus reſtituitur, ab imprægnatione ſubſiſtere menſes cognoſcimus.

Cauſa. IV. Qui naturalem menſium fluxum perſpectum habet, facile prævidet, cauſas eum retardantes, & ſupprimentes, ad hæc genera redigi poſſe.

Sanguinis defectus. V. 1. Sanguis ipſe ſi deficiat, ut paulo poſt partum, hæmorrhagias copioſiores quaſcunque, & venæ ſectionem, imo morbum aliquem vehementiorem, una alterave vice intercalari poſſunt menſes ſine ullo nocumento, ſi hoc tempore, ut quandoque ab incautis fit, exhibentur emmenagoga, præpoſteræ curationis luet pœnam ægra: pellitur enim ſanguis, quum nihil agere ſatius fuiſſet.

Humorum evacuatione. VI. Aliorum quoque humorum abundantiori evacuatione, per alvum, veſicam, cutim, os, ex ulceribus, abſceſſu, fiſtulis, aut collectione in cavis hydropicorum, defectus humorum natus, vel minuit quantitatem, vel procraſtinat reditum, imo integre ſufflaminat ſæpe effluxum naturalem. his ſine multa moleſtia ſubſiſtunt menſes, & emmenagogis provocati plus damni quam emolumenti adferunt. ut & in iis, quæ a morbis reconvaleſcunt, chroniciſque morbis diu vexatis.

Humorum craſſities. VII. Frequentiſſima fere omnium cauſarum, quæ ſupprimit menſes & retardat, eſt humorum tenacitas, & pituita dicta, victu humido glutinoſo, incraſſante, vel motu animali languido, vita otioſa, inertiaque ſolidorum, acquiſita; ex pulſu languido, raro, debili, ſomnolentia, pigritia, pituitoſorum humorum excretione, colore pallido, corporiſque frigiditate, ſimilibuſque ſignis cognoſcenda: atque

Digitized by Google

atque reſolventibus viſcidum, ſtimulantibus ſolida, frictionibus, corporiſque exercitiis curanda: dein emmenagogis appropriatis menſes provocandi. Purgantia reſolventia in hoc caſu etiam multi uſus ; verum ſanguinis miſſio raro quidquam boni, niſi ad ingreſſum medicamentorum parandum, præſtat.

Cruditas. VIII. Humores quoque a ſolita craſi alienati, crudi, in ſcorbuticis, chronicis, cachecticis, aliiſque, ſæpe ſupprimunt menſes, non niſi curato prius morbo provocandi.

Inertia ſolidorum. IX. Solidorum inertia minori velocitate ſanguinem pellens ad hæc vaſa, quam ad eorum dilatationem requiritur ; ſimulque generans viſciditatem in vaſculis tenacius hærentem ; ſive hoc morbis acutis vel longis, aut mæſtitia diuturniore, animi pathematibus aliis circulationem retardantibus ſive abuſu laxantium & refrigerantium, vitiataque concoctione, & intermiſſo corporis motu, fuerit natum, fere eandem, ut prior, exigit curationem.

Contractione ſolidorum. X. Fæminæ macilentæ, ſiccæ, robuſtæ, multis laboribus exercitatæ, viragines, & ob ſanguinis denſitatem phlogiſticam, ſolidaque plus ſatis reſiſtentia, menſium emanſione laborant ; a ſolitis emmenagogis magis retardantur ; ſed V. S. nitroſis, laxantibus & humectantibus exhibitis & pudendis applicatis provocantur.

Anguſtia vaſorum. XI. Juvenculæ tenellulæ, & quæ nunquam pepererunt, parce admodum, vel omnino non purgantur: ferunt diu hanc ſuppreſſionem ſine multo incommodo, niſi quod valetudinariæ ſint. Expectandum, donec ad majorem molem excrevit corpus, quum præmature proritati menſes ſpem ſanitatis recuperandæ eludunt.

Mobilitate ſolidorum. XII. Ut aliæ fibræ corporis quadam mobilitate conſtringuntur, ita & utero hoc idem contigit in hyſtericis, contractionibus ſpaſmodicis obnoxiis, flatu, murmuribus præcordiorum, lumborumque doloribus, vexari ſolitis: hæ ſolent ſingulis periodis variis ſymptomatibus vexari : quæ ſi compeſcantur methodo in mobilitate ſolidorum deſcripta, ſponte ſua prodeunt menſes ; quum fortioribus emmenagogis pertinaciſſime reſiſtant.

Obſtructione. XIII. Inter cauſas externas frequentiſſima, frigus ſubito admiſſum, maxime corpore prius excalefacto, ut & terror ſubitaneus, Venæ ſectio, fomenta, ſuffumigia, ſemicupia humectantia, emollientia in his adhibenda : hæ utplurimum lumborum dolore, gravitate, calore, ventris inflatione, caloris frigoriſque viciſſitudine, pulſationibus in lumbis & per totum corpus, hæmorrhagiis per alia loca inconſueta vexari ſolent; qualia etiam conſpiciuntur in iis, quarum uterus poſt ulcus cicatrice obductus eſt, aut a tumore obſeſſus.

Effectus. XIV. Symptomata poſt menſium ſuppreſſionem prodeuntia triplicia ſunt. 1. Quæ conjuncta ſunt cauſæ ſuppreſſionis enarratæ. 2. Ex mera ſanguinis abundantia proveniunt. 3. Ex humorum mutata indole ſuperinducta.

In Capite. XV. Caput dolet ad ſinciput præprimis & occiput continuo, ſed veſperi gravius, cum quadam gravitate & diſtentione. Si in ſincipite ſit, oculi ſimul tument ; verum in occipite, dolori cervicis, dorſi, ſcapularum, & lumborum cum pedum tumore jungitur.

In Cerebro. XVI. Cerebrum petens, apoplexiam, ſyncopen, delirium, ſoporem, convulſionem, ſomnolentiam, vertiginem, vigilias, inducit, in oculis gravitatem, tumorem, viſus obnubilationem, inter dormiendum ſæpe dentes ſtrident.

Collo & pectore. XVII. In collo frequentiſſime angina, dolor, ſuffocatio ; in pectore aſthma, anxietas, dolor, palpitatio, reſpiratio difficilis anheloſa, tuſſis, fiunt.

Ventre. XVIII. Ventris inflationes, & dolores colici, flatus, murmura, præcordiorum tumor : ſtomachi appetitus dejectus & faſtidium permanens, quod tertio menſe deſinere ſolet in gravidis, nauſea ; vomitus, & quidem ſanguinis, quo liberatæ ſunt a capitis dolore, citta, malacia, lumborum gravitas, & dolor circa ſpinam dorſi, demum accedunt.

Alvo. Urina. XIX. Alvus ſupprimitur : urina craſſa cruda ſtrangurioſa ; quandoque nigra craſſa cum levamine emiſſa ; ſana enim in ſuppreſſis menſibus graviditatis ſpem affert.

XX.

Digitized by Google

Pube. XX. Ad pubem & inguines dolor, uteri inflammatio, gravitas, tenſio, gangræna, fluor albus, ſeri ichoroſi in cachecticis & ſcorbuticis.

Extremis. XXI. Crura ſæpe tument, & pedes ulceribus mali moris varicibuſque tententur, & articulorum dolore.

Toto corpore. XXII. Corpus tumet cachectico œdematoſo tumore, vel macreſcit; pallent; phlogoſi tentantur; horrent, hyſterica paſſione vexantur, imbecillitas & pigrities; anhelitus ad minimum motum; corpus grave, frigidum, iners; febris lenta, hectica, humores plerumque in acidam acrimoniam degenerant, quo ſudores acidum ſpirantes, & corallia rubra geſtata exalbeſcunt; excrementa viſcidiora conſpiciuntur vel corrupta; pulſationes & palpitationes per totum, ſed maxime cordis, patiuntur; quandoque hirſutæ fiunt, imo barbatæ, & vox rauca, virilis.

Abſumtio abunde. XXIII. His ſanguinis ſputum minus periculum portendit: ſanguis ſæpe per aliena loca cum levamine evacuatur: ejus color varius ex concomitante cauſa, vel corruptione ſuperinducta. Si naturaliter in vetulis deficere incipiunt, & inde pingueſcunt, raro aliquid mali pati ſolent.

Curatio V. S. XXIV. Phlebotomia raro quidquam boni in menſibus ſuppreſſis præſtat, niſi a cauſa externa ſuppreſſi, aut ſi ab uteri obſtructione ſubſiſtant cum ſignis abundantiæ ſanguinis in corpore: & tunc quidem plane in principio atque in pede inſtituenda: verum in brachio vetulæ ſecanda vena, ſi naturaliter deficiant menſes, quando etiam ſine periculo omitti nequit ſanguinis miſſio.

Purgantia. XXV. Carhartica autem præſtantiora ſunt: ſæpe enim glutinoſum corruptum hæret in primis viis, quod educitur iis; & determinario fit ad uterum. verum ex humorum defectu ſi deficiant, ab omni evacuatione abſtinendum.

Anodyna. XXVI. Anodyna menſibus ſuppreſſis ex criſpatione ſolidorum egregie opitulantur, qui fruſtra fortiſſimis emmenagogis tentantur.

Laxantia. XXVII. Imo laxantia, humectantia, mollia, malagmatis, fotus, aut cataplaſmatis forma admota, provocant menſes ex conſtrictione vaſorum valida ſuppreſſos.

Emmenagoga. XXVIII. Si ex viſciditate humorum, & ſolidorum inertia ſubſiſtunt menſes, præmiſſis reſolventibus, ſtomachicis, incipiendum a lenioribus Emmenagogis eo tempore, quo menſes fluere ſolebant, vel ſigna fluxus futuri apparent, in fæmina matura, nec gravida nec lactante, neque in iis, quibus ſanguis deficit, aut in perinfirmis.

Generalia. XXIX. Ad uterum determinant *Radices* angelicæ, aſparagi, valerianæ, rubiæ tinctorum, Dictamni, gentianæ, cyperi, aſari, bryoniæ, ari, ariſtolochiæ, pæoniæ. *herbæ* matricariæ, artemiſiæ, capillorum veneris, majoranæ, meliſſæ, mercurialis, ocymi, origani, ſabinæ, ſcarleæ, ſcordii, trifolii odorati, ſalviæ, rutæ, abrotani, polii montani, meliſſophylli, Dictamni cretici, nepetæ, arboris vitæ, roſmarini, pulegii, calaminthæ. *Semina* agni caſti, baſiliconis, pæoniæ, rutæ, lauri, leviſtici fœniculi, juniperi, ameos, *flor.* anthos, croci, calendulæ, matricariæ, abrotani, abſinthii, centaurei minoris, ſpicæ. *Gummi:* aſſa fœtida, bdellium, galbanum, myrrha, ſuccinum, opopanax, ſagapenum, ſtyrax calamita, terebinthina, olibanum, maſtiche. *Animalium partes:* cantharides ſed caute. teſticuli equi, caſtoreum, moſchus. *Salia*: boras ad ℈I, regeneratur Sennerti, polychreſtus, volatilis ſuccini, cornu cervi, urinæ. ſal. vol. oleoſum. *olea* deſtillata; aniſi, fœniculi, angelicæ, ſuccini, ſabinæ, juniperi. *Sapones* alcalini. ex quibus formulæ variæ fieri poſſunt.

XXX. Dum hæc fiunt, topicis promovendus fluxus, peſſariis, ſuffumigiis, fomentis & ſimilibus, in quibus ſemper obſervandum, a leniſſimis, ut incipiamus, & cavendum, ne uterus inflammetur a nimia acrimonia applicati, imo & his nuptiæ legitimæ ſuadendæ.

Quæſtiones. XXXI. 1. Cur hydropicis utplurimum menſes deficiunt?

2. Cur reconvaleſcentes ex menſium emanſione paucioribus ſtipantur ſymptomatibus?

3. Cur

3. Cur ſi quis ulcus aut vulnus habeat, periodi tempore, dolore, tumore, ſaniei effluxu, & levi inflammatione ibidem tentatur?
4. Num ſemper deficientes menſes provitandi?
5. Quomodo adſtringentia calida & Chalybs fiant emmenagoga.
6. Num ſanguinis abundantia valeat ſupprimere menſes, ut auctores præcipiunt?
7. Num mulieri, quæ neque prægnans eſt, neque peperit, lac habenti menſes defecerunt. Hypp. ſect. V. aph. 39.

TRACTATUS TRIGESIMUS QUINTUS.

De Hydrope.

I. HYdrops & *Hyderos* ſignificat majorem humoris aquoſi, ſeu ſeroſi & phlegmatici, collectionem in parte quadam, vel toto corpore, quæ pro parte obſeſſa inſuper alia accipit nomina. *Definitio.*

II. Hic humor non ſemper eandem ſervat indolem; eſt enim aquoſus, tenuis, ſeroſus, pituitoſus, flavus, ſanguinolentus, virideſcens, inodorus & graveolens, mitis & rodens, majori, minorique quantitate, quæ varia præbent prognoſtica. *Humoris natura.*

III. Colligitur hic liquor. 1. In vaſculis venoſis lymphaticis dilatatis. 2. In cellulis pinguedinoſis inter cutim & muſculos, & inter hos ipſos. 3. Membranas maxime dilatat quandoque, inde veſiculas aqua turgentes, hydatides dictas, fabricat. 4. Aut alias integram partis ſubſtantiam adimplet, in vaſculis ſuis minimis lymphaticis arterioſis & venoſis. 5. Frequentiſſime corpuſcula glanduloſa infarcit, eaque ſæpe in molem ingentem extendit. 6. Aut colligitur in cavitatibus quibuſdam; vel copioſiori humoris ibidem depoſitione, quam eſt ejus abſorptio; vel vaſculis ruptis laticem effundentibus. *In quibus vaſis colligitur.*

IV. Cauſæ aquam colligentes multæ citantur, quæ in has claſſes digeſtæ, & cognitioni & curationi præbent emolumentum. *Cauſæ.*

V. 1. Quæ ſeri circulationem per venas intercipiunt: colligitur tunc omnibus in vaſis lymphaticis in hanc venam evacuantibus, aut in cavis & cellulis, quæ in hanc venam cruentam ſe exonerant: ut obſtructiones, & ſcirrhus lienis, qui quandoque feliciter tollitur fotu calido aquæ calcis, aliarumque glandularum & viſcerum tumores venam cavam aliquo modo prementes; tunc venter, pedes & crura extolluntur tumore œdematoſo, partes vero ſuperiores extenuantur: ſiniſtrum hypochondrium durius, a cibo aſſumpto ſtatim oppleti ſunt: & quoniam hi tumores ut plurimum ſcirrhoſi, ad horum ergo reſolutionem magis, quam ad ipſam intumeſcentiam, curatio dirigenda reſolventibus. *Seri circuitus impeditus a ſcirrho.*

VI. Ab Hepate vero obſtructo, a ſcirrho, contuſione, infarctione materiæ craſſioris, ob interceptum circuitum lymphæ in venam portarum venter inferior præprimis impletur, dextrum intumeſcit hypochondrium, ſæpe tuſſim movet, & alvus conſtipatur ob bilis defectum, ut plurimum cachecticus color accedit. Iiſdem reſolventibus ſcirrhus ſolvendus, atque humorum & bilis viſciditas attenuanda. Si vero ab inflammatione hepatis, eryſipelate, & bile putrefacta fiat, refrigerantia, reſolventia magis, & quæ alvum ducunt, exhibenda, non vero diu. *Ab hepate obſtructo.*

VII. Qui incipit a laterum mollitudine, huic primo pedes intumeſcunt, & alvi profluvia patitur ſine levamine, dolorem laterum & lumborum non ſolventia, quod lymphæ circuitus per meſenterii lactea ſit interceptus: omni ope tentandum ut reſeretur illarum glandularum obſtructio. *Obſtructione meſenterii.*

VIII. Ita etiam aliis in partibus corporis a venarum compreſſione partes inferiores intumeſcunt, venæ varicoſæ fiunt, quandoque livent. *Obſtructione particulari.*

IX. 2. Tonus ſolidorum laxatus, ſive naturalis in fœminis pueriſque, ſive ab aliqua cauſa natus, frequens hydropis, maxime anaſarcæ vel Leucophlegmatiæ ſive *Laxitate.*

Digitized by Google

ſive aquæ inter cutem, cauſa, quamvis & ab aliis generetur, ut patebit. Duplicem hoc genus hydropis continet humorem, vel primo tenuem, pellucidum, partes eo impletæ foveas impreſſi digiti vix retinent: his caro mollis, pallida, frigida, partes ad candelam pellucent. Vel 2° viſcidum, tenacem: partes hoc glutine infarctæ difficilius & lentius cedent digitis, ſed & foveas retinent tarde reſurgentes partes preſſæ, urinæ ut plurimum tenues albæ, crudæ; reſpiratio tarda anheloſa; indolentia, niſi aliquam putredinem contraxerit humor, quando febris & dolor atque calor ſæpe accedunt. Ita vel totum corpus vel aliquam ejus partem afficiunt. Si viſcidus ſit humor, hic primo ſolvendus, dein ut alius tenuior e corpore pellendus, diſcutientibus, diureticis, purgantibus, vomitoriis, ſudoriferis, ſcarificationibus, frictionibus, exercitatione corporis, (quorum omnium uſus infra exponetur) educta aqua corpus roborandum, ut in laxitate dictum eſt.

Inertia. X. 3. Solidorum inertia & oſcillatione minore ſæpe accumulatur lympha, quando hepatis accuſatur frigiditas, abuſu humidorum refrigerantium, effuſione puris copioſiore ex abſceſſu vel ulcere, maxime interno, morbis chronicis diuturnioribus & cachexia, quando pedes primo intumeſcere ſolent, quemadmodum etiam in ſcorbuticis, generatur. Podagricis quoque paroxyſmum ſæpe paſſis, præprimis ſpirituoſæ potationi dicatis, ſupervenit, ſi ad aquæ potum ſe nimis ſero conferunt: ſolida inertia ſtimulo exagitanda.

Febri. XI. 4. Ex febribus intermittentibus, hæmitritæa & quartana autumnali, præprimis, ſi frequentius purgatur æger, hydrops generatur; unde Hipp. a. 335. *æſtate Dyſenteriæ multæ ac levi profluvia incidunt, & febres quartanæ diuturnæ. hi autem morbi prolongati, tales naturas ad hydropas deducent, ac occidunt.* hujuſmodi hydrops a purgantibus intenditur, illaque febrem recidivare faciunt, aut in continuam mali moris convertunt: ſed medicamentis adſtringentibus, calidis, ſtomachicis, & antiſcorbuticis, corpus roboratum aquam ſponte expellit. Si vero ſub hoc ſymptomate deliteſcat febris quartana, fruſtra etiam hæc ſuſcipitur curatio niſi prius bene exſtincta febre ſuo antidoto, quo facto ſine ullo alio auxilio omnem aquam ſua ſponte brevi tempore per urinæ vias evacuatam fuiſſe ſæpe vidimus.

Tritæophyæ febres poſt longum tempus, multoſque labores, & colliquationem aſſiduam tandem in dyſenteriam, teneſmum, & hydropem deſinunt, qui morbi ex acutis febribus fiunt, doloroſi ſunt & pernicioſi, & febrem non ſedant. Hoc genus, ob majorem calorem & ſiccitatem, cardiaca grata refrigerantia indicar, quamdiu perdurat febris.

Sanguinis evacuatione. XII. 5. Humorum copioſior evacuatio, ut ſanguinis in hæmorrhagiis profuſis, menſium & lochiorum profluvium, ſæpe generat hydropem. *Cui multum ſanguinis ſurſum ac deorſum eruperit, & febris inſuper acceſſerit, eum multa aqua repletum iri timor eſt. Atque hic hydrops breviſſimi timoris eſt, & ex quo pauciſſimi evadunt. H. a.* 496. etiam artificiales ſanguinis miſſiones in aſthmaticis & podagricis inſtitutæ, quamvis pleuriticorum ſanguinem referat in paroxyſmo juvenis excalefacti eductus, hydropem generant. fruſtra tentamus ab hac cauſa hydropem purgantibus ſuperare; ſed abſtinentia a potu, victu exſiccante, medicamentis roborantibus, tandem etiam chalybeatis, exercitatione corporis, diſcutitur.

Alvi fluxu. XIII. *In bilioſis alvus turbata; egerens parva genituræ ſimilia, muccoſa, & dolorem circa pubem vel tenue inteſtinum inducentia, & urinæ non facile prodeuntes, in hydropem deſinunt H. a.* 267. & 589. Dyſenteria Lienoſis ſuperveniens bonum, ſin autem diu durat, in lienteriam & hydropem tranſit. *Dyſenteria & lienteria venter aqua impletur. H. b.* 175. Ex purgantium perverſo uſu periculoſus: æquilibrio enim inter ſolida & fluida nimia evacuatione ſublato ſolida minus premunt fluida, boni humores colliqueſcunt, nova ingeſta non aſſimulantur, ſolida laxantur, motus vitalis languet, tenues aut viſcidi humores in laxatis & inertibus vaſculis & cellulis colliguntur.

XIV.

Digitized by Google

XIV. Ut ab his, ita ab aliis præterea evacuationibus profuſioribus hydropes generantur, minus tamen frequentes ſunt, quoniam per alias excretiones ſimul tenuiſſima humorum abſumitur pars. Qui præcedentem poteſt curare hydropem a ſanguinis profluvio, hunc quoque curare poterit. *Omni evacuatione copioſiore.*

XV. 6. Si contrario modo, humorum ſcilicet abundantia deſtruatur æquilibrium inter ſolida & fluida, etiam hydropem fuiſſe natum comprobat experientia practica, ut in menſium emanſione, lochiorum, hæmorrhoidum aliarumque ſanguinis ſolitarum evacuationum ſuppreſſione: præprimis ſi ſiſtatur humoris tenuioris effluxus ex ulcere rheumatico; ſi urina parce prodeat in morbis pectoris. Hic quoniam hydrops cachexiæ conjunctus, quandoque prius ſolvendi humores, alias acre corrigendum, demum educenda aqua per alvum aut urinam: ſatis extenuato corpore ad roborantia deveniendum. *Suppreſſione.*

XVI. 7. Abuſu aquæ præprimis tepidæ, fructuum horæorum, omniumque ſaponaceorum aceſcentium ſanguis attenuatus, in ſolidis laxatis veſiculis & lymphaticis vaſculis colligitur, abſtinentia a potione aquoſi, moderato uſu vini & ſpirituoſorum atque aromaticorum, roborantium chalybeatorum, alvi ductione iis, quæ ſimul roborant, frictionibus, corporiſque exercitatione, reſtituitur ſanitas. *Aquæ abuſu.*

XVII. Abuſu calidorum, & ſpirituum fermentatorum ſolida nimis ſtimulata tandem flacceſcunt, maxime ſi ſubito in diætam refrigerantem ſe conferunt: humores etiam a ſpirituoſis coagulati ſolitam craſin amittunt, ad hydropem generandum proni. Cavendum in his ne nimis refrigerantibus curatio ſuſcipiatur; ſed aromaticis mitioribus, ſpirituoſis, roborantibus, calidis, ſuſcipienda curatio; ſenſim ad magis refrigerantia deſcendendum, & minorem ſpirituoſorum ingeſtionem. *Spirituoſorum & Calidorum abuſu.*

XVIII. 8. Humorum viſciditas, pituita alba dicta, ſeu Leucophlegmatia, ſive ex diuturnis palpitationibus cordis, ejuſque polypo, ſive defectu pulmonis, ut in aſthmaticis, ſive inertia bilis, vel alia cauſa fuit nata, ob majorem adhæſionem ſolidis, in minimis vaſculis & veſiculis tandem accumulatur, tumorem mollem, frigidum, etiam noctu non diſparentem, digiti impreſſi veſtigium diu retinentem, excitat: ſtimulantibus, diſcutientibus, reſolventibus, frictionibus, fomentationibus penetrantibus prius ſolvenda viſciditas, dein purgantibus, vomitoriis, diureticis, ſudoriferis, phlegmagogis evacuanda; poſtea corpus roborandum, ne recidivet. *Viſciditate.*

XIX. 9. Hæc omnia fieri poſſunt genera vaſis integris permanentibus, ſed etiam iis ruptis in cava effundentibus ſuum liquorem periculoſiſſimus hydrops inducitur, ut a geſtatione ponderis gravioris, concuſſione hypochondrii, duriori pertractatione capitis infantis in partu, vulnera, humores acres vaſa perrodentes, circulatio vehementior, ut in acutis, obſtructio tranſitum lymphæ intercipiens, & multa alia. Ita ex veſiculis ruptis venter impletur aqua: hic omnium periculoſiſſimus, educta enim aqua, ex ſcaturigine aperta ſemper nova ſuppeditatur aqua, ſatius eſt nihil agere, quam paracentheſi præmaturam mortem arceſſere. *Vaſis ruptis.*

XX. 10. In cavis etiam colligitur aqua, ſi naturalis abſorptio humorum intercipiatur, ſive hoc fiat viſciditate humorum oſcula abſorbentia obturantium, ſive defectu motus vitalis in vaſculis liquorem propellentis; quod ex humorum viſcidorum notis & frigiditate corporis cum inertia & pigritia deducimus. Viſcidum ſolvendum, inertia ſolida ſtimulanda, vires ſuffocatæ erigendæ, liquor ob nimiam tenacitatem fluctuatione ſua vix indicia præbens difficile paracentheſi educitur, ſed validioribus diſcutientibus eliminanda. *Defectu abſorptionis.*

XXI. Latex ſeroſus hydropicorum pro ſua natura, cauſa & loco, varia præbet indicia, ut generale aliquid non liceat proponere. *Effectus.*

XXII. Œdema etſi omnem tumorem indicat, a medicis tamen ille dicitur, qui tumor eſt mollis, laxus, indolens, albus, frigidus, foveam retinens impreſſi digiti. In omnibus conſpicitur corporis partibus, præprimis in extremis & palpebris, *OEdema.*

Digitized by Google

bris, continens humorem pellucidum viſcidum; nam a vapore contento Emphyſema vocatur.

Curatio. XXIII. Generatur ut generalis hydrops ſine vaſorum ruptione: Curatur frictionibus, ſuffimentis, linimentis fomentiſque penetrantibus, ligaturis ſuſtentantibus, locata parte in altiori ſitu; purgantibus hydragogis, applicatione roborantium, adſtringentium, aluminoſorum; interne ſolida roboranda, ſtimulanda, & viſciditas ſolvenda.

Hydrocephalon externum. XXIV. Talis Tumor ſi integumenta capitis obſideat, cutis incraſſatur, pallet, mollis, frigida, pellucidaque redditur. Si vero colligitur in panniculo adipoſo, (quod ſæpe agyrtæ æmulantur injectione aquæ facta per exiguam aperturam circa nucas, imponentes ſtupido vulgo) cutis minus pellucida, laxius cohæret cranio, infantibus frequentior, ex difficili partu: & duriori pertractatione obſtetricis. Quandoque partes hæ contuſæ fere ſimilem intumeſcentiam faciunt; ſed liquor contentus loturam carnis refert; alias putreſcit, ex aere artificiali putrefactione genito emphyſema producit. Non multum periculi portendit, ligatura modice ſuſtentatus tumor, & applicatione diſcutientium ſuperatur, maxime ſi interne exhibeantur purgantia hydragoga: ſin vero obſtinate reſiſtat ad inuſtionem, & puncturam deveniendum, niſi gangrænæ metus ea inſtituere prohibeat. ſi loci ſub oculis aut ipſæ palpebræ intumeſcunt, hydrophthalmion vocatur; ipſius autem oculi excreſcentiam ab augmento humoris aquei hydrophthalmiam vocant, quæ epithemate & collyrio adſtringente curanda.

Internum. XXV. Cerebri membranæ, ejuſque ſubſtantia propria ſi hac lympha turgeat, vel ſi colligatur inter has & inter cranium, vel has & cerebrum, aut in cerebri ventriculis, nullus fere externe conſpicitur tumor, frons extrudi videtur, tument palpebræ & oculi, lachrimæ copioſiores, ſenſus hebetiores, & ſomnolentia, quandoque ſuturæ dehiſcunt, dolor acutus per ſinciput & tempora, ſi ſurrexit, vertigo corripit, aures tinniunt, cutis capitis attenuatur, vomunt pituitam, quandoque cibum, neque ventum neque ſolem ferunt. Præcedenti methodo curandum, ſi poſſibile, difficilius enim diſcutitur.

Angina. XXVI. Si faucium membrana mollis admodum & ſpongioſa, aut uvula, tonſillæ, glandulæque ibidem ſitæ, quæ copioſæ, ab hac materia pituitoſa obſeſſæ ſunt; tumore ſuo molli vel deglutitionem vel reſpirationem moleſtam faciunt, fauces, uvula, tonſillæ conſpectu alba, tumidaque apparent. Protinus, quia ſuffocationis periculum imminet, 1. Reſolvenda eſt viſciditas, fomentis, cataplaſmatibus, collutionibus, gargariſmatibus, vaporibus, apophlegmatiſmis ex reſolventibus & adſtringentibus atque incidentibus conſtantibus. 2. Et aliunde derivandus humor purgantibus & diureticis, hydragogis cauteriis, fonticulis, ſetaceis, cucurbitulis, veſicatoriis, epiſpaſticis.

Bronchocele. XXVII. Qui tumor, ſi partes anteriores aſperæ arteriæ glandulamque thyroideam occupat, viſu tactuque facile detegitur, & ut hydrocephalon integumentorum curatur.

Pulmonum & pectoris. XXVIII. Medius venter frequentius, quam incautus judicaret, hydrope tentatur, qui pro varia ſede non ſemper eadem præbet phænomena: quandoque colligitur in pericardio, hydrocardia tunc dicitur, anxietatem inducens, cordis palpitationem, & lipothymiam frequentem. 2. Aut in alterutro vel utroque cavo pectoris ſimul, vaſis lymphaticis ruptis, vel ex hydatidibus exſtillat, vel vaſis abſorbentibus obſtructis accumulatur aqua, quæ, tenuis ſi ſit, fluctuatione concuſſo corpore, ſui indicia præbet: magis vero glutinoſa difficile cognoſcitur: ut & ille qui implet 3. Membranam internam bronchiorum ejuſque glandulas; vel 4. Colligitur in cellulis pulmonum vomicas formans vel hydatides.

Signa. XXIX. Ex ſequentibus obſcuriſſimus hic morbus detegitur. Si reſpiratio difficilis primo ſomni tempore invadit, cumque intercipit, noctu magis urget, ut aerem apertum quærere debeant ægri, mane vero lenitur; Inſpiratio difficilior exſpiratione; anxietas & gravitas pectoris; tuſſis ſicca inanis; faciei calor perit, vultus

Digitized by Google

vultus intumeſcit; ſæpe brachium reſolvitur, torpet quandoque, latus dolet; pedes tumere incipiunt; ungues contrahuntur; quibuſdam venter, & ſcrotum intumeſcunt; fauces exaſperari videntur; rigor ac febris ſuccedunt, & orthopnœa: quandoque ad latus intumeſcit, & indicat, ubi ſecare oportet: ſequi ſolet aſthma diuturnum convulſivum, alioſque morbos pectoris, ſi urina parcior procedat; hydropem capitis & ventris inferioris; frigidamque potationem.

XXX. Si ruat in alvum aqua, videntur levari, verum alvus poſtea iterum conſtipatur, & morbus recidivat, atque pereunt; per copioſiorem autem urinæ evacuationem curati ſunt, & tumore crurum levantur. *Exitus.*

XXXI. Humoris evacuatio tentanda eſt præmiſſis reſolventibus ſi opus, diureticis atque ſudoriferis, imo excitatione ſudoris, accenſo ſpiritu vini; tumore in cruribus excitato; quandoque paracentheſis ſanat, ſi in cavo pectoris hæreat. *Curatio.*

XXXII. In ventre inferiore plura ſunt loca & viſcera, in quibus hydrops generari poteſt, & hic etiam frequentius conſpicitur, quam alibi, hinc & ex varia humoris indole, varia proveniunt ſymptomata in aſcitide. *In inferiore ventre.*

XXXIII. Si enim aqua aſcitis in cavo ventris colligitur, abdomen mole augetur, ægri converſione, compreſſione lateris, murmur fluctuantis percipitur, moles ſemper deorſum vergit, ut uterus aqua plenus perpetuo manet, quibus enim tumor augetur & minuitur, vaſis integris continetur aqua, & magis convaleſcunt. Scrotum utplurimum & pedes intumeſcunt; ſuperiora extenuantur: Tumor cum lunæ phaſi quandoque increſcit: incipere ſolet cum tumore œdematoſo pedum, mane evaneſcente, in cachecticis: quamvis & hoc gravidis & menſium emanſione laborantibus frequens. *Aſcites.*

XXXIV. Aqua ſua mole premens diaphragma difficilem reddit reſpirationem in decubitu. *Effectus mole prementе.*

XXXV. Maſſa ſanguinis privata humore tenui, urinæ fiunt paucæ craſſæ atque turbidæ; ſaliva parcior; ſitis moleſta. *Defectu tenuis.*

XXXVI. Sin vero aqua diuturniori mora corrumpi incipiat: urinæ acrimonia ſtranguria generatur; febris accenditur, vel lenta hectica, vel ardens; tuſſis inanis abſceſſus vel maculæ in cruribus erumpunt; viſcera in putrilaginem convertuntur; partes gangrænoſæ fiunt; ulcera excitantur difficilia ſanatu; tandem convulſiones; cardialgia; vox intercepta; deſipientia; cibi faſtidium; ſtrangulatio cum ſtertore; mors. *Corruptione.*

XXXVII. Si modo diu duret, ſolida laxat, enervat, diſtendit; ſenſim difficilius curatur & ad recidivandum pronus; quod ſi fiat, deſperatum eſt; omneſque functiones languidiores reddit. *Laxatio ſolidis.*

XXXVIII. Aqua hæc vaſis abſorbentibus recepta, ſi non nimis corrupta, in inteſtinorum vaſa depoſita, vel renes, ſponte ſua, vel catharticis, hydragogis, & diureticis eo ducta ſæpe ſolutionem attulit: alias apertura in ſcroto vel umbilico facta, exantlata fuit: cavendum ne acervatim effluat. *Evacuatio.*

XXXIX. Antequam curatio ſuſcipitur, quæ bonum in hydropicis præſagium præbent, cognoſcere oportet: ut appetitus vigens; alimentorum facilis coctio; reſpiratio facilis, ſine dolore; corpus æqualiter tepidum; melius eſt, partes externas aliquantulum intumeſcere, quam colliquari, præſtat tamen nihil horum habere; venter mollis, ſine tuſſi & ſiti, lingua ſit humida etiam a ſomno; alvus exoneret fæces conſiſtentes, non nimis laxa, reſpondeat medicamentis; urina reſpondeat potioni; laboris tolerantia, laſſitudinis exors. Multa horum ſi adſint ſpes eſt, pauca vero periculum, nulla mortem præſagiunt. *Signa bona.*

XL. Si multa ſigna bona adſint, & humor contentus non nimis glutinoſus. 1. Ejus tentanda eſt evacuatio Diureticis, purgationibus, hemeticis, paracentheſi; emiſſariis novis, diſſipantibus. 2. Novam generationem præcavere debemus potus paucitate & indole, victuque exſiccante. 3. Corpus ab aqua liberatum roborandum: de quibus omnibus in generali curatione. *Curatio.*

 XLI.

Digitized by Google

In omento. XLI. Si in hydatidibus vaſculiſque lymphaticis dilatatis, celluliſque pinguedinoſis omenti colligatur aqua (de meſenteria enim (VII) hepate (VI.) & liene (V) actum eſt) venter circa præcordia intumeſcit, circa pubem autem gracilis, aggravatur ſtomachus ab ingeſtis, reliquum corpus macreſcit, tandem œdematoſum fit, nulla percipitur fluctuatio.

In peritonæo. XLII. Si autem in peritonæi formatis hydatidibus hæreat, fere eadem conſpiciuntur, ſed totus venter æqualiter intumeſcit. In his, quoniam viſciditas ſumma adeſt plerumque, prius reſolvenda eſt tenacitas, dein educendus humor: ſed paracentheſis nihil juvat.

Uteri & ovarii hydrops. XLIII. Poſt menſium lochiorumve obſtructione & ex horum profluvio, vel a partu difficiliore & abortu, in fæminis annoſis, ſi exoriatur tumor in infimo ventre, tibiis, & lumbis, ſenſim increſcens, totum ventrem adimplens, ſine dolore, mollis, æqualis, ſenſim majorem moleſtiam creans; mammæ flacceſcant, faciei color vividus pereat; os uteri clauſum gracile & humidum ſit; menſes integre ſubſiſtant vel pauciores & pravi fiant, & ante tempus deficiant, ſintque aquoſi non valde cruenti; & præprimis ſi aliquo tempore magnam humoris ſeroſi quantitatem per pudenda emittant; tandemque dolor in imo ventre & lumbis & laterum mollitudine generatur, his judicandum eſt, uteri ſubſtantiam vel ejus cavum plenum aqua eſſe. qui vero hydrops ovaria occupat, ſterilibus aut annoſis plerumque mulieribus frequens, difficilis cognitu & curatu, plerumque in aſciten tranſit. Præter generalem hydropis curationem, hæc ſpecies diuretica, emmenagoga, & aperientia poſtulat.

Alii tumores. XLIV. Quomodo alii ventris tumores ſcirrhoſi, inflammatorii, carnei, ventoſi, molæ, & graviditates, & cognoſcuntur & ab his diſtinguuntur; ex comparatione horum manifeſtum evadet.

Hydrocele in integumentis. XLV. Si aqua colligatur in integumentis ſcroti, membrum etiam virile ſimul intumeſcit; tumor eſt mollis, albus, pellucidus, indolens; præputium tumefactum phymoſin & paraphymoſin producit; & membrum iſtud ſæpe miris modis contorquetur; infantibus & hydropicis frequentior. Applicatione fotus diſcutientis, ſuſtentatione per ſubligaculum, cavenda vero preſſio ſupra os pubis, curandus tumor: ſi non cedat, levi ſcarificatione, aut ſetaceo trajecto, aqua educenda ſimul.

In cellulis. XLVI. In cellulis vero pinguedinoſis ſi contineatur, præputium non intumeſcit, tumor minus pellucidus, & facta apertura humor ob lentorem non effluit. Si priori methodo non cedat, cauſtico inurenda eſt eſchara ſatis magna, apertura enim inciſione facta protinus collabitur, plaga clauſtico facta aliquamdiu turunda aperta eſt ſervanda, ut tota tunica adipoſa in ſuppurationem convertatur, & tunica vaginalis integumentis concreſcat.

In ſcroti cavo. XLVII. Si vero in alterutro cavo ſcroti, vel utroque hæreat, integumenta laxa, parum tumefacta, ſed veſica ſemiplena aquæ videtur; Teſtes & vaſa ſpermatica tactu facile diſtingui poſſunt; utplurimum virga contrahitur, ejuſque integumenta corrugantur: ſi diſcuti nequeat, pertuſione ad diſtantiam digiti tranſverſi a media linea burſæ, vel ſetaceo trajecto educendus eſt humor: verum recidivare ſolet, quare præſtantius per longitudinem ſecare, & implere cavitatem linteo carpto ſpiritu vini madido, ut omnia in unam maſſam conferruminentur.

In tunica vaginali & vaſis ſpermaticis. XLVIII. Si hæreat in ſubſtantia tunicæ vaginalis, vel in ejus cavo, tunc tumor mollior eſt, utplurimum ab inferiore parte circa teſtem intumeſcere incipit, ſenſim altius aſcendit., contra aliarum herniarum increſcendi modum, tandem herniæ ventoſæ pyriformem figuram acquirit, ſed teſtem involventem, nondum cedentem in decubitu horizontali. Diſſipando & ſecando ut præcedentes, vitatis vaſis, curandus. quandoque in vaſis varicoſis teſtium ſi hæreat, humor, *hygrocirſocele* dictum, vermiculari reptatu veluti, & figura pyramidali varicoſa, cum aliis notis hydropis dignoſcitur: ſolis diſſipantibus diſcutiendus tumor; quemadmodum etiam ille, qui teſtis ſubſtantiam occupat.

XLIX.

Digitized by Google

XLIX. In hydrope Aſcite frequens, preſſione & gravitate aquæ, interna lamella peritonæi per annulum muſculorum abdominalium truditur, & aqua impletur; ab inguinibus incipit, ſenſim deſcendit, & augetur mole; tumor eſt mollis, gravitate ſua contentum liquorem declarat, in ventrem committi poteſt ut aliæ herniæ, atque ſubligaculo curatur: ſin vero non procedit, ſacculus formatus aperiendus, turunda dura indatur annulo, ut partes excoriatæ probe coaleſcant. *In lamella peritonæi.*

L. Umbilico dilatato, prominet ſæpe in aſcite tumor aquoſus pellucidus, Hydromphalos dictus, qui ruptus felicem dedit curationem, & occaſionem præbuit ſine multo molimine in hoc loco inſtituendæ paracentheſis. *Hydromphalos.*

LI. Ad generalem hydropis curationem requiruntur. 1. Liquoris inviſcati attenuatio. 2. Liquidi abundantis diminutio, aucta quadam evacuatione. 3. Symptomatis urgentis lenimen. 4. Detractio pabuli novum ſuppeditantis, potus abſtinentia & diæta exſiccante. 5. Tandem corporis roboratio, ne recidivet. *Hydropis Curatio.*

LII. Quomodo viſciditas & ſcirrhus reſolvatur, proprio titulo docebitur, unde modus & medicamenta peti poſſunt. His ſæpe ſolis, cum victu exſiccante, potus abſtinentia, roboratione corporis, atque laboribus, ſuperatur hydrops. *Viſciditatis ſolutio.*

LIII. In iis, qui facile ferunt purgantia, alvuſque facile ſolvitur, ataxia ſpirituum non vexati, ſed venter detumeſcit ex aſſumpto purgante, aut non intenditur, neque hydrops oritur ex febre intermittente, tumor durus ſcirrhoſus alicujus viſceris adeſt, ne viſcera corrupta ſunt; a lenioribus hydragogis eſt incipiendum, ſenſim ad fortiora procedendum, ſæpe repetenda, forma præprimis liquida, donec omnis aqua exantlata ſit: ſi vero viſciditas adſit, ea prius ſolvenda. Haud tutum linimentis ventri inunctis alvum ducere. *Eductio per purgantia.*

LIV. Quum vomitus validam faciat concuſſionem, attendendum, 1. Num valeant vaſa hunc impetum ferre ſine ruptione; 2. Num æger facile vomat; 3. An ex vomitu levari ſoleat; 4. An nauſea adſit, & indicia accumulati humoris circa ventriculum; 5. An non laboret teneritudine ſolidorum; aliaque quæ vomitorii exhibitionem vetarent: dum vomit, id promovendum liquore tepido; ſi nimius ſit vomitus, ſpirituoſis aliiſque, ut in vomitu dicitur, compeſcendus. *Vomitoria.*

LV. In debilioribus, ataxiæ ſpirituum obnoxiis, qui non facile ferunt cathartica aut emetica, ſi viſciditas adſit, & maxime in fæminis menſium obſtructione laborantibus, hydropeque pectoris & uteri, tota evacuatio diureticis committenda, quando nullis catharticis hæc evacuatio eſt turbanda. *Diuretica.*

LVI. Quandoque in hac regione, ſpontanea aut artificiali ſalivatione mercurio excitata, hydropici ab aqua liberati ſunt. *Sialagoga.*

LVII. Quæ aqua veſicatoriis & cauteriis elicitur, præprimis in extremis partibus, gangrænam inducere ſolet, vel ulcus inſanabile. Sed in particulari hydrope capitis & ſcroti, inuſtio, ſetacea, puncturæ, ſi aliis non cedit, ſanationem attulere. *Veſicatoria. cauteria. punctura.*

LVIII. Diſcutientia vero egregia ſunt, attenuant & expellunt humores, roborant ſolida, & recidivam præveniunt. *Diſcutientia.*

LIX. Difficile eſt medicamentis internis ſudorem in hydropicis elicere, verum tamen accenſione ſpiritus vini, primo moderato, dein fortiori calore eductus ſudor multum levaminis attulit. *Sudorifera.*

LX. Pauci inſtituta paracentheſi ſanati ſunt, vel quod aqua hærebat hydatidibus omenti, meſenterii, ovarii; aut diuturniori mora corrupta aqua maceraverat viſcera; aut nimis ſero inſtituta paracentheſis viribus exhauſtis mortem prematuram acceſſivit. In principio tutioribus curatur hydrops, in vetuſto, viſceribus corruptis, nullum auxilium adfert, niſi promineat umbilicus, qui viam aquis parare videtur. *Paracentheſis.*

LXI. In principio hydropis, & poſt aquæ eductionem, vel præveniunt, vel recidivam intercipiunt roborantia, ſtomachica amara, corporis exercitatio, frictiones, vectiones, potus abſtinentia, victus exſiccans: quæ ergo ſummi uſus in hydro- *Roborantia ſtomachica.*

Digitized by Google

hydrope habenda, imo natus hydrops quandoque his ſuperatur. Dum huic indicationi inſiſtimus, neque purgantibus, neque emeticis corpus turbandum.

Sitis fallenda. LXII. Moleſtiſſimum hydropicorum ſymptoma, ſitis nempe, lenitur, collutione oris cum aqua frigida vel acidula facta; tum ſucco citri, ſpiritu vitrioli, nitri, ſalis, ſulphuris per campanam; aut teneat in ore tamarindum, taleolam citri ſaccharo impraegnatam, vel fruſtulum ſalis prunellæ, neutiquam vero hæc deglutienda; aut maſticet maſtichen.

Quæſtiones. LXIII. Ex præcedenti deſcriptione hæc intelligi poſſunt.

1. Cur hydrops ex liene cum pedum tumore incipit?
2. Num ille, qui ex laterum mollitudine incipit, obſtructionem meſenterii arguit.
3. Cur vitia lumborum ſæpe hydropifica?
4. Quinam hydrops ab alvi fluxu intenditur, & nunquam ſanatur?
5. Cui hydropi alvi fluxus ſuperveniens ſolutio?
6. Cur mulieres gravidæ ſæpe laborant œdemate pedum?
7. Quænam differentia inter hydropem & œdema?
8. Cur ex ſcirrho glandularum ſubaxillarium ſæpe brachii tumor œdematoſus?
9. Num obſtructio oſculorum lacteorum in inteſtinis hydropis cauſa?
10. Cur a Tympanitide & doloribus colicis diuturnioribus ſæpe aſcites?
11. An ab hepatis frigiditate hydrops?
12. Cur quidam tumores pedum œdematoſi mane diſparent, alii vero perſtant?
13. Hydrops poſt quartanam diuturnam Cortice Kinæ Kinæ ſanatam, an febris vel medicamenti ſymptoma?
14. Num omnibus hydropicis purgantia præſcribenda?
15. An hydrops aſcites ſemper a vaſis ruptis?
16. Cur paracentheſi raro ſanantur?
17. An aquæ viæ e ſtomacho per omentum ad renes?
18. An aqua hydropicorum immediate tantum per ductum pancreaticum, mediate per ductus ſalivales in inteſtina derivatur?
19. An nunquam in hydrope vena ſecanda?
20. Cur urinæ paucæ malæ, copioſæ bonæ?
21. Cur urinæ lixivioſæ cum dyſpnœa ſunt hydropificæ?
22. Cur urina pauca & turbata mala?
23. Cur alvus conſtipata & profuſa mala?
24. Urinę ſtillicidium hydropicis cur peſſimum?
25. Hydropici a febre tentati cur periclitantur?
26. Cur abſceſſus & crurum macula hydropicis peſſima?
27. Cur ſuperveniens convulſio interficit?
28. Cur tuſſis hydropicis mala, maxime ſi tumores in cruribus habeant?
29. Cur inveteratus hydrops poſt curationem frequenter recurrit?
30. Cur hydropis recidiva valde timenda?
31. Cur infans ex hydropico natus ſæpe rachitide infeſtatur?
32. Quomodo hydropici liberantur, ſi aqua in ventrem confluit?
33. Cur bilis non educenda in hydropicis?
34. An rhabarbarum hydropicis non exhibendum, quod fœces flavo colore tingat?
35. Cur ab hypochondriorum concuſſione quandoque hydrops?
36. Cur bilis mutata indoles tandem ad hydropem diſponit?
37. Unde reſpiratio difficilis in aſcite?
38. Cur venter poſt purgationem ſæpe intenditur, quæ tamen intumeſcentia diſparet dato narcotico?
39. Quando refrigerantia exhibenda?
40. Cur fœminæ frequentius afficiuntur præprimis ſteriles, & annoſæ.

41.

Digitized by Google

41. Cur hyeme, & tempeſtate humida magis intumeſcunt, quam æſtate & tempore ſereno?

42. Num a ſanguinis debilitate hydrops?

43. Cur in pectoris & uteri hydrope diuretica, in aſcite potius cathartica exhibenda?

44. Cur cathartica hydropem augent, ſi ex nimia evacuatione proveniat?

TRACTATUS TRIGESIMUS SEXTUS.

De Urina.

I. QUum urinæ cognitio ad liquidorum generalem deſcriptionem pertineat, eam hoc loco pertractare ordo exigit.

II. Urina ſive lotium vocatur omnis liquor in renibus ſecretus; per ureteres in veſicam delatus, inde per urethram ex corpore emiſſus. *Definitio.*

III. In lotii inſpectione Medicum ad duo attendere opportet. 1. Liquorem ipſum: 2. Quæ in eo continentur. Antequam vero de urinæ nimia profuſione, crebra cupiditate, difficultate, ſuppreſſione & ſimilibus agetur, harum partium deſcriptio præcedere debet, quod in ſecunda parte Compendii exequi conſtituimus. *Diviſio.*

IV. In liquore attendimus; 1. Ad Calorem. 2. Odorem. 3. Saporem. 4. Senſationem. 5. Quantitatem. 6. Conſiſtentiam. *Liquor ipſe dividitur.*

V. Color in urina ſana & optima rufus eſt, niſi a potionis aſſumptione, qua lotium magis diluitur; teſtantibus Hippocrate & Celſo, ſeu potius dilute flavus, qualis eſt color corticis Citri maturi. in exercitatis coloratior, in otioſis dilutior. Verum talis in morbis cum multa materia indicat, cauſam morbi retineri in corpore; in peſte autem, morbiſque quibuſdam externarum partium vitia urinis non communicantibus, nihil indicii præbet. recedens autem ab hoc colore multa exhibet ſcitu neceſſaria. *1. Color.*

VI. Si enim alba emittitur, in acutis, ardente, & catocho, cruditatem, retentionem materiæ, & periculum indicat, alba tenuis, clara, aquoſa, pellucida, in pleuritide, & ardentibus non ſolum prædicta indicat, ſed & materiæ translationem in cerebrum, & delirium portendit. in phrenitide aliiſque capitis malis, & convulſionibus, morbi augmentum indicat, ſive talis a principio mingatur, ſive etiam poſt coloratam urinam prius emiſſam, poſt peractam criſin recidivam portendit. in vetuſto morbo & anaſarca diuturnitatem, & periculum. in ſanis quoque talis emittitur aliquot horis a potione vel cibo, ſed vero candidior tunc eſt. *Alba & tenuis.*

VII. Verum alba & craſſa urina in acutis, ſi abſceſſus pone aures aut ad inferiora inſtant, liberat; &, ſi apparuerint parotides, ſanitatem promittit. In ſcorbuto autem, acrimonia acida, laxitateque ſolidorum & inertia, atque hydrope indicat virium defectum, cruditatemque humorum, morbi periculum & diuturnitatem. In nephritide, dolore lumborum & circa pubem, cum aliis ſignis, calculi præſentiam indicat, aut acrimoniam in eo humore, qui naturaliter ex lateribus ureterum & veſicæ ad has partes obliniendas deſtinatus eſt. Arthriticis & podagricis hujuſmodi urina ſanationem attulit, ex quo forſan infertur, acrimoniam horum latere in eo liquore, qui deponitur intra fibras nervorum. *Alba craſſa*

VIII. Urina coloratior, ſubrubra, rubra, florida, prærubra & ſanguinea, ut gradus coloris differunt, ita quantitatem materiæ indicant; quo enim minor aquæ ad reliqua urinæ proportio, eo color magis intenſus; & cum augmento putredinis intenditur color: ita colorata urina vel manet pellucida, vel turbatur; cum levamento & ſubſidentia aut ſine iis, conſtans vel mutabilis, de quibus infra. *Rubra.*

IX. Ex humoris aquoſi penuria urinam colorari probat evaporatio Bellini; unde *Penuria humorum.*

Digitized by Google

de in rigidiſſima inedia & potus penuria coloratior urina conſpicitur. in alvi fluxu, ſudoribus, & quibus copioſior eſt perſpiratio, lotium fit rubicundius, quibus adjungitur hydrops colligens lympham in veſiculis vel cavo corporis quodam.

Putredine. X. Urinæ color quoque intenditur ſenſim, ſi putreſcat. ut in omni humorum putredine, ſcorbuto, laxitate & inertia ſolidorum, hyſtericis, hypochondriacis, ſcabioſis, hecticis, tabe nervoſa, fluxionibus, pleuritide lymphatica, acrimonia alcalina, dolore hæmorrhoidum, quibuſdam paralyticis, nephriticis, omnibuſque morbis chronicis, in quibus in principio urina alba cruda craſſa emittitur, ſi diutius durant, colliquefacta hæc materies & putreſcens rubedine tingit urinam; & quia ſimul acris, doloribus vagis, a fluxionibus dictis, vexantur. Curatio in propriis morbis quærenda.

Digeſtione. XI. Digeſta in calore rubet, etiamſi nihil humoris tenuioris amittatur, & quo calor major & diuturnior, eo magis quoque intenditur color. Ita in febribus ardentibus, inflammatoriis, Eryſipelatoſis, aliiſque acutis: ex hac cauſa multa cognoſcit Medicus & prædicit. in principio acutorum modice tincta ergo ſalutaris, quod morbi genius hoc exigit, maxime ſi habeat ſubſidentiam lævem & albam; ſi vero rubra ſit ſubſidentia, etiam periculo caret, ſed morbus fit longior; nam decolor notat tenuia tunc tantum tranſmitti: prærubra vero in principio validum motum indicat, aut tenue deficere; quare vehementiam & diuturnitatem indicat. Circa ſtatum vero ſi attenuetur, omnino mala, retinetur enim materia: ſi tenuis tunc maneat, quia hoc tempore craſſiora evacuanda ſunt, vel abſceſſum, vel acutiem, vel diuturnitatem, vel mortem, & in his ſi levamentum ſurſum verſus conſpicitur, delirium portendit. Poſt judicationem recidivam præſagit, & prava eſt in rigoribus acutorum: initium enim arguit morbi.

Suppreſſa alia evacuatione. XII. Coloratior in menſibus, hæmorrhagiis, hæmorrhoidibus, atque alvo ſuppreſſa conſpicitur, ſine periculo, imo cum ægri emolumento, quod hac via ſuccenturiatam ſubeat evacuationem: cave tamen ne ſanguis urinæ miſtus, ut in mictu cruento, pro urina cruenta aut ſanguinea habeatur: quum hic color præruber non provenit ex meri ſanguinis admiſtione.

Bilioſa fulva. XIII. Urinæ Color ad flavedinem accedens varia accipit nomina, ut urina bilioſa, flammea, crocea, fulva, citrina, flava, quæ vel eſt craſſa vel tenuis, pellucida vel caliginoſa, cum vel ſine ſedimento, lintea immerſa tingens vel non.

Defectu tenuis. XIV. Defectu alimentorum, & potionis penuria, flavedine tingitur urina, quod proportio aquæ in lotio fiat minor, quare humores circulatione inutiles facti maximam urinæ quantitatem præbent. quemadmodum hoc etiam fit in omni evacuatione copioſiori humoris tenuioris, per alvum, ſudorem & inſenſibilem perſpirationem; & humoris lactei in nimia lactatione.

Corruptione humorum. XV. Si materies chyloſa defectu virium non ſubigatur, ſpontanea corruptione in flavedinem convertitur, quemadmodum cacochymicis, & ſcorbuticis in ipſa cute eſt hæc materies per veſicam emiſſa, quo magis tincta, eo majorem cruditatem indicat, ſimili etiam modo in tympanitide crocea ſplendida mittitur. verum linteum intinctum non tingit ſuo colore, quo ab ictericorum urina diſtinguitur.

Eryſipelate. XVI. Flammea, clara, crocea, aurea redditur, ſi febris ab eryſipelate accenditur, quæ materies a veteribus bilis dicta fuit, corrupta enim materia oleoſa aut pinguedinoſa hanc materiem præbet, nunquam in pus abeuntem, magiſque ſævit quam materia phlogiſtica, non ſubit coctionem: quare hujuſmodi urina in febribus continuis, & tertiana intermittente & remittente bilioſa, viſa periculum & longitudinem portendit, & ut vocant cruditatem, qui non diſtinguunt febrem eryſipelatoſam ab Inflammatoria.

Inflammatione. XVII. Si autem vi circulationis in ardentibus, acutis, & inflammatoriis morbis eo uſque condenſatus ſit ſanguis, ut urinam flavam, fulvam & tenuem dimittat longo tempore, morbus in magna cruditate eſſe conſuevit, & ſæpe, antequam

Digitized by Google

tequam ſpatio matureſcat, hominem rapit; aut, ſi bona alia ſigna adſint, abſceſſum excitare ſolet ad partes inferiores; a criſi vero recidivam indicat.

XVIII. Ictericis ab obſtructione veſicæ felleæ urinæ flavæ, obſcuræ, & valde ſaturatæ minguntur, quod materies bilioſa ſanguine recepta hac via evacuetur: linteum immerſum flavo colore tingitur, qui difficile admodum elui poteſt. *Ictero.*

XIX. Æruginoſa, porracea, praſina, & nigra, quod in acutis denotant materiem phlogiſticam in ſphacelum abiiſſe, lethalem prognoſim præbent. Si vero ſubviridis aut vireſcens, longum & periculoſum morbum; in hac ſi ſedimentum album, & color magis dilutus, non valde periculoſa eſt. Verum in ſcorbuticis & hypochondriacis, a ſcabie retropulſa, cum dolore lumborum, ſine multo periculo nigræ urinæ evacuantur, materia ſcilicet atrabilaria liquefacta hac via evacuata. In menſium autem emanſione, & hæmorrhoidibus ſuppreſſis, cum euphoria ægri minguntur. Talis quoque fit a Caſſia fiſtula aſſumpta. *Nigra.*

XX. Urina pellucida, aquoſa, clara, limpida, maximeque diluta, indicat humoris tenuioris proportionem ſuperare reliqua principia: Talis, ſi fiat a copioſiori potionis calidæ ingurgitatione, nihil mali indicat, niſi quod cauſa perſeverante ſolidorum inertia & laxitas ſit exſpectanda. In Pueris, quibus naturaliter urina alba, craſſa, aquoſa prodit, indicat materiam craſſam & crudam retineri, a qua obſtructiones ſæpe meſenterii fiunt. A partu & hæmorrhagiis profuſioribus utplurimum ſine damno hujuſmodi urina emittitur. In morbis autem chronicis, quia indicat craſſiora retineri, morbum auget in hyſtericis & convulſionibus obnoxiis indicat incepiſſe motum convulſivum in tubulis renalibus, & præſagit paroxyſmum. ſolo animi pathemate in multis talis urina copioſe evacuatur. In morbis acutis, in quibus oportet urinam rubram ſedimentoſam eſſe, ſi tenuis & clara mingatur, convulſio aut delirium imminet, maxime ſi nubecula ſurſum vergat, quæ ſi fiant, lethale; alias parotides præſagiunt: cum enæoremate nigro, in phrenitide mors expectanda. Verum in nephriticis inter calculi ſigna cenſetur urina limpida. *Aquoſa.*

XXI. In urina ſingularis odor percipitur, quo facile a reliquorum animalium urina diſcernitur. ſi vero omnis odoris expers ſit, ſummam arguit debilitatem; alienum odorem ex aſſumptis in urina invenimus, ut ab eſu aſparagorum, aſſumptione terebinthinæ & ſimilium, quandoque vas, quo urina recepta fuit, quodam odore imbutum; ſed hæc ad cognitionem & prædictionem nihil, ad fraudem autem detegendam ſæpe multum faciunt. Odor acidus raro in urina invenitur, niſi in valetudinariis, & illis qui acidis delectantur. Verum fœtor ſæpe invenitur, quod humores noſtri ſponte corrumpantur; ſi ergo ex ceteris ſignis conſtat, urinam fœtentem talem a ſanguine ſeparari, ſummam arguit humorum putredinem, & morbum periculoſum. verum in calculoſis, ulcere renum, veſicæ, & pudendorum, decipit; quandoque talis odor admiſtione liquoris ex pudendis effluentis communicatur urinæ, quemadmodum frequenter in menſium & lochiorum ſuppreſſione: ulcere uteri, pudendorum, atque fluore albo & gonorrhœa. *2. Odor.*

XXII. Sapor ſubſalſus, urinoſus, alcalicus, putreſcens, urinæ naturalis, in acidum convertitur ſed raro, ut ſupra in odore indicavimus. alias vero ſubdulcis, melleus, ut in diabete Infantum dentientium, aut quibus eſt tanta tubulorum renalium laxitas, qua pars chyloſa corporis ſimul tranſeat. *3. Sapor.*

XXIII. Quoniam urethra mucilagine obducta eſt in ſanitate, nullum infert, etiamſi ſit urina acris, dolorem; verum abraſa hac mucilagine, urethra denudata dolet ab omni urina, de his in ſtranguria & Dyſuria. verum etiam in bilioſis morbis, quod urina fiat acris lixivioſa, mingendi difficultatem, impoſſibilem retentionem producit. omnis urina, quæ clam emittitur in acutis, vel quod inſenſibilitatem, vel paralyſin harum partium indicet, periculoſa. *4. Senſatio.*

XXIV. Turpiter errant multi in quantitatis ſupputatione vel acutiſſimi viri, non animadvertentes in homine ſano inſenſibilem perſpirationem majus pondus *Quantitas.*

Digitized by Google

liquoris auferre, quam urinæ evacuatio detrahit.

Minor. XXV. Quantitatem minui, defectu potionis, alia evacuatione copioſiore, humorum viſciditate, lentore, tubulis renalibus obſtructis, anguſtatis, vel compreſſis, minus motis, & quæ inde fiunt, deſcripſimus in noſtro *Tractatu de Inſenſibili perſpiratione*, *Titulo de urina* §. 14. *ad* 22. Quæ autem in hoc comma ulterius conferenda erant, reſervabimus, donec de Iſchuria & Dyſuria acturi ſumus. generaliter morbis pectoris, & hydropicis febribuſque ardentibus, minor quantitas ſemper timenda.

Major. XXVI. Urina copioſior dicitur, ſi plus quam dimidia aſſumtorum quantitas hac via evacuatur: cauſas hujus notavimus in *Tract. de Inſenſibili perſpiratione*, *Titulo urinæ* §. 5. *ad* 13. ab uberiorem autem cognitionem hæc pauca adjicere ſtatui. Copioſiorem evacuationem, etſi ſit urina tenuis, leucophlegmaticis, & hydropicis prodeſſe; verum catarrhoſis, ſpaſmodicis, hyſtericis, hypochondriacis, animi pathematibus exagitatis, prædicere paroxyſmum, & morbum aggravare. Copioſam viſcidam gelatinoſam arthritidi, apoplexiæ, lumborum dolori, præcordiorum murmuribus, pituitoſis, cacheĉticis, multum levaminis, imo integram ſanitatem attuliſſe. In acutis, inflammatoriis febribus, peripneumonia, pleuritide, hepatitide, aliiſque, reſolutionem indicaſſe, etiam inſtantem abſceſſum præveniſſe.

6. Conſiſtentia. XXVII. Quum ex proportione contentorum ad partem aquoſam deſumatur conſiſtentia, ea igitur diſtingui poteſt in urinam Craſſam & Tenuem.

Craſſa. XXVIII. Craſſam urinam generari 1. Tenuis inopia; 2. Admiſtione muci viarum urinæ; 3. Materia cruda alimentorum; 4. Viſciditate humorum ex materia colliquata, detrita a motu febrili, febre intermittente, febre acuta; 5. Materia purulenta; 6. Sphacelata; 7. Atrabilaria; 8. Scorbutica; demonſtravimus etiam in *Tract. de Inſenſibili perſpiratione*, *Titulo Urinæ* §. 24. *ad* 37. Quibus hæc addi poſſunt, ſi urina craſſa turbida, qualis jumentorum, diu mingatur in acutis, ſemper capitis mala imminent; ſi his jungantur vigiliæ, ſitis, capitis dolor, delirium imminet: ſin vero adſit ſopor, capitis gravitas, & pulſus debilis, lethargum prædicit; quandoque recidivam. pauca & turbida in hydrope cum febre pernicioſa. Icterici urina craſſa, rubra, flava, multa, ſæpe liberantur. Menſium, & lochiorum, & hæmorrhoidum obſtructione laborantes, critice ſæpe mingunt urinam craſſam copioſam prærubram, vel quandoque nigram. materia arthritica per urinam craſſam gelatinoſam evacuata fuit.

Tenuis. XXIX. Huic oppoſita eſt urina Tenuis. 1. Talis fit ex majori humoris aquoſi quantitate admiſta, quando aquoſa clara & decolor vocatur (§. XX.) 2. Tam arcta admiſtione reliquorum principiorum, ut ubique pellucida maneat, nihilque deponat: hæc magis minuſve colorata invenitur. non eſt æſtimandum, minorem copiam contentorum in Tenui quam craſſa urina contineri, ſales enim in aqua ſoluti non obfuſcant aut craſſiorem faciunt liquorem; verum hæc principiorum accurata miſcela tam diu in urina conſpicitur, quamdiu in nobis increſcit morbus: quare tenuis & colorata urina inter certiſſima cruditatis ſigna cenſetur; peſſima ergo in hydrope cum febre, & in acutis, quæ miteſcere videntur, horrorem enim & rigorem, aut recidivam portendit, in capitis morbis, mala; præſagit phrenitidem & delirium, præprimis ſi levamentum ſubnigrum in ea conſpicitur: circa ſtatum morbi longitudinem, periculum, dolorem, aut abſceſſum ad aliquam partem per metaſtaſin præſagit. Talis quoque, ſed conquaſſata valde ſpumans, conſpicitur in febre hectica.

Bullæ. XXX. Secundo obſervanda ſunt contenta in lotio, & quidem in urinæ ſuperficie quandoque inveniuntur *Bullæ*, quæ ex levi conquaſſatione excitantur, & diutiſſime perſiſtunt, indicant urinam nimis ſaponaceam eſſe, pinguedinem corporis colliqueſcere, unde macreſcit corpus & languet, tandem atrophia & febre hectica perit: alias indicat nephritica mala.

Pellicula. XXXI. Quandoque quædam araneis ſimilia ſuperſident, ſeu pellicula quædam, quæ

Digitized by Google

quæ uroſcopi inclinatione lateribus adhæret; in ſcorbuto, febre intermittente diuturna, & febre hectica frequens ex colliquatione quoque humorum proveniens; in acutis convulſiones ſæpe præſagit.

XXXII. In ſcorbuticorum urina, qui patiuntur dolores articulorum & circa lumbos, cum ſenſu frigoris partis dolentis, ſæpe inveniuntur particulæ ſcintillantes, per totam urinæ calentis ſubſtantiam diſperſæ, a Celſo Miculæ dictæ, quæ refrigerata urina utplurimum cryſtallorum inſtar ſe lateribus matulæ applicant, difficulter poſtea abſtergendæ. *Miculæ.*

XXXIII. In ſcorbuticorum, nephriticorum, podagricorum, calculo veſicæ, aut dolore lumborum cum frigoris ſenſu laborantium, urina, ſæpe quædam corpuſcula minima arenoſa inveniuntur, quæ vel prudentiſſimis quandoque imponunt medicis, ſentientibus certiſſimum eſſe nephritidis ſignum: verum hæc corpuſcula non idem agnoſcunt principium: quippe ſi hæc arenoſa ſtatim in calida appareant urina, libereque fluctuant in matulæ fundo, nephritidis ſignum; ſive facile conterantur, ſive lapideam poſſideant duritiem; id enim a majori vel minori tenacitate materiæ glutinoſæ partes terreſtres, lapideas, vel arenoſas, nectentis dependet: verum ſi demum poſt refrigeratam urinam arenoſa appareant, ſive lateribus matulæ inſtar cryſtallorum tenaciſſime adhæreant; ſive facile a lateribus dimoveantur, & tum demum in fundo fluctuent, ſalinæ materię concretionem in ſcorbuticis, nephritide notha, & podagricis indicant: hęc ſpecies in veros calculos ſępe convertitur: quandoque utrique morbi ſimul hominem infeſtant. *Arenulæ.*

XXXIV. Quibus in urina carunculę, a glandulis exiguis induratis, ſeparatis a reliqua ſubſtantia, vel & materia in lacunis harum partium prius concreta, urinę miſta, conſpiciuntur; aut ſi maſſa carnea, aut polypoſa emittatur; vel filamenta tenuia, vel pili ex materia concreta in renum tubulis; aut merus ſanguis, iſque concretus, dilatatis vel ruptis oſculis arteriarum in renibus, vel ipſo ſanguine nimia tenuitate peccante emittuntur; renum, vel veſicę morbo laborant. *Varia, vitia organi.*

XXXV. Quamvis puris evacuatio cum urina utplurimum renum & veſicę morbos indicet (ut Hipp. S. 4. Aph. 75. & 81.): veſicę dolorem & tumorem minuit, maxime in pueris a 7. ad 15. annum, non tamen ſemper hoc obtinet: quippe inflammationes, abſceſſus & ulcera, quod in calculoſis frequens, non ſolum hac via pus emittunt; verum etiam in morbis acutis materiam purulentam vis vitę mandat quandoque renibus: in phthiſi, empyemate, imo aliis abſceſſibus magnis non raro pus ad renes ducitur, & cum urina evacuatur. *Pus.*

XXXVI. In inferna urinę refrigeratę parte multa ſępe continentur in morbis, quę ſcitu neceſſaria ſunt, quę ſedimina, ſubſidentia, reſidentia, ſubjecta, hypoſtaſes, & ſedimenta dicuntur. *Sedimentum.*

XXXVII. Si enim ſedimentum ſit album, lęve, ęquale, conſtans, in acutis ſolutionem, ſecuritatem, & citam criſim portendit; ita etiam in inflammatione veſicę. Verum in morbis chronicis tumorem & dolorem circa articulos eſſe indicat. *Album.*

XXXVIII. Quum vero id album ſedimentum farinam craſſam, Gręcis *Crimnodes*, refert, longam valetudinem prędicit, & indicat viſcera debilia, inertiam ſolidorum, ſtomachi coctionem inverſam, quibus ingeſta alimenta ſubigi nequeunt; talis in pituitoſis, morbis multis chronicis, ſcorbuto, morbo regio ex pituita, qualis ab Hipp. b. 245. deſcribitur, emittitur ſępe: in acutis, ſed raro hoc fit, ſi talis reddatur, longitudinem & periculum indicat. *Farinoſum.*

XXXIX. Peſſima eſt urina, quę furfuracea vel laminoſa continet in acutis, aut quæ tanquam ex furfuribus factas, Græcis *petaloides*, nubeculas repræſentat. eſt etiam ſignum veſicam ſcabie laborare; ſi quis ſanguinem, pus aut ſquamulas mejat, & odor gravis eſt, veſicæ exulcerationem ſignificat. In vehementi podagræ dolore furfuracea vel laminoſa quoque evacuantur. *Furfuracea.*

Membranacea. XL. Membranacea urina, quæ cum horrore ſupprimitur, convulſionis prænuncia.

Grandinoſa. XLI. Grandinoſa & genituralis urina laborioſum; niſi poſt profuſas hæmorrhagias.

Sputiforme, limoſum. XLII. Quæ urina ſputiformem habet hypoſtaſin vel limoſam, horrorem denunciat. Periculoſa eſt urina, quæ ex compactis quibuſdam innatantibus ſubſidentiam habet ſublividam, limoſam. Num in talibus præcordium dolet? dextrum arbitror, aut etiam cum virore pallidi fiunt? & abſceſſus circa aurem dolentes? His paululum erumpens alvus pernicioſa eſt.

Lateritium. XLIII. Si in urinæ refrigeratæ fundo deponatur ſedimentum veluti ex farina, cui admiſtæ ſunt quædam particulæ rubræ inſtar lateris rubri comminuti, cum quadam pellicula in urinæ ſuperficie natante, certiſſimum ſignum eſt febris intermittentis, etſi ſub aliis ſymptomatibus lateat, ut docuit corticis peruviani uſus in his. hujuſmodi ſigna in ſcorbuto nunquam videre licuit. an vero alii viderint, non repugno.

Leve & æquale. XLIV. Sedimentum læve, æquale, conſtans, in febribus ſolutionem, in acutis ſecuritatem & brevitatem portendit: ex veſica dolenti, ſi purulenta urina proceſſit, inque eo læve & album ſubſidet, metum detrahit.

Aſperum divulſum. XLV. Quæ urina aſperum quid habet divulſum, recidivæ nuncia eſt aut ſudoris.

Bilioſum, fulvum. XLV.I Quibus in urinis bilioſæ ſubſidentiæ, ſuperne tenues, acutum morbum ſignificant. Si ſubſidet velut ervum fulvum, icteri ſignum.

Rubrum. XLVII. Si urina fuerit ſubrubra & ſubſidentia ipſius ſimilis & lævis, diuturniorem quidem hæc morbum ſignificat, ſed valde ſalutarem in acutis. Si hujuſmodi fiat ante ſeptimum diem, ſeptimanam febrim exſolvit: ſi autem ſerius, longiorem, aut omnino longam. vid. Hipp. a. 442, 580, & 457. In morbis, longis rubrum ſedimentum longam valetudinem indicat. Si ex judicatione facta urinam rubicundam rubram ſubſidentiam habentem minxerint, his recidiva febris fit eadem die; & pauci ex hac ſervantur. In Chronicis ſedimentum rubrum longam valetudinem indicat. In podagricis ſedimentum rubrum quaſi arenulis refertum ſæpe invenitur. Rubrum vel nigricans in menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſione, & ictericis frequentiſſime, atque in ſcorbuto.

Lividum nigrum. XLVIII. In quibus livida ſubſident, malum, nigra ſunt peſſima. Mortiferum eſt reddere urinam porraceam, quæ nigram hypoſtaſin habet.

Quantitas. XLIX. Si ſedimentum deficiat, urina tenuis & clara dicitur, de quibus actum: ſi copioſius in acutis obſervatur ſedimentum, indicat ſolutionem morbi, delirium & abſceſſum prævenit, præprimis ſi cetera ſigna bona adſint. Verum in ſcorbuto, multis morbis chronicis, febre quartana intermittente & meſenterica, magnam cruditatem arguit. qui multum ſedimenti viſcidi habent in urina diu, vel laborant calculo, vel facile in eum morbum incidunt.

Tempus. L. Quibus in urina cita hypoſtaſis, celeriter judicantur.

Varia. LI. Tenuis & aquoſa ſuccedens craſſæ & paucę bona. Quibus urinę craſſę, grumoſę, paucę non ſine febribus, ubi copia ex his ſucceſſit tenuis, prodeſt: Tales autem maxime prodeunt, qui ab initio aut brevi ſubſidentiam habent.

Varias reddi urinas longi eſt morbi.

Tenuis valde urina, ſi denſa fiat, num ſudorem futurum indicat?

Si urina intermiſerit, aliquando pura mingatur, aliquando ſubſideat album & lęve, diuturnior fit morbus & minus ſecurus.

Tenuis & bilioſa, ac ne vix quidem exiguam habens hypoſtaſin, tum modo in melius, tum modo in pejus mutatur, longi eſt morbi: ſi autem hęc longius ſe invicem conſequantur, & circa criſin tardiora ſunt omnia, certe periculo non vacat.

Pernicioſa eſt urina in principio quidem cocta, poſt quartum diem ſi attenuatur, maxime in peripneumonia.

Quæ

Digitized by Google

Quæ utilem hypoſtaſin habet, & mox non habet, laborem, dolorem,& mutationem oſtendit.

Si ab initio urinæ non ſimiles fuerint, ſed ex tenuibus craſſę fiunt,& penitus tenues, tales ęgre judicant, ac inconſtantes ſunt.

In parotidibus ſubito mutata urina, nec conſtans, mala, ac tum perſrigerari peſſimum.

Febres ardentes ſemper habent urinas tenues & coloratas, ſi hę attenuentur & albidiores fiant, & vigilię adſint, brevi futurum delirium.

Peſſimum erit ſignum, ſi circa initium ſtatus morbi urina valde rubicunda, & magna copia contentorum ſaturata, ſenſim mutetur in tenuem & pallidam.

Si in principio acutorum urinę ſint tenues & coloratę, ſenſim craſſiores fiant, & deponant laudabile ſedimentum, ſolutionem pręſagiunt.

LII. Quę nubeculę deorſum feruntur, bonę; quę ſurſum feruntur, malę. *Nubeculæ.*

In urina tenui ſi nubecula in medio conſiſtit, rigorem ſignificat.

Surditas & urinę conſidentes, valde rubicundę, innatantes, mentis emotionem portendunt.

In urina ſuſpenſio clara & ſublimis cum tinnitu aut ſonitu aurium, vel aliis ſignis phreniridis phrenitidem portendit, maxime in initio morbi.

Si urina quarta die rubram ſuſceperit nubeculam, ſeptimanam exſolvit, ſi cętera convenienter ſint conſtituta.

Nubeculæ in urinis albæ quidem & infernæ commodæ ſunt, rubicundæ vero, & nigræ, ac lividæ difficiles ſunt.

In erraticis nigra nubecula quartanam deſignat.

In tertianis cum horrore velut nubeculæ nigræ horroris inconſtantis indicia ſunt.

Urinæ decolores, nigra innatantia in medio habentes, cum vigiliis & turbatione, phreniticæ.

LIII. Quid ſit urina coAEa, & quibus cognoſcitur ſignis, haud facile eſt definire, quamvis veteres hoc vocabulo paſſim utantur. Citrinus enim urinæ color, cum alba quadam ſuſpenſione & turbinata, in ſanitate coAEa dicitur urina, quia talis in homine ſano, abſoluta digeſtione, evacuari ſolet; hæc vero cruda dicitur in acutis. Urina rubicundior cum albo ſedimento, lævi & æquali, copioſo, in acutis coAEa dicitur, adeo quidem, ut ſanguinis ſtillæ, quæ alias malum præbent præſagium, nunc vero cum tali urina apparentes, ſalubrem hæmorrhagiam præſagiunt: imo inſtantes parotides prævenit, & ipſum morbum ſolvit, ſi ſenſim talis fiat & judicationis tempore. Hæc vero in ſcorbuto multiſque aliis morbis chronicis cruditatis ſignum eſt: & ſtatim in principio acutorum veniens materiæ copiam & periculum indicat. In quartana intermittente vidi copiam ſedimenti indicaſſe vehementiam febris, nihilque ad ſolutionem contribuiſſe. Eſt ergo urina coAEa, quæ cum levamine ægri evacuari ſolet, & quidem varia pro natura morbi & temporis. *Urina CoAEa*

LIV. Ex ſignis contrariis cognoſcimus cruditatem. Tenuis & colorata in acutis; rubra & craſſa urina in febribus putridis; alba & craſſa in morbis chronicis frigidis; tenuis, aquoſa, in convulſivis, cruda dicitur. adeo ut ſemper non eadem ſint ſigna cruditatis. cruda in principio morborum acutorum periculum, diuturnitatem & abſceſſum prædicit, quod morbi materies retineatur: in ſtatu morbi & abſceſſu periculoſiſſima: a judicatione recidivam vel mortem prædicit: In pituitoſis diuturnitatem: In convulſivis de inſtanti paroxyſmo monet. *Cruda.*

LV. Si urina aliquamdiu retineatur in matula aliove vaſe, latera vaſis cruſta quadam obducuntur, ut tartarus vini accreſcit dolio: hoc præprimis in ſcorbuticis, podagricis & nephriticis obtinet, quibus hæc materies copioſior, quam in aliis morbis, lateribus vaſis apponitur: adeo quidem, ut allui nequeat, veramque cruſtam lapideam exhibeat: hæc quoque materies cuicunque corpori ſolido in renibus vel veſica contento apponitur, atque calculum producit. *Matulis adhærens.*

LVI.

Digitized by Google

Quaſtiones. LVI. Qui cum judicio hæc omnia perſpexit, ad ſequentia facile reſpondere poterit.

1. Num imperiti ſine fraude poſſint ex urinæ inſpectione veras morborum cauſas eruere?

2. An prorſus negligenda urinæ inſpectio, quod impoſtores & agyrtæ uromantiam cum fraude exerceant?

3. Num inutile urinæ examen, quod omnes morbi non cognoſcuntur ex urina? vel multis in morbis ſimilis emittitur urina?

4. Num urinæ inſpectio fallax; quod urina ſana ſæpe conſpiclatur in ſummo periculo, ut in peſte & anginoſis?

5. An urina ſola vel cetera quoque ſigna in morbis conſulenda?

6. An non plura indicia morborum ſuggerit urinæ inſpectio quam pulſus exploratio?

7. Quando urina alba & craſſa bona, quando mala?

8. An in Aſcite ſemper urina alba, craſſa, & in Tympanite rubra, clara?

9. Quomodo urina rubra in acutis ſalutem & periculum præſagiunt.

10. An omnis urina rubra febrem indicat?

11. Cur abſtinendum a Kinæ Kinæ uſu in febribus intermittentibus, quamdiu urina rubra & clara?

12. Cur urina rubra aut flava mala in Hydrope?

13. Cur hecticis & tabidis utplurimum urina flava?

14. An omnis urina nigra lethalis?

15. An icterici tantum reddunt urinam croceam?

16. An urina tota poteſt eſſe major, minor, & æqualis potui in ſtatu ſano?

17. An urina cocta omni tempore bona?

18. Num in omni morbo eadem coctionis ſigna?

19. Num ſemper calculi criterium, ſi arenoſa in urina ſubſident?

20. Cur uſus carnis, ſalium volatilium, & antiſcorbuticorum, atque corporis exercitatio, ſanat dolores nephriticos, quibus in urina arenulæ multæ, vel cryſtalli, aut mieulæ, lateribus matulæ adnaſcuntur?

21. An ſedimentum copioſum coctionis vel cruditatis ſignum?

22. Cur in acutis urina intenſe rubra; ſi bullæ ſuperſtant; continuo mutatur; cruenta in principio; tenuis & decolor; ſedimentum craſſioris farinæ partes referens; morbi *Longitudinem* indicat?

23. Cur urina turbata, qualis jumentorum, *Capitis dolorem* vel alia capitis mala indicat vel præſagit?

24. Cur urina diu cruda manens, cum aliis ſignis bonis, abſceſſum prædicit ad partes inferiores?

25. Cur in ardentibus urina tenuis & colorata, ſi albidior fiat & attenuetur cum vigiliis; vel in acutis turbida cum vigiliis, dolore capitis & ſiti; vel ſuſpenſio clara & ſublimis cum aurium tinnitu; vel urina decolor cum nigris ſuſpenſis & vigiliis; vel in prærubra urina ſi quid ſublime petierit occultato coxendicis vel femoris dolore, cum aurium ſonitu aut ſurditate; vel urina tenuis cum capitis pulſu, *Delirium* præſagiunt?

26. Cur in morbis pectoris urina parcior; lixivioſa cum dyſpnœa, *Hydropem* prædicit?

27. Cur urina rubra cum tali ſedimento ſero apparens; poſt peractam criſin tenuis & colorata; perturbata, quæ non ſubſidet; deficiente febre & ſudore accedente ſi urinam fulvam minxerint albam ſubſidentiam habentem; *Recidivam* portendunt?

28. Cur urina aquoſa, alba innatantia habens, & quæ varie exalbida & fætida, *Parotides* preſagit?

29. Cur urina in febre albam & levem habens hypoſtaſin atque conſtantem; ſi quę quaſi nubeculę innatarint in unum deferantur; ſubrubra, cum ſimili ſedimen-

Digitized by Google

dimento atque lęvi ante ſeptimum diem ; ſi nubeculam rubram quarto die ſuſceperit ; citam *dimiſſionem*, morbi *ſolutionem* & *ſalutem* oſtendunt?

30. Cur urina prava, quę mox a potu effluit ; quę clam effunditur a non recordantibus aut commonefactis?

31. Cur mictio noctu multa contingens modicam alvi egeſtionem ſignificat?

32. Cur urina multa in valetudinariis denotat infirmitatem & minutam perſpirationem?

33. Cur podagrici & ſcorbutici frequenter calculo laborant.

TRACTATUS TRIGESIMUS SEPTIMUS.

De Putredine.

I. SI corpora a motu inteſtino ita immutantur, ut abeant in pultaceam maſſam, ſi ſolidiora, vel liquamen fœtens, ſi liquidiora fuerint, quod deſtillatum prębet ſalem volatilem cum oleo attenuato fœtente, hęc actio putredo dicitur. *Definitio.*

II. Nec vegetabilia denegant hanc ſubire mutationem, etiamſi manifeſtam habeant aciditatem, ut acetoſę genera. Hęc enim congeſta, preſſa, ſi modo ſucculenta & tenera ſint, in meditullio ſponte ſua calere primo, dein incipiunt fervere, ebullire, flammam concipere, quandoque olere inſtar cadaveris putrefacti, cum deteſtabili & nauſeoſo ſapore, ſi deguſtetur liquamen. Oleoſa vero & acria citius liqueſcunt & corrumpuntur. *In vegetabilibus.*

III. Omnes humores noſtri corporis, ſanguis, ejuſque ſerum, ſaliva, bilis, urina, ipſaque ova, ſi modo triduum in tepore conſerventur, in putre liquamen convertuntur. Urina rubet, fœtet, materiem calculoſam ad latera deponit. Albumen ovi liqueſcit, fœtet. Si modo paullulum de tali maſſa deguſtetur; nauſeam, ructum, vomitum, alvi fluorem, horrorem, vertiginem, cibi faſtidium excitabit inſtar veneni: imo diutius in tali tepore detenta ſuo halitu, vel applicatione ad noſtrum corpus in toxicum inquinat. Præprimis ſi bilis hoc modo tractata fuit. Verum in majori fervore album ovi & ſerum ſanguinis retenta in coagulum convertuntur, coagulatum id tepore ſotum iterum liqueſcit: admiſtio ſalis neutrius, alcoholis, vel ſpiritus acidi, horum putredinem coercet. *Ex animalibus.*

IV. Putris hæc maſſa arte Chemica deſtillata, ſive ex vegetabilibus, ſive animalibus deſumpta, quæ cum omnibus acidis efferveſcebat, præbet ſal alcalinum volatile ex omnibus idem; & oleum volatile fœtidiſſimum acerrimum; demum aliud ponderoſius piceum; remanente in fundo carbone inſulſo, quamvis in tali maſſa ante putredinem multum ſalis fixi fuerit. *Analyſis Chemica.*

V. In putredine ergo aqua & terra non mutantur, ſed ſalia fiunt volatilia: olei vero una pars redditur volatilis, altera fixa gravis. Varios odores, ſapores, acrimoniam, & alios effectus præbet oleum; 1. Ex longiori & breviori retentione in calore, & vehementia ignis. 2. Ex natura materiæ putreſcentis, quæ putredinem ſubiit. *Sal & oleum putreſcunt.*

VI. Duplici modo putris humor in nobis generatur. 1. Sponte ſua ex probis noſtris humoribus. 2. Ingeſtione vel admiſtione eorum, quæ putrefaciunt. *Putredinis cauſæ.*

VII. Omnes noſtri corporis humores putreſcunt. 1. Si ſtagnant in quodam loco corporis, ut pus in abſceſſu, ſanies in cancro, medulla oſſium in carie, aqua in hydropicis, effuſus ſanguis, ſi non privetur parte tenui, alias abit in maſſam ſolidam. 2. Motu circulatorio minore, quam requiritur in corpore ſano, (hæc ſola circulatio quum ſit in hominibus viventibus cauſa, quæ corpora a putredine ſervat,) corrumpuntur ſed tardiſſime humores, ut quiete, otio, infirmitate, exercitatione intermiſſa, ſomno longiore & decubitu protracto, mœſtitia, timore, triſtitia, aliiſque circulationem retardantibus. 3. Citius vero a motu majore putreſcunt humores, quod in febribus acutis, motuque corporis majore expe- *Spontanea putredo.*

experimur. 4. Et calor ſive artificialis ſive naturalis ad coagulationis gradum uſque ſuſcitatus citiſſime ad putredinem diſponit humores, quum frigus eandem cohibet. 5. Agitatorum humorum diu actione vitali evacuatio intercepta, ut in alvo adſtricta, urina intercepta, & maxime in adiapneuſtia, accumulat putre. 6. Idem fere fit, ſi novo chylo non ſatis renovatur cruor, in rigidiſſima inedia, potus penuria, obſtructione meſenterii, ruptione ductus thoracici, aut eductione per alvum. 7. Vel receptus chylus ſi non remoretur ſatis diu, ſed protinus, per mammas in lactantibus, per veſicam in diabete, per cutem forſan in ſudore colliquativo, aut ulcere vel abſceſſu magno, evacuetur iterum.

Septica. VIII. Quædam venenorum genera Septica dicta, quæ non expedit propalari, noſtris humoribus miſta, eodem modo corrumpunt, ac ſi veram putredinem ſuſcepiſſent. Omnia quoque putrefacta cruori miſta, eum citius putrefacere ſolent. forſan aer peſtilentialis, & epidemicorum morborum tempore, hujuſmodi miaſmate imprægnatus eſt, quod ſuo contagio homines ſubito interficit, & morborum epidemicorum cauſa exiſtit haud perſcrutabilis, de quibus in morbis malignis, peſtilentialibus, & epidemicis amplius.

Promoventia. IX. Tandem putredinem promovent, quæ continent ſalem alcalinum volatilem, vel ſponte ſua & facile in alcalinum volatile convertuntur, quæ in ſale alcalino deſcripta habentur.

Effectus in primis viis. X. Putredo in noſtro corpore recepta hæc generalia producit, quæ pendent ex ſale alcalino volatili cum oleo corrupto; anorexiam; horrorem deteſtabilem; nauſeam; vomitum; ſingultum; ructum, eructationem nidoroſam, fœtentem, amaram, fauces adurentem; anxietatem; cardialgiam; inquietudinem; vertiginem; ſitim; linguæ ſiccitatem; oris ſorditiem; & halitum fœtentem; gingivarum corruptionem, cum dentibus nigris vacillantibus; ventriculi ardorem; dolores colicos, iliacos; putrida fætentia ſtercora ſplendentia & ſoluta, fuſca, nigra, ſtomachum inflatum.

In reliquo corpore. XI. In reliquo autem corpore, ſanguinis diſſolutionem, tenuitatem; corporis extenuationem; urinam putridam fœtentem rubram ſpumantem aerem, craſſam, fuſcam, vix retinendam, parva copia emittendam; calorem corporis mordacem magis quam ardentem; ſaporem urinoſum, putrefactum, cadaveroſum, ab infecta ſaliva; eroſionem cinericiam, plumbeam, nigram; cito prorepentem; puſtulas rubellas, ichoroſas fuſcas, plumbeas, nigras, ſubito gangrænoſas; bubones; anthraces; maculas purpureas; efflorescentias; petechias.

Curatio. XII. Putredo varias ſubit mutationes, quæ propriam expetunt curationem, a medicis non ſatis diſtincte propoſitam.

Adſtringentia. XIII. Si enim putredo abierit in ſal volatile & oleum tenue urens, a veteribus bilis acris & tenuis dictum, ut in febribus bilioſis & eryſipelatoſis, ab acidis præprimis fixis mineralium, adſtringentibus refrigerantibuſque temperatur.

Reſolventia; Refrigerantia. XIV. Verum humores corrupti materiæ tenaci juncti, cum corporis calore, refrigerantia indicant, quæ ſimul reſolvunt.

Cardiaca. XV. Quod ſi a putredine vires deficiunt, corpuſque potius refrigeratur, quemadmodum in quibuſdam morbis malignis, putridis, & ſphacelo humorum, antiſepticis cardiaca grata miſcenda.

Reliqua. XVI. Reliqua vero, ut ea, quæ abſorbendo tenue putredinem coercent, & ſcirrhum prohibent ne abeat in cancrum; quæ puris infectionem cohibent; quæ aeris contagium peſtilentiale emendant; quæ condiunt humores, ut alcohol, gummi, reſinæ; quæ ſingularem corruptionem ſcorbuticam corrigunt; quæ ſua admiſtione intercipiunt putredinem, ut ſalia neutra; quæ corruptos humores per os, alvum, veſicam, cutem educunt, propriis ſuis titulis indicanda.

Quæſtiones. XVII. Ex his intelligimus.

1. Unde tanta Ichoris copia ex oſſis carie?

2. Num putres humores per totum corpus diſperſi, per ulcera evacuentur, an vero ibidem ſtagnando tales fiant?

3. Quo-

Digitized by Google

3. Quomodo ſcirrhus incurabilis palliatur exſiccantibus?
4. Cur vetus ſcirrhus emollientibus convertitur in cancrum?
5. Cur diatheſis phlogiſtica ſolvitur tepore; frigore autem & majore calore condenſatur?
6. Unde tandem tanta putredo in Chronicis?
7. Quæ putredo ſtimulantibus curatur?
8. Unde tam ſubito in morbis acutis ichor.
9. Num febribus putridis laborantes in calore majore conſervandi?
10. Cur pinguia applicata augent putredinem?
11. Cur dolor nervorum a reſinoſis & balſamicis miteſcit?
12. Cur olea mollia & dulcia nervis inimica?
13. Cur morbi eryſipelatoſi nequeunt ferre pinguia?
14. Num in putridis potus detrahendus?
15. Quomodo ex nimia lactatione & diabete generatur febris putrida?
16. Cur ſapor ſalſus in ore bonum ſignum in putridis?
17. Unde tanta cancri corroſio?
18. Quid indicat fætor exhalans?
19. Cur fætor cadaveroſus in corpore morbo acuto laborante tam malus?
20. Qualis circulatio requiritur ut præveniatur putredo?
21. Cur pus, ichor, aqua inſtrumenta tingens, mali ominis?
22. Quid expectandum, ſi pus diu relinquatur in abſceſſu?
23. Num multi morbi autumnales pejores, quod aer miaſmatibus impletus calore æſtivo excitatis, quæ ob frigus ſuperveniens, non ſatis attolluntur, ſed roris inſtar circa terram hærent?
24. An non magis hæc maligna aeris qualitas in morbis epidemicis accuſanda, quam abuſus fructuum horæorum?
25. Cur urinæ ſuppreſſio tandem cerebrum corrumpit?
26. Cur pinguia mollia cuti applicata in quibuſdam puſtulas excitant & pruritum
27. Quamdiu pus relinquendum in abſceſſu?

TRACTATUS TRIGESIMUS OCTAVUS.

De Salibus & acrimonia ſalina.

I. CORPORA ad ignem liqueſcentia; & quæ in aqua ſolvuntur, Salia dicuntur; ſuntque ſapidiſſima, inſipida ſapida ſæpe reddunt, & quandoque mutant ſaporem. *Definitio.*

II. Salia triplicia inveniuntur. 1. Neutra; 2. Alcalina; 3. Acida. *Quotuplicia.*

III. Salia Neutra vel inveniuntur, ut ſal nitrum, ammoniacum, borax, gemmæ, fontanum, marinum, ſeu Commune: vel arte comparantur multis modis. *Sal neuter.*

IV. Arte chemica ex vegetabilibus acquiritur ſal neuter, ſi ſuccus herbæ cujuſcumque ſucculentæ, haud acris expreſſus, depuratus quiete & filtro, ad mellis diluti craſſitudinem inſpiſſatus, oleo tecto vaſe terreo receptus, in loco ſubterraneo quietus per ſemiannum retineatur; creſcent enim cryſtalli nitroſæ obſcuri coloris ad latera vaſis; nec acidæ nec alcalinæ, ſed virtutem utcunque ſingularem plantæ exhibentes, ex acido auſteris plantis tartari rhenani adinſtar; ex lacteſcentibus ſimiles nitro, inde ſalia nitroſa dicta. *Sal nativus ex liquore expreſſo.*

V. Hujuſmodi etiam ſalia in liquoribus fermentatis, *Tartarus* dictus, ad latera vaſis deponuntur, niſi vina nimis oleoſa ſint. *Ex liquore fermentato.*

VI. Herba recens viridis, vel & prius ſiccata, in vaſe ferreo per operculum fere clauſo, ſupra ignem uſtulata in carbonem nigrum, dein vaſe aperto ſupra eundem ignem retenta, virga ferrea agitata, in cineres albos non amplius ſcintillantes converſa, more Tachenii, elixatione, extinctione, ſal ut plurimum fu- *Sal medicatus Tachenii.*

Digitized by Google

ſcum præbet, quod in crucibulo ad ignem inſtar nitri fluit, facilius in igne fluens iterum, in aëre & aqua multo difficilius, quam ſalia alcalina, ſolvendum.

Vires. VII. Ita parata ſalia vix alcalina ſunt, miſcibilia noſtris humoribus, coagulata reſolvunt, modice ſtimulant, aperiunt, abſtergunt, acido reſiſtunt; *purgant* a ℈i ad ℥iij præprimis adjecto ſtimulo purgante, verbi gratia aloes, ſcammonei, Rhabarbari, ſenæ, radicis Jalappæ. Egregie hypochondriacis, viſciditate impletis, aut alvo adſtricta laborantibus opitulantur. *Diureſin* movent ambulanti in aere frigidiuſculo, cum aqua tepida aſſumpta; Et *Sudores* excitant cum decocto ſudorifero calido ab ægro in lecto decumbente aſſumpta; ita febribus ex viſciditate humorum natis medentur. Abſtergunt viſciditates primarum viarum, imo totius corporis; externe ulcera ſordida mundificant; putredini reſiſtunt; appetitum erigunt, lentos tumores reſolvunt.

Salis marini abuſus. VIII. Quum multi homines in longis navigationibus coacti ſint nimiam *ſalis marini* copiam aſſumere, morbo quodam peculiari vexari ſolent: patiuntur hi atrophiam, rigiditatem, dolores rodentes, eroſiones lentas, pruritum, rubedines, ſitim, ſaporem ſalſum in ore, alvi fluxum ſeroſum, debilitatem, raucedinem: his pulſus frequentior & debilior, parvus; urina fulva cum pellicula ſalina innatante.

Curatio. IX. Quia muriatica hæc acrimonia aqua facile diluitur, & per urinam evacuatur, ſola aquæ dulcis potione ſæpe ſuperatur; maxime ſi interim corpus exerceatur, & pro alimentis aſſumantur inſulſa, jura carnium, ova ſorbilia, fructus horæi maturi, farinoſa, gelatinoſa, inſulſa. Inter medicamenta præſtantiſſima ſunt ſalia volatilia, aromatica, antiſcorbutica calida.

Sal alkali. X. *Sal alkali* duplex eſt vel fixum vel volatile: utraque cuti applicata eſcharotica ſunt; ſaporis urinoſi, colorem violarum in viridem commutant, efferveſcunt cum acidis.

Fixum. XI. *Sal alkali fixum* eſt, quod ab igne moderato non attollitur, nullibi exiſtens, ſemper ignis ſoboles, ſal lixivioſum & fixivum, quod ex lixivio paratur, dictum & alkali, ab herba kali juxta flumen Nilum creſcente, ex qua Ægyptii concremata ſal conficiebant, cum adjecto articulo Arabico Al, appellatum, male vero ſal urinoſum quoque dictum. Sed ſalia ex vegetabilibus ſolis, ſi excipias ex mineralibus nitrum, quod cum carbone aut tartaro combuſtum in alcali convertitur, huic præbent materiem: in animali enim regno nulla inveniuntur.

Modus præparandi. XII. Salia Tartarea, medicata Tachenii, vel ex cineribus herbarum ſiccatarum igne aperto combuſtis, elixatione parata, (quando multo minor quantitas, hac vulgari methodo, ſalis acquiritur, ſed magis alcalini) crucibulo indita, ſi in igne fluunt diu, ſenſim per gradus magis alkalina fiunt, tandem ad rubedinem calcinata, acerrima fiunt cauſtica; vehementi igne calcinata omnia vaſa penetrant; vel, ſi terra adſit, in vitrum abeunt.

Dotes. XIII. Hujuſmodi ſal, ex quavis planta fere ejuſdem virtutis, inodorum, urinoſi ſaporis, qui ex ſale ammoniaco noſtrorum humorum & ſalivæ, ab admiſſo ſale alcalino fixo, talis fit; ſæpe in aere liquefactum & igne exſiccatum tandem amittit acredinem, & ſalis neutrius naturam induit: ſpiritibus acidis mineralibus commiſtum, ut aluminis, nitri, ſalis communis, poſt efferveſcentiam ea regenerat; acetum in aquam convertit; olea & reſinas ſolvit, & cum iis in ſaponem abit; cum lacte coctum id aliquantulum coagulat, & primo flavum dein rubrum fit; reliquos noſtros humores ſolvit.

Uſus medicus externus. XIV. Salia alkalia diu calcinata, vel cum calce viva in ſal acerrimum facile liqueſcens in acre converſa, ad uſum tantum externum adhibentur; ſi aliquid exedendum, vel in eſcharam convertendum; gangrænæ limites ponendi; ulcera ſordida cacoethea expurganda ſi ſint: interne autem ſumpta venena ſunt.

Uſus medicus internus. XV. Salia vero alcalia combuſtione ad minorem acrimoniam evecta, qualia in officinis proſtant, poſt efferveſcentiam acidum extinguunt; obſtructiones a materia viſcida, auſtera pinguedinoſa referant; lentum glutinoſum reſolvunt, abſter-

Digitized by Google

ſtergunt; ad ulcera ſordida depuranda, puſtulas extinguendas, furfures, maculaſque cutaneas depurandas, quæ ex acido, auſtero, vel glutinoſo oriuntur, præſtantiſſima: ſecretiones, excretiones, alvum, urinam & ſudorem, excitant; menſes movent, appetitum ex viſcido dejectum excitant; fami caninæ & malaciæ, ciſſæ ex acrimonia acida medentur; flatus diſcutiunt; ſtomachi concoctionem promovent; in omnibus morbis chronicis a viſcido, glutinoſo, acido, auſtero defectu bilis ſaponaceæ, magni uſus; febres meſentericas dictas, Chlorosin, cachexiam, ſcorbutum, curant.

XVI. Salia alcalia volatilia, & ſalia urinoſa dicta ex odore & ſapore, multiplicia ſunt, quamvis non omnia vere alcalia ſint, ſed ob nonnullas proprietates ad hæc referuntur. *Volatile.*

XVII. Regnum animale copioſiſſima ſuppeditat, nulla enim pars animalis, quin putrefacta ſalem volatilem alcalinum exhibeat; ita ex unguibus, oſſibus, carne, cornubus, ſanguine ejuſque ſero, ſaliva, ſucco pancreatico, bile, excrementis, urina, ovis, vel ſola deſtillatione ſal volatile alcalinum eliciunt Chemici, licet ne veſtigium quidem alcali ante deſtillationem præbuerint, & inde alcaleſcentia dicta; illa autem animalia præ ceteris alcali pollent, quæ aliis nutriuntur animalibus, ſive quadrupedes, ſive piſces fuerint. Potuit ergo major ignis vis materiam non alcalinam animalium convertere in alcali volatile; ut & major noſtri corporis calor. *Ex animali regno, deſtillatione.*

XVIII. Hæc omnia in leni calore ſervata putreſcunt, ut & lac animalium aliis animalibus paſtorum, quæ corrupta maſſa multum ſalis alcalini volatilis exhibet deſtillatione: poſſunt ergo ſtagnatione noſtri humores alkalinam induere indolem. *Putrefactione.*

XIX. Nec putrefactio in alcali volatili producendo ex partibus animalium ſubſiſtit, ſed ex herba qualibet ſucculenta, tenera, in acervum congeſta, preſſa, etiam conficit materiam pultaceam fœtentem cadaveris inſtar, quæ deſtillata ſal ſimile ac ex animalibus profert omni dote. In reſiduo vero tunc nihil ſalis fixi remanſit. & omnis ſpecifica vis earum plantarum periit, quæ tamen poſt fermentationem utcumque ſuperſtes erat. *Ex vegetabili putrefactione.*

XX. Ex vegetabilibus igne aperto combuſtis, in fumum elevatis, & fuligine collecta, ſal volatile alcalinum parare norunt Chemiæ periti. Patet ergo ſalia fixa vegetabilium igne aperto elevari poſſe, & quædam horum in volatilia converti. *Combuſtione.*

XXI. In quibuſdam plantis ſal alcali volatile nativum invenitur, quod ſola deſtillatione ex retorta vitrea colligitur, ut ex Armoracia, Naſturtio, Cochlearia, Raphano, Thlaſpi & ſimilibus acribus plantis, quæ ſolæ ex retorta deſtillatæ igne arenæ per gradus, primo aquam fœtidam, dein ſpiritum oleoſum. poſtea oleum flavum ſupernatans, denique ſal volatile oleoſum, album, lateribus exciptuli adhærens, ſub ſpecie fumi albi prodeuns, remanente in retorta oleo craſſo, piceo, quo expulſo, ſolum carbonem ſine fere ullo ſale alcalino fixo exhibent. *Deſtillatione.*

Ob convenientiam huc quoque aromatum acrimonia conferri poteſt.

An ergo hæc cum aceto infuſa & deſtillata ejus aciditatem intendunt?

XXII. Ex mineralibus ſolum nitrum ſalem volatilem quantum ſcio ſuppeditat, ſi paratur ex ſpiritu nitri cum ſpiritu ſalis ammoniaci. ſal enim ammoniacum potius ad ſal animalium referendum. *Mineralibus.*

XXIII. Salia alcalina volatilia pura omnia eadem ſunt, varietas ab oleo adhærente dependet. Singulares ergo virtutes deſumendæ ex deſcriptione eorum ſimplicium, ex quibus deſumptæ ſunt. Pura hæc cum acidis efferveſcunt, abeuntque in ſalem ammoniacum, ſtimulantia ſunt ſed brevi tempore. Reſolventia diuretica; Sudorifera; cuti applicata, Cauſtica; fumi ſpecie pulmonibus recepta ſuffocant; nares expurgant; ſenſus excitant, ut in apoplecticis, hyſtericis, ſyncope prehenſis; verrucas extirpant; odores exaltant; aſſumpta corporis calorem *Virtutes.*

N 2 non

Digitized by Google

non adaugent ut alcalia fixa, quare in ſervidioribus regionibus, ad nimium corporis calorem temperandum, hi homines ſalibus volatilibus ſæpiſſime utuntur.

Sapones naturales. XXIV. Sapones denique alcalini inveniuntur vel naturales vel artificiales. Naturales ex animalibus ſunt vitellus ovorum, bilis, ſaliva; ex vegetabilibus aloe, omneſque ſucci plantarum, quæ abſterſivæ dicuntur.

Artificiales. XXV. Artificiales vero fiunt ex alcali fixo cum oleo expreſſo vel deſtillato: vel ex ſale alcalino volatili cum oleo preſſo & deſtillato, atque alcohole in offam Helmontianam. huc conferendi ergo ſapo niger, venetus, ſtarkeianus, ſales volatiles oleoſi, aromatici & ſpirituoſi, ſapo ſapientum.

Vires. XXVI. Solvunt hi viſciditatem, ſtimulant, in acido auſtero domando egregii; bilis defectum ſupplent, ſtomachi coctionem promovent, abſtergunt ulcera ſordida; nocent humoribus putridis, & peſtilentialibus, & nauſeam creant.

Acrimonia Alcalina. XXVII. Quum duplex inveniatur alcali, alterum fixum, alterum volatile, duplex quoque genus morborum ex acrimonia alcalina videtur in nobis ſuſcitari poſſe; verum quia alkali fixum actione noſtri corporis non generetur, ſolaque ingeſtione ſuſcitari poſſit, haud credendum eſt, hoc genus acrimoniæ in nobis morbos creare frequenter, quum raro ſalia alkalina fixa in tanta copia aſſumantur; & ſi aſſumpta ſint, brevi iterum extinguerentur actione noſtri corporis.

Origo. XXVIII. Verum duplici modo ex alcali volatili in nobis morbi fiunt. 1. Si ingeruntur alcalia volatilia ſuperius recenſita, vel quæ ſponte in alcali convertuntur, alcaleſcentia dicta. 2. Ex ſpontanea mutatione noſtrorum humorum.

Ex noſtris humoribus. XXIX. Omnes enim noſtri humores, ſi chylum & lac poſt acidorum & aceſcentium uſum excipias, alcaleſcentes ſunt, alcalinamque naturam tandem induunt. 1. Si poſt diuturnam circulationem non expellantur e corpore. 2. Si detrahatur aquoſæ & acidulæ potionis ſufficiens quantitas. 3. Calore corporis nimio, ſive externe conciliato, ſive interno, ut in ardentibus. 4. Circulatione vehementiore, ſive hoc fiat motu vitali majore in acutis, ſive animali in exercitationibus. 5. Stagnatione diuturniore humorum in quocumque corporis loco. Hæc omnia citius perficiuntur, ſi alcalia vel alcaleſcentia ſimul ingeruntur.

Curatio. XXX. Quum hæc alcalina acrimonia ſola raro in nobis producat morbos, ſemperque aliquid oleoſi ſive pinguedinis adjunctum habeat, hujus itaque cognitio & curatio ex ſuperius deſcripta putredine (T. 37.) facile peti poſſunt.

Corollaria. XXXI. Ex his cognoſcimus

1. Cur ſpiritus ſalis ammoniaci miſtus ſpiritui ſalis marini abeat in ſal ammoniacum?
2. Quomodo nitrum fit volatile?
3. Quomodo in alcali fixum convertitur?
4. Num ſalia alcalina ſoluta ad nervos non poſſunt venire?
5. Cur in podagra ſæpe ſummi uſus?
6. Cur ſalia alcalina cum calce viva redduntur acerrima, ignea, cauſtica?
7. Cur minus ſalis fixi comparatur ex plantis vetuſtis, exſiccatis, & combuſtis, quam recentibus?
8. Num ſal alcali fixum nativum, vel ignis ſoboles?
9. Num ſal acidum ſola combuſtione non poteſt converti in alcali? exemplo ſit Tartarus.
10. Num impoſſibile ſal alkali fixum poſſe volatile fieri? Docet deſtillatio ſaponis ex ſale fixo cum oleo volatili facti.
11. Num ſal alcali, ſal nativum plantarum?
12. Cur plus ſalis acquiritur ex plantis vaſe clauſo combuſtis, quam igne aperto?
13. Quanti interſit ſcire, num ſalia parum vel multum calcinata ſint?
14. Num ſalia acida, vel alcalia fixa, vel volatilia, in noſtris humoribus ſanis inveniuntur?
15. Num ſalia alcalia & acida ex noſtris humoribus producta fermentatione, putre-

Digitized by Google

putrefactione, & combuſtione, demonſtrant hæc antea extitiſſe?

16. Cur urinæ ſuppreſſio nociva in morbis acutis?

17. Num illis, qui febre acuta laborant, acidulorum potatio prohibenda?

18. Cur alvus adſtricta in acutis mala?

19. Num rigidiſſima inedia in morbis putridis imperanda?

20. Num Aer calidus vel frigidiuſculus in ardentibus eligendus?

21. An corpus multis vel paucioribus ſtragulis cooperiendum in acutis?

22. Num tales ægri in lecto coercendi, vel aeri magis perflato exponendi?

23. An ſtragula & veſtimenta renovanda, aut iiſdem continuo utendum, quamdiu morbus durat?

24. Num calefacientia & ſtimulantia in acutis exhibenda & applicanda.

Definitio acidi.

XXXII. Corpora humida vel ſolida; quæ ſaporem acidum exhibent, cum alcalicis efferveſcunt, & colorem florum violarum, borraginis, aut cichorei, in rubrum convertunt, acida dicuntur.

Vegetabilium naturalia ſaponacea.

XXXIII. Talia copioſiſſima in regno vegetabili inveniuntur naturalia: ut acetoſa, acetoſella, tamarindus, ceraſa, ribeſia, berberis, mala, pyra, aurantia, citria, limonia, omphacium, ſuccus acaciæ, ceterique fructus horei aciduli, quæ ſale nitroſo ſaponaceo, & auſtera quadam adſtrictione æſtum ex oleo bileque exaſſatis, putridis, egregie temperant.

Artificialia aceſcentia. fructuum horæorum.

XXXIV. Aut ex non acidis acida fiunt fermentatione; ut omnes ſucci fructuum ſucculentorum, qui in fermentationem adigi poſſunt: 1. Ex baccis, fructibuſque acido-dulcibus; ut ſunt ceraſa, ribeſia, ſambuci & ebuli baccæ, poma, pyra, pruna, poma aurantiorum Chineſium, meſpila, melo, melopepo, ananas, fraga, mora, baccæ rubi Idæi, mala armenica, perſica, cydonia matura, ſebeſten, ficus, uvæ. quorum maturorum ſuccus a fermentatione vix poteſt coerceri. inter hæc vina Moſellanum & Rhenanum excellunt: ante fermentationem ſunt ſaponacea, reſolventia, refrigerantia, oleoſum aduſtum, & phlogiſticum incidentia, refrigerantia: poſt fermentationem ut cetera vina vel aceta operantur.

Succi plantarum.

XXXV. Simili modo ex ſuccis expreſſis plantarum ſucculentarum omnium, & decoctis, quarum vix ulla acrimonia deprehenditur, ſuccus acidus fermentatione præparatur & vinoſus, ejuſdem virtutis ut præcedentium.

Succi concreti.

XXXVI. Ex ſuccis quibuſdam inſpiſſatis, dein aqua dilutis, acida quoque fiunt: ut ex melle, ſaccharo, manna, caſſia, reliquiſque ſaponibus aceſcentibus, qui reſolvendo viſcidum, etiam alvum movent.

Farinoſa diluta.

XXXVII. Farinoſa omnia non nimis oleoſa, vel pinguedine aliquantulum orbata, cum aqua diluta, vel concocta, fermentatione abeunt in vinum, vel acidum glutinoſum. hæc farinoſa macerata, humida ſic collecta in acervum, donec progerminant, & aere vel igne ſubito exſiccata, malta vocatur, ex qua zythopeptæ cum aqua cereviſiam concoquunt.

Succi ſtillantes.

XXXVIII. Succi ſtillantes vitis, betulæ, juglandis & ſimilium, & forſan quædam aquæ fluminum ſucco vegetabili imprægnatæ, fermentatione in acidum abeunt.

Ex vino.

XXXIX. Ex vino quoque nova ſuſcitata fermentatione paratur acetum: quod promovetur ſtipitibus, caulibus, foliiſque plantarum acido-auſterarum, fermento piſtorum, fæcibus vini acidi vel aceti, tartaro, ejus cremore & cryſtallis, aceto ipſo & vaſe eo impraegnato, loco calido; quo generoſius vinum vel zythus, eo acetum fortius. vaſe hermetice clauſo etiam in acetum abit, ſed vini ſpiritus ſi evolaverit, non fit acetum.

Ex tartaro.

XL. Acidum hæret quoque in tartaro crudo, præprimis rhenano, ejus cryſtallis & cremore.

Ex lignis deſtillatis.

XLI. Sola deſtillatione ex ligno juniperino, guajaco, quercino & ſimilibus, paratur liquor acidus, volatilis, oleoſus.

Aceti exaltatio & ſuppreſſio.

XLII. Acetum deſtillatione ſenſim debilitatur, a majori igne amaricat; verum ſi a

ſi a nitro, ſale marino vel ammoniaco abſtrahatur, vel a pipere, ſinapi, eruca, & ſimilibus, acrius fit.

Ex animalibus. XLIII. Ex animali regno nulla inveniuntur acida, ſi chylus & lac ex vegetabilibus natum excipiantur, quod præbet lac aceſcens, cremorem aceſcentem, ſerum lactis, lac defloratum, ebutyratum, caſeum; ſal enim ammoniacale in animalibus acidum manifeſtum non prodit.

Ex mineralibus. XLIV. Ex mineralibus deſtillatione ponderoſiſſima acida, ut ex ſulphure, nitro, ſale marino, gemmæ, & vitriolo, eliciuntur.

Effectus. XLV. Acida putredini reſiſtunt atque corruptioni; putridaque ulcera & gangrænas coercent, quæ maligna dicuntur; virulentiam multorum medicamentorum, venenatorum, emeticorum, purgantium, opii, & eorum, quæ in ſale volatili ſeptico maligna conſiſtit, temperant, corrigunt; ſalem alcalinum volatilem & fixum in ſalem neutrum convertunt; unde in febribus malignis eryſipelatoſis, inflammatoriis, ardentibus, & bilioſis, atque ictero ex tenui corrupta bile, & ipſa peſte febribuſque peſtilentialibus, magni uſus; ſpiritus fermentatos inflammabiles ſupprimunt, unde in ebrietate, ſyncope & apoplexia atque delirio ex hac cauſa utplurimum adhibentur; virulentiam inſectorum & animalium atque multorum vegetabilium extinguunt, ut applicatio & exhibitio in his caſibus comprobat; menſium profluvium, libidinis venereæ œſtrum acribus proritatum, compeſcunt, cur ſperma extinguere creduntur; narcoſim ex opii abuſu, & putredine in febribus malignis, cohibent; cum regimine exhibita ſudorem & urinam cient; inappetentiæ & nauſeæ ex humoribus putrefactis in ventriculo, vel bile corrupta regurgitante, aut humoribus putridis in ſtomachum depoſitis, medentur egregie; tumores ſcirrhoſos & œdematoſos ſolvit aceti vapor, vel gummi miſtum, craſſam mucilaginem & pituitam attenuat & diſcutit, abſtergit, ad pulmonis vero pituitam abſtergendum dulcibus permiſcetur; incidens penetrans & optimum peſtis prophylacticum acetum; motum oſcillatorium inordinatum compeſcit, qua virtute refrigerat, hæmorrhagiamque compeſcit, falſo a ſanguinis coagulatione deductam, ſanguini enim miſtum diluit, ſed fortiora, ut oleum vitrioli, coagulant ſanguinem.

Spiritus ſalium. XLVI. Spiritus nitri, & ſpiritus nitri dulcis præprimis, ſolvunt tophaceas concretiones, quare in nephritide tanti uſus. In eundem quoque uſum extollitur ſpiritus ſalis marini, & præprimis in anorexia & gangræna ex putredine; ſpiritus ſulphuris per campanam coagulando & refrigerando, ut reliqua acida agit, & ad vitam prolongandam laudatur. Spiritus vero vitrioli ſimul modice adſtringit, unde in hæmorrhagiis præ aliis excellit.

Experimenta. XLVII. Acida præcipitant alcalia, & debiliora acida: Ut coralia in aceto ſoluta præcipitantur ſpiritu ſulphuris; Oculi cancrorum ſpiritu nitri ſoluti præcipitantur ſpiritu vitrioli. Acida & alcalia pura miſta effervеſcunt: impura & abſcondita fermentant. Oleum vitrioli cum oleo aniſi abit in reſinam. Fæces aceti alcali præbent. Sæpe pinguedine abſconduntur, ut in ſulphure & vino. Oleola acidis miſta albeſcunt, ut ſulphuris ſolutio; acida non indifferenter omnia corpora ſolvunt. Acidum vitrioli & ferri abit cum auſteris in atramentum, quod exuit colorem admiſtione ſpiritus vitrioli, ſulphuris, nitri, & ſalis marini. Spiritus ſalis ammoniaci ab acidis in ſalem fixum mutatur. Hæc ad cognoſcendos, & curandos morbos, ſæpe magni momenti, præprimis in præſcribendis medicamentorum formulis.

Acidæ acrimoniæ materia. XLVIII. Quum in nobis deficiat materia ad acidum producendum, ejus ergo origo ex ingeſtis petenda: quæ vel ipſa acida ſunt aut naturalia aut artificialia, vel quæ ſponte ſua in loco calido in acidum abeunt, inde aceſcentia dicta: hæc omnia ſuperius recenſita ſunt.

Cauſa. 1. Ingeſtionis. XLIX. Omnes noſtræ corporis actiones quoniam acida extinguunt, etiamſi pura ingerantur; hujus itaque generatio in defectu functionum, & ingeſtione acidorum, vel aceſcentium, poſita eſt.

2. Ipſius corporis. L. Si ergo homo talia ingerat, cujus viſcera debilia, laxa, inertia, humores amic-

Digitized by Google

amiſerunt ſaponaceam naturam, vel copia deficiunt, quacumque evacuatione profuſiore: aut cui motus vitalis animaliſque languidus, minuſque exercitatus; huic ſemper generabitur acida acrimonia.

LI. Acidum in corpore natum multa producit mala, maxime in primis viis, ubi copioſius, minuſque mutatum, actionemque viſcerum & humorum vix paſſum. Rodendo ventriculum cardialgiam, bulimum, appetentiam caninam producit, alimenta ingeſta in ſimilem corruptelam mutat; lactis concreti revomitum, anxietatem præcordiorum, flatus, murmura, ructus & eructationem humoris, dentibus ſtuporem inducentis, generat. *Effectus in ventriculo.*

LII. Ex ventriculo ad inteſtina delatum, ſi a bile & ſucco pancreatico non ſubigatur, tormina; rugitus, & murmura ventris, dolores colicos, iliacos, frigidos; rodentes excitat; ipſius quoque bilis ſuccique pancreatici ſaponaceam naturam extinguit; bilem æruginoſam, imo atram producit; fæces alvinæ torminoſæ, æruginoſæ, aut albæ flatulentæ, acidum ſæpe ſpirantes emittuntur; & ex conſenſu harum ſæpe totum corpus convellitur. *Inteſtinis.*

LIII. Hic ſi hæreat materia, vel expellenda, vel corrigenda eſt. *Curatio.*

LIV. Expellitur Vomitorio mitiſſimo vel purgante per alvum ſemel tantum aut bis, quum corpus debilitent, & inde cauſam acidum generantem adaugeant. *Vomitoria purgantia.*

LV. Corrigitur antacidis 1. Evitando omnia ea, quæ ſponte in loco calido in acidum vergunt, ſuperius citata. 2. Cibo & potu eorum, in quibus alcali prædominatur, aut quæ ſponte non abeunt in acidum. 3. Medicamentis acidum abſorbentibus. 4. Diluentibus. 5. Obvolventibus. 6. Obtundentibus & corruptionem inhibentibus. 7. Convertentibus in ſal neutrum. 8. Subactione acidi majore robore, motuque corporis. *Antacida.*

LVI. Diæta non aceſcens ex vegetabilibus aromaticis, ſpirituoſis, cum pauco ſalis alcalini; animalibus, maxime parum bibentibus, aliiſque animalibus nutritis; quadrupedibus, avibus, piſcibus; horum caro præprimis aſſa, gelatina, jus, ova quoque aſſumenda. *Diæta.*

LVII. Sunt corpora quædam inertia bibula, quæ acidum in ſe recipiunt & ſimul ita infringunt, ut nihil acidi reſtet, inde acidi abſorbentia dicta: qualia ſunt oculi cancri, oſtracodermata, conchæ mytulorum, coralia alba & rubra, creta alba, rubra, bolus, oſteocolla, oſſa animalium, tam quadrupedum quam piſcium, mandibula lucii, margarita, lapides, marga, cornua cervi calcinata, mater perlarum, limatura ferri, ſtanni, ſaturnus, aurum, lapis hæmatitis, ſanguis draconis. Hæc omnia extinguunt quidem acidum, ſed, ſi viſcidum adſit, in lapideam molem ſæpe concreſcunt; aut ſi multum acidi inveniant, moleſtam ſuſcitant effervefcentiam; quædam cum acido abeunt in auſterum conſtringens. ultra primas vias vix operantur, quum orificia lacteorum penetrare haud queant, unde horum uſus & damna patent. *Acidum abſorbent.*

LVIII. Diluentibus etiam acrimoniam acidam mitigari quiſque intelligit; verum quia laxando ſolida, minuendoque corporis actionem, acidi cauſam adaugeant, plus damni hæc quam emolumenti adferre ſolent. *Diluunt.*

LIX Eodem ferme modo pinguedinoſa oleoſa mollia obvolvendo acre acidum, muniendoque partes contra roſionem, leniunt dolores, ſed ſæpe exhibita ſolida laxant. Attendendum, acre rodens num ſit ex oleo vel pinguedine corrupta, quod multis impoſuit: faces enim accendet malo, ſed ſi ſimul aromatica ſint & ſpirituoſa, præſtantiſſima ſunt anodyna. Mucilaginoſa ex animalibus idem fere agunt; ſed glutinoſa vegetabilium, quamvis ingeſta mollia, brevi in eandem degenerant acrimoniam. *Obvolvendo.*

LX. Obtunditur acidum, reſinis lignorum, atque balſamis, gummique aromaticis; ſulphureis fixis; corruptionem enim ingeſtorum prohibent, condiunt humores, nervis gratiſſima, & corpus intrare poſſunt. quibus ſæpe ſolis, utpote mitiſſimis, tota abſolvitur curatio, præprimis ſi viſcidum ſimul adſit. *Obtundendo.*

LXI. Immutantia acidum in ſal neutrum ſunt omnia alcalia fixa & volatilia, *Immutantia.*

eorum-

Digitized by Google

corumque ſapones, quæ in acida acrimonia hoc incommodi habent, quod nimis efferveſcant; quare parva doſi, ſæpe repetita, exhibenda; egregia ſunt, ſi acidum cum auſtero vel viſcido junctum ſit. Naturalia ex animalibus ut bilis, vitellus ovi, ſaliva; ex vegetabilibus plantæ acres aromaticæ, alcalinæ, abſterſivæ, antiſcorbuticæ, earumque ſucci condenſati, expreſſi, coctive, alcaleſceutes, vel & alcalini, utplurimum ſine efferveſcentia opus ſuum peragunt.

Subigendo. LXII. Tandem propria corporis actione omnis deſtruitur aciditas. Solida ergo roboranda, ſtimulanda, movenda, motu exercitationis, frictionis, vectionis majore, ſtimulantibus ſtomachicis exhibitis & applicatis acido contrariis. In quibus obſervandum, ne nimis cito & fortiter fiant, acria enim in actum ducta intolerabiles inducerent dolores, & ipſa ſæpe vaſa diſrumperent.

Sanguini miſtim. LXIII. Acidum ex inteſtinis per lactea delatum ſanguinem corrumpit cum pallore, omnes ſæpe inde ſecretiones inficit, hinc urina alba turbida, quandoque acida ſtranguriofa: ſudores, materiaque inſenſibilis perſpirationis acida, coralia rubra geſtata dealbans: ſcabiei, puſtularumque quædam genera in cute, & efflo-reſcentias generans; humoremque acrem tenuem rodentem in ulcera deponens.

In nervis. LXIV. Præprimis ſuccum nerveum inter fibrillas nervorum circulantem, a tunicis eorum ſecretum, inquinare videtur, tam nervorum vitalium, quam animalium, unde ſyncopen, vertiginem, cordis compreſſionem, anxietatem, palpitationem, oſcitationem, aurium tinnitum, convulſionem, dolorem, arthritidem, & forſan podagram, producere ſolet, vellicando nervoſas fibrillas externe.

Curatio. LXV. Curatio hujus, in ſanguine & nervis concepti, eadem ut ſupra, niſi quod ſudorifera, diuretica, diaphoretica, & applicationem ad cutem, prioribus poſſimus addere.

Sudorifera & diaphoretica. LXVI. Sudorifera & diaphoretica ex ſuperioribus petuntur, cavendum ne nimium inſtiges aut evacues, omnis enim evacuatio copioſior officit.

Duratio. LXVII. Diuretica ex balſamicis, quum nervis admodum grata & humorum corruptionem inhibent, præ reliquis excellunt.

Topica. LXVIII. Topica, ad pruritum puſtulaſque minuendas, convulſiones atque dolores mitigandos, multa adhibent practici.

LXIX. Cognoſcimus inde

1. Num acida conſtituunt principia corporum, ut multi Chemici?
2. Num acetum calefaciens, quod ſpiritum inflammabilem contineat?
3. Num acetum contineat acidum nitroſum vel vitriolicum.
4. Num acida in alcali mutabilia?
5. Num chyli color albus ab acido?
6. Quid in fermentatione prædominatur acidum vel alcali?
7. Cur acidum frequens in infantibus nunquam acido utentibus?
8. An in morbis acutis, ubi valida habetur circulatio, acidum accuſandum?
9. Num variolæ & morbilli ab acido prædominante?
10. Num acida omnia ſanguinem coagulant?
11. Unde ſapor ſalſus in ore in fine acutorum ab exhibitis acidis & aceſcentibus?
12. Num aphthæ albæ benignę ab acido?
13. Num ſanguis menſtruantium niger ab acido, ut multi ſtatuunt?
14. An acidum phthiſis cauſa, cujus optima prophylaxis lac & lacticinia?
15. An æſtus febrilis ab acido derivandus?
16. Num ſanies ex oſſe carioſo & fiſtulis profluens acidum arguit, vel pinguedinem, aut medullam corruptam?
17. Num acidum mercurii extinguit acidum luis venereæ?
18. Cur melancholicis, hyſtericis, podagricis, morbis nervorum laborantibus, nociva.
19. Num ſpirituoſum exhalat, ſi vinum abeat in acetum?
20. Num piper aliaque acria aceto miſta aciditatem intendunt vel minuunt, cum

Digitized by Google

cum acetum ad guſtum penetrantius ex his fiat?

21. Cur acida, a ſanis & morbis acutis laborantibus aſſumpta, nihil acidi præbent excrementis?

22. An ex partibus animalium nunquam acidum deſtillari poteſt?

23. Num acida ſemen extinguunt?

24. Quando ſtomachica præſtantiſſima?

25. Num ſcirrhus a coagulo acido?

26. Num acida compeſcendo motum, vel attenuando, vel incraſſando ſanguinem, refrigerant?

27. An omnia acida eundem effectum præſtant in noſtro corpore?

28. Cur acidi ſymptomata in primo coctionis organo frequentiora?

29. Cur caſtoreum excellit in morbis convulſivis ab acido.

TRACTATUS TRIGESIMUS NONUS.

Crudus Humor.

I. CRuditas a medicis ſupponitur duplex: 1. Minor ingeſtorum ſubactio, quam requiritur ad nutritionem: 2. Materiæ morboſæ ineptitudo ad eductionem: De priori tantum hic poteſt agi. *Differentia.*

II. Generatur: 1. Vitio ingeſtorum: 2. Ipſius corporis defectu. *Cauſa.*

III. Ingeſta tenaciora, quam ut poſſint ſubigi; aut 2. in tanta copia ingeſta, quæ ſuperat vires, cruditatem generant.

IV. Ipſius hominis aſſumentis culpa naſcitur; 1. Laxitate ſolidorum; 2. Vi vitæ debili; 3. Defectu humorum vitalium; 4. Amiſſa eorum naturali ſaponacea natura; 5. Exercitatione corporis omiſſa in otio, ſomno longiore, ſtudio, mœſtitia; 6. Senili & puerili ætate; ſexu ſequiore; 7. Defectu maſticationis, ſalivæ, ſucci ſtomachi, bilis, eorumque amiſſa ſaponacea natura; 8. Stomachi & inteſtinorum infirmitate & inertia; 9. Multis morbis chronicis, qui viſcidum generant, ſolida enervant, debilitant & laxant. his omnibus, ex alimentis probis tamen generatur cruditas.

V. Crudus talis humor in ſtomacho, inteſtinis, vel meſenterio, collectus, deſtruit appetitum; nauſeam creat & vomitum; alvus copioſora deponit excrementa, venter intumeſcit; novi ingeſti aſſimulationem impedit; bilis ſuccique pancreatici & inteſtinalis ſaponaceam vim exſtinguit; in glandulis meſenterii facile hæret, eas opplet, lumbi gravitate dolent, ſpirandi difficultas, ob impeditum ſepti medii deſcenſum. *Effectus in primis viis.*

VI. In ſanguine receptus pallorem, tumorem, inertiam, obſtructiones, defectum ſpirituum, urinam craſſam albam, contentis ſaturatam, inodoram; animi deliquium, functiones omnes languidas, motus intolerantiam, anhelitum ad minimum motum producit, os humidum tenui & alba pellicula obductum; ſæpe vertigo, ſyncope, capitis dolor gravativus, crurum laſſitudo, cita defatigatio, imbecillitas, laxitas ſolidorum, tumores œdematoſi extremorum & faciei, præprimis ſub oculis, & in fœminis menſtrua tarda fiunt, minuiturque perſpiratio. *Effectus in ſanguine.*

VII. Hæc materia, vel quod ingeſta tali indole prædita ſint, vel ſponte longiori mora in corpore alienas ſubeant qualitates; 1. Inviſcatur, glutineſcit, vel craſſam, piceam, atrabilariam naturam, aut ſcirrhoſam, lentam pituitoſam, gypſeam induit: aut 2. Acrimoniam acquirit, manente craſſa cruditate, vel ſimul liqueſcit, unde multi & ſæpe contrarii morbi naſcuntur ex eadem materia.

VIII. Curatio hujus, antequam in aliam abierit naturam, abſolvitur in primis viis. *Curatio in primis viis.*

1. Eductione eorum, quæ in primis viis hærebant, purgantibus mitioribus quæ ſimul roborant: vel vomitoriis leniſſimis, cum omnes evacuationes validiores noceant.

2. Ingeſtione eorum, quæ ſunt facilis digeſtionis, parciori quantitate.

3. Stomachicis & aromaticis promovendo concoctionem.

In reliquo corpore. IX. In ſanguine vero receptus haud facile educitur, quare evacuantibus per alvum non ita inſiſtendum, ſed in aliis continuandum, ut bonus ſuppeditetur chylus.

X. Hoc obtinemus: 1. Si ea ingeſta cruda, defectu virium vitæ non ſatis ſubacta, ulterius vi noſtri corporis ſubigantur, quum nullum ſit cognitum medicamen, quod crudum concoquat, ſed virium vitæ id eſt opus: itaque vires erigendæ ſtimulantibus, roborantibus, exercitatione corporis, frictionibus, vectionibus; in his obſervandum, ne nimis ſubito talis inducatur motus, quo impingantur cruda vaſculis minimis, & ibidem obſtructiones, ſuffocationes, aut ſimile quid producant; quare a leniſſimis incipiendum, donec ſatis fluxilis ſit facta materies, dein ad fortiora tranſeundum: adjuvanda eſt ſolutio ſaponaceis, præprimis alcalinis, quæ fiunt ex ſalibus lixivioſis & neutris, atque ſaponibus artificialibus & naturalibus, tam ex vegetabilium ſuccis inſpiſſatis, decoctiſque, quam animalium bile. 2. Cavendum ab omni nimia ingeſtione alimentorum, præprimis eorum, quæ glutinoſa, tenacia, dura, valde pinguia, fumo ſaleve indurata ſint, ne nova ſuppeditentur, quæ difficulter in noſtro corpore ſubigi poſſunt.

Quæſtiones. XI. Cur poſt profuſas evacuationes generantur cruditates?

2. Cur a febre quartana aliove morbo diuturno tanta crudorum accumulatio?

3. Cur aſthmatici, aliove vitio pulmonis laborantes, ita humorum cruditate opplentur?

4. An non bilis defectus & inertia cruditates generare poſſit?

5. Cur otioſi, mœrentes, & qui ſtudiis nimiam dant operam frequenter cruditatibus laborant?

6. Cur pueri, ſenes, & mulieres, frequentius cruditates generant.

7. Num pectoris dolor ſemper venæ ſectione levandus?

8. Num urina cum ſedimento craſſo ſemper coctionis ſignum?

9. Quid febris meſenterica? an ea Cortice peruviano curanda?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS.

De Viſciditate Humorum & Pituita.

Definitio. I. Viſcidum ſeu *glutinoſum* in nobis dicitur, ſi partes liquidum conſtituentes inter ſe, & cum aliis adjacentibus, tenacius hærent, quam requiritur in ſanitate; & ea quidem lege, ut hanc exuant utcunque naturam, ſi id phlegma majori calore foveatur, vel circulatione validiore agitetur; atque tunc in liquorem facilius fluentem convertatur.

Pituitæ 4. genera. II. A Veteribus quatuor *Pituitæ* genera numerabantur. 1. *Inſipida*, *Dulcis*, *Cruda* inſtar muci craſſa, majori copia peccans, ex alimentis nata, quæ quoque *glutinoſum ſpontaneum* poteſt vocari.

2. *Vitrea* vel pellucida vel opaca, utplurimum in inteſtinis hærens, priori magis denſa, ſæpe in morbis per alvum emiſſa; ex eadem materia ingeſtorum, ſed magis compacta; vel ex collecta mucilagine inteſtinorum, nata.

3. *Gypſea*, veluti corpora firma, compacta, quæ grandinis inſtar e pulmonibus cum tuſſi ejiciuntur: vel & in glandulis induréſcens, ſcirrhos, ſcrophulas, ſtrumas, ſimileſque tumores frigidos, duros, albos, indolentes producens: eandem agnoſcit, ſed magis compactam, materiem.

4. *Salſa* tenuis. ſi priora genera ſponte colliqueſcant, ſuſcepta putredine; quando ſæpe acerrima & cancroſa fit, tunc quoque atra bilis dicta, licet retineat album colorem: vel liqueſcens admiſtione ſalium ſolventium, unde catarrhi, dolores rheumatici frigidi derivantur, circa partes glanduloſas, & involucra nervorum & tendinum, atque membranas, ludens.

III. Du-

Digitized by Google

III. Duplici modo hæc obſervatur pituita viſcida, vel cum, vel ſine acredine, unde mira facies horum morborum. *Duplex pituita viſcida.*

IV. Viſcidum hoc ſeu pituita, vel ex ingeſtis glutinoſis, farinoſis, tenacibus, acido-auſteris; vel ex propriis noſtris humoribus provenit. *Cauſa.*

V. Si talia glutinoſa, vel quæ ſponte in gluten abeunt, majori copia ingeruntur, aut quotidie aſſumuntur; vel ſi mediocris horum ſit quantitas, verum ſi vis vitæ circumagens deficiat; aut ſaliva, ſuccus ſtomachi, pancreatis, & bilis, minus ſaponacea; aut ſi torpeat motus animalis, & tempeſtas ſit frigida & humida. *Ingeſta.*

Omnes noſtri humores quadam quoque viſciditate prædití ſunt, quæ actione circulationis, & motu vaſculorum ſanitatis ſolvitur. ſi hic humor viſcidus minus agitatur, concreſcit, & ita ex bonis humoribus viſcidum generari videtur, quoties motus vitalis deficit: imo deficiente hoc motu, & maxime pulmonum labefactata actione, quia ingeſta non commutantur in bonos humores, & ipſi boni humores degenerant a ſolita craſi, ingens materiæ viſcidæ & pituitoſæ copia per totum corpus, aut in quadam parte, accumulatur; quæ majori motu & calore iterum ſolvitur, quo a Lentore ſeu phlogiſtica Diatheſi diſtinguitur. *Noſtri humores.*

VI. Hæc materies in noſtro corpore nata, quia difficilius ſolvitur, magiſque adhæret lateribus partium ſolidarum, varia producit, prout partem aliquam obſidet. *Effectus.*

VII. In ore colligitur multum viſcidi circa dentes, & in faucibus; multumque viſcidi excreatu ejiciunt; mane os pituita plenum: in naribus mucus copioſior, gravitas oculis incumbere videtur, cum capitis gravitate & frigore, & viſus obſcuratione: facies & palpebræ tumidiores, pallidæ: in faucibus tumor pallidus tonſillarum, uvulæ, quæ liberam reſpirationem intercipit, quando *Angina pituitoſa* appellatur, in his locis frequens. *In Capite &c.*

VIII. Stomachus a pituita oppletus tumet, inflatur, multique flatus in eo continentur; tument præcordia ſine dolore, a minima aſſumptione ſtatim implentur; anxietas; inappetentia; ingeſtorum eruditas; nauſea; vomitus materiæ glutinoſæ; ſitis fere nulla; flatuum eructatio multa ſine levamine. *Stomacho.*

IX. In Inteſtinis vero & meſenterio ſi accumuletur, venter intumeſcit & inflatur; circa lumbos gravitas a meſenterii pondere, anxietas; murmura, flatus, ructus, chyli tardior digeſtio; infarctio lacteorum, qua corpus deſtituitur ſuo pabulo & macreſcit; bilis ſuccique pancreatici ſaponacea vis exſtinguitur; copioſa pituitæ per alvum ejectio: ſæpe in inteſtino colo colligitur, quando tumor quaſi circularis, maxime in infantibus & pueris, ventrem occupans obſervatur: ſi Inteſtina tenuia ſimul impleta ſunt, totus venter infarctus eſt, qui tumor tunc Belg. EEN RIJF-KOEK dicitur. In hac pituita frequenter *vermes* nidulantur, & ſæpe in lævitatem inteſtinorum & obſtructionem meſenterii incidunt. *Inteſtinis.*

X. In ſanguinem delata viſciditas in minimis vaſis obſtructiones, tardiorem circulationem, colorem pallidum, frigus, anxietatem, gravitatem, ſolidorum laxitatem & inertiam, cutem laxiorem, molliorem, pallidam, frigidam, tumentem, qui tumor foveam impreſſam diu retinet, leucophlegmatiam, œdema pendentium quod decubitu horizontali parum cedit, ſecretiones omnes & excretiones tardiores, viſcidiores, crudiores producit, unde minuitur inſenſibilis perſpiratio; urina alba, cruda, contentis ſaturata, vel pallida tenuis; menſes tardi, albi, aut eorum loco fluor albus; hepatis, lienis & glandularum infarctio, inceſſus tardior, ſedendi & decumbendi amor, pigritia; vox tardior, tremor, ſtertor, ſenſuum torpor, ſomnolentia, incubus, vertigo, ſopor, paralyſis, apoplexia, oculi caliginoſi, hebetes. *Sanguine.*

XI. Quoniam omnis ſanguis per pulmones ire debet, illi ab hujuſmodi ſanguine facile obſtruuntur, unde aſthma humidum, Dyſpnœa, Orthopnœa, ad minimum motum anhelitus cum narium pinnis compreſſis, pulmonia lethargica, quæ fallaci lenitate hominem quandoque ſubito rapit. *Pulmonibus.*

Digitized by Google

Curatio. XII. Evitandæ; 1. Omnes cauſæ viſcidum producentes; 2. Potus & cibus ſit bene fermentatus, aromatis conditus; 3. Aer ſiccus, ſerenus, apricus, modice calidus, eligendus; 4. Corpus nunquam in otio torpeat, ſed exerceatur levi ambulatione, vectione modica, agitatione brachiorum; 5. Neque ſomnus neque vigilia modum excedant.

In ore. XIII. Si prædominetur in ore & faucibus, os colluendum, morſuli maſticandi, pulvis in fauces inſpergendus, dentes pulveribus fricandi, qui fiunt ex ſtimulantibus, abſtergentibus, phlegmagogis: veſicatoria nuchæ applicanda.

In naribus. XIV. In naribus, anteriori capitis parte, tota membrana Schneideriana, & oculis, ſi hæreat; ex iiſdem adhibentur errhina, pulveres ſternutatorii, maſticatoria, veſicatoria, ſuffitus.

In ſtomacho. XV. Si hæreat vero in ſtomacho, præſtat ſaburram vomitorio prius educere, dein reſolventibus ſtomachicis, amaris, gummoſis, bilioſis, ſaponaceis, aromaticis, ſalibus lixivioſis, materiem ulterius ſolvere; atque medicamentis roborantibus & adſtringentibus,calidis, tonum roborare, addito ſtimulo, ut partes hæ magis moveantur.

In Inteſtinis. XVI. In Inteſtina delata pituita inde expellenda purgantibus ſolventibus phlegmagogis, quibus ſolis parca copia ſimul exhibitis tota ſæpe ſuperatur; ſi vero tenacior, conducit aliquo tempore uti reſolventibus, dein purgantibus evacuare. Educta materia, ea ſunt exhibenda, quæ ſuperius (XV.) deſcripta ſunt, quibus linimenta ventri inungenda addi poſſunt. Hac quoque methodo vermes expelluntur deſtructo nido.

In ſanguine. XVII. Sed ſanguis ceterique humores hac materia impprægnati difficulter in ſolitam ſanitatem reducuntur. ſi enim moves magis, pituita in actum ducta ſubito vaſa minima, & pulmones, atque alia viſcera obſtruit, unde mors inexpectata: ſi vero parum moves, non ſolvitur phlegma: adeoque a lenibus incipiendum, ad fortiora pergendum: petuntur ex reſolventibus, attenuantibus, aperientibus, amaris, gummoſis, ſaponaceis, lixivioſis, aromaticis, ſtomachicis, inſtituantur frictiones cum pannis aſperis, fumo aromatico vel ſpirituoſo aſperſis; applicentur veſicatoria; foveantur partes fomento, balneo, ſemieupio, cataplaſmate, ex ſimilibus; epithemata, cucuphæ, linimenta, emplaſtra, lotiones, ex ſimilibus conſtantes externe adhiberi poſſunt. ſoluta tenacitate utendum roborantibus, calefacientibus, quibus partes eo uſque roborantur, ut nova generatio viſcidi præveniatur.

In pulmonibus. XVIII. Si pulmones phlegmate obſeſſi ſunt, potus, quantum ferri poteſt, calide ſumendus; vapor etiam ore aperto hauriendus; veſicatoria cruribus applicanda, ingerenda talia pectoralia, quæ ſimul reſolvunt: materies viſcida potius per diureſim quam alvum evacuanda.

XIX. Ex his ad quædam, alias difficilia, commode reſpondetur.

1. Cur in aere ſicco ſentiunt levamen?
2. Cur hyeme plus, æſtate minus, hic morbus regnat?
3. Cur hi homines plus mingunt, minus perſpirant?
4. Unde tanta materiæ viſcidæ evacuatio in quibuſdam per os, nares, alvum & urinam, ſine viſcidi ingeſtione?
5. Num ex humoribus bonis nequit generari phlegma?
6. Num pituita nunquam poteſt in acrimoniam atræ bilis evehi?
7. Quid portio inteſtini a longa dyſenteria emiſſa?
8. Cur calculoſi multum glutinis emittunt ſine levamine?
9. An vero hoc a pituita morboſa, vel a mucilagine harum partium naturali, per calculum abraſa?
10. Cur podagricis pituitæ craſſæ evacuatio prodeſt quandoque?
11. Num liquor craſſus glutinoſus, exſtillans ex læſo tendine vel nervo, eſt gelatina ſana, vel phlegma vitioſum?
12. Cur hujus mucilaginis ex articulis copioſa evacuatio debilitat; & phlegmatis viſcidi levat?

13. Quæ-

13. Quænam differentia inter pituitam inſipidam & ſalſam?
14. An ſemper opus pituitæ eductione, ut curatio obtineatur?
15. Qualis differentia inter viſcidum & lentorem?
16. Quæ anginæ ſpecies maſticatoriis & inſperſione in fauces maſtiches & olibani curatur?
17. Quæ viſus obſcuratio errhinis & ſternutatoriis ex euphorbio diſcutitur?
18. Quæ inteſtinorum lævitas ſaponaceis & purgantibus curanda?
19. Cur amara & ſaponacea vermes expellunt?
20. Quomodo adſtringentia calida pituitam attenuant?
21. Quæ pleuritidis ſpecies Camphora præprimis curatur?
22. Num ſaccharata pituitam generant, quod ex eorum uſu copioſius prodit?
23. Cur diluentia nocent pituitoſis?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS PRIMUS.

De Lentore ſeu Phlogiſtica Diatheſi.

I. Aliud genus tenacitatis in humoribus comperitur, quod *lentorem*, *Diatheſin phlogiſticam* ſeu *Inflammatoriam* appellamus; habet quidem id commune cum præcedente, quod partes hunc liquorem conſtituentes tenacius cohærent, verum hæc cohærentia majori calore & aucta circulatione augetur, & non ex materia eadem producitur. *Definitio.*

II. Sanguis hac materia infectus craſſior eſt & gravior; color magis purpureus vel lividus; in vaſe receptus citius concreſcit, & tenacius cohæret; infra fere nigricans, ſuperne format cuticulam denſam glutinoſam, liveſcentem, vel vireſcentem, aut albam, tenaciſſimam, ut cultro vix ſcindi poſſit, corii inſtar, vel calli pellucidi. *Sanguis.*

III. Quo circulatio fuit vehementior, cum corporis incaleſcentia, ſiccitate, pulſu duro frequenti, eo hæc magis recedunt a ſano ſanguine. In initio morborum, qui cum tali pulſu & corporis æſtu incipiunt, vix obſervatur, ſenſim vero pergente morbo naſcitur: etiam a motu corporis animali majore idem fieri obſervatur.

IV. Hæc Diatheſis phlogiſtica ex materia gelatinoſa noſtri corporis generatur, quæ eandem, ut albumen ovi, poſſidet indolem, quum omnes reliqui humores calore & circulatione attenuantur, ne quidem glutinoſa ingeſta excipiuntur: globuli vero rubri ſanguinis quoque compinguntur his cauſis, ſed tunc atrum colorem, congregatis globulis, producunt. *Materia.*

V. Lentor ergo hic effectus eſt violentioris motus vitalis, nam non ingeri poteſt ob exilitatem oſculorum lacteorum; augetur & fit cum majori vitali motu; ſolvitur iterum motu ſedato. *Eſt effectus motus.*

VI. Omnium arteriarum motus auctus per totum corpus excitat Inflammationem generalem, ſeu febrem ardentem: ſi vero in quadam tantum parte fiat, Inflammatio fit particularis, quæ pro parte varia nomina accipit. *In toto vel in parte.*

VII. Cauſæ hujus lentoris ſunt omnes eæ, quæ hunc motum excitant, (Tract. 25. II.) præprimis ſi exſiccantes ſimul accedant cauſæ vel præceſſerint, ut penuria potus maxime æſtate, & in exercitiis. *Cauſæ.*

VIII. Effectus, qui ſimul ſigna exhibent, proveniunt; 1. Ex ipſo lentore; 2. Ex motu vitali majore; 3. Vel utriſque ſimul. primum tantum perſequemur, cetera in motu humorum majore proponentur. *Effectus.*

IX. Quia ſanguis craſſior eſt, difficilius tranſit per arteriarum extrema; arteriæ majores ſanguine implentur; vaſcula in lateribus arteriarum comprimuntur; ſecretiones ſiſtuntur; lingua, os, nares, ſicca; urina tenuis pellucida, rubra, quandoque aquoſa; cutis ſiccitas, durities, ſplendor; debilitas, moleſtia, coma, pulſus durus, inquietudo, anxietas, reſpiratio cita laborioſa, laſſitudo, vox clangoſa,

goſa, frigus extremorum, lingua aſpera, flava, nigra, ſitis inextinguibilis, quandoque nulla, ſed tunc non percipitur; peſſimum, ſi tanta ſit humorum tenacitas, ut potio ingeſta ei admiſceri nequeat, & ſtatim per urinam dimittatur liquor; facile fiunt obſtructiones, maxime in pulmonibus, cerebro, hepate, liene, aliiſque viſceribus.

Exitus. X. Sanguis ita compactus, quiete inducta ſeu potius motu moderato, iterum ſolvitur; juvatur hæc ſolutio ſalibus & ſaponaceis ſolventibus, quæ ſimul motum vitalem aliquantulum minuunt; vel diluitur aquoſis: ſoluta materies ducitur per inſenſibilem perſpirationem, ſi condenſatio non valde magna fuit, alias dimittitur per ſudorem, urinam vel alvum, exhibetque in his ſigna critica ſeu coctionis, vel ſi natura non valeat eo hunc liquorem evacuare, in aliquam partem deponit, quando dicitur *metaſtaſis*. Si vero Diatheſis phlogiſtica magis fuit alienata, convertitur in *pus*, quod tunc quoque per ſenſibiles evacuationes excernitur, vel colligitur in quadam parte, vel metaſtaſin facit. At vero ſi motus vitalis major pergat compingere materiem, convertitur in materiem tenacem, glutinoſam, ſubnigram *ſphacelatam*, cum ſumma corporis debilitate. Vel compacta materies expulſo tenuiore, congregata in parte præprimis glanduloſa *ſcirrhum* producit, in parte vero carnoſa vel membranoſa infert *indurationes* vix ſolubiles.

Curatio. XI. Reſolutio hujus materiæ requiritur, priuſquam aliam indolem induerit, ea enim acquiſita ceſſant quoque ſequentes indicationes.

XII. Ut hanc obtineamus reſolutionem. 1. Laxanda ſunt ſolida, ut minus prematur maſſa. 2. Circulatio velocior eſt compeſcenda. 3. Impetus a tergo urgens eſt minuendus, ut vaſa lateralia arterioſo-lymphatica evacuentur motu retrogrado. 4. Materies concreta ſolvenda iis, quæ ſolvunt ſine ſtimulo, ut ſunt ſapones aceſcentes, nitroſa, & multi ſpiritus acidi, amara frigida. 5. Concretum diluendum potione largiori ex aquoſis, ſaponaceis, farinoſis, acidulis.

Venæ ſectio. XIII. Inſtituitur ergo venæ ſectio, non vero poſt ſeptimum diem; &, ſi unica non ſufficit, repeti poteſt; quo latiori vulnere ducatur ſanguis eo melius, quod ſubita evacuatio magis minuat motum, quam ſi tarda fiat eductio: & forſan aliquantulo magis de hac materia ſimul educatur.

Purgantia. XIV. Purgantibus quoque minuitur quantitas & motus ſolidorum, ſi ſint ex iſtis, quæ antiphlogiſtica dicuntur: verum tantum non juvant, quantum ſanguinis eductio: tenue enim ſolum educitur, & craſſius relinquitur. viranda vero ſunt omnia ea purganria, quæ ſimul ſtimulant, & a quibus corpus incaleſcit.

Laxantia & humectantia. XV. Laxantia ſolida, & humectantia, magni uſus, non modo hoc efficiunt, verum etiam ſolvunt lentorem, & minuunt motum.

Refrigerantia. XVI. Refrigerantia ea, quæ antiphlogiſtica dicuntur, ingerenda & applicanda; verum ea, quæ actu frigida ſunt, omnino vitanda, quod ab his ſolida ſtringuntur, & lentor magis condenſatur.

Revellentia. XVII. Revellentia adhibenda, ſi timor ſit lentorem ferri ad aliquam partem principem; vel quando materies ad pedes eſt derivanda; illa ergo plantis pedum applicanrur.

Sudorifera & Diuretica. XVIII. Diureticorum & ſudoriferorum ea adhibentur, quæ majorem quantitatem humorum tenuium ſuppeditando, vel reſolvendo cum refrigeratione, humores ducunt, quæ vero communiter ſub hoc titulo proſtant, ſemper damnum inferunt; quare ſelectu opus in his.

Quæſtiones. XIX. Intelligimus ex his.

1. Num omnis humorum tenacitas eadem reſolventia poſtulat?

2. Quænam differentia inter viſcidum in morbis chronicis, & lentorem morborum acutorum?

3. Num cuticula in ſuperficie ſanguinis natans ex chylo concreto, vel ex materia viſcida, vel humore gelatinoſo ſano præaſſato?

4. Quæ cauſa lentorem generans?

5. Num

Digitized by Google

5. Num ſudoriferis, & calefacientibus, hujus materiæ ſolutio tentanda, ut multi?
6. Num vires debilitatæ ab hoc lentore alexipharmacis refocillandæ?
7. Num frictionibus, quibus motus ſolidorum augetur, ſolutio tentanda.
8. Num lentor talis in quadam parte hærens inde medicamentis repellentibus, frigidis, adſtringentibus, expellendus?
9. Num lentor hic majorem circulationem & calorem inducit, vel ab iis producitur?
10. Num calor in parte inflammata ab obſtructione vaſorum, quæ fit ab hoc lentore quum alia materies obſtruens frigiditatem producat?
11. Cur talis lentor frequentiſſime in robuſtis & exercitatis?
12. Cur facile producit peripneumoniam, hepatitidem, & phrenitidem?
13. Unde tanta quantitas materiæ glutinoſæ ſubnigræ circa dentes in acutis? & quid indicat?
14. Cur actu frigida vel adſtringentia, applicata Inflammationi, ſcirrhum & indurationem relinquunt?
15. Cur venæ ſectio omittenda, ſi morbus diu duraverit?
16. Quare febres intermittentes & continuæ ſæpe in ſcirrhos viſcerum deſinunt.

TRACTATUS QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

De Coagulatione & Polypo.

I. Si particulæ humorem conſtituentes, libere juxta ſe fluentes, ita concreſcunt, ut in corpus ſolidum videatur maſſa abiiſſe, hæc mutatio coagulatio dicitur. *Definitio.*

II. Duplici modo hæc coagulatio fit. 1. Vel quando omnes partes liquidum conſtituentes ita cohæreſcunt, ut fieri vidimus in ovo cocto. 2. Vel ſi pars una hujus liquoris tali modo concreſcit, reliqua portione remanente intacta, vel quandoque liquidiore facta: ita ex lacte coagulato conficitur caſeus, & ex ſanguine fiunt thrombi, grumi ſeu polypi, remanente ſero. *Duo modi.*

III. Sanguis noſtri corporis, & in eo pars gelatinoſa inſtar albuminis ovi, a majori frigore, ſive id fiat ex cauſa morboſa, ut in principio febrium intermittentium & continuarum; ſive fiat a cauſa externa, ut eſt ingeſtio aquæ gelidæ vel aſperſio ejus, ut & aer nimis frigidus corpori applicatus, in corpus ſolidum veluti convertitur. *A frigore.*

IV. Idem ſanguis quoque ſtagnans, aut minus agitatus per vaſa, in corpore noſtro concreſcit, præprimis autem in vaſis majoribus, quod particulæ ſanguinem conſtituentes tanta potentia cohærendi ſunt præditæ, quæ non poteſt ſuperari niſi ſola circulatione (T. 31, IX.) *Stagnatio.*

V. Ex contraria quoque cauſa concreſcit: major calor conciliatus vel aucta circulatione ſuſcitatus, vel & motus violentus voluntarius, condenſant ſanguinem, tandemque quaſi coagulant. *Calore.*

VI. Admiſtione adſtringentium ſtypticorum, alcoholis vini, & multis aliis coagulatur, quæ tamen omnia non omnes coagulant humores noſtros. Quare non inutile eſſet inquirere per experimenta, quæ hunc vel illum humorem coagulant vel incraſſant, ad ſiſtendas evacuationes ſpeciales, ut factum eſt in reſolventibus. *Admiſtione.*

VII. Quæ coagulatio provenit ex ablatione partis tenuioris, potius inſpiſſatio dicenda.

VIII. Sanguis ab his cauſis concretus in magnis vaſis tandem in corpus veluti membranoſum compingitur, qualia ſæpe in vena cava, vena pulmonali, arteria aorta, arteria pulmonali, & in ipſis ventriculis & auriculis cordis inveniuntur: *Loca.*

Digitized by Google

tur: alias effuſus in quoddam cavum thrombum format nigricantem: hoc cum fiat in bronchiis, & dein tuſſi & excreatu fuerit emiſſum, quoſdam fefellit, putantes portionem pulmonis emiſſam fuiſſe, verum in hujuſmodi thrombis deficit cavitas, quæ in vaſis ita excretis inveniretur.

Effectus. IX. In vaſis majoribus hærens polypus tranſitum intercipit per ea; in corde hærens ejus integram evacuationem & ſufficientem ſanguinis receptionem non admittit, cor palpitat, pulſus fit inordinatus, intermittens, ſentitur anxietas, maxime ſi circulatio ab alia cauſa velocior fiat, ut in motu corporis vel æſtu febris. Si ſit in vena cava vel jugulari regreſſum ſanguinis e capite impediens, caput redditur grave & tumens, & omnia fiunt, quæ ex abundantia ſanguinis in capite fieri ſolent. Si vero hæreat in arteria carotide, fiunt vertiginoſi, facile animo linquuntur: ſi portio ejus abrumpatur, protrudaturque, brevi tempore apoplectici pereunt, nulla arte curandi: ſi hæreat in arteria pulmonali, cor quoque palpitat, & anxii ſunt; portio ejus ſeparata, & propulſa in arteriam, ſubito ſuffocat hominem. in partibus glandulosis concreſcens, tranſit plerumque in ſcirrhum. Cetera ex cognita partium functione intelliguntur.

Curatio. X. Indicationem invenire facile eſt, adimplere medicamentis vero difficile; ſanguis hic concretus eſt enim ſolvendus, quod minus procedit, quam multi imprudentes judicant: ſalia lixivioſa, gummoſa & reſinoſa primaria ſunt; quæ vero de ſanguine hircino, oculis cancrorum, & ſimilibus narrant, fidem nullam merentur.

Quæſtiones. XI. Cognoſcimus tamen inde.

1. Num liquor nullus poſſit fieri craſſus ſine amiſſa parte ejus tenuiore?

2. An neceſſarium, ut ea, quæ ſanguinem coagulant, aſſumantur, in chylum primarum viarum operentur?

3. An non poteſt ſiſti una evacuatio a coagulante aſſumpto, reliquis intactis?

4. Cur homines æſtuantes in aquam prolapſi, vel aquam frigidam bibentes, ſæpe tota vita valetudinarii vivunt?

5. Cur aer frigidus ſuperveniens aeri calido toties pleuritidem & peripneumoniam inducit?

6. Cur homines ſæpe lipothymiam paſſi, tandem ſubito extinguuntur?

7. Cur tam frequens ſcirrhus ex quartana?

8. Cur in operariis & robuſtis frequens pleuritis, & alii morbi inflammatorii?

9. Num ſpirituoſa incraſſant vel ſolvunt ſanguinem?

10. An unquam portio pulmonis per ſputum ejecta?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS TERTIUS.

De craſſitudine Humorum.

Qualis craſſitudo. I. QUum in homine vivente ſanguis ceterique humores jugi fluxu circumducantur per vaſa determinata, quæ forſan omnibus hominibus non ſunt ejuſdem amplitudinis, certa quædam unicuique propria requiritur in humoribus craſſitudo & Tenuitas, ut homo maneat ſanus.

Quid Craſſitudo. II. Quoties humorum vitio hæc proportio inter magnitudinem particularum & amplitudinem vaſorum pereat, vel quod particulæ liquorem conſtituentes ſint majores, vel quod liquor ipſe ſit denſior, toties a ſanitate declinat homo, & Craſſitudine laborare dicitur.

Cauſa. III. Denſantur humores multis modis; 1. Aucta vi attractrice inter partes ut in coagulatione (T. 42.) dictum; 2. Compingendo; 3. Defectu potionis; evacuatione humoris tenuioris copioſiore per inſenſibilem perſpirationem, urinam, ſudorem, alvum, os, ulcus; 4. Collectione ſimilium partium inter ſe; 5. Depoſitione tenuis humoris in quibuſdam locis corporis.

Effectus. IV. Si ita ſpiſſi ſunt facti humores, facile pariunt obſtructiones; humor tenuis

Digitized by Google

nuis deficit, vaſa minora exareſcunt, ſecretiones ſiſtuntur, ſitis intenſa, niſi mens ægrotat; fauces aridæ, ſaliva ſpumeſcens, præcordia æſtuant, corpus macreſcit, vires proſternuntur; urina pauca, craſſa, rubra; ſudor nullus, arida cutis, vox clangoſa, rauca; reſpiratio denſa, anheloſa, cita; alvus adſtricta, dura; humores, qui evacuantur, ſunt flavi; inappetentia; vigilia.

V. Duo indicantur ad curationem, Dilutio ſcilicet & reſolutio, quod ita congregatæ partes firmius cohærent ob propiorem attactum. *Curatio.*

VI. Talia ergo Diluentia ſunt ingerenda, quæ poſt miſcelam cum humoribus non coeunt; & ut melius miſceantur, corpus ſimul movendum: ſed quia ſola aqua eſt diluens, ea eſt potanda; verum in hac craſſitudine ſæpe adeſt laxitas, non ergo ſemper expedit multum potare, præprimis ſi humor tenuis in cavitatibus coacervatur. *Diluentia.*

VII. Reſolventia ea ſunt eligenda, quæ indicantur ex vario genere ſpiſſitudinis. Semper obſervandum, ſi craſſitudo proveniat ex evacuatione aucta, ut ea ſupprimatur. *Reſolventia.*

VIII. Ex his intelliguntur

1. Num certa ſpiſſitudo omnibus hominibus ſana?

2. Cur in debilibus, otioſis, ſanguis tenuis; & in robuſtis, atque operariis, ſanguis craſſus, ſanus?

3. Num Ars transfuſoria ſanum reſtituat ſanguinem?

4. Cur ex diarrhœa vel urinæ profluvio ita conqueruntur de faucium ſiccitate?

5. Quomodo fit mucus narium craſſus, qui tamen per exiliſſima vaſcula tranat?

6. Quid indicat ſitis intenſa in hydropicis? num potu placanda?

7. Quomodo hydropici, in quibus abundat humor tenuis, tamen poſſunt dici craſſitudine humorum laborare?

8. Quid indicat urina rubra, craſſa, parva copia ſimul emiſſa;

9. Quid indicat cutis arida in acutis?

10. Quid præſagit reſpiratio denſa anheloſa in morbis acutis?

11. Cur ex his cauſis quoque producitur atra bilis?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS QUARTUS.

De tenuitate Humorum.

I. Tenuis dicitur humor, ſi particulæ ſanguinem conſtituentes minores ſint, vel minus cohærent, vel minor quantitas globulorum majorum continetur in ſanguine. *Definitio.*

II. Talis humor in nobis generatur. 1. Si nimia quantitas ſanguinis rubri auferatur, ſive arte, ſive natura. 2. Ingurgitatione potionis copioſioris, præprimis aquæ tepidæ. 3. Abuſu reſolventium, ut fructuum horæorum, mercurii. 4. Contagio aeris peſtilentialis. 5. Defectu circulationis in debiliori motu ſolidorum, exercitiis minoribus, otio. 6. Stagnatione cum ſubſequente putredine. *Cauſæ.*

III. Ita facti humores mites manent, vel ſimul acquirunt aliquam acrimoniam, quod frequentiſſime fit, unde duo hæc genera ſignorum concurrunt; ea vero ſola producenda, quæ ex tenuitate oriuntur. *Effectus.*

IV. Quoniam oſcula vaſorum determinatam amplitudinem habent, humores tenuiores facti ſponte effluunt, unde hæmorrhagiæ ſine læſione vaſorum, diarrhœæ, urinæ profluvium, ſudores copioſi. Vaſa majora, quæ aperta ſervantur, quod globuli ſanguinis majores expelli nequeant, nunc vero ob minorem eorum quantitatem contrahuntur, corpus macreſcit, venæ diſparere videntur: & ob inopiam ſanguinis rubri corpus palleſcit. quia vero omnis liquor in minima vaſa derivari poſſit, ibidem pellitur & ſtagnat, tumet humore molli, aquoſo, pallido. Perit quoque gelatina naturalis humorum, ex qua ſpirituum origo, un-

Digitized by Google

de debilitas, tremor, languor, impotentia, laxitas carnis & membrorum; imo ſæpe membra non rigeſcunt a morte, quod incantationi utplurimum adſcribitur; tandem ita homo pelle veluti tectus inſtar ſceleti, cum ſumma atrophia aut maraſmo, ſine vix alio morbo notabili perit.

Curatio. V. Magna cautela opus in hac curatione, ſola vis vitæ aucta reſtituit debitam ſpiſſitudinem humoribus; quem motum ſi agitas nimis, copioſe educuntur humores. Si incraſſantia aut adſtringentia adhibeas, ſpiſſior quidem poteſt fieri ſanguis, ſed talis non fit, qui requiritur in ſanitate.

Roborantia. VI. Quum aucta circulatione & vigore ſolidorum reſtitui poſſit tantum requiſita ſpiſſitudo in humoribus, ideoque eadem methodus medendi adhibenda, quæ deſcripta eſt in ſolidorum *laxitate* (T. 6. VI.) *Inertia* (T. 8. IV.) *Debilitate virium* (T. 23. paſſim) & *motu ſolidorum languido* (T. 21. IV.) ſed a leniſſimis incipiendum, ſenſim ea adhibenda, quæ aliquanto magis agitant. talia etiam ſunt adhibenda adſtringentia, quæ ſimul calefaciunt; vel chalybeata miſcenda aromaticis neutiquam auſteris. Si vero copioſior fluat ſanguis, adſtringentia etiam frigida juvant, quod hoc in caſu ſimul minuendus eſt motus. Si vero anteceſſerit putredo, roborantibus antiſeptica addenda ſunt, quæ in Putredine (T. 37.) allegata ſunt.

VII. Ex his ad ſequentia facilis eſt reſponſio.

1. Cur tanta requiritur magnitudo globulorum ſanguinis in homine ſano?
2. Cur major cohærentia inter globulos ſanguinis viget, quam inter alias particulas cujuſcunque humoris in noſtro corpore?
3. Cui uſui tantus numerus globulorum rubrorum in ſanguine?
4. Num in omnibus tenuitati humorum ſtudendum?
5. Qui morbi facilius curantur, qui ab humore craſſiore, vel a tenuiore producti ſunt?
6. Num omnes morbi ab obſtructione?
7. Num debilibus, frigidis, pallidis, aquæ tepidæ potatio concedenda?
8. An motus vel quies imperanda?
9. Num alimentis farinoſis aut gelatinoſis incraſſanda nimia humorum tenuitas?
10. Quæ corpora non rigeſcunt a morte?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS QUINTUS.

De particulis liquores noſtros conſtituentibus.

I. QUoniam humores noſtri conſtant ex particulis parum inter ſe cohærentibus, & mutabilibus, ex partibus elementaribus congregatis in corpuſcula majora, quæ tali modo a noſtro corpore configurata & compoſita humorum particulæ dicuntur, in his ergo conſideranda, 1. Magnitudo, 2. Gravitas, 3. Cohærentiæ gradus, 4. Figura.

Magnitudo aucta.

II. Si hæ partes ſolito majores fiunt, multi inde fiunt morbi.

Cauſæ. III. Tales autem in noſtro corpore fieri conſtat, quod majores non poſſunt ingeri, quam quæ tranſeant per oſcula lacteorum minutiſſima.

IV. Sed ut majores in noſtro corpore fiant, id a congregatione plurimarum particularum in molem majorem, vel rarefactione ſeu intumeſcentia ipſius particulæ provenit.

V. Si multæ particulæ congregantur in unam, decreſcit proportio ſuperficiei ad quantitatem materiæ; verum ſi hoc fiat ex particulis variæ gravitatis, moles ita facta gravior & levior ſolito eſſe poterit.

VI.

Digitized by Google

VI. Coaleſcunt hæ partes minores in molem majorem; 1. Majori contactu particularum; 2. Propiori locatione juxta ſe; 3. Aucta vi attractrice, ſive acceſſu mutuo; 4. Minuta cauſa, quæ ſeparata tenebat partes, motu minore conciliato; 5. Et in nobis ex aucta circulatione.

VII. Si cetera eadem ſunt, cohærentia eſt ut punctorum contactus, ſeu ut ſunt ſuperficies tangentes; id probant lapides politi juncti, & altior aſcenſus liquoris in tubulis exiliſſimis, & inter duo vitra plana. Si ergo figura globoſa globulorum ſanguinis complanatur, ut forſan fit in viſciditate, tenacius cohærent partes. *Contactu majore.*

VIII. Quia vis congregandi inter partes non longe extenditur, & pluſquam quadratum diſtantiæ decreſcit in receſſu, ſi ergo auferatur medium, quod partes removebat, concreſcunt firmiter, ut vidimus fieri in cryſtalliſatione, exhalatione aquæ. Si ergo tenuiſſimi humores e noſtro corpore educuntur, reliquæ partes, quod minus diſtant, concreſcunt in majorem molem. *Propiore locatione.*

IX. Vim attractricem majorem & minorem fieri poſſe, vel inter omnes partes liquidum conſtituentes, vel inter partes quaſdam ejus, imo omnino auferri & addi poſſe, magnes cum ferro, electrum cum feſtucis, coagulationis & præcipitationis hiſtoria, & multa alia comprobant, ut & experimenta, cum noſtris humoribus capta, hoc idem confirmant: quid autem addatur aut dematur neſcimus: fieri tamen poſſe certum eſt. *Aucta vi attractrice.*

X. Quamvis concreſcerent partes in quiete, tamen ſi turbetur continuo liquor, quod major addatur partibus motus, quam qui a vi attractrice & cohærentia inter partes poteſt compeſci, ſolutus manebit liquor. ſi ergo minuatur ille motus, ſponte coeunt partes, ut fit in Cryſtalliſatione & coagulatione: poſtquam concreverint partes, non poſſunt iterum ſeparari ab eo motu, qui antea concretionem prævenire potuit. ex minori ergo humorum motu & ſtagnatione concretiones fieri ſolent, quod frequens in noſtro corpore. *Minuto motu.*

XI. Singularis ſane in noſtro corpore ex majori circulatione fit condenſatio humorum in lentorem, ut diximus (T. 41.) *Aucta circulatione.*

XII. Alius præterea additur modus ab auctoribus, qui *Rarefactio* dicitur: ſi nempe particula, ſeu globulus ſanguinis, increſcat mole, ſine aucta gravitate; vel quando moles plus quam gravitas augetur. In priori caſu tantum fit receſſus particularum globulum conſtituentium, ſine additione materiæ; in poſteriori recedunt quoque partes, ſed alia inſuper materies adjungitur; ſive quod minor materiæ quantitas accedat, quam eſt incrementum globuli, vel quod accedens materia ſit levior. tali modo vidimus in nobis mutari humores in putredine, & minori compreſſione vaſorum: an vero id quoque in nobis obtineat ex fermentatione, calore ſolis, balnei, ignis foci, efferveſcentia, frigore glaciali, ut multi aſſerunt, inquirere reſtat. *Rarefactione.*

XIII. Differunt effectus tribus modis; 1. Si eadem maneat gravitas particularum; 2. Si leviores fiant; 3. Si graviores factæ ſimul ſunt. ſed duo poſteriora genera ex gravitatis differentia (XVII.) petenda. *Effectus.*

XIV. Si Humores omnes, in omnibus ſuis particulis, hanc acquiſiverunt magnitudinem majorem, idem effectus fiunt. qui propoſiti ſunt in Craſſitudine; (T. 43.) ſed ſi hoc tantum obtineat in quibuſdam partibus; tunc minuitur, vel ſiſtitur illa ſecretio, vel excretio iſtius humoris, qui ex his conſtat partibus.

XV. Si fiat ex mutata figura particularum, quod majori ſuperficie ſe invicem tangant. hujus curatio infra (XLIII.) patebit. *Curatio.*

Propior locatio Diluentia exigit.

Vix attractrix major in Coagulatione (T. 42.) tradita eſt.

Quæ vero fit ex ſtagnatione & motu minore, in ſequentibus proponetur.

Ea, quæ fit ex majori circulatione, ſupra in lentore (T. 41.) propoſita eſt, atque ulterius in aucto motu (T. 46.) patebit.

XVI. Cur omnibus in morbis cum pulſu duro & frequenti, atque in majori *Quæſtiones.*

P 2 motu

Digitized by Google

motu muſculorum, ſanguis fit denſior?

2. Unde Hydropici acquirunt ſanguinem craſſiorem, quum tamen lympha abundant?

3. Unde calor hecticus, & ſanguis denſus, poſt diarrhœam, urinæ profluvium, & ſudorem colliquativum?

4. Cur otioſi pallent, exercitati colorantur?

5. Quo tempore & cui ætati morbi inflammatorii frequentiores?

6. Num globuli majores facti medicamentis reſolventibus & calefacientibus attenuandi?

7. An non experimenta coagulationis, ſolutionis, præcipitationis Chemicorum ad praxin medicam referenda?

8. An non poſſunt eſſe medicamenta, quæ partem ſanguinis reſolvunt, aut incraſſant, reliquis intactis?

9. Num partes elementares increſcunt magnitudine in rarefactione?

10. An ſpatia inania relinquuntur inter partes?

11. An ſpatia ea implentur materia leviori?

12. Cur cadavera animalium in aqua ſubmerſa tandem ſupernatant?

13. Unde tanta intumeſcentia in Tympanitide?

14. Cur pars corporis congelata a calore accedente deſtruitur?

15. Cur eſu fructuum horæorum & farinoſorum ventris inflatio & anxietas?

16. Quibus hominibus ſanguis levior, vel exercitatis vel otioſis; robuſtis aut debilioribus?

17. Cur uſu ſpirituoſorum & aromatum ſæpe ſubſidet ventris tumor, & diſcutiuntur flatus?

18. Cur ab aere calidiore ſuperveniente frigori tanta corporis oppletio & gravitas?

19. Num partes concretæ in quiete, & majori motu, eodem medicamento poſſunt ſolvi?

20. An ſemper opus, menſtruum manifeſta qualitate ſit præditum?

Magnitudo minuta.

XVII. Contrarius flatus, & forſan pejor præcedente, inducitur humoribus, ſi tanta fiat particularum ſeu globulorum humores conſtituentium parvitas, ut ſanitati obſit; requiritur enim juſta partium magnitudo, amplitudini vaſorum conveniens, in ſanitate, qua deſtructa difficiles curatu introducuntur morbi.

Cauſæ. XVIII. Minuuntur globuli. 1. Si unuſquiſque globulus dividitur in alios minores. 2. Si condenſetur, expulſo leviore & tenuiore, compacto craſſiore & graviore. 3. Si tota moles in anguſtius redigatur ſpatium; ut hoc fit in corporibus elaſticis aere & aliis, quæ comprimi & condenſari poſſunt. In primo caſu eadem manet humoris ſpecifica gravitas. in ſecundo augetur gravitas in particulis vel in tota maſſa, ſi tenuis craſſiore levior eſt; ſi ejuſdem ſit ponderis, permanet quoque gravitas liquoris ſolita; ſi gravior, maſſæ & particularum gravitas ſpecifica minuitur. In tertio caſu & particula, & tota maſſa fieri debet gravior.

Vis allata non ſemper ſeparat. XIX. Dividuntur globuli majores in alios minores, ſi vis allata ſuperat particularum cohærentiam in globulo, quia vero in nobis æque a motu majore condenſantur globuli, quam diſſolvuntur, difficile eſſet definire, num ſolutio a motu majore eſſet exſpectanda vel condenſatio. In genere obſervatur, Chylum & nutrimentum bonum in ſanguine receptum, atque globulos rubros, & partem gelatinoſam ſanguinis, a motu majore compingi: Chyli portio cruda, non ſatis ſubacta, materies per circulationem inutilis facta, materia cruda cacochymica, atque pituita, viſcidum & ſimilia, ab hac agitatione diſſolvuntur & attenuantur.

XX. Secundus modus compingendi, expulſo tenuiore, raro ſi unquam fit in no-

noſtro corpore: ſi id poſſet inſtitui cum una particula, procederet, verum quia in nobis hac actione multæ particulæ ſimul compinguntur, denſatur quidem humor, exprimitur tenue, ſed quia multæ tunc ſimul in maſſam majorem coeunt, raro ab hac cauſa tenuitas exſpectanda.

XXI. Dubito quoque, an tertius modus minores producat globulos, noſter enim ſanguis non poteſt tali modo, ut aer, externa compreſſione in minus ſpatium redigi.

XXII. Sed detracto nixu mutuo particularum in humoribus, ſponte ſecedunt partes; ita agunt menſtrua multa, ita ſapones, putredo, & ſimilia: hoc fieri poſſe ſupra indicavimus. *Minuta vi attractrice.*

XXIII. Præterea diluentia non ſolum totam maſſam faciunt tenuiorem ſeu dilutiorem, ſed etiam magnitudinem particularum minuunt; quod particulæ longius diſtantes, interveniente materia diluente, minus congregentur, & coalitæ facilius recedant, ut ſalia liqueſcunt in ſuo vehiculo. *Dilutione.*

XXIV. Ut in augmento particularum omnes particulæ totius maſſæ non augentur, idem quoque ſtatuendum videtur in earum decremento: ſed quando ſpecies aliqua humorum in ſuis particulis hoc admittit, reliqua maſſa intacta. *Non in omnibus particulis.*

XXV. Nimia particularum parvitas, quamvis tranſitui nullibi præbeat impedimentum, graviores tamen morbos, & difficiliores curatu, quam particulæ auctæ, producit: in vaſis enim majoribus vix quidquam retinetur ad circumagendum; humores undique qua data porta effluunt: minus quoque cognita ſunt medicamenta, quibus ſine damno augetur particularum magnitudo, quam quibus minuitur: &, quæ coagulando id efficiunt, damnoſam inferunt condenſationem. *Effectus.*

XXVI. Qui perſpectam habeat tenuitatis (T. 44.) curationem, non hæſitabit, quid in hoc genere ſit agendum. *Curatio.*

XXVII. Præſtat ex his quædam deducere corollaria. *Quæſtiones.*

1. Num impoſſibile, ſolvi poſſe calculum veſicæ felleæ, aut veſicæ urinariæ, a menſtruo, quod alias partes non lædit?

2. Cur cachecticis & hecticis magnæ ſæpe pravorum humorum tenuium evacuationes ſine levamine: imo cum incremento morbi?

3. Quomodo obſtructiones ab humore craſſo, eductione humoris tenuioris, quandoque ſolvuntur?

4. Cur in peſte tam ſubito humorum omnium tenuitas?

5. Quid ſudor colliquativus, & quid indicat?

6. Quid aphthæ ſalivoſæ, & quid denotant?

7. Cur fructuum horæorum uſus ſæpe diarrhœam excitat?

8. Num mercurius deſtruendo particulas gravitate ſua, vel alio modo, ſalivationem excitat?

9. Cur cantharides Diureſin; mercurius ſalivationem; ſenna alvi fluxum, producunt, ingeſta vel applicata, imo venis injecta?

10. An medicamenta ſecretiones nullas augere poſſunt ſine ſolutione totius maſſæ?

Gravitas particularum & humoris aucta.

XXVIII. Si moleculæ quædam ſub eodem volumine majus pondus præbent ad ſtateram, & plus continent materiæ, graves dicuntur: quod etiam obtinet in tota humorum maſſa. *Definitio.*

XXIX. Tales fiunt; 1. Ingeſtione eorum; quæ noſtris humoribus graviora ſunt; 2. Aut tales fiunt in noſtro corpore. *Cauſæ.*

XXX. Noſtris Humoribus graviora ſunt ſalia omnia, partes metallicæ ſolutæ, attenuatæ; lapides contriti in pollinem, (ſi intrare poſſint vaſa lactea) & mineralia; olea ponderoſiſſima foſſilium & nonnullorum aromatum. Hæc omnia humoribus raro tanta copia admiſcentur, ut inde tota maſſa ſpecifice fieret gravior: *Graviora noſtris humoribus.*

Digitized by Google

vior: & copioſe aſſumpta nobis veneno ſunt, imo in minori quantitate aſſumpta haud carent periculo.

Effectus. XXXI. Talis humor ex partibus gravioribus permiſtus quid faciat, expoſuimus in *Secretione Humorum* §. 13,

Graviora fiunt. XXXII. Gravior fit liquor in noſtro corpore: 1. Propria actione corporis; 2. Ingeſtione eorum, quæ ſua virtute id efficiunt.

Propria actione. XXXIII. Omnia fere quæ ingeruntur, ut aquoſa, farinoſa, oleoſa, pinguia, vel quibus in victu quotidiano utimur, una vigeſima quinta parte noſtris humoribus leviora ſunt: ex quibus tamen ſanguis conficitur gravior ab homine ſano: imo ipſi liquores multis in morbis chronicis leviores facti aquoſi, recuperatis viribus, ad ſolitam rediguntur gravitatem: ſolum ergo corporis noſtri opus eſt; quo actiones magis inſtigatæ vel robuſtiores tandem fluida ita compingunt, ut ſanitati obſint.

Compactus vi corporis. XXXIV. Condenſatio hæc ex aſſumptis & propriis noſtris humoribus fit; 1. Validiore compreſſione vaſorum in liquores contentos; 2. Motu circulatorio majore a cordis contractione violentiore, & arteriarum, maxime ſi ſimul per fines arteriarum difficilior fiat tranſitus; 3. Motu ſuperaddito in frictionibus, motuque animali, & exercitationibus corporis omnibus; 4. Evacuatione humoris, dum remanens maſſa ſimul compingitur; 5. Defectu liquoris tenuioris & levioris ingerendi, in ſiti nimis diu tolerata, vel adipſia, penuria potionis.

Vi medicamenti. XXXV. Hæc denſatio ſi uſu medicamentorum fiat, vel id agunt augendo prædictas corporis actiones, ut quædam ſtimulantia & roborantia; vel conciliando majorem vim coadunandi partibus quibuſdam, vel omnibus.

Effectus. XXXVI. Tota ſic maſſa humorum ſpecifice gravior facta, eadem velocitate e corde pulſa, diutius ſervare tentat motum ſecundum lineam rectam; obſtacula reſiſtentia magis urget, eaque commovet, agitat, oſcillare facit; unde calor, ſiccitas vaſorum lateralium, & ſolida, imparia hunc impetum ferre, ſeparantur divelluntur.

Curatio. XXXVII. Curatio reſpicit cauſas; ingeſtione enim aquoſorum ſine ſtimulo, qualia ſunt refrigerantia dicta; intermiſſione exercitii cum ſomno longiore, & humectantium & laxantium frequenti uſu, ſolidis laxatis & ad quietem adductis; reſolutione denſitatis ſanguinis, diluentibus & ſaponaceis nitroſis; demum eductione ſanguinis copioſiore, ſolita comparatur gravitas humorum.

Interrogata. XXXVIII. His facile reſolvuntur quæſtiones.

1. Num mercurialia & ſalina ſolvant humores ſola ſua gravitate?

2. In quibus ſanguis gravior, in robuſtis vel infirmis?

3. Num mercurius ſalivam, & cantharides urinam, fundant gravitate ſua, an alia ſua virtute?

4. Num ſalia graviora ſanguini miſta, ut ſal in muria, propria gravitate referant obſtructiones?

5. Num venena metallica ſua gravitate, vel rigiditate partium acutarum, interficiunt?

6. Num medicus exhibitione liquoris ſpecifice gravioris tuto ſanguinis levitati ſuccurrat?

7. Quomodo leviora ingeſta tamen humores graviores reddere valent?

8. Num Chalybs in Chloroſi, ſua gravitate, vel vi adſtringente graviorem & coloratiorem facit ſanguinem?

9. Cur viris robuſtis ſanguis denſus, gravis, craſſus; fæminis vero & pueris atque valetudinariis, tenuis, floridus, levis?

10. Cur aquoſa refrigerant?

Levi-

Digitized by Google

Levitas Particularum & Humoris.

Differentia.

XXXIX. Levior fiet pars ; 1. Si augeatur moles ſine additione materiæ, ut fit in rarefactione ; vel ſi partes accedentes minorem gravitatem habent ; 2. Si aliquid auferatur de ea particula, & aliud quid addatur, ut maneat eadem magnitudo cum minori tamen gravitate . Si minuatur gravitas & moles ſimul , non dicitur partem leviorem fuiſſe factam, ſed minorem.

Cauſa.

XL. Levitas ſeu raritas fit in noſtris humoribus ; 1. Si cauſa compingens minor fiat, ut in tardiori circulatione & debilitate corporis ; 2 Si copioſe ingerantur, quæ ſunt leviora ſanguine , qualia fere omnia, quæ aſſumuntur , ut aquoſa & oleoſa , verum ſalina & terreſtria graviora ſunt , aer autem non pervenit in ſanguinem ; ſi ergo talia leviora magna copia aſſumuntur, & non ſubiguntur , humores ſpecifice leviores fiunt ; 3. Huc quoque pertinet putredo , rareſactio , atque fermentatio , ſi fiant in noſtro corpore.

Effectus.

XLI. Ex Hydraulica novimus , partes leviores in ſtagnatione ſupernatare ; in motu per canalem cum reliqua maſſa ſuperiorem partem canalis petere.

XLII. Tota vero maſſa levior facta, per canalem pulſa , minus urget in latera canalis, magis retardatur in ſuo motu, quod motus acceptus citius pereat , ſi moveatur juxta latera.

Curatio.

XLIII. Unum cognoſco modum , quo particulæ poſſunt in nobis fieri graviores, ſi nempe compingantur vi vitæ; ergo circulatio facienda celerior, ſimulque ſolida ſunt roboranda; quod fit roborantibus, quæ ſimul calefaciunt ; corpus ſæpe exercendum ; nunquam copioſius aſſumenda alimenta, ſic ſponte ſua compinguntur, & graviores fiunt humores.

Quæſtiones.

XLIV. 1. Num ſalia , aliaque graviora noſtris humoribus ingerenda, ut debita concilietur gravitas humoribus ?

2. Cur ſubito ingruente calore corpus magis impletum videtur ?

3. Cur debilibus ſanguis levior?

4. Cur corpora putreſcentia intumeſcunt ?

5. Ad quamnam corporis partem leviora præprimis feruntur ?

6. Num ſpirituoſa ebrietatem inducunt ſua levitate , vel quod coagulant eam materiem, ex qua ſpiritus conficiuntur, vel conſtringunt fibras nervorum.

Figura particularum mutata ſeu acrimonia.

Duplex mutatio.

XLV. Quum omnes partes, quantum oculis aſſequi poſſumus , figuram globoſam obtineant, duplici modo recedere ab ea figura queunt . 1. Si figuram planam magis induant , qua partes ſe mutuo tangentes tenacius cohærent ; ſed de eo in viſciditate & lentore egimus . 2. Si commutantur in figuram acutam , quando acre vel acrimonia adeſſe dicitur.

Acris definitio.

XLVI. Acris ergo eſt humor, cujus partes rigidæ talem figuram habent, qua ſi in aliud corpus vel obſtaculum impingant , omnis impetus a parvo puncto ſuſtentari debet : hoc raro in omnibus partibus liquoris ſimul, ſed ut plurimum in quibuſdam tantum obtinet , quare acrimoniam ad particularum vitia pertinere judicavi.

Origo.

XLVII. Acria ingeruntur , vel fiunt in noſtro corpore , vel retinentur, quæ evacuari ſolebant.

Admiſſione.

XLVIII. Sanguini aliiſque humoribus commiſcentur acria , ingeſtione per os , applicatione ad cutem , inſpiratione, raro vero per injectionem.

Acria manifeſta, latentia, & facta.

XLIX. Quæ tali modo commiſcentur: vel ſunt acria 1. *Manifeſta*, quæ nempe in aliis quoque experimentis ſuam acrimoniam oſtendunt : vel ſunt 2. *Latentia*, quæ ſcilicet tunc demum agunt , ſi inveniant cauſam procatarcticam . alias

vero

vero non manifeſtantur; ut aer peſtilentialis, materia variolosa, morbilloſa; ſuo contagio non omnes homines, ſed quoſdam tantum afficiens; ſive quod acre iſtud viſcido obvolutum tum demum agat, ſi illud ſolvatur; vel quod ſua natura non ſit acre, verum admiſtione alterius acre fit: de his in morbis contagioſis: vel oriuntur. 3. Ex non acribus, ſpontanea corruptione, vel actione noſtri corporis, acria facta.

Manifeſta. L. Manifeſta Acria tam copioſa inveniuntur, ut vix recenſeri poſſint, lubet quaſdam eorum claſſes delibare. 1. Mechanica, ut fragmenta lapidum, vitri, metallorum, mineralium. 2. Vitriolata. 3. Aluminoſa. 4. Metallicæ partes attenuatæ. 5. Spiritus fermentati. 6. Spiritus plantarum acrium & herbæ urentes. 7. Inſecta acria. 8. Partes animalium acres. 9. Aromata. 10. Salia neutra, alcalia, acida, tam volatilia quam fixa. 11. Olea nativa acria, deſtillata vel expreſſa, rancida combuſta. 12. Saponacea. 13. Spiritus acidi. 14. Rubefacientia, eſcharotica, veſicatoria. In his duplex actio: agunt enim omnia vi mechanica, vel alia quadam qualitate conjuncta, unde varii ex his proveniunt effectus.

Acria facta. LI. Ex non acribus acria generantur tam ex iis, quæ aſſumuntur, quam ex noſtris humoribus. Sed aqua nunquam acrimoniam induit, raro terra; verum olea & ſalia frequentiſſime in acrimoniam evehuntur.

Cauſæ. LII. Commutatio hæc producitur. 1. Circulatione majore, minore, turbata, ſtagnatione, 2. Retentione eorum, quæ evacuanda erant per inſenſibilem perſpirationem, urinam, alvum, ulcera, vel alia emunctoria naturalia vel artificialia. 3. Defectu alimentorum vel abundantia. 4. Somno interrupto, longiore, aut breviore, vigilia immoderata. 5. Igne adurente, & frigore glaciali cum ſubſequente calore: hæc enim ita mutant ſæpe particularum figuram, ut inde acrimonia fiat ex iis, quæ antea acria non erant.

Diviſio. LIII. Quiſque facile videt, ex variis his infinitas ſpecies acrimoniæ produci poſſe; ad cognitionem tamen & curationem juvat acria in claſſes diſtinguere. 1. *Salina* (T. 38.) 2. *Putrida* (T. 37.) 3. *Saponacea* venenata, (verum de his in venenis poſtea). 4. *Oleoſa* (vide de his putredinem) (T. 37.), & quæ dicenda ſunt in olei deſcriptione. 5. *Spirituoſa* (vid. proprium titulum.) 6. *Aromatica* (de his quoque proprius tractatus videndus). 7. *Morboſa*, ut ſcorbutica, venerea, rheumatica, pituitoſa, cholerica, melancholica, podagrica, arthritica, eryſipelatoſa, herpetica, cancroſa, ſanioſa, purulenta; ex ipſis morbis petenda. 8. *Mechanica*, omnium optime cognita.

Effectus. LIV. Ut ſunt cauſæ variæ, ita quoque effectus ſeu ſigna differunt, quædam vero horum ſunt communia omnibus, alia vero ſunt ſingularia, non niſi ex propria iſtius acrimonia deſcriptione vel morbo ipſo explicanda.

Diſtinctio. LV. Iſti generales effectus iterum differunt. 1. Pro parte quæ afficitur. 2. An ſimul motum vitalem, quod frequentiſſime adaugent, vel minuunt, quod minus frequens.

Effectus generales. LVI. Acria mechanicha (L. 1.) (LIII. 8.) cum noſtris humoribus circumacta, deſtruunt cohærentiam liquoris, eum diſſolvunt, attenuant, circumrotatione ſua latera vaſorum, in quæ impingunt, lacerant, deſtruunt; unde humorum effuſiones, hæmorrhagiæ, dolor: vel infiguntur lateribus, impetum transfluentis humoris accipiunt, ſiſtunt partes, quibus adhærent, tendunt, deſtruunt; hinc varia fiunt, prout variant functiones illarum partium, quæ vel augentur, vel minuuntur, vel omnino ſiſtuntur; vel turbantur.

Ex aucto motu vitali. LVII. Si his effectibus addantur illi, qui proveniunt ex motu vitali (T. 18. §. LIX.) irritato a ſtimulo hoc mechanico, quos exponemus in motu humorum majore, multa alias obſcura clariſſime perſpicientur.

In ſucco arteriarum. LVIII. Si acre hoc nidulatur in eo præprimis ſucco, qui ex arteriarum glandulis (T. 19. §. XLII.) ſecernitur, deſtinatus ad internam ſuperficiem obliniendam, ſua irritatione, vel omnes arterias ſimul, vel ramum tantum arterioſum partis alicujus vehementius moveri facit; unde inflammatio generalis, ſeu febris ardens,

Digitized by Google

ardens, & particularis facile concipitur inflammatio.

LIX. Si ſuccus ille, qui ex dura matre & nervorum involucris (T. 15. §. XII.) ſecernitur, acri inquinatus ſit, mirabilia conſpiciuntur: ob varium enim nervorum curſum, dolores inſolita loca perreptant; vellicatæ fibræ nervoſæ ab hoc ſucco alluente, calores, phlogoſes, eryſipelata, convulſiones, ſpaſmos, dolores verſatiles tenuiter conſiſtentes, fluxiones, flatus, tremores producunt. In capite dolorem, vertiginem, vigiliam, animi deliquium, catarrhos; oculorum dolores, ſcintillas; faciei intumeſcentiam, aurium dolorem, tinnitum; ſputationem humoris tenuis, ſæpe ſtuporem dentibus inferentis, gingivas exulcerantis: in pectoris integumentis & pleura dolorem pleuritidi ſimilem; in pulmone aſthma, tuſſim, raucedinem; in corde palpitationem, tremorem: in ventre inferiore colicam convulſivam, cardialgiam, teneſmum: lumborum dolorem ſæpe deſcendentem ſecundum ureterum ductum, vel urinæ ſubpreſſionem, vel ardorem excitantem; diarrhœam ſeroſam & dyſenteriam producunt: ſi alicubi ulcera patent, ſanies vel lympha acris effunditur: ſi fibras nervoſas ad motum vitalem deſtinatas præprimis afficiat acre, ingentem inferre ſolet anxietatem; ut podagrici in repulſione materiæ ex articulis ad interna viſcera cum ſuo periculo experiuntur. Ad omnia hæc loca, per nervos, vel arterias, quod minus crederem, & ad multas alias partes, fertur hic liquor acer, qui multa ingenia torſit ſuo mirabili curſu. *Nervorum.*

LX. Alia præterea generalis in nobis invenitur acrimoniæ ſpecies, quæ has omnes quoque aggreditur partes, ſed quam partem occupat, ejus motum vitalem minuit; invenitur in iis, quorum corpora longa valetudine, evacuationibus copioſioribus, diu fuere debilitata; vel ſi viſcidum colliquefactum fuit. Quo pars magis dolet eo magis ſimul friget, & pulſus debilitatur (vid. Cap. 7. §. 22. in Inſenſibili perſpiratione noſtra). *Acrimonia frigida.*

LXI. Generalis Curatio, nam ſpecialis ex propriis titulis petenda, his abſolvitur. 1. Auferendo. 2. Diluendo. 3. Obvolvendo. 4. Corrigendo. 5. Obtundendo. 6. Derivando. & 7. Motum compeſcendo quandoque. *Curatio.*

LXII. Aufertur, ſi externe hæreat, eximendo, abſtergendo, abluendo: quandoque pars inurenda, ut progreſſus impediatur, ſi timor ſit veneni: in ſtomacho hærens per vomitorium cum dilutione copioſa: ex inteſtinis ducitur, diluentibus, & purgantibus, quibus addere ſæpe debemus anodyna: ex glandulis & vaſis cutaneis, per diaphoretica, ſudorifera & lotiones: ex oculis abſtergendo, eluendo, immittendo inter palpebras cancri lapillum: ex pulmonibus per expectorantia, vaporem ore hauſtum: ex ore & faucibus per gargariſmata, collutiones, abſterſionem, quandoque ablationem, ſi ſolidum ſit: ex renibus per potionem mollem, mucilaginoſam, oleoſam, leniter diureticam, copioſiorem: ex veſica per eadem, ſi autem calculus major, ſectione opus: ex uretra eximendus calculus ſi fieri poſſit; alias per injectionem olei mollis in uretram, quæ pone calculum digito clauſa eſt, educendus; ſi vero aliud acre ſit, injectione diluente & emolliente abſtergendum: ſi vero hæreat in auribus, utero, cavitateve artificiali vel morboſa in corpore, injectione liquoris abſtergentis & emollientis acre educendum. *Auferendo.*

LXIII. Acrimonia diluitur, ſi admiſceatur ei liquor tenuis, qui intime miſceri poteſt humori acri, ſicque totam maſſam faciat dilutiorem; ita enim acerrima cauſtica mitigantur. In his requiritur 1. Ut diluentis partes inter ſe minus cohæreant. 2. Ut quædam ſit convenientia inter diluens & diluendum; ita oleoſa & pinguedinoſa non diluuntur aquoſis; neque ſanguis nimis denſatus a mera aqua. 3. Ut non ſolum fiat confuſio, ſed & exacta permiſtio; ita tepor, calor & corporis motus adjuvant dilutionem. 4. Prævidendum, ne diluens ipſum acri admiſtum brevi induat idem genus acrimoniæ, aut aliud malignius. 5. Reſolventia admiſcenda utplurimum, ſi optimam dilutionem deſideramus. His quidem non minuitur acre, nec mitigatur, ſed ſeparatur tantum, unde in principio juvare videntur, ſed poſtea, expulſo vehiculo, eodem modo ſævit acre. adeoque *Diluendo.*

Q niten-

Digitized by Google

nitendum, ut ita dilutum acre educatur ſimul, & ut nunquam talia diluentia ingerantur, quæ poſt miſcelam ipſa in acrimoniam convertantur, quod ex corrigentibus cognoſcitur: nocent vero hæc diluentia in omni genere acrimoniæ, quod ex minuta actione ſolidorum producitur, & in eo, quod frigus infert (§. LIX.) quoniam a diluentibus ſolida magis laxantur & enervantur, & ita cauſam acrimoniæ adaugent.

Obvolvendo. LXIV. Obvolvitur & ita miteſcit acre iis, quæ ſua viſcoſitate & tenacitate ita obvolvunt & tegunt acre, ut ſua ſpicula non amplius emineant. In his obſervandum, ne ipſa obvolventia ſimilem acrimoniam foveant, vel præſentem acuant poſtea: ita in alcalina acrimonia obvolventia eliguntur ex farinoſis, oleribus molliſſimis, mucilaginoſis, glutinoſis, quæ ſponte in alcali non convertuntur: In acida acrimonia autem gelatinoſa animalium, ut ex cornibus, & oſſibus, & carne, coctis; pinguedines & medullæ animalium; in acrimonia Mechanica præcedentia omnia valent, & olea mollia. In his obſervandum, omnia oleoſa & pinguedinoſa brevi ranceſcere, & tunc acerrima fieri, quare in acrimonia ea, cui adjunctus eſt magnus calor, omnino nocent.

Corrigendo. LXV. Utinam talia haberemus multa, quæ ſua indole ita extinguerent acria, ut inertia fiant, quemadmodum in ſe mutuo agunt acida & alcalia: ſed quia in his proponendis omnes ſpecies acrimoniæ prius eſſent explicandæ, ſatius erit ea in hoc loco non tradere.

Obtundendo. LXVI. Obtunditur acre, ſi major vis applicatur eminentibus ſuis partibus, quam poteſt ferre earum partium cohærentia, ſive quod anguli eminentes abraduntur, vel complanantur, quoniam actio noſtri corporis ſola hoc producit, inducto majori motu, hinc maxima cautela opus, ſi acre tam rigidum, ut majori hoc motu deſtrui nequeat, brevi enim deſtruerentur omnia. verum ſi ſubigi poſſit acre majori circulatione, & exercitatione corporis, optimam ſanationem producit hæc methodus: ſimul enim roborantur ſolida, & præparantur humores.

Derivando. LXVII. Si non poſſumus ſuperare acre, vel non ſatis cito educere, ad alia loca minus periculoſa ducendum: ita a viſceribus ad articulos in podagricis; ex internis ad cutem in ſcabie retropulſa; ab oculis ad brachia, in ophthalmicis; a pectore ad crura in aſthmaticis, optima fit derivatio.

Motum compeſcendo. LXVIII. Si acrimonia inducat criſpationem ſolidorum, & hinc dolores, flatus, & murmura, ſæpe non ſuccedit eductio, niſi prius ſedato motu per anodyna, ita calculus dum vellicat ureteres, diureticis ſtimulantibus non educitur urina, ſed dato anodyno ſponte elabitur; dolor colicus cum alvo adſtricta ab humore acri rodente non auſcultat purgantibus, niſi dato opio vel iis admiſto; hoc quoque obtinet in convulſionibus hyſtericis ab acrimonia humorum.

Quæſtiones. LXIX. Intelliguntur ex antecedentibus

1. Unde tantus effluxus humoris acris ex corpore, quod nunquam aliquid acre ingeſſit?
2. Num acria calorem inducunt concuſſione partium ſolidarum, ut in corporibus elaſticis, vel irritando motum vitalem?
3. Cur acria ſicca cuti applicata non agunt, quam diu ſicca manent?
4. An acria cuti applicata non ingrediuntur corpus, & permiſcentur humoribus?
5. Quibus vaſis in pulmonibus recipitur acre cum aere attractum?
6. Cur inquinans aer non omnes homines & animalia inficit?
7. Cur in quibuſdam inſitio variolarum variolas non producit?
8. Cur quædam venena poſt longum tempus tandem virus ſuum proferunt?
9. An non omnia acria vi mechanica operantur?
10. Unde tam varii effectus a diverſis acribus?
11. Num terra nunquam in acre poteſt mutari?
12. Num noſtri humores blandi nunquam in acre poſſunt mutari?
13. Num inedia rigidiſſima medetur acrimoniæ?

14. Quo-

Digitized by Google

14. Quomodo ex glaciali frigore generatur acrimonia?
15. Quid facit ignis & calor in acri producendo?
16. An omnia acria calorem excitant?
17. An ea acria, quæ frigefaciunt, iſtud frigus ſua natura ſtimulante, vel alia qualitate, producunt.
18. Per quæ vaſa tranſitus humoris acris ad varia loca, qualem viam non ſervat arteria?
19. An falſum, catarrhos acres in cerebro natos ad alias partes deſcendere?
20. Num acre podagræ hæret in ſucco nervoſo vel ſpiritibus?
21. Unde flatuum oberratio per corpus acri ſcatens.
22. Quid arthritis vaga?
23. Per quæ vaſa tanta ichoris tenuis affluxus in ulcere rheumatico?
24. Unde tanta anxietas in podagra vetuſta, ſi retropulſa ſit materies ex articulis, vel antequam eo deponitur?
25. Cur opium ſæpe addendum purgantibus?
26. Cur oleoſa & aquoſa primo ſæpe mitigant dolorem, poſtea vero vehementius ſævire faciunt?
27. Cur humoris acris eductio per purgantia infideles inducias ſæpe promittit?
28. An univerſale medicamentum corrigens acrimoniam.
29. Cur ea, quæ augent diaphoreſin, optime medentur acrimoniæ frigidæ?
30. Cur olea mollia, & medullæ animalium, opitulantur doloribus arthriticis vagis?
31. Cur uſu ſalis volatilis & gummi miteſcunt ſenſim dolores diuturni chronici?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS SEXTUS.

De accelerato humorum motu.

I. QUamdiu homo vivit, quidam motus ſanguinis fit per cor & omnia vaſa, quo ceſſante, ceſſat etiam vita: verum quia omnibus hominibus non æqualis eſt velocitas huius motus, poteſt ergo eadem velocitas ſana eſſe & morboſa in diverſis hominibus. Si vero talis ſit velocitas, qualis ſolet fieri in tali homine ſano, ea pro fundamento motus requiſiti poteſt poni. hic motus ſanguinis a Medicis *Circulatio* dicitur. *Motus naturalis.*

II. Si ſanguis ceterique humores æquali temporis ſpatio ad longiorem diſtantiam pelluntur; vel minori tempore ad eandem diſtantiam perveniunt, quam ſolet fieri in tali homine ſano, motus acceleratus dicitur. *Quid motus acceleratus.*

III. Sanguis celerius propellitur: 1. Si major quantitas ſingulis ictibus e corde pellatur in arteriam. 2. Si cor ſingulis ictibus æqualem ejiciat quantitatem, verum frequentiores rhythmos faciat. 3. Si Cor majorem vim exerceat in ſanguine pellendo. 4. Si major quantitas ſanguinis per venas derivetur ad cor. 5. Si fluxus ſanguinis in ipſis vaſis adjuvetur. *Cauſæ.*

IV. Si major quantitas ſingulis ictibus ejiciatur, velocior motus eſſe debet per canalem determinatum; ſi enim capacitates canalium non differunt, eorum canalium longitudines erunt inter ſe, ut ſunt quantitates liquorum: quoniam in hoc caſu quantitas eſt major, ergo longitudo canalis erit major; ſeu ad longius ſpatium eodem tempore pelletur liquor. Cor ſingulis ictibus majorem quantitatem ejicere poteſt, ſi ſanguis copioſius derivetur in cor, ut fit per frictiones, & motum muſculorum, propellentem ſanguinem per venam cavam: & per reſpirationem frequentiorem pleniorem, quæ propellit ſanguinem per venam pulmonalem ad ſiniſtrum cordis ventriculum. *Ex recepta majori quantitate.*

V. Si ſingulis ictibus cordis æqualis quantitas ejicitur, quantitates certo tempore per arteriam trajectæ erunt ut ictuum numeri: quoties ergo frequentior nu- *Frequentiori rhythmo.*

Q 2 merus,

Digitized by Google

merus, ut ſæpe fit in ira, furore, gaudio profuſo, & ſimilibus animi pathematibus, aliiſque cauſis pulſum frequentiorem (T. 20. XVIII.) excitantibus; velocitas quoque ſanguinis major erit: ſed quandoque minuitur velocitas cum frequentiori cordis contractione, ſi minor quantitas ſingulis rhythmis expellatur.

Majori vi.

VI. Quum fluxus ſanguinis præprimis dependeat a cordis impulſione, quo itaque cor majori vi urget, eo velocior quoque eſt motus: velocitates enim increſcunt cum potentia pellente, ſi cetera eadem ſint: non tamen duplo major eſt velocitas, ſi duplo major vis applicatur, ſi liquores ire debent per canales, quorum latera motum retardant.

Derivatione ſanguinis ad cor.

VII. Quando major quantitas frictionibus, motu muſculorum, reſpiratione pleniore & frequentiore, per venas, propter earum ſitum valvularum, ducitur ad cor, non ſolum augetur velocitas, quod ſingulis ictibus major quantitas ejiciatur (IV), ſed etiam, quia ſanguis in venis minus reſiſtit ſanguini in arteriis, illum itaque ab eadem cauſa pellente celerius fluere neceſſe eſt.

Auxilio vaſorum.

VIII. Cordi vero ſoli non poteſt adſcribi omnis totius circulationis cauſa; injectio enim aquæ in arteriam alicujus viſceris vel partis mortuæ, potius rumperet arteriam, quam ut iret per omnia minutiſſima iſtius partis vaſa; juvatur vero in hac operatione blanda & alterna compreſſione manus, quod fere facit idem, quod vis vitæ faceret in viventibus: neque cor valet in uno ramo arteriæ celeriorem producere fluxum, qui ab eodem venit trunco, quemadmodum fit in nobis, quam in ceteris omnibus, quod tamen vidimus fieri in inflammatione particulari, læſione nervorum, acri applicato parti, & ſimilibus; verum confitendum, ipſa vaſa motu quodam vitali donata eſſe, quo ille fluxus promovetur ulterius; hunc motum elaſticitati vaſorum adſcribere alienum eſſe ſentio; elaſticitas enim in fibris non extinguitur cum noſtra vita; neque corporum elaſticorum reactio ſuperat cauſam impingentem: hæc vero vis vermicularis, forſan illi ſimilis, qui obſervatur in inteſtinis, brevi a morte quoque ceſſat, quando etiam denegatus eſt tranſitus humorum per viſcera.

Cauſæ hunc motum excitantes.

IX. Multæ ſunt cauſæ, quæ hunc motum vitalem vaſorum augent, & ita acceleratam faciunt circulationem: ut omnia ſtimulantia acria, niſi quæ ſimul frigoris ſenſum inducunt; mucilaginis vaſa interne oblinientis acrimonia vel defectus; rubefacientia; frictiones; epiſpaſtica; dolorem facientia; irritatio nervorum; & ſimilia, irritando vaſorum fibras celeriorem motum faciunt, quandoque in parte ſingulari, alias per totum corpus.

Denegata via per quoſdam ramos.

X. His adiunguntur eæ cauſæ, quæ intercipiendo tranſitum per ramum arteriæ notabilem faciunt, ut per reliquas arterias velocior fiat motus, quemadmodum eſt compreſſio, anguſtatio, obſtructio, ligatura rami notabilis: quia vero in ramulo hæc vix valent aliquam inducere mutationem, verum quoniam hæ cauſæ magis remorantur motum ratione totius maſſæ, eas potius ad motum impedientes cauſas referri debere ſentio.

Effectus.

XI. Ex rapidiori ſanguinis fluxu, validiori & frequentiori motu ſolidorum, hæc fieri ſolent in noſtro corpore. ſolida ſe mutuo atterunt, unde calor, detritus callus; viſcidi attenuatio; lentoris condenſatio; tenuiſſimi expulſio; aquoſi; ſpirituoſi, exhalatio; olei attenuatio, corruptio, ranciditas; ſalis exaltatio in ſalem volatilem alcalinum; ſanguis compingitur, denſatur in diatheſin phlogiſticam; globuli rubri pelluntur in arterias lymphaticas; arteriæ diſtenduntur, comprimunt vicina; vaſa lymphatica arterioſa ſanguine turgent; vaſcula in tunicis arteriarum comprimuntur; accumulatio ſanguinis in arteriis; Chyli citior ſubactio, mutatio; tenuiſſimorum nudorumque vaſorum ruptio; in locis, quæ cedere nequeunt, ſuffocata circulatio; ſolida ſiccat, roborat, rigida facit; humores ſtagnantes, & ex veſiculis aut cellulis, in actum ducit; unde reſpiratio celerior, anheloſa; pulſus durus, plenus, frequens; bilis exuſtio; macies; defatigatio; dolor; febris ardens, inflammatio; ſuppuratio; gangræna, ſphacelus; eruptiones ſanguinis; anxietas; debilitas; pulſatio & palpitatio in locis non conſuetis; moleſtia;

Digitized by Google

leſtia; incendium internum; calor inæqualis diverſis partibus; urina intenſe rubra, pauca, acris.

XII. In parte ſingulari producit calorem, tumorem, ſiccitatem, dolorem, rubedinem, duritiem, ſplendorem, pulſationem. *In parte ſingulari.*

XIII. Si in caput ruat; facies intumeſcit, rubet; oculis truces, ſcintillantes, protuberantes fiunt; aures tinniunt, ſonitum ſuſurrumque percipiunt; nares rubent, pruriunt; vident ſcintillas, anguillas rubras, vertigo tenebricoſa, pervigilium, phrenitis, delirium, coma, apoplexia, colli & capitis dolor tenſivus, gravativus; lucis averſatio; temporum gravitas, pulſatio; ſanguinis ſtillæ, hæmorrhagiæ; tenſio in cervice.

XIV. In curatione attendendum, num expediat minuere motum; ſæpe enim in viſciditate humorum, laxitateque ſolidorum, aliiſque in morbis chronicis optimam ſanationem præſtant. *Curatio.*

XV. Si vero nimius ſit & morboſus, ſedatur. 1. Eductione humorum ſine ſtimulo. 2. Quiete muſculorum & animi. 3. Ablatione, vel correctione ſtimuli, ſi adſit. 4. Humectantibus, laxantibus, diluentibus, refrigerantibus compeſcendo motum. 5. Motum in aliam partem revellendo, ſi opus. 6. Frigidorum lenta & blanda applicatione.

XVI. Quum ſolida validiſſime agant, ſi tenſa ſunt; quantitas humorum minuenda, ut motus compeſcatur, præprimis ſanguinis miſſione, clyſmatibus, aliiſque purgantibus, quæ ſimul refrigerant. *Eductione.*

XVII. Quia vero laxata ſolida minus oſcillant, ea procuranda humectantibus, diluentibus, & laxantibus medicamentis, maxime ſi calor adeſt cum ſiccitate: verum, ſi faciat motus major ſanguinis eruptionem, evitanda. *Laxantibus.*

XVIII. Motus revellendus in aliam partem epiſpaſticis pedibus applicatis, ſanguinis miſſione in parte remota, alvi ductione, cucurbitis cruribus applicatis, ſi ſimul copia humorum detrahenda, ut in ſanguinis majori impetu ad caput: verum ſi ſanguis non ſit detrahendus, ligaturis membra modice ſtringenda, ne ſimul comprimatur iſtius partis arteria, atque actu frigida pudendis aliiſque partibus applicanda, quemadmodum fit in immodico ſanguinis profluvio. *Revulſione.*

XIX. Si humor tenuis acer calidus, qui non facile a frigore inſpiſſatur, motum nimium excitat, ut in eryſipelate, pars tam diu actu frigidis refrigeranda, donec ad naturalem teporem redeat: verum in inflammationibus damnoſa eſt methodus, quia in his condenſando ſanguinem, vel ſphacelum, vel ſcirrhum generat. *Refrigerantibus.*

XX. Si reſtet motus major, ablata cauſa ſtimulante, quies inducenda narcoticis, & opiatis. *Anodyna.*

XXI. Si cum motu majore adſit ſanguinis craſſitudo ſeu lentor, refrigerantia reſolventia applicanda & exhibenda, ut acida ſaponacea, nitroſa. *Refrigerantia reſolventia.*

XXII. Verum ſi jungantur cum humorum tenuitate, refrigerantia & adſtringentia adhibenda.

XXIII. Ex his intelliguntur

1. Cur frictiones accelerant motum humorum?
2. Cur ex motu muſculorum pulſus frequentior?
3. Cur reſpiratio magna & frequens indicat motum ſanguinis acceleratum?
4. An animi pathemata non agunt in motum vitalem?
5. An frequentior pulſus indicat ſemper majorem velocitatem ſanguinis?
6. Cur in celeriori motu arteriæ magis, venæ minus implentur?
7. Num elaſticitate vaſorum, vel motu vitali, pellitur ſanguis per vaſcula minima & viſcera?
8. Num actio cordis validior in parte ſingulari valeat accelerare motum?
9. Quomodo in parte quadam motus poteſt mutari vix aliqua facta mutatione in reliqua maſſa?
10. An obſtructio auget vel minuit motum totius maſſæ?

11. An

Digitized by Google

11. An Inflammatio a motu majore vel obſtructione?
12. Quando compeſcendus motus ligaturis vel venæ ſectione?
13. Cur non ſemper laxantibus & humectantibus motus ſedandus?
14. Cur actu frigidis non ſiſtendus motus in inflammatione, ſed vero in eryſipelate neceſſarium?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS SEPTIMUS.

De inflammatione.

Definitio. I. SI alicubi, in corporis parte viſibili, excitatur *tumor* notabilis, ſummam cutem utplurimum & ſubjectam carnem attollens, *coloris* intenſe rubri viridescentis, qui preſſioni digiti vix cedit: cum *dolore* valido tenſivo, *pulſatione* in ipſo tumore & ſæpe adjacentibus partibus, *renitentia*, *calore* urenti, *ſplendore* & *duritie*; raro mutans locum, aut veſiculas ichore plenas ſuſcitans, niſi abeat in gangrænam; *febrem* cum calore manifeſto movens per totum corpus, *Inflammatio* dicitur & *phlegmone*.

Quibus morbis ſimilis. II. Multi medici tam hodierni quam antiqui herpetem, ignem ſacrum, & eryſipelas eodem hoc nomine complexi ſunt, unde multi errores in praxi, cum maximo ægrorum damno, committuntur; ob ſigna multa communia, & quia ſæpe eryſipelati jungitur, haud facile diſtinguitur, quod tamen neceſſe, quum aliam exigat curationem.

Pulſus durus. III. Hæc, ſi in internis partibus lateat, *pulſu duro*, dignoſcitur: niſi pulmones infeſtat, ſiſtens ſanguinem in vena pulmonali, pulſum altum & mollem exhibens; aut hepar in vena portarum cum ſumma anxietate, cutis colore flavo, & debili pulſu, ſanguinem colligens: aut membranam pleuram, partiumque ſpirabilium extenſionem intercipiens; aut meninges cum tanta cerebri preſſione, ut ſpirituum denegetur fluxus. in quibus omnibus aliquid de ſua duritie remittit pulſus.

Sanguis. IV. Sanguis paulo ante invaſionem & plane in principio miſſus, ſano ſimillimus; verum poſt aliquot horas & dies invaſionis, denſior, craſſior, ſpiſſior, nigrior, gravior, citius concreſcens, cum cruſta alba ſubviridi, gelatinoſa inſtar corii porcini, tenaci, cultro vix ſeparabili, in ſuperficie.

Symptomata. V. Secretiones humoris tenuioris ſiſtuntur, ſi vehementior; lingua ſicca, nigra, flava, exuſta, glabra, aut aſpera cum ſiti multa, ſi apoſitia adſit, valde malum; calor ingens, æſtuans, manifeſtus; alias in ſolis partibus interioribus, quod pejus; reſpiratio laborioſa, anheloſa; anxietas luctuoſa, inquietudo; febris acuta continua; urina tenuis, prærubra, flammea, vel tenuis, alba, ſtatim a potu, ob defectum cum ſanguine miſcelæ, effluens, quæ horrenda; pulſationes in præcordiis aliiſque partibus, vel per totum corpus; cutis ſiccitas, vel ſudor miliiformis, ex imperfecta ſanguinis miſcela, exprimitur. Quæ plura & magis intenſa ſunt ex natura inflammationis; ſemper autem inſpicienda lingua, quum præbeat nuntium fideliſſimum ſtatus inflammationis. febris febrem ardentem, vel tritæophyen, vel hemitritæum, quod tertio quoque die recurrat ſine integra apyrexia, vel & breviori tempore ut in ſemitertiana; aut lypiriam, ob frigus externum, aut Typhodem ob ſudores miliiformes, ſæpe æmulatur.

Cauſa. VI. Omnes cauſæ, quæ excitant in quadam corporis parte (nam, in toto ſi fiat, febris ardens vocatur) tantum motum, ut ſanguis ruber pellatur in vaſcula lateralia arterioſa, & cum ibidem contineant, inflammationem producunt.

Stimulantia. VII. Ita *frictiones* omnes artificialem inducunt inflammationem; *uſtiones*, *roſiones*, *acria* quæcumque applicata, *phœnigmi*, infixa, læſura maxime partium nervoſarum, irritando motum oſcillatorium arteriarum, tantum in ea parte excitant motum, ut lymphatica impleantur ſanguine rubro.

Motus Major. VIII. Motus circulatorius major in toto corpore excitatus, calore ſolis, balnei,

Digitized by Google

nei, foci, vel calefacientibus ſtimulantibus aſſumtis, motuque muſculorum majore, maxime ſi ſubitaneum ſuperveniat frigus, conſtringens ſolida, coagulans ſanguinem, retinens humores alias libere circulantes in vaſis minoribus.

Sanguis craſſus. IX. Sanguis craſſus, denſus, compactus, ſive majore circulatione, ſive evacuatione tenuioris cujuſcumque, ſive defectu potionis talis fiat, per extremitates arteriarum difficilius trajicitur, eas diſtendit, validius & frequentius oſcillare facit, præprimis ſi hoc tempore, & in parte congelata, vel in frigore febris, ſtimulantia calefacientia exhibeantur.

Anguſtatio arteriarum. X. Demum pondera incumbentia, ligaturæ ſtrictæ, decubitus in aliquam partem, compreſſio quævis & elongatio, ratione ſtimuli inflammationem inſerunt: ramus enim arteriæ ligatus non inflammationem, ſed ariduram & motus defectum, parti inferiori inducit: obſtructio arteriæ a materia viſcida glutinoſa nullum exhibet inflammationis ſignum. quid? minima arteriola compreſſa, & obſtructa, non valet ſua ſola obſtructione per reliquas arterias, quarum vix milleſimam forſan partem exhibet, celeriorem proritare circulationem, quum velocitates per multos canales ab uno trunco venientes proportionaliter augeantur, ut eorum minuitur capacitas; hæc diminutio tantilla non poterit ſenſibilem inde proritare circulationem majorem, ne quidem in ramuſculis ab hoc ramo venientibus; ramus enim occluſus per omnes ramos ab eodem trunco venientes æquabiliter diſtribuit velocitatem, ut demonſtrant hydraulici.

A cauſa interna. XI. Ut a manifeſtis cauſis irritando fibras motrices arteriarum generari vidimus inflammationem, ita quoque de occultis ſentiendum, ſi ſponte fiat in corpore inflammatio: & quia humor ille, qui ex glandulis arteriarum in earum cava deponitur, æque poteſt, ut ſuccus œſophagi, inteſtinorum, viæ urinariæ, tracheæ arteriæ, bronchiorum atque totius membranæ Schneiderianæ, vitiari & acris fieri, in hujus acrimonia ſtimulante locarem cauſam internam inflammationis, ſi in quodam ramo, & febris ardentis, ſi in omnibus arteriis hujuſmodi irritatio fiat. Aut ſi mavis ſuccum inter fibrillas nervoſas circulantem accuſare, quod inflammatio magis ſequatur prorependo nervi quam arteriæ curſum, & hæc ſententia forſan quoque ſuos inveniet defenſores.

Proxima. XII. Nec phænomena, quibus cognoſcimus inflammationem, vel quæ ſuperveniunt, huic derogant ſententiæ: motus enim circulatorius major in parte, qui inducit tandem ſanguini lentorem, eorum omnium exponit naturam.

Exitus. XIII. Circulatio velocior, quæ ſanguinem denſatum impulit in vaſa lateralia arterioſa, ipſaſque extremitates arteriarum implevit, hos poteſt obtinere exitus.

Reſolutio pura. XIV. Nam primo, minuto motu in hac parte retroagitur materies ex vaſculis minoribus in majora, quæ ſi non alienata ſit a ſua indole, ſolvitur inflammatio ſine ulla criſi ſenſibili; quem ſtatum cognoſcimus paucitate ſymptomatum mitiſſimorum; & adjuvamus reſolutionem refrigerantibus, diluentibus, laxantibus, motum compeſcentibus, tam internis quam externis: quam etiam V. S. larga, & purgantia reſolventia refrigerantia, egregie juvant, ut infra patebit.

Et inſenſibilis & ſenſibilis critica. XV. Materies vero vehementia circulationis, mora diuturniore in parte inflammata, ita commutata, ut ſanis aſſimilari nequeat, viribus tamen vitæ, vel medicamentorum auxilio, ſubigenda, ſignis coctionis in urina, aliiſque evacuationibus indicatur; quæ ſi ſatis ſit ſubacta materies; per inſenſibilem perſpirationem, minus vero attenuata per aliam evacuationem, educitur, ſenſibilem criſin exhibens & laudabilem. quod fit, vel minuta a tergo preſſione, qua materies phlogiſtica regurgitat ex vaſculis lymphaticis arterioſis in arterias cruentas, vel inducta quiete, qua hæc diatheſis ſolvatur, ita tranſeuns per extrema arteriarum in venulas: quid autem in hoc ſtatu agendum, in Criticis evacuationibus docetur.

Metaſtaſis. XVI. Si vero materiem circulantibus miſtam, bona indole exutam, vis vitæ non valeat ad ſecretoria deponere loca, fortior tamen, quam ut commorari poſſit in ſanguine, ad aliquam corporis partem deponit, facitque metaſtaſin materiæ phlogiſticæ, multo minus, quam eryſipelatoſæ, frequentem. cujus multiplicia ſigna,

Digitized by Google

gna, & varia eſt medendi methodus. in genere eam futuram dicimus, ſi ſatis valida inflammatio incipiat ſolvi, & per ſenſibilem evacuationem nullibi evacuetur materies, vireſque non leventur, quum tumor diſparere incipiat. tunc omni ope nitendum, ne repellatur materies, ſed locus fovendus fomentis & cataplaſmatibus, quæ maturam movent ſuppurationem, viribuſque corporis ſtimulantibus blandis & vinoſis ſuccurrendum, ut gnaviter operam ſuam exequantur.

Suppuratio. XVII. Hæc materia phlogiſtica in ſuis contenta vaſculis ultra 4, 7, 11, vel 14 dies, ſi cauſa non nimis ſit valida, mutari incipit, & tandem tota convertitur in materiem albam, lævem, æqualem, ſubpinguem, pus dictam, ſolventem vaſa, quibus occludebatur, cum dolore, febre, calore, pulſu duro frequenti, vigiliis, moleſtia, inquietudine, horrore, rigore, & augmento omnium ſymptomatum inflammationis. Quæ ſi apparent poſt ſigna ſatis validæ inflammationis, nec medicamentis, nec venæ-ſectione, aliave ſanguinis evacuatione, cedentis, cum urina ſine ſedimento aut valde pauco, (nam urina multa alba craſſa liberat) fieri ſuppurationem certe ſcimus, confirmatur ulterius ſi febris continua deſinat in intermittentem, vagæ ſi fiant horripilationes & rigores, frequenter exſudent, & inſuper rigeant, doloque aliquantulum mitigetur: nam pus tunc factum eſſe conſtat.

Scirrhus & Cancer. XVIII. Verum hæc inflammatio, præprimis ſi contingat in parte glanduloſa, per hujus emunctorium, vel vaſcula minutiſſima, & forſan hiantia latera vaſorum, dimittens tenuiſſimum, compingens craſſius, cum vaſis ſuis dilatatis, humore denſo oppletis, abit in corpus durum indolens, ſcirrhum dictum; quæ induratio promovetur applicatione adſtringentium, coagulantium, ſtipticorum, actu frigidorum, defenſivorum, abſorbentium, exſiccantium, & ſimilium. Hujus ſcirrhi humor poſtea liqueſcens, & putredinem ſuſcipiens, cancrum producit, primo occultum, poſtea apertum.

Gangræna. XIX. Si motus ſolidorum ſanguinem pellens in vaſcula arterioſa lymphatica tam valide agat, ut ſolida rumpat, liquoreſque effundat, ceſſat inde dolor, ſenſus perit, pars gravis redditur; in ſuperficie veſiculæ excitantur ichore plenæ; ruber color in pallorem, vel fuſcum & atrum colorem convertitur; ceſſantque omnia ſymptomata, & æger falſa lenitate levari videtur; pulſus fit debilis; ſudores frigidi exprimuntur; facies contriſtatur; oculi fiunt concavi: hic ſtatus gangræna dicitur & ſphacelus.

Curatio minuendo impetum. XX. Ex cauſa expoſita facile erit deducere methodum medendi. 1. Minuendus eſt enim impetus a tergo premens globulos rubros in vaſcula lateralia, eo enim ipſo quies conciliatur humori, qua ſolvitur tale concretum ſponte ſua; & ſæpe regurgitare poteſt impactum, atque ulterior lentoris generatio prævenitur: quod efficitur venæ ſectione larga ex lato vulnere, imo repetita, ſi opus; & ſuccenturiata alvi ductione per illa, quæ ſine tumultu multum evacuant, corpuſque ſimul refrigerant: inſuper talia ingerenda & applicanda, quæ cum quadam reſolutione refrigerant, inter quæ nitroſa inflammationis antidota, & ſucci fructuum horæorum acidulorum, vel & ipſa acida excellunt: ut &, aliunde derivare a parte principi, ſæpe multum adducit levaminis.

Laxando. XXI. Quum vaſa laxata languidius oſcillant, humectantia tam interna quam externa adhibenda, & quæ laxant.

Reſolvendo. XXII. Quia ſanguis eſt concretus, reſolutio ſemper tentanda, reſolventibus antiphlogiſticis, ſpecificis huic concretioni, quia alia reſolventia hanc materiem magis inſpiſſant, quæ omnia ſemper calida vel tepida applicanda, vel & exhibenda.

Quæſtiones. XXIII. Intelliguntur ex his

1. Num cuticula in ſanguinis ſuperficie concreſcens a chylo inſpiſſato exaſſato?
2. Num hæc, ſi non appareat in ſanguine educto, acuto morbo preſſo, indicaret materiem phlogiſticam retineri, aut potius hunc morbum ab eryſipelate venire.
3. Cur a cortice peruviano abſtinendum in febribus, ſi urina tenuis, rubra, flammea?
4. Cur frigus extremorum cum incendio interno magnum portendit periculum in inflammatoriis?

5. Num

Digitized by Google

5. Num emplaſtica, obſtipando poros, vel fovendo acre generantia, inducunt inflammationem?
6. Cur Eryſipelati ſæpe ſupervenit inflammatio?
7. Num ab arteriarum obſtructione fiat inflammatio?
8. Num denſitas phlogiſtica inflammationis cauſa vel effectus?
9. Num majori circulatione pelli poſſit materies phlogiſtica in principia venarum per extremitates arteriarum?
10. Num ſtimulantia reſolvunt materiem phlogiſticam, ut gluten?
11. An in principio inflammationi applicanda adſtringenria quæ ſanguinem condenſant, & ſolida conſtringunt?
12. Num ſudoriferorum exhibitione inflammationis curatio tentanda?
13. Cur vomitoria & purgantia hydragoga, frictiones, calefacientia, & alexipharmaca, nocent?
14. Num pulſus mollis ſemper ſignum abſentiæ inflammationis?
15. Cur non ſtatim a punctura nervorum inflammatio, ſed poſt aliquod tempus.
16. Cur actu frigida, & adſtringentia refrigerantia, quæ minuunt motum, non applicanda parti inflammatæ.

TRACTAT. QUADRAGESIMUS OCTAVUS.

De Abſceſſu ſeu Apoſtemate.

I. Tumor pure impletus, quod cavitate quadam non limitata continetur, intra partes ſolidas corporis vi morbi facta *abſceſſus* & *apoſtema*, quandoque *ſuppuratio*, vocatur. *Definitio.*

II. Verum in pectoris cavo *Empyema*; in pulmonis cellulis *Vomica*, & *Tuberculum*; in glandulæ alicujus dilatato folliculo, & ob variam contentam materiem, *Atheroma*, *Steatoma*, *meliceris*, & *natta* vocatur: ita ob figuram *ſinus* & *fiſtula*; & ex loco *Bubo*, & *Parotis* dicitur. *Varii abſceſſus.*

III. Triplici generatur modo abſceſſus in quadam parte. 1. Ex præcedenti inflammatione iſtius partis in ſuppurationem converſa, de qua egi. 2. Si alicubi in corpore ex facto abſceſſu aliunde deponatur pus. 3. Vel ex febre inflammatoria in quandam partem pus deponente: quæ duo ultima genera *Metaſtaſes* dicuntur, aut criſes per abſceſſum. *Generatio triplex.*

IV. Si inflammatio in apoſtema ſit abitura, quod ex deſcriptis cognoſcimus ſignis, promovenda eſt ſuppuratio, applicatione medicamentorum, quæ *maturantia* dicuntur. *Curatione maturare.*

V. Et quia, minuendo reſiſtentiam in quadam hujus apoſtematis parte, aliquo modo determinatur ruptio, loco convenienti applicanda ea, quæ eam partem *laxant*. *Determinare.*

VI. Medicamentis interim internis, hanc ſuppurationem adjuvantibus, abſorptionem puris cohibentibus, utendum, quæ ſanguinis circulationem aliquantulum adaugent. *Puris collionem accelerare.*

VII. In his continuandum, donec partis mollities, & albedo, fluctuatio ad digitorum attactum, diminutio ſymptomatum Inflammationis, converſio doloris in gravitatem, doceant abſceſſum pus maturum continere, ſæpe mucronatum tumorem excitare in faſtigio album. *Signa maturitatis.*

VIII. Sæpe vero citius aperiendus abſceſſus, ſi timor ſit ruptionis in cavum corporis, vel in articulum, ceteroquin ante maturitatem abſceſſus ſi aperiatur, dolorem movet, diutius durat, priuſquam omne induratum ſolutum & maturatum ſit. *Quando citius aperiendus.*

IX. Si ſponte ſua abſceſſus maturus non aperiatur, id tentandum. 1. Lanceola, tumore preſſo digitis ita, ut emineat locus incidendus, eligenda pars albiſſima, inferior reſpectu corporis, vitatis vaſis majoribus, nervis, tendinibus, ſectione fibris quantum fieri poteſt parallela, ſatis lata plaga, ne tamen tangatur *Per lanceolam.*

Digitized by Google

latus oppoſitum, exeuns pus ad latus lanceolæ docet ad cavum penetraſſe, tunc ſurſum ducta lanceola dilatatur plaga. hac actione locum opportunum brevi tempore & non cum multo dolore aperire licet, relinquiturque vulnus purum.

Cauſtico & Eſchara. X. 2. Si vero inanis metus ferri, aut ſitus loci, vetat ferro aperire apoſtema, id *cauſtico* applicato tentandum, ſed diuturniorem exigit operationem, majorem dolorem excitat, cruſtamque inuſtam relinquit, medicamentis aptis ſeparandam: dum cauſticum applicatur, *emplaſtro tenaci*, in cujus medio apertura rotunda eſt, determinandus locus cauſtico comburendus, & muniendæ partes adjacentes, ſi opus, fotu vel cataplaſmate idoneo.

In aperto abſceſſu. XI. Ex aperto abſceſſu leniter & moderate pus expellendûm, niſi valde magnus, quia tunc portio ejus tantum educenda, ne vaſa ſuſtentaculo hoc orbata rumpantur, aut nimiam recipiant ſanguinis quantitatem; locus evacuatus ligaturis & ſpleniis modice ſuffulciendus, ut æquabiliter ſuſtententur vaſa; fortior preſſio ſæpe rumpit macerata a pure vaſa, novamque inducit inflammationem; & nimis accurata puris expreſſio remoratur laterum induratorum maturationem: arceatur accuratiſſime aer; ſi apertura anguſtior debito, dilatanda turunda facta ex radice gentianæ ſiccata, conſolida majore, pergameno convoluto, ſpongia madida compreſſa exſiccata, vel ligata dein ſiccata: turundis non ſollicitandus locus, niſi ſubitaneæ coaleſcentiæ ſit metus, quum turundæ duritie dolor & inflammatio nova excitentur in parte.

Depurare ſi ſinum fecerit. XII. Si abſceſſus magnum ſinum fecerit, aut ſordibus, vel pure tenaci, ita oppleatur, ut curationi obeſſet, locus *detergentibus*, *depurantibus*, & *deterſivis*, mundandus; reliquum ut ulcus tractari debet, ſi ſimul apertura inferior, modica preſſione ſpleniorum comprimendus; aut curatio ſi obtineri nequeat, nova facienda in procliviori & inferiori parte apertura, dein locus carne implendus.

Corruptio abſceſſus læſi. XIII. Pus maturum, vel quod nimis profunde hæreat, aut ob tenacitatem nullum indicium præbeat, aut ſi æger non velit manum Chirurgi admittere, ſponteque non rumpatur abſceſſus, in loco calido fotum, priorem blandam balſamicam indolem exuit, vel abit in putrilaginem, ichorem, vel ſaniem rodentem, & ſeptici ad inſtar adjacentia in gangrænam convertit.

Evacuatio. XIV. Sive ſtagnatione attenuatum, vaſis abſorbentibus receptum, circulantibus miſtum, valde alienatum, gangrænam & ſphacelum eum morte ſequente generat, ſin minus, febrem hecticam producit, ſi vires vitæ vigeant, per aliquam evacuationem, urinam, alvum, ſputum, criticam facit evacuationem; ſi omne hac via educatur pus, criſin facit perfectam, ſi portio tantum ejus, imperfectam criſin molitur natura.

Scirrhus. XV. Quandoque vero ſtagnans pus, amiſſa parte tenuiore, cum vaſculis, quibus continetur, præprimis ſi hæreat in parte glanduloſa, in tumorem durum, indolentem, *ſcirrhum* appellatum, convertitur; qui tumor, ut ab Inflammatione, quandoque in *Cancrum* tranſit.

Metaſtaſis. XVI. Denique, ſive ex locali prægreſſa inflammatione, ſive ex febre acuta inflammatoria ardente, materies purulenta in toto corpore nata ſit, nulla evacuatione critica educta, quandoque abſceſſum producit in quibuſdam partibus, ſi vis vitæ minus valeat ſolutam & receptam materiem purulentam evacuationibus amandare, facit ita *metaſtaſin*.

Parotides. XVII. Tales abſceſſus prædicimus circa aures, ex febris ardentis diuturniori mora, præprimis ſi 20. diem tranſmiſerit, & hypochondriorum dolore & tumore cum alvo profuſa, ſed mali tunc ſunt; hypochondriis autem mollibus cum faſtidio, nauſea, horrore, rigore, tremore, anxietate, & reliquis commotionem materiæ per corpus indicantibus, dum interim ex urina aquoſa, alba innatantia habente, aut cum rigore ſuppreſſa, conſtat materiem purulentam retineri, atque verſus caput tendere, quod ſopore, comate, aurium bombis, ſuditate capitis, colli & cervicis dolore, ſtupore, ſudore in partibus ſuperioribus, manifeſtum fit.

Bonæ. XVIII. Bonum præſagium præbent, ſi veniant die critico, cum coctionis ſignis,

Digitized by Google

gnis, non valde dolentes aut rubicundæ, juſtæ magnitudinis, prominentes, facile ſuppurantes, integris viribus, ſatis copioſum pus fundentes, febrem minuentes, & febris quieſcat a ruptione, appetitus reſtituatur, pus ſit album, læve, æquale, non fœdi odoris. Licet bonæ, tamen morbum tardius ſolvunt, quam excretiones.

XIX. Præveniuntur hæmorrhagia, alvi fluxu, tuſſicula cum ſputatione, urina alba, craſſa, concocta; abſceſſu alio ad inferiores partes vel articulos. an non ergo inſtantibus parotidibus liceret venam ſecare, alvumque movere blando medicamento purgante, gargariſmatibus & expectorantibus avertere parotides? ita ſane hæc ſigna indicare videntur, quamvis fere omnes contradicant. *Præveniuntur.*

XX. Verum ſi veniant in morbis longis, ex alvo profuſa, graveolente, ſpumoſa, meraca; & in acutis parvi, rubri, dolentes, non ſuppurantes, cum hypochondriis dolentibus, duris, intentis, ſine coctionis ſignis, vel in principio morbi, plani, non levantes, cito recurrentes, parvi, aut majores quam ferri poſſunt, pus ichoroſum tenue, ſpecillum tingens, fœdum emittentes; vel alvus ſi non multum fluat, in cruditate morbi, fractis viribus, ſi urina ſit ſine ſedimento vel inconſtans, inſuper refrigerari, in tremulis, leviter ſideratis, citra judicationem diſſipati: in his vertigines, ſanguinis ſtillæ, & alvus erumpens, vel febris aucta, valde mala. *Malæ.*

XXI. De abſceſſibus in partibus inferioribus idem fere ſentiendum, eorum prædictionem petimus ex ſignis generalibus abſceſſus futuri, abſentia eorum, quæ materiæ metaſtaſin ad caput indicant, dum interim circa præcordia ludant ſymptomata: hi quoque ſerius venire ſolent. *In inferioribus.*

XXII. Hujuſmodi abſceſſus eodem modo ut priores ad citam maturitatem ducendi, dein aperiendi, ſi ſponte non rumpantur, ut dictum eſt. *Curatio.*

XXIII. Abſceſſus factus, ruptis repagulis, quibus continebatur, in cava vicina quandoque fundit pus. In *Ventre inferiore* vero minus faciunt tumores abſceſſum, quam qui ſunt in præcordiis, minime vero hi, qui ſub umbilico conſiſtunt, ad ſuppurationem convertuntur; unde in ventris inferioris cavo raro pus colligitur, aut, quod medici decepti hujuſmodi puris collectionem tympanitidem vocant, pus utplurimum in tuberculis continetur, difficile detegitur, fit tamen ex dolore præcedenti, ſi terra figulina applicata citius exſiccatur. Cognoſcimus hoc ex ſignis inflammationis prægreſſis cum nulla ſequente evacuatione critica. *Pus in ventre inferiore.*

XXIV. In *Thorace* autem frequentius pus colligitur, poſt pleuritidem, peripneumoniam, ſanguinis ſputum, varices pulmonum, tubercula ſeu vomicas, anginam, quamvis multi negent, lateris inflammationes, vaſis ruptis, vel vulneratis, vel contuſis, in pectoris externis & internis partibus, pulmonum lethargum, mediaſtini, pericardii, diaphragmatis inflammationem, imo hepatis abſceſſum, ubi fit in eo loco, quo diaphragmati annexum eſt, & tandem poſt febrem acutam, aut abſceſſum in quadam corporis parte, per metaſtaſin in cavum pectoris pus deponentem. *Empyematis cauſæ.*

XXV. Prædicimus ex his morbis Empyema futurum, ſi harum partium inflammationes abierunt, quod ex ſuis propriis ſignis cognoſcitur, & non expurgantur judicatoriis diebus, ſeu ante diem vigeſimum. *Prædictio.*

Verum ſi accedat ſpirandi difficultas, ſputum difficile, primo ſalſuginoſum, dein dulcius, aut amarum, tenuius, ſi bilioſum, pejus, aut omnino ſuppreſſum, ſi calores interdiu tenues, noctu graviores fiant, oculi fiant concavi, facies florem habeat, ſudent circa collum & claviculas, ſtertant, tuſſis tenuis ſit cum ſputatione, & gravitas loco doloris.

XXVI. Si pus in pectoris cavo collectum ſit, mole ſua 1. gravans pectus, ſpirandi difficultatem, decubitum difficilem ob metum ſuffocationis, quod pulmones ſufficienter explicari nequeant, inducit, corporis motu fluctuatio auditur: deorſum preſſo a pure diaphragmate venter tumet inferior. Sua 2. acrimonia purulenta, adjacentia irritante, tuſſim, dolorem lateris, producit, quæ materies 3. ſanguini miſta excitat febrem hecticam, 4. corporis calorem & frigus viciſſim, de *Detectio generalis.*

 die

Digitized by Google

die leviorem, noctu graviorem, corpus puſtulis effloreſcit, ſudoribus diffluunt, inquieti ſunt, & macreſcunt, pulſus parvus, frequens; 4. Stomachum quoque afficit, cui omnem appetitum demit, faſtidium excitat, & nauſeam, & alvus incaleſcit aut liqueſcit, quo ſæpe pereunt; 5. etiam digiti exaſperantur, incaleſcunt, & ungues incurvantur, maxillæ effloreſcunt rubore; 6. pedes & crura, & oculorum cava, ſolidis laxatis, intumeſcunt, membra ſolvuntur; 7. tandem thorax incurvatur, vox rauca, ſputum nullum, vel graveolens, & purulentum quid emittitur; quorum multa ſi adſint, ſcimus pus contineri in pectoris cavo.

In utroque cavo. XXVII. Si utrumque latus pure plenum ſit, decubitus in dorſum poſſibilis tantum, corpore aliquantum elevato.

Pectus plenum vel pus tenax. XXVIII. Sæpe autem concuſſione corporis non auditur fluctuatio, quamvis pectus pure plenum, aut pus tam craſſum, ut concuſſione non fluctuet, ex datis tamen reliquis ſignis præſens cognoſcitur.

In uno latere. XXIX. In uno tantum latere pus contineri cognoſcimus, 1. ex impoſſibili decubitu in latus ſanum, ob puris copiam mediaſtinum aggravantem; 2. dolore lateris affecti; 3. & citiori exſiccatione lintei madefacti, terra figulina aſperſi, tepide applicati.

In pulmone. XXX. In ipſis pulmonibus pus contineri ſcimus 1. ex peripneumonia prægreſſa, 2. ſi æger omni tempore gravatus fuit in medio pectoris, ſi enim in cavum ex pulmone pus fundatur, levari videntur; quamvis poſtea iiſdem imo gravioribus urgeantur ſymptomatibus; 3. ſi gravantur ſemper & difficulter ſpirant, quomodocunque corpus locetur; 4. ſi ſæpe exſpuant pus; 5. ſi fluctuatio nulla percipiatur.

In mediaſtino. XXXI. Quandoque collectum pus hæret in mediaſtini duplicatura, nullam fluctuationem præbens, ſed gravitatem in medio pectoris, dolorem ante & retro; quandoque pronus decubitus facilior, ſi circa ſternum, alias ſupinus, ſi circa dorſum.

In pleura. XXXII. Vel in pleuræ ſacco dilatato colligitur, præprimis poſt pleuritidem, contuſionem, vulnus: ex cauſa cognita antecedente, dolore loci & gravitate, abſentia fluctuationis & levatione a puris effuſione in cavum pectoris, & ſæpe ex mutato colore integumentorum ſupra partem affectam, & tumore, ut & applicatione lintei madidi cognoſcitur. Ex hoc genere ſæpe pulmones adnaſcuntur pleuræ.

In pericardio. XXXIII. In pericardio quoque pus fuiſſe collectum cadaverum inciſiones probarunt: ex cordis ſymptomatibus, aliiſque ſignis empyematis in ſacco contenti junctis, deſumitur, ut ex lipothymia, pulſu debili, inæquali, vacillante, tremore & palpitatione cordis, anxietate & ſimilibus.

Bona ſigna. XXXIV. Si empyemate affectus facile ferat morbum, bene ſpiret, nullum fere dolorem habeat, corpus æqualiter calidum habeat & molle, non ultra ſolitum ſitiat, febris ipſo eruptionis die remittat, appetitus reſtituatur, alvus compacta modica deponat, ſputum liberaliter ſine multa tuſſi ejiciat, pus exeuns ſit læve, æquale, ejuſdem coloris, non fœtens, eitra tuſſim fortem & dolorem, bene dormiat, urinam concoctam, album habentem ſedimentum, ſatis copioſe emittat, ſervabitur.

Mala ſigna. XXXV. Verum ægre ferens morbum, anxius, ſtragula de pectore ſemper removens, ſpiritum magnum, denſum, difficilem habens, dolores, febres ab eruptione non ſedantur, ſi valde ſitiat, corpus inæqualiter a febre teneatur, venter & coſtæ ſi maxime caleant, frontem vero, manus & pedes frigidos, ſi habeat, cibum non appetat, ſputum emittat nullum aut valde ſpumoſum, graveolens, pus ſi ſit pallidum, viride, lividum, ichoroſum, cænoſum, pituitoſum, ſpecillum tingens; pus per alvum evacuetur, corpus ſi emacietur vehementer, aut alvus erumpat liquida, moriuntur.

Recidiva. XXXVI. Si quædam ex utriſque adſint, anceps præſagium: ſi vero mitius habere videantur, dein iterum exſpuunt graveolentia, recidivam prædicimus.

XXXVII.

Digitized by Google

XXXVII. Pus manens in pectoris cavo, ab ambientium fotu & calore corruptum, reliqua inficit & in gangrænam convertit, phthiſin & atrophiam inducit inſanabilem. Vel 2. pus a ſanguine receptum deponitur ad crura, quod bonum; vel ad renes, & ſic educitur, aut expurgatur ſputo, & ita commodiſſime ſervantur. Aut 3. ipſum pectus perrodit & effluit pus. hoc pus ſi bonum, liberantur, ſin malum, ut plurimum pereunt: rumpitur ut plurimum 20, 30, 40, & 60 die, in junioribus & robuſtis citius, in infirmis & ſenibus tardius. Vel 4. ad aliquod viſcus facit metaſtaſin, ſi vero deponitur in inferioris ventris cavum, pereunt. *Effectus & exitus.*

XXXVIII. Curatio omnis in puris eductione conſiſtit, ea quidem via, quam nobis demonſtrat natura, in quibus obſervandum; non aliam tentandam, quam quæ natura indicat. *Curatio.*

XXXIX. 1. Per ſputum ſive exſcreationem per os, quam evacuationem adjuvamus medicamentis *pectoralibus*, excreationem & expectorationem adjuvantibus, quæ omnia larga quantitate humoris, quantum ferri poteſt calidiſſime poti, adjuvanda. *Sputo.*

XL. 2. Aut per urinam medicamentis balſamicis, leniter diureticis & pectoralibus ſimul, juvanda evacuatio. *Urina.*

XLI. 3. Si vero per abſceſſum cruralem evacuationem natura moliatur, & is promovendus fomentis, & cataplaſmatibus ſuppurationem promoventibus. *Abſceſſu alio.*

XLII. 4. Vel ſi facto tumore in thorace viam ſibi paret pus, is promovendus iiſdem medicamentis ut alii tumores, denique etiam pertundendus tumor, cavendum, ne acervatim omne pus ſimul erumpat. *Ex thorace.*

XLIII. His omnibus non apparentibus, ſi tamen conſtet, pus contineri in pectore, & nullibi locus tumens indicium præbeat, ibidem commodius aperire poſſe, inſtituatur paracentheſis in latere affecto inter 4 & 5 coſtam ab inferioribus, diſtantia 4 vel 5 digitorum a ſpina dorſi, & 4 circiter ſub angulo ſcapulæ, loco prius atramento indicato, cute elevata, ad longitudinem ſecta, plaga digitis tenenda; pertundatur cutis lanceola, caro magis tendenda incurvatione ægri, ſecetur uſque ad membranam pleuram, ſectione coſtis parallela, vel aliquantulum deorſum verſus, ne vaſa intercoſtalia ſecentur (fibrarum enim muſculorum intercoſtalium ſequi curſum impoſſibile eſt) dein pertundatur pleura prudenter, ne tangantur pulmones, plaga aperta ſervetur cannula anſata, pro lubitu claudenda, & vinculo firmanda. *Paracentheſis.*

XLIV. Per cannulam apertam emittatur pus, compoſito ægro in plagam, per vices, ut 20 dies inſumantur eductioni, nunquam vero ultra dies 40: ſi pulmo aperturam cannulæ claudat, ſtylo per cannulam miſſo leniter detrudatur: Si pus craſſitie obturat, liquore tepido idoneo diluendum, cujus quædam ſemper portio in ſequentem deligationem relinquatur: hæc dum fiunt, medicamentis *antipuicis & detergentibus* corpus contra infectionem puris muniendum; cito in aere calido bis de die ad ſummum, niſi nimis gravatur æger puris accumulatione, prudenter, ne intret aer, æger deligandus: ſi vero nimis copioſe generetur pus, medicamentis, anodynis, leniter adſtringentibus, *antipuicis* compeſcenda generatio. *Poſt operationem.*

XLV. Verum ſi hæreat in pulmone, mediaſtino, pericardio, fruſtra inſtitueretur operatio; & citius mortem adferret, ſi multa ſigna mala adſint; aut ſi poſt operationem puris ſigna mala, aliaque mala accedunt ſymptomata, non modo inutilis, ſed & cum damno fuit inſtituta paracentheſis. *Vetatur.*

XLVI. Poſt puris eductionem, ſi nimis copioſe pus generetur, ut inde vires cadant, tali modo tractandus æger ut in *Debilitate* (T. 23. §. XI.) dictum eſt. *Poſt eductionem.*

XLVII. Si *tuſſis* ita urgeat, ut attentionem mereatur, illa lienienda balſamico, pectorali, anodyno. Sin vero *ſputum* aut *pus tenacius* ſit abſtergentibus utendum. Sin autem *ſitis* urgeat, pectoralia dilutiora exhibenda. In *alvi fluxu* narcotica pectoralibus miſcenda. *Symptomatum medela.*

XLVIII. Intelligimus 1. quæ pus attrahentia. *Quæſtiones.*

2. Num

Digitized by Google

2. Num abſceſſus ſemper ex inflammatione prægreſſa iſtius partis?
3. Cur pars ita refrigeratur poſt nimiam puris eductionem?
4. Num ex abſceſſu magno omne pus ſimul educendum?
5. Num omne pus accuratiſſime abſtergendum?
6. Cur margines diutius duri, ſi immaturum aperiatur apoſtema?
7. Unde puris retenti tanta acrimonia?
8. Qua via ex pectore ad renes pus?
9. Quomodo angina in Empyema converti poteſt?
10. An non licebit in acutis venam ſecare, ſi parotides inſtant?
11. Quæ materies, ex qua pus formatur?
12. An ex colore albo inferendum, pus generari ex Chylo?
13. An omne album pus, quod ex corpore evacuatur?
14. Unde tam ſubito magnus tumor pure plenus poſt febrem ardentem, ſine inflammatione iſtius partis prægreſſa?
15. An in omni loco expectanda puris maturitas, antequam aperiatur abſceſſus?

TRACTATUS QUADRAGESIMUS NONUS.

De calore Corporis.

Definitio. I. SI corpus noſtrum magis caleat, æſtuet, vel ardeat, quam ſolet obſervari in ſanitate, Morbo calido laborare dicitur homo.

Cognitio. II. Cognoſcimus hunc majorem calorem; 1. Relatione ægri, etſi ad attactum non videatur calidior; 2. Attactu, verum ne decipiamur cavendum, quum manus noſtra calida non judicabit tantum calorem in eo corpore eſſe, quam ſi manus frigida applicata fuiſſet; 3. Omnium optime thermoſcopio gradus caloris determinatur, ſi eo uti liceat; 4. Ex pulſu duro frequenti, reſpiratione celeri profunda, urina rubra pauca, aliquod quoque judicium de calore ferre poſſumus.

Cauſæ. Ablato refrigerio. III. Quum ſponte ſua incaleſcit corpus, quoties refrigerium externum minuatur, vel corpus verſetur in eodem caloris gradu, ut eſt calor ipſius corporis, eſt ergo in nobis cauſa calorem producens: magis vero incaleſcit, ſi actu calida corpori admoveantur.

Aucta circulatione. IV. Intenditur quoque calor omni circulatione celeriori, ut in corporis exercitatione, frictionibus: pulſus tunc ſimul fit plenior, frequentior, major; reſpiratio frequens, magna, anheloſa. Solo ergo motu aucto, qui movet quoque humores, intendi poteſt calor.

Arctatis vaſis. V. Vaſa arctiora facta, ſive hoc fiat ab externa preſſione, ut a ligaturis, pondere incumbente, ſive ex majori contractione ſolidorum, ut ab aere & aqua frigidiore, & combuſtione; vel applicatione roborantium & alcoholis, calorem excitant; vel quod liquor tranſeuns magis atterit latera; vel quia vaſorum latera magis tenſa faciunt, ut attritus fibrarum in iis fiat validior.

Motu ſolidorum. VI. Quoties ſolida in noſtro corpore frequentius moventur, aut majori energia, incaleſcit corpus, ita in majori elaſticitate & robore ſolidorum, & aucta cordis vi; vel ſi ſolida inſtigantur ab aliquo ſtimulo: quia nempe multo facilior eſt humorum tranſitus per venam ſenſim latiorem cor verſus, quam per capillaria arteriarum, magis ergo implentur arteriæ in motu majore, & diſtenduntur latera, fibræ horum validius in ſe mutuo agunt, atque validior fit humoris applicatio ad latera arteriarum.

Inflammatione & febre ardente. VII. In Inflammatione & febre ardente obſervatur Calor manifeſtus adurens, ſiccus, æqualis per totum corpus, vel in quibuſdam tantum partibus; quandoque ipſe halitus ore emiſſus calidiſſimus eſt, ſæpe ſine prægreſſo frigore infeſtat. In febribus vero urplurimum poſt toleratum aliquamdiu frigus ingruit;

Quo frigus in initio magis intenſum & longius, eo calor ſubſequens erit vehementior, niſi æger ſuccumbat.

Si

Digitized by Google

Si caput & pedes frigidi ſint, ventre coſtiſque calentibus, malum.

Qui viciſſim refrigerantur & incaleſcunt, periculum aut longitudinem indicat. Si præter conſuetudinem in ægrotante partes corporis externæ incaleſcant, & facies rubeſcat, criſin per ſudorem futuram, judicatur.

Flammans cum ſudore facies in acuta febre malum.

In febribus circa ventrem fortis æſtus, & morſus oris ventriculi, malum.

Optimus eſt temperatus, ſuavis, æqualis per totum corpus cum quodam humido: talis ſi fiat poſt evacuationem, notat febrim critice ſublatam eſſe.

Quoniam in omni humorum craſſitudine non intenditur calor, motus ergo vitalis validior, non vero impeditus tranſitus, eſt in febribus cauſa caloris: ſi vero tali majori motui jungatur lentor, ob difficiliorem tranſitum per capillaria arteriarum, magis tenſæ fibræ validiorem faciunt attritum.

VIII. Qui calor fit major ex putredine, (T. 37. §. XI.) mordax obſervatur *Putredine.* & acris, ſtatim a manu attingente non ita manifeſtus percipitur, quam ille quem animadvertimus in morbis inflammatoriis; verum ſi aliquamdiu fuit manus applicata, tandem calor mordax, minus æſtuans obſervatur. fere ſimilis eſt quoque ille, qui obſervatur in acrimonia bilioſa, Eryſipelate, in quadam ſpecie hepatitidis, pleuritidis, phrenitidis, in febre putrida, Lipyria, Typhode & ſimilibus. In his major obſervatur humorum tenuitas, quam ut calor ex obſtructione poſſet derivari; verum acrimonia ſtimulans cum facili humorum tranſitu hunc calorem producit.

IX. Poſt hæmorrhagias profuſas, puris aut aquæ hydropicorum nimiam evacuationem, alvi fluxum, lactationem cum appetitu dejecto, Diabetem, ſudorem colliquativum, & ſimilia, quidam calor hecticus obſervatur, qui in principio vix poteſt cognoſci, tamen aucto morbo manifeſtior fit, ut plurimum ſine horrore vel ſaltem levi ingruit, præprimis una alterave hora a cibo ſumpto; pulſus fit parvus, creber, velox, & corpus ſenſim macreſcit atque debilitatur: Quia ex ſublato æquilibrio ſolidorum & fluidorum levis inducitur corruptio, quæ ab accedente motu majore vel ſuperatur vel expellitur, adeoque motus vitalis, ab hoc acri inſtigatus, calorem excitat, ſed quia id facile ſubigitur, hic brevi compeſcitur motus & calor. *Ablato æquilibrio.*

X. In ſcorbuticis & cacochymicis ab acrimonia ſtimulante ſub noctem aliquis *Scorbuto & cacochymia.* calor excitatur, utplurimum ſine horrore aut frigore prægreſſis, vel poſt levem non diu durantem horripilationem invadit: eſt etiam alia ſcorbuti & cacochymiæ acrimonia, quæ nunquam calorem excitat, verum horrores & refrigerationes frequentes, ſine ſubſequente calore.

XI. Si pus alicubi in corpore collectum ſit, in abſceſſu, pectore, pulmone, *Pure.* aliiſque partibus, quod corruptum & attenuatum communicatur ſanguini, calorem hecticum inducere ſolet.

XII. Ex antecedentibus patet, omnes cauſas, quæ validiorem attritum humo- *Cauſa proxima.* rum ad ſolida exhibent, etiam indicare majorem attritum fieri inter partes ſolidas: ſed quia nullo experimento conſtat, motum liquoris ad latera ſolidorum excitare calorem, nunquam enim a rapidiſſimo fluxu liquoris per canales in ullo experimento hydraulico calor fuit excitatus: adeoque calor attritui partium ſolidarum inter ſe, non vero cum liquoribus transfluentibus, adſcribendus. qui calor excitatur in effervescentia & fermentatione, raro vel numquam in noſtro corpore obtinet; putredinis autem veſtigia ſæpe in nobis inveniuntur, forſan in tabe, & febre putrida, ex hac cauſa fit augmentum caloris. hinc liquor aut pinguedo inter partes ſolidas, quæ ſupra ſe moveri debent, locatur, ne conterantur partes, & ita incaleſcerent: adeo ut minuat liquor calorem, non vero augeat.

XIII. Calor modicus reſolvit humores, ſolida laxat, ſed major adurens bo- *Effectus.* num ſanguinem condenſat in phlogiſticam diatheſin, tenuiſſimum exprimit, reliquum compingit; olea & ſalia exaltat, acria facit; ſolida exſiccat, rigida facit; reli-

reliqua vero ex aucta circulatione (T. 46.) & combuſtione intelliguntur.

Curatio refrigeratione. XIV. Omnis calor nimius externo refrigerio minuitur, ut fit in admiſſione aeris frigidioris, applicatione aquæ frigidæ, detractione veſtimentorum; verum non ſemper expedit hac methodo refrigerare corpus, in majori enim calore humores magis concretioni proni, & pulſi in vaſcula minora, a ſuperveniente frigore coagulantur, & quia vaſa ſimul conſtringuntur, irreſolubiles obſtructiones inducit frigus: verum in morbis putridis & eryſipelate plus efficit; pars enim eryſipelate tentata eouſque refrigeranda, donec calor naturalis redeat, quod ille humor non coagulatur ab inducto frigore, ut fit in diatheſi phlogiſtica, ſed mitior fit.

Refrigerantibus. XV. Refrigerantia autem, ut eſt nitrum, fructus horæi, ſucci acidi vegetabilium, omniaque antiphlogiſtica, quod ſolvant humores, temperent motum majorem, & laxent ſolida, præſtantiſſima ſunt in eo genere caloris, cui adeſt ſiccitas corporis, pulſus durus, ſanguis denſus.

Motum ſiſtentibus. XVI. In omni calore aucto, corporis & animi quies imperanda, quandoque anodynis cum vehiculo copioſo inducenda.

Laxantibus. XVII. Quoniam humectantibus & diluentibus ſolida laxiora fiunt, & humores facilius tranſeunt, in omni morbo acuto & febribus egregie refrigerantia exhibent, poſſunt forma vaporis, balnei, cataplaſmatis, fotus, clyſmatis, potionis, exhiberi vel applicari; ſimul eligendus vel arte faciendus aer humidus.

Stimuli ſubactione. XVIII. Si acre ſtimulans ſit cauſa caloris, id corrigendum vel educendum (T. 45.) iſtud genus acrimoniæ, quæ ex virium defectu oritur, roborantibus ſuperandum.

Evacuatio. XIX. Qui calor ex majori motu & denſitate excitatur, optime venæ ſectione, & alvi ductione ſine ſtimulo, curatur; minuta enim mole fibræ vaſorum minus tenſæ laxius atterunt: ſimili fere modo diureticis & ſudoriferis ſine ſtimulo minuitur calor, omnis enim evacuatio in tali calore refrigerat.

Quæſtiones. XX. Ex his facilis erit ad ſequentia reſponſio.

1. An urina rubra ſemper indicat majorem calorem corporis?
2. Quomodo ſtragula & veſtimenta frigida corpus calefaciunt?
3. An calor partis ab influxu ſanguinis calidi?
4. Cur pars a compreſſione incaleſcit, & dein rubet & tumet ſublata cauſa comprimente.
5. Cur bonum ſignum, ſi pars paralytica calet?
6. Cur lentor calorem inducit, viſcidum vero frigus, cum in utroque difficilior fieri poteſt tranſitus per vaſa?
7. Cur ex nervo læſo tantus calor in ea parte?
8. An Alcohol ſtimulando vel conſtringendo ſolida calorem excitat?
9. Num globuli graviores, in latera vaſorum validius impingentes, ſuo attritu ad vaſa calorem excitant?
10. Quid calidum innatum?
11. An calor cauſa pellens ſanguinem?
12. Num calor in nobis a fermentatione aut effervefcentia?
13. An calor ſpiritus congenitus, anima, natura, corporis temperatura in ſemine deliteſcens, poſtea expandens?
14. An omnis calor venæ ſectione temperandus?
15. Quomodo cacochymicorum & ſcorbuticorum calor hecticus roborantibus & calefacientibus curatur?
16. An calor hecticus laxantibus & refrigerantibus emulſionibus temperandus?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS.

De motu humorum tardiore & impedito.

I. SI cauſa pellens humores minus agat, retardatur humorum motus: ſi vero in via remoram patitur motus, dicitur impeditus. *Definitio.*

II. Quum humores noſtri corporis ſtagnarent omnes, ſi actione ſolidorum non pellerentur, cauſa ergo hujus in ſolidis quærenda præprimis. *Cauſa.*

III. Solida minus agentia ſunt 1. in laxitate, inertia, rigiditate; 2. ſpirituum influentium defectu, parciori copia, & alienata indole; 3. in nimio otio, & ſomno longiore. *Minori actione ſolidorum.*

IV. Si humores eadem vi propellantur, magis vero adhærentes ſint lateribus vaſorum, tardius profluunt, glutinoſa enim & viſcida, ut eadem velocitate tranſeant canales, majorem cauſam pellentem exigunt. *Tenacitate humorum.*

V. Quoniam humores omnes per minutiſſima oſcula arteriarum ire debent, ſi ergo in humoribus major fiat craſſitudo, vel partes ſanguinem conſtituentes fiant majores, retardatur motus, imo quandoque integre ſiſtitur; ſed hoc in caſu maxime implentur vaſa arterioſa, non vero venæ, quia in his ſenſim amplius fit vas: unde arteria fit dura, & fit validior attritus & calor: verum in viſciditate adhæſio lateribus venarum quoque fit, unde arteriæ minus diſtenduntur, minor fit attritus & calor. *Craſſitudine*

VI. Omnes obſtructiones, tam a ſolidis, quam liquoribus transfluentibus, inductæ, intercipiunt motum per iſtud vas: pars inferior inanitur, perit quoque calor; truncus ſuperior, ſi ipſum vas motum non abeat, æqualiter cum omnibus diſtenditur, ut docemur in aqua ſaliente per multa foramina, foramen unum aut alterum enim clauſum non magis urgetur, quam reliqua latera vaſis; ſtagnabit liquor in canaliculo a parte obſtructa uſque ad principium hujus canaliculi ex trunco communi; tardius movebitur liquor ab origine trunci uſque ad aperturam canalis obſtructi: in reliqua parte canalis majoris aliquantulum acceleratur motus; verum omnes motus ſimul ſumpti minores erunt poſt obſtructionem factam, quam eo tempore, dum omnes canales erant aperti. *Obſtructione.*

VII. Quod ergo ab obſtructione fiat frigus & minor motus, id patet ex natura obſtructionis, verum quod quandoque motus humorum fiat celerior, & calor partis, id ergo non ab obſtructione, ſed alia cauſa, provenire, autumo.

VIII. Motus tardior frigoris ſenſum inducit internis, in externis ipſa pars frigidior fit; humores corrumpuntur vel in putre alcalinum vel in acidum, viſcidi generatio, collectio humorum in lymphaticis & veſiculis, gravitas, laxitas & inertia ſolidorum, leucophlegmatia, hydrops, pallor, caries oſſium, ichor, gangræna, ſphacelus; glutinoſum ſpontaneum, polypoſæ ſanguinis concretiones, atque tandem reliqui effectus, qui ex mutationibus hujuſmodi oriri ſolent. *Effectus.*

IX. Varia inſuper fiunt, prout motus interceptus vel retardatus ſit per aliquam partem. *Pro natura partis.*

Si enim per cerebrum minuatur vel ſiſtatur, fit ſopor, apoplexia, coma, phrenitis, paralyſis, aut reſolutio univerſalis, animi deliquium:

Per ductum thoracicum, ſive quod chylus effundatur eo rupto in cavum thoracis, ſive tantum compreſſo vel obſtructo, novus chylus non affertur ſanguini, perit homo defectu chyli, & corruptis ſimul humoribus; fere ſimilia fiunt ex denegata via vaſorum lacteorum per glandulas meſenterii.

Per pulmones producit anxietatem, difficilem anheloſam reſpirationem & ſuffocationem.

Per hepar, ſi ſit in vena portarum, generat anxietatem præcordiorum, ventris intumeſcentiam; in ductu vero colidocho, producitur icterus.

Quid facit tranſitus impeditus per nervum, arteriam & venam, ſupra demonſtravimus.

Curatio. X. Omnes modi, quibus curatur debilitas, (T. 23.) in hoc quoque motu languidiore præſcribi poſſunt. qui fit ex humorum tenacitate, videatur (T. 40.): ex craſſitudine (T. 43.): ex obſtructione *reſolventia* poſcit, in tertia parte hujus Compendii proponenda.

Quæſtiones. XI. Reſpondetur ex his.

1. An ex impedito motu ſanguinis per cerebrum fiat phrenitis, an vero ab inflammatione & irritatione meningum?

2. Cur tandem phrenitis valida tranſit in lethargum lethalem?

3. Quomodo conſtipantia & emplaſtica impediunt inſenſibilem perſpirationem?

4. Cur imbecillis, pueris, fœminis & ſenibus, tardior motus humorum?

5. Quid ſignificat præcordiorum anxietas in morbis acutis?

6. Quid notat ſopor in pituitoſis?

7. Quid indicat caloris rigoriſque viciſſitudo in menſium ſuppreſſione, & cacochymicis?

8. Unde tanta differentia ſymptomatum ex motu impedito ab humore viſcido, vel diatheſi phlogiſtica?

9. Num motus humorum augeri poſſit obſtructione ſola arteriarum?

10. Cur corruptiones tam variæ humorum in motu languidiore & integra ſtagnatione?

11. Cur tument ſæpe pedes, parteſque pendulæ; qui tamen tumor diſparet ſenſim, ſi pars aliquamdiu elevatior teneatur?

12. Quid indicat tumor frigidus pedum, qui mane non diſparet?

13. Cur reſpiratio laborioſa tam mala in acutis?

14. Num eodem genere medicamentorum aliquis poſſet aut deberet augere motum retardatum?

15. An ſanguis, pulſus per arteriam, poſſit venire uſque ad cauſam obſtruentem in canali obſtructo, quum ſanguine impletus ſit?

16. An ſanguis validius in ramum obſtructum urget, quam in reliqua latera trunci?

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS PRIMUS.

De frigore Corporis.

Definitio. I. QUoties hominis corpus, vel ad ſenſum, vel ad thermometrum minus calet, quam corpus ſanum, frigeſcere dicitur, in quo ergo multi ſunt gradus.

Cauſa duplex. II. Duplici modo frigeſcit corpus: 1. Ablata vel minuta cauſa, quæ producebat in nobis viventibus calorem: 2. ingeſtione & applicatione eorum, quæ frigidiora ſunt, inter quæ quoque corporis denudatio numeranda.

Minuto attritu. III. Unicam in nobis agnoſcimus cauſam naturalem, calorem excitantem, nempe attritum partium ſolidarum ſupra ſe invicem; qui vero calor ex fermentatione, putredine, & efferveſcentia oritur, nobis naturalis non eſt; ergo cauſæ, quæ minuunt attritum hunc, frigus producunt.

Cauſæ refrigerantes. IV. Minuitur ille:

1. Laxitate, inertia, & rigiditate ſolidorum.

Debiliori motu. 2. Minori motu & debiliori ſolidorum, ut in imbecillis, hyſtericis, ſcorbuticis, paralyſi, ſenibus, tabidis.

Defectu influxus ſpirituum & ſanguinis. 3. Defectu influxus ſpirituum, præprimis vitalium, in cerebri & cerebelli compreſſione, ſyncope, paralyſi, ſphacelo, infectione peſtilentiali, quandoque & forte in principio tam febris continuæ, quam intermittentis; compreſſione nervi, vel arteriæ alicujus partis.

Tardiori circulatione. 4. Ipſa circulatione tardiore, vel quod cor ſingulis ictibus minorem quantitatem ſanguinis ejiciat, vel tardius pulſet.

5. Hu-

Digitized by Google

5. Humorum nimia viſciditate, qua latera lambunt, ſolida enervant, ut in multis cacochymicis, pituitoſis, leucophlegmaticis, cruditate humorum laborantibus. *Viſciditate.*

6. Tanto in ſanguine lentore, ut ſanguis nequeat ad extrema pervenire, ſed tunc extrema frigent, dum interna incendio flagrant. *Lentore.*

7. Nimia eductione humorum quorumcunque, qua vaſa ita fiunt inania, ut fibræ vix tenſæ maneant; ad quæ quoque referenda videtur retentio ſanguinis in vena portarum, non potentis tranſire hepar obſtructum; ſed tunc ſimul in præcordiis maxima fit anxietas. *Evacuatione.*

8. Nimia humorum tenuitate, ut fere ſine ulla reſiſtentia fluant per capillares arterias, & inde minus diſtentas retineant arterias, quod acquiritur abuſu aquæ præprimis tepidæ diluentis: fructuum ſaponaceorum; quandoque infectione aeris peſtilentialis. *Tenuitate.*

9. Tandem frequentiori uſu eorum omnium, quæ refrigerantia dicuntur, inter quæ nitrum excellit. *Refrigerantibus.*

V. Aliæ vero cauſæ, quæ actuali frigiditate corpus refrigerant, facile intelliguntur, corpus enim caleſcens e frigidis applicatis vel ingeſtis refrigeratur: quid ulterius in nobis agant, non ita clare patet. *Actu frigidis.*

VI. Actu frigida applicata, ſolida conſtringunt, roborant, motum eorum minuunt, tandem omnino ſuffocant; liquores inſpiſſant, coagulant, ſtagnare faciunt; ſi nimis pars congelaſcit & perit; ſi frigus mitius in corpus robuſtum agat, id magis roborat, alimenta citius ſubiguntur & diſſipantur, cauſamque naturalem calorem producentem juvant, ut ferant ſine incommodo majus frigus. Oſſibus, dentibus, nervis, cerebro, ſpinali medullæ, ulceribus, tenui vulneri, præcordiis, veſicæ, inteſtinis, naturalibus, inimicum eſt; ſummam cutem facit aridam duram; ex hoc horrores tremoreſque naſcuntur: ſtomacho vero, articulis, doloribuſque, qui ſunt ſine ulceribus, rubicundis nimis hominibus, juvenibus & omnibus plenis, ſi dolore vacant, prodeſt: in corpore calefacto ſæpe pleuritidem, obſtructioneſque viſcerum, generat frigidæ ingurgitatio. Eryſipelas compeſcit; ſalivationis, ſudoris, menſtruationis tempore, ſiſtit eam cum maximo detrimento evacuationem: inducit convulſiones, tetanos, nigrores & ſimilia. *Effectus.*

VII. Qui ſenſus frigoris 1. ex laxitate & inertia ſolidorum oritur frictionibus, exercitio corporis, ſtimulantibus, roborantibus & exſiccantibus abigendus (T. 6. §. VI.) *Curatio.*

2. Ex motu languidiore ſolidorum (vid. T. 21. §. IV.)

3. Quod frigus fit ex cerebri compreſſione & nervorum, varia exigit, ipſi tituli potius inſpiciendi.

4. Ex tardiori circulatione (vid. T. 49. §. X.)

5. Ex viſciditate (T. 40. §. VII. & X.)

6. Ex lentore (T. 41. §. XI.)

7. Ex evacuatione ſi fiat ſanguinis, ea ſupprimenda (T. 32. §. XXI. ad XXIV.) quomodo aliæ evacuationes ſiſtuntur, poſtea patebit.

8. Ex humorum tenuitate (T. 44. §. VI.)

9. Ex refrigerantium abuſu non multum mali facere ſolet; ſi uſus refrigerantium omittatur, & ea fiant, quæ in laxitate ſolidorum (T. 6.) & tenuitate humorum (T. 44.) propoſita ſunt, facile ſuperatur.

VIII. Ex his paucis multa patent 1. Cur moderata corporis frigiditas poſt evacuationem aliquam in febre continua bona? *Quæſtiones.*

2. Cur frigus in imbecillis timendum, in robuſtis longitudinem præſagit, ſi febre continua laborant.

3. Cur Lipyria laborantium externa frigent, interna vero videntur comburi, & hoc valde periculoſum?

4. Cur pedes frigidi in morbis velociſſimis parotides indicant; in morbis longioribus, ſi pedes calidi, ad inferna fiunt abſceſſus?

Digitized by Google

5. Quid indicat, ſi pedes frigeſcant, pulſus ſit exilis, & ſitis non amplius urgeat, in dyſenteria?

6. Cur hyſtericæ frequenter refrigerantur?

7. Cur ſyncoptici tam cito refrigerantur, &, ſi calor non redeat, recidivam expectandam eſſe monet?

8. Quæ ratio, quod, ſi poſſimus in intermittentibus prævenire frigus, ipſam minuamus febrem?

9. An in intermittentibus frigoris tempore calefacientia exhibenda, vel actu calida & diluentia?

10. Cur in intermittentibus in principio quo frigus majus, eo ſubſequens calor magis urget?

11. Cur frigus extremorum in acutis malum?

12. Cur valde malum, quoties quis ex frigore perfrigeratur, nec denuo recaleſcit, in acutis?

13. Cur illi, qui viciſſim refrigerantur & incaleſcunt, in periculo verſantur, & longitudinem ſignificat in acutis?

14. Cur corpus in acutis non calere pro febris ratione, membraque frigida vel tepida nudare, ac ſi incendio conflagrarent, valde malum?

15. Cur perfrigeratio in acutis cum moleſtia vel duritie peſſima?

16. Cur ſtimulantia & calefacientia frigoris tempore in febre intermittente data inſanabilem ſæpe inducunt inflammationem?

17. Cur peſſimum ſignum in acutis, ſi ex perfrigeratione urina ſupprimatur?

18. Cur frigus pectinis in muliere gravida ſignificat fœtum mortuum eſſe?

19. Cur frigus partis paralyticæ difficilem curationem promittit?

20. Cur in forti ventris dolore, partium extremarum frigiditas, malum?

21. Cur frigus in febre continua ſæpe indicat continuam abituram in intermittentem?

22. Num frigus periodicum in febre continuo urgente indicat febrem veram continuam, vel intermittentem continuam factam?

23. Cur frigus cum capitis & viſcerum dolore, vigilia, comate, delirio obſcuro, amentia, oblivio, ſurditate, cœcitate, convulſione, tremore, aphonia, ſingultu, inquietudine, moleſtia, anxietate, difficili reſpiratione, urina pelliculoſa, ſpumoſa, vel intercepta, ſtillis ſanguinis e naribus, dejectione pingui, livida, fœtente, deſudatione in capite, ſputo nigro, livido, fœtido, ſemper malum portendit?

24. Cur perfrigerata non ſunt calefacientia, ſi ſanguinis eruptio expectatur?

25. Unde tam frequens frigus in hæpatitide?

26. Num refrigerantia minuendo motum, vel ſolvendo ſanguinem, refrigerant?

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS SECUNDUS.

De Febribus in genere.

I. FEbrem omnium frequentiſſimum morbum, forſan tertiam partem omnium adimplentem, &, uti videtur, omnium minime cognitum, nunc ordo exigit explicare.

Definitio. II. Multitudo cauſarum & ſymptomatum ſummam, in definienda ejus natura, præbuit difficultatem, quæ enim paſſim in uno inveniuntur genere febrium, quibus poſſumus præſentiam febris cognoſcere, in alio autem ne quidem conſpiciuntur. In omnibus vero febribus aliqua obſervatur *ægritudo*, &, niſi febris ſit anomala, incipit cum *horrore* & *frigore*, dein excitatur *calor æſtuans*, cum corporis ſiccitate; demum erumpit *ſudor*, quo febris terminatur; in frigore *pulſus* exilior magiſque obſcurus; in calore plenior, frequentior, durior; in ſudore iterum remiſ-

remiſſior; donec febre finita in naturalem ordinem redigatur: tota hæc ergo hiſtoria ejus definitionem complectitur.

III. Febres a ſtimulo calido excitatæ ſine præcedenti frigore adoriuntur. Si *Varietas.* cauſa ſit vehemens producens frigus, ſæpe, antequam calor erumpit, hominem rapit, ſubactis viribus vitæ a vehementia morbi: raro autem ſine ſubſequente ſudore terminatur, niſi aliam largiorem moliatur evacuationem.

IV. Ut omnibus in morbis vel notiſſimis, & in ipſo acido & alcali, de qui- *Cauſa proxima.* bus multi ita gloriantur, quaſi cauſa febrium multo eſſent manifeſtiora, magiſque cognita, nobis nihil aliud de horum conſtet cauſa proxima, quam quod quædam phænomena ſimul appareant, quæ nobis eorum præſentiam indicant: ita ſane contentum quenquam eſſe oportet in cauſæ proximæ febrium cognitione, ſi modo proferantur talia phænomena, quæ ſemper febris præſentiam indicant: quo enim jure quis urgeret altiorem cauſæ febrium indagationem ſimilibus contentus aliis in rebus? eſt ergo febris cauſa proxima id in noſtro corpore, quod dicta phænomena in definitione data ſuſcitat.

V. Sed quia *ægritudo* adeſt ſemper, cauſa ergo febris ita mutat ſpiritus motui *Ægritudo.* animali deſtinatos, ut ſolitum munus peragere nequeant: quare agit in cerebro ad originem omnium nervorum, vel in toto corpore ſimul, vel in quadam parte totum ſyſtema nervorum in conſenſum trahente, vel tandem tantam copiam ſpirituum aliunde derivat, ut inde defectus fiat ad motum animalem, vel quædam horum, vel omnia ſimul, fiunt.

VI. *Frigus* vero in initio, cum pulſu minuto, minorem actionem ſolidarum *Frigus.* partium indicat, minoremque vim contrahentem in corde & tunicis arteriarum, adeo ſæpe, ut ungues liveant, ſanguis in extremis ſtagnet.

VII. At *Calor æſtuans*, cum pulſu duro & frequenti, majorem motum vita- *Calor.* lem arguit: quo fit, ut ex cerebello ſpiritus copioſiores deriventur ad partes. Sed vix concipimus, talem a febre fieri in ſanguine diſpoſitionem, qua copioſius in cerebello ſecernerentur ſpiritus: verum ſi involucra nervorum, fibris motricibus donata, ſtimulentur, aut ſi ipſa latera arteriarum irritentur, alterna harum contractione a ſtimulo & circulatio fit celerior, & calor excitatur in corpore.

VIII. A motu hoc majore peregrinum excitans febrem ſi integre ſubigatur, *Sudor.* pellitur ad cutis poros & eliminatur, atque finitur febris ſudore; quandoque per aliam evacuationem, quod minus frequens, remanetque ut plurimum defatigatio quædam, ex majori motu relicta, quæ ſenſim etiam abigitur.

IX. Qui ſedulo præcedentia perpendit, facile inducitur, ut credat, peregrinum *Locus.* id, ſeu materiem febrilem, hærere in eo liquore, qui ad illinienda interna *arteriarum latera* eſt deſtinatus, ſtimulans fibras arteriæ & cordis, ut inde major fluxus ſpirituum vitalium in has partes derivetur. Hoc ſingulare habet hæc materia, quod primo, toxici inſtar, compeſcat omnium illarum fibrarum motum, quaſi vires vitæ hoſtem aggredi non auderent; ſed demum inſtigata natura omni conamine hoſtem ſubigere nititur. Sed ſtimulus mechanicus, aliaque multa, majorem protinus motum & calorem provocat. Si in *ſpiritibus vitalibus* ipſis locetur nocivum, certe cerebellum, poſteriorque capitis pars, præ ceteris afficeretur, ubi ſæpe in febribus nihil moleſti percipitur. Neque in *ſpiritibus ſenſibus* & *motui animali dicatis* hærere poteſt febris materia; hæ enim functiones minus, quam arteriarum & cordis, in febribus læduntur, niſi quod copioſiori derivatione ſpirituum in has fibras motus animales langueant. Neque in *Succo Nervoſo*, inter fibrillas circulante nervorum, quærenda cauſa, indifferenter enim omnes fibras nervoſas, eodem involucro occluſas, afficeret, potius convulſiones & dolores, quam motum febrilem, induceret. Ipſe denique reſtat *ſanguis*, *lymphaque* ex eo derivata, alii non inveniuntur humores, totum corpus permeantes, in quibus febris cauſa poſſet locari: verum qui concipit, ſanguinem nuda non attingere latera arteriarum, mucilagine ita munita, ut ureteres, veſica, & uretra, ad urinæ roſionem, & inteſtina ad fæcium vellicationem, certe fatebitur,

ſan-

Digitized by Google

ſanguinem ſuo ſtimulo non proritare hunc motum: ſi vero ponantur latera hac mucilagine orbata, quod tunc poſſet ſanguis arterias agitare, prævidet ille facile, ex majori motu non compeſci febrem, ſed augeri, ut denudatio uretræ nunquam curatur transfluente urina, verum exaſperatur.

Febris continua. X. Materia hæc febrilis, æque cognita ex ſuis phænomenis, quam aliorum morborum cauſæ, ſi ita viribus vitæ ſubigatur, & expellatur, ut nihil reſtet, nihilque ex frigore antecedente, vel calore ſequente, mali in corpore ſit natum, unica periodo abſolvitur febris, quæ tunc *continua* vocatur. Utinam ad extinguendum hanc materiem appropriatum inveniretur antidotum. Satius equidem foret propinare, quam ancipitem eventum a viribus vitæ prævalentibus expectare.

Materiæ mutatio. XI. Verumtamen Materies, tota non ſubacta, ſæpe in aliam convertitur naturam, novumque tunc morbum, priori ſæpe diſſimilem, producit.

Vel ſuperata materies, vi vitæ non expulſa, quandoque ad quædam loca deponitur, & facit criſin per metaſtaſin. Si vero non deponatur, ſenſim increſcens novum morbum generat; quandoque eundem recidivare facit.

Febris intermittens. XII. Quum febris materia viribus vitæ fuit ſuperata, ſed talis ſit naturæ, ut ſimul ſemina relinquat certo tempore maturanda, febris intermittentis præbet ideam. Simili quoque modo naturam operari non miramur in planta annua, bienni, perenni & ſimilibus, quarum tota hyeme quædam ſilent, ſed æſtate novo ex ſemine progerminant, priuſquam moriuntur, maturum iterum ferunt ſemen: aliæ vero biennium inſumunt, priuſquam maturum in ſe conficiunt ſemen, & dein extinguuntur. Hæc & ſimilia animadvertimus in plantis, contentique ſumus hæc videre in rebus naturalibus, quæ tamen nolumus admittere in morbis. Qui horum reddere valet Cauſam, illi quoque non difficile erit, cauſam proximam periodorum in intermittentibus invenire.

Febris legitimæ diviſio. XIII. Febres omnes legitimæ duplex conſtituunt genus, 1. febres continuas, & 2. intermittentes: quibus addere licet remittentes ſeu intercurrentes, quarum ſcilicet paroxyſmi incipiunt, prius quam prior deſiit.

Eſſentialis vel ſymptomatica. XIV. In omnibus obſervandum, num ea, quæ ſimul cum febre vexant hominem, ſint febris cauſæ vel ſymptomata. Si enim morbus aliquis, qui multi ſunt, excitat febrem, tunc dicitur, ſymptomatica, ceſſatque tunc febris ablata hac cauſa. quæ vero affectiones ex febre producuntur, febris ſymptomata vocantur; quæ ſæpe tam valida, ut ipſa febris latere videatur, ſed curata febre plerumque evaneſcunt. Ex his varia nomina data ſunt febribus, quæ ſimul in ſymptomaticis citabimus. In genere judicamus, affectionem eſſe febris ſymptoma, ſi prius oriatur febris, dein conſpicitur ſymptoma; vel increſcente febre quoque augetur ſymptoma; vel ſi augeatur ſymptoma eo tempore, quando increſcere ſolebat febris; & denique ex urina lateritia intermittentis febris, ſub alio ſymptomate, puta Lipothymia, hydrope, latentis, præſentiam ſæpe felici cum ſucceſſu deteximus, cujus rei multas, ſi opus eſſet, poſſem proferre hiſtorias. Sedulo ergo examinavi in morbis periodicis, ſi minima eſſet febris ſuſpicio, urinam, quotieſcunque emittitur, inveni ſemper in hac vel illa portione urinæ ſedimentum lateritium; adeo ut hoc inter certiſſima criteria febris intermittentis, quæ ſub alio ſymptomate latet, locare non dubitaverim.

Commutatio. XV. Febris continuæ & intermittentis cauſa licet non eadem, tamen commutantur ſæpe in ſe invicem.

Si in continuis rigores quotidie incidunt, ipſarum quoque eſt diuturna diſceſſio. Sæpe in febribus epidemicis primo exoritur febris continua, quæ in intermittentem deſinit. Quæ frigiditas in principio non apparet, ſed poſtea in die critico cum ſignis decretoriis, criſin prænunciat, aut febris mutationem in intermittentem.

Frequentius ex intermittente generatur continua. 1. Si homo calefacientibus inſtigatur. 2. Si venæ ſectione aut purgantibus fuerit debilitatus. 3. Si diuturnitate febris exhauſtæ ſint vires. Fruſtra in hoc genere ex urinæ inſpectione ferri poteſt

Digitized by Google

poteſt judicium de inſtanti criſi: contentorum enim copia in hoc magnitudinem morbi indicat, quæ in legitima continua criſin prædicit, hoc prudentiſſimos ſæpe feſellit medicos expectantes criſin. Hoc eſt iſtud febris continuæ genus, quod cortice Peruviano expugnatur, omniaque medicamenta uſitatiſſima febris continuæ reſpuit. Cognoſcimus hanc quoque febrem ex ſignis datis (XIV).

XVI. Effectus febrium ſunt. 1. Qui fiunt ex propria natura materiæ febrilis. 2. Ex variis partibus, quas febris præprimis aggreditur. 3. Qui ex majori & minori circulatione producuntur (T. 46. & T. 50.) atque ex frigore (T. 51.) vel calore, (T. 49.) 4. Pro differentia morborum, qui prius tale corpus occupant. 5. Prout variis ſtipatur ſymptomatibus. *Effectus.*

XVII. E natura febris prædicimus in quartanis autumnalibus longitudinem; in tertianis vernalibus brevitatem; in omnibus continuis periculum, & ſponte ſua ſeptimo, undecimo, vel decimo quarto die, utplurimum deſituram. *Ex naturâ febris.*

XVIII. Si Cerebrum, pulmo, viſceraque ventris inferioris a febre afficiuntur, majus periculum imminet, quam ſi immunia maneant. *Ex variis partibus.*

XIX. Quæ febris corripit hominem viſciditate laborantem, vel oppletum tali humore, qui vel ſubigi vel expelli poteſt a febre, ipſa febris permittenda, donec malum inveteratum expulſum ſit. Ipſa febris ergo, quod maxime mirum videri poteſt, ſæpe præſidio eſt: Nam & præcordiorum dolores, ſi ſine inflammatione ſunt, finit; & in jecinoris dolores, ſuccurrit; & nervorum diſtentionem, rigoremque, ſi poſtea cœpit; ex toto tollit; & ex difficultate urinæ morbum tenuioris inteſtini ortum, ſi urinam per calorem movet, levat. *Differentia morborum.*

XX. Tam valida quandoque junguntur ſymptomata febribus, ut ipſa febris deliteſcat, quod ſedulo obſervandum in praxi; ſi enim cerebrum opprimatur, ſæpe pulſus, qui frequentior & durior fieri ſolebat, debilis fit & inæqualis: aut ſi hydrops ſuperveniat quartanæ, non amplius febrem animadvertimus, ea vero ſubacta, ut experientia docuit, miraculi inſtar deceſſit hydrops, quam ullis aliis medicamentis depellere non potui. Talia multa citare poſſem, verum quia hoc in curatione facilius poteſt peragi, alia non citabo. *Ex adjunctis ſymptomatibus.*

XXI. Curatio febrium abſolvitur. 1. Extinctione materiæ febrilis, ut fieri ſolet in aliorum morborum cauſis, & venenis ingeſtis, ſubigendis. 2. Expulſione. 3. Directione virium vitæ, ita omnium optime cauſa febris a natura ſuperatur. 4. Correctione humorum. 5. Mitigatione ſymptomatum, quæ in febribus quandoque plus, quam ipſa febris, urgent. 6. Curatione & methodo varia illarum febrium, quæ ex aliis morbis generantur. *Curatio.*

XXII. Quæ medicamenta febris cauſam extinguunt, *Antidota* vocantur. Febris vero continuæ cauſa, quæ non fuit ex intermittente orta, nullo mihi cognito medicamento extingui poteſt, at vero in intermittentibus varia ſumma laude extolluntur. Quid non Riverius in ſuis obſervationibus prædicat de *febrifugo* ſuo ad gr. XX. exhibito, quod alvum movet, & quandoque vomitum, quamvis præparationem alto ſilentio ſupprimat. Quibus encomiis non extollitur *Sal Ammoniacum* & ejus ſpiritus? neque *Gentiana*, neque *Chamæmelum* auctoritate carent. Imo *Alumen* aliaque adſtringentia celebrantur. Omnibus tamen palmam præripit *Cortex kina kina*. Experientia in his omnibus eſt conſulenda. Si autem quis invenerit tutiſſimum & promptiſſimum, ægrotantium ſaluti conſecrare velit exopto. Ego vero in multis horum, licet omnem cautelam adhibuerim, raro felicem ſucceſſum obtinui, niſi quandoque in ſale ammoniaco: Verumtamen nunquam tanto ſucceſſu, quanto in Cortice Peruviano, hujus ergo uſus paulo altius inquirendus. *Antidota.*

XXIII. Multa accepit hic cortex nomina, omnium frequentiſſime Cortex *kina kina*, vel *China China* & *Peruvianus* ex arboris & regionis nomine, item *pulvis patrum*, quia Patres e ſocietate Jeſu Romæ pauperibus gratis eum largiebantur; etiam *pulvis Cardinalis de Lugo*, hic quia primus ex India in Hiſpaniam eum tranſtulit. *Cortex peruvianus.*

XXIV.

Nativitas. XXIV. Creſcit hæc arbor in America Peruviana circa Loxam in montis cacumine, non valde procera eſt, ornatur floribus albis & cœruleis, foliis inſtar prunorum, & ſeminibus quaſi cucurbitæ; neque in his, neque in ejus tranſudante reſina tanta vis febrifuga invenitur, quanta in cortice.

Electio. XXV. Eligendus recens, vegetus, non admodum craſſus, a ramulis deraſus, facile terendus, odore peculiari grato, ſaporeque aromatico, amaro, atque colore cinnamomi, præditus.

XXVI. Inclaruit ejus virtus primo in Regno Peruviano. 1616. brevi poſt iterum ſuppreſſa, at majori ſtudio exculta iterum 1648. multa tamen paſſus eſt dein fata, quæ lites hucuſque nondum compoſitæ ſunt.

Uſus. XXVII. Uſus Corticis primarius eſt in febribus intermittentibus puris, atque ſymptomatibus obſtinatiſſimis, ex febre intermittente productis, atque etiam in febribus continuis, ex cauſa intermittentium natis: extinguit enim febris intermittentis cauſam, ſine ſenſibilis evacuationis augmento, verum omnibus ex phænomenis inſenſibilem perſpirationem augere videtur, qua via forte ſubactam materiem educit, quum aliis in evacuationibus nullum præbeat indicium. Si vero ſimul hæreat cacochylia in primis viis, ea primo purgante vel emetico educenda, ſi plethora urget, venæ ſectione minuenda, ſed tunc ſtatim exhibendus, priuſquam vires detritæ non poſſent in actum ducere medicamentum, quando fruſtra ſæpe præſcribitur, & majori doſi exhibendus, ut obſervatio docuit.

XXVIII. In aliis præterea morbis quandoque, ſed tamen minus certe, multa præſtat, ut in debilitato tono ſolidorum, hyſtericis, hypochondriacis, ventriculi inappetentia; atrophia ex nimia humoris evacuatione; Chloroſi: Leucophlegmatia, hydrope vel podagra enervatis; epilepſia & convulſionibus iſtis, quæ ex inanitione excitantur, hemicrania, aphthis & ſingultu in fine febris, ſi in longum tempus protrahantur, atque omnibus ſymptomatibus a febre intermittente relictis, egregium etiam inter roborantia, ſua leni adſtrictione & amaritudine, meretur nomen.

XXIX. Prudens vero medicus ejus uſum intermittet aliquamdiu, ſi ipſa febris intermittens inveteratum malum expellere poſſit; aut ſi aliquid prius ſit educendum. Quandoque vero coacti ſumus ob vehementiam febris ſtatim exhibere corticem, & dein educere humorem malignum, ſummo cum ſucceſſu; præſtat enim mutare methodum, quam ut, nimis religioſe ſervata Methodo, pereat æger.

Abuſus. XXX. Ejus uſus non modo ſuſpectus, ſed & ſæpe damnandus, in febribus ſymptomaticis, humorum putredine, acrimonia ſcorbutica, pure latente, melancholia biliosa, cacochymia, bile acri aduſta, inflammatione, eryſipelate, multiſque febribus epidemicis & peſtilentialibus, ab aeris inquinatione, atque in omnibus febribus acutis continuis; febris enim intermittentis cauſam, non vero continuæ, extinguit.

Præparatio corporis. XXXI. Antequam exhibetur, non eſt opus ulla præparatione, niſi in primis viis hæreat cacochymia, quæ educenda eſt; omnes enim evacuationes, aliaque, quæ corpus debilitant, actione hujus febrifugi minuunt: ſi vero alvus nimis laxa ſit, vel vomitus urget, compeſcenda prius, ingreſſum enim corticis in vaſa lactea impediunt.

Exhibendi tempus, & doſis. XXXII. Tempore Apyrexiæ, vel quando ea adeſſe debebat, incipiendus, & continuandus ſingulis vel alternis horis ejus uſus ad ſemidrachmam vel ultra pro doſi, donec redeat paroxyſmus; continuandus finito paroxyſmo, donec cedat febris, quæ quandoque uncias duas vel tres exigit, præprimis ſi corpus fuit debilitatum, vel ſi quartana in continuam erat converſa: verum tertiana quandoque drachmis duabus cedit. Licet unica vice ad unciam ſumatur, nulla inde fuit facta moleſtia, & tamen ſine recidiva curata fuit quartana, ut pluſquam ſemel vidi in ægris, qui ſuo periculo una vice integram quantitatem, partitis vicibus aſſumendam, devoraverant, ex quorum imprudentia didici, non opus eſſe ita timide doſin definire. Verum in aliis morbis (XXVIII.) ſufficit ſi quotidie ad ſemi-

Digitized by Google

ſemidrachmam vel drachmam unam aſſumatur. Hoc tempore non eſt opus, æger rigidiſſima inedia vexetur: aut calidiori regimine; imo jugis decubitus in lecto remoratur operationem; ſed commendet modo alimenta facilis digeſtionis. Nihil præterea addendum cortici; niſi aliquod ſymptoma talia exigit. Sæpe addere debemus anodynum, vel adſtringens, quia alvum quandoque laxat: verum purgantis admiſtio ejus minuit vires. Præſcribitur omni forma, pilularum, electuarii, infuſionis, decocti, clyſmatis. Sed ſimplex doſis in ſubſtantia tantum valere ſolet, quantum duplex in infuſione.

XXXIII. Fugata febre nihil moliendum; niſi quod continuet per menſem quotidie aſſumere ſemidrachmam ejuſdem corticis, aut unciam poſt 14 dies, ita enim metus recidivæ evaneſcet. Si purgante vel vomitorio vexetur æger, brevi a febre curatus, ut plurimum febris recidivat. Quia vero curata febre utplurimum nimis augetur appetitus, cavendum eſt, ne æger ſe alimentis repleat, ſed modicam ſervet diætam. Ita tuto & feliciſſime curatur febris, ſine recidivæ periculo. *Quid poſtea agendum.*

XXXIV. Ex dictis facile ſolvuntur multæ difficultates, quæ Cortici objiciuntur. *Quæſtiones.*

1. Num Cortex ea mala producit, curata febre, quæ in intermittentibus diuturnioribus conſpiciuntur, ut eſt ſcorbutus, cachexia, hydrops, rachitis, obſtructio meſenterii & aliorum viſcerum?

2. Num homines non poſſent ultra ſeptennium vivere, qui cortice uſi ſunt?

3. Num vi adſtrictoria retineat materiem in corpore, quia urina lateritia non amplius conſpicitur?

4. Cur vis lenis adſtrictoria in cortice ſuſpecta, cum validior in tormentilla, galanga minore, biſtorta, Cortice cinnanomi, tamariſci, floribus roſarum rubrarum, Balauſtiorum, ab omnibus laudatur?

5. Num Cortex vi incognita depellat febrem in aliquod latibulum, vel eam obſtipat, ut poſtea eo magis ſæviat?

6. Num ejus vis deleteria latet in partibus ejus tenuioribus, ſed in craſſioribus, quæ examinari poſſunt, nihil mali habet?

7. Num relinquat multas fæces in corpore, quia neque ſenſibilem, neque inſenſibilem evacuationem moliatur?

8. An inde culpandus, quod agat occulta qualitate? vel nimis prompte curet febrem? ſitque inventum novum? atque non omnes curet intermittentes? & febres curatæ ſæpe recidivent?

9. Num uſus corticis periculoſus, quia quandoque Rheumatiſmus, ſcorbutus, cæcitas & ſimilia, poſt ejus uſum nata ſunt?

10. Num cortex intermittentem in continuam commutat?

11. An exhibendus immediate ante paroxyſmum?

12. Num permiſcendus purgantibus?

13. An curat vi adſtrictoria? vel ſuis particulis tenuioribus, ſingularem fermentationem ſanguini inducentibus, huic depurationi adaptatam? vel ſua caliditate, frigiditate, ſiccitate, humiditate, ſimplicibus vel compoſitis? vel acidi extinctione? vel vi reſolvente? aut narcotica?

14. An aliquandiu in corpore, ceteroquin ſano, aliqua morbi cauſa, facile quæ ſuperari poteſt, relinquenda?

15. Num methodus medendi doloſa, quæ antidotis perficitur?

16. An tunc demum inſtituenda, ſi febris cauſa corpus debilitaverit?

XXXV. Altera pars curationis (XXI. N. 2.) eductione materiæ frebrilis abſolvitur. Quia vero Organa ſecretoria non indifferenter humores omnes transmittunt, ut demonſtravimus in noſtro tractatu de *Secretione*, hæc curatio non tam prompte perficitur, quam aliquis imprudens judicaret. Evacuationes, quibus medici in febribus utuntur, ſunt *ſanguinis eductio*, *ſudoris expulſio*, *alvi egeſtio* & *vomitus*. Videbimus, quid efficiunt illæ. De inſenſibili perſpiratione pauci cogitant. *Expulſio.*

T XXXVI.

Digitized by Google

Sanguinis evacuatio. XXXVI. Non poſſumus accuratius ſcire, quando vena ſecanda eſt, quam ex ſalutari hæmorrhagia. Si ſanguis abundat (T. 32, VI.) impetumque facit ad caput (T. 32, VII.) & ſponte tunc non profluit, arte educendus ſanguis. Item ſi febris eſt vehemens, rubet corpus, plenæque venæ tument, inſtantis delirii vel phrenitidis ſigna adſunt, corpuſque æſtuat, ſive ex natura febris, vel ex calefacientibus exhibitis. Si viſcerum internorum inflammationis ſigna adſunt, vel ægri cum his anxii vel inquieti ſunt, atque obſcure delirant. Quum emiſſus ſanguis in ſuperficie cuticulam phlogiſticam format, repeti poteſt ſanguinis emiſſio, verum ſi ſanguis ſit rutilus, tenuis, ſemel celebranda. Tempus quoque ſanguinis mittendi ex hæmorrhagia (T. 32, XI.) cognoſcimus. Ex quibus & ex practica Obſervatione conſtat, in febris vigore ſanguinem mittendum eſſe.

XXXVII. Si vero febris fiat in debilitatis, aut æger diuturnitate febris langueat, vel oriatur ex intermittente, laboribus nimiis, frequentiori veneris uſu, atque poſt copioſiores evacuationes, ex putredine humorum, venæ ſectio necabit hominem. Etiam in febribus malignis, peſtilentialibus; in intermittentibus non ſine diſcrimine ſanguis mittitur, quartanariis enim tantum obſtat V. S. ut juvenes, qui a morbo alias intra ſex menſes fuiſſent liberati, per ſex alios detinentur, multo adhuc pejus in provectioribus ætate, hi, ubi primum cœperint convaleſcere, ſæpe in maniam incidunt. In febribus vero Eryſipelatoſis non plus quam ſemel ſecanda vena.

Quæſtiones. XXXVIII. Quid ergo ſentiendum de Celſi ſententia? quod ſi vehemens febris urget, in ipſo impetu ejus ſanguinem mittere hominem jugulare eſt, expectanda ergo intermiſſio eſt: ſi non decedit, cum creſcere deſiit: ſi neque remiſſio ſperatur, tunc quoque, quamvis pejor, ſola tamen occaſio non omittenda eſt.

An ſanguinis miſſio non juvat ex parva plaga, quod pars tenuior tantum educatur?

Sudorifera. XXXIX. *Sudorifera*, quæ in febribus præſcribuntur, duplicia ſunt. 1. Quæ laxando ſolida, & diluendo atque reſolvendo humores, cum ſubſequenti refrigeratione, ſudores copioſiores proliciunt; hæc ſemper in omni febre ardente, morbo acuto; & in vigore morbi acuti, exhibenda & applicanda. 2. Quæ autem ſtimulandi & calefaciendi vi agunt, ſi adſit capitis dolor, urina rubra, ſecretiones ſuppreſſæ cum impetu ſanguinis ad caput, pulmones, vel alia viſcera, pulſuque duro, frequenti, & æſtu totius corporis, tam in frigore quam calore febris, multa mala inferunt. Raro ante ſeptimum diem, & non niſi in iis febribus, quæ ſudore finiri ſolent, aut quarum noxius humor hoc tempore, vel & ſerius, per cutem eſt evacuandus, exhibenda. In intermittentibus vero benignis data, antequam ingruit frigus, felicem curationem dedere.

Purgantia. XL. *Purgantia* vel per os exhibentur, vel per anum immittuntur. Neutrum horum aufert febris legitimæ cauſam, ſed commotione ſua, & eductione humoris probi, debilitant hominem, adeo ut in principio acutorum intendant morbum, & intermittentes longiores efficiant: ſi nimis frequenter propinantur, ut plurimum hydropem inducunt: in fine acutorum infideles præbent inducias, brevi enim poſt nova accendetur febris: & ſtatim a curata Intermittente, ſive ſponte ſua, ſive corticis vi deceſſerit, propinatum vel injectum purgans recidivam vocat. Quare diu poſt finitam febrem exhibendum, ſi indicatur. Verum tamen in febribus ſymptomaticis, ex congeſta cacochylia vel bile in primis viis, mobili prius reddita materia, & in ea ſpecie febris, quam Lipyriam vel Tritæophuam vocant, quæ cholera ſuperveniente ſponte ceſſare ſolet, non fine periculo purgans omitti poteſt: ut & omnibus in febribus, quæ ex nimia ingurgitatione naſci ſolent. *Clyſmata* præterea ob aliam quoque virtutem injiciuntur; hæc, ſi *refrigerantia* ſunt, in æſtu febrili temperando multa præſtant egregia, minus enim debilitant, quam ſanguinis miſſio; verum ſi langueat homo, vel ex ætate vel morbo ſit debilis, nocent omnino: imo clyſma mitiſſimum, poſt intermittentem injectum, recidivare fecit febrem.

XLI.

Quæſtiones.

XLI. An vero quartana, Methodo Timæana, dato ſcilicet ante ſingulos paroxyſmos purgante curanda?

Num omni febris tempore tuto dari poſſunt purgantia?

Cur febris legitima purgantibus non auſcultat?

Cur febres cum præcordiorum gravitate & anxietate ſæpe purgantibus curantur?

Cur hydrops ex febre natus non cedit purgantibus?

An nullæ febres purgantibus curandæ?

Vomitus.

XLII. *Vomitoria* contenta ſtomacho, & ea, quæ ex ductu colidocho atque pancreatico in ventriculum confluere poſſunt, educunt, reliqua, quæ agunt, violenta concuſſione efficiunt. Inde febres, ex corrupta materia in his locis natæ, ſæpe feliciter tolluntur, atque futura diarrhœa in febribus bilioſis prævenitur: cognoſcimus præſentiam materiæ ex antecedenti ingurgitatione, oris amaritudine, nauſea, conatu vomendi, affluxu copioſiori ſalivæ in os, vertigine, oppletione præcordiorum, & ſimilibus. Verum cave ab his, ſi vitium hæreat in ventriculi lateribus, ſit inflammatio vel eryſipelas, necabis enim hominem. Hac vehementi concuſſione quandoque ſublata fuit febris intermittens dato emetico, quod operationem abſolvit, priuſquam paroxyſmus invadebat. Finita operatione ſemper propinandum narcoticum; uſus tempore potus copioſus blandus diluens ingerendus.

Quæſtiones.

XLIII. Quæ febres curantur emetico?

Cur continua febris intenditur a vomitorio, alia vero curatur?

Num febris legitimæ cauſam eradicat vomitorium?

An febris vehementi Medicina, ut eſt vomitorium, expugnanda, quum tutiora & mitiſſima cognita ſint?

Moderamen virium.

XLIV. Veteres fere omnes hac (XXI. N. 3.) uſi ſunt methodo in febrium curatione: Si enim videbant languere nimis vires, eas inſtigarunt cardiacis, volatilibus, aromaticis, vinoſis, ſtimulantibus, calefacientibus, alexipharmacis: verum ſi vires vitæ nimis intenderentur, ut inde fieret periculum, ne ipſum corpus deſtrueretur, ut coctio turbaretur, temperabant hunc effrenum motum venæ ſectione, purgantibus, clyſmatibus, refrigerantibus, antiphlogiſticis, nitroſis, aceſcentibus, anodynis, donec moderatum obtinerent motum, quo acquiſito naturam ſibi committebant. Valet equidem in continuis, & iis, quibus nulla ſunt nota antidota, vel quando exitus inſtat, febriſque inveteratum malum expellere debet.

Correctione humorum.

XLV. Alii vero omnem curationem locant in correctione humoris (XXI. N. 4.) huc ingentem conferunt farraginem medicamentorum, ſtomachicorum, amarorum, ſalium alcalinorum, reſolventium, attenuantium, temperantium, præcipitantium: Sed tot occurrunt tricæ in his febrifugis, & infidæ obſervationes, ut vix quidquam certi de his dici poſſit.

Mitigatio ſymptomatum.

XLVI. Mitigatio autem ſymptomatum (XXI. N. 5.) ſæpe magni momenti, quum ipſa ſæpe febre periculoſiora, præcipua eorum delibabimus.

1. Nauſea & vomitus.

XLVII. Si Nauſea vexatur æger, cibique faſtidio, & vomitu, *Aſodes* febris dicitur: graviter ferunt morbum, jactantur & inquieti ſunt, adeſt conatus vomendi, ſingultiunt, & vertigine laborant, voce quandoque deſtituti cum conniventibus oculis jacent, horrent atque tremunt: oriuntur hæc 1. a materia bilioſa, putrida, corrupta, quæ ſi ſponte ſua vel emetico dato non educatur, etiam in febris principio, ad inteſtina delata Dyſenteriam excitare ſolet; finito autem vomitu, ſtatim paregoricum exhibendum, quod motum inordinatum compeſcit. 2. Solus motus inordinatus a febre, tam intermittente, quam continua, nauſeam & conatum vomendi ſi inducat, ut nulla medicamenta retineri queant, compeſcenda anodynis. 3. Si vero putredinis ſigna adſint, anodynis addi debent acida ſaponacea, ut ea, quæ in putredine (T. 37.) indicata ſunt. 4. Verumtamen ſi ex inflammatione vel eryſipelate ventriculi, vel aliorum viſcerum, ex conſenſu æger nauſeat, vel vomit, quando *Typhos* vocatur, adeſt tunc ſingultus, tenſio & dolor præcordiorum, calor, jactatio, manuum tremor, anxietas, ſudor

 copio-

Digitized by Google

copioſus. Vomitorium tunc datum crabrones irritat, & ægrum in ſummum periculum conjicit, verum diluentibus, nitroſis, aceſcentibus; antiphlogiſticis, & ipſa ſanguinis miſſione, compeſci debet.

2. Marcor. XLVIII. Perpetua ægritudo & imbecillitas, juncta calori & ſiccitati corporis, quibus homo ſenſim macreſcit, ſi ille calor ſit mitis, aliquantulum moleſtus, una alterave hora a cibo ſumpto ſenſibilior, in volis manuum, plantis pedum, & malis, &, ut referunt auctores, ad arterias, præprimis ſenſibilis, alimentis vero ſubactis, ad ſolitum gradum redeuns, *febris* dicitur *Hectica*.

Tres gradus. XLIX. In tres ſolet dividi gradus. Primus in definitione continetur, calor tunc vix perceptibilis, pulſus minor, velocior, crebrior, niſi quod a cibo ſumpto aliquantulo plenior fiat & fortior, urina ſana, unde difficile cognoſcitur, at facile curatur.

In ſecundo gradu calor acrior & mordacior, ſiccitas & extenuatio major, pulſus debilior, urinæ innatat pellicula aranearum telæ ſimilis.

In tertio autem hæc omnia augentur, facies fit Hippocratica, (nempe oculi concavi, in foveis veluti reconditi, oſſa genæ utriuſque intumeſcunt, limbus orbitæ oculi eminentior videtur, circa oculos ſordes colliguntur, faciei color vividus perit, cadaveroſus, plumbeus, niger fit; cutis frontis arida & circumtenta, lenta, dura, non rugoſa, ut in ſenibus, palpebræ contractæ videntur, earum motus languidus, ut in ſomnolentis, & tremens, nares acutæ, tempora collapſa, aures frigidæ & contractæ) reliquum corpus ſceleton repræſentat pelle tectum, viſcera ventris inferioris deliteſcunt, & veluti ſurſum ſub diaphragmate abſconduntur; raro tunc curationem admittit, vocatur tunc *febris maraſmodes*.

Sanguis. L. Sanguis extractus rutilans eſt & difficulter coagulabilis.

Symptomata. LI. Inſomnes ſunt & iracundi, quandoque dolore, præprimis pectoris, afficiuntur, appetitus ſæpe proſternitur, & licet alimenta aſſumant, inde non nutriuntur, cibi faſtidio vexantur; infantes ex ipſis nati ſæpe rachitide laborant, noctu ſtragulis tecti ſudoribus diffluunt, alvus tandem ipſis liqueſcit, unde pereunt.

LII. Sæpe jungitur febri intermittenti, quod ex recidivantibus paroxyſmis cognoſcitur, & continuis putridis, quod ex calore majore adurente petendum.

Cauſæ. LIII. Triplici modo generantur. 1. ſponte ſua poſt inediam rigidiſſimam, ab aere calido & ſicco, labore graviore, animi pathemate diuturno, triſtitia videlicet & mærore, vigiliis protractis, ſtudio perpetuo, nimia venere, ebrietate, alimentis pravi ſucci: intra 16 & 36 annum ætatis, temperamenti calidi viros magis quam fœminas adoritur: medicamentis humidantibus, refrigerantibus modice, & cardiacis curatur.

Defectu tenuis. LIV. Vel ex aliis 2. proveniunt morbis, qui corpus exhauriunt, ut fluore albo, gonorrhæa, menſium profluvio, diabete, diarrhœa, dyſenteria, ſalivatione, ſudore colliquativo, aliiſque evacuationibus copioſioribus; corpus tunc reſtaurandum alimentis facilis digeſtionis, ſuppreſſis evacuationibus, atque vires cardiacis gratis erigendæ; ſi ex inertia ſolidorum, vires vitales leni ſtimulo ſuſcitandæ.

Vitio morbi relicto. LV. Aut 3. vitio relicto ex febre intermittente, continua, maxime hemitritæo, variolis, morbillis, febre ſcarlatina, inflammationibus diuturnioribus internis, febribus putridis, & ephemera protracta non bene ſanata, hujus curatio in debilitate tradita eſt. (T. 123) Si vero pus miſceatur ſanguini ex abſceſſu, vomica, ulcere interno quodam, præprimis pulmonum, aut aliis ulceribus externis & fiſtulis, produxerit febrem hecticam, medicamentis antipuicis curanda.

Cauſa proxima. LVI. Qui contemplatur cauſas antecedentes, & ſigna atque ſymptomata, facile videt, hanc febrem habere fomitem perpetuum humoris maligni, qui admiſtione novi Chyli accenditur, adeoque putrefacti, conſiſtentiæ tenuis, qui vel inviſibili vel viſibili ſpecie ex corpore exhalat.

Curatio. LVII. Quæ ſponte ſua venit a cauſis evidentibus, (nam ab aliis morbis ſi fiat, tunc curationes inde petendæ,) exigit hujus humoris acris correctionem, mitigationem, incraſſationem, caloris temperationem, & defectus nutritionis ſupple-

Digitized by Google

plementum, præter cetera limaces, jura cochlearum, carnes ranarum, laudantur; aer frigidior, humidior & perflatus eligendus, & frigidæ aquæ fontanæ potatio, evacuantia omnia & v. ſ. evitanda, vinum aqua temperatum bibendum, otio vivant cum ſomno aliquantulo longiore, tandem diæta lactea, ſi curatio obtineri nequeat, ſuſtentandi, qua etiam diæta multi curati ſunt.

LVIII. Ut valida affectio fibrarum nervoſarum, quæ ſenſibus dicatæ ſunt, dolorem (T. 17, II); ita affectæ fibræ nervoſæ motui vitali deſtinatæ (T. 17, III) *anxietatem* inferunt, magis inde quam dolor timendam; in febribus hæc præprimis circa præcordia & in pectore obſervantur, quod ſanguis collectus in vena portarum, & arteria pulmonali, diſtendendo vaſorum nervos vitales, eorum fere perfluxum intercipiat; hanc moleſtiam tunc ægri amoliri nituntur motu animali, ſeſe jactant, & inquieti ſunt, alium locum quærentes, ſi tunc ſuccedat evacuatio, liberantur, alias ſæpe occidit integre ſuffocato hoc motu. *3. Anxietas.*

LIX. Nemo non intelligit ex dictis ſequentia. *Quæſtiones.*

1. Cur multa corporis jactatio & inquietudo in febre acuta, mala?
2. Cur anxii in die judicatorio, ſi ſine ſudore perfrigerantur male habent?
3. Cur in acutis, ceſſante dolore alicujus partis ignobilioris, ſi anxii fiunt, malum?
4. Cur in morbis, qui criſin ad cutem facerent, ſolet anxietas præcedere?
5. Cur in anxiis vigilantibus, vel ſoporoſis, maxime fiunt abſceſſus circa aures?
6. Cur ex præcordiorum anxietate in debilibus parotides parvæ fere ſemper occidunt?
7. Cur Rigor anxioſis ſuperveniens, ac ab ipſo ſi copioſiorem ſudorem fundunt, aut vomunt, aut alvo multa dejiciunt, aut ſanguis copioſus fluit cum levamine, bonus?
8. Cur anxii, laſſitudine preſſi, lumbis dolentes, in alvi profluvium incidunt?
9. Cur illi, qui ex pervigiliis anxietate derepente capiuntur, in hæmorrhagiam incidunt?
10. Cur anxie ſe jactantes, citra vomitum exacerbantes, male habent?

LX. In anxietatis curatione, quæ in febribus fit, attendendum ad cauſas. 1. Quia frequentiſſime ab accumulatione ſanguinis, & quia levari ſolet hæmorrhagiis, adeoque tunc ſanguis mittendus. 2. Si vero ex collectione pravorum humorum in primis viis, quam cognoſcimus e propriis ſignis, ſæpe unico vomitorio vel purgante tollitur. 3. Si febris intermittens ſuam tragœdiam agat circa viſcera, & anxietatem inducat, quam primum febris ſuo antidoto tollenda, priuſquam nimis deſtruxerit partem. 4. Si vero inflammatio viſcerum induxerit anxietatem, generalis Inflammationis curatio eſt adhibenda: quando pars in ſphacelum fuerit converſa, nulla reſtat medela. 5. Ex materiæ metaſtaſi nata, revocatione ad priorem locum, & calefacientibus abſolvitur, quæ autem anxietates ex aliis proveniunt morbis, ſæpe huic oppoſitam exigunt curationem. *Curatio.*

LXI. Multa alia ſymptomata in febribus oriuntur, ex quibus etiam acquirunt nomen: ut Calor ſeu æſtus ingens, quando *Cauſus*, *Cauſodes* & *ardens febris* vocatur (T. 49.) aut frigus ſeu algor vehementior & diuturnior, quam *Chymodem* appellant, vexat ægrum (T. 51). Si vero calor magis mitis videatur, *epiala*, alias *lipyria*, ſi externa frigent, interna calent; ſi frequentius horrent (T. 29) *phricodes*, ex abundantiori ſudoris fluxu *Elodes*, *hydronoſus*, *ſudor anglicus* & *colliquativa* febris, atque ex alvi fluxu cum dolore, *febris dyſenterica*; denique ex maculis purpureis vel lividis in cute apparentibus *petechialis* vocatur. Plura poſſent excogitari nomina, ſi ex urgente ſymptomate luberet apponere nomen ſine neceſſitate. Febres vero varioloſæ, morbilloſæ, ſcarlatinæ & miliares, ſpeciali titulo deſcribi ſolent, ob ſingularem curationem, ego vero has febres ad morbos cutaneos referri debere exiſtimo, quod primaria earum phænomena in cute conſpiciuntur. *4. Varia Symptomata.*

LXII. Aliud genus invenitur ſymptomatum, quod in fine febris, vel ea ſubacta, *5. Symptoma.*

Digitized by Google

ta remanentia. bacta, tandem apparet, Medico ſæpe magnum faceſſens negotium.

1. Frequentiſſime poſt intermittentes relinquitur *hydrops*, qui non auſcultat ullis purgantibus, ſed roborantibus curatur, & ſi exiguum reſtet febris intermittentis veſtigium, ſine viſcerum obſtructione dura, Cortici cedere ſolet, ut in multis vidi, extincta cauſa febris.

2. Alias dum convaleſcere ſe putant ægri ex diuturna febre intermittente, maxime ſi V. S. purgante vel aliis evacuationibus copioſioribus fuerint debilitati, in quandam *maniam* incidunt, reſpuentem omnes evacuationes: verum roborantibus, Cardiacis, admiſto cortice peruviano, brevi curatur.

3. Aphthæ & ſingultus, vel ptyaliſmus, quem alias aphthas ſalivoſas vocant, aut ſudor nocturnus copioſus, ſi non ſponte faceſſant, facile quoque fugantur antidoto roborantibus quibuſdam miſto.

4. Verum ſi reſtet humorum viſciditas, ea non auſcultat antidoto, ſed generalem viſciditatis curationem exigit, hoc quoque obtinet in ſcorbuto, niſi quod evacuantia evitanda ſint.

LXIII. Tandem variat curatio (XXI N. 6) in febribus non eſſentialibus, quæ fere in omnibus morbis obſervantur, adverſus quas præcedens methodus vix quidquam valet; ſed ipſius morbi, vel cauſæ, ratio habenda: hinc mira facies febrium Endemicarum, epidemicarum, peſtilentialium: alia etiam curatio in inflammatoria, Eryſipelatoſa, putrida, ſuppuratoria, cacochymica, ſcorbutica & ſimilibus, non niſi cognitione earum cauſarum haurienda.

Quæſtiones. LXIV. Ex cognitis his ſequentia reſolvi poſſunt.

1. Cur omnes febres non incipiunt cum frigore?

2. Cur frigus diu durans magnum periculum portendit?

3. Cur in frigore ex intermittente præprimis moriuntur ægri?

4. Cur febres cum magno frigore, ſæpe polypoſas concretiones, & ſcirrhos glandularum generant?

5. An Calor febrilis a fermentatione vel efferveſcentia materiæ febrilis cum ſanguine?

6. An ipſa cauſa febris inducit calorem, an vero a motu vitali irritato.

7. An febris cauſa in ſucco pancreatico locanda, vel in ejus glandulis?

8. An hæret cauſa in ſanguine, quæ, dum eſt in arteriis, obſtruendo facit febrem, ſed libere euns per venas inducias dat?

9. An febris calor ex obſtructione capillarium arteriarum?

10. Num impoſſibile inventum iri antidotum contra continuam febrem?

11. Quomodo fiunt febrium continuarum recidivæ?

12. Quæ differentia inter recidivam & periodum intermittentis.

13. Num cardo curationis febrium in ſudoribus proliciendis conſiſtit?

14. Cur ſudorifera data in frigore febrili intendunt febrem?

15. Cur in conſtitutione epidemica quædam febres cortice curantur, aliæ vero exacerbantur.

FINIS PRIMÆ PARTIS.

MEDI-

MEDICINÆ COMPENDIUM

PARS SECUNDA

THERAPEUTICAM EXHIBENS.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO.

ALteram hujus Compendii partem, quia imprimis morborum curationes complectitur, Therapeuticam vocavi. Hanc ſolent Medici ultimo pertractare loco, quæ etiam mea fuit ſententia: at in pervolvendis particularibus morbis, toties inveniens citatas curationes generales, ut ſine præcognitione earum, vix poſſimus morborum particularium curationes aſſequi, ſententiam mutavi, & hanc partem Medicinæ præmittendam eſſe cenſui. Sed, ut Morbus, ita Therapeutica generalis eſt & particularis; generalia ſola, niſi quod quædam particularia, quæ ex iis facile potuere deduci, eodem titulo complexus ſum. Specialiora vero Therapeutica, quæ ex morbis particularibus, vel ex corporis parte deſcendunt; poſt horum morborum deſcriptionem tradenda eſſe exiſtimavi: hi autem ob multitudinem vix patiuntur in compendium redigi, quod inſtitutionibus eſt deſtinatum; quam ob rem partem hanc eſſe Compendii ultimam conſtitui. Morbos vero & Therapeutica particularia, ſi DEUS largiatur vitam & otium, ampliori deſcriptione perſequar, ut ſtudioſis æque, quam aliis Medicis, inſervire poſſit noſtra pertractatio.

Uſum atque præſtantiam Therapeutices in arte Medica intellexi anno undecimo hujus ſeculi, cum audiebam in Lectione Publica Clariſſimum & Celeberrimum Virum, H. Boerhaave, de hac re verba facientem: longa dein ſerie annorum dicti veritatem in quotidiana praxi expertus. Uſu itaque multiplici inſtigatus, atque Inſtitutionibus hujus Viri, in Arte Medica Celeberrimi, adjutus, nonnulla tentavi ad commodiorem & certiorem curationem comparandam adjicere, quæ vel inter legendum, vel inter exercitationes practicas occurrebant; neque pœnituit facti, magnam enim mi-

hi in curandis ægris præbuit utilitatem, multa talia, brevi tempore, pervolvere poſſe. Nunc vero publice docendi munere mihi incumbente, nihil eſſe utilius, nihilque majus a me exigi ratus, quam ut ea, quæ olim experiebar in Praxi Medica magni momenti & uſus, revelarem. Sed ut captui auditorum, quæ ſparſim collegeram, magis eſſent adaptata, cuncta in ordinem talem redegi, qui mihi viſus eſt Scientiæ Medicæ maxime accommodatus.

Rerum multitudo, ne Compendii excederet limites, ſtilo conciſo tradenda, fecit ſenſum ubique non eſſe ſatis perſpicuum, quod tamen evitare non potui: neque Quæſtionum reſolutiones adjectas invenies L. B. hoc brevitati & inſtitutionibus tradendis conducere ratus, ut in his examinandis ſtudioſorum exerceatur ingenium, qui cæteroquin in expoſita reſolutione conquieſcunt.

Copioſiſſimum adjeci Indicem, ut collecta haberentur, quæ ſparſim de morbis & curationibus particularibus in utraque parte Compendii ſunt tradita. Ne eadem res variis nominibus inſignita diſtraheretur, cuncta de eadem re in unum detuli nomen: imo interdum multas res, non multum diſtantes, eodem nomine complexus ſum. Ut autem intelligat L. B. ubi res propoſita ſit quærenda, nominibus ſingulis, quæ loca in Compendio non exhibent, alia adjeci nomina, ubi de ea re agitur. V. G. Si quis quærit *Lipothymiam*, *Triſtitiam* vel ſimilia, ea reperiet in ANIMUS: itidem cupiens ſcire ubi agatur de *Cuticula Phlogiſtica*, ex nomine invento deteget INFLAMMATORIAM DISPOSITIONEM eſſe inſpiciendam, cum reperiet in eo titulo *Cuticula Phlogiſtica:* atque in medicamentis *Aromata* invenientur ad CALEFACIENTIA. Malui Tractatum & Paragraphum, quam paginas, in Indice citare, ut diſtinctius indicaretur locus, & ſtudioſi quoque minori labore poſſent invenire, ſiquid ad hunc vel illum locum notaſſent.

Co-

Digitized by Google

Cognitione autem Morborum & Therapeutices junior inſtructus Medicus, mederi tamen morbis non ſufficit, medicamentis enim curatio eſt abſolvenda, quorum igitur virtutes in Catalogo ſimplicium & in ſingulis collectæ ab eo ſunt addiſcendæ. Utramque partem ſedulo agitatam fuiſſe a multis non ignoro, a nemine tamen tali ordine, qualem ſervavi in Compendio. Auctor itaque fui, ut Filius meus tale concinnaret opus, quod inſtitutionibus noſtris eſſet accommodatum, & ſimplicium medicamentorum vires tam ad ſingula, quam in Catalogo exhiberet: opus iſtud perfecit, & propediem lucem videbit, ut ſuppleatur id, quod in Compendio deficit.

SERIES

Digitized by Google

XV. Superato Morbo quædam reſtare ſolent, quandoque difficiliora curatu Morbo ipſo: ita poſt eductam aquam *hydropicorum* debilitas non facile curabilis reſtat; poſt *febrem* curatam non ſtatim æger recuperavit vires; poſt *hæmorrhagias* aliaſque evacuationes ſuppreſſas æger non eſt incolumis: poſt *variolas* foveis deturpata relinquitur facies, vel carbunculi mali moris oboriuntur; poſt *multos Morbos* longa valetudine vexantur, antequam reconvaleſcunt. Quare intereſt ad curationem ſcire, quæ fieri ſoleant poſt morbum, etiamſi auctores id intactum relinquant. *Poſt morbum.*

XVI. Hæc autem *Tempora* non omnibus in Morbis obſervantur, frequentiſſime in acutis, raro in chronicis. Quidam horum eodem tenore ſine ulla intermiſſione hæc omnia percurrunt; alii vero per periodos, ut omnes morbi, qui intermittunt, hæc tempora abſolvunt. *Tempora hæc non obſervantur in omnibus.*

XVII. Non omnes quoque Morbi, quum curſum vel periodum abſolverint, ita penitus evaneſcunt vel ſubiguntur, ut homo ab iis immunis maneat: quidam enim vix finito morbo, alii autem aliquanto poſt renovantur, & hominem priori Morbo debilitatum aggrediuntur; hic *Reditus*, ſeu *Recurſus*, a Medicis *Recidiva* vocatur, quæ a Morbi mutatione & paroxyſmo diſtinguenda eſt. *Recidiva.*

XVIII. Quibuſdam Morbis 1. *inevitabilis* obſervatur recidiva, quorum ſcilicet cauſa vi vitæ eſt inſuperabilis; ut in ictericis a cyſtis felleæ calculo, in nephriticis a calculo renum vel veſicæ. 2. Aliis autem *frequens*, quorum cauſa pertinaciſſime reſiſtit; ut in venerea lue, apoplexia, hydrope vetuſto, Morbis malignis, longis, autumnalibus. 3. Denique aliis *raro* fit recidiva, niſi ob aliquam cauſam accedentem, ut in acutis, inflammatoriis, febribus continuis & intermittentibus, hæmorrhagiis, podagra. *In quibus.*

XIX. Recidivæ prædictio ex tribus his fontibus petenda, in priori enim ſpecie certiſſimam, in ſecunda frequentem, in ultima dubiam recidivam pronunciamus. *Ejus prædictio.*

XX. In hac ultima ſpecie prædicitur ex ſignis iſtis, quæ 1. indicant Morbi materiem non fuiſſe evacuatam; 2. vel non eſſe ſubactam; vel 3. alicubi detineri; 4. corporis vires nimis fuiſſe diminutas; 5. Multas functiones turbatas eſſe. *Signa prædictionis.*

XXI. In Morbis mutatio, quæ Græcis παροξυσμὸς dicitur, varia eſt. *Paroxyſmus.*

1. In Morbis, qui tantum ſemel adoriuntur, ut plerumque Morbi acuti, totum iſtud tempus (10. ad 13.) a quibuſdam paroxyſmus vocatur.

2. In Morbis autem, qui repetunt, ſeu per intervalla ſæviunt, ſive hominem integre relinquunt, ſive uno tempore magis, alio tempore minus, vexant, tempora ea, quibus plura vel vehementiora ſunt ſymptomata, Morbi paroxyſmi dicuntur; quemadmodum in febribus intermittentibus & remittentibus, atque in menſtrua purgatione.

3. In quibus paroxyſmus cum recidiva (17) confunditur, ſunt tales Morbi, qui raro redire ſolent, vel in reditu ſuo nullum ordinem ſervant, vel *exacerbationes* habent longo tempore diſtantes: ita *Acceſſio* Epilepſiæ in epilepticis, ſeu tempus iſtud, quo convellitur homo, paroxyſmus dicitur: ita Podagræ *Invaſio*, dum dolore ingenti premitur æger, paroxyſmus appellatur; in quo iterum alios particulares diſtinguunt paroxyſmos ſeu Exacerbationes, noctu recrudeſcentes, donec integer paroxyſmus adimpletus ſit: quod quoque obſervant in febribus remittentibus.

XXII. In omnibus paroxyſmis obſervant tria, durationem, vehementiam, & reditum. In quo ultimo iterum *Anticipatio*, *Poſtpoſitio* ſeu *Retardatio*, & *Reduplicatio* diſtinguitur, atque *conſtantia* & *inconſtantia*.

1. Qui paroxyſmi celerrime perficiuntur, cito finiturum morbum indicant: & contra.

2. Qui anticipant per unam aut duas horas, brevitatem Morbi promittunt: & contra.

3. Exacerbationes alternis diebus, breviſſimos, quotidie longiores, quarto quovis

vis die longiſſimos Morbos promittunt.

4. Qui ſenſim prolongantur, aut cum vehementia increſcunt, longiorem Morbum præſagiunt: & contra.

5. Qui æquali temporis intervallo redeunt, ſive eadem ſit hora, ſive anticipent, ſive retardentur, longiores Morbos promittere ſolent, quam inordinate redeuntes.

6. Magis ex Symptomatum vehementia, longitudine, & numero, prognoſis inſtituenda, quam ex reditu.

7. Qui reduplicantur, vel redeunt, priori non finito, difficiliorem Morbum promittunt.

Intermiſſio. XXIII. Tempus inter duos paroxyſmos cunctis in Morbis *Intermiſſio* & *Induciæ* vocantur: in febribus vero, ſi omnino febris hoc tempore quieſcat, ἀπυρεξία; quibus temporibus materia morbi in corpore latens nulla profert ſymptomata.

Longitudo. XXIV. Morbi cauſa vi vitæ ſuperanda & expellenda ſi diutius quam par eſt retineatur, Morbi *Longitudo* ſeu *Diuturnitas* habetur. Quod fit, ſi ejuſdem Morbi *cauſa ſit major* vel *pertinarcior*, ejuſve *evacuatio impediatur;* vel *vis vitæ debilior* ſit, quam ut poſſit ſolito tempore ſuperare Morbum: ex quibus tunc varia proveniunt phænomena longitudinem indicantia, quorum multa ſi concurrunt, portendunt mortem.

Ex magnitudine. XXV. Ex *magnitudine* & *multitudine* cauſarum fiunt horrores erratici & reduplicati, urina craſſa, alba, intenſe rubra, varia, caloris frigoriſque viciſſitudines, fundatiunculæ in initio febris, frigiditates in continuis hominem robuſtum occupantibus, magnæ functionum læſiones.

Ex pertinacia & retentione. XXVI. *Pertinaciorem* Morbi cauſam ejuſve impeditam evacuationem deducimus ex urina tenui, pellucida, colorata, quando craſſa reddenda erat, cruda in augmento Morbi, ſpumoſa, bilioſa, aquoſa, ſubviridi, & ejus ſedimento rubro vel farinoſo, tarditate coctionis, excretionibus paucis & tarde orientibus, frigidis, craſſis, varii coloris, per loca non convenientia.

Ex virium defectu. XXVII. *Virium defectum* petimus in Morbis ex ſenectute; ſudoribus frigidis in mitiori Morbo, carnibus frigidis poſt implacidum ſomnum, urina craſſa, alba, abſceſſu apparente ex metaſtaſi, & coctionis tarditate.

Effectus. XXVIII. Ex Morbi tandem diuturnitate minuuntur vires, laxantur ſolida, humoreſque a naturali indole degenerant, ſpiritus conſumuntur, ex quibus dein alii morbi, debilitatem (T. XXIII.) ut cauſam præcipuam agnoſcentes; vel longitudine ſuccumbunt ægri.

Brevitas. XXIX. Duplici modo morbi *Brevitatem* prædicimus: 1. ad interitum ex pluribus & vehementioribus ſymptomatibus, quæ minus gravia longitudinem (24.) indicant; 2. ad ſalutem, ex viribus conſtantibus, paucitate ſymptomatum, maturis coctionis ſignis, bona indole evacuatorum humorum.

Conſtantia & inconſtantia. XXX. Morbus in homine natus raro diu ſine ulla mutatione ad finem uſque perſiſtit, quæ vero *Conſtantia* dicuntur, ut in calculoſis & Epilepticis, increſcere & decreſcere ſolent; ſi tamen morborum facies & ſedes non multum mutatur, conſtantes habentur. *Inconſtantia* autem multiplex eſt.

Loci. XXXI. In quibuſdam Morbis, quorum materies eſt mobilis, *Situs mutatio* quandoque obſervatur. ſeu μετάστασις fit, ut dictum eſt (T. XVII. 26 ad 34) Hanc tranſplantationem obſervant fieri ſurſum ἀναδρομῇ, vel deorſum; extus vel intus ἄμπωτις; ad partem principem, vel minus principem; & perfectam vel imperfectam tranſlationem facere.

Forma. XXXII. Alii vero ita *transfigurantur* phænomenis externis, & indole (μεταμόρφωσις dicta) degenerant, ut novi videantur morbi, & alia methodo tractandi ſint: ita Sphacelus ex Inflammatione, Cancer ex Scirrho, humor corruptus ex viſcido, priorem curationem reſpuunt.

Exitus. XXXIII. Tandem *Exitus* vel eſt in ſanitatem, vel mortem, vel alium morbum.

XXXIV. His addi poſſunt, qui manent in eodem loco, ſed ſimul late diffundun-

duntur, quod peſſimum: vel qui ob nervos conſentientes in alio loco, quam ubi eſt morbi fomes, proferunt ſua ſigna, imo novum morbum generant.

XXXV. In morbis præprimis acutis obſervatur *Cruditas*, quæ dicitur præſens, *Cruditas.* quamdiu morbi materia, neque vi vitæ, neque vi medicamenti, eouſque ſubacta eſt, ut poſſit per evacuationem educi: humor autem ille fere præparatus *crudiuſculus* vocatur: &, quoniam putarunt veteres, per Coctionem aut Maturationem, hunc humorem præparari, cruditas quoque ἀπεψία & δυσπεψία dicta fuit. Hæc ſemper præſens eſt in Morbi principio & augmento; ſed ſi maneat in Morbi ſtatu, vel poſt iſtud tempus, periculoſa eſt, provenit enim, vel ex multitudine, vel obſtinata reſiſtentia, vel ex defectu virium.

XXXVI. Cognoſcimus autem Cruditatem perſeverare: 1. ex augmento continuo *Cruditas.* ſymptomatum; 2. nulla apparente critica evacuatione; 3. virium diminutione; 4. ſignis cruditatis, in urinis (T. XXXVI. 54.) aliiſque excretionibus, multum a ſanis recedentibus, & ab iis, qualia cum levamine in tali morbo emitti ſolebant. De Cruditate in reliquis humoribus actum eſt (T. XXXIX.).

XXXVII. Quum materia hæc, ſanguini miſta, per emunctoria educi nequeat, fruſtra conamur evacuantibus eam eliminare, ſi autem hæreat in *primis viis*, educi poteſt ſine præcedenti coctione; quare his morbis, cruditatis tempore, *purgantia* conducunt: ſi per motum minorem, & diminutam quantitatem ſanguinis, crudus humor deducitur ad maturitatem, ſanguinis eductiones & evacuationes ſpontaneæ admodum juvant, *non quod auferatur Morbi materia*, ſed quod ejus coctio promoveatur, ut in Ardentibus, & Inflammatoriis morbis.

XXXVIII. Crudus Morborum Acutorum humor, actione circulationis & mora in noſtro corpore, aliquam ſubit mutationem: ſi ita commutetur, ut per Inſenſibilem perſpirationem vel evacuationem ſenſibilem (T. XLI. 10. T. XLVII. 15.) educi poſſit, aut ſi converſus ſit in pus (T. XLI. 10. T. XLVII. 17.), hæc actio *Concoctio*, *Coctio*, πέψις, *maturitas*, & πεπασμὸς vocatur. *Coctio.*

XXXIX. Hæc dum fiunt in nobis, quædam apparent phænomena, hæc a *Ejus ſigna.* Practicis obſervata, ſigna coctionis habentur, quæ conſpiciuntur in urina (T. XXXVI. 53.) reliquiſque evacuationibus, atque per totum corpus; ſed quoniam pro natura materiæ morbi multum differunt, cuncta coctionis ſigna recitari non poſſunt, niſi percurrerentur omnes evacuationes, & corporis functiones, quod nimis longum foret: in genere omnia fere ſigna bona in Morbis pro coctionis ſignis haberi poſſunt.

XL. Cum cauſa concoquens ſit motus vitalis moderatus, & quædam materia morbi majori motu, ut in multis Chronicis; alia vero motu magis ſedato, ut in Inflammatoriis, ad concoctionem perducatur; alia iterum nunquam ad coctionem reduci queat, ut ea, quæ ex putredine nata, ſed tantum evacuatione egeat, Medici eſt inquirere, ex cognitione naturæ materiei, num debeat medicamentis inſtigare vel ſedare motum, an debeat ſtatim eductionem meditari.

XLI. Κρίσις Medicis triplicem ſignificationem habet: 1. denotat ipſum *Conflictum* inter morbum & vires vitæ, in quo, tanquam in Judicio forenſi, morbi *Criſis.* cauſa Actor, vis vitæ Reus, ſymptomata producta Teſtimonia habentur. Dum morbi cauſa corpus noſtrum aggreditur, & vires vitæ conantur eam ſubigere, ſymptomata, quæ ex hoc prælio fiunt, *Criticam Perturbationem* vocant, atque conflictum integrum, κρίσιν.

XLII. Poſt agitationem hanc, ſive vis vitæ vincat, ſive vincatur, alter morbi ſtatus fit, vel in ſalutem vel mortem; vel melius vel pejus, quaſi prælium decretorium in bello eſſet peractum, & ſententia lata: hinc quoque *Judicium*, & *Judicationem* ſeu κρίσιν vocant; hæc eſt altera Criſis ſignificatio.

XLIII. Hoc tempore, & brevi poſt, ut plurimum quædam evacuatio ſolet *Evacuatio* fieri, quam quoque vocant *Criticam* vel & *Criſin*; hanc in *bonam*, *mediocrem* & *critica.* *malam* diſtinguunt: *bona* vero eſt firma, ſecura, tuta, ſignis indicata ἔννομος, & perfecta: *mala* habetur ſymptomatica, periculoſa, incerta, imperfecta, ſine ſignis

Digitized by Google

ſignis, prægreſſis coctionis ἄκριτος dicta: *mediocris* autem, quæ bona & mala ſigna ſimul juncta habet: hæc tertia Criſis diſtinctio.

Tempus criticum. XLIV. Morborum materiam, quaſi vegetarent ut plantarum ſemina, certo temporis ſpatio maturari & ad perfectionem pervenire agnoſco, nimis ſtricte tamen a veteribus hæc tempora limitata fuiſſe, in *Dies criticos*, 7. 14. 20. 27. 34. 40; *Indices* ſeu *contemplabiles* vel *Indicantes*, 4. 11. 17. 24; *Intercidentes* & *Intercalares*, 3. 5. 9. 13. 15. 19; *Vacuos* & *medicinales*, 6. 8. 10. 12. 16. 18. puto: quia 1. non omnes morbi acuti ab Inflammatione dependent, quæ criſin facere ſolet, ſed & a putredine, Eryſipelate aliiſque generibus febrium, quæ hunc Typum non aſſequuntur: 2. quoniam in eodem morbo Typus variat pro tempeſtate, ætate, viribus corporis, medela, errore commiſſo, utique in his regionibus non poſſumus tam accurate has periodos obſervare.

Signa criſeos. XLV. *Signa Criſeos* varia ſunt, prout hanc vel illam evacuationem moliuntur, vel abſceſſum minantur. Si enim *Sudor* expectandus eſt, externæ corporis partes incaleſcunt, vapore calido perfuſæ, urina parcior, pulſus mollis undoſus, horror in morbis acutiſſimis, hominem carne molli & humida præditum occupantibus. *Urina critica futura* conjicitur ex abſentia ſignorum ad cutem determinantium, dum adeſt hypochondrii & circa pudenda gravitas, urina copioſior ſi fluere incipit, cum quadam ardoris perceptione in hominibus, qui minus perſpirare ſolent, tempeſtate frigidiore, præprimis in morbis acutis pectoris, *Hæmorrhagia* (T. XXXII. 7.) *Menſtruus fluxus*, (T. XXXIII. 8.) exſpectatur ex ſignis traditis. *Vomitus* futurus ex nauſea, eructatione, rigore & frigore præcordiorum, multæ ſalivæ in ore collectione, labii inferioris tremore, pallore faciei, tenebris & vertigine oculorum, conjicitur. *Alvi fluxum* pauca præſagiunt, quibus vero in principio febrium adeſt conatus vomendi, & arte vel natura non vomuerint, in Diarrhœam incidere ſolent: aut ſi adſint murmura, flatus, commotiones in ventre & præcordiis, lumborum dolor, inhorreſcentes, anxii, laſſitudine preſſi, lumbis dolentes, in alvi profluvium incidunt. Per *Sputum* non niſi in pectoris Morbis criſin exſpectamus, & per *Ptyaliſmum* raro fiunt criſes; quæ vero fit per *Abſceſſum*, tradita eſt (T. XLVIII. 16. ad 22.)

Differentia morborum. XLVI. Altera quæ ſequitur diviſionis pars (2.) differentias multorum morborum complectitur. Summa diviſio eſt in *Morbos Acutos* & *Chronicos*.

Acutus. XLVII. Qui brevi tempore deſinunt, ſive vehementes ſunt & cum periculo, ſive mites & ſine periculo. *Acuti* dicuntur *morbi ὀξέα νοσήματα*; his plerumque febris adeſt, & criſi terminantur, quare ὀξεῖα ſæpe febrem acutam denotat. Tales morbi quarto die vel prius deſinentes, *Peracuti* ſeu *Acutiſſimi ὀξύκατα*; ſi ad ſeptimum diem durant κατοξέα; ad decimum quartum diem, & ad vigeſimum durantes ſimpliciter *Acuti* vocantur. Ab hoc tempore uſque ad 40 diem *Acutos* vocant *ex decidentia*. Diutius durantes ad longos Morbos referunt. Hujus ergo morbi cauſa tam vehemens eſſe debet, ut interimat hominem, & ejus tamen naturæ, ut viribus vitæ brevi tempore ſubigi poſſit.

Chronicus. XLVIII. In Morbis longis hanc non obſervant diſtinctionem, nam omnis Morbus *longus* ſeu *Diuturnus*, χρονικός, ſeu χρόνιος, vocatur: qui vel tales ſunt ab initio, vel ex morbis acutis naſcuntur: horum cauſa ſemper difficilis expulſu & ſubactu, ſive vehemens ſive mitis ſit, ſive toti maſſæ miſta, ſive parti alicui ſingulari inhæreat. Hi quoque majorem utplurimum exigunt ad curationem peritiam quam acuti, qui ſibi reliqui brevi tempore ceſſant. Si diu duraverit, *Vetuſtus* ſeu *Inveteratus* dicitur, πολυχρόνιος.

Magnus & parvus. XLIX. Ex multitudine 1. Symptomatum, eorum 2. vehementia, 3. difficili curatione, 4. partem principem læſam indicantium, *magnum*, *vehementem* & *periculoſum* Morbum deducimus; ex contrariis parvum & levem pronunciamus.

Benignus & malignus. L. Etſi *Benignus* Morbus ſeu *boni moris*, ob lenia ſymptomata cum parvo Morbo coincidit, ejus tamen oppoſitus *Malignus* κακοήθης, ſub mitiſſimis ſymptomatibus, uti videtur, hominem interimit, quemadmodum in peſte, ſi nempe

pe morbi cauſa ſimul corporis vires extinguit.

LI. Dum ob aeris, aquæ, vel victus malignam infectionem, multi homines iiſdem fere tentantur Morbis, perpetuo vel certis anni temporibus in eodem loco ſævientibus, *Vernaculi*, *Gentilitii* & *ἐνδήμιοι* dicuntur; qui vero eidem loco non ſemper affixi ſunt, dum multos aggrediuntur homines, *Populares* ſeu *ἐπιδήμιοι* habentur, quoſdam ex his, certis annis redeuntes, *Stationarios* vocant. In horum curatione vel magni Medici hallucinantur, donec per experientiam docti eorum naturam inveſtigaverint; interim tamen ex analogia multum lucis mutuantur. Qui vero nullo non tempore adoriuntur, *Diſperſi* ſeu *Intercurrentes*, *σποράδες*, *σποραδικοί*, dicuntur: horum cauſa in laborantibus ſolis inveſtiganda. *Communes. Endemii. Epidemii. Sporadici.*

LII. Ex his quidam ex anni tempore, quo oriuntur, vel præprimis ſæviunt, *Autumnales*, *hyemales*, *Vernales* & *Æſtivi* dicuntur: quidam tantum in autumnales & vernales diſtinguunt, ut Sydenham: alii his adjiciunt *Æquinoctiales* & *Solſtitiales*: denique ulterius diſtinguunt in *Diurnos* & *Nocturnos*. Nimis longum foret cunctas has ſpecies perſcrutari, ſufficit animadvertere, autumno perſpirationem minui in corpore, ob præcedentem calorem, humoribus putridis oppleto; hyeme ob aerem frigidum & humidum ſolida laxari, & accumulari humores; vere ſtagnantes humores commoveri, & dein per Diapnoen educi; æſtate humores nimis evacuari, corpus debilitari, & corruptiones augeri. *Temporales.*

LIII. Quorum Morborum virus tam atrox eſt, ut ſuo attactu in alio homine cæteroquin ſano ſimilem morbum producere valeat, ut Peſtis, Variolæ, Venerea lues, Hydrophobia, ſive hoc fiat attactu, ſive quia materia volatilis primo aeri miſcetur, hi omnes dicuntur *Contagioſi*, & *Inquinantes*. *Contagioſi.*

LIV. Morbos, cum quibus naſcimur, vel quorum ſemina ſeu rudimenta nobis a nativitate inhærent, in *Hæreditarios*, quando parentes ſimili Morbo laborarunt vel laborant, ut in Epilepſia, Hæmoptoe, Phthiſi, Podagra, Aſthmate, Hyſterica paſſione, Fluore albo; & *Connatos*, qui ſtatim poſt partum, vel & diu poſtea oriuntur, ex latente malo, quod in parentibus non adfuit, ut eſt perverſa formatio organi, diſtinguunt. *Connati & hæreditarii.*

LV. Qui Morbi ex communiſſima cauſa tali in parte excitantur, ſolitaque proferunt phænomena, ſuntque conſtantes, atque communem ſortiuntur mutationem, *Legitimi*, *Puri*, *Exquiſiti* & *Conſtantes* dicuntur: ita Nephritis a calculo, Pleuritis ab inflammatione pleuræ, Febris intermittens typum ſervans, legitimi dicuntur. *Legitimus.*

LVI. *Illegitimus* autem Morbus multiplex eſt, qui enim, quoad faciem externam, varios Morbos ſimulat, ut ſæpe contingit in febribus intermittentibus, manente eadem tamen cauſa, *Proteiformis* & *Multiformis* dicitur; qui autem aliena & incerta profert ſymptomata, vel ſi provenit ex inſolita aut multiplici cauſa, *Spurius* *νόθος*, *ἀνώμαλος*; & qui periodos habens incerto tempore & ordine redit, *Inconſtans*, *ἀκατάστατος*, *Erraticus*, *Vagus* vocatur. *Illegitimus.*

LVII. Aliam inſuper introduxerunt in Morbis diſtinctionem, quum nonnulli externas præprimis corporis partes occupant, quare faciliores & cognitu & curatu; hi, quamvis ſolis fere Chirurgis committantur, ſcitu neceſſarii ſunt Medico, tam ad cognitionem, quam ad curationem ſimilium Morborum, in partibus internis & abſconditis: alii vero *Interni* dicuntur, qui multo ſæpe labore & induſtria deteguntur, quum ſæpe ex omnino aliis ſignis eruendi ſunt, quam conſpicerentur, ſi idem Morbus in corporis peripheria hæreret. *Externus & Internus.*

LVIII. Ut Praxis fiat facilior, diſtinguendi ſunt Morbi 1. in Univerſales, totum corpus afficientes, quos præcipue delibavimus in prima Compendii parte; 2. in Particulares, qui ex generalibus intelliguntur, addita ſpeciali iſtius partis ſtructura & functione. *Univerſalis.*

LIX. In curatione quoque neceſſe eſt ut ſciamus, Morbus an ſit Primarius vel Secundarius. *Primarius* ſeu Morbus per *ἰδιοπάθειαν* vel *πρωτοπάθειαν* is eſt, cujus Morbi cauſa eo in loco hæret, ubi conſpiciuntur ſymptomata, & unde *Primarius.*

de

Digitized by Google

de primo Morbus originem duxit.

Secundarius. LX. *Secundarius* autem, per δευτεροπάθειαν vel συμπάθειαν agens, alieno habet in loco Morbi fomitem, vel inde derivat ad alium locum materiem, vel ex communi ſolidarum partium præprimis nervorum origine in alio quoque loco Morbum excitat, hic quandoque *Conſenſus*, (T. XXX. 10. ad 12.) & *Metaſtaſis* (T. XVII. 26. ad 34.) dicitur.

Simplices & Compoſiti. LXI. Tandem hi omnes Morbi ſolitarii hominem infeſtant, quando Simplices dicuntur & unicam agnoſcunt cauſam, raro autem tales occurrunt in Praxi, quare judicio opus, tam ad cognoſcendos Compoſitos, quam curandos, ne multitudine ſymptomatum decipiamur, & ne præſcribamus medicamentum, quod uni plus noceat, quam alteri proſit: horum ſimplicium Morborum cauſæ examinandæ ſeorſim, dein inter ſe conferendæ ut expiſcemur, quid commune, & quid ſpeciale habeant: nam qui ſuſciperet omnes enarrare Morbos compoſitos, ut inde formaret ſolidam doctrinam, nunquam inveniret finem.

Corollaria. LXII. Ex præcedentibus hæc intelliguntur.

1. Cur in juvenibus prædicimus Hæmoptoen, & ex quanam corporis externa figura?

2. Quando in pueris exſpectamus Rachitidem?

3. Cur in juvenibus Pleuritidem reliquoſque Morbos ardentes exſpectamus, in ſenibus vero Tuſſim & gravedines?

4. Cur omnes homines in conſtitutione epidemica non afficiuntur Morbo eodem, ſed ſequitur quandoque certum ætatis tempus?

5. An aliquid Divinum prædicere Morbum vel ejus mutationem?

6. An omnium Morborum mutationes incertæ?

7. Ex quibus fontibus prædictiones petendæ?

8. An Medicus Morbo, ſive acuto, ſive chronico, recte mederi poteſt ſine prædictionis arte?

9. Quo ſcopo in principio Morbi acuti inſtituitur venæ ſectio? & in quo caſu juvat purgans & vomitorium?

10. Cur urina diu cruda in acutis valde mala?

11. Cur urina jam cruda, jam vero cocta, apparens in Morbi incremento, Morbi longitudinem & periculum denotat?

12. An quatuor vel ſeptem tempora in Morbis obſervanda?

13. Cur omnis recidiva timenda?

14. Quænam Icteri ſpecies recidivare ſolet?

15. Cur lumborum doloris frequens reditus eſt malus?

16. Cur Apoplexiæ reditus plerumque lethalis?

17. Cur poſt febres manentes vigiliæ, aut ſomni turbulenti, recidivam portendunt?

18. Cur reconvaleſcentes diu valetudinarii manentes, inappetentia laborantes, excrementa aliena emittentes, in recidivæ periculo verſantur?

19. Cur in acutis ex urina tenui & colorata, poſt criſin, vel aſpera divulſa; & in convulſivis ex copioſa tenui, aquea, pellucida, recidivam prædicimus? conf. T. XXXVI. 56. N. 27.

20. Cur quibuſdam febribus curatis a purgante dato prævenitur recidiva, in aliis autem acceſſitur?

21. An neceſſe, quod Morbus recidivans debeat eodem temporis ſpatio finiri, ut præcedens?

22. Cur ex Syncope reviviſcenti ſi color & calor naturalis non redeat, ſed pulſus maneat debilis cum frigiditate & pallore corporis, recidivæ periculum imminet?

23. An omnes evacuationes in principio morbi damnandæ?

24. A quo die fieri debet dierum criticorum enumeratio generalis in parturientibus, vulneratis, & recidivantibus?

25. Quid

Digitized by Google

25. Quid materia cocta, quid cruda?

26. An Coctio materiæ Morbi eſt ſeparatio a ſana?

27. Ex qua ratione in Morbi principio, & cruditate, inſtituitur venæ ſectio?

28. An nunquam purgantia refrigerantia in Morborum acutorum cruditate danda?

29. Cur coctionis ſigna conſtantia, & cito apparentia in acutis, Morbi ſecuritatem & brevitatem pollicentur?

30. Cur duæ criſes ſimul malæ?

31. Cur parva & nulla criſis mala?

32. An perperam dicimus malam criſin fieri?

33. An neceſſario omni Morbo acuto adſit febris, ut in Apoplexia, Convulſione?

34. Cur febres intermittentes, præprimis quartanas, referunt ad Acutos & Chronicos Morbos?

35. Quænam differentia inter Morbum vehementem & malignum?

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS QUARTUS.

De Curatione.

I. POſt Morbi ejuſque cauſæ inventionem, Medicus ſtatim perpendit, quomodo poſſit, & debeat, & per quænam auxilia, cognitus Morbus ejuſque cauſa, ſi fieri poſſit, tolli, ut reſtituatur homini ſanitas. *Quid.*

II. Tota hæc omnium maxime neceſſaria medicinæ pars, ob quam reliquæ præprimis excoluntur, *Curatio*, *Sanatio*, *Medela*, *Medicina*, Græcis ἄκεσις, ἄκος, ἄλθεξις, frequentiſſime Medicis θεραπεία dicta, in tres ſolet diſtingui ſpecies. *Diviſio.*

III. Morbis enim incurabilibus, vel qui curando in deterius ruunt, aut quos ſatius eſt tolerare, *Cura palliativa* adhibetur, quemadmodum in cancro & ulcere vetuſto, quæ plerumque conſiſtit in exſiccatione, tutamine partis, cohibendo corruptionem, lenimine ſymptomatum; hæc autem ab imperitis, vel & malevolis, in Morbis ſanabilibus, nimis frequens inſtituta, hujuſmodi Morbos quandoque inſanabiles reddit. *Cura palliativa.*

IV. Quæ autem Morbi cauſam, antequam in perfectum Morbum erumpit, emendat, vel expellit, Curatio *præſervatoria* ſeu προφυλακτικὴ vocatur. *Præſervatoria.*

V. Sed ſi Morbus ſit natus, qui ita tollitur cum ipſius cauſa, ut perfecta redeat ſanitas, Curatio Curatoria ſeu θεραπευτικὴ vocatur. *Curatoria.*

VI. In Morborum curatione quædam præcepta generalia omnibus Morbis communia detexerunt Practici, atque nonnulla ſpecialia, ſecundum quæ Morbi curandi ſunt, evitanda nocentia, hanc partem *Methodum medendi* vocarunt: Medici his omnibus utentes *Dogmatici* dicti, qui vero meris obſervationibus & experimentis addicti erant, *Empirici*: ſed per paucas regulas & communitates ad curationem tendentes *Methodici* vocati ſunt. *Methodus medendi.*

VII. In hac methodo ad tria reſpiciunt, 1. ad Morbum ipſum & ejus cauſam, qualia producat phænomena a ſanitate aliena, hoc tunc vocatur *Indicans demonſtrativum*, *oſtenſivum*, ἐνδεικτικὸν & δεικτικὸν, quatenus aliquod auxilium indicat. *Indicans.*

VIII. Ex his naſcitur 2. *Indicatio* ſeu *ſcopus*, ἔνδειξις, quando determinat modum curandi & auxilium. *Indicatio.*

IX. Si vero 3. certum genus medicamenti ad Morbum propoſitum curandum determinetur, *Indicatum*, ἔνδειγμα dicitur. *Indicatum.*

X. In his ſi duo vel plura idem Medicamentum poſtulant, vel eodem curari poſſunt, *Coindicantia*, συνενδεικνύμενα dicuntur, & *Conſentientia*, quod utiliſſimum eſt in Morbis. *Coindicans.*

XI. Si vero multi Morbi, vel eorum cauſæ concurrentes contraria exigunt, *Contraindicans.*

cans. & ſæpe oppoſita medicamenta, *Contraindicans*, *prohibens* ſeu *repugnans* habetur Indicatio, ἀντίδειξις; hoc Medicis multum faceſſit negotii, & curationem remoratur.

Regulæ generales. XII. Hæc generalia præcepta ſunt obſervanda.

1. Indicatio vitalis ſemper prævalet.

2. Cauſa Morbi tollenda, niſi ejus ablatione majus malum exſpectandum, ut thrombus obturans vas, febris in cacochymico.

3. Aſſuetis indulgendum.

4. Vis vitæ ſuperſtes medicamenta in actum ducit.

5. Ex juvantibus & lædentibus indicatio quoque petenda.

6. In latiori ſenſu contraria contrariis medentur, & ſimilia ſimilibus conſervantur, interim tamen febris febre, dolor dolore, alvi fluxus purgantibus, vomitus vomitorio, congelata nive non vero calore curantur.

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS QUINTUS.

De Medicamentis.

Medicamentum. I. QUamdiu in homine omnes functiones vel fiunt, vel fieri poſſunt, ordine conſueto, cum juſta conſtantia & oblectamento quodam, talis prædicatur ſanus: quam primum vero, per aliquam vel internam vel externam cauſam, ab optabili hoc ſtatu deflectitur, Morbo afflictus eſt: iſtud autem, quod talem hominem in priorem redigit ſtatum, ſub quovis titulo exhibitum, vel applicatum, *Medicamentum*, ad diſtinctionem *alimenti* & *veneni*, dicitur.

Præſervatorium. II. Quædam ex his ſanis adhibentur, vel applicantur, ut muniant corpus contra futurum Morbum, cujus cauſa ſæpe alias eſt inevitabilis, tale vocant tunc *præſervatorium*, *præſidium*, *munimentum*, *tutamen*, *tutamentum*, Græcis προφυλακτικόν.

Actuale. III. Ex Medicamentis alia virtutem exercent manifeſta quadam ſeu ſenſibili operatione, ut calore, frigore & ſimilibus, quæ tunc *actualia* ſeu *activa* dicuntur, Græcis ἐνεργητικά. Alia autem operanrur inperſcrutabili, non niſi per experimenta detegenda virtute, quæ vocant *potentialia*, Græcis δυναμικά: exigunt enim motum vitalem, & quandoque ſpecificam cauſam, antequam agere poſſunt; quare non eadem agunt omnibus in hominibus, & variis in animalibus ſæpe contrarium ſortiuntur effectum.

Fortiora. IV. Quædam medicamenta, tam actualia, quam potentialia, magnam vim exercent, inde *fortiora* dicta *efficacia* & *activa*, Græcis δραστικά: *magnarum virium* autem habentur, quæ multum boni præſtant in curando, etiamſi vix perceptibilis eorum ſit operatio, vel quæ inter ſimilia ad eundem Morbum prævalent.

Lenia. V. His autem oppoſita ſunt *lenia*, *mitia*, *blanda*, *mollia*, Græcis μαλακά, quorum operatio vix percipi poteſt, aut quæ agunt ſine quadam perturbatione corporis.

Univerſalia. VI. Quod autem cunctos perhibetur curare morbos, etiamſi contra multorum Chemicorum ſententiam tale non ſit inventum, *univerſale* vocant, Græcis καθολικὸν ſeu πανάκεια.

Polychreſtum. VII. Sed ſi multis morbis ſit utile, & in frequenti uſu, πολύχρηστον vocant.

Præſtans. VIII. Ab his vix differt ob præſtantiſſimum uſum, Medicamentum *regale*, βασιλικὸν dictum.

Immortale. IX. Quo etiam referre licet, ex perverſa veterum ſententia, Medicamentum *immortale*, ſeu quod hominem ad immortalitatem duceret, inde ἀμβροσία ſeu ἀμβρόσιον & ἀθανασία ſeu ἀθάνατον dictum.

Arcanum. X. Ex lucri ſpe, vel ut celent inſcitiam ſuam, Medicamentum, quod quandoque nullius eſſet pretii, multis encomiis vocant *arcanum*, *abſconditum*, *occultum*, *ſecluſum*, *ſecretum*, μυστήριον, quod nefas eſſet alicui aperire myſteria, qui ſacris non

Digitized by Google

non eſſet initiatus, ut loquuntur Adepti.

XI. Multis in morbis aliquid ſpeciale obſervatur, quod mentis acie vix poteſt concipi, quodque certo quodam Medicamento ſuperatur, cujus virtus ceteroquin abſcondita eſt, hoc tunc *ſpecificum* vocant; quod etiam dicitur, ſi alicui parti corporis ſit *appropriatum*. Hæc quia experientia talia eſſe deteguntur *experimentalia* vocant ſeu ἐμπειρικά. *Specificum.*

XII. Quæ vero parti alicui magis ſunt dicata, aut loco ſpeciali applicantur, *localia* dicuntur ſeu τοπικά, quæ in morbis partium in frequenti & magno ſunt uſu. *Localia.*

XIII. Inter hæc *ornatus* tantum gratia excogitata ſunt κοσμητικά ſeu *decoratoria*, quæ, cum elegantem colorem præbeant corpori, χρωματικά dicuntur: & quia facies his ornata fallit aſpectorem, hinc *fucus*, φῦκος ad hunc titulum refertur. *Ornamentum.*

XIV. Olim unicum *ſimplex* præſcribebatur ſummo cum ſucceſſu Medicamentum, cujus dein multiplici experientia cognoſcebatur certa virtus: hodie autem ad pompam, colorem, odorem, fucum faciendum, quandoque, cum ſimplex nullum inveniatur, tot poſſidens virtutes, quot exigit morbi indicatio, præſcribitur *compoſitum*. In quibus obſervandum: 1. quorumdam admiſtione intendi vires; 2. alia viribus deſtitui; 3. alia autem non mutari; 4. denique prodit virtus quandoque, quæ ex neutro horum poſſet ſpectari ſeorſim, quare cautela opus in his, & experientia conſulenda. Hæc autem methodus obeſt ſcientiæ medicæ ad eruendas virtutes Medicamentorum. *Simplicia & Compoſita.*

XV. Quædam ex his compoſitis in officinis proſtant, inde *officinalia* dicta: quæ ſi ſine multo igne ex ſimplicibus miſtis parantur, φαρμακευτικά, & *Galenica*; quæ autem a Chemicis ex mineralibus, ope ignis, parantur, *Chemica* vocant. *Officinalia.*

XVI. Si a Medico facile paratu præſcribitur Medicamentum, quemadmodum ſunt formulæ (T. LIII.) id *magiſtrale*, *promptum*, *extemporaneum*, & ἀπέριστον, dicitur. *Extemporanea.*

XVII. Multa ſimplicia, nomine diſtincta, viribus convenientia, *ſuccedanea* & *ſubſtituta*, ſeu ut hodie dicunt, *quid pro quo*, Græcis ἀντιβαλλόμενα, a pharmacopolis ſummo cum ægri ſæpe damno porriguntur, neſcientibus quæ vera talia ſunt. *Succedanea.*

XVII. Quum omnia, quæ corpori applicantur, tuto aſſumi nequeunt, neceſſe eſt, inter *externa* & *interna* diſtinguere: imo externa, vel ſuo ſtimulo, vel quia abſorbentur, miras in corpore valent producere mutationes, ut ex opii, cantharidum, purgantium, venenorum, & mercurialium applicatione patet. *Externa & Interna.*

XIX. Ex tribus fontibus aptum morbo invenimus Medicamentum. 1. *Experientia* frequenti, qua conſtat, Medicamentum cognitum ſemper, vel utplurimum, eum curaſſe morbum, quod idem quoque verum eſt de Methodo medendi. 2. *Ratione*, dum ex cognita cauſa & natura morbi, & detecta Medicamenti virtute adhibetur Medicamentum, uſu in tali morbo non comprobatum; ita a Medico Dogmatico curatur morbus nunquam ab eo antea viſus, vel auditus: in hac autem major eſt errandi periculum, quam in priori. 3. *Analogiſmo*, ſi novus occurrit morbus aliquam ſimilitudinem cum cognito habens; ſed & hæc curatio admodum incerta. *Inventio.*

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS SEXTUS.

De Formulis Medicamentorum.

I. QUæ ad curandos morbos adhibentur Medicamenta triplicia ſunt: 1. *Simplicia officinalia* dicta, qualia in Regno vegetabili, animali & minerali ipſa natura ſuggerit ad uſum humanum; 2. *Compoſita officinalia*, qualia in offici- *Formula.*

 nis

Digitized by Google

nis pharmaceuticis proſtant, magis minuſve compoſita; 3. Compoſita *Extemporanea*, *Prompta*, facile parabilia, quæ *Magiſtralia* & εὐπόριστα dicuntur. Schedulæ, in quibus talia exhibentur, *Recepta*, ἀναγραφαὶ & *Formulæ* vocantur. Hæc tertia claſſis in hoc titulo exhibebitur.

Diviſio generalis. II. In formulis his, tam ad internum, quam externum uſum, conſiſtentiam triplicem obſervamus: 1. Liquidam, 2. Mollem, 3. Solidam ſeu duriorem.

Interna liquida. III. In Medicamentis, quæ per os aſſumuntur, reſpicimus ad præparandi modum: 1. quæ ſimplici confuſione ſeu admiſtione præparantur, ut *Potio*, *Mixtura*, *Hauſtus*, *Guttulæ*; 2. quæ in liquore convenienti aliquamdiu infundenda ſunt, ut *Infuſio*; 3. quæ coctione vires exhibent liquori, ut *Apozema*, 4. quæ tundendo proferunt vires, ut *Emulſio*; 5. quæ fiunt deſtillando, ut *Spiritus*.

Mollia interna. IV. Mollia vero, interne danda, complectuntur, *Linctum*, *Electuarium*, *Bolum*.

Duriora. V. Duriora ſeu Medicamenta ſicca in *Pulveres*, *Pilulas* & *Tabellas* diſtingui poſſunt.

Externa Liquida. VI. Quæ Medicamenta non deglutiuntur, ſive externe cuti applicentur, ſive orificiis vel aperturis indantur, ſub hoc titulo comprehenduntur. In his etiam occurrunt liquida quædam, quæ his cavitatibus induntur, vel injiciuntur, ſimulque iſtis abluuntur partes externæ, quæ *Lavamenta* voco; ex his quæ oculis adhibentur *Collyrium*; ori & faucibus *Collutionem*; ano *Clyſma*; naribus *Naſale*. Si vero ante applicationem aeri permiſcentur, qui vel naribus, oreve attrahitur, vel ad partem externam corporis adigitur, ſub *Suffimenti* titulo continentur. Qui liquor externe applicatur ad fovendas partes, *Fotus* dicitur: ſi vero tepide vel frigide adhibetur liquor, *Epithema* voco, quod etiam mollia, & ſicca externa continet.

Mollia. VII. Mollia externa complectuntur *Linimenta*, *Cataplaſmata* & quaſdam ſpecies *Epithematum*.

Duriora. VIII. Duriora ſeu ſicca externa continent, *Pulveres externos*, *Emplaſtra*, *Epithemata ſicca*, *Tabellas*; in quibus ſeorſim examinantur *Turundæ*, *Suppoſitoria* & *Peſſaria*.

Potio. IX. Inter *Potionum* genus omnium facillima paratu eſt ea potio dulcis, quæ ab Arabibus vocatur *Juleb*, *Julap*, *Julep*, inde Latinis *Julepus*, *Julapium*, *Zylapium*, *Julabium*, ſeu potius *Saccharatum*: tunc temporis conſiſtentiam habebat Syrupi dilutioris, ut patet in Julapio Roſarum Alexandrino, quod fiebat ex aqua Roſarum cum Saccharo depurato, vel cum eo leviter cocta: hodie vero latiori ſenſu accipitur Julapium, pro omni potione diluta, Saccharo edulcorata vel melle, ſi detur ad ℥ij & ultra, ſingulis vicibus, aliquoties de die ad ℥viij ad minimum præſcripta, nam ſi cochleatim exhibeatur talis liquor, & ad uncias v. vel vi. præſcribatur, *Mixtura* vocatur.

X. Hodie vero variæ potiones, tam in officinis, quam in culinis, quæ ad Julapia referuntur, parantur, & a Medicis præſcribuntur, ut ὑδροῤῥόδατον ex ſucco vel infuſione Roſarum cum Saccharo vel melle: ſi fiat ex hordeo cocto *Hordeatum*, πτισάνη vel ἀποσάνη; præſtantius autem eſt ſimilem potionem ex pane biſcocto parare: ſi paretur ex pane torrefacto & calente in aquam frigidam demerſo, *Toſtum* vocant. Huc quoque pertinet potio mellita, ὑδρόμελι, *Melicratum* & *Mulſum* dictum; & vinum aqua dilutum, vel miſtum, κρᾶμα dictum.

XI. Præter hæc omnia ſimplicia, ad Julapia referuntur potiones ex variis aquis deſtillatis, ſyrupis & gelatinis fructuum horæorum temperatis, adjectis quandoque pulveribus, ſpiritibus acidis, elæoſaccharis cum oleis aromaticis deſtillatis, ut ex inſpectione formularum liquet.

XII. Generalis harum potionum uſus eſt, diluere, ſitim ſedare, & temperare ardorem; ſpecialis vero uſus ex viribus Medicamentorum dependet.

Mixtura. XIII. Etiamſi *Miſtura* ſeu *Mixtura* ad cuncta medicamenta compoſita, tam interna, quam externa pertineat, hodie vero uſus obtinuit, potionem parvam

℥vi.

Digitized by Google

℥vi. non excedentem, cochleatim propinandam, ex variis Medicamentis confectam, *Miſturam* vocare.

XIV. Hujus Medicamenti forma hodie in frequenti uſu eſt, quia facile paratur & ægris gratiſſima eſt; omnibus fere in morbis, tam chronicis, quam acutis præſcribitur, ſi autem pulveres graviores contineat, uſus tempore agitandum: non debent pulveres ſuperare ʒiij. & ſyrupus ℥j.

XV. A Mixtura (13. 14.) nihil differt hoc *Potionis* genus, quod a Medicis *Hauſtus*, *Potio*, *Sorbitio*, *Sorbitiuncula*, ῥόφημα, πόμα & πόσις vocatur, niſi quod tantum minori quantitate præſcribatur, ut unico hauſtu capi poſſit; quare non debet ℥iij. excedere: ex iiſdem enim Medicamentis componitur, quibus Mixtura: frequentius autem Medicamenta purgantia liquida ſub hoc titulo præſcribuntur, quam ſub titulo Mixturæ, etiamſi duabus tribuſve vicibus aſſumantur, quod faciendum præcipio, ſi nobis non conſtat, an ægri facile vel difficile movendi ſunt, ſi tantum ſcopus eſt alvum laxare, minime purgare. *Hauſtus.*

XVI. Aliquod Medicamenti liquidi genus, hoc tempore a Medicis frequentiſſime præſcribitur, cujus guttæ quædam vino vel alii liquori inſtillatæ exhibentur, quod ex uſu *Guttulas* ſeu *Stillas* voco: totus liquor eſſe debet, & ejus virtutis, ut paucæ guttæ pro doſi ſufficiant. Componitur ex *Tincturis*, *Eſſentiis*, *Elixiriis*, aliiſque *Extractis liquidis* ſpirituoſis, oleiſque aromaticis, & ſalibus ſolutis in liquoris parva quantitate. *Guttulæ.*

XVII. Per *Tincturam* intelligimus hic extractum liquidum, coloratum, quod magnam virtutem medicatam continet: in *Extractis* vero *liquidis* non attendunt Medici ad colorem. *Eſſentiam* vocant ſeparatam virtutem medicamentoſam alicujus Medicamenti ſimplicis a reliquis principiis ejuſdem, ſine menſtruo, vel pauco adhærente, inde olea deſtillata aromatica, & ſpiritus, virtute Medicamenti valde imprægnata, Eſſentias vocant. Si autem tale Medicamentum liquidum, Eſſentiæ ſimile, ex variis conflatum eſt, *Elixir* vocatur, vel *Clyſſus*; hoc etiam fit confuſione multarum Eſſentiarum inter ſe. *Tinctura.*

XVIII. Altera ſpecies Medicamentorum liquidorum, quæ interne ſumuntur (3. n. 2.) *Infuſio*, *Infuſum*, ἔγχυμα, ἔγχυσις, ἔγχυτον vocatur, quoniam ex Medicamentis quibuslibet, quæ facile ſine coctione liquori affuſo virtutes ſuas præbent, infundendo paratur. Si liquor ſit vinum cum pauxillo ſacchari aromatibus affuſum, *Claretum*, *Hippocraticus potus*, *Lachrymæ Sponſæ*, vel *Vinum Saccatum*; reliqua vero cum vino infuſa *Vinum Medicatum* dicuntur. Ita quoque ſi affundatur cereviſia, *Cereviſia Medicata* audit. Si vero affundatur ſpiritus vini, ut plurimum *Extractum* vel *Tincturam* vocant: quandoque cum fervente aqua infunduntur in modum *Theæ*; hæc Medicamenta ſine liquore præſcripta *Collectio* vocantur. *Infuſio.*

XIX. Hæc *Infuſio* fieri debet vaſe clauſo, loco calido, in ſextuplo vel octuplo majori liquoris quantitate, quam eſt pondus ingredientium, vel ad duorum triumve digitorum eminentiam, per biduum vel triduum; de percolato liquore, ſi ſit alterans, ℥ij. bis aut ter de die ſumitur ventriculo vacuo; ſi autem alvum ducat, doſis pro quantitate egeſtionis determinanda.

XX. Ἀπόζεμα ſeu ἀφέψημα ſeu *Decoctum*, Medicamentum etiam eſt liquidum per os aſſumendum, ex vegetabilibus variis, partibuſque animalium, & raro mineralibus, cum aqua, cui quandoque aliquid vini adjicitur, vel ſero lactis, coctione, vel levi ebullitione, paratum; colaturæ hujus ſæpe additur ſaccharum, mel, electuarium, pro neceſſitate, quare non multum a præcedenti differt. *Apozema.*

XXI. Concoquenda Medicamenta vires coctione communicare debent liquori; ſi *duriora* & fixa ſunt, primo maceranda, dein diu coquenda; ſi *volatilia* ſunt, leviter ebullire debent, vaſe clauſo, vel ſub finem addenda.

XXII. Quantitas liquoris quadruplo major eſſe debet, ſi ingredientia ſunt *ſucculenta*; ſed in aridis ſextuplo vel octuplo major quantitas ſumenda, quam eſt pondus ingredientium, manipulus tunc pro uncia una, pugillus pro ʒiij. vel ℥ſs.

æſtima-

Digitized by Google

æſtimatur: aut relinquitur pharmacopolæ, cum q. ſ. exprimitur tantum colaturæ quantitas.

XXIII. Quibus in morbis, & quanta doſi, propinentur, ex ipſis formulis liquet; quia vero calide bibuntur ſatis magna quantitate, optima ſunt diluentia & reſolventia: ſed multi abhorrent hanc magnam quantitatem, & ventriculo ingrata eſt, ejuſque tonum enervat: quare apozematis loco præſcribunt *ſucceſſos inſpiſſatos* eorum ſimplicium, quæ concoqui ſolebant, in forma Pilularum vel Electuarii, cum aliis Medicamentis.

XXIV. Decoctum, quod præprimis ex carne, oſſibus, cornibus, pedibus animalium coquitur, cum, vel ſine aqua, *Jus*, *Juſculum*, ζωμὸς: hoc autem jus ad majorem ſpiſſitudinem coctum, *Conſummatum* vocant: & quia hæc juſcula ſpiſſa frigefacta conſiſtentiam aliquam habent, ac ſi gelu firmata eſſent, *Gelatina* vocantur; quæ quoque ex ſuccis fructuum horæorum, cum ſaccharo ſimul in ſpiſſitudinem talem coctis, conficitur. Si ex Cydonio fiat *Marmelada*, vel *Diacydonium* vocatur.

Succus autem vel expreſſus vel coctione elicitus, ut & vinum ipſum ad ſpiſſitudinem coctum, *Sapa*, *Defrutum*, ἕψημα: ſeu σίραιον, vocatur: ſi alia Medicamenta horum auxilio vel aſſumuntur vel aſſervantur, *Brodium* dicitur.

XXV. Si Medicamentis difficilioris ſolutionis, peracta prima coctione, poſt colaturam, nova affunditur aqua, quæ iterum cum reſiduo prioris ebullit, hoc *Decoctum ſecundarium*, *Bochetum* vocant.

Cavendum in his omnibus, ne nimis magna quantitate præſcribantur, quia facile ſitum contrahunt.

Emulſio. XXVI. *Emulſio*, *Emulctum* ſeu *Emulſum* veteribus inuſitatum, a recentioribus inventum, denotat potionem albam, emulgendo productam, lactis vel chyli colorem referentem.

XXVII. Materiem frequentiſſime præbet farinoſa maſſa ſeminum & nucleorum, quæ tundendo, & iterata affuſione aquæ, emulgetur, quæ tritura & affuſio toties repetatur, ac liquor affuſus lacteum colorem induit: ut plurimum octuplo major liquoris quantitas aſſumitur, quam eſt quantitas ſeminum: ſi Amygdala aſſumantur, hic potus *Amygdalatum* vocatur.

XXVIII. Liquor emulgens plerumque eſt aqua deſtillata, aqua hordei, decoctum Cornu Cervi. In præſcriptione attendendum, ne major copia præſcribatur, quam quæ eodem die aſſumi poteſt, brevi tempore enim aceſcit: & ſi quidam ſyrupi, aut pulveres dein admiſceantur, ne turbent lacteum eum colorem.

XXIX. Hodie vero latius extendunt Emulſionis ſignificationem, nam mixturas ex pulveribus albis factas, emulſionem perperam vocant; alii rectius omne Medicamentum lacteum emulgendo paratum, etiamſi ex reſinoſis cum vino vel ſpiritu vini fiat, ad Emulſionem referunt.

Spiritus. XXX. Ex multis ſignificationibus eam ſolam ſeligere volumus, quam in præſcribendis formulis obtinet. Intelligimus itaque per *Spiritum*, liquorem tenuem, volatilem, ex liquore fermentato, cum quibuſdam Medicamentis infuſo, deſtillando productum.

XXXI. Quandoque ex ingredientibus Infuſionis (18. 19.) facta deſtillatione elicitur; alias eadem hæc cum aqua, & melle, aut ſucco quodam vegetabili, primo fermentant, & dein elicitur ſpiritus, a quibuſdam *Balſamus* dictus: vel ex ſuccis, farinoſis fructibus & melle poſt fermentationem deſtillatur ſpiritus: quandoque additur ſal volatilis, qui tunc ſimul aſcendit. A quibuſdam hi ſpiritus, ſi non nimis acres ſunt, *Aquæ* vocantur.

XXXII. Id boni habent, quod diu ſine corruptione ſervari queant, & in minima quantitate magnam ſæpe Medicamenti virtutem poſſideant, maxime ſi cum novis ingredientibus *cohobantur*: præſtantius eſt, ſi alicujus Medicamenti deſideretur virtus, cum vino, quam cum alcohole inſtituere deſtillationem, & aliquoties cohobare, vel permittere, ut Medicamentum cum hydromelite, vel ſucco vege-

vegetabili, fermentet primo: nulla huic operi apta ſunt, quam quorum virtus volatilis eſt, & coctione in vaſe aperto periret.

XXXIII. Ad hunc titulum quoque pertinet *Sal voltatile oleoſum*, tam *Aromaticum*, quam *Balſamicum*, ex iiſdem ingredientibus, & oleis aromaticis deſtillatis, ſactum, addito ſale alcalino fixo, & ſale Ammoniaco, ante deſtillationem.

XXXIV. Ex ſale alcalino volatili, ex quibuſdam partibus animalium, aut ſale ammoniaco cum alcali fixu, vel cum calce viva, qui fugaciſſimus, prodit *Spiritus alcalinus volatilis:* qui vero ſpiritus acidi ex ſalibus neutris, & mineralibus, deſtillantur, raro vel nunquam ex tempore a Medicis præſcribuntur, ſed in officinis exſtant. Hi ſpiritus alcalini & ſales volatiles oleoſi guttatim cum aliquo liquore exhibentur: & cum linimentis, lavamentis, & fomentis externe applicantur, atque affricantur partibus, aut odoramentis ſeu ſuffimigiis admiſcentur.

XXXV. Si eadem Ingredientia (18. 19.) cum aqua deſtillantur, liquor prodiens *Aqua Aromatica* vocatur, quæ quoque ex tempore fieri poteſt ex oleis aromaticis deſtillatis, cum ſaccharo in elæoſaccharum redactis, & dein aqua dilutis.

Mollia interna.

XXXVI. Altera claſſis Medicamentorum internorum (4) tres continet ſpecies: 1. Linctum, 2. Electuarium, 3. Bolum.

Linctus.

XXXVII. *Linctus* ſeu *Lambitivum* a lambendo dictum, ἔκλειγμα, ἐκλεικτὸν, Medicamentum eſt molle, quod ad lambendum, vel parva copia ſimul exhibendum, ad morbos oris, faucium & pectoris præprimis præſcribitur.

XXXVIII. Hoc ex præparandi modo varia accipit nomina, ſi enim decocti colatura (20.), vel ſuccus expreſſus (24.), inſpiſſetur in mellis conſiſtentiam, *ſuccus inſpiſſatus*, *ſuccago*, ἀποχυλισμα dicitur.

XXXIX. Si vero ante inſpiſſationem addatur ſacchari ſatis magna copia, dein evaporetur ad eam conſiſtentiam, ut guttula, ſupra lapidem frigeſacta, non defluat *Syrupus* ſeu *Sirupus*, & σιράπιον. Quandoque vero ſuccus infuſus, ut in *Syrupo violarum*, & *Julapio Roſarum*, vel ſpiritus deſtillatus, ut in *Syrupo Carminativo*, tantæ copiæ ſacchari admiſcentur, qua Syrupi fere conſiſtentiam ſine coctione habeant, tunc *Syrupus*, & *Julapium* vocantur non ſine ratione. Si vero decocto addatur mel, & deinceps coquitur, *Mel*, μέλι aut *Syrupus* dicitur.

XL. Syrupus ad majorem ſpiſſitudinem coctus, *Rob* vel *Rohob* vocant. Si vero ad majorem ſpiſſitudinem coquatur, *Gelatina* (24.) dicitur.

XLI. A Syrupis parum differt *loch*, *looh*, *locboch*, *lohoch*, nam quidam Syrupi compoſiti lohoch vocantur, ſed his etiam quandoque pulveres aliaque ingredientia deinceps adjiciuntur.

XLII. Materia ingredientium ergo eadem, quæ in Decoctis (21.); ſed quia magna ſacchari additur quantitas, horum virtus magis e ſaccharo, quam reliquis Medicamentis deducenda: quare hodie in multo minori uſu ſunt quam olim.

Electuarium.

XLIII. Multo majoris efficaciæ eſt iſtud Medicamentum ἀπίρισον, *Electuarium* dictum, quod eſt Medicamentum molle, interne adhibendum, conſtans pulveribus, gummi, conſervis, conditis, cum ſyrupo, melle, pulpa, terebinthina, vitello ovi, inter ſe miſtis, a quibuſdam *Confectio liquida* dictum.

XLIV. Quoniam ſæpe ex radicibus, fructibus, corticibus conditis, conficitur Electuarium, nonnullis *Conditum* vocatum fuit: ex eadem ratione *Conſerva* dictum, ſi recipit flores vel herbas, cum ſaccharo in conſervam redacta. Et *Opiatum*, quia veteres his Medicamentis opium admiſcere ſolebant.

XLV. Cur olim ad ℥ß. imo ℥j. aſſumere voluerint hujuſmodi Medicamentum, haud ſcio, nunc vero raro ultra ʒii, ſeu ad nucis Avellanæ vel Moſchatæ magnitudinem unica vice aſcendunt ægri. Elegans eſt Medicamenti compoſitio, quia integris viribus capiuntur, & varia Medicamentorum genera, ſub hac forma, dari poſſunt: cavendum vero, ne nimis ingrata admiſceantur.

Bolus.

XLVI. *Bolus* eſt Medicamentum molle deglutibile, tanta quantitate præſcriptum, ut ore capi poſſit, & unica vel duabus vicibus deglutiri; hinc quoque

Buc-

Buccella vocatur. Componitur ex omni fere genere Medicamentorum ut Electuarium (43), a quo nihil diſtat, niſi quod unicam doſin duntaxat habeat, ſimul & ſemel deglutiendam. Vel ſolus aſſumitur, vel cum aliquo liquore ad faciliorem deglutitionem. Olim a ℥ſs. vel ℥vi. exhibebatur, hodie vero raro ultra ℥iſs. vel ℥iij.

Interna Duriora. XLVII. Tertia Claſſis internorum in *Pulveres*, *Tabellas* & *Pilulas* diſtinguenda.

Pulvis. XLVIII. Medicamentum tuſione vel tritura, in partes minutiſſimas ſiccas redactum, *Pulvis*, κόνις dictum, diſtinguitur 1. in *Pulverem groſſum*, *Suffuf*; 2. pulverem tenuiſſimum inpalpabilem, *Alcohol*, *Alcool*, *Alkol*, *Alcol*, *Alkaes*; & 3. pulverem compoſitum, *Species*, *Tragea*, τράγημα dictum, licet in ultimis fere ſemper aromata & ſaccharum adjectum ſit, quod non ita in Speciebus obſervatur.

XLIX. Doſis pulverum raro hodie ʒj. excedit, daturque ut plurimum cum aliquo liquore, vel cum ſyrupo, melle, vel brodio, in Bolum, vel Electuarium; prius redigitur. Pulvis ſeu Tragea groſſa hodie in vino infundi ſolet loco bellarii.

Tabella. L. *Tabella*, *Tabula* ſeu *Tabellatum*, continebit omnes *Confectiones ſiccas*, quæ ore aſſumuntur, forma ſolida, modo mojori mole conſtent, quam eſt pilula, cujuſcunque formæ: ſi autem rotunda ſit, inſtar ſeminis lupini, *Rotulæ*, *Orbiculus*, κυκλίσκος, τροχίσκος, *Annulus*, δακτύλιος; ſi oblonga, *Baculus*; *Bacillus*, κύλινδρος, *Magdaliones*; ſi formam panis habeat, *Paſta*, *Paſtillus*, ἀρτίσκος; ſi pyxidis figuram, cui maſſa infuſa eſt, habet, *Pandaleon*; ſi figuram quadratam vel rhomboideam obtineat, *Teſſella* vocatur.

LI. Eædem hæ tabellæ maſticatæ, *Morſuli*, & *Morſelli* dicuntur, a quibuſdam *Lozonga* & *Lozengia*: & ex variis ingredientibus, *Diamygdalatum*, *Maſſa panis*, *Mazapanis* vel *Marcipanis*, ſi ex amygdalis; *Pineolatum* vel *Pineatum*, ſi ex nucleis pini conficiuntur: quando moſchi odorem ſpirant, *Muſcardini* vocantur; ex melle cocto, deſpumato, & amygdalis, avellanis, pineis torretactis, *Turiones*, quaſi Torriones.

LII. Poſſunt hæc Medicamenta ex variis ſimplicibus præparari, quæ in pulverem redacta, excipiuntur ſaccharo, ſyrupo, melle, mucilagine gummi Tragacanthi, Arabici, radicis Althææ, ſucco inſpiſſato Glycyrrhizæ, & aliarum plantarum; aut cum farina, amygdalis, piſtachiis, in bellaria compinguntur; aut integra ſemina ſaccharo incruſtantur a confectariis.

LIII. Uſus horum determinari nequit, quoniam variis Medicamentis conſtant, præprimis ad morbos oris, pulmonis, & ventriculi, præſcribuntur, ut linctus. (37.).

Pilulæ. LIV. Forma externa *Pilulæ* ex pilæ figura, ſeu *Globuli*, Græcis σφαιρία, & καταπότια, quia integre deglutiuntur, dictæ, non differunt a Tabellis (50.) niſi exhibendi modo; nam tabellæ ante deglutitionem in ore vel retinentur, donec liqueſcunt, vel maſticantur, verum pilulæ prompte deglutiendæ ſunt.

LV. Hinc ingrata, amara, nauſeoſa, reſinoſa, gummoſa, in pilulas rediguntur, quæ tunc auro, argentove bracteato, vel pulvere glycyrrhizæ, obducuntur, & ad facilitandam deglutitionem, cum aliquo liquore propinantur. Olim tres vel quatuor conficiebantur ex ʒj. hodie vero totidem imo plures ex ℈j. parantur.

LVI. Id mali habent, quod, ſi ventriculus viſcido oppletus ſit, quandoque diu in eo hæreant ſine ſolutione, quare in pilulis purgantibus cavendum, ne nimis cito ingeratur altera doſis, ſi prior non operetur: neque conveniunt, ſi promta Medicamentorum operatio deſideratur.

Externa medicamenta. LVII. Medicamenta ad uſum externum deſtinata (6.), in tres claſſes quoque diſtinguuntur, ſcilicet Liquida, Mollia & Duriora.

Lavamentum. LVIII. Inter liquida externa, primo loco *Lavamentum* habetur, Chirurgis in frequenti uſu, quo intelligunt Medicamentum liquidum externum, quo abluunt

cutem

cutem & ulcera parva quantitate ſimul; vel plumaceola, eo liquore madida, applicant, ſi pinguia ferre nequeunt: conſtant præprimis ex ſaponaceis, abſtergentibus, aut adſtringentibus.

LIX. Talia ſi injiciantur in cava corporis, nares, os, uretram, abſceſſus, ſinus fiſtulaſque, *Lavamenti* retinent nomen vel *Injectionis*; in uterum μητρέγχυτα; in aures ὠτέγχυτα etiam dicuntur. Quæ vero lavamenta copioſiori liquoris quantitate conſtant, *Lavatio*, *Lotio*, & ex parte, quæ abluitur, *Capitiluvium*, *Pediluvium* vel *Lavipedium* dicitur, hæc vero pro fomentis ſæpe inſerviunt: ſi ſalem ſolutum cinerum continent, *Lixivia* dicuntur.

LX. Calida talia lavamenta adhibentur, quando pars ſimul fovenda eſt; tepida vero, ſi abſtergenda; & frigida, ſi adſtringenda. Materies & modus utendi ex formulis patere debet.

Collyrium.

LXI. Ad lavamenta referri poteſt *Liquor Ophthalmicus*, qui inſtillatur oculis, vel iis applicatur, *Collyrium*, *Collurium*, ſeu potius ὑγροκολλύριον dictum, quia eo oculi abluuntur: olim vero omne Medicamentum oculis adhibendum, ſub quavis forma, ut *Vaporis ex ore*, *Liquoris*, *Pultis*, *Cataplaſmatis*, *Linimenti*, *pulveris*, *Sief* Arabibus, & quod auribus adhibebatur Collyrium dictum fuit, denotans etiam trochiſcum oblongum inſtar caudæ muris, quem in pollinem redactum oculis inſpergebant. Hodie autem per Collyrium duntaxat intelligimus lavamentum oculis adhibendum; pulveres, ſuffumigia, epithemata, cataplaſmata, & linimenta ad ſua propria nomina referuntur, etiamſi oculis adhibeantur.

Collutio.

LXII. Altera lavamenti ſpecies, quæ ori, dentibus, gingivis, tonſillis, faucibus adhibetur ſine deglutitione, dicitur *Collutio*, διάκλυσμα, ἀνακογχυλίασμον: hic liquor ſi gargariſando in ore moveatur, γαργάρισμα, ἀναγαργάριστον vocatur: hæc variis conſtant Medicamentis, prout eſt morbus harum partium varius; in genere adſtringentia præ ceteris adhibentur.

Naſale.

LXIII. Qui liquores interna narium abſtergunt, *Naſalia* ſeu ἔῤῥινα dicuntur Medicamenta; hæc quia fere omnia ſternutationem excitant, *Sternutatoria*, πταρμικά, & ex muci eductione copioſiori ἀποφλεγματισματα, & *Caput-purgia*. Triplicia ſunt: 1. ſub forma liquida, quæ plerumque ex vola manus naribus attrahuntur, de quibus ſub hoc titulo: 2. ſub pulveris forma, de quibus in pulveribus externis; 3. in modum vaporis, de his in ſuffitu.

Clyſma.

LXIV. Κλύσμα, κλυστὴρ, κλυστήριον, ἔγκλυσμα, etiamſi denotent omnem *Ablutionem* aut *Lavamentum*, & ἔνεμα omnem *Injectionem* vel *Infuſum*, hodie tamen per hæc vocabula Medici intelligunt liquoris Injectionem, quæ fit in anum.

LXV. Clyſteres ſemper tepidi ſeu calidi injiciendi: id boni habent, quod diluendo & reſolvendo fœces induratas commode alvum ducant; quod fomento calido interno dolores leniant & humectent; ulcera inteſtinorum abſtergant & conſolident; acre in inteſtinis hærens diluant, mitigent & educant; in defectu deglutitionis, pro tempore, nutrimentum ſuppeditent; morboſque multos, ut febrem intermittentem, ſi per os Medicamentum aſſumi nequeat, curent.

LXVI. Quæ purgant, quantitate non debent ſuperare ℥xij; in adultis, & ad dimidium horæ retinenda.

Si ad leniendos dolores, fovendum, conſolidandum injiciuntur, ſufficiunt ℥viij. & diu retinenda.

Suffitus.

LXVII. Ad externa liquida pertinere quoque ſentio Medicamenta; quæ aeri primo miſcentur, dein vel attrahuntur naribus, aut ore, vel diriguntur ad partem aliquam corporis; hæc ſi humida ſint ſimulque foveant, potius ad fomenta reducenda: quædam ex his ſpirant odorem aromaticum, ut aromata, ſalia, ſpiritus, & olea volatilia, gummi aromatica, inde *Odoramenta*, *Suffumigia*, *Suffimenta*, *Suffitus*. Hæc cum acre naribus attrahuntur, ut ſtimulo ſuo motum in his partibus excitent, quare in lipothymia eorum uſus frequens.

LXVIII. Alia prunis candentibus injiciuntur, horum tunc vapor ſiccus, vel ore, vel naribus, attrahitur, vel ad anum, uterum, aliamve partem corporis

Y diri-

dirigitur; aut panno recipitur, quo dein quædam partes fricantur, qui modus *Suffumigatio*, θυμίαμα, θύμια, vocari poteſt; præſtans in laxitate ſolidorum; viſciditate humorum, motu tardiore, paralyſi, & ſimilibus.

Vapor. LXIX. *Vapor* exhalans ex ebulliente vel calido liquore huc quoque pertinet; ſi naribus, aut ore, recipitur, ad humectanda interna narium, aſperæ arteriæ, & pulmonum. Inde ſub hoc titulo varia præſcribuntur Medicamenta, quæ ex fomentis peti poſſunt.

Fotus. LXX. Sunt vero *Fomenta* varia, prout variis corporis partibus adhibentur, vel toti, vel parti alicui, & prout ex variis parantur: hæc omnia majorem calorem corpori conciliare debent applicatione ſua; ex multis præcipua delibabimus, quæ hodiernis Medicis ſunt in uſu. Poſſunt diſtingui in *humida*, *vaporoſa*, & *ſicca*.

Humidus. LXXI. Si ſumatur liquor calidus, cum quibuſdam infuſis herbis, vel decoctis, in ſpongia, ſtupa linteis duplicatis, veſica ſemiplena, quæ parti fovendæ applicantur, ſimpliciter *Fotus* & *Fomentum* vocatur, quo etiam pertinent *animalia viventia*, calida diſſecta, vel & eorum *partes calentes* applicatæ: pro liquore habent *aquam* vel *vinum*: ſi enim *ſpiritus* calefacientes ſumantur, non eſt opus ut calide adhibeantur.

LXXII. Si vero in liquore, cupa vel alio vaſe recepto, ſedeat æger, ſtragulis vel conopeo tectus, ut vapor exhalantis liquoris ad umbilicum uſque pertingat, *Semicupium*, ſeu ἐγκάθισμα dicitur; in quo obſervandum, ut tam calidus ſervetur liquor, quam ferri poteſt ab ægro, affundendo ſenſim liquorem ferventem; ſedeatque in eo per horam. Si vero pedibus ſolis adhibetur, *Pediluvium* & *Lavipedium* poteſt vocari, & quia in eo ſedent, *Inſeſſio* & *Inſeſſus*.

LXXIII. Raro toti corpori adhibetur, niſi in *thermis* naturalibus, aliiſque balneis calidis, nam in vaſe conico uſque ad collum, raro cum liquore inſtituitur balneum.

Vaporoſi. LXXIV. Sed ex decoctis his varia parantur *Vaporaria* ſeu *Stupha*, olim *Laconicum*, *Aſſa* ὑπόκαυστον, quando liquor ad tantum calorem ducitur, ut vaporem emittat, qui conopeo, infundibulo, vel ſtragulis coercitus, ad aliquam corporis partem dirigitur, vel ore aperto hauritur. *Irrigatio* ſeu *Stillicidium* & *Impluvium*, quod ἐμβροχὴ & *Embrocatio* vocatur, ſupra caput vel ſpinam dorſi, hodie raro adhibetur.

Sicci. LXXV. Ex accenſo Alcohole, fumo aromatum prunis ardentibus aſperſorum, ſi incaleſcat ambiens aer, ſicca vocatur *Sudatio*, πυρία, πυρίαμα; inſtituitur vel ſedente ægro in ſella, conopeo vel ſtragulis tecto uſque ad collum, dum ſub ſella accenditur alcohol; vel decumbente in lecto, ſub fornicata machina, ſtragula ſupra corpus ſuſtentante, quando infundibili ope, ad hunc uſum parati, accenſi alcoholis calor dirigitur ſupra corpus: vel quædam pars ſimpliciter tegitur, ut fumum aromatum recipiat, vel calorem accenſi ſpiritus vini: huc quoque pertinent *Sacculi calidi cum arena* &c.

LXXVI. Horum omnium uſus eſt, majorem calorem corpori conciliare: ſi humidus eſt fotus, ſolida ſimul laxat, reſolvit concreta denſa: ſi ſiccus, roborat, diſcutit: ſi ſimul fumum aromaticum habet, pro virtute Medicamenti varios ſortitur effectus.

Epithemata. LXXVII. Epithemata a fomentis vix differunt, niſi quod raro ad calefaciendam partem, ſed frequentius ad refrigerandam adhibeantur: quamvis omnia Medicamenta epithemata poſſint vocari, quæ applicantur, uſus tamen obtinuit, quædam genera hoc nomine inſignire: habentur liquida, mollia, & ſicca.

Liquida. LXXVIII. Ἐπίθεμα vel ἐπίθημα liquidum, conſtat plerumque ex liquore frigido vel refrigerante, ſpongia, vel linteis recepto; quare intinctum, ἀπόβαμμα, βάμμα, & ἔμβαμμα dictum; ut ex aceto & oleo Roſaceo, quando ὀξυρρόδινον vel ὀξυρόδινον, raro ὀξυρρόδινον, quamvis & hoc nomen aliis quoque epithematibus detur.

Mollia. LXXIX. *Mollia Epithemata* vix differunt a cataplaſmatibus, niſi quod cataplaſ-

plaſmata ſemper tepida vel calida applicentur, ſed epithemata plerumque frigida; ita quod oculis adhibetur, ad glutinandum, ἀνακόλλημα; carpis applicatur plerumque ad febres ſubigendas, ἐπικάρπιον & περικάρπιον; quod fronti alligatur *Frontale*, προμετωπὶς & προμετωπίδιον; quod umbilico adhibetur, ſeu quod umbonem habet, ἐπομφάλιον ſeu ἐπομφαλικόν: inde etiam veſicatoria, epiſpaſtica, rubefacientia, Dropaces, ſua forma ad epithemata referuntur.

LXXX. *Sicca Epithemata*, ſi iiſdem locis applicantur, eodem gaudent nomine, præterea ex figura & uſu *Sacculi*, *Lectuli*, *Pileus*, πιλίον, πιλίδιον, ſeu *Cucupha* & *Scutum*, quale ſæpe regioni ventriculi applicatur: quod a collo ſuſpenditur, vel alicubi geſtatur circa corpus, ut malignitatem avertat, aut amoliatur, *Amuletum*, περίαμμα & περίαπτον vocant. *Sicca.*

LXXXI. Alterum genus Medicamentorum externorum (57.), quod mollia complectitur, Cataplaſmata & Linimenta continebit; horum mollium multa quoque in epithemate tradita ſunt. *Externa mollia.*

LXXXII. Κατάπλασμα ſeu μάλαγμα, Medicamentum eſt molle, quod calide vel tepide externe corpori applicatur, ad uſus varios, maxime ad emolliendum. Frequentiſſime hodie componitur ex herbis ſiccis & viridibus conciſis & contuſis, dein cum aqua, lacte, ſero lactis, vino vel ſimili liquore, in pultem coctis, additis dein farina, unguento, oleo, pinguedine, donec mollem conſiſtentiam habeat, quare ſæpe reſiduum fomenti (75.) adjecta farina & oleo, fit cataplaſma. *Cataplaſma.*

LXXXIII. Componitur quoque ex farina cum melle, oleo, pinguedine; vel concoquitur cum aqua in *Pultem Pulmentum* ſeu *Pulticulam*, Græcis ἔτνος.

Multæ aliæ ſpecies, quas ego ad epithemata retuli, huc quoque referuntur ab auctoribus, ſed quia non emolliunt, neque calide applicantur, a cataplaſmatibus ſeparandas eſſe judicavi.

LXXXIV. Quodcunque parti illinitur, ſive ſit *ſmegma*, *oleum*, *adeps*, *pinguedo*, *unguentum nutritum*, ἄλειφα, ἄλειφαρ, μύρον, ſive liquor tenuis, ἔγχριστον, ad *Linimenta* ſeu *Litus* referri poſſunt; quædam ex his *Balſama* vocantur, & *Digeſtiva*, quando cum plumaceolis applicantur, quod genus ἐπίπλασμα dici poteſt: horum uſus late patet, quia ex variis componi poſſunt, & frigida vel calida affricantur. *Linimentum.*

LXXXV. Tertium ſeu ultimum genus (60.) externorum, continebit 1. *Pulveres externos*, 2. *Emplaſtra*, 3. *Turundas* 4. *Suppoſitoria*, & 5. *Peſſaria*: ſunt præterea quædam inter epithemata, ut ſacculi, cucuphæ &c. quæ ad hunc quoque titulum poſſent referri. *Externa dura.*

LXXXVI. Quamvis pulveres ad uſum externum, quoad præparandi modum, ab aliis (48.) nihil differant, eos tamen, ob uſus neceſſitatem, in ſpeciali claſſe complecti volui, ne forſan ex generali nominis cognitione, cum diſcrimine vitæ, hi pulveres externi propinarentur. *Pulvis externus.*

LXXXVII. Pulvis itaque externus ſi tenuiſſimus ſit, *Pollen* vel *Pollis* dicitur, quando ulceribus, vulneribus, aliiſque partibus inſpergitur, vel ad depurandum, ſanguinem ſiſtendum, & conſolidandum, alioſve uſus, κατάπασμα vel ἔμπασμα vocatur. Oculis autem inſperſus, *Pulvis ocularis* ſeu *Sief* dictus, ad collyria (61.), olim pertinebat: qui attrahitur naribus, vel ad apophlegmatizonta, vel naſalia retulerunt: ſi autem ſimul ſternutamentum excitat, *ſternutatorius* ſeu πταρμικὸς dicitur. Dentibus dealbandis, & depurandis gingivis adhibitus, *Dentiſricium*, & ὀδοντότριμμα vocatur.

LXXXVIII. Ex pulveribus diverſis, reſinoſis, gummoſis, adipe, oleo pinguedine & cera, frequentiſſime aliquod genus Medicamenti externi, denſioris conſiſtentiæ quam unguentum, conficitur, linteo, pellibus, alutæ inducendum, quod forſan ob emplaſticam vim *Emplaſtrum* vocant, ſi ſatis ſolidam conſiſtentiam habeat; linteum vero liquefactæ huic miſcelæ immerſum, ut ab utraque parte obductum ſit, *Tela Sparadrapum* vel *Sparadrappa* vocatur: quæ vero em- *Emplaſtrum.*

plaſtra molliora ſunt, ut fere ad unguenti conſiſtentiam pertineant, *Cerotum* vel *Ceratum* vocantur, quamvis ſæpe cum emplaſtris confundantur. Multa ex Pſilotris, Dropace, veſicatoriis, quoad præparationem, ad hunc quoque titulum pertinent.

Turundæ. LXXXIX. *Turundas* conficiendi modus a Tabellis (30.) vix differt, uſus tamen ſolus eſt externus, quod non ita in tabellis obſervatur; ſi enim Trochiſcus oblongus aperturæ vulneris, ulceris, abſceſſus, oris, auriſve indatur, *Turunda* vocari debet, ita quoque ex *Spongia*, radice *Gentiana*, vel ſimilibus ſi paretur, ad dilatandam aperturam, vel corrodenda calloſa latera: ſed ſi ex lino contorto, balſamo, unguento &c. obvoluto, vel liquoribus aliis impragnato, paretur Turunda, inde, quia ex linteo parantur, *Linamentum*, *Licinium*, μοτὸς, & ex figura, *Tentæ*, λήμνισκ☉ vocantur.

Suppoſitorium. XC. Corpora teretia, oblonga, conica, minimi fere digiti longitudinem & craſſitudinem habentia, olim glandis figura, inde *Glans* & *βάλαν☉* dicta, ex varia materia confecta, ano indita, hodie ſuppoſitoria dicuntur, parum a Tabellis, (50.) ergo & Turundis (89.) diſcrepantia.

Peſſarium. XCI. Figura a ſuppoſitorio vix differt Medicamentum, quod ſinui pudoris inditur, *Peſſarium* & *Peſſus*, quandoque πριαπίσκ☉ dictum: ſi globuli vel nodi figuram habeat, *Naſcale* vocatur, quod ex linteo raro cum incluſis Medicamentis, lino, aliiſque inſuccatis Medicamentis, applicatur, ad varia pudendorum vitia.

Præcepta generalia. XCII. Horum omnium ſi addidiſſem materiem, præparandi modum, & uſum varium, ad nimis magnam molem hic titulus increviſſet, non tamen erit inutile ſequentia obſervare præcepta.

1. In præſcriptione officinalium, prævidere debet, ne præſcribat, quæ tali in loco non exſtant.

2. In ſimplicibus viridibus ne fiat alieno tempore.

3. Evitet in his ſub diverſo nomine idem præſcribere Medicamentum.

4. Attendendum, an miſta virtutem augeant, ut ſalia cum purgantibus; vel minuant, ut acida cum opiatis; vel infringant, ut acida cum alcalicis fixis vel volatilibus; vel immutent, ut Chalybs cum adſtringentibus.

5. Si oleoſa, reſinoſa, vel gummi reſinæ, aquoſis miſcenda ſint, ſemper addendum vel Saccharum, vel Syrupus, vel Mel, vel Vitellus ovi.

6. Pulveres graviores & Mercurialia aquoſis non miſcenda; ſi autem leviores non miſcibiles pulveres admiſti ſunt, uſus tempore Medicamentum prius agitandum.

7. In longis morbis ſæpe mutanda forma Medicamenti, ne nauſeoſum fiat, & tandem nihil juvet, manente eadem curationis indicatione.

8. Quantum fieri poteſt gratiora eligenda.

9. In nauſeoſis, vomentibus, & teneris, aut ubi notabilis acrimonia prædominatur, a minima doſi ſæpe repetita eſt incipiendum.

10. Si nihil ſit agendum, ſatius eſt Medicamentum gratum, ſed nullius efficaciæ præſcribere, quam nullum.

11. In Morbis velociſſimis, promta præſcribenda Medicamenta.

12. Aromatica & volatilia nunquam coctioni, niſi vaſe probe clauſo, committenda.

13. Sales volatiles in pulveribus non exhibendi.

14. Satius eſt nimis parva, quam nimis magna doſi, peccare, in opiatis, purgantibus & vomitoriis.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS SEPTIMUS.

De Adſtringentibus.

Definitio.

I. QUæ Medicamenta faciunt, ut partes fibrarum ſolidæ, quibus applicata ſunt majori niſu ad ſe mutuo accedant, Adſtringentia, Conſtringentia, Conſtrictoria, Conſtrictiva, στυπτικὰ, συνακτικὰ, & στυφὰ vocantur.

Non ſemper ſimul augent motum vitalem.

II. In his non requiritur, ut habeant vim, qua faciunt, ut fibræ motu vitali magis agitentur, quum in coriaceis mortuis hanc vim quoque exerceant, & quædam eorum cum adſtrictione hac potius videantur minuere motum; quare ea, quæ motum ſimul augent & calorem, ſatius erit *Roborantia* vocare, ne multa damna ex præpoſtero eorum uſu fiant in curatione.

Actio in fabrica ſolida quærenda.

III. Quum hæc æque agant in rebus non animatis, quam in viventibus, eorum actio in ſolidorum fabrica magis, quam in vitali cauſa perſcrutanda.

Mutant ſpatiola.

IV. Demonſtratum eſt (T. I. 10.) accurtationem fibræ in ſpatiolorum a particulis elementaribus relictorum mutatione conſiſtere, quum partes ipſæ ſint immutabiles, & una alteram ingredi nequeat, ut faciat curtiorem fibram, videndum ergo quid faciant adſtringentia in ſpatiola hæc.

Acceſſu partium redduntur minora.

V. Spatiola, cujuſcunque concipiantur figuræ, ſive parallelopipedi, ſive priſmatis, conſtant ſemper lateribus & duabus extremitatibus, ab atomis factis: ſi ergo curtior fiat fibra ſine augmento craſſitudinis, partes ad utramque extremitatem locatæ, propius ad ſe invicem accedere debent, & ita facere ſpatiola minora, & corpus denſius, ſeu ſpecifice gravius, maxime ſi ſimul propius accedunt latera, ut quandoque fieri videmus in corio adſtringenti querno cortice aſperſo. Sed ſi tantum dimoveantur latera ſpatiolorum, quantum extremitates accedunt, ut ita eadem maneat ſpatiolorum capacitas, craſſior quidem fit fibra, ut in motu forſan fit naturali, ſed minime meretur adſtrictio in hoc ſenſu vocari.

Triplex accurtatio. 1. Auctio motu.

VI. Triplici modo in nobis curtiores fiunt fibræ: 1. ut fit in motu muſculorum (T. XVIII.); medicamenta, quæ hoc efficiunt, in *Stimulantibus* deſcribuntur; 2. quæ fibras ſibi committunt vel adducunt, ut magis agere poſſint ſua inſita contractilitate; 3. quæ applicatione ſua hanc augent contractilitatem.

2. Commiſſa ſibi.

VII. Omnibus in fibris, tam in vivente, quam in cadavere, licet minor vis eſt, qua nituntur extrema ſua adducere (T. I. 18.), ſi modo ſibi committantur: quæ ergo diſtendentem cauſam auferunt, pro adſtringentibus admitti poſſunt. Ita accurtantur 1. fibræ in varicibus, aneuriſmatibus, procidentiis, poſt ſubitas evacuationes puris, ſanguinis, lymphæ, & a partu, per ſuſtentacula, preſſiones, ligaturas, ſplenia & ſimilia; 2. Auferendo diſtendentem cauſam, ut evacuatione humoris coerciti, abſorptione humoris tenuioris, qui ſe inter ſolidas partes inſinuaverit; 3. expellendo quod conſtrictionem impediebat, ut ſunt frictiones & diſcutientia in partibus œdematoſis (confer T. XI. 6.).

3. Specifica adſtrictione.

VIII. Obſervamus in Praxi, Phyſicíſque experimentis, quædam corpori noſtro applicata, vel ingeſta, ſpeciali ſua virtute curtiores reddere fibras, vel ſi accurtari nequeant, quia ab aliis partibus ſuſtentantur, iſtas reddere magis trahentes.

Quid addunt partibus.

IX. Ex iſtis, quæ ſupra diſputata ſunt, liquet, adſtringentia hæc addere *partibus ſolidis*, quibus componuntur fibræ, majorem congregandi vim, qua particulæ, ad utramque extremitatem ſpatiolorum locatæ, magis ad ſe invicem accedere conantur (T. I. 10.): vel addere *particulis liquoris* in ſpatiolis contenti majorem potentiam, qua tentant in ſphæricam commutari figuram (T. I. 10. & 14.): vel utrumque ſimul agere. Etiamſi neſcimus, quid additur, aut aufertur, experientia tamen probat, tale quid fieri, & hoc ſufficit ſcire in Medicina, ad detegendas medicamentorum virtutes, & modum operandi.

Selectus.

X. Horum medicamentorum, quum magna ſit copia, ſelectus faciendus: quædam enim validiſſime, alia leniſſime, alia mediocriter agunt: quædam duntaxat

ad

Digitized by Google

ad externum uſum, quædam interne & externe commode adhibentur: & quod obſervandum præprimis, omnia fere, præter adſtrictoriam, aliam quoque poſſidere virtutem, pauca mera adſtringentia eſſe, quin ſimul coagulent humores: quare in his virtutes medicamentorum ſpeciales examinandæ, antequam tuto iſtis uti liceat.

Effectus. XI. Adſtringentia fere omnia ſimul frigoris ſenſum inducunt; quare proſunt evacuationibus, quæ ex majori motu concitantur.

2. Simul incraſſant humores tenues, qua virtute ſanant eryſipelas, morbos putridos, malignos, ex tenui corrupta bile.

3. Interne data magis agunt in viis primis, parum in ſanguine reliquiſque humoribus.

4. Cohibitæ evacuationes per adſtringentia, antequam materia peccans expulſa eſt, multa damna inferunt.

5. Nimius uſus, coagulando, & ita contrahendo vaſa, ut tranſitus impediatur, intolerabiles anxietates infert.

6. Sæpe metaptoſis malæ cauſam præbent applicata, retropellendo morbi materiam.

7. In motu aucto cum ſanguinis lentore nocent.

8. Curant ventriculi laxitatem, oculos lachrymantes, fauces, tonſillas, & uvulam tumefactas, diarrhœam in febribus putridis, ptyalyſmum, diabetem, æmoptoen, choleram, vomitum, bilis acrimoniam, eryſipelas.

9. Nocent in diarrhœa, dyſenteria, & cholera, non evacuata materia, podagra, lentore.

Auſtera. XII. Tam parum ab adſtringentibus diſtant, quæ *auſtera* dicuntur, ut vix verbis exprimi poſſit, niſi quod quædam inveniantur in adſtringentibus, quæ ſaporem auſterum non habent. Quare neque in catalogo, & virtutibus enarrandis vix videtur neceſſe auſtera ſeorſim colligere.

Quæſtiones. XIII. Ex dictis reſponſio prompta ad ſequentia.

1. An non licet rubedini cutis adhibere adſtringentia?
2. Quamdiu applicanda parti ab eryſipelate tentatæ?
3. An hæmoptoe in juvene, & menſium profluvium in femina debili iiſdem curanda?
4. An tumoribus lymphaticis tuto adhibentur?
5. Qua virtute Alcohol adſtringit?
6. An Alcohol interne datum ſiſtit adſtrictione ſua ſanguinem fluentem?
7. Quomodo adſtringentia quædam promovent menſes?
8. An hydropicis conveniunt, ad conſtringenda ſolida?
9. Cur curant quandoque intermittentem febrem?
10. An nunquam ſcirrho applicanda?
11. Cur cancris, qui ſævitia gliſcunt, adhibenda?
12. Quomodo anodyna quandoque fiunt?
13. Quoſnam humores diſcutiunt?
14. Cur proſunt eryſipelati, nocent inflammationi?
15. Cur aliis miſta ſæpe abſtergentia fiunt?
16. Cur morbis oculorum, oris, faucium frequentius adhibentur?
17. Cur cicatrizantia & dermatica?
18. Quomodo carnem luxurioſam, & polypum narium minuunt?
19. An ſtimulantia, quæ augent motum fibrarum, adſtringentia dicenda.

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS OCTAVUS.

De Roborantibus.

I. QUæ vero medicamenta priorem conſtrictionem (T. LVII.) augent, ſimulque faciunt motum vitalem majori potentia agere, *Roborantia*, *Confortantia*, *Conſortativa*, *Firmantia*, *Confirmativa*, Græcis κραταιωτικὰ, κρατυντικὰ & βεβαιωτικὰ, dicuntur. *Definitio.*

II. Horum ergo medicamentorum actio eſt duplex : 1. vi adſtringente urgere ſolida ; 2. vi irritante agitare, ut ſe frequentius & validius moveant. *Actio duplex.*

III. Quare iis morbis adhibentur, in quibus hæc duo ſimul ſunt agenda : ut in laxitate, inertia, flacciditate, debilitate, *humiditate*, mobilitate, & minori motu, aut *languidiori ſolidorum* : humorum viſciditate, *acrimonia acida*, cacochymia, cruditate, craſſitudine frigida, ſpontanea corruptione catarrhoſa, levitate, tenuitate, & defectu. *Uſus in generalibus morbis.*

IV. Atque in iſtis, qui ab his generalibus dependent, ut in hydrope, *œdemate*, angina aquoſa, *pareſi*, beriberi, paralyſis & apoplexiæ quadam ſpecie, poſt aquæ & ſpirituoſorum abuſu debilitatis, dolore ex acri crudo humore, *flatibus*, *ictero* ex bile viſcida, cachexia, pallore, *chloroſi*, *inappetentia*, & alimentorum difficiliori coctione ex ventriculi viſciditate & laxitate ; appetitu canino, pica, malacia, cardialgia ab acri crudo ventriculum vellicante ; cholera, *diarrhœa*, lienteria, dyſenteria, teneſmo, expulſo acri ſi adſuerit, & hypercatharſi ; vomitu, nauſea, ſingultu : *in fine multorum morborum*, qui debilitatem reliquerunt, vel morbum novum generarunt, ut in *rachitide* infantum, debilitate chronica ſenum, ſputatione ſeu aphthis ſalivoſis, animi frequentiori deliquio, *ſtoliditate*, motibus convulſivis, chorea Sancti Viti, palpitatione, *epilepſia*, hyſterica & hypochondriaca affectione, colica convulſiva, *febre chronica*, horrore, incubo, phthiſi nervoſa, *ſcorbuto*, *ſpirituum defectu*, torpore, tremore : atque in *copioſiori evacuatione* urinæ, ſalivæ, lactis, ſudoris, menſium, ob laxata vaſa & tenuitatem humorum ; in gonorrhœa, leucorrhœa & ſimilibus : in morbis glandularum, nervorum, aurium, oculorum, oris, pudendorum ; demum in capillorum defluvio, *hernia* & procidentia, efficacia ſunt, atque in *prohibita perſpiratione* excellunt, ſi fiat ex defectu propulſionis. *In ſpecialibus.*

V. Ex his cognoſcimus *Quæſtiones.*

1. Quæ differentia inter roborans, & adſtringens, & ſtimulans?
2. Cur quædam roborantia coctione fiunt adſtringentia? exemplo ſit Cinnamomum.
3. An ſtimulantia mera ſunt roborantia?
4. Quomodo reſerant obſtructiones?
5. Cur morbi oculorum, oris & pudendorum præ ceteris roborantibus curantur?
6. Cur roborantia inter multorum morborum prophylactica numerantur?
7. Cur pręſtantiora in menſium profluvio quam hæmoptoe?
8. Quomodo menſes ſuppreſſos ducunt, & profluentes ſiſtunt?
9. Cur a leniſſimis incipiendum & minima doſi ſimul?
10. Cur roborantia ſunt diſcutientia?
11. Quomodo corporis calorem augent?

TRA-

TRACTATUS QUINQUAGESIMUS NONUS.

De Laxantibus.

Definitio. I. QUæ medicamenta, applicataque vel uſu interno, faciunt partes firmas ita mobiles, ut ab eadem cauſa tendente facilius elongentur, quam in ſanitate, vel antequam adhibeatur medicamentum, *Laxantia* vocant Medici, Græcis χαλαςικά.

Qualia ſunt. II. Examinando laxitatis (T. VI. 2.) cauſas, facile invenimus, quænam medicamenta Laxantia ſunt; debent enim talem quoque inducere ſtatum, qui ab iſtis cauſis producitur.

Liquoris aucta quantitas per aquoſa. III. Talia ſunt medicamenta, 1. quæ augent quantitatem liquoris inter partes ſolidas, quibus efficitur, ut partes ſolidæ magis diſtent, ſpatiola ampliora & capaciora fiant, atque guttulę reddantur majores; quibus efficitur minor cohærentia. Talia ſunt aquoſa pręprimis tepida, ſub forma fotus, cataplaſmatis, balnei, ſemicupii, clyſmatis, potus, vaporis &c. hęc, quamdiu adſunt, & laxant, & debilitant ſolida; ſed quia volatilia ſunt, nimis cito evaneſcunt, quando poſt ſe majorem relinquunt rigiditatem: *Humectantia* hęc vocari poſſunt.

Oleoſa. IV. Sin vero id, quod ingreditur ſpatiola, aliquam tenacitatem poſſideat, & non facile iterum avolet, quemadmodum *oleoſa*, *mollia*, *pinguia*, laxant quidem, ſed non facile admittunt integram ſolutionem: id autem incommodi habent, quod in loco calido acria facta, ſępe ſuo ſtimulo poſtea plus valeant irritando, quam ex ſua lubricitate laxent: horum operatio *Illinientibus* clarior.

Glutinoſa. V. Si accedens humor mucoſus, tenax & glutinoſus ſit, ut extracta mucilaginoſa ex plantis, quę mucagine abundant: farinoſa non fermentata cum aqua cocta: decocta glutinoſa ex partibus animalium: in principio laxant, ſed expulſo aquoſo, partes ita nectunt, ut deinceps vix ſolvi aut flecti poſſint.

Minuentia compactum. VI. Poſſumus quoque ad hoc genus referre cauſas, quę majorem liquoris quantitatem admittunt inter partes, minuendo compactum ſolidarum partium ad ſe invicem; qualia 1. ſunt quæ minuunt ſolidorum actionem, ut corporis quies, otium, ſomnus longior, animi pathemata, & cuncta, quæ minuunt motum (T. XXI. 2.) ut narcotica, refrigerantia; 2. quę minuunt preſſionem, ut omnes evacuationes ſanguinis & reliquorum humorum.

Calor major uſque ad coagulationis gradum. VII. Ad 2. claſſem pertinet *calor* ad coagulationis gradum uſque: ille enim diſponit omnes humores noſtri corporis in ſummam tenuitatem & non auget ſimul compingentem cauſam; dum vero calefacientia, quæ per auctam vim vitæ excitant majorem calorem, compingendo humores magis denſant, quam acquiſito calore liqueſcunt.

Minuentia cohæſionem. VIII. Tandem 3. quę cohærentiam liquidorum & ſolidorum, atque eorum inter ſe minuunt, quaſi demerent attractionem inter partes naturalem, ut omnia *ſaponacea*, præprimis ſi ſtimulo carent, & quæ frigoris ſenſum inducunt; quales ſunt ſucci fructuum horęorum, & multorum olerum: hæc ſolida laxant & reſolvunt humores.

Uſus in omnibus differt. IX. Hęc omnia, quamvis laxent, non habent eandem in curandis morbis virtutem, ut patet, ſi quis cuncta ſeorſim examinet, quare vix aliquid generale proferre licet, præprimis ſi multa horum ſimul adhibeantur.

Uſus generalis in morbis. X. Ut autem conſtet, qualis horum uſus ſit primarius, quidam percurrendi ſunt morbi, ſecundum quos reliqui ſunt tractandi, nam omnes recitare nimis longum foret.

1. In nephritide ex renum calculo, aquoſa, mucilaginoſa & oleoſa: ſi vero fiat ex renum inflammatione, V. S. aquoſa, ſaponacea, aceſcentia.

2. In pleuritide & inflammatione, V. S. aquoſa, mucilaginoſa, quies.

3. In majori ſanguinis impetu, aquoſa, ſaponacea, aceſcentia, anodyna.

4. In

4. In rigiditate & ſiccitate, oleoſa & humectantia.
5. In combuſtione, humida, mucilaginoſa, oleoſa.
6. In menſibus ſuppreſſis, vapores calidi & humidi.

XI. Ut proſunt morbis quibuſdam, ita aliis obſunt, & eorum nimius uſus multos induceit morbos (vide T. VI. 3. & 4.). *Abuſus.*

XII. Ex dictis ſequentia intelligi poſſunt. *Quæſtiones.*

1. An laxitas non poteſt fieri in fibris ultimis, ſed tantum in vaſculis?
2. Cur primo laxat aqua, dein rigiditatem facit, ſi exhalaverit?
3. An fibræ nondum vaſculoſæ non admittunt elongationem, ſine integra ſolutione?
4. Quomodo laxantia vires augent & minuunt?
5. Cur illiniunt articulis, vi externa luxatis, pinguia & oleoſa chirurgi?
6. Cur corium poſt humectationem exſiccatum rigidius, quam ſi non fuiſſet humectatum?
7. Cur cutis eorum, qui ſæpe lavant, præprimis cum ſapone, frequenter contrahit rhagades, & aſperitudines?
8. Cur cutis aſperitudines, ariditas, & fiſſuræ, curantur pinguibus?
9. Cur otioſis ſolida laxiora?
10. Cur quies & ſomnus tantum juvant in acutis & inflammatoriis?
11. Cur actu calida laxant, potentia vero minus, imo ſæpe roborare videntur?
12. Cur venæ ſectio, purgans, ſudoriferum, diureticum, laxat?
13. Cur eſus fructuum horæorum laxat & refrigerat?
14. Cur aquæ calidæ vel tepidæ potus magis laxat, quam frigidæ?
15. Quare nephritis & urinæ ſuppreſſio quandoque melius curatur V. S. & purgante refrigerante, quam optimis lithontripticis?
16. Cur pars inflammata fomentis humectata non exponenda aeri nudo?
17. Quam ſpeciem menſium emanſionis curant laxantia humida?
18. Cur laxantia calide applicata refrigerare videntur?
19. Cur laxantia oleoſa combuſtis anodyna ſunt?
20. Cur clyſmata laxantia ſæpe curant colicam paſſionem?
21. Quomodo reſolvunt tumorem inflammatorium?
22. Quoſnam tumores diſcutiunt?
23. Cur dolores hyſterici leniuntur, ſed non curantur, laxantibus?

TRACTATUS SEXAGESIMUS.

De Indurantibus.

I. Quod medicamentum applicatum, vel exhibitum, facit partes noſtri corporis tenacius inter ſe cohærere, quam ut digito prementi tam facile cedant, quam ſolebant ante ejus uſum, *Indurans*, σκληρωτικὸν vocatur. *Definitio.*

II. Durior fit pars ſolida ad attactum: 1. validiore tenſione; 2. ablatione humidi inter partes elementares; 3. compactu partium arctiori ad ſe invicem; 4. majori glutinis tenacitate; 5. aucta vi attractrice, tam in glutine nectente, quam partibus ſolidis elementaribus; 6. compactu & inſpiſſatione humorum ab his ſolidis contentorum; 7. infarctione valida vaſorum; 8. frigore glaciali & majori calore. *Duritiei cauſa.*

III. Hæc omnia, vel multa horum, quæ faciunt, *Indurantia* dicuntur: quare huc pertinent *Exſiccantia*, *Compingentia*, *Incraſſantia*, *Adſtringentia*, *Auſtera*, *Abſorbentia*, *Stimulantia*, *Frigus glaciale*. *Quæ indurant.*

IV. Horum uſus excellit in ſcirrhoſis tumoribus, ſi cancrum verẽmur, in partibus tenerioribus, ſi ruptio immineat, vel attritum ſuſtentare debeant. *Uſus.*

V. Quoniam hæc, partibus carnoſis & membranoſis applicata, eas in callum con- *Callum generans.*

Digitized by Google

convertunt, eadem mutato nomine, *Cum generantia*, τυλωτικά, πωρωτικά, & ἐν-τυλωτικά dicuntur.

VI. Chirurgi autem per callum intelligunt concretionem oſſium, qua oſſa fracta conſerruminantur, vel iterum concreſcunt, qualia tunc medicamenta ὀστεοκολλά vel ὀστεογενικά dicuntur, & quia hæc fracturis oſſium adhibeutur, καταγματικά dicta ſunt.

Cautela in his. VII. Ad hoc obtinendum requiritur, ut rite diſpoſita ſint oſſa fracta, quieta ſerventur in eodem ſitu, modice prematur callus ne luxuriet, & curentur morbi calli generationem impedientes, tunc ipſa vis vitæ ex fracto oſſe emittet humorum glutinoſum, ſenſim in oſſis duritiem inſpiſſandum, quo oſſa firmiter coaleſcunt.

Quæſtiones. VIII. Ex his patent

1. Cur cicatrices recentes ſpiritu vini abluendæ?
2. Cur pulveres ſiccos inſpergunt chirurgi ulceribus dyſepuloticis & carni luxurioſæ?
3. Cur cicatrizantia ex adſtringentibus & exſiccantibus petuntur?
4. Cur a morſu muſcarum tubercula ſæpe dura?
5. Cur adſtringentia ſicca abſolvunt curam palliativam ſcirrhi vetuſti?
6. An vera callum generantia inveniuntur medicamenta?
7. Cur alcalia magis quam acida extolluntur in calli generatione?

TRACTATUS SEXAGESIMUS PRIMUS.

De Emollientibus.

Definitio. I. Quod facit partes facilius cedere cauſæ prementi, ſeu minus reſiſtere mutationi ſitus, *Emolliens*, μαλακτικὸν ſeu μαλθακτικὸν vocatur.

Ex variis conſtant. II. Hæc mollitudo acquiritur; 1. minuendo vim tendentem evacuatione vaſorum impletorum: 2. humidi copiam ſuppeditando; 3. minuendo impetum; 4. diluendo craſſos intus contentos humores; 5. reſolvendo concreta; 6. laxando ſolida; 7. tepore; 8. quiete; 9. ablatione virium attractricium inter partes.

Uſus generalis. III. Horum multo frequentior quam indurantium eſt uſus: in ſolidis enim minuunt rigiditatem, elaſticitatem nimiam, contractionem majorem, motum validiorem; concreta fluida, & denſa alvi excrementa, reddunt meabilia, & mollitie ſua temperant humorum acrimoniam; defendunt latera ad duriorum & acrium tranſitum.

Specialis. IV. Inde ad ſedandam inflammationem, in peripneumonia, pleuritide, phygethlo, furunculo, epinuctide, angina, anthrace, ophthalmia, termintho, rheumatiſmo externe & interne adhibentur: inde etiam in tuſſi, dyſuria, ſtranguria, ſingultu, alvi fluxu, dyſenteria, dyſpnœa, cantharidum abuſu, convulſione ex acri irritante, nephritide a calculo pungente, magnum ſolamen adferre ſolent: atque anchyloſi ex induratis & conſtrictis ligamentis, excoriationi; eſcharæ, hæmorrhoidibus dolentibus; inteſtinis prolapſis refrigeratis; herniis, procidentiis, quæ difficulter intromitti poſſunt; rhagadibus & ſimilibus multa præſtant: partes contuſas, combuſtas, gelu obſtructas ad citiorem curationem deducunt.

Abuſus. V. Horum autem uſus damnandus in ſolidorum laxitate, & motu minori, viſciditate humorum, poſt herniarum & procidentiæ reſtitutionem, in ſcirrho veteri.

Quæſtiones. VI. Deducuntur ex his

1. Cur multa reſolventia dicuntur emollientia?
2. Cur lenia purgantia alvum mollire dicuntur?
3. Cur emollientia quandoque leniunt dolores?
4. Quomodo reſerare valent obſtructa?

5. Cur

Digitized by Google

5. Cur maturationem & ruptionem abſceſſus promovent?

6. Cur quidam colicus dolor ab hauſtu olei lini miteſcit?

7. Quomodo promovent calculi excretionem & mitigant dolorem in nephriticis?

TRACTATUS SEXAGESIMUS SECUNDUS.

De Humectantibus.

I. QUæ majorem humidi copiam faciunt admiſceri inter partes elementares, ſolida noſtra componentes, *Humectantia*, *Humidantia*, *Madefacientia* & *Madefactibilia*, Græcis ὑγραντικὰ appellantur, eadem hæc liquoribus miſta ad diluentia potius revocanda ſunt. *Definitio.*

II. Hoc præſtant: 1. quæ ingerendo, vel applicando, majorem copiam liquoris aquoſi ſuppeditant, ſub quavis forma; ſed quia aqua mera volatilis eſt, brevique tempore ſiccam & aridam relinqueret partem, inde magis humectant aquoſa mucilaginoſis & farinoſis miſta, retinentibus aquoſa: hæc autem ſe promptius inſinuant, tepida ſi adhibeantur, vel ſaponaceis aceſcentibus atque nitroſis adjuventur. *Ex humidi admiſſu.*

III. Et quoniam in nobis 2. perpetua debet eſſe humidi exhalatio, ejus itaque evacuatio minuta vel prohibita humectant, etiamſi applicatum nihil humidi ſuppeditet. *Ex prohibita humidi evacuatione.*

IV. In nobis quoque 3. obſervamus denſatos humores minori motu vitali liqueſcere; & ſolida minus mota & minus tenſa, plus humidi inter ſuas partes admittere; atque ita ſine aucta liquoris copia humectatur corpus. *Minori compactu.*

V. Tandem 4. humores denſi in liquamen converſi, ſive hoc fiat a medicamento epoto, ſive ex morbi quadam cauſa, humidum faciunt corpus, ſæpe cum diminuta copia liquoris. *Reſolutione.*

VI. Humectantia laxant ſolida, inertia faciunt & flaccida, tenſionem minuunt, temperant nimium motum, & calorem, medentur ſiccitati, lentorem ſolvunt. *Effectus.*

VII. Quare in rhagadibus, combuſtis, contuſis, criſpatione ſolidorum, aſperitudine, inflammatione, furunculo, anthrace, phygethlo, eſchara, pleuritide, peripneumonia, phrenitide, rheumatiſmo, principio febrium, tuſſi inani ex aſperæ arteriæ ſiccitate, menſibus obſtructis in viraginibus, aphthis, abſceſſu, fæcibus alvinis induratis, atrophia juvenum, hæmorrhoidibus dolentibus, multiſque aliis morbis ſumma remedia. *Uſus.*

VIII. Eorum autem frequentior uſus, & in morbis oppoſitis, magna damna attulit, ut rachitidem, œdemata, leucophlegmatiam, hydropem, cachexiam, chloroſin, debilitatem virium, & plura talia. *Abuſus.*

IX. Ex his facile deducuntur *Corollaria.*

1. Cur purgantia educendo humidum tamen humectant?

2. Cur corpora ſicca æſtuantia a venæ ſectione refrigerantur, & ſæpe ſudoribus diffluunt?

3. Cur corpora quieſcentia humidiora quam exercitata?

4. Cur aqua tepida pota magis humectat, quam frigida?

5. Cur fructus horæi magis humectant, quam mera aquoſa?

6. Quomodo oleoſa & pinguia mollia inuncta humectant, quæ nihil humidi in ſe habent?

7. Cur bonum ſignum, ſi cataplaſma parti inflammatæ applicatum, diu humidum manet: protinus vero exſiccatum, augmentum morbi indicat?

8. Quomodo opiata humectant?

9. Quare in pleuritide ſicca cum tuſſi humectandum?

10. Quodnam genus tympanitidis, convulſionis, vertiginis, doloriſque capitis curatur humectantibus?

Digitized by Google

11. Cur paralyſis ex colla pictonum humectantibus curatur?
12. Cur aquæ vapor, ore vel naribus hauſtus, tantum juvat in catarrho, tuſſi, peripneumonia?
13. Cur humida veſtimenta multorum morborum cauſa?
14. Quando prohibent, vel augent inſenſibilem perſpirationem?

TRACTATUS SEXAGESIMUS TERTIUS.

De Siccantibus.

Definitio. I. HUmidum ſuperfluum partibus ſolidis adhærens, vel in cavitatulis, vaſculiſque ſtagnans, aut contentum, auferens, *Siccans*, *Deſiccans*, *Exſiccans*, *Deſiccativum* & *Areſaciens*, Græci ξηραντικὸν, ἐπιξηραντικὸν vocant.

Arenatio. II. Hoc, quia veteres frequentiſſime per arenam calidam & ſiccam peragebant, *Arenatio* vel *Saburratio* ſeu ψαμμισμὸς huc referri debet.

In humoribus. III. Ad humores quoque Siccantia referri poſſunt, qui conſtant tenuioribus & craſſioribus partibus, quatenus tenue auferendo, craſſiores partes conjungendo, humores cum vaſis ſuis continentibus in unum firmum corpus convertunt.

1. Abſorbentibus. IV. Acquiritur hoc, 1. *Abſorbentibus ſiccis* applicatis, ut eſt linteum ſiccum, ſal decrepitatum ſicciſſimum, furfures, milium, farinoſa ſicca, arena, pulveres, & integræ herbæ aromaticæ ſiccatæ, aer ſiccus calidus.

2. Expellentibus. V. Expellendo 2. per majorem motum humorem tenuem, ut ſunt diaphoretica, ſudorifera, purgantia, diuretica, calefacientia, diſcutientia, roborantia, frictiones cum aſperis, ſiccis, motum circulatorium excitantia.

3. Detractione humidi. VI. Denique 3. ſuppeditando parciorem humidi copiam, qui tunc modus *victus exſiccans* vocatur.

Uſus. VII. Uſu ſiccantium accurtantur ſolida, & robuſtiora fiunt; aufertur abundans humor; reſtituitur æquilibrium; naturalem calorem revocant; acrimoniam tenuem volatilem abripiunt; putredinis progreſſum inhibent; perſpirationem inſenſibilem augent; humores verſus cutem alliciunt; carnem luxurioſam comprimunt; humores viſcidos, ob inertia vaſa ſtagnantes, movent, diſcutiunt; medentur ulceribus rheumaticis & fiſtuloſis; ulceraque citius ad cicatricem perducunt: in angina aquoſa, bronchocele, hydrocele, hydrocephalo, tumoribuſque reliquis humidis & frigidis præcipua ſunt: herniam & procidentiam reſtitutam firmant.

Abuſus. VIII. Humores autem effuſos, coagulatos, condenſatos, magis inſpiſſant; contuſa, inflammata in ſcirrhum convertunt; tandem ſolida in callum commutant & rigida faciunt: partibus internis nocent, ut vulneribus, ulceribus, partibus prolapſis: inde natura partem apertam cruſta tegit, ſub qua ad conſolidationem conducit vulnus.

Corollaria. IX. Inde patent
1. Cur nocent ambuſtis & contuſis?
2. Quomodo abſtergunt ulcera & fiſtulas?
3. Quare utilia eryſipelatoſis?
4. Quomodo & quæ evacuantia exſiccant & humectant?
5. Cur hydropicis victus exſiccans præcipua pars curationis?
6. Cur rachiticis ſemper ſicca veſtimenta induenda?
7. Cur videntur frigefacta calefacere?
8. Quæ ſpecies luxationis ſiccantibus curanda?
9. Cur externa ſiccantia compeſcunt alvi fluxum?

Digitized by Google

TRACTATUS SEXAGESIMUS QUARTUS.

De Corrodentibus.

I. PArtes firmæ noſtri corporis, quodam nixu & ope glutinis cohærentes, ſi actione applicati medicamenti vel veneni ſeparantur, quædam fit ſpecies ſolutæ unitatis: quæ, etiamſi propria corporis actione, a medicamento excitata, fiat, applicatis tamen adſcribitur; quorum operatio varia, dum deſtruunt cohæſionem, multa ſuggeſſit nomina. *Definitio.*

II. Nam ſi meram ſeparationem videntur facere, horum actio minus tuto, cito & jucunde quam ſectio, relinquit ulcus ſordidum, & ante aperturam factam eſchara ſolvenda eſt, ut dum aperitur abſceſſus ab applicato corrodente, *Rumpens*, & chirurgis *Ruptorium*; quibuſdam *Erodens* & *Peredens*; Græcis διαβρωτικὸν & διαιρετικόν: quo quoque referri poteſt *Divellens*, ἐκπλωτικόν. *Ruptorium.*

III. Horum actio, quia in corpore mortuo non obſervatur, magis quærenda in motu vitali ſuperſtite, quam in propria medicamenti energia: videntur quædam horum laxare ſolida tantum, ut imparia fiant ſuſtentare tenſionem, & motum naturalem: quædam vero majorem motum & tenſionem facere, quam ferre valet cohærentia fibrarum. *Actio in motu vitali quærenda.*

IV. Si vero præter ſeparationem a medicamento factam quædam pars ſolida ablata videatur, & conſumpta, *Exedens*, *Comedens*, *Exeſivum*, *Depaſcens*, ἀναβρωτικὸν, ἐσθιόμενον & καθαιρετικὸν vocant: & quia hæc male inductam cicatricem auferunt, *Cicatricem delentia* dicuntur. *Exedens.*

V. Hæc prioribus validiora eſſe debent, dum non ſolum rumpi faciunt partes, ſed & totam cohærentiam ita deſtruunt, ut partes firmæ in liquamen convertantur; quare hæc carni luxurioſæ, ulceribus cancroſis, ſordidis, fiſtulis calloſis, paraphymoſi; ſarcomati, morſui venenato, malo mortuo, verrucis, acrochordoni, condylomati, mariſcæ, callo, elephantiæ, polypo, aliiſque morbis cutaneis adhibentur, ut tota auferatur maſſa. *Effectus.*

VI. Sed medicamentum in lacinias veluti diſrumpens ſolida, quaſi morſu dentium inæqualiter fuiſſent ſeparata, *Corrodens*, *Corroſivum* & δηκτικὸν vocant; vel & cum prioribus confundunt, ob ſimilitudinem ſummam. *Corrodens.*

VII. Videntur hæc paulo mitius agere, quam exedentia (4.), quia ſolida ab his minus liqueſcunt; quare in prioribus morbis (5.) ſi mitius agere volumus, hæc eligenda ſunt; tum etiam in morbis, qui non exigunt validiſſima, ut in cerio, ſcabie, porrigine, vitiligine, maculis, gutta roſacea, hydrocele. *Effectus.*

VIII. Quæ autem ex laceratis ſolidis, confuſis & concretis liquoribus, cruſtam relinquunt mortuam, vivis adhuc adhærentem, ἐσχαρωτικὰ vocant, qualia fere omnia præcedentia. *Eſcharoticum.*

IX. Hæc quia circulationem in cruſta genita ſiſtunt, tranſitumque ex ea ad partes ſanas viventeſque intercipiunt, præſtantiſſima ſunt, ſi maligni humoris metaptoſin veremur; ut in ulceribus phagedænis, cancroſis, ſphacelo prorepente, morſu rabidorum, hæmorrhagiis, ſi aliter ſiſti nequeant; vel ſi magna apertura ſit facienda in partibus flaccidis, ut in ſcroto hydrocele laborantis. *Effectus.*

X. Poſt factam cruſtam, tentanda eſt ejus ſeparatio, ut dictum eſt (T. XLVIII. 10.); niſi hæmorrhagiæ metus ejus ſolutionem prohibeat. *Curatio eſcharæ.*

XI. Tandem multa ex his ſimul excitant igneum ardorem, ac ſi verus ignis admotus fuiſſet, quæ inde *Urentia*, *Ignis potentialis*, καυτήριον, καυστικὸν ſeu πυρωτικὸν vocantur. *Cauterium* vero *actuale* ad Inſtrumenta chirurgica refertur. Quæ applicata ſimilem ardorem excitant, ſine partis deſtructione, vel cum ſola *veſicularum* elevatione & *rubedine* partis, ad *Stimulantia* potius reducere volui. *Urens.*

XII. Quoniam ignis ipſe, corpori applicatus, a mente noſtra non percipitur, ſed id mutatum in noſtro corpore ab igne, inde ſi ſimilis mutatio ab his medicamen- *Effectus.*

Digitized by Google

camentis ad thermometrum etiam frigidis in nobis producitur, mens noſtra judicat, partem affectam igne vero comburi. Horum actio itaque ex cauſa naturali in nobis calorem excitante explicanda, quæ ab irritante hoc medicamento major fit & validius agens: quoque ex his liquoribus miſſa incaleſcunt.

Putrefaciens. XIII. In hae quoque claſſe reperiuntur, quæ ſua maligna indole ſimilem inducunt corruptelam, ac ſi revera pars putredine periiſſet, inde σηπτικὰ vel σηπαστικὰ dicta, a quibus potius abſtinendum, ne reliquos quoque humores inficiant. (T. XXXVII. 8.)

Generalia obſervanda. XIV. In his omnibus obſervandum.

1. Venenata eſſe, ſi ergo miſcentur humoribus circulantibus, ſæpe interficere.
2. Actionem corrodentium determinandam emplaſtris tenacibus, ne diffluant, & aliena loca aggrediantur.
3. Validiſſima eſſe ſtimulantia, doloreſque ſummos excitare.
4. Variis in locis pro natura partis differre eorum operationes.
5. Partes acutiſſimo ſenſu præditas, ut oculi, aures, mitiſſima ex iis poſcere.
6. Apoplecticis, paralyticis, & viſcidis, magis ſtimulandi, quam corrodendi ſpe applicari.
7. In combuſtis, contuſis, Eſchara, ulceribus ſordidis, depurantia eſſe efficaciſſima.

Corollaria. XV. Ex his patent.

1. Quomodo laxantia juvant abſceſſus diſruptionem?
2. Cur quædam actu frigida nobis calidiſſima videntur?
3. Cur fere omnia corrodentia, ante deſtructionem, ſummum ardorem excitare ſolent.
4. Cur cauſtica quandoque leniunt dolores arthriticos?
5. Cur ſæpe dira ſymptomata ab applicatis corrodentibus?
6. Cur quædam ulcera ſordida non niſi cauſticis depurantur?

TRACTATUS SEXAGESIMUS QUINTUS.

De Conſolidantibus.

Conſolidans. I. QUæ medicamenta, ut & auxilia chirurgica, partes ſolidas, vi quadam ſeparatas vel ruptas, ita iterum jungunt, ut coaleſcant vel ferruminentur, *Conſolidantia*, *Conſolidativa*, & *Conſolidatura* vocantur.

Glutinans. II. Hic coalitus quia frequentiſſime fit interveniente glutine, vel quia putarunt ſine eo concreſcere non poſſe partes, *Glutinans*, *Glutinatorium*, *Conglutinans*, *Adglutinans*, Græcis κολλητικὸν, παρακολλητικὸν & ἀνακόλλημα in eodem ſenſu adhibuere: quo etiam referri poſſunt Emplaſtra *tenacia adhæſiva*, quibus labia vulneris detinentur, ne dehiſcant, hic modus deligandi a Chirurgis *ſutura ſicca* vocatur: gluten hoc, quia caret motu vitali, etiamſi in principio validiſſimam cohæſionem faciat, ſenſim ſeparari debet; inde tale interpoſitum gluten remoratur conſolidationem.

Conſolidationis materia. III. In omnibus fibris vis quædam eſt ſe accurtans, qua ſeparatæ partes ſuſtentaculo privatæ ſenſim magis dehiſcunt: & nudæ partes in homine vivente ſe mutuo tangentes aliquamdiu ita coaleſcunt, ut deinceps ſine laceratione ſeparari nequeant.

Adductio. IV. Ad Conſolidationem itaque requiritur, ut hiſcentes partes eouſque adducantur, donec ſe mutuo modice tangant, (nam validior compreſſio ſuffocat motum in vaſis ſe mutuo tangentibus,) & retineantur quietæ in eodem ſitu: hoc præprimis arte chirurgica comparatur, per ſplenia, ligaturas, ſuturas, emplaſtra tenacia, artificioſe adhibita.

Depuratio. V. Si modo aliquid ſit interpoſitum, vel ſi latera tangentia ſint glabra, nondum coaleſcunt: requiritur itaque ad conſolidationem, auferantur ſordes, vel cor-

pora

Digitized by Google

pora aliena interpoſita ; unde abſtergentia ſæpe ſumma habentur conſolidantia ; imo corrodentia ; ſi calloſa ora ulceris conſumenda ſint, vel glabra latera fiſtulæ & ſinus purulenti auferenda : quæ ſi ad loca pervenire nequeant, quandoque inſtrumentis fiſtulæ & ſinus aperienda, & denudanda ſunt.

VI. Tali modo ſi tractetur, ſponte ſua pars ad conſolidationem pervenit ſemper in homine ſano : verum multæ ſunt cauſæ, quæ hanc benignam remorantur curationem, & inde in locis læſis, quæ difficulter ad curationem perducuntur, varia debet eſſe medela. *Spontanea curatio.*

VII. Si enim tanta ſit in humoribus tenuitas, ut nimis facile perfluant, ex ſuis ſignis detegenda (T. XLIV.) : ex conſolidantibus eligenda quæ incraſſant, qualia ſunt mucilaginoſa, glutinoſa cum leni adſtrictione. *In tenuitate humorum.*

VIII. Varia genera quoque acrimoniæ (T. XXXVIII. & T. XLV. 45. ad 69.) conſolidationem inhibent, quibus curatis, breviter ad ſanitatem perfectam pervenitur. *Acrimonia.*

IX. Frequentiſſime ex putredine, vel in toto corpore nata (T. XXXVII.), vel depoſita ad partem conſolidandam, vel ex humoribus, etiamſi fuerint boni, ſtagnando in parte corruptis, retardatur, vel omnino prohibetur conſolidatio : quare præter generalia interne data (T. XXXVII.), topica talia ſunt adhibenda, quæ vocantur *antiſeptica* & *balſamica*, quæque ſimul leni adſtrictione prædita ſunt. *Putredine.*

X. Vaſa ſuſtentaculo orbata, ab impetu interno, præprimis ſi ſimul laxiora ſint, nimis diſtenta, carnem luxurioſam, & tumores fungoſos producunt : quod inſcitiæ Chirurgorum ſæpe adſcribendum ; qui mollia, pinguia, & humida ſine judicio omnibus vulneribus & ulceribus adhibent : hoc in caſu interne præſcribenda, quæ in *Laxitate* (T. VI.) propoſita ſunt : externe topica *adſtringentia* (T. LVI.) applicanda, primo modica, ſi non auſcultat malum, ad fortiora deveniendum ; imo ad ea, quæ ſimul ſunt *Catheretica* : interim pars leviter comprimenda. *Laxitate.*

XI. In uſu horum omnium attendendum, ne pars conſolidanda nimis diu aeri, præprimis frigido, exponatur, quum vaſa exſiccata, vel humores in iis ex frigore concreti, curationi obſint. *Cautelæ.*

XII. Diæta generalis cauſis appropriata eſſe debet, & quæ bonum chylum utcunque glutinoſum ſanguini communicat, quare ſæpe per *ſtomachica* plus efficere poſſumus ad conſolidationem, quam ullis aliis medicamentis. Evitanda ſalſa, acria, cruda, concoctu difficilia. *Diæta.*

XIII. Quoniam iiſdem his utimur in curatione vulnerum, hæc quoque *Vulneraria* ſeu τραυματικὰ vocantur. *Vulneraria.*

XIV. Et quia citius iis portio carnis in vulnere, ulcere, & abſceſſu, amiſſa renaſcitur, *Carnem generantia*, *Incarnantia*, *Incarnativa*, σαρκωτικὰ dicta ſunt ; vel & *Replentia*, ἀναπληρωτικὰ ſeu ἀναπληρωματικά. *Carnem generantia.*

XV. Si vero id fiat in oſſibus fractis, καταγματικὸν, ὀστεοκολλὸν vel ὀστογενικὸν vocatur (T. LX. 6. & 7.) *Callum generantia.*

XVI. His, quæ paulo magis exſiccant & adſtringunt, citius regeneratur cutis in ulcere vel vulnere aperto, inde δερματικὰ dicta ; atque locus apertus promptius cicatrice obducitur, unde *Cicatrizantia*, ἐπουλωτικὰ, κατουλωτικὰ, ἐπιδερμικὰ & συνουλωτικὰ vocata. Ulcus autem ex combuſtione magis laxantia exigit : & cicatrix facta ſpiritu vini vel liquore adſtringente abluenda, atque non nimis cito aeri nudo exponenda. *Cicatrizantia*

XVII. Ex dictis patent. *Corollaria.*

1. Cur non debemus citiſſime per adſtringentia vulnera & ulcera obducere cicatrice ?

2. Quamobrem in cicatricibus ſæpe perſentiunt tempeſtates futuras ?

3. Cur ſinus purulentus ſpleniis modice comprimendus, vel, ſi profundius hæreat, aperiendus ?

4. Cur

Digitized by Google

4. Cur portionem liquoris abſtergentis medicamenti injecti relinquunt Chirurgi in ſinu purulento?
5. An generalia inveniuntur vulneraria?
6. Cur pinguia & mollia ſæpe carnem luxurioſam generant?
7. An aer ſua maligna indole ulceribus & vulneribus nocivus?

TRACTATUS SEXAGESIMUS SEXTUS.

De Obvolventibus.

Definitio. I. Medicamenta tanta tenacitate donata, ut, acrimoniæ alicui miſta, ita tegant eminentes partes lædentes, ne noſtrum corpus afficere vel vellicare poſſint, *Obvolventia* dicuntur Medicis: in his quoque nihil acre adeſſe debet, ne ſtimulando magis moveant, quam obvolvendo tegant acre hærens in corpore.

Demulcentia. II. Ab his quia compeſcitur dolor & mitigatur vellicans cauſa, interponendo mollia inter partem ſentientem & acre rodens, idem medicamentum vocatur *Demulcens* ſeu παρηγορικὸν.

Lubricantia. III. Hæc obvolventia non ſolum defendunt partem, ſed quoniam in nobis continuus motus fieri debet, qui retardatur aſperitate, ſiccitate, & validiori continua conſtrictione a ſtimulo, per hæc medicamenta quia latera vaſorum obducuntur, tollitur remora ex aſperitate, humectantur ſicca, & compeſcitur contractilitas ex ſtimulo nata, motus facilior redditur lubricando, quamobrem tunc *Lubricantia* dicuntur; uti mucilaginoſa & oleoſa in fæcibus alvinis induratis, & calculo hærente in viis urinæ, fiunt lubricantia.

Medicamenta ex vegetabilibus. IV. Varia genera medicamentorum ad hunc titulum concurrunt, quæ regnum vegetabile & animale ſuppeditant, nam ex mineralibus pauca ſi ulla inveniuntur. Ex vegetabilibus ſunt *Olea blanda* expreſſa ex ſeminibus oleoſis; *gummi inſipida* inodora; *herbæ molles mucilaginoſæ*; *olera* fere omnia; ipſa *farinoſa* in pultem redacta: hæc ſimplicia vel & maxime inter ſe miſta applicari vel ingeri poſſunt; uti fomenta, linimenta, emplaſtra, cataplaſmata, vapor, linctus, decocta, emulſiones, clyſmata, injectiones.

Ex animalibus. V. Animalia duplex genus ſuppeditant, pinguia ſcilicet & gelatinoſa: ita ipſa *pinguedo*, adeps, axungia, medulla oſſium, butyrum inſulſum, cremor lactis, cera ab apibus collecta: *gelatinoſa*, ut decocta ſpiſſa carnis, oſſium, ligamentorum, membranarum, tendinum, corii, albumen ovi; *vitellus* autem ex animalibus, *ſaccharata* & *mellita* ex vegetabilibus, quia *ſaponacea ſunt*, haud recte ad hunc titulum referuntur, ſed oleum ovorum ſaponacitate privatum huc pertinet.

Uſus internus. VI. Hæc fere omnia, quoniam petuntur ex alimentis, *analeptica* ſunt: obtegendo quodvis acre impediunt veneni & vomitoriorum aſſumtorum efficaciam, & eorum eductionem facilitant; *dolorem ventriculi* ex acrimonia humorum in ventriculi vel inteſtinorum cavo hærentium mitigant; *dolorem colicum* ex aſperis & duris excrementis curant; latera nuda dolentia ad attactum tegunt: ita *facilitant deglutitionem* poſt tranſitum boli durioris, vel ex nimia tenuitate aut defectu mucilaginis naturalis faucium & œſophagi ita quoque *laxant alvum* ſiccitate laterum inteſtinorum ſuppreſſam; medentur *ſtranguriæ* & *Dyſuriæ*, poſt calculi tranſitum; compeſcunt *mictum cruentum* ex cantharidum abuſu; *hæmorrhoidum dolores* leniunt, & *teneſmum* curant: compeſcunt *ſingultum*: imo ſi miſceantur humoribus acribus fluentibus ex ipſa parte, dolores *nephriticos* & *pleuriticos* mitigant, ſi ex lympha tenui acri oriantur: lubricando vias multas *evacuationes promovent*: motum adauctum, convulſionem, & calorem temperant, obvolvendo ſtimulantem cauſam, quare *refrigerare* quandoque videntur.

Externus. VII. Frequentiſſime ſub forma fomenti, cataplaſmatis, linimenti, clyſmatis, injectionis, gargariſmatis, adhibentur ad aſperitatem faucium & cutis, excoriata, Rhagades, roſiones ex ichore cancri vel ulceris mali moris vel fiſtulæ, ad teneſ-

Digitized by Google

teneſmum, indurata alvi excrementa, hæmorrhoides dolentes, difficilem partum ex ſiccitate viarum.

VIII. Non tamen judicandum, nihil damni provenire ex his; ſi enim humor acris ex partis ſubſtantia fluere debet, occludendo poros, acre ſtagnando fit acrius: ſi ex *vegetabilibus* ſumantur in corpore debili, quia brevi aceſcunt, mira tormina pariunt: ſi ex *oleoſis* petuntur, vel ex partibus animalium, in morbis acutis, hæc majori calore, vel in rancorem, vel putredinem alcalinam convertuntur. ***Damna.***

IX. Ex his reſponſio facilis. ***Corollaria.***

1. Cur injiciunt oleum lini vel raparum in colica ex fæcibus induratis?
2. Cur oleum amygdalarum dulce mitigat dolorem nephriticum, & promovet calculi evacuationem?
3. Cur ad nates unguentum illiniendum in intertrigine?
4. Quibus curanda iſchuria & ſtranguria poſt calculi tranſitum?
5. Cur dant cochlear unum olei infanti ventris torminibus laboranti?
6. Cur hæc ſæpe anodyna?
7. Quibus cutis brevi ab inunctione rubet & prurit?
8. Cur eryſipelatoſi non ferunt pinguia?
9. Cur poſt pinguium & juris nimis ſpiſſi eſum ſæpe ructus nidoroſus?
10. An pinguia danda in morbis acutis?
11. An recte dant ſaccharum, ſyrupum & mel, vel vitellum ovi ad obvolvendum, quia tenacia ſunt?
12. Cur dolor ex acrimonia ſucci nervoſi ſolet exaſperari ab obvolventibus?
13. Quæ nephritis & cardialgia & colica augetur ab obvolventibus? quæ miteſcit?

TRACTATUS SEXAGESIMUS SEPTIMUS.

De Evacuantibus.

I. QUoniam homo vivens ita natus, ut propria actione vitali periret, ſi nova non ingereret; idque ingeſtum quoque corrumperetur; neceſſe erat ergo, ut tanta copia auferatur, quanta fuerit ingeſta, niſi homo mole increſcat vel minuatur. ***Evacuationis neceſſitas.***

II. Inde *naturales evacuationes* datæ ſunt, quibus id inutile factum & ſuperfluum educeretur, quandoque vero bona ſimul exeunt cum levamine, ſi abundant. ***Sæpe utile exit.***

III. Per eaſdem has quoque vias morborum materia, præprimis ſi ſit in liquoribus, educitur, antequam perfecta recuperatur ſanitas: rariſſime enim liquor morboſus factus ita aſſimilari poteſt, ut ſanam induat indolem. ***Et morboſus humor.***

IV. Utitur natura emunctoriis ad hæc educenda: 1. *conſuetis*, alvo, renibus, cute ad evacuanda perſpirabilia: 2. *minus conſuetis*, naribus, ore ad evacuandum ventriculi contenta moleſta, & quæ eo confluunt aliena ex pulmonibus & membrana pituitaria, oculis, auribus, pudendis: 3. *inconſuetis* & veluti artificioſis, dum alicubi aperturam pandit effundentem liquorem; quæ non eſt in corpore ſano. ***Emunctoria.***

V. Quæ medicamenta vero, vel naturalem horum humorum fluxum augent, vel minorem ad ſolitum redigunt, vel ſuppreſſum revocant, *Evacuantia*, *Exinanientia* & *Educentia* dicuntur, quæ Græcis παγχυμαγωγὰ vocari poſſunt, quamvis hæc ſoleant ad alvum ducentia reduci. ***Panchymagoga.***

VI. Hæc iterum differunt, aliaque accipiunt nomina: 1. ex humoribus, quos expellunt per idem emunctorium, uti μελαναγωγὰ, χολαγωγὰ, φλεγμαγωγὰ, ὑδραγωγὰ: 2. per emunctoria varia, uti purgans, vomitorium, ἐμετικὸν, ſudoriferum &c. de quibus in humoribus particularibus infra eſt agendum. ***Evacuantium varia nomina.***

Evacuationis requiſita. VII. Ad evacuationem hæc requiruntur; 1. humoris præſentia; 2. aptitudo, ut poſſit per emunctorium naturalem educi; 3. liquor fluxilis; 4. via aperta vaſorum uſque ad organum evacuans, & ipſius emunctorii; 5. cauſa urgens a tergo.

VIII. Medicamenta igitur *Evacuantia* quædam horum, vel omnia ſimul, præſtare debent.

Addita copia. IX. Quæ ſuppeditando copiam operantur, copioſiorem faciunt evacuationem, ſed non minuunt quantitatem totius; imo quandoque augent, & magis dilutam relinquunt maſſam: hæc igitur adhibentur, ſi in humorum defectu, craſſitudine, vel lentore, quædam evacuatio eſt molienda: eligi poſſunt ex diluentibus (T. LXXVIII.).

Mutata indole. X. Sæpe accidit, ut abundet in nobis humor, viæque ſint apertæ, minime tamen exeat, ut in hydropicis, & in largiori potione cum ſuppreſſa urina, experimur: dato vero medicamento, quod liquoris cumulum ad emunctorium determinat, vel potius ejus indolem ita invertit, ut jam poſſit per excretorium eliminari, protinus ingens copia effluit.

Reſolvens generale vel ſpeciale. XI. Duplex genus evacuantium in his, quæ fluxilem reddunt humorem, occurrit: primum, quod humores ad quamcumque evacuationem diſponit, ut ſunt fere omnia reſolventia & attenuantia (T. LXXIX.); alterum, quod ſpecialem alicujus humoris evacuationem auget; de quibus poſtea, ubi de humoribus ſpecialibus acturi ſumus: interim tamen multa ex his non carent reſolutione totius maſſæ.

In quibus humoribus. XII. Qui ergo vitioſi in nobis humores ſemper idem aggrediuntur emunctorium ut exeant, iſtis univerſalia hæc quidem medentur, ſed in ſpecialibus obſervandus naturæ ordo.

Fluor conciliandus. XIII. Cum evacuatio eſt in liquoribus quoque loci mutatio, per determinata vaſa, tanta igitur in liquoribus evacuandis requiritur partium ſuarum parvitas, ut ingredi poſſint orificia excretoriorum, quæ ſemper circulantibus vaſis exiliora ſunt; & tam parva inter ſe ipſas, & inter ſolida coercentia, cohæſio, quæ non ſuperat propellentem cauſam: quæ ergo ſolvunt concreta, vel deſtruunt tenacitatem, univerſalia ſunt evacuantia; quæ in humorum viſciditate, lentore, craſſitudine & glutinoſitate adhibentur, antequam evacuationem meditamur. Sed quia Reſolvens non omne concretum in fluorem redigit (vid. T. LXXIX.), ex iſtis eligendum tale, quod ſpeciali concretioni dicatum eſt.

Apertura. XIV. Ex eadem quoque ratione, ſi ex obſtructione circulantium ad organum ſecernens, vel emiſſariorum, ſubſiſtat evacuatio, medicamenta aperientia (T. LXXXII.) evacuantia fiunt: quæ iterum varia, ex obſtructionis cauſa multiplici, eſſe debent.

Moventia. XV. Sæpe etiam ſubſiſtit evacuatio, ſi debilior ſit impetus, quam requiritur ad aperienda vaſa contractilia, & ſuperandam cohæſionem partium, humorem ſecernendum componentium: inde in ſolidorum laxitate, inertia & debiliori motu, medicamenta calefacientia, motum augentia, & ipſius corporis motus, evacuationem promovent.

In majori copia. XVI. Dum exhibetur evacuans, videndum, an abundet humor in corpore: tunc enim revocatur calor, vires debilitatæ eriguntur, & ſymptomata reliqua, ex majori copia nata, evaneſcunt.

In mediocri. XVII. Si mediocris ſit in homine humorum bonorum quantitas, evacuans datum debilitat, deſtruendo æquilibrium: quare non expedit his propinare evacuantia, niſi pandere velimus viam ad medicamentorum ingreſſum; vel tempeſtas ea inſtat, in qua ferre non poſſumus ſolitam liquorum quantitatem. Morbi, qui ex dato evacuante tunc ſequi ſolent, ex humorum defectu (T. XXXII. 18.) intelliguntur.

In parciori. XVIII. Etiamſi multi omni in morbo præcipiant evacuandum eſſe, uti in mobilitate ſolidorum, debilitate chronica, febre intermittente diuturniore, paſſione hyſterica, ſcorbuto, hecticis, aliiſque morbis chronicis diuturnioribus, poſt evacua-

Digitized by Google

vacuationes copioſiores, relictis, ut ſomniatos humores morboſos educant; quia vero ſolos malignos educere non poſſumus, intactis bonis, plus ſæpe damni ex humorum defectu expectandum, quam emolumenti ex parva humoris mali eductione.

XIX. Imo vero, quamvis ducantur humores mali poſt eorum acervatam evacuationem, uti puris in empyemate, laticis in hydropicis, inopinata mors interim obrepit, & pœnam luunt præpoſteræ evacuationis. *In materia morbi.*

XX. Quæ autem regulæ ſpeciales in quavis evacuatione ſervandæ ſunt, ſuis locis exhibebuntur. *Speciales regula.*

XXI. Quia excretoria vaſa omnia anguſtiora ſunt, quam eſt magnitudo particularum in noſtris humoribus, ſi excipiantur inteſtina contenta ſua educentia; inde omnes evacuationes partem tenuiorem auferunt. Quod autem quandoque remanentem maſſam relinquant fluidiorem, id vel 1. provenit ex virtute reſolvente medicamenti; vel 2. minuta compingente cauſa; vel 3. ex copioſiori liquoris ingeſtione. Quare non ſemper poſt factam evacuationem relinquitur humor craſſior. *Evacuans tenue.*

XXII. Ex dictis deducuntur ſequentia. *Corollaria.*

1. An nullum ſpecificum evacuans?
2. Cur mutato regimine, per unum evacuans, varias poſſumus producere evacuationes?
3. Cur reſolventia, evacuantibus miſta, eorum augent efficaciam?
4. Cur multa evacuantia, parciori doſi data, fiunt reſolventia?
5. Cur ſcitu neceſſarium, per quodnam organum natura ſolet exterminare morboſum?
6. Cur fotu ad lumbos ſæpe promovetur urinæ ſecretio?
7. Cur frictiones tam utiles ad promovendam Diaphoreſin?
8. Cur motus corporis, poſt largiorem aquæ potum, majorem urinæ ſecretionem excitat, quam ſi corpus quieſceret?
9. Cur vectio in rheda, non conſuetis, majorem urinæ ſecretionem facit?
10. Cur ab iiſdem medicamentis, in diverſis hominibus, evacuatio augetur & minuitur?
11. Cur ab evacuantibus frequentioribus exhibitis, in podagricis & febre intermittente, ſæpe hydrops?
12. Cur abſtinendum ab evacuantibus, ſi per roborantia tentamus morbi chronici curationem?
13. An in hecticis humorum malignitas evacuantibus depuranda?
14. Cur evacuatione tenuioris, remanens maſſa ſæpe relinquitur dilutior?
15. Cur purgantia & vomitoria maxime, diuretica & ſudorifera minus debilitant, diaphoretica omnium minime?

TRACTATUS SEXAGESIMUS OCTAVUS.

De Abſorbentibus.

I. QUæ humidum aquoſum vel ex aere, vel alio corpore humido, evocant, & ita abliguriunt, ut a liquore recepto in ſuis ſpatiolis augeantur pondere, vix cum ullo voluminis augmento, *Abſorbentia* ſeu [illegible] vocantur. *Definitio.*

II. Duplex in his obſervatur genus; alterum quod ab accepto liquore liqueſcit, uti ſunt *Sales* ſicci humidum avidiſſime imbibentes, donec ſaturati ſunt, ſeu in fluorem redacti, quando hæc ceſſat actio. Horum ergo uſus duntaxat externus, ſi iſtis abſorbere eſt animus, & non relinquendi diutius, quam donec liqueſcere incipiant; poſtea enim, vel interne dati, reſolventem & ſtimulantem exercent virtutem. Ne nimis cito liqueſcant hi ſales ſicci, quibuſdam farinoſis pulveribus ſiccis aſpergantur. *Abſorbentia liqueſcentia.*

Digitized by Google

Non liqueſcentia. III. Alterum vero genus a recepto liquore non liqueſcit, imo quædam ex his *Bibulis* indureſcunt potius, ut multa ex vegetabilibus, alia autem cum accedente liquore in pultem convertuntur. *Terreſtria* ſicca humorem *Imbibentia*, *Saturantia* vocant: quæ cum ſimul acrimoniam acidam infringant, doloris frequentiſſimam cauſam, *Temperantia* & *Concentrantia* dicta ſunt.

Uſus externus. IV. Horum vero actio tandem ceſſat, minus in oppoſitam abeunt operationem quam priora. Externe applicata, humiditatem ſuperfluam in ſe recipiendo, Exſiccantium (T. LXIII.) virtutem exercent; quare adhibentur manantibus ulceribus, & ut citius inducatur cicatrix; compeſcunt luxurioſam carnem, humorem tenuem, tam ſalinum quam blioſum abſorbendo, ut in ſerpigine, eryſipelate, igne ſacro, humorem ichoroſum fundente, pruritum & dolorem mitigant. Et quoniam ablato humido coercetur putredo, tumoribus cancroſis vel ſcirrhoſis, qui auferri nequeunt, & quorum tranſitum in cancrum veremur, ad curam palliativam adhibentur. Ab his vero abſtinendum, ſi pars exſiccata damnum adſcret.

Internus. V. Ore aſſumpta multo minus præſtant quam prædicatur a multis, ſentientibus omnem temperare acrimoniam, obcæcatis futili hypotheſi, qua contendunt omnium fere morborum cauſam eſſe acidum, dum hoc ſolis ingeſtis debet originem, & raro ultra primas vias operatur: neque cogitant, pulveres terreſtres oſcula lacteorum ingredi non poſſe; abſorptionemque ceſſare, quam primum ſaturati ſunt, inde ad abſorbendum minime valere, ſed exſtinguendo in primis viis acidum, ut ita intercipiant acidi productionem per reliquum corpus, præcipuam operationis partem abſolvere.

In quibus morbis. VI. Inde in ventriculi inteſtinorumque morbis, cardialgia, acore ventriculi, colica paſſione, aliiſque ventris torminibus, excrementis acidum ſpirantibus æruginoſis, reliquiſque morbis primarum viarum ab acido ſpontaneo natis, præſtantiſſima ſunt; hinc Harris morborum omnium in infantibus curationem in his poſuit; cum tenella hæc ætas, non niſi aceſcentibus nutrita, frequentiſſime torminibus ventris, imo convulſionibus ab acido, primas vias vellicante, vexatur. Si autem admiſcentur his ſales lixivioſi, & tunc dentur parva copia ſimul, ne moleſtam excitent in ventriculo efferveſcentiam, multo certius curant: nam viſcidum, quod fere ſemper huic acido admiſtum eſt, cum his abſorbentibus in molem denſam, vix ſolubilem compingitur, multas moleſtias in præcordiis excitantem. Si vero recens natorum convulſiones ex meconio retento & acriori facto naſcantur, abſorbentia hæc plus damni quam juvaminis adferunt, quum meconium fuiſſet diluendum & educendum?

Operandi modus. VII. Abſorbentia hæc liquorem applicatum, tam in vacuo Torricelliano, quam in aere aperto, & æque ſurſum & deorſum, quam ad latera ducendum, abliguriunt: imo quædam vi & ſibilo in ſe trahunt humidum; quare vis externa premens aeris vel ætheris perperam ſtatuitur hujus actionis cauſa, quæ ex amicitia ſumma inter abſorbens & abſorbendum, erat deducenda.

Corollaria. VIII. Ex Præcedentibus clara ſunt.

1. Cur lintea ſicca, pulveribus abſorbentibus aſperſa, applicant parti eryſipelate tentatæ?
2. Cur veſtimenta ſicca juvant inſenſibilem perſpirationem?
3. Cur aer ſiccus ſanitati conducit?
4. Quomodo cucuphæ & epithemata ſicca medentur doloribus capitis?
5. Cur admiſcent ſalem decrepitatum ſiccum epithematibus, quæ tumoribus hydropicis applicant?
6. Cur partis inflammationem frequenter in ſcirrhum convertunt?
7. Qua virture Cancri lapillus educit alienum oculo illapſum?
8. Cur pulveres teſtacei ſæpe curant convulſiones infantum?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS SEXAGESIMUS NONUS.

De Diſcutientibus.

Definitio. I. HUmor tenuis, vel craſſus, primo attenuatus, per cauſam pellentem inſenſibiliter, ſine vaſorum ſenſibili ſolutione, ſi evacuetur ex parte quadam corporis, Diſcuſſus dicitur, medicamentum hoc præſtans *Diſcutiens*, *Diſcuſſorium*, & quandoque *Digerens* vocatur. Etiamſi διαφορητικὸν idem denotet, Medici tamen intelligere frequentius ſolent medicamentum, quod perſpirationem inſenſibilem auget.

Requiſita. II. In diſcutientibus ergo requiritur primo, tanta in humoribus tenuitas, ut per minutiſſima vaſa duci poſſint; 2. ut ſint ejus dein indolis, ut facile miſceantur inviſibiliter aeri, vel aliis humoribus noſtri corporis, cum quibus circumducuntur; 3. motus in ſolidis validior, quam antea, dum congregatus humor fere ſtagnabat.

Exitus diſcuſſi humoris. III. Cum diſcutitur tumor, duplicem exitum habere poteſt: 1. perfectum, ſi ſtagnans humor educatur inſenſibiliter; 2. ſi admiſceatur ita circulantibus humoribus, ut diſpareat in priori loco tumor, minus perfecta diſcuſſio habetur.

Per reſolventia. IV. Quia vero per reſolventia talis conciliatur tenuitas, ut humor, antea ob craſſitudinem ſtagnans, jam vero libere permeet vaſa, inde multa reſolventia diſcutientia ſunt: ut in tumoribus frigidis, pituitoſis, viſcidis, œdemate, ſi ſimul calefaciendi vim poſſideant. Sed quæ humectando ſimul agunt, contuſionis tumorem diſcutiunt, de his amplius in Reſolventibus (Tr. LXXIX.).

Moventia. V. Quæ vero medicamenta majorem motum in ſolidis excitant, uti ſtimulantia, calefacientia, maximam partem diſcutientium adimplent: uti in angina aquoſa, hydrocele, hydrocephalo, emphyſemate, aliiſque morbis ex ſolidorum inertia & laxitate natis.

Roborantia. VI. Huc quoque referri poſſunt roborantia (T. LVIII.), ſi ob motus defectum, & laxitatem ſolidorum, collectus ſit humor: ut in rachitide, procidentia, prohibita perſpiratione in corpore debili.

Adſtringentia. VII. Sed ſi ſimul adſit humor tenuis, acer, calidus, bilioſus, ut in eryſipelatoſis tumoribus: adſtringentia (Tr. LVII.) diſcutientia ſiunt.

Abſorbentia. VIII. Tandem multa ex abſorbentibus (Tr. LXVIII.) diſcutientia dicuntur, quia faciunt inſenſibiliter evaneſcere tumorem.

Effectus. IX. Quia ex vario genere medicamentorum petuntur diſcutientia, eundem omnia non præſtant effectum, id autem commune habere debent, quod omnia magnitudinem partis minuant. Debemus quoque eligere ea, quæ duabus tribuſve ſuis actionibus tumori propoſito reſpondent.

Quæſtiones. X. 1. Quomodo diſcutientia capiti applicata ſæpe capitis dolores curant, & an omnes?

2. Quæ & quomodo curant ſoporem & quandoque convulſionem?

3. An Tumor inflammatorius, eryſipelatoſus, ſcirrhoſus, ſcrophuloſus, œdematoſus, iiſdem diſcutientibus curandus?

4. Cur actu calida & calefacientia juvant Diſcuſſionem?

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS.

De Evacuationem ſiſtentibus.

Neceſſitas. I. IN homine, quia ad vitam ſuſtentandam ingerenda ſunt alimenta, & actione corporis multa fiunt inutilia, requiritur quoque proportionata inutilium evacuatio, ut maneat ſanitas, ſi vero evacuati humoris copia ſit major ex emunctoriis naturalibus, vel novis factis, medicina requiritur, quæ vel moderatur

Digitized by Google

tur hanc evacuationem, ut ad juſtam copiam redeat, vel totam ſiſtat, ſi requiritur: ſi vero proportionata ſit evacuatio ſemper damnoſa ſunt.

In morbis duplex. II. Eſt ergo horum medicamentorum duplex effectus: 1. in morbis minuere effluentis quantitatem, 2. cohibere totum effluxum: hæc tantum prioribus ſunt validiora, vel adhibentur evacuationibus facilius ſiſtendis.

Varia eligenda. III. Quia vero multis ex cauſis copioſius effluunt humores, medicamenta evacuationem ſiſtentia non ſemper ſunt eadem: quandoque multa ſimul ex ſequentibus ſunt adhibenda, ut unitis viribus effectum ſortiantur.

Obſervatio neceſſaria. IV. Ad faciliorem intellectum operationis horum medicamentorum, ſciendum eſt, liquores ſemper circumduci, premereque coercentium vaſorum latera, ex quorum lateribus vaſa evacuantia oriuntur: quod vero omnis liquor non ſubeat excretoria, anguſtiis eorum, & magnitudini partium hunc liquorem componentium, atque incovenientiæ utrorumque eſt adſcribendum.

Diviſio operationis. V. Inde curatio vel ad vaſa coercentia, vel ad liquores transfluentes, vel ad utraque ſimul eſt dirigenda.

Vitio vaſorum dilatatorum. VI. Vaſorum enim oſculis latioribus factis, vel ex quadam cauſa eorum lateribus ſolutis, ſolida imparia fiunt coercendo continendos humores, qui inde effluunt.

Laxitate. VII. Laxiora itaque facta vaſa ab eodem liquoris impetu diſtenduntur, & tranſmittunt humores retinendos, qui tunc ſponte frigidi plerumque, quia motus defectu non ſervantur in naturali calore, effluunt humores ex emunctoriis laxis, flaccidis, pendulis, carne vel cute molli ſubfrigida ſuſtentatis.

Motu aucto. VIII. Vel ſolida majori motu vitali inſtigata, cum determinatione ad emunctorium aliquod, ſæpe magnam derivant & expellunt humoris calidi quantitatem.

Vitio humorum ex motu majori. IX. Liquorum quoque motus auctus dilatans vaſorum dilatabilium oſcula, & aucta velocitate transfluentis, & amplioribus factis emiſſariis, eodem tempore plus pellit e corpore, quam ſanis fieri debet.

Tenuitat. X. Idem quoque fit, quando humoris particulæ minores factæ, ſeu tota maſſa tenuior eſt, quam ut vaſis ſuis ſolitis poſſit coerceri, ſed promptius intrat excretoria: tunc enim, niſi propulſio ſit debiliſſima, effluit humor; imo tanta ſæpe eſt tenuitas humorum, & tam parva in excretoriis conſtrictio, ut ſponte quaſi exſtillet.

Abundantia. XI. Si abundet in corpore humor vaſa magis dilatans, eorum orificia diſtendens, copioſiorem quandoque facit evacuationem, quando motu ſolidorum propellitur: ſed ſuperans virtutem moventem non exit, ſed accumulatur in corpore.

Cauſarum congregatio. XII. Raro in nobis ſimplex ex his cauſa obſervatur, ſed plerumque duæ vel plures ſimul operantur: quare medicamenta evacuationem ſiſtentia vel ſupprimentia varia eſſe debent, quæ vel uni, vel pluribus cauſis ſimul medentur, ut ita certa obtineatur curatio.

In aperture. XIII. Nam ſi ex apertis vaſis manat liquor, ut in Hæmorrhagia (T. XXXII.) dictum eſt, 1. preſſione ſupra aperturam ne effluat; 2. preſſione vaſis adducentis liquorem in ea parte, unde venit liquor, ne fluere poſſit uſque in vas apertum; 3. *Tenacibus*, quæ adducunt; 4. *Adſtringentibus*, contractionem fibrarum vaſis augentibus, ut fiat apertura minor, & vas laceratum abscondatur ſub carne; 5. *Obturantibus* & *emplaſticis*, exitum inhibentibus vel obſtipantibus; 6. Liquorem *coagulantibus* & *incraſſantibus*, ne tam facile effluere poſſit, quia concretus in vaſe conico humor effluere cohibetur, quo faciunt & nexus cum reliquo ſanguine in adjunctis ramis contento, & concretio cum lateribus vaſorum; 7. motum in toto corpore minuentibus, evacuando vel refrigerando, & in parte ipſa applicatis frigidis & *refrigerantibus*, atque derivando aliunde.

In laxitate. XIV. Si vero ex laxitate fiat, medicamenta ſunt eligenda, quæ non ſolum *adſtringunt*, ſed ſimul *roborant* & *calefaciunt*, ut motus vitalis reſtituatur, & liquores remanentes præparentur: ſi enim hoc in caſu mera adſtrictione retineantur,

Digitized by Google

tur, aggravabitur totum corpus, & maxime pars evacuans, atque homo anxius redditur.

XV. Dum motu majori extruditur liquor (8), quies inducenda *Hypnoticis Refrigerantibus*, ut & *frigidis* applicatis ad partem ipſam, & remotiores; quandoque ſanguinis miſſione, vel interceptione in membro notabili, per ligaturas modice conſtrictas, alterne ſolvendas, impetus frenandus eſt. *In Motu aucto.*

XVI. Si ob *Tenuitatem* (10.) copioſius effluit humor, 1. is majori circulatione eſt inſpiſſandus (T. XLIV. 5.); cave ne nimius fiat: vel 2. cauſa ſolvens, ut in malignis, eſt extinguenda, vel evacuanda: 3. adhibenda, quæ *incraſſare* dicuntur (T. LXXVII.). *In tenuitate.*

XVII. Si uberior copia effluxum fecerit (T. XI.), is non ſtatim ſupprimendus, ſed temperandus, ne acervatim effluens humor pejorem quam prior inducat morbum: ſi perfectam ſuppreſſionem acquiſivimus, videndum, num arte non ſit renovandus effluxus, vel per aliam ſuccenturiatam evacuationem ſubveniendum: maligni humoris effluxus potius temperandus, quam cohibendus, niſi paulatim, & emendato malo. *In Abundantia.*

XVIII. In ſano autem homine, quia cohibent, quæ erant evacuanda, eorum collectio ex humoris retenti indole varios producit morbos, in parciore evacuatione proponendos: præterea quod ſupprimentia, vel obſtipantia, aliam quoque poſſideant energiam, qua lædere poſſunt. *In ſano.*

XIX. Hæc medicamenta, applicatione, ſuppreſſis humoribus, operandi modo varia accipiunt nomina. *Denominatio.*

XX. Quæ enim vi mechanica claudunt, vel coarctant vaſa, *Compreſſiva* ſeu *Reſtringentia* dicuntur: ſi vero auctam vim contractilem a medicamento accipiunt fibræ, qua clauditur vas, id medicamentum *adſtringens* vocatur. (T. LVII.) *Compreſſiva.*

XXI. Quæ vero meatus exitum præcludunt infarciendo ejus cavum, *Obſtruentia* vel *obturantia* habentur: inter quæ præſtantiſſima habentur, ſi ſimul ſint *tenacia adhæſiva*, vel *Emplaſtica*, *coagulantia* & *incraſſantia*. *Obſtruens.*

XXII. Si his cohibeatur effluens ſanguis, *ἔναιμον*, *ἴσχαιμον*, vel *αἱμοστατικον* vocant Græci, de quibus actum eſt. (T. XXXII) *Bucellatio* autem eſt modus ſiſtendi ſanguinem, imponendo linamentum ſupra arteriam vel venam. Poſſunt his quoque addi, urinam, alvum, ſudorem, ſalivam ſupprimentia. Sed quoniam organorum illorum, & eorum humorum ſpetialis deſcriptio præcedere debet, in hoc titulo pertractari nequeunt. *Sanguinem fluentem ſiſtens.*

XXIII. Ex præcedentibus deducuntur facile. *Quæſtiones.*

1. An non cum tardiore circulatione major fieri poteſt humorum evacuatio?
2. Quid denotat humoris frigidi copioſior effluxus?
3. Cur ſudor frigidus in acutis malum ſignum?
4. An calidi humoris effluxus ſemper ex humorum acrimonia?
5. Cur hectici tam copioſe ſudant?
6. Cur in fine acutorum, cum multo ſudore, perit ſæpe æger?
7. Cur acuto morbo preſſi, alvum adſtrictam habentes diu, plerumque ante mortem copioſe deponunt excrementa tenuia, ſplendentia & fœtida?
8. An copioſior evacuatio in morbis ſemper denotat morbi materiei eductionem?
9. Cur non omnes evacuationes copioſiores eidem medicamento obtemperant: ſed quandoque oppoſito curantur?
10. An diu aſſuetis tota evacuatio ſit ſupprimenda?
11. An ulcus cacoethes & rheumaticum vetuſtum, brevi, ſi fieri poſſit, ad curationem eſt ducendum?
12. An Ichtyocolla danda ad cohibendum ſanguinem fluentem?
13. An nulla poteſt ſiſti evacuatio ab internis obſtipantibus, quin tota maſſa debeat incraſſari?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS PRIMUS.

De Nutrientibus.

Nutrimenti neceſſitas. I. HOminis corpus ita creatum eſt, ut inevitabili lege ad vitam ſuſtentandam egeat alimentis & potulentis, quæ tandem humoribus noſtris miſta, & nutritioni, hoc eſt reſtitutioni deperditorum, adaptata feruntur ad cuncta corporis loca, ut ibidem reſtituant, quod quacunque cauſa amiſſum eſt.

Non omni momento. II. In hac autem nutritione invenimus, non neceſſe eſſe, ut ſine ulla interpolatione ſuppeditetur nutrimentum, nimis longa tamen inedia necatur homo; quia tandem frequentiori uſu, tum ſolida, tum fluida, functionibus exercendis redduntur inepta.

Defectus nutritionis, 1. ex defectu ingeſtionis. III. Nutritio impeditur variis modis, uti 1. *Defectu ingeſtionis*: quale fit, A. ſi ex *perverſa opinione*, vel aliena nutritioni aſſumunt, uti Chloroſi, Pica, Malacia, ſimilibuſque laborantes, quando ex malis ingeſtis, & defectu alimoniæ laborant: vel uti melancholici & delirantes, ſi prorſus nihil aſſumere volunt; B. quando *ob os* conſtrictum, tumore intus oppletum, & ex quacunque cauſa nihil aſſumi poteſt; C. In *angina* conſtrictis faucibus frequentiſſime pabuli defectu laborant; D. ut & *tumore œſophago adnato*, tranſitum impediente, vel & *œſophago rupto*, nihil in ventriculum deſcendit; E. multi quoque morbi ventriculi & inteſtinorum introitum chyli & alimentorum intercipiunt; F. denique obſtructio, compreſſio & ruptio lacteorum.

2. Corruptione alimenti. IV. Alterum genus, quod depravat nutritionem, ut inappetentia, corrupti humores in ventriculo & inteſtinis nutrientem vim ingeſtorum invertentes; imo & in ſanguine, reliquiſque inde ſecretis humoribus corrumpens indoles, fruſtra facit alimentorum aſſumptionem, & Medici auxilio eget: quare medicamenta, has corruptelas & morbos curantia, ad hunc titulum conferri poſſunt.

3. Copioſiore evacuatione. V. Tertia claſſis cauſarum nutrimenti evacuationem continet, ut vomitus frequens, alvi fluxus, Lienteria, Diabetes, nimia lactatio, omnes evacuationes copioſiores, vel nutrimentum crudum, vel elaboratum educentes.

Curatur 1. ablata cauſa. VI. In medicamentis itaque *analepticis* ad tria quoque reſpicere debemus: primo, ut tollantur morbi chyli introitum intercipientes; vel eum corrumpentes, quod non eſt hujus loci; vel denique copioſior evacuatio minuatur.

2. Suppeditando per alias vias nutrimentum. VII. Si tolli nequeant morbi, tranſitum impedientes per œſophagum, ſatis cito, uti in angina, tunc Medicus per alias vias nutrimentum applicet ad ſtomachi regionem, ut panem calentem ex clibano eductum, vino, aromatibuſque aſperſum, ſæpe iteratum, vel animal ſanum mactatum; vel *clyſma nutriens* injiciat, parva quantitate, quod retinendum, quamdiu poteſt; & hauriat vaporem nutrientem.

Alimenta levis materiæ. VIII. Denique ſi morbi curati ſunt & per os alimenta admitti poſſunt, eligenda ſunt, quæ dicuntur εὔπεπτα, minima quantitate ſimul, ſæpius de die, quorum concoctio lenibus aromaticis, vinoſis, ſtomachicis promovenda: hæc, quamvis ad artem culinariam pertinere videantur, frequentes tamen occurrunt caſus, in quibus Medicus talia ſcire & præcipere debet.

Corollaria. IX. Ex quibus patent.

1. An Medicus non debeat callere artem culinariam?
2. An ſolum per os nutrimentum ſuppeditari poteſt?
3. Cur jura ſpiſſa debiles minus nutriunt quam dilutiora?
4. Quodnam genus lactis optimum nutrimentum præbet infirmis?
5. An lac vaccinum aqua dilutum minus ſalubre, quam aſininum vel caprinum?
6. Cur potus ex pane fermentato præſtantior in perinfirmis, quam decoctum hordei & farinaceorum non fermentatorum?

7. Cur

Digitized by Google

7. Cur roborantia, ſtomachica, omni materia nutriente deſtituta, ab auctoribus dicuntur analeptica?

8. An in China & ſalſaparilla vera materia nutriens, quoniam laudantur in phthiſicis?

9. Cur nutrimentum ex vapore alimentorum exhalante comparatum brevi perit?

10. An cibus immutatus verum nutrimentum ſuppeditat?

11. An medicamentum Analepticum, parva quantitate datum, veram materiam nutrientem ſuppeditat?

12. An aqua & aer quoque non nutriunt?

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS SECUNDUS.

De Condientibus.

I. Quum liquores noſtri corporis ſibi relicti corrumpantur certo temporis ſpatio, atque malignas affectiones ab aliis quoque recipiant, quibus promptius degenerant, ſive talis ſit cauſa in nobis, vel extra nos; inde medicamenta, quæ ſua virtute noſtros humores a corruptione ſpontanea & inquinatione defendunt, ſeu ita muniunt, ut minus afficiantur, *Condientia* poſſunt vocari. *Definitio.*

II. Quia vero cadavera *Balſamatione* diutius a corruptione ſervantur, inde medicamenta talia *Balſamica* vocare licet; quæ in homine vivente, ſi deficiat circulatio, qua ſani ſervantur liquores, ita condiunt humores, ut diutiſſime a corruptela ſerventur. Inde nervis læſis induntur & applicantur, ne corrumpendi ibidem humores, dolores & convulſiones inducerent, inde quoque *nervina* ſæpe vocata. Et quia *vulnerum* promovent conſolidationem, per Balſamica hæc ſæpe intelligunt Medici, quæ vulneribus adhibentur. Omnia fere interne ſumpta urinam ducunt, & morbis pectoris opitulantur; inde in hæmoptoicis, tuſſientibus, præprimis ſenibus, vel a crudo acri humore laryngem irritante, atque empyemate, ulcereque pulmonum, interne adhibentur. *Balſamicum.*

III. Videntur huc quoque pertinere, quæ ſanguinem reliquoſque humores muniunt, ut reſiſtere valeant corrumpentibus admiſtis: ita 1. contra malignos in nobis natos humores, uti aquam hydropicorum ſtagnantem, pus in abſceſſu vel cavo ventris, ichorem cancri, humorem corruptum febris hecticæ; vel 2. contra infectionem peſtis, variolarum, morborum epidemicorum & endemicorum, ſcabici, atque reliquorum morborum inquinantium ſeu contagioſorum: verum quia fere omnibus parva habenda eſt fides, & non poſſit ita præparari ſanguis, ut omnibus his reſiſteret, eodem, at vario, medicamento utendum, quod ſimul afficientem cauſam exſtinguit; quare magis conducit hæc propriis titulis proponere. *Varia genera.*

IV. Quia ad condiendos humores non minorem poſſident efficaciam ſucci vegetabiles concreti, partim ex materia in aqua ſolubili, non inflammabili, *Gummi* dicta; partim ex materia, quæ aquæ conſortium renuit, ſed flammam alit & in oleo ſolubilis, liqueſcens ad ignem, in frigore ſæpe friabilis, *Reſina* vocata, *gummi aromatica* ſed potius *gummi-Reſinæ* dicenda, ad hunc titulum conferuntur. *Gummi-reſinæ.*

V. Hæc ſic dicta *gummi* non tantum ſolvunt viſciditates, concretioneſque ſcirrhoſas & polypoſas, verum optime putredini & corruptioni reſiſtunt, & morbis nervorum antidota, corrigendo ſucci nervorum acrimoniam, ſimulque leniter laxant alvum: inde in catarrhoſis, hyſtericis, hypochondriacis, mobilitate ſolidorum, alvo adſtricta vix purgantibus auſcultante, viſciditate, incubo, palpitatione, obſtructione, ſcirrho, menſibus ſuppreſſis, ulceribus, abſceſſu, gonorrhœa, purulentis morbis, contuſione, tumoribus duris, ut matureſcant & emolliantur, glandularum morbis, tumoribus folliculoſis, leucorrhœa, paralyſi, convulſione, atra bile, aſthmate, ulcere pulmonum, dyſpnœa, ſputo tenaci, tuſſi, phthiſi, *Uſus.*

Digitized by Google

cruditate, anorexia, angina aquoſa, hydrope, œdemate, acrimonia, colica hyſterica, anchyloſi, eorum frequens eſt uſus.

Reſinoſa. VI. Materia vegetabilis ex oleo plantarum inſpiſſato nata, ad ignem liqueſcens, in oleo ſolubilis, flamma conſumenda, aquæ non miſcibilis, in frigore tenax vel friabilis magis quam oleum, *Reſina* dicta, vel naturalis, vel artificialis, fere eaſdem virtutes poſſidet, quas gummi aromatica, & utplurimum ſub eodem titulo comprehenduntur ab auctoribus.

Corollaria. VII. Ex his deducuntur.

1. Cur balſamica, clyſmatis forma injecta, ſanant dyſenteriam inveteratam & teneſmum?

2. Quomodo balſamica tuſſim leniunt?

3. An febris hectica balſamicis vel refrigerantibus curanda?

4. Quomodo balſamica fiunt anodyna?

5. An gummi aromatica, ſeu gummi-reſinæ, & gummi inſipida iiſdem morbis adhibenda?

6. Cur danda gummi aromatica diu alvo adſtricta laborantibus?

7. Cur tuſſis phthiſicorum melius curatur condientibus, quam eclegmatis mucilaginoſis?

TRACTATUS SEPUAGESIMUS TERTIUS.

De Corrigentibus.

Definitio. I. Corrigere & alterare humorem a ſanitate recedentem, ita ut, vel ſanis fiat ſimilis, vel innoxius, multi præcipiunt Medici: ſed hoc obtinere multum faceſſit negotii; ut enim emendetur vel invertatur noxium, cognoſcenda eſt diverſorum horum natura, & exſtinguens ἀντίδοτον.

In quo differunt a condientibus. II. Hæc differunt a *Condientibus*, quod ſuſceptam, vel ſuſcipiendam malignitatem, ita invertant, ut nihil noceat; ſed Condiens tantum muniat noſtrum corpus, ne afficiatur.

Varia genera. III. Quot ergo ſunt genera malignorum, tot diverſa quoque erunt corrigentia; quare infinita fere inveniuntur, quæ ab ἀντὶ incipiunt, ut ἀντιπυρετὸν, antiſcorbuticum, antihecticum, antacidum, ἀνωδυνικὸν, aliaque, vel ex morbo, vel vitiato humore, nomen habentia; hæc ergo, niſi prius intellecto morbo, deſcribi nequeunt, ſed eorum titulus ipſe inſpiciendus.

Corollaria. IV. Ex præcedentibus patent.

1. An ex generali corrigentium titulo, ſine diſtinctione ulteriori, ex arte aliquod medicamentum certum eligi poteſt?

2. An generalia inveniuntur corrigentia, uti auctores præcipiunt, quamlibet impuritatem emendantia?

3. An omniuum malignitatum antidota cognita?

4. An antidota ratione vel experientia deteguntur?

5. An impoſſibile, antidotum podagræ, variolarum, hydrophobiæ, aliorumque morborum, inveniri poſſe?

6. An ſemper opus, ut correctus humor viſibili forma exeat?

7. Si morbus antidoto curatus nullam ſenſibilem facit materiæ morbi evacuationem, an denotat materiem retineri?

8. An certior curatio, quæ agit evacuando, quam corrigendo?

9. An fides adhibenda arte inventis, minime experientia comprobatis, corrigentibus?

10. Num unum alterumve experimentum ſeu obſervatio valet certitudinem antidoti comprobare?

11. An abrogandum corrigens, ſi non ſemper curat?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS QUARTUS.

De Obtundentibus.

I. ACria eminentibus angulis donata, noſtris humoribus circulantibus miſta, tam parvæ cohærentiæ, ut attritu laterum vaſorum, vel agitatione particularum humores conſtituentium inter ſe, vel abradantur, vel complanentur, innoxia fiunt; quæ hoc faciunt *Obtundentia* dicuntur. *Definitio.*

II. Si vero major ſit in iſtis partibus cohærentia, venena nobis erunt, in quibus forſan maxima pars venenorum conſiſtit. *Quando acre venenum.*

III. Acria hæc, vel ingeſta ſunt, vel in nobis ex ſtagnatione, motu majore, minore atque perturbato, naſcuntur, vel quia retenta ſunt, quæ evacuanda erant: inde examinandum, cujus ſit indolis id acre, quod obtundendum eſt. *Multiplicia acria.*

IV. Omnia acria, majori motu nata, non patiuntur obtundi. *Cautelæ.*

Acria putrefacta obtundendo exaltantur.

Acria acida (T. XXXVIII. *60.*) ſimul exigunt reſinoſa, gummoſa, balſamica, aromatica;

Generales cautelæ datæ ſunt (T. XLV. *66.*)

V. Facile liquet examinanti, ſolam circulationem auctam eſſe obtundentem cauſam; quare omnia ea medicamenta, quæ motum augent, ad obtundentia referri poſſunt: ut motus muſcularis major, exercitium, vectio, frictio, ſtimulantia, aromatica, calefacientia & roborantia. *Obtundens quibus conſtat*

VI. Ad ſequentia facilis reſponſio ex dictis. *Corollaria.*

1. An omnia genera acrimoniæ obtundentibus curanda?
2. An actione medicamenti vel circulationis acre obtunditur?
3. Cur acida cruda acrimonia omnium optime obtundentibus curatur?
4. Cur a parva doſi & mitioribus incipiendum?
5. Cur obtundentia in perinfirmis quandoque nihil efficiunt?

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS QUINTUS.

De Præparantibus.

I. PEr præparantia intelligunt Medici talia medicamenta & methodum, quibus corpus noſtrum & humores ita diſponuntur, ut poſſint facilius ſuſtentare futuram operationem, & peragere ſecretionem & excretionem, quam fieret, ſine præmiſſis his. *Definitio.*

II. Ut differunt in nobis functiones, ita varia ſunt præparantia: præparatur ſtomachus ad faciliorem ſubactionem alimentorum, quæ poſtea ingerenda ſunt; vel leni ſtimulo aut narcotico munitur corpus, ad ſuſtentandam operationem chirurgicam; prædiſponitur corpus, ut citior fiat & perfectior criſis; vel diſponuntur humores & corpus ad faciliorem evacuationem; vel digeſtivis præparantur pus & ſordes ad abſterſionem; horum omnium methodus paucis exponenda. *Varietas.*

III. Quoniam actione ventriculi & affluentium humorum ingeſta alimenta in chylum ſunt convertenda, medicamenta actionem ventriculi augentia, & emendantia eo confluentes liquores, præparantia ſunt, ſi ingerantur ante cibum ſumtum: imo, quæ poſtea aſſumuntur, modo alimenta diſponant ad faciliorem in chylum commutationem, præparantia dicuntur, ſed in alio ſenſu eadem hæc vocantur *ſtomachica*, *concoquentia* ſeu *peptica*, & *digeſtiva*. *In alimentorum confectione.*

IV. Ad magnas ſuſtentandas operationes chirurgicas, uti amputationes membri, paracentheſis inſtitutionem, ſectionem calculi, Medicus debet propinare *Cardiacum anodynum*, ut vires valeant ſuſtentare has operationes, & minus afficiatur æger dolore, ex talibus operationibus nato. *In Chirurgica operatione.*

In alvi ductione. V. In *alvo exoneranda*, ad duo attendere debemus: primum, ut alvi excrementa reddantur mobilia magiſque diluta, quod præſtamus *clyſmate emolliente*, & *potione molli humida alvum ſimul laxante*, quibus ſæpe ſine fortiori ſequenti purgante alvus ſolvitur: alterum eſt, ita diſponere humores, ut, ſi inſtet criſis per alvi fluxum, facilius & promptius ad inteſtina ferantur; hoc eodem laxante potu perficitur.

In vomitu concitando. VI. Ad *vomitum* concitandum etiam mobilia reddenda ſunt ventriculi contenta, *potu diluente* & *reſolvente*, ex quibus pro indicatione delectus fieri poteſt: quia autem vomitus violenta eſt actio, huic præmittere ſolent venæ ſectionem, ne vaſa copia majore impleta rumpantur.

Ad diureſin. VII. Si morborum criſes per *urinam* exſpectamus, vel ſi calculus evacuandus eſt, viæ urinæ laxandæ, humores diluendi potu leniter *diuretico*.

Ad ſudorem. VIII. Si vero materia morbi per ſudorem educenda, adjuvamus hanc evacuationem, & eo ducitur humor, præparantibus, *diluentibus*, *leniter ſudoriferis* vel *diaphoreticis*.

Ad ſalivationem. IX. Multo quoque facilius ptyaliſmum excitamus, & minori periculo ſialagoga exhibentur in corpore, per potum diluentem & reſolventem ſudoriferum præparato, quam ſi protinus ſalivam ducere tentemus.

In morbis chronicis. X. Quæ autem præparant humores, ut promptius & facilius curaretur morbus, quemadmodum febris intermittens, cachexia, aliique chronici, in alvi ductione, venæ ſectione, & medicamentis reſolventibus, & aperientibus, conſita ſunt: ita præmittitur etiam venæ ſectio in chronicis, ut facilitetur medicamentorum ingreſſus.

In morbis acutis. XI. In morbis autem acutis inflammatoriis, materia phlogiſtica denſa in vaſculis hærens, commutanda eſt in pus, ſi integre reſolvi nequeat. Hæc tunc dicuntur *peptica*, *maturantia* & *ſuppurantia*.

In ulceribus. XII. Ulcera quoque ſordida ante depurationem ſunt præparanda, ut concretus humor tenax, hærens in ſemimortuis vaſis, vel partibus viventibus ſua tenacitate agglutinatus, reſolvatur, & facilius poſſit poſtea, applicatis depurantibus, auferri; hinc aliquid de injecto liquore ſaponaceo in ſinu vel fiſtula depuranda relinquunt: ſi ſemimortua ſolida ſimul adſint, iiſdem præparantur; ſi vero ſimul accedat maceratio, & in parte vivente motus major, depellens corruptum, citior ſequitur ſeparatio. Hæc tunc dicuntur a Chirurgis *Digeſtiva*.

Corollaria. XIII. Ex his deducuntur.

1. Cur implent corpus decocto reſolvente ante Mercurii uſum?
2. Cur parva doſis purgantis melius operantur in corpore præparato, quam major in non præparato?
3. Cur omnis injectus liquor ex ſinu vel fiſtula non ſtatim educendus?
4. Cur cataplaſma molle, calidum, humidum, promovet eſcharæ ſeparationem?
5. Cur calefacientia & leniter corrodentia ſæpe digeſtivis admiſcent?

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS SEXTUS.

De Pus moventibus.

Definitio. I. Quæ medicamenta lentorem phlogiſticum citius commutant in pus, quam ſi ſibi fuiſſet relictus, *Pus moventia* ſeu *ſuppurantia* appellantur; quia vero tuberculum inflammatum, quando materia contenta in pus abiit, habetur maturum, quod putarunt veteres coctione fieri, inde eadem *Maturantia* & *Concoquentia* dicta ſunt. Quæ pus tenax, ſordeſque ulceribus adhærens in bonum pus convertunt, *Digeſtiva* vocantur Chirurgis.

Differentia in his. II. Obſervamus in praxi, materiem phlogiſticam promptiſſime tunc abire in pus,

Digitized by Google

pus, quando modico ealore fovetur, motuque vitali æquabili agitatur, inde non eandem omnia maturantia poſſidere debent virtutem.

III. Si enim violentiori motu vitali nimis denſetur lentor, humidumque expellatur, optima erunt ſuppurantia, quæ conſtant *humectantibus*, *laxantibus*, *mucilaginoſis pinguibus*, *mollioribus*: qualia adhibentur in inflammationibus, febre ardente, phygethlo, abſceſſu, empyemate, parotidibus, ſiccitate, combuſtione, contuſione, epyniɛtide, terminthо, furunculo, carbunculo, attritu, gangræna, eſchara, partibus congelatis, hæmorrhoidibus dolentibus, multiſque aliis tuberculis cutaneis inflammatoriis. *Maturantia mollia.*

IV. Si autem mutanda materies tenacior, glutinoſior, motuſque vitalis languidior, eligenda ſunt, quæ magis *reſolvunt*, *calefaciunt* & *ſtimulant*: ita in anthrace, phygethlo, contuſione, gelu combuſta parte, phymate, furunculo, intus tenax pus habentibus, tumoribus viſcido impletis, atheromate, ſteatomate, pulmonum abſceſſu cum ſputo tenaciori & dyſpnœa, tumoribus glandularum, & aliarum partium, tarde ad maturitatem pervenientibus. *Maturantia acriora.*

V. Si autem ex ſignis conſtat, non multum recedere naturam a motu requiſito, duo hæc genera ita inter ſe miſcenda, ut *temperatum* habeatur medicamentum, quo ſervatur ille motus & ealor partis, ſimulque ſuppeditatur humidum maturitatem promovens. *Temperata.*

VI. Si autem pus nimis tenax, ſordeſque partibus ſolidis ſanis adhærentes, ſolis maturantibus in pus converti nequeunt, quædam ſimul *Abſtergentia* admiſcenda & *Digeſtiva*, qualia proprio titulo exhibituri ſumus. *Abſtergentia.*

VII. Ad ſequentia facile reſponderi poteſt. *Corollaria.*

1. Cur cataplaſmata humida tepide applicata promovent maturationem magis in tuberculis inflammatis, quam emplaſtra?
2. Cur pix aliaque calefacientia in tuberculis frigidis ſunt maturantia.
3. Cur ſæpe calefacientia cataplaſmatibus admiſcenda, ut promoveatur ſuppuratio in ſphacelo.

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS SEPTIMUS.

De Incraſſantibus.

I. PEr humorem craſſum non ſemper intelligunt idem; eſt enim eraſſus, cujus partes ſunt majores, atque craſſus eſt ex tenuioribus conſtans tenacius inter ſe hærentibus: neque medicamenta eadem virtute humores incraſſant, quandoque enim compingunt, coagulant, inſpiſſant, vel admiſcendo glutinoſa, mucilaginoſa, farinoſa, id præſtant, quare multa ſunt genera in his, quæ quandoque oppoſita virtute operantur. *Varia continet genera.*

II. Liquor etiam inſpiſſandus non eſt ſemper omnibus in partibus ejuſdem generis, quare a Medicis diſtinguuntur in homogeneos & heterogeneos: in quibus iterum duplex occurrit differentia; nam partes liquoris & magnitudine & indole differre poſſunt. Quæ ergo medicamenta, auferendo partes tenuiores, reliquam maſſam inſpiſſant, id minime valent facere in liquore homogeneo: ita, ex indole partium varia in heterogeneo, quædam poſſunt coagulari reliquis intactis; examinanda ergo eſt natura humoris, antequam adhibetur Incraſſans. *In homogeneo & heterogeneo liquore.*

III. Præter generales has regulas, inquirendæ ſpecialiores leges, quæ in noſtris humoribus ſolis obſervantur, quum motu majori & ealore adurente inſpiſſantur multi in nobis, atque e contrario tardiore circulatione inviſcantur, alias liqueſcunt. *In humoribus noſtris.*

IV. Quæ majore agitatione eirculationis ex tenuioribus faciunt eraſſiorem ſanguinem; ſive quod commutent priorem indolem, uti in morbis inflammatoriis & robuſtis hominibus: ſive quod per inſenſibilem perſpirationem vel ſudorem exprimant tenuiſſimum, *Compingentia* vel *Condenſantia* poſſunt vocari. Hoc ergo faciunt medicamenta *ſtimulantia*, *calefacientia*, *roborantia*, quæ ſimul non reſol- *Compingentia calida.*

Digitized by Google

ſolvunt, ſed potius adſtringunt: huc quoque referri poſſet frictio & corporis exercitatio.

Uſus. V. Horum omnium fere uſus præſtans in morbis chronicis, laxitate ſolidorum & inertia, humiditate, rachitide, phthiſi nervoſa, cruditate humorum, alvi fluxu debilitatis viribus, febre hectica, motu languido, acrimonia acida, viſcido; diabete, menſium profluvio, hæmoptoe, tenuitate humorum, ſanguinis fluxu, pareſi, mobilitate, tremore, leucorrhæa, gonorrhæa, incubo, hydrope, palpitatione, hyſterica & hypochondriaca paſſione, cacochymia, tremore, motu languido, levitate humorum, frigoris interni ſenſu, catarrho: humores enim tenuiores in requiſitam craſſitudinem compingunt, cruda, acida & viſcida ſubigunt, atque dein inſpiſſant, gluten nectens ſolida tenacius reddunt.

Cautelæ. VI. Cavendum, ne nimis ſubito ingerantur vel adhibeantur; tenuiores enim humores tanto impetu agitati nimis expellerentur: atque ſolida laxiora & debilia rumperentur; ſi adeſſet viſcidum humorve crudus, circulationi ineptus, in vaſis minimis accumularetur, ſuffocaretque tranſitum; acre, majori impetu delatum, deſtrueret vaſa: expedit ergo a lenioribus & parca doſi incipere, ſenſimque ad majorem adſcendere doſin, & generoſiora medicamenta.

Incraſſantia frigida. VII. Ut majori motu inſpiſſantur humores noſtri, ita motu quoque minori in aliam craſſitudinem, coagulationi fere ſimilem, degenerant, præprimis ſi medicamenta *concreſcendi* & *refrigerandi* vim ſimul poſſideant.

Uſus. VIII. Ampliſſimus tam in Chirurgia, quam Medicina, eſt uſus horum, uti in hæmorrhagiis omnibus, laxitate ſolidorum, herniis, procidentiis, menſium profluvio, varicibus, aneuriſmate, eryſipelate, varicocele, exomphalo, tenuitate humorum, ichore rodente, excoriatione, ſcirrho in cancrum abituro, imo in effluente ſanie ex cancro vel ulcere, alvi fluxu, motu ſolidorum aucto, hæmorrhoidibus, fiſtulis, ulceribus, vulneribus ad cicatricem perducendis, ſarcomate, pudendorum, oris & oculorum morbis multis, quibuſdam in febribus intermittentibus, hæmoptoe, putredine, alvi fluxu, diabete, gonorrhœa, leucorrhœa, hypercatharſi, nauſea, vomitu, puſtulis, pruritu, ſudamine, ſolidorum elongatione, angina, oculorum rubedine & ophthalmia, bothore, cutis rubedine, ozœna, narium polypo, emphyſemate, thymio abſciſſo, gingivarum corruptione, oris fœtore, tinea, achoribus, phlyctæna, hydatidibus, ægylope, pterygio, rhyade, herpete, bile & febre putrida. Quippe coercent majorem motum, ſolida magis conſtringere faciunt, corruptelam inhibent, liquores craſſiores faciunt, oſcula aperta magis conſtringunt, putredini bilioſæ reſiſtunt.

Cautelæ. IX. Verum ſi tenuitas adſit cum minori motu vitali, plane ſtagnare faciunt humores, inde obſtructiones & anxietates; cohibendo effluentem morboſum humorem, eum ſæpe, vel intropellunt, vel intus retinent; inducunt quidem craſſitudinem, ſed non ſemper nobis ſanam.

Frigida. X. Quia noſtri humores in majori frigore ſemper magis concreſcunt, inde actu frigida huc quoque referenda; idem fere præſtant, quod incraſſantia frigida, horum amplior deſcriptio in titulo proprio.

Evacuans tenue. XI. His modis tota maſſa reddebatur ſpiſſior, ſed, ablatione partis tenuioris, remanens portio denſior fit; hoc faciunt *Evacuantia tenue* (T. LXVII. 21.) & *Abſorbentia* (T. LXVIII.).

Terrea. XII. Medicamenta arida, friabilia, opaca, neque ductilia, neque aquæ miſcibilia, *Terrea* dicta, duplici modo liquorem craſſiorem reddere poſſunt. 1. Admiſcendo; verum quia eorum partes majores, quam ut lactea intrare poſſint, interne, extra primas vias, hac virtute parum efficere valent. 2. Abſorbendo partem tenuiorem, reliquam maſſam craſſiorem relinquunt, ut Abſorbentia (T. LXVIII. 3 ad 5.); ſi vero occurrat viſcidum, cum eo concreſcunt ſæpe in maſſam irreſolubilem: quia multa horum ſimul extinguunt acidum, effectus inde venientes ex antacidis petendi.

Mucilaginoſa. XIII. Quæ vegetabilia in aqua cocta vel macerata humorem exhibent tenacem,

Digitized by Google

tem, inſtar muci, *Mucilaginoſa* inde dicuntur: adhibentur in rigiditate, majore elaſticitate, robore contractilitatis, eryſipelate, inflammatione, acrimonia rodente, doloribus aurium, oculorum, aliarumque partium, ex his cauſis, attritu, combuſtione, cancro rodente, hæmorrhoidibus, contuſione, excoriatione, pſorophthalmia, ulcere pulmonum, hæmoptoe, tabe, ſingultu, ſanguinis fluxu, mictu cruento, ſtranguria, dyſenteria, teneſmo, lentore, nephritide, tuſſi, phygethlo, epinyctide, termintho, furunculo, carbunculo, attritu, pruritu, excoriatione, aſpredine: quia acre in ſe recipit, id minus lædere poteſt, adhærens lateribus ſolidorum ea defendit; adjuncto ſuo humido ſolida laxat, minuſque moveri facit, & humectat mucilaginoſum. *ſa, & eorum uſus.*

XIV. Verum quia facilius concreſcunt, & acorem concipiunt, ſi minus moveantur, corporibus laxis, pituitoſis, frigidis, & in quibus acidum prædominatur, nociva habentur. *Abuſus.*

XV. Plus præſtant externe, & in primis viis, quam in reliquis partibus, quia illibatis viribus non intrant oſcula lacteorum. *Effectus.*

XVI. Non multum diſtant ab his ſemina cerealia, leguminoſa, nuces, & radices tuberoſæ, ex quibus farina conficitur, conſtans oleo multo blando, (quod ſæpe exprimi poteſt,) terraque glutinoſa: præbent nutrimentum leviſſimum, ſi aliquantulum cum liquore fermentata fuere; parantur inde potiones, emulſiones, panes; conciliant cataplaſmatibus tenacitatem: quare horum uſus frequens, tam in ſanitate, quam morbis. *Farinoſa, & eorum uſus.*

XVII. Cruda autem hæc aſſumpta a corpore debili, in gluten abeunt, & acorem; quando ſuſcipiunt fermentationem, multum aeris in primis viis generant. *Abuſus.*

XVIII. Per *gelatinoſa* quoque fere eadem intelligimus, quæ per mucilaginoſa, niſi quod coctione ex partibus animalium, cornibus, membranis, tendinibus, ligamentis, vel pelle conficiantur; adeoque eundem uſum præſtent, niſi quod non abeant in acorem, ſed in nidorem vel putredinem, ex oleo rancido & ſale volatili conſtantem: inde in morbis calidis inflammatoriis, eryſipelatoſis, putridis, evitanda. *Gelatinoſa.*

XIX. Tandem etiam incraſſant, vel totam maſſam, vel quandam ejus partem, *Coagulantia* dicta, uti vitriolata, aluminoſa, acida fortiſſima mineralium, auſtera, alcohol, omniaque fere adſtringentia, hæc ſunt fortiſſima incraſſantia (§. 7.): interne ſumpta, inducendo coagulum, ſummamque ſolidorum conſtrictionem, toxica ſunt, & ſtrangulantia, quare a prudentioribus nunquam interne adhibentur. *Coagulantia, interne.*

XX. Externe autem ad ſiſtendum fluentem ſanguinem, polypum narium conſumendum, carnem luxurioſam ſupprimendam, in vulneribus, aneuriſmatibus, thymio & acrochordone abſciſſis, verrucis, fiſtula, & ulceribus ſordidis, cancro, & ſimilibus, ſi humores ſunt coagulandi, ſolida vehementer contrahenda, excreſcentiæ cohibendæ, & ſordes laxe adhærentes conſtringendæ, in frequenti ſunt uſu. *Uſus externus.*

XXI. Ut cum fructu adhibeantur *Incraſſantia*, ad ſequentia attendere oportet. *Obſervatio generalis.*

1. Medicamentum incraſſans raro id ſolum præſtat, ſed adjuncta alia virtute aliam quoque operationem facit; quare videndum an tale omni ſua virtute in propoſito morbo conveniat.

2. Idem incraſſans & coagulans non omnes humores æque coagulare, quod ex ſimplicium examine liquet.

3. Sanguinem coagulatum vel incraſſatum prius ire debere per pulmonum anguſta vaſa.

4. Craſſitudinem inductam non eſſe talem, qualis requiritur in nobis ſanis.

5. Inductam craſſitudinem per compingentia farinoſa, gelatinoſa, mucilaginoſa & coagulantia, non eſſe ejuſdem indolis.

6. Eouſque incraſſatum ſanguinem, ut nequeat ex vaſe aperto fluere, ire quoque non poſſe per arteriarum extrema.

XXII. Ex dictis patent *Corollaria.*

1. An

Digitized by Google

63.), juvat diluentibus admiſcere glutinoſa, mucilaginoſa, oleoſa mollia; ita ſæpe compeſcitur hæmorrhagia (T. XXXII. 3.), mictus cruentus, dyſenteria cruenta, atque vomitus, ab acribus vel vomitoriis in ventriculo hærentibus, ſingultus, dolor (T. XVII. 54.), & multa alia.

VI. In phlogiſtica diatheſi (T. XLI. 10. & 12.), inflammatione (T. XLVII. 14. 14.), motu accelerato (T. XLVI. 15 & 17.), calore corporis aucto (T. XLIX. 17.), febre ardente, typho ex inflammatione viſcerum (T. LII. 47), globulorum majore magnitudine (T. XLV. 15 & 23.), gravitate (T. XLV. 37.), frigore febrili, principio variolarum, & morbis ſimilibus, admiſcenda diluentibus nitroſa, antiphlogiſtica, ſucci fructuum horæorum, acida, & aceſcentia: hæc bibenda & applicanda calide. *In Lentore.*

VII. Si vero humorum craſſitudo (T. XLIII. 6.), ad crudam (T. LXXXIX. 10.) vel pituitoſam (T. XL. 12 ad 18.) vergit indolem, diluentia mera nocent; ſed motu corporis, in exercitiis, vel uſu ſtimulantium agitata, ſalibus lixivioſis neutris & urinoſis, ſaponaceis, alcalinis, aromaticis & calefacientibus adjuta, præſtantiſſima ſunt, præprimis ſi actuali calore inſtigentur. *In viſcido.*

VIII. Tanta eſt ſæpe puris ſordities & tenacitas, vel muci ſpiſſitudo, ut meris diluentibus abſtergi nequeant, quare his tunc addenda balſamica, ſucci ſaponacei, quandoque ſales alcalini, vel & fortiſſima abſtergentia ad externum uſum. *In ſordibus.*

IX. Præter has omnes virtutes, diluentia humectant & laxant ſiccata ſolida, ſitim ſedant, tenuiores reddunt humores, materiem præbent ſudori & urinæ, quæ ſecum rapit, ſine corporis incaleſcentia, multum de morbi materia. *Uſus.*

X. Ex dictis intelliguntur. *Corollaria.*

1. Cur balnea & ſemicupia diſcutiunt œdemata pedum?
2. Cur poſt potum aquæ corpus movendum?
3. An omnis craſſitudo iiſdem diluenda?
4. Cur aqua pura data in ardentibus ſæpe brevi poſt redditur per urinam, cocta vero cum farinoſis magis lenit ſitim & diutius retinetur?
5. Cur Chirurgi mel alioſque ſapones admiſcent diluentibus injectionibus?
6. Cur ablutio minuit cancri dolorem?
7. Cur aloetica, myrrhata, ovi vitellus, tanti uſus in ulceribus ſordidis?
8. Cur tanta differentia effectuum ex diluentibus, cum vel ſine motu, in frigore vel calore, exhibitis?
9. Quare Practici dant copioſum potum nephriticis, antequam ambulare vel equitare inchoant?
10. Cur calculoſi minus afficiuntur mictu cruento, ſi ante motum corporis multum bibant?
11. Cur copioſa potatio ſeri lactis, vel lactis ebutyrati, ſæpe ſedat vomitum & dyſenteriam?
12. Cur ſudorifera & diuretica diluentia tantum valent in morbis acutis?

TRACTATUS SEPTUAGESIMUS NONUS.

De Reſolventibus.

I. TAlia dicuntur Reſolventia medicamenta, quæ humoris concretas partes ita ſeparant, ut minus inter ſe cohæreant, fiatque liquor fluidior, particulis minoribus & minus cohærentibus conſtans, quam antea. Quando his tenuiores videntur fieri humores, vel quando ſanus liquor tali modo ſolvitur, ea *Attenuantia* dicta ſunt. Horum operationem quum putarunt conſtare in particulis, concretas maſſulas ſecantibus, ut id peragitur in corporibus ſolidis, eadem quoque vocarunt *Incidentia*. *Definitio.*

II. Nihil occurrit frequentius, quam ex obſtructionibus morborum deducere cauſam, & quaſi in promptu eſſent medicamenta, quæ reſolvendo concretum *Difficilis pertractatio.*

 reſe-

referarent obſtructiones; horum autem difficilior inventio, quam quis incautus judicaret, & obſtructionum rarior præſentia, quam vulgo ſtatui ſolet, unde difficilis ſæpe & irrita curatio.

Diviſio. III. Ut ex arte curentur morbi, qui concretione humorum producuntur, ad duo hæc attendendum: 1. varia eſſe medicamenta, quibus reſolutionem obtinemus, quæ omnia non eodem modo operantur; 2. cunctos humores concretos eodem modo nec poſſe, nec debere ſolvi.

Auxilia reſolventis. IV. Auxilia poſſumus in hæc diſtinguere genera: 1. quæ moleculas concretas vi mechanica deſtruunt; 2. quæ aucto calore liqueſcunt; 3. quæ, laxando ſeu minuendo compreſſionem, concretum laxant; 4. quæ diluunt ſine coagulatione, 5. quæ coagulantem cauſam vel evocant vel ſubigunt.

Solventia mechanica. V. Deſtruit moleculas concretas major vis applicata, quam poteſt ab earum particularum cohærentia ſuſtentari. Hæc autem actio inducitur: 1. motu externo applicato, ut ſunt frictiones, concuſſiones, motus corporis, exercitia quævis; 2. motu vitali & circulatorio auctis, & impetu corporis acris gravioris.

Externa motum augentia. VI. Sive ab alterna preſſione frictionis & concuſſionis, ſive motu muſculari agitantur vaſa, eodem tamen modo humor in iſtis hærens concretus plus patitur, quam ſolebat antea: hæc vis, ſi ſuperet cohærentiam, attenuat humores; excitatur enim ſimul motus humorum per vaſa, adeo ut duplici hac actione reſolvatur concretum: modo fiat in tali humore, qui obtemperare ſolet, ut in viſciditate, glutine ſpontaneo, cruditate, cacochymia: nam concretiones ex aucto motu circulatorio natæ, lentore, & polypo, magis compingerentur, quum augeat concretionis cauſam.

Interna. VII. Altera pars earum cauſarum, vel agit 1. ut cauſæ externæ, niſi quod a *ſtimulo* motus vitalis in tali parte validior fiat; 2. impetu corporis vel gravioris vel acutioris in moleculam concretam delati, diffringentis ejus cohæſionem.

Graviora. VIII. Videtur hic modus facile per leges mechanicas exponi poſſe, quum videmus per acria & gravia, impetu delata, diffringi obſtaculum, modo ferantur per medium reſiſtens: verum ex iiſdem quoque legibus liquet, præprimis in liquoribus per canales fluentibus, graviora ſubſiſtere primo, dum tamen pergunt leviora; quæ leges ultimæ duntaxat functionibus noſtri corporis applicandæ; in quo fluxus ſemper per determinatos canales.

Acria. IX. Acria tamen, præcipue ſi ſimul ſunt graviora, multo certius impetu ſuo diſcindere videntur concreta, in quæ impingunt; omnem enim impetum conferunt in parvum punctum: ſed qui attendit, liquores fluentes, acria ſecum ferentes, non ſemper alluere materiem concretam, quæ fere ſemper hæret in altera canalis extremitate, dum canalis reliqua pars, a materia obſtruente uſque ad truncum, ſanguine vel alio liquore ſemper plena eſt, adeo ut corpus acre ad partem ſolvendam pertingere nequeat, facile perſpicit, acria non perſcindere concreta.

Si autem ponatur, concretam maſſam hærere in rami orificio, ut alluatur a transfluente liquore per truncum, directio ergo impetus fere parallelus erit, & inde parum agens.

Qui autem ſupponit, moleculas lateribus vaſorum tenaciſſime adhærere, non conſiderat arteriarum latera (de venis nullum movetur dubium) mucilagine lubrica obducta eſſe, non facile admittentia talem adhæſionem, quin brevi poſt, aggregatis moleculis ſanguinis ad eam prominentem partem, totus per illum canalem interceptus eſſet tranſitus.

Sed acria multum valere, ſi una cum moleculis concretis circumducantur, quia circumrotatione, ex perpetua colliſione ad interna vaſorum latera, acquiſita, partes adjacentes, & ſecum delatas, diffringere poſſent, nullus dubito: an vero tale quid in nobis fiat, dum uno vel altero grano medicamenti ſolventis tota humorum maſſa, quam libris 120. comparavi (Tr. XXXI. 8.), ſolvatur, haud veriſimile videtur; quare lubentius amplectar eorum ſententiam, qui putant,

tant, acria & gravia irritatione ſua, inſtar ſtimuli, proritando vaſorum motum vitalem, ſuam exſequi ſolutionem. Quare acrium effectus & operationes ex *Stimulantium* titulo petenda.

X. In altera Reſolventium Claſſe (IV. n. 3.) quæ augmento caloris ſolvunt, attendendum, num actu vel potentia id præſtant, quia calor applicatus quovis modo ad coagulationis gradum uſque tenuiores reddit omnes noſtros humores: verum, qui motu vitali majore excitatur (T. XXV. T. XLVI. T. XLIX.), alios ſolvit, alios condenſat, multaque alia producit, ut amplius ex ſtimuli natura liquebit. *Calor.*

XI. Tertia Claſſis tria complectitur genera, quæ, etſi diſcrepant, effectu tamen reſolvendi fere idem præſtant; primum eſt *Evacuans* quodvis (T. LXVII.), modo abſit ſtimulus: his demitur quantitas liquorum, & impetus a tergo urgens concretas moleculas in vaſa anguſtiora, quibus particulæ compactu congregatæ, nunc minus preſſæ, vel retropelluntur in vaſa majora, vel expanduntur, & imbibentes adjacentem humorem tenuiorem ad faciliorem ſolutionem diſponuntur. *Evacuantia.*

XII. Quod ultimum per *Laxantia* (T. LIX.), præprimis quæ humidum ſimul adducunt, quoque obtinetur; maſſa enim minus preſſa ſponte liqueſcere incipit. *Laxantia.*

XIII. Tandem quies, ſive inducatur minori motu muſculari, ſive ablatione ſtimulantis, ſive compeſcendo motum per anodyna & hypnotica, minorem agitationem & compreſſionem in molecculam concretam faciens, eam permittit ſponte ſua liqueſcere. Forſan nitri virtus antiphlogiſtica in quietem conciliando præcipue conſiſtit, cum ex ejus uſu inducatur frigus, quod minorem vitalem motum arguit. *Quies.*

XIV. In quarta Claſſe (IV. 4.) omnia recipi poſſunt Diluentia (T. LXXVIII.), quæ ſimul ex indole ſua non coagulant, magis enim partes diſtare faciunt, quo debilitatur earum attractio mutua, & ſolida ſimul fiunt laxiora; quare ea eligenda, ſi ſimul deſideratur ſolidorum laxitas: hinc ad ſolvendas viſciditates, quæ ex motus defectu atque minori potentia naſcuntur, ineptiora imo quandoque damnoſa. *Diluentia.*

XV. Ultima Claſſis (IV. 5.) ſpecifica reſolventia complectitur, quæ exſtinguendo cohærentiæ cauſam operantur, & difficilia ſunt explicatu, & varia continent genera. Hæc in *ſalina*, *ſaponacea*, *gummoſa*, & quædam *appropriata* diſtinguere ad relevandam memoriam & curationem facilitandam conducit. *Specifica.*

XVI. Salina Reſolventia diſtinguunt in alcalina, acida, & neutra; atque in acidis & alcalinis obſervant fixa & volatilia: horum omnium uſus expoſitus (T. XXXVIII. 1. ad 48.). *Salina.*

XVII. Inter Reſolventia excellunt ſapones naturales ex vegetabili & animali regno, tam acidi, quam alcalini fixi & volatiles (T. XXXVIII. 24 ad 26. 33. ad 36.), prout ſal diverſus admiſtus ſit: ambo ſapones, tam alcalini, quam acidi, id commune habent, quod faciant humores tenuiores, pinguia aquoſis miſcibilia, & ſolida laxiora. *Alcalini* vero magis agunt in humores viſcidos, acidos, crudos, auſteros, cum motu languidiore (vid. T. XXXVIII. 26.). *Acidi* autem, ut & *fructus horæi*, magis ſolvunt lentorem, minuunt motum & calorem; quare magni uſus in morbis acutis & inflammatoriis, atque acrimonia muriatica, cohibentque putredinem. Pro ſapone neutro, *Olera* poſſunt ſumi, quæ ſucco ſaponaceo nitroſo refrigerante & ſolvente, cum multo humore diluente, conſtant. Cuncta hæc alvum ſimul laxare ſolent, & promovere urinam, ex quibus, & iis, quæ in Abſtergentibus (T. LXXXI.) dicenda, horum uſus patet. *Saponacea.*

XVIII. Ex vegetabilibus multa ſunt amaro ſapore prædita, ex animalibus ſola bilis excellit: cuncta hæc, quia ſaponacea, ad alcalinam naturam vergentia & calefacientia ſunt, ad morbos frigidos, viſcidos, œdemata, & præprimis appetitus morbos, egregia præſtant. *Amara & bilioſa.*

XIX. Vix conſtat, quid ſibi velint auctores per *Ratefacientia*; dicunt enim, hæc aperire poros, promovere inſenſibilem perſpirationem, calidaque eſſe & humida, *Rarefacient.*

Cc 2

Digitized by Google

mida, ſi vero inſpiciuntur medicamenta ſimplicia, ea conſtant laxantibus, & pinguibus, quæ talia non præſtant. Quare impoſterum Rarefaciens vocabo, quod facit molem humorum ſub eodem volumine leviorem, vel quod ſolidorum poros & oſcula facit majora; inde idem denotat in liquoribus, *ac leviorem reddens*; in ſolidis autem *aperiens*.

Volatilizans. XX. Quum reſoluti humores facilius eleventur & permiſceantur, quam compacti, hinc *volatilizantia* ſunt etiam ipſa reſolventia: tale fit præprimis in nobis majori circulatione & calefacientibus, ſi humores antea fuerint craſſi, crudi, pituitoſi.

Menſtrua. XXI. Menſtrua non ſolvere cuncta, quibus permiſcentur, experimenta chemica evincunt, quare coacti ſunt ſemper Chemici appropriatum eligere menſtruum, experientia duntaxat inventum: quidquid in contrarium tendunt Medici, quærentes univerſale Reſolvens, irritum fuit huc uſque eorum conamen, clamat quidem adeptus, ſe univerſale poſſidere reſolvens, dogmatici autem confitentur, tale deſiderari.

In variis humoribus. XXII. Ut inveniatur generale, vix ulla ſpes affulget, requirit enim humor concretus ex indole ſua (III. 2.) diverſum ſolvens; ita pituita (T. XL.), lentor (T. XLI.), humor craſſus (T. XLIII.), polypoſa concretio (T. XLII.) particularum magnitudo aucta (T. XLV. 2. ad 15.), humor lentus tenax putrefactus (T. XXXXVII. 14.), gelu conſtrictus, qui ab accedente majore calore deſtruit coercentia ſolida, tenacitas melancholica (T. XVII. 45.), bilis viſcida, concretus humor in ſcirrhis & ſtrumis, cruditas, cacochymia, auſterum, glutinoſum ſpontaneum, materia tartarea, calculoſa, & multa alia, iiſdem non ſolvuntur medicamentis.

Operatio. XXIII. Ex dictis ſatis liquet, Reſolventium medicamentorum operationem per leges mechanicas exponi non poſſe, ſed poſſidere aliquam virtutem nonnulla eorum imperſcrutabilem, qua deſtruunt cohærentiam inter partes, non niſi experimentis eruendam: conducit ergo rimari ſpecificas virtutes in planta quavis, medicamentiſque officinalibus, ut tandem aliquid certi in quavis concretionis ſpecie inveniatur, ne nimis his generalibus inhæreamus.

Miſcenda ſæpe. XXIV. Hoc in generalibus ſolventibus notandum venit, quod ea ſæpe jungenda ſint, quum ſæpe ſola nihil efficerent, dum vero combinatis viribus multa præſtent.

Virtutes. XXV. Generales Reſolventium virtutes ſunt, humores facere tenuiores, reſerare obſtructa, augere evacuationes per omnia emunctoria, diſcutere, aperire: eorum autem damna ex particularum minuta mole (T. XLV. 17 ad 27.), & humorum tenuitate (T. LIV.), deduci poſſunt.

Quæſtiones. XXVI. Ex præcedentibus ſequentes quæſtiones deduci & reſolvi poſſunt.

1. Cur Reſolventia ſunt emmenagoga?
2. Cur multa refrigerant, alia calefaciunt? & quæ?
3. Cur diſcutientia conſtant reſolventibus & ſtimulantibus?
4. Cur ſal volatile oleoſum optimum reſolvens in chronicis?
5. An mineralia gravitate ſua reſolvunt?
6. Cur ſæpe Cholera & Diarrhœa ex eſu fructuum horæorum?
7. An aurum ſolutum optimum reſolvens, quia graviſſimum?
8. Qua virtute Mercurialia efficaciſſima reſolventia?
9. Nitroſa quam ſpeciem concretionis ſolvunt?
10. Silioſa & amara cur ita juvant in morbis chronicis?
11. Quando reſolventia curant ſanguinis vomitum?
12. Cur venter tumidus durus in pueris curatur reſolventibus bilioſis?
13. Cur curant frequentiſſime febres intermittentes lentas chronicas?
14. Quinam alvi fluxus reſolventibus curatur?
15. Cur reſolventia plus agunt, dum movetur corpus, quam ſi quieſcat?
16. Cur reſolventia carent ſæpe effectu, ſi corpus quieſcat?

17. Qua-

Digitized by Google

17. Quare phlogiſtica concretio frictionibus non auſcultat?
18. An ſtimulantia reſolvunt omnes concretiones?
19. Num graviora valent cum noſtris humoribus delata impetu ſuo ſolvere concreta?
20. An acria diſcindendo ſolvunt concretam maſſam?
21. Quomodo reſolvit venæ ſectio?
22. Cur laxantibus humidis & calidis pars inflammata fovenda?
23. Cur ſomnus placidus tantum juvat in acutis?
24. An obſtructiones in leucophlegmaticis & debilibus per diluentia reſerandæ?
25. Cur inveniuntur reſolventium varia genera ſibi invicem ſæpe oppoſita?
26. An veriſimile inveniri generale medicamentum ſolvens?
27. Cur poſt exhibitum reſolvens in morbis chronicis corpus movendum?
28. An Opiata nunquam reſolvunt & quomodo?
29. Cur magni uſus in hydrope, œdemate, angina pituitoſa, paralyſi?

TRACTATUS OCTUAGESIMUS.

De Lenientibus.

I. Leniens medicamentum varias habet in medicina ſignificationes: 1. quod alvi excrementa emollit, & ſine multa perturbatione educit; 2. quod concretos in tumoribus humores reſolvit, tumoremque molliorem facit; 3. quod acre vellicans corrigit; 4. vel diluit *Temperans* dictum; 5. vel obvolvit; 6. quod mitigat dolores; 7. quod laxat ſolida. *Significatio varia.*

II. *Lenia* autem ſunt, quæ blanda ſeu miti ſua actione non multum perturbant corpus, quæ ergo duplicia: vel quæ parvam actionem exercent, uti omnia mollia; vel quæ ex claſſibus acriorum benigniſſima ſunt, aut parva quantitate adhibentur, uti lenia purgantia, vomitoria, ſtimulantia &c. *Lenia.*

III. Sub titulo itaque hoc ſola continentur medicamenta, quæ conſtant multa mucilagine, oleo blando, & liquore molli diluente, quibus, diluendo acre, compeſcitur dolor; laxando ſolida, minuitur tenſio ſolidorum & motus major, atque temperatur exæſtuans calor; ſuppeditando mucilaginem & blandum oleum, muniuntur latera ad tranſeuntem humorem acrem: quare in colico dolore, tam ex inflammatione, quam acri hærente in inteſtinis; in urinæ ardore & ſtranguria, vel a calculo, vel defectu muci, ſingultu, rigiditate, elaſticitate, inflammatione, excrementis induratis, combuſtione, abſceſſu, contuſione, terminthο, phygethlo, ſpina ventoſa, carbunculo, anchyloſi, cancro, rheumatiſmo, tuſſi, phthiſi, attritu, acrimonia, hæmorrhoidibus, aſpredine, luxatione, pſorophthalmia, angina, raucedine, hæmoptoe, empyemate, hernia, dyſenteria, hypercatharſi, fiſſuris, coryza, aſthmate, convulſione, trhachomate, impetigine adhibentur. *Uſus.*

IV. In humorum autem viſciditate, laxitate ſolidorum & inertia, corporibuſque frigidis augent malum. *Abuſus.*

V. Ex his patet *Corollaria.*

1. Quæ differentia inter lenia & lenientia.
2. Cur reſolventia ſæpe dicuntur lenientia?
3. Cur obvolventia ſimul ſunt lenia & lenientia?
4. Quomodo acre datum vel applicatum fit leniens?
5. An ſine diſcrimine lenia mucilaginoſa, gelatinoſa & oleoſa adhibenda?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATAS OCTUAGESIMUS PRIMUS.

De Abſtergentibus.

Definitio. I. Sordes ex ſemierofis & corruptis ſolidis, vel ex corruptis atque inſpiſſatis humoribus, vel denique ex alienis, natæ, partibus ſolidis viventibus adhæreſcentes, per medicamenta *Abſtergentia* dicta a ſanis ſeparantur, atque e corpore expelluntur.

Mundificans & ejus uſus. II. Ita pars a ſordibus liberata *pura* dicitur vel *mundificata*, quare hæc eadem mutato nomine *mundificantia* dicuntur, maxime ſi id fiat in partibus, quæ oculis contueri poſſunt, & quando ſordes alienæ adhærent cuti; nam purgantia inteſtinorum melius ad alvum ducentia referuntur. Adhibentur ſæpe, ut nitor cuti concilietur, uti Coſmetica in papulis, furfuratione, rhagadibus, aſpredine, ſquamulis adhærentibus, maculis, gutta roſacea, fine variolarum, & combuſtione: ſæpe oleoſis & pinguibus primo partes ſunt emolliendæ.

Varia genera abſtergentium. III. Variis modis detergentur ſordes: 1. Abſterſione lintei carpti, ablutione, vel alia actione chirurgica, uti abſciſſione, evulſione, quandoque combuſtione; 2. Ope medicamenti Cauſtici vel corrodentis; 3. Aucto motu vitali ſolidorum, & impetu humorum interno, ſordes depellente; 4. Applicatione menſtrui ſolventis; 5. Quandoque adſtringendo laxata ſolida; 6. Denique variæ partes, alia abſtergentia exigentes, eorum numerum augent, quorum operationes cum multum diſcrepent, diſtinctis titulis proponenda.

Abluens. IV. Simpliciſſimus modus abſtergendi, ſi excipiamus operationes ceteras chirurgicas, fit *ablutione* externa, vel *dilutione* interna, per medicamenta liquida, tenuia, ſaponacea, in ſputo vel pure tenaci abſceſſus, empyematis, atque ulceris; acri viſcido intricato; ſolidis ſiccioribus, humoribuſque concretis, lentore; fæcibus in inteſtinis induratis; ſordibus cuti adhærentibus; pruritu; eſchara; aurium, oris & faucium ſorditate; aſpretudine; cruſtis variolarum & ſimilibus.

Corrodens. V. Quandoque adhærentes ſordes tam tenaces ſunt, ut non niſi *Corrodentibus lenioribus*, vel etiam *fortioribus*, a ſanis & vivis partibus ſeparari poſſint: uti in lichene, ulceribus venereis & ſordidis, ſcabie, impetigine, elephantiaſi; cirone, vitiligine, anthrace, furunculo, tumoribus folliculoſis, fiſtula, multiſque aliis cutis morbis.

Stimulans. VI. Quia motu vitali interno depellendæ ſunt ſordes, hic ſi deficiat, ne nimis diu adhærcant, *ſtimulantia abſtergentia* interna & externa ſunt adhibenda: uti in humorum viſciditate, ſolidorum inertia, motu ſolidorum languido, ulcere frigido ſordido, eſchara ſphaceli, vitiligine, lentigine, partibus ſcarificatis, ulcere ex gelu relicto, Cirone, abſceſſu, & ulcere vetuſto, in œdematoſis, valida contuſione, morphæa, malo mortuo.

Calefaciens. VII. Idem fere præſtant, quæ majorem caloris ſenſum in nobis excitant; quare, ſi ſimul ſigna minoris motus vitalis, ſolidorum inertia, frigoris ſenſus, humorum viſciditas, adſint, adhibentur: uti in cachecticis, cacochymicis, œdematoſis, acido laborantibus, cruditate humorum oppletis, tumoribus frigidis glandularum, eſchara diu adhærente, ulceribus ſordidis vetuſtis, malo mortuo, vitiligine.

Roborans. VIII. Si autem ſolida laxiora ſint, & magis langueant, quam ut poſſint depellere adhærentes viſciditates, adhibenda ſunt roborantia, uti in capitis ſorditie capillorum regenerationem impediente, acrimonia acida, & cruditate humorum.

Diſcutiens. IX. Parum a præcedentibus (6. 7. 8.) diſtant, quæ ſimul abſtergunt & diſcutiunt: ſolvunt hæc ſtagnantes humores, atque excitato majori ſimul motu, inviſibiliter educunt ſolutos humores; quare in viſciditate, tumoribus œdematoſis frigidis, glandularum multis morbis adhibentur.

Adſtringens. X. Requiritur non raro ad depurationem, ut ſolida laxa adſtringantur, ſimulque

que calor major tali in parte temperetur ; uti in oris , gingivarum & faucium ulceribus, puſtulis, pruritu, ſerpigine, lichene, ophthalmia, bothore circa oculos, ſi poſt depurationem ſpectemus hæmorrhagiam : in ulceribus malignis, putridis, cancroſis horum uſus excellit.

Conſolidans. XI. Dum in mundificando verſamur, ſæpe ulcera, fiſtulæ, vel abſceſſus ſordibus obſceſſa ad conſolidationem ſimul deducenda, per balſamica, adſtringentia, & vulneraria dicta, quæ ſimul abſtergunt ; uti in dyſenteria diuturniore ex inteſtinorum ulcere, vulnere & ulcere externo & interno, empyemate, hæmorrhoidibus, contuſione, combuſtione, congelatione, ægylope, rhyade, hypopyo, multiſque aliis oculorum morbis, narium polypo & ozœna, auris malo odore, ulceribus pudendorum, fluore albo, gonorrhœa.

Antiſepticum. XII. Sordes putredine autem imprægnatæ antiſeptica abſtergentia exigunt, quæ vel præſentem putredinem emendant, vel natam exſtinguunt; ita in gangræna, ſphacelo, eſchara, parte congelata, vel valide combuſta, maculis, lentigine, oris, narium, auriumque fœtore, dentium corruptione, gingivarum eroſione, ulceribus ſcorbuticis male olentibus, carie oſſis, multa viſciditate ſubnigra linguæ vel aliis partibus adhærente, eliguntur pro neceſſitate ex calefacientibus, refrigerantibus, acidis, condientibus.

Antipueticum. XIII. Si ob puris nimiam tenacitatem ulcera, abſceſſus, fiſtulæ, vel vulnera depurari nequeunt, eligenda abſtergentia, quæ quam maxime pus reſolvunt & educunt, tam interna, quam externa.

Pectorale. XIV. Quia in empyemate idem faciendum eſt, ut eo liberius per ſputum vel urinam educatur collectum pus e cavo pectoris, omnia fere antipuetica quoque præſcribuntur in empyemate, ulcere & vomica pulmonis, quando vocantur *Pectoralia:* hic autem titulus ampliorem habet ſignificationem, nam ſputum quoque tenax in aſthmaticis eſt abſtergendum & educendum, ſæpeque tuſſis excitanda eſt, ut lentus humor educatur, quare *abſtergentia pectoralia* varia ſunt, in phthiſi, aſthmate, tuſſi, ſputo tenaci, quare pectoralium horum materies medica varia.

Diureticum. XV. Multa quoque ex iiſdem morbis urinæ opitulantur ; ſed vero alia inter *Diuretica* abſtergentia magis appropriata ſunt, ad abſtergendum viarum urinæ mucum & pus, conſolidanda earum partium ulcera, urinam in œdematoſis & cachecticis ſuppreſſam reſerandam, gonorrhœam & leucorrhœam depurandam.

Uterinum. XVI. Non multum diſtant ab his diureticis, quæ medentur uteri morbis, *Uterina* inde dicta, in menſium ſuppreſſione, depurandis pudendis a materia viſcida tenaci.

Purgans. XVII. Quæ autem inteſtinorum morbos curant, ex aliis omnino medicamentis componuntur; neque hæc omnia ſunt eadem, multum enim differt, an excrementa ſola, materieſque viſcida ex inteſtinis ſit educenda, an vero ſimul alii inteſtinorum morbi curandi ſint, hæc tamen omnia debent ſimul alvum laxare, ut ſint *abſtergentia purgantia*.

Hepaticum. XVIII. Quæ ſaponacitate nitroſa, amara, bilis viſciditatem reſolvunt., *Abſtergentia hepatica* dicta, adhibentur in ictero, cachexia & leucophlegmatia : alvum laxare ſolent, blande reſolvere ſimulque diluere & refrigerare, aut calefacere.

Aperiens. XIX. Si humores tenaciores ita obturant vaſa, ut liber tranſitus ſit interceptus, hi abſtergentibus ſoluti meatus reſerant ; talia autem medicamenta dicuntur *Abſtergentia aperientia:* ingens ergo horum eſt numerus, & operatio varia, in chloroſi, menſibus ſuppreſſis, bilis viſciditate, multis glandularum morbis, tumoribus frigidis, urina ſuppreſſa, cruditate & cacochymia humorum, meſenterii & inteſtinorum infarctione, dyſpnœa, aſthmate humido.

Sapo. XX. Maxima ſaponaceorum virtus quia in abſtergendo exercetur, ita ut per abſtergentia ſæpe intelligamus ſapones, & viciſſim, omnium optime ſapones in titulo hoc explicandi ſunt. Per *Saponem* autem intelligimus talia menſtrua, quo-

rum

Digitized by Google

rum interventu oleoſa, reſinoſa, glutinoſa, & pinguia aquoſis miſcibilia redduntur, quam ſocietatem antea renuebant.

Sapo alcalinus fixus. XXI. Varia ſunt medicamenta, quæ ad ſapones referuntur. Ex oleo expreſſo fixo, cum ſale alcalino fixo, uti ſapo niger, & ſapo Venetus; quandoque loco olei ſumitur pinguedo animalium, (conf. T. XXXVIII. 26.). Hi ſapones adhibentur in acrimonia acida, auſtera, cruda, craſſitudine humorum, viſciditate, cacochymia, & cachexia, motu languido, œdemate, meſenterii obſtructione, viſciditate inteſtinorum & ventriculi, appetitu abolito, & malacia, vermibus in primis viis, lienteria ex obſtructis lacteorum oſculis a glutinoſo, ulceribus & abſceſſu ſordido frigido, eſchara: horum acerrima eſcharotica ſunt, maculas, furfures, excreſcentias conſumunt; mera quoque ſalia fixa (T. XXXVIII. tt. ad t5.) huc pertinent.

Sapo alcalinus volatilis. XXII. Ex oleo fixo cum ſale volatili, vel oleo volatili cum ſale fixo ſemivolatilis ſæpe conficitur; aut ex ſapone alcalino ſpiritibus fermentatis diluto, denique ſuccis vegetabilium acribus, penetrantiorem virtutem habet: quare in doloribus frigidis catarrhoſis, tam externe, quam interne, anodyna ſunt; diſcutiunt tumores frigidos, aquoſos, œdematoſos; obſtructiones ex viſcido reſerant, paralyſi, & torpori medentur; dolores arthriticos compeſcunt; motum languidiorem ſolidorum excitant; ſtagnantes humores concitant; in leuce, vitiligine, malo mortuo, vitam parti reddunt: mitiora horum egregie expectorant & aſthmaticis opitulantur.

Saponacea varia plantarum. XXIII. In plantis quoque aliud genus ſaponis invenitur, conſtans ſale neutro ſaponaceo, oleo vegetabili miſto, uti *olera* (T. LXXIX. t7.) alia *amara frigida lacteſcentia*; alia autem ſaponacea magis calefacientia ſunt & amara (T. LXXIX. 18.), inſtar bilis animalium, ex oleo ſemivolatili & ſale alcalino abſtergente, quandoque in his urens obſervatur vis: horum ergo uſus ex ſimplicium deſcriptione petendus.

Sapo aceſcens. XXIV. Magna copia plantarum continet ſuccum acidum vel aceſcentem ſaponaceum, ex oleo vegetabili, multo liquore & ſale ſaponaceo fixo acido; ut ſucci fructuum horæorum bene maturorum acido-dulcium: ad hanc quoque claſſem pertinet ſal tartareus acidus, tartarus vitriolatus, ſucci vegetabiles concreti, mel, manna, ſaccharum, Rob, ſapa, defrutum, gelatina ſucci vegetabilis, ſyrupus & ſimilia. Hæc ſolvunt lentorem, attenuant ſanguinem, laxant ſolida, minuunt motum & calorem, laxant alvum; rancorem emendant, bilis viſciditatem ſolvunt, optima ſtomachica, & ad nauſeam & nidoroſum ructum emendandum, ſi ex corrupta tenaci bile orriantur.

Emolliens. XXV. Non raro in concretionibus induratis, craſſis, tenacibus, partes pinguibus oleoſis emolliendæ ſunt, antequam per abſtergentia, modificantia aliquid effici poteſt.

Corollaria. XXVI. Ex dictis patent

1. Ex qua materia generantur ſordes in vulneribus & ulceribus.
2. Cur vulnus vel ulcus diutius aeri nudo expoſitum ſordes contrahit?
3. Num pellicula albida, ablata epidermide, apparens in parte combuſta, ſit ſordida, & an abſtergenda?
4. An non abſtergentia in actualia & potentialia poſſunt dividi?
5. Quo reſpectu idem medicamentum dicitur abſtergens & mundificans?
6. Quomodo corrodens fieri poteſt abſtergens?
7. Num ſtimulantia abſtergendo agunt in ſordes vel partem viventem ſubjectam?
8. Quomodo adſtringentia majorem facientia cohæſionem poſſunt abſtergere ſordes?
6. Cur vitriolum, ærugo, ſimiliaque adſtringentia in regionibus fervidioribus optima ulcerum depurantia?
10. Quando ſapones aceſcentes, & quando alcaleſcentes fiunt ſtomachica?

t1.

Digitized by Google

11. Cur ſapones optima abſtergentia?
12. An mel & ſaccharum obvolvit, an abſtergit?
13. Quid faciunt emollientia ad abſterſionem?

TRACTATUS OCTOGESIMUS SECUNDUS.

De Aperientibus.

Definitio.

I. QUæ impeditum per vaſa tranſitum expediunt, ut iterum liber fiat fluxus, *Aperientia* dicuntur, *Deoppilantia* & *Deobſtruentia*; hoc ſi fiat in vaſis circulantibus, *ἐκφρακτικά*; ſed in vaſis excretoriis, ſeu oſculis evacuantibus, potius *ἀναςομωτικά* appellantur.

Aperientia varia ſunt.

II. Ut variis modis hic intercipitur tranſitus, ita multum differunt aperientia, quare opus obſtructionis cauſas perſequi, quæ ſpecialiora exigunt aperientia.

Obſtructionis cauſæ generales.

III. In nobis viventibus, vel perpetuus, vel reciprocus, vel certo tempore rediens motus habetur per omnes canales, & ora vaſorum; quare obſtructionis cauſæ ad tres redigi poſſunt claſſes: 1. quæ pertinent ad canalem vel meatum; 2. quæ ad transfluentem liquorem; 3. quæ ad utraque ſimul.

1. Compreſſio, elongatio, & contorſio.

IV. Omnes canales, ſi excipiuntur oſſei, ſunt compreſſiles & dilatabiles, elongari & intorqueri poſſunt, quare a preſſione, tam externa, quam interna, ſive cauſa premens in nos, vel noſtrum corpus viciſſim in eam agit, interna canalis cavitas minui, ex figura cylindrica mutari, vel integre comprimi poteſt. Tales comprimentes cauſæ, ſive ſint tumores duri vel molles, vel liquor effuſus in cavis, ſive hærens in vaſis, ea dilatans, niſi tollantur, tranſitus liquorum reſtitui nequit. Quod quoque ſtatuendum in cauſis protendentibus & intorquentibus.

Impletio vaſculorum lateralium.

V. Omnia etiam vaſa in ſuis lateribus componuntur ex aliis vaſculis minoribus, quæ iterum ex aliis exilioribus, uſque ad omnium minimum vaſculum ſimplex, ex membrana ſimpliciſſima factum: dilatatio horum minuit ſemper majoris vaſis capacitatem. Quæ deplent hæc dilatata vaſcula, aperientia ſunt.

Villorum in lateribus contractio.

VI. Latera quoque dictorum vaſorum ex villis componuntur, in quibus viget ſemper contractilitas, motuſque vitalis, & fortius agunt ob cauſam ſtimulantem; quæ omnia magis agentia canalem arctant, & ſæpe claudunt, per aperientia referandum.

Curatur.

VII. Contractilitas hæc aucta (T. IX.) laxantia (T. LIX.) exigit; humectationem (T. LXII.) exſiccatorum, fotum tepidum humidum poſt calorem adurentem; lenem evocationem gelu per nivem, aquam frigidam, dein tepidam; ablationem & ablutionem adſtringentium; lentam & blandam extenſionem, ſi villi hi nimis diu ſibi commiſſi fuere.

Spaſmus villorum.

VIII. Motus vitalis reciproce agens, ſi commutetur in motum *tonicum*, ſiſtit non raro transfluxurum liquorem, ut experiuntur colici, hyſterici, & hypochondriaci, epileptici, vel qui ſubito ab animi pathemate corripiuntur: in quo caſu antiſpaſmodica nervina fiunt aperientia.

A ſtimulo

IX. Hic quoque motus a *ſtimulo* agitatus frequentiſſime in perpetuam contractionem commutatur, qua omnis tranſitus per eum canalem intercipitur, cujus curatio ex ſpaſmi titulo (T. XXX.) petenda.

Nuditate laterum.

X. In canalibus majoribus ad interna latera quædam invenitur *mucago oblinens*, ut facilis eſſet liquoris tranſitus, & laterum munimentum: hoc ſi deficiat gluten, vel ſi ſit alienatum in liquorem minus lubricum, non ſolum ob minorem canalis lubricitatem, ſed etiam ob majorem conſtrictionem quæ naſcitur attactu tranſeuntium villos nudos, frequentiſſime ſiſtitur transfluxus, quemadmodum experimur in deglutitione difficiliore & ſtranguria. Aperientia in his ex mucilaginoſis, gelatinoſis & lubricantibus conſtare debent.

Coalitus.

XI. Ad hanc claſſem denique conferre poſſumus *coalitum* canalis in exitu, quemadmodum in imperforatis ſeu atretis virginibus, ano, præputio, ore coali-

 to,

Digitized by Google

to, quando ſectio chirurgica, corrodens, vel ſpontanea ruptio, aperientia fiunt.

2. Vitia liquorum. XII. Sine vaſorum vitio liquores tranſfluentes (3. n. 2.) multis modis tranſitum remorantur, vel integre ſuffocant. Nam 1. ex *mutata figura* particularum globoſa in aliam figuram angulosam manente in ea liquoris particula, eadem materiæ quantitate; 2. ex *magnitudine aucta* (T. XLV. 2 ad 16.); 3. ex *concretione* plurimorum in maſſulas majores (T. XLII.); & 4. ex majore *adhærendi potentia* inter ipſas partes & cum lateribus vaſorum, quam eſt actio circulatoria, propellens & divellens has partes. His obſtruuntur vaſa & meatus, variis aperientibus referandi, uti ex *craſſitudine* (T. XLIII.), *lentore* (T. XLI.), & *viſciditate* (T. XL.) conſtat. Denique *Humor crudus* (T. XXXIX.) conſtans figuris vaſorum non adaptatis ad hanc claſſem reduci poteſt. Quænam in his omnibus ſint aperientia, in allegatis locis videri poſſunt, & ex adjunctis effectibus perſpici poteſt, quænam cauſa obſtructionem faciat.

3. Utrorumque, ut Errore loci. XIII. Ad ultimam partem diviſionis (3. n. 3.) pertinet 1. *Error loci*, ſeu quando partes liquorum, quæ in nobis non omnes ſunt ejuſdem magnitudinis, intrarunt vaſa aliena, per quorum extremitates permeare nequeunt: uti globulorum rubrorum in arterias lymphaticas, ſeroſorum in minores arterias, quam quæ in ſtatu ſano globulos ſeroſos reciperent, introitus; an vero in minoribus vaſculis talis fiat error, veriſimile eſt, ſed viſu hucuſque non detectum. In tali obſtructione aperientia ſunt, quæ minuunt a tergo impetum, ut ita repelli poſſint partes in vaſa majora: quemadmodum ſunt venæ ſectio, purgans refrigerans, diluentia & refrigerantia medicamenta.

Minori impetu. XIV. *Minor motus*, ſive concipiatur in partibus firmis, ſive fluentibus, ſubſiſtere facit humores. Ut enim promoveatur liquor, qui fluit ſecundum latera, motum attritu retardantia, cauſa pellens requiritur a tergo, quæ omnes has poteſt ſuperare reſiſtentias. Languidior igitur actio firmarum partium (T. XXI.) brevi tempore ſtagnare facit humores. Ita liquores quoque minori impetu (T. L. latera vaſorum diſtendentes efficiunt, ut vix quidquam agere poſſint villi ad propellendos hos humores. In utroque caſu ſtimulantia, roborantia, aromatica, ſpirituoſa, calefacientia fiunt aperientia.

Obſtipatio. XV. Denique huc pertinent cauſæ externæ meatus obſtipantes, oſculis vaſculorum tenacitate ſua ita adhærentes, ut effluxum inhibeant; & tunc quam maxime, ſi ſimul aliquam vim adſtrictoriam poſſident. In hujuſmodi obſtructione abluentia, ſaponacea, abſtergentia, depurantia, lixivioſa fiunt aperientia.

Corollaria. XVI. Ex dictis ſequuntur.

1. An impeditus motus cauſa, an effectus obſtructionis?
2. Humor effuſus in cava corporis quomodo obſtruere poteſt?
3. An plethora diſtendens vaſa nequit eſſe cauſa obſtructionis?
4. Cur luxatum vel fractum os ſtatim reponendum?
5. An non ſuffocata circulatio quandoque in tenuitate humorum laborantibus, ſi latera vaſorum fiunt nuda?
6. Quomodo curant mucilaginoſa urinæ ſuppreſſionem?
7. Cur clyſma oleoſum, mucilaginoſum, ſine admiſtis purgantibus, ſæpe alvum conſtipatam laxat?
8. Cur multi homines difficultate deglutiendi laborantes, poſt potum aſſumtum, facilius deglutiunt?
9. Unde tanta anxietas poſt longum jejunium, ſi modica quantitas alimentorum deglutitur?
10. Quomodo venæ ſectio, & purgans, aliaque evacuantia ſine ſtimulo, poſſunt dici aperientia?
11. An refrigerans nequit fieri aperiens, ſi minuit impetum?
12. An aperientia ſemper debent aucto motu vaſa aperire?
13. Cur quandoque ſicca, quandoque humida, aperiunt?
14. Cur frictio nonnullos tumores diſcutit, alios autem magis obſtruit?

15. Quo-

Digitized by Google

15. Quomodo externa corporis depuratio, & capillorum tonſura inſenſibilem perſpirationem promovet?

16. An frictio ad cutem cum pannis aſperis non poteſt promovere exhalationem?

TRACTATUS OCTOGESIMUS TERTIUS.

De Moventibus.

Deſinitio motus. I. Quid ſit motus in rebus mechanicis, a Phyſicis exponitur; in noſtro autem corpore vivente duplex eſt: alter, qui ſequitur leges generales omnium corporum motorum; alter vero quibuſdam in rebus a priori recedit, quamdiu vivit homo: hunc motum explicatum invenies in Exercitatione noſtra *de Motu vitali*.

Movens quid? II. Omnia Medicamenta, & medendi methodus, quæ utrumque hunc motum celeriorem, vel magis agentem faciunt, *Moventia* poſſunt appellari; hæc in triplici ſtatu adhibentur: 1. in tardiori ſeu languidiori motu, ſeu in perfecta ſtagnatione; 2. in medioeri motu; 3. in corpore, quod habet motum celeriorem aut vehementiorem: ex quibus patet, idem medicamentum movens conducere & nocere poſſe, & quam maxime, quum moventibus nonnulli morbi in deterius ruant.

Motus localis & inteſtinus. III. Præter generales motuum leges, in corpore vivente duplicem motum deſcribunt auctores: 1. *Inteſtinum*, uti putredinis, effervescentiæ, fermentationis, ſed quoniam de his alibi agitur, ad hunc titulum non referendum; 2. *Localem*, quem vocant *Circulationem*, quæcunque ad hunc motum pertinent, in hoc Tractatu perpendenda.

Moventia generalia, & ſpecialia. IV. Exponemus primo medicamenta totam circulationem augentia, quæ moventia proprie dicuntur, quo etiam pertinerent *Stimulantia*, & *Calefacientia*, de quibus vero in ſequentibus, ne ob multitudinem fieret confuſio. Dein agendum de moventibus ſpecialioribus, uti ſunt *Revellentia*, *Derivantia*, *Attrahentia*, *Rubefacientia*, *Frictio*, *Cucurbitulæ*, *Fonticuli*, *Setacea*, *Veſicantia*.

Roborans motum auget. V. Augent motum, quæ in fibris generant majorem potentiam conſtringendi, uti *Roborantia*, quæ augent villorum contractilitatem, non vero ſimul compeſcunt eorum motum vitalem, quemadmodum fit a quibuſdam adſtringentibus. Si ponatur æqualis ſpirituum influxus cum augmento roboris, potentia movendi quoque augetur (T. LVIII.).

Uſus horum generalis. VI. Duobus his junctis prævenitur ſpontanea ingeſtorum & cunctorum humorum corruptela, eaque nata vel ſubigitur, vel expellitur; promovetur vaſculorum abſorbentium potentia; ſpiritus puriores generantur, & ad organa ſenſuum copioſius derivantur; prævenitur viſcidi generatio, &, ſi natum ſit, diſſolvitur; oſcula evacuantia laxata potentius ſe conſtringunt; ſtagnantes humores exagitantur, protruduntur & diſcutiuntur; ſolida flaccida aceurtantur, inertia moventur; humores omnes ab actione corporis perfectius præparantur; quiete attenuati compinguntur, gravioreſque fiunt; adhærentes ſordes excutiuntur; corporis naturalis calor augetur.

Specialis. VII. Quare in acrimonia acida, cruda; cardialgia ex corruptis humoribus in ventriculo; capitis, lumborum, renum, aliarumque partium dolore; & arthritide ex ſpontanea illorum acrimonia; flatibus murmuribuſque inteſtinorum; mobilitate ſolidorum; convulſione hyſterica; palpitatione; horrore; & febre cacochymica excellunt: promovendo abſorptionem alvum fluentem in debilitatis ſiſtunt; diſcutiunt tumores hydropicos: medentur amauroſi, pareſi, ſurditati, apoplexiæ, animi deliquio, perinfirmis, maniæ, catalepſi, incubo, ſpirituum defectu laborantibus, tremori: magnum quoque auxilium ferunt viſcido oppletis, quod potentiori motu diſſolvunt, & in naturalem craſſitudinem commutant; ita

anginam aquoſam, tumores œdematoſos, leucophlegmatiam ſanant: neque ullis medicamentis melius compeſcitur ptyaliſmus, ſudor colliquativus, alvi fluxus diuturnior, gonorrhœa, leucorrhœa, diabetes infantum, menſium profluvium, aliæque ſanguinis emanationes per laxata oſcula, quam his: multumque præſtant in ſolidorum laxitate, inertia, herniis, procidentiis, hydropicis educta aqua, podagra, aliorumque morborum debilitate relicta, aphthis diu petmanentibus, mania poſt diuturniores febres intermittentes, vel multam evacuationem, rachitide, ulceribus ſordidis frigidis, aliiſque morbis frigidis, chloroſi, cachexia, febre cacochymica, luxatione ex leviſſima cauſa, phthiſi nervoſa, varicibus, multiſque uteri morbis: tandem magnum auxilium præbent ventriculi morbis, apepſiæ, anorexiæ, languori, frigiditati; & multas obſtructiones reſerant in glandulis, uti ſunt tumores frigidi, ſcrophuloſi; ipſi ſcorbuto non leve præbent auxilium, quum ſine ſpontanea corruptela vix in nobis generatur.

Cautelæ. VIII. Quamvis ad multos morbos curandos adhibeantur, non expedit, in nimia tenuitate & aucta evacuatione, protinus a validioribus incipere, ne nimis extrudantur liquores: neque in ſolidorum fragilitate & debilitate, ne diſrumpantur vaſa; neque in viſcido ob metum ſuffocandæ circulationis; neque in frigore febrili, quia ſubſequens calor omnia deſtrueret; neque in febre hectica, doloribuſque ab humore acri tenui, cum ſæpe intolerabilem dolorem inferant. Denique nocent omnibus morbis ex motu aucto.

Reſolventia. IX. Multa inter *Reſolventia* ſunt, quæ ſolo motu aucto humores tenuiores faciunt: quorum effectus præſtantiſſimus, fere in omnibus morbis præcedentibus, & quorum modus operandi ex Reſolventibus (T. LXXIX.) intelligi poteſt.

Frictio. X. Inter moventia partem aliquam ſpecialem *Frictio*, gr. τρίψις, omnium ſimpliciſſimum modum movendi humores & partes firmas exponit: eſt enim actio mechanica, qua alterne magis & minus quædam pars comprimitur ſucceſſive; vel ſervat ſemper eandem directionem, vel facit alternum oppoſitum curſum & directionem motus. Simpliciter adhibetur a Medicis, vel una cum quibuſdam medicamentis ſtimulantibus calefacientibuſve, vel ſimul applicato calore inſtituitur, quare tunc ex adjunctis his fricationis uſus eſt exponendus.

Effectus generales. XI. Motum alternum 1. inducunt frictiones partibus firmis, ſine majori ſpirituum in villos iſtos influxu; 2. contentos liquores ex eo loco pellunt, ſpatiumque minus preſſum dein relinquunt affluxuro; 3. majori impetu urgent liquorem verſus eam partem, quo tendit directio frictionis; 4. ſi fiant itu & reditu in vaſis valvulis carentibus, tantum impediunt, quantum promovent fluxum; 5. in vaſis vero valvulis inſtructis fluxum promovent ſecundum ſitum valvularum; 6. ſed repetitæ frictiones, verſus eundem locum, promovent eo verſus directionem & impetum liquoris; 7. ſtagnantibus in eo loco liquoribus vel tardius motis, majorem motum conciliant; 8. concretis ex ſtagnatione & minori motu fluorem conciliant & eos reſolvunt; 9. liquorum partes, figuræ alienæ, vaſorum figuræ internæ magis appropriatas faciunt. 10. cruda aſſimilant, viſcida reſolvunt, tenuiora compingunt, lentorem magis condenſant; 11. pellunt partes majores in anguſtiora vaſa; 12. majori impetu ruere faciunt liquorem ad eam partem; 13. derivant aliunde impetum; 14. partem tandem rubedine ſuffundunt; 15. ceſſantibus frictionibus major motus & calor relinquitur in parte; 16. laxata ſolida roborant; 17. inertia commovent; 18. frigori medentur; 19. depellunt vel diſcutiunt frigidos tumores.

Effectus ſpeciales. XII. Qui hos effectus mechanice contemplatur, eum latere nequit, multis in morbis admodum prodeſſe frictiones, cum vel ſine ſtimulantibus: uti in animi deliquio; obſtructionibus meſenterii, omenti, hepatis, lienis, hydrope; œdemate, leucophlegmatia, paralyſi, prohibita perſpiratione, tumoribus frigidis; viſcido; inertia, laxitate & humiditate ſolidorum; multis morbis chronicis; acrimonia acida; cruditate humorum, arthritide vaga; morbis frigidis; hydropis, podagræ, aliorumque morborum prophylaxi; pareſi, ſcorbuto; beriberi; ventris

infat-

infarctione; rachitide, & infinitis aliis morbis.

Cautelæ.

XIII. Eædem fere cautelæ obſervandæ, quæ ſuperius de roborantibus moventibus (8) recenſitæ ſunt: id autem boni præſtant, quod motum faciant vix ſine ullo ſpirituum diſpendio, quod in motu muſculari non fit, & quod ſemper operentur, quod a ſtimulantibus non ita eſt exſpectandum.

Rubefaciens.

XIV. Qualis frictione mechanica in cute producitur rubedo, talis quoque infertur medicamentis *Rubefacientibus*, quæ græc. φοινιγμοὶ dicuntur, per excitatum motum a ſtimulo, ut patebit (T. LXXXIV.): nam motus in villis irritamento concitatus, ſive vocatur acre, ſive σιναπισμὸς, ſive δρώπαξ ſeu *picatio* ex applicato medicamento, pellit ſanguinem rubrum in principia arteriarum lymphaticarum, quo pars rubedine & quodam tumore ſuffunditur.

In quo differt a frictionibus.

XV. Frictiones autem nihil heterogenei admiſcent liquoribus iſtius loci, & pro lubitu augeri, minui & omitti omnino poſſunt, atque in vaſis inertibus omni motu vitali privatis, poſſunt tamen concitare motum: rubeſacientia vero ſæpe aliena admiſcent liquoribus, & poſt ablationem non raro aliquid relinquunt alieni, quod quandoque ne quidem abluendo auferri poteſt, atque in cadaveribus nihil, in inertibus ſolidis vix aliquid efficiunt. Ut igitur fiat electio, perſpiciendum, an rubefaciens debeat continuare motum, an potuerint inertia ſolida in motum concitare, & denique an non quædam ſit alia virtus in rubefaciente, quæ in eo morbo vel proſit vel noceat.

Effectus.

XVI. Quoniam omnes effectus ex frictionibus (11. & 12.) intelligi poſſunt, non erit opus repetere.

Veſicantia.

XVII. Quæ acria, ut fecerunt Arabes, corpori applicata lympham eliciunt, & ſub epidermide a cute elevata eam colligunt, vel ea tandem eroſa lympham ex denudata cute effluere faciunt, dicuntur *Veſicantia* & *Veſicatoria*: quamvis multa purgantia hydragoga, uti jalapa, talem quoque exerceant virtutem, cantharides tamen præ omnibus merentur, ut veſicantia propterea *Dicantharides* dicta fuere.

A quibus differunt.

XVIII. Quoniam veſicantium effectus differunt a rubeſacientium & frictionum productis (excitant enim veſicantia, ſine multo ſæpe dolore, exigua rubedine partis, veſiculam ichoroſam), præter motum generalem concitatum, aliquid ſpeciale faciunt.

Operatio duplex.

XIX. Quare ad binas operationes attendere oportet, ad generalem ſc. qua agunt moventia, & ſpecialem, quæ in ſolis veſicantibus obſervatur.

Effectus ſpeciales cantharidum.

XX. A pulvere *Cantharidum* ſanguini miſto, primum aliquantulum ſanguis concreſcit, dein vero reſolvitur in liquamen plumbeum, ſubnigrum, ichoroſum. Cantharides applicatæ primo veſiculam ichoroſam elevant, cum quadam rubedine in ambitu & calore; diutius retentæ cutem ſubjectam, in cruſtam ſubnigram ichorem fundentem, corrodunt. Nimis ingeſtæ, ut alia venena, vomitum & nauſeam concitant; multum ſalivæ viſcidæ effunditur, caput titubat, & præ ceteris afficitur; ſitis ingens cum lingua arida; delirium, convulſioneſque accedunt; dein renes & veſica patiuntur, urina copioſe funditur, abraditur mucus harum partium, non raro merus ſanguis emittitur, & exulcerantur urinæ viæ.

In quibus morbis adhibenda.

XXI. Ex perſpectis his experimentis facile eſt dijudicare, quando *Veſicantia* ſint adhibenda, nam virtute ſtimulante generali non multum differunt a rubefacientibus. Sed ſpecifica natura, qua reſolvunt viſcidum, in concretionibus pituitoſis, œdematoſis, hydropicis, apoplexia, morbis ſoporoſis, amauroſi, ſurditate ex tali cauſa natis, multa præſtant. Quia alliciunt humores & educunt, in catarrhoſis, capite dolentibus a cruda acri lympha, dolore iſchiadico, odontalgia, fluxu humorum ad oculos, ſtigmatibus nigris ex combuſtione relictis, conducunt; aut quando ad aliquam partem derivatio eſt facienda humoris acris, minime bilioſi vel inflammatorii. Et quoniam præprimis urinam fundunt, adhibenda ſunt morbis frigidis, humidis, laxis & frigidis, qui copioſiorem urinæ evacuationem exigunt, uti in ſputo tenaci, aſthmate.

XXII.

Digitized by Google

In quibus vitanda. XXII. Nocent vero morbis cum majori circulatione, calore corporis, colliquatione pinguedinis, ſiccitate inflammatoria: quare in hujuſmodi delirantibus, comatoſis, apoplecticis, atrophia, tabe, febre hectica & colliquativa laborantibus noxia ſunt, præprimis ſi adeſt lingua arida, & ſitis intenſa. In mictu cruento, ardore urinæ ob muci uretræ abraſionem vel defectum, morbum augent. Hydropicis applicata, ulcera dyſepulotica, & non raro gangrænoſa generant.

Curatio in abuſu. XXIII. Quoniam in perverſo uſu medicamentorum non raro Medici prudentioris auxilium expetunt, ſcire oportet, quomodo mala, ex veſicantibus nata, ſint tollenda. Si externe pateat, pars abluenda liquore molli, & applicandum mel roſarum; vel ſi nimis ſæviat, diluenti admiſceri poteſt tantillum ſacchari Saturni. Virus cantharidum humoribus miſtum temperatur multa dilutione aquoſi, & ingeſtione lactis; infringitur acidis.

Cucurbitulæ. XXIV. Liquores ab omni parte æqualiter preſſi, in eo loco quieſcere videntur, ſed ſi a quacunque parte tollitur cauſa premens, eo majori impetu eo verſus ruunt, quo cauſæ prementes validius operantur: ita agunt *Cucurbitulæ* & *Suctiones*, auferendo preſſionem aeris incumbentis in aliquam partem, contentos in eo loco liquores, & qui eo fluere poſſunt, alliciunt. Quare cucurbitarum actio eſt mechanica, qua conſtat, omnes liquores fluere verſus partem eam, ubi eſt minor preſſio.

Omnes liquores alliciunt. XXV. Cum ſit lex generalis omnibus liquoribus competens, nonnulli inepte adſtruere conantur ſpeciales elici liquores. Aliqua tamen eſt ſtatuenda differentia in faciliori & difficiliori acceſſu; qui enim mobiliſſimi ſunt, tenues & parum adhærentes partibus firmis, & qui per patentiora ire poſſunt vaſa, prius accedunt; dein alii craſſiores, tenaciores, partibus firmis adhærentes tenaciter, & qui per anguſtiſſimos canales tranare debent, tardius accedunt ad partem minus preſſam; alii vero omnino non attrahuntur, quorum nempe cohæſio eſt major, quam eſt trahens potentia.

Cum & ſine ſcarificatione. XXVI. Sive premens aer auferatur antlia pneumatica, ſive ſuctione alia, ſive accenſione flammæ aerem primo rarefaciente, qui dein frigefactus attrahit partem cucurbitulæ annexam, effectus operationis idem eſt, niſi quod flamma videatur truculentior. Verum in effectu differt, ſi pars ſcarificetur, vel integra maneat, cum in parte integra ſoli tenuiſſimi tranſmittantur, ſed in ſcarificatis etiam craſſiſſimi.

Quid fiat in parte. XXVII. Pars, poſt operationem ſuctionis & cucurbitæ, tumet, rubet, dolet, ſæpe tranſudat humor, &, ſi ſcarificata fuit, non raro impetu erumpit ſanguis. Urgentur itaque omnes liquores, in arteriis, venis, lymphaticis, excretoriis glandularum, cryptis, aliiſque interſtitiis, vel & in nervis hærentes, verſus partem minus preſſam confluere & quandoque effluere. Quamvis curſus liquorum, in venis cruentis & lymphaticis, ſit oppoſitus, huc verſus tamen determinatur, niſi obſtent valvulæ: eadem quoque actione ampliantur vaſa.

Uſus. XXVIII. Adhibendi ſcopus eſt, ex adjacentibus partibus attrahere & ſæpe evacuare humorem, atque ex partibus remotioribus verſus hanc partem dirigere fluxum. Quatenus dolore vel tumore aliquid præſtant, id ex natura ſtimuli eſt deducendum. Conveniunt ergo in morſu canis rabidi, vel aliorum animalium venenatorum, quæ applicatione virulentiæ inquinant, quamdiu virus huic parti adjacet: in doloribus ex acri tenui humore vellicante, uti catarrho iſchiadico, arthritide, pleuritide lymphatica, odontalgia, otalgia ex fluxionibus: ſi deſideratur evacuatio cum ſtimulo: vel elevatio, puta cartilaginis enſiformis, eſt facienda.

Cui parti applicanda cucurbitula. XXIX. Omnibus corporis partibus externis applicari poſſunt. Si evacuatio ſit facienda, quantum fieri poteſt prope applicandæ. Si autem derivatio eſt facienda, obſervandæ ſunt leges metaſtaſis (¶. XVII. 29. ad 34.). Hinc ventri applicant in colico, coxis in iſchiadico, temporibus in cœcitate, vertici in epilepſia, pone aures in aurium dolore: ſed etiam ad crura, in angina, aſthmate, pleu-

Digitized by Google

pleuritide, menſibuſque ſuppreſſis, ut fiat derivatio.

Fonticulum & ſetaceum.

XXX. *Fonticuli* & *Setacea* artificioſa ſunt ulcera, quibus conantur Medici alienos humores educere; in effectu vix differunt ab aliis ulceribus; niſi quod in loco magis opportuno pro arbitrio excitari poſſint. Variis modis *Setacea* inſtituunt, ſufficit elevatam cutem acu filo ſerico, cera obducto, munita ita pertundere, ut filum trajectum relinquatur in apertura, quod in omni deligatione aliquantulum eſt protrahendum, &, ſi diu geſtandum, renovandum quandoque eſt. *Fonticulum* inſtituere cauterio actuali vel potentiali non eſt opus, prompte fieri poteſt elevatam cutem ſecundum longitudinem tranſverſe pertundendo, notato loco atramento, dein locum apertum ſervare globulo, cui, ſi requiritur, aliquid erodens admiſceri poteſt.

Ubi inſtituuntur, & eorum uſus.

XXXI. *Setacea* frequentiſſime in nuchis adhibentur, ad morbos capitis & oculorum; in ſcroto ad hydrocelen; raro in ventre ad eductionem aquæ aſciticorum. *Fonticuli* vero in brachiis ad tendinem deltoidis, in pedibus ſupra & infra genu, ubi commode ligatura ſuſtineri poſſunt, in loco decliviori. In hæmorrhoidibus, vel ulceribus ſuppreſſis, doloribus articulorum, minime vero podagricis, aut quando ulcus pedis in commodiorem locum eſt traducendum, adhibentur.

Attrahentia definiuntur.

XXXII. Dum ope medicamenti, vel alicujus auxilii, fluxus humorum magis determinatur quam antea ad eam partem, cui hoc medicamentum applicatur, talis actio vocatur *Attractio*, & medicamenta, quæ hoc faciunt, *Attrahentia*, *Attractiva*, Græcis ἑλκτικὰ & ἐπισπαστικά.

Duplex genus.

XXXIII. Duplex horum ſtatuitur genus, primum quod cunctos humores allicit, alterum quod ſpeciales eligit.

Subdiviſio in tres claſſes.

XXXIV. Generalia attrahentia diſcernuntur 1. in *vera Attrahentia*, uti cucurbitulæ (25.); 2. *Stimulantia* parti applicata, quæ frequentiſſime epiſpaſtica dicuntur; 3. in *Laxantia*.

Attrahentia mechanica.

XXXV. *Attrahentia mechanica* ſunt frictiones artificiales, cucurbitulæ, venæ ſectio, aliave evacuatio, quibus aufertur reſiſtentia fluxuro liquori, quare ad partem eam minus preſſam magis confluunt liquores, qui tunc dicuntur attrahi.

Stimulantia.

XXXVI. Quæ autem ad partem aliquam dirigunt humorum fluxum *ſtimulando*, a multis Medicis irridentur. Ea autem applicata villos iſtius partis exagitant, quibus contenti liquores alterne magis preſſi propelluntur, ſimili fere modo ut in frictionibus (11.): ſive enim propria contractione villorum, ſive externa preſſione, alterne pellatur contentus liquor, effectus in liquore idem eſt. Probare autem reſtat ſtimulo moveri villos (T. LXXXIV.). Hæc ſi ultra modum movent humores, in tali parte tumorem cum rubedine, calore, & dolore excitant, uti rubefacientia (14.): ſi autem exagitant ſtagnantes, lentos, frigidos, viſcidoſque humores, in vaſis laxis & inertibus ſtagnantes, illos non attrahunt, ſed diſcutiunt, & minuunt partis tumorem.

Laxantia.

XXXVII. Denique *Laxando* partes firmas attrahuntur ad eam partem liquores, quia minuitur ſuſtentaculum: ita attrahitur pus externe applicato cataplaſmate; fragmenta & aliena in corpore hærentia educuntur emplaſtro & unguento molli, præprimis cum pus in ambitu creatum educit noxium in corpore hærens; menſes provocantur ſedendo ſupra vaporem exhalantem aquæ calidæ; a capite trahuntur ad pedes, ſi quis fomento calido vel balneo foveat pedes.

Specifica.

XXXVIII. Quas magnis encomiis extollunt *ſpecificas virtutes attrahentes* venenum, in bufone, ſcorpione, carne canis rabidi, lapide ſerpentino, hepate lupi rabidi, multiſque aliis, non carent dubio: hæc enim juxta venenum poſita nullum indicium attractionis magneticæ præbent. Si vero operantur, extinguendo venenatam naturam, non ſunt atthraentia, ſed antidota, ſeu corrigentia. Quoniam omnia hæc experimentis non ſatis ſunt comprobata, ſatius eſt omittere, ne vera curatio eorum morborum intercipiatur.

Obſervanda in his.

XXXIX. In his attendendum, num motus ſimul ſit adaugendus, an minuendus, antequam laxans vel ſtimulans applicatur. In electione partis ad has regulas

las reſpicere debemus : 1. ut fiat a parte interiore ad exteriorem ; 2. a parte magis principi ad minus principem ; 3. a parte ſuperiore ad inferiorem ; 4. ad loca ea, quæ translationem materiæ ex affecto recipere poſſunt cum minori periculo (T. XVII. 30. ad 33.) ; denique 5. in morbo, qui talem attractionem admittit.

Revellentia definiuntur. XL. Ab attrahentibus non multum diſtant *Revellentia* ſeu *Revulſoria* dicta : ſupponunt hæc in corpore impetum verſus aliquam partem, ex quo aliquod periculum imminet, eumque moderantur, & ad aliam partem magis dirigunt.

Derivantia. XLI. Denique ſequuntur *Derivantia* ſeu *Derivativa* : horum uſus omnino exolevit poſt inventam circulationem, ſed hac inventione horum operationem comprobari reor.

1. Sanguis e cordis ventriculo ſiniſtro preſſus æquali potentia urget in omne arteriarum ramos.

2. Qui rami hunc fluxum magis adjuvant, ii majorem copiam ejecti ſanguinis recipiunt.

3. Quorum ramorum reſiſtentia in finibus eſt minor, eorum recepta quantitas ex communi trunco erit major.

4. Sanguis præcedens in arteria & vena remoram ponit fluxuro ſanguini, præcedentis ab alia cauſa propulſio, vel ablatio per evacuationem, detrahendo reſiſtentiam, facit in eum ramum plus influere, quam ante ablatam vel minutam remoram.

5. Dum per aliquem ramum, ex communi trunco provenientem, augetur influentis quantitas, tantum detrahitur de quantitate reliquorum ramorum ex eodem trunco provenientium.

6. Cum ita plus recipitur ab eo ramo, aliquid intrat eum ramum, quod non intraſſet antea.

7. Fit ergo derivatio, ſeu ſanguis, qui antea per proprium vas iviſſet, nunc intrat hunc ramum minus reſiſtentem.

8. Quia omnes rami ex eadem aorta oriuntur, ad varias partes derivari poteſt ſanguis fluens.

Horum cauſa. XLII. Cauſæ derivantes ſunt. 1. quæ augent fluxum per ramos arteriæ aliquos, ut frictio attrahens ſtimulanſque, motus quivis arteriæ major ; 2. ablatio ſuſtentaculi, ut attrahens, laxans, evacuatio reſiſtentis.

Corollaria. XLIII. Ex dictis ſequuntur.

1. Motum augeri poſſe majori robore contractilitatis.

2. Moventia primo ſolvere viſcidum & crudum, dein compingere.

3. Moventia compingere, non vero attenuare lentorem.

4. Motu alterno conſtringente & relaxante magis reſolvi obſtructiones, quam majori liquoris impetu in concretum.

5. Ad motum localem humorum requiri naturalem contractilitatam in villis, liberum & ſatis copioſum ſpirituum influxum ; liquorum rransfluentium requiſitam quantitatem, & ad transfluendum aptitudinem, & denique vaſa aperta.

6. Cur veteres frictionibus non raro felicius curant morbos chronicos, quam nos medicamentis internis ſtimulantibus ?

7. Quando rubefacientia nihil efficiunt, cum tamen frictionis effectum ſortiuntur ?

8. An non a frictionibus, cum quibuſdam calefacientibus inſtitutis, omnia poſſumus expectare bona, quæ phœnigmis adſcribuntur ?

9. Cur comatoſis, delirantibus, & convulſis, veſicatoria mederi & nocere poſſunt ?

10. An ex ſola moventium theoria intelligi poteſt cantharidum operatio ?

11. Cui pleuritidi conveniunt veſicantia cruribus applicata, inflammatoriæ an catarrhoſæ ?

12. Cur

12. Cur proſunt veſicantia morbis pectoris, lædunt ſæpiſſime in morbis capitis?
13. An veſicantia malignitatem peſtilentialem educunt?
14. An Medicus peritus non debet ſcire, quomodo morbi curandi abuſu medicamentorum producti?
15. Cur acidum cantharidum antidoton.
16. An cucurbitulæ ſanguinem educunt ſolum in ambitu corporis hærentem, ſed venæ ſectio ex partibus internis?
17. An cucurbitulæ venenatum attrahunt vi magnetica?
18. Quomodo ſpicula impreſſa & oſſis fragmenta a medicamentis attrahuntur.
19. Cur attrahere per fomenta calida ad pedes in acutis inflammatoriis, & epiſpaſticis ſtimulantibus in multis morbis chronicis, conducit?
20. Quomodo attrahentia fiunt diſcutientia?
21. Cur poſt datum purgans in podagra quandoque oriuntur anxietates?
22. Cur purgans minuit ptyalyſmum & ſudores?
23. An in morbis criſin verſus cutem facientibus purgans dandum?
24. Cur cantharides magis valent in reſolvendo, quam alia ſtimulantia?

TRACTATUS OCTOGESIMUS QUARTUS.

De Stimulantibus.

I. IN viventibus hominibus *Motus* obſervatur duplex morboſus: unus qui fit alterna conſtrictione & relaxatione; alter in conſtrictione perſtat: hos *Clonicum* & *Tonicum* vocant. Medicamenta, quæ utrumque, vel alterutrum, ſua applicatione vel ingeſtione in villis motricibus, concitant, *Stimulantia* ſeu *Irritantia* dicuntur. *Definitio.*

II. Hæc autem cadaveri applicata nihil operantur, quare inſtigant cauſam, motum hunc utrumque efficientem; ſeu faciunt, ut ſpirituum influxus, quo peragitur in viventibus motus, fiat majori impetu in partem vellicatam, tam internam, quam externam: indeſinenter ſi fiat, fit Tonicus motus; alternatim autem influens, fit Clonicus. *Faciunt majorem ſpirituum influxum.*

III. A vellicatione hac ſi agitantur muſculi voluntati alias obtemperantes, fiunt *convulſiones* vel *ſpaſmi* involuntarii (T. XXX.): muſculi autem & villi motus vitalis hoc irritamento inſtigati, miras commotiones in corpore excitant, vix deſcribendas. Si enim fiat in excretoriis motus tonicus, ſiſtuntur excretiones omnes vel quædam; clonicus autem ingentem non raro facit evacuationem: in circulationis organis motum vel auget, vel perturbat, vel ſuffocat. De his omnibus infra amplius. *Agunt in utrumque motum.*

IV. Eſt igitur lex quædam generalis in nobis viventibus admittenda, ad quam pauci attenderunt, & multi, qui eam admittunt, motum vitalem denegant in omnibus partibus, ſine quo effectus omnes intelligi nequeunt, *omnes nempe partes mobiles in viventibus a ſtimulo in majorem motum & conſtrictionem adigi poſſe.* *Stimulantium lex generalis.*

V. *Stimulus* hic vel eſt purus *mechanicus*, vel alias inſuper poſſidet qualitates, quibus alia præterea naſcuntur in corpore vivente phænomena, quæ perperam ſtimulantibus adſcribuntur; quare non omnia ſtimulantia eundem effectum ſortiuntur: ita alumen plumoſum, pruritum intolerabilem, cantharides veſiculas excitant. *Stimulus mechanicus.*

VI. Purus etiam mechanicus ſtimulus levis gratum ſenſum, vel pruritum aut titillationem producit, major vero dolorem, rubedinem, tumorem, vel denique eſcharam generat. *Differt vehementia.*

VII. Idem irritamentum variis corporis partibus applicatum, varia producit, prout pars differentes exercet functiones magis minuſque ſentit, ad motum animalem, vel vitalem villos habet. *Applicatione partium.*

VIII. Ita ad *nervum ſentientem* applicata, pruritum & dolorem inferunt: ad *Ad nervos.*

Digitized by Google

nervum motus ſi applicentur, omnes muſculi & villi motrices agitantur, vel motu tonico, vel clonico, vel perturbato: in *nervorum involucra* agentia, ut duram piamque matrem, omnium ſpirituum, per canaliculos nervoſos hoc involucro coercitos, motum vel perturbant, vel rapidiſſimo ſæpe fluxu iſtos exagitant. Si ſit *nervus ſolitarius*, iſtius partis functiones miris modis turbantur, & ſæpe ſimul alias partes, ex eodem ganglio nervos accipientes afficiunt, quandoque totum corpus conſentit.

Ad varias partes. IX. Externe bulbo *oculi* adhærens ſtimulans, præter dolorem & generalia phænomena (6.), copioſas lachrymas prolicit; in *naribus* ſternutamenta, & muci ſtillicidium; in *ore* ptyaliſmum; in *faucibus* nauſeam, in *ventriculo* cardialgiam, vel nauſeam & vomitum; in *inteſtinis* colicam paſſionem & alvi fluxum; in *inteſtino recto* teneſmum; in *renibus* nephritidem, urinæ ſuppreſſionem & profluvium; in *veſica* & *uretra* micturitionem; in *aſpera arteria* tuſſim: in *pulmonibus* aſthma: in *corde* palpitationes & motum inordinatum; in *arteriis* omnibus utplurimum validam circulationem; in ramo ſingulari omnia ſigna inflammationis; in *organis ſecretoriis* & *excretoriis* ſecretiones auget, ſiſtit, perturbat, & miros inſolitos non raro liquores producit.

Nuditas pertinet ad ſtimulum. X. Non ſemper eſt opus quæramus in liquoribus vel applicatis aliquid acre ſtimulans, cum partes denudatæ, ſeu muco naturali privatæ, a mitiſſimis fere eodem modo agitentur, ut aliæ munitæ ab acribus: ita abraſio muci œſophagi dolorificam reddit deglutitionem & quandoque non poſſibilem; abraſio muci inteſtinorum dyſenteriam & teneſmum; uretræ ſtraguriam; aſperæ arteriæ tuſſim; arteriarum concitatam circulationem.

Effectus generales. XI. Cum differant ſtimulantium effectus: 1. ſi faciant motum vel contractilitatem; 2. ſi ad varias corporis partes applicentur; 3. ſi pura ſint vel aliis virtutibus juncta; 4. ſi magis aut minus agant; impoſſibile mihi videtur omnia in compendium redigere certo ordine, quæ a ſtimulantibus producuntur, tam in ſanitate, quam morbo.

Ex aucta circulatione. XII. Quantum tamen fieri potuit, quodam ordine ſequentia collegi. 1. *Stimulantia augendo circulationem* hoc boni præſtant: acidum ſpontaneum ſubigunt & expellunt; animi deliquio correptos reſuſcitant; crudum concoquunt & expellunt; augent perſpirationem & ſudorem; catarrhos corrigunt; chachexiam curant; craſſos & viſcidos humores reſolvunt; languidiorem circulationem excitant; doloribus frigidis medentur; febrem hecticam ex ſpontanea corruptela tollunt: in parte gangrænoſa, vel quæ ſphacelari incipit ex defectu virium, vitam reſuſcitant; obſtructiones, ex crudis vel viſcidis humoribus vel defectu circulationis, reſerant; icterum, ex bile viſcida inerti, diſparere faciunt; leviorem maſſam compingunt; menſes & lochia, ſuppreſſa ob deficientem impulſum, provocant; valetudini ex morbis relictæ medentur, virus peſtilentiale volatile expellunt; perverſam nutritionem in rachitide præveniunt; renum dolores, poſt longiorem quietem natos ſine calculi præſentia, abigunt; ſpirituum defectum utcunque ſupplent.

Ex aucto motu in quibuſdam vitiis. XIII. Stimulantia etiam, exagitando motum *quarundam fibrarum motricium*, ſtagnantes, in quibuſdam vaſculis laxioribus & inertibus, liquores inde depellunt; diſcutiunt tumores frigidos pituitoſos, œdematoſos: adjuvant humorum abſorptionem, & ita ſiſtunt alvi profluvium in lienteria; partis exhalationem adjuvant, & humidiora ſolida ſiccant; reſolvunt lenta viſcida, concreta; apoplecticos & ſoporoſos ex pituita incumbente reſuſcitant, viſus obnubilationem & amauroſin curant, ſi vel viſcidum comprimit nervum opticum, vel capſula nervi ſit iners; cephalalgiæ gravativæ medentur; convulſiones ex acri crudo compeſcunt; appetitum deletum & coctionem tardiorem ventriculi reſtituunt; hydrocelen, hydrocephalum, anginam aquoſam, alioſque tumores aquoſos, diſcutiunt; chloroſi laborantibus vividum colorem reſtituunt; calorem revocant parti, & medentur frigiditati; effluxum humorum ob nimis inertia vaſa compeſcunt, quare ſæpe gonorrhœam & fluorem album curant; multos morbos cutaneos, ex ſtagnantibus

ibidem

Digitized by Google

ibidem humoribus natos, auferunt; in paralyſi & pareſi excellunt, atque in omnibus morbis ex languidiori motu; ulcera ſordida, frigida depurant; ventriculi cruditati, languori, & frigiditati ſuccurrunt; materiem morbi ad interiora pulſam revocant; atque aliunde attrahunt.

XIV. Utut multa bona præſtent ſtimulantia, non tamen omni in morbo conducunt: ſæpe enim majore tenſione & impetu rumpuntur fibræ & vaſa, dolores, Eryſipelas, inflammationes, tumores dolentes, convulſiones, ſingultum, vomitum & evacuationes alias enormes producunt; vires exhauriunt; ſpiritus conſumunt; in frigore febris data, intolerabilem calorem, fere omnia deſtruentem, generant; & multa alia mala inferunt, in morbis ſi adhibentur, qui ab aucto motu vel condenſato ſanguine dependent. *Noxa.*

XV. Superius (§. 5.) diximus, ſtimulantia quoque multum differre, ſi aliam adjunctam virtutem habeant: verum omnia perſequi, quæ ad hunc titulum pertinent, nimis longum foret; quare quædam adjungam, ex quibus reliqua poſſunt intelligi. Huc pertinent *Acria* fere omnia, *aromatica*, *ſpirituoſa*, *volatilia*, *vulnerantia*, *rubefacientia*, *ſales*, *fuſtigatio cum urticis*, *frictio cum alumine plumoſo*, *flagella*, *titillationes*, *ſinapiſmi*, *dropax*, *odores graviores*, *ſapones acres*, *calor urens*, *pilorum evulſio*, *digitorum intorſio*, omnia fere, quæ *dolorem inferunt*, *inſecta acria*, vel *partes animalium acres*, ut ſtercora, urinæ, bilis, caſtoreum, zibetha, moſchus. *Stimulus ſpecialis.*

XVI. *Plantæ acres volatiles aromaticæ* omnem fere ſuam ſtimulantem vim continent in *oleo*, quod elotione frequenti, & expoſitione ad aerem apertum, fere omnem virtutem amittit, ſine vix ulla ponderis diminutione: quare virtus aromatica non eſt ipſum oleum deſtillatum, ſed id exiguum, quod evolavit. Hoc autem cum oleoſo retinaculo corpori applicatum vel ingeſtum ſtimulat, movet, calefacit, & ſi multum eſt, urit: ſpeciales autem virtutes ex deſcriptione ipſius plantæ petendæ. *Olea aromatica deſtillata.*

XVII. Omnes plantæ hujuſmodi virtutibus præditæ, nunquam vaſe aperto concoquendæ, ſed infundendæ, vel earum deſtillatus liquor aut oleum adhibendum. Olea pura, quia fere omnia cauſtica ſunt, non danda, ſed ſaccharo, melle, ſyrupo, aut ovi vitello miſcibilia facienda aquoſis, ut largiori vehiculo temperetur urens virtus, tunc præſtantiſſima ſunt medicamina. *Cautelæ.*

XVIII. Excellunt tunc in omni languore virium, motu imbecilliore; viſciditate & cruditate humorum; refrigeratis calorem reſuſcitant; cum ſalibus volatilibus miſta perſpirabile & ſudores ducunt; cum vini ſpiritu diſcutiunt, & opitulantur doloribus frigidis; diſcutiuntque tumores frigidos. Reliqua ex ſpeciali virtute plantarum, & ex generali uſu ſtimulantium petenda. *Uſus.*

XIX. *Olea* autem *acria expreſſa* pauca ſunt, & minus præſtantia, utplurimum ad uſum externum inunguntur partibus refrigeratis, paralyticis, frigidis tumoribus affectis; vel ad muniendas partes contra gelu. *Olea acria expreſſa.*

XX. *Olea mitiſſima & pinguedines combuſtione fiunt acerrima*, empyreumate ignis vehementia vel putredine acquiſito, valide ſtimulant, calefaciunt; verum raro niſi ad externum uſum, ut olea acria expreſſa, adhibentur, tenaciſſime adhærent, & utplurimum fœtentia ſunt. *Olea acria combuſta.*

XXI. Ex deſcriptione ſtimuli omnino patet, cur veteres, ad excitandum motum, applicarint *Dropacem*, ſeu Dropaciſmum, quem vi avellebant, ut ſubſequeretur doloroſa avulſio, hinc Depilatorium, ſeu ψίλωθρον & πιλωτικὸν dictum, cum doloris excitatione in partibus capitis exterioribus, verum etiam interioribus, ob conſenſum, major concitetur motus. *Picatio.*

XXII. Ex eadem quoque ratione, *fuſtigatio* cum urticis, *flagella*, *pulſationes*, adhibebantur, & ut humores magis verſus eam partem traherentur; ita in ſcabie, herpete, aliiſque morbis cutaneis intropulſa ſanies ad cutem revocatur. *Fuſtigatio.*

XXIII. Ex dictis patent. *Corollaria.*

1. Cur inuſtione articuli cum mox a vellanugine, more veterum, lenitur podagricus dolor?

2. Cur applicant aceſcentia epiſpaſtica pedibus in deliramentis ex febre?

3. Cur ſtimulantia calefacientia pedibus applicanda in apoplexia, ſopore, & metaſtaſi materiæ morbi ad caput?

4. Quæ motus imbecillitas & paralyſis curatur applicatis veſicantibus, quæ debilior redditur?

5. Quomodo volatilia naribus admota in ſyncopticis motum reſuſcitant?

6. An volatilia & aromatica, ſuppeditando ſpiritus nervorum, augent vires?

7. Quis dolor capitis curatur, & quis intenditur, ſtimulantibus?

8. Cur nephriticorum dolor compeſcitur aromaticis ſtimulantibus, ſi in urina conſpiciuntur miculæ?

9. An in omni, & quanam ſpecie anginæ, ſtimulantia applicanda?

10. Cur poſt datum purgans quandoque anxietates generantur, ſine alvi evacuatione?

11. Cur exhibent & applicant ſtimulantia in podagra, vel alia materia retropulſa?

12. An ſtimulantia applicata non intrant?

13. An veterum fuſtigationes & Dropaces omnino repudianda?

TRACTATUS OCTOGESIMUS QUINTUS.

De Calefacientibus.

Definitio. I. QUæ medicamenta, quocunque modo, majorem in noſtro corpore calorem excitant, vel ſimilem ſenſum concitant, vocantur *Calefacientia*: adeo ut non ſit neceſſe ſemper, calefaciens verum calorem producat.

Actualia & potentialia. II. Quamvis *Calida* & *Calefacientia* a multis in uſu medico confunduntur, differt tamen operatio & effectus horum, cum Calida quædam curant, quæ a Calefacientibus in deterius ruunt.

Refrigerii ablatio. III. Ad hunc quoque titulum referuntur ea, quæ refrigerationis cauſam naturalem tollunt, ut veſtimenta, ſtragula, loca clauſa, aditum frigidi aeris intercipientia: quæ autem fiunt per hæc, ex calore actuali intelliguntur.

Calida quid faciant. IV. Calor paulo major quam eſt calor hominis ſani & quieſcentis, uſque ad coagulationis gradum, in nobis tenuiores facit omnes humores, ſolida laxat, promovet effluxum ſanguinis, auget putredinem, enervat ſolida, viſcidum meabile reddit, acrimoniæ actionem auget, & ejus expulſionem promovet, juvat operationem medicamentorum diluentium, abſtergentium & reſolventium, promovet perſpirationem.

Uſus. V. Multis in morbis juvat calor actu concitatus: ita lenit multis in locis dolores; tumores aquoſos frigidos diſcutit; materiem metaſtaſi ad interna pulſam evocat; in debilibus naturalem ſervat calorem; horrorem & rigorem minuit; eſcharæ lapſum promovet; conducit morbis oſſium, nervorum, pudendorum & pectoris; promovet ſuppurationem, menſes provocat.

Detrimentum. VI. Calor autem major nocet morbis bilioſis, putridis; variolis; hæmorrhagiis; partibus congelatis, obſtructis, quæ a calore non ſolvuntur; ſcirrho, ſi timetur futurus cancer; ventriculo laxiori, partibus laxatis & inertibus: partes continuato calore enervantur, ut poſtea majore cum moleſtia ferant ſolitum frigus.

Calor urens. VII. Calor urens ſemper nocet, quia omnia deſtruit: caſu prodeſt, ſi talis deſtructio requiritur (vid. T. LXIV.).

Calefacientia ſtimulantia. VIII. Augetur corporis calor ſemper a majori attritu partium firmarum ad ſe invicem, qui t. fit potentior aucto motu per *moventia* (T. LXXXIII.), & *ſtimulantia* (T. LXXXIV.). Hæc quamvis frigide adhibentur vel applicantur in parte quadam vel & toto corpore, calorem & ſenſum caloris excitant, quia motum vitalem languidiorem inſtigant, ut faciat velociorem attritum.

IX.

Digitized by Google

IX. Conveniunt igitur morbis ex motu languido, & frigidis, aut quando motus & calor major ad curationem requiritur: ut in œdemate; laxitate & inertia ſolidorum; frigiditate ventriculi; parciore perſpiratione; cruditate; cacochymia; chloroſi; acrimonia frigida; ſpontanea corruptione; apoplexia pituitoſa; morbis flatulentis; acido prædominante; rachitide, ſcorbuticorum horripulatione; ſphacelo ex virium defectu; debilitate relicta poſt copioſiores evacuationes, vel hydrope curato; metaſtaſi ad interiora; materia critica expulſioni præparata; peſtilentiali ſuſcepta virulentia; humiditate ſolidorum; viſciditate; menſibus ſuppreſſis ex defectu motus; paralyſi; pareſi; ſurditate; viſus imbecillitate ex tardiori ſpirituum influxu; capitis dolore diuturno; doloribus catarrhoſis flatulentis; odontalgia; tumoribus frigidis ſcrophuloſis; ſopore; animi deliquio; ulceribus ſordidis, frigidis, & multis aliis. *Uſus.*

X. Nocent autem in lentore phlogiſtico; febre acuta; ſiccitate; denſitate humorum; principio febrium, tam continuarum, quam intermittentium, variolarum, & quidem invaſionis tempore, quoniam actio horum non ſtatim ceſſat, cum ſolitus calor horum morborum ſponte oritur. *Detrimentum.*

XI. Augetur quoque calor 2. per potentiorem applicationem, uti fit ab exhibitis vel applicatis *Roborantibus* (T. LVIII.), atque adſtringentibus, quæ non ſuperant, aut ſuffocant motum in tali parte. *Calefacientia roborantia.*

XII. Horum uſus frequens, & multum præſtat in morbis chronicis, & fine acutorum, ſi homines diu manent infirmi: omnibus fere in morbis adhibentur, ut præcedentia (§. 9.), ſed quoniam horum operatio non exigit ſpirituum vitalium majorem influxum, vires, ab hoc medicamento excitatæ, non cadunt, ſi roborantium virtus evaneſcat, quemadmodum a multis ſtimulantibus. *Uſus.*

XIII. Utut morbis chronicis ſit panacea roborans, acutis autem inflammatoriis, omnibuſque morbis, ex majori motu, magnum damnum infert. *Detrimentum.*

XIV. Medicamenta vegetabilia ſuaveolentia, maxime odora, guſtu calida, & ſæpe grata, præprimis in calidis regionibus creſcentia, *Aromata* dicta, quæ conſtant oleo penetrantiſſimo ſeu ſpiritu fugaciſſimo, ab oleo plantæ tanquam retinaculo intricato, & quandoque ſale quodam, ſali alcalino volatili fere ſimili, corpori ingeſta vel applicata, a præcedentibus non multum differunt in uſu medico. *Aromatica.*

XV. Quoniam in ſingulis fere ſpecifica eſt virtus, & non omnia æquali energia calefaciunt, horum omnium uſus vix poteſt tradi, niſi ſigillatim exponantur. *Differentia.*

XVI. *Sale* ſuo ſingulari penetrante & volatili, atque *oleo* vel *ſpiritu aromatico* exſiccant, ſtimulant, calefaciunt, motum, perſpirationem & ſudorem augent, ſitim intendunt, appetitum erigunt, ſi modica adhibentur copia: ſed nimis ingeſta, nauſeam, vomitum, ructum, flatus, anxietatem, ardorem & alia mala inſtar venenorum excitant; externe fiunt rubefacientia, corrodentia & dolorem inferentia. *Uſus.*

XVII. Conveniunt igitur in inertia, laxitate, frigiditate, viſcido, debilitate virium, languido ſpirituum motu, acrimonia acida, colica flatulenta, inappetentia, dyſorexia, alvo profuſa ex laxitate, humiditate, leucophlegmatia, cruditate chronica, parciore perſpiratione, doloribus poſt partum & hyſtericorum, morbis ſenum, debilitate relicta a morbis. *In morbis.*

XVIII. Verum in omnibus morbis acutis, quamdiu corporis adeſt calor & ſiccitas, inflammatoriis, eryſipelatoſis & bilioſis noxia ſunt. Si autem nimius uſus quædam mala induxit, ea abiguntur ſubacidis, refrigerantibus, ſaponaceis, & alvi ductione ex ſimilibus. *Detrimentum & ejus medela.*

XIX. Fermentatio oleum fixum farinoſorum, ſuccorum horæorum, mellis, ſacchari & reliquorum in oleum volatile, flammam alens convertit (T. XXXVIII.), quamdiu aliis principiis miſtus manet liquor fermentatus, *vinum* vocatur; ſi autem detrahatur portio quædam diluentis liquoris, ut tranſcendens per deſtillationem *Vinoſa & ſpirituoſa.*

Digitized by Google

nem liquor, plus contineat olei, fermentatione attenuati, *ſpiritus* dicitur; ſed cum ab omnibus admiſtis ſit ſeparatus, ut totus liquor ex mero oleo fermentato conſtet, *alcohol* appellatur.

Alcoholis confectio. XX. Duobus modis oleum fermentatum a reliquis ſeparatur: 1. deſtillando, cum oleum fermentatum minori ignis gradu ebullit & attollitur, quam aqua; 2. additione ſalis, præprimis lixivioſi, qui in aqua, non vero in oleo attenuato ſolvitur, liquor igitur aquoſus proportionate gravior factus, dimittit oleum fermentatum ſeu alcohol, quod tunc ſupernatat.

Alcoholis virtus. XXI. Purum oleum fermentatum ſeu alcohol has virtutes præſtat: ſanguinem coagulat; partes firmas conſtringit & in callum convertit; eaſque primo ſtimulat, & ſenſum caloris præbet; putredinem coercet; exſiccat egregie; per accenſionem calorem excitat. Majori copia ingeſtum, ebrietatem inducit, & temulentiam.

Vini virtus. XXII. Vinum autem, reliquique liquores fermentati, eadem præſtant, ſed debilius; verum ob admiſta alia principia, quædam fiunt, quæ non veniunt ex natura ſpiritus, ſed ex ſpecifica indole admiſti.

Uſus bonus. XXIII. Multa bona præſtat vinum & ſpiritus vini in debilitatis; ex morbo vel ſenectute langueſcentibus, morbis frigidis; externe ad cohibendam putredinem, cicatricem indurandam, mitigationem doloris ex acrimonia cruda.

Abuſus. XXIV. Duplici modo præſtanti hoc liquore abutimur. 1. Si nimia copia aſſumatur, multa damna infert, ebrietatem, capitis dolorem, corporis debilitatem, citam ſenectutem, corpus tumidum, quaſi flatibus impletum. 2. Si adhibetur in morbo alieno, uti in omnibus morbis calidis, præprimis juvenum, hæmoptoe, aliiſque hæmorrhagiis; mobilitate laborantes, quamvis vinum calefaciat, ut ſpiritus ſingularis plantarum aromaticarum, minus tamen ſpirituoſa ferunt, quam aromatica.

Odorifera. XXV. Spiritus fermentati, ſpiritus plantarum, exhalans volatile ex animalibus, ſales alcalini volatiles, & acida volatilia, atque omnia, quæ facile permiſcentur aeri: ita ut in naribus ſpecialem ſenſum excitent, dicuntur *Odorifera*.

Uſus. XXVI. Partes intrantes nares & ad membranam pituitariam, atque nervum olfactorium, applicatæ, ſtimulo ſuo in his locis majorem motum concitant, quo inertia ſolida inſtigantur, torpidi ſpiritus commoventur: hac actione videmur novi ſpiritus & vires generari. Quare in lipothymia, apoplexia, ſoporoſis, viſu obſcuro, gravi auditu, ſenſuum ſtupore, viſciditate, humiditate & frigiditate cerebri, multa præſtant, modo hi morbi majori motu curabiles ſint.

Corollaria. XXVII. Ex dictis deduci poſſunt.

1. Cur actu calida reſolvunt, potentia autem augent inflammationem?
2. Cur in horrore febrium intermittentium calida curant, calefacientia nocent?
3. An caput ſemper cooperiendum, an detectum retinendum?
4. Quomodo veſtimenta & ſtragula augeant corporis calorem.
5. Quibus chronicorum debilitatæ vires ſunt erigendæ vel ſtimulantibus, vel roborantibus?
6. Cur deſtillando ſeparatur ſpiritus a reliquis vini principiis?
7. Cur repetita deſtillatione purius aſcendit alcohol?
8. Quæ differentia inter ſpiritum fermentatum & aromaticum?
9. An odorifera ſtimulando, vel ſuppeditando ſpiritus, vires debilitatas erigunt?

TRACTATUS OCTOGESIMUS SEXTUS.

De Motum Minuentibus.

In quibus partibus agunt. I. Quoniam corpus vivens duabus conſtat partibus, firma nempe & liquida, quæ motu agitantur, medicamenta motum minuentia, ad motum unius

vel alterius vel utriuſque ſimul poſſunt referri; ſed rarum eſt firmum vel fluens ſeorſim moveri, quare ad utraque ſimul debet reſpici.

II. In his vel motus major eſt compeſcendus, ne inde quædam fiant mala, vel mediocris eſt minuendus, ſi morbus præſens minorem motum exigit, uti ſæpe in hæmorrhagiis. *In motu majori & mediocri.*

III. Quia variis modis, laxando, humectando, evacuando, refrigerando & multis aliis, minuitur motus: & morbi diverſa exigunt motum minuentia, præcipua eorum delibabo. *Minuitur variis modis.*

IV. Quæ evacuando minuunt motum, uti *venæ ſectio*, *purgans* ſine ſtimulo, adhibentur in majore contractione ſolidorum, lentore phlogiſtico; inflammatione; febre ardente; contuſione valida; rheumatiſmo; ardore cum ſiccitate corporis; cerebri compreſſione; apoplexia & ſopore ex majori impetu vel copia ſanguinis in capite; ophthalmia; dolore cum pulſu accelerato duro; ſiti ex compactis humoribus; ſingultu morborum acutorum; alvo adſtricta cum calore; angina; capitis dolore pulſante; menſibus obſtructis ex cauſa externa, præprimis in robuſtis fœminis; hæmorrhagiis ſuppreſſis juvenum. *Evacuantia.*

V. *Anodyna*, *hypnotica*, & *narcotica*, compeſcendo oſcillationem, ſedando ſpirituum impetum, ab animi pathemate, vel irritatione productum, multa ſæpe præſtant: ſive enim acre pergit irritare, vel motus concitatus poſt ablatum acre continuatur, ab anodynis his compeſcitur. Conveniunt igitur in hypercatharſi; vomitu; dyſenteria; urinæ profluvio poſt abuſum diureticorum; nephritide; doloribus multis; conatu parturientium alieno; teneſmo; hæmorrhoidibus dolentibus; cancro; attritu; ichore rodente; convulſione remanente poſt ablatam cauſam irritantem. *Anodyna.*

VI. Acre ſtimulans materia tenaciore intricatum, ſi majorem motum excitat, & *Abſtergentibus* ſit ſublatum, compeſcitur motus major: ita nephritis ab acrimonia in tenaci muco ureterum; ventris dolor & cardialgia ex craſſo ſucco ventriculi & inteſtinorum; ſordities acris hærens in ulcere vel abſceſſu; abſtergentibus, quæ ſimul motum minuunt, optime curantur. *Abſtergentia.*

VII. Motus quam maxime compeſcitur laxantibus & humectantibus, quia partes firmæ his minus tenſæ fiunt, & humores compacti diluuntur: horum igitur uſus frequens in valida tenſione fibrarum, calore & ſiccitate totius & alicujus partis, inflammatione, febre ardente, combuſtione, contuſione, angina, pleuritide, excoriatione, rheumatiſmo, hæmorrhoidibus, robore contractilitatis, ſiti aucta & ſimilibus. *Laxantia & humectantia.*

VIII. Quæ una cum motus diminutione firmas partes adſtringunt, & liquores incraſſant, in omnibus hæmorrhagiis cum majori motu adhibentur & in hæmoptoe excellunt, eryſipelatoſis utiliter adhibentur, & bili tenui acri: horum uſus laudabilis in alvi fluxu humoris calidi corrupti fœtentis, tenuis; ſalivatione; diabete; ichore effluente cancri; ulceribus tenuem calidum humorem fundentibus; ſarcomate; narium polypo; thymio; aneuriſmate; oris ulceribus; ſiti in morbis putridis & bilioſis; cutis rubedine; gutta roſacea; jonthis; ſudamine; pruritu; multiſque aliis morbis cutaneis. *Adſtringentia & Incraſſentia.*

IX. Multa quoque medicamenta ſpecifica veluti qualitate motum temperant, uti frigefacientia, nitroſa, acida ſaponacea, & mineralia, terra catechu. Quies corporis & animi, tardiorem producit motum. *Multa alia.*

X. Motum hæc minuentia aperiunt obſtructa a lentore phlogiſtico aut impetu majori; tenues humores ex putredine calida incraſſant; cardiaca fiunt in putridis; ſudorem movent in morbis calidis. Sed in viſciditate, corruptione ſpontanea, morbis frigidis, vel ſi liquores effluant ex laxatis oſculis, ſummam ſæpe anxietatem inducunt. *Effectus generalis.*

XI. Motu arteriarum & villorum non raro ad aliquam partem dirigitur humorum fluxus, ille ſi per refrigerantia, adſtringentia, & motum minuentia topica compeſcitur, talia tunc dicuntur *Intercipientia*, quaſi in via retineretur fluens *Repellentia.*

Digitized by Google

ens liquor. Sed ſi ex loco aliquo per adſtringentia & refrigerantia urgeatur liquor ad alia loca, medicamenta hæc *Repellentia* & *Repercutientia* vocant. Quoniam illa externe adhibentur, ex quibus partibus ſi malus humor ad interiora pellitur, alienam metaſtaſin generant: ſed capiti applicantur non raro cum bono eventu.

Defenſiva. XII. Quia exiſtimabant veteres, ab omni parte confluere humores ad partem læſam, hunc fluxum conati ſunt prohibere applicatione Repellentium vel Intercipientium ſupra & infra eam partem, dein ab aliis ſupra partem ipſam, ne malignus humor eo conflueret, ex qua ratione ipſis *Defenſiva* dicta ſunt.

Queſtiones. XIII. 1. An defenſiva & repellentia partibus inflammatis applicanda?

2. An non in motu mediocri quandoque motus minuendus?

3. Cur Repellentia dolori podagrico, herpeti & ſcabiei utplurimum infelici eventu adhibentur?

4. An Defenſiva verum merentur nomen?

5. An Repellentium operatio contra leges circulationis?

TRACTATUS OCTOGESIMUS SEPTIMUS.

De Frigeſacientibus.

Definitio. I. QUæ medicamenta ingeſta vel applicata minuunt naturalem vel auctum corporis calorem, vel ſenſum frigoris producunt, *Frigeſacientia* ſeu *Refrigerantia* dicuntur, Græcis ψυκτικὰ & περιψυκτικά: hodie plerumque vocant ἀντιφλογιστικὰ ex oppoſita virtute agente.

Diviſio. II. Horum diſtinctio utiliſſima in *frigida Actualia* & *Potentialia*, quoniam operatio horum multum differt, uti conſtat ex iis, quæ diximus Tract. LI. 6. ad ea, quæ in hoc Titulo proponentur.

Vix differunt a Motum minuentibus. III. Quoniam toties in nobis minuitur calor, quoties compeſcitur motus, omnia in præcendenti Tractatu recenſita huc reduci poſſunt. Sed quia in frigefacientibus his raro unica virtus habetur, nonnulla delibabo, quæ cum Refrigeratione aliam ſimul virtutem exercent, ut ita magis diſtincte ſciri poſſit horum uſus in morbis.

Reſolventia. IV. Maxima virtus Antiphlogiſticorum in Reſolutione compactorum, & Refrigeratione obſervatur: quare excellunt in ſanguinis lentore; calore ſicco; ſiti ardentium; pulſu duro frequenti; urina rubra pauca; contuſione; combuſtione; rheumatiſmo, palpitatione ardentium, calore febris; pleuritide, nephritide, phrenitide, ſingultu acutorum; anxietate & debilitate febrili; ſopore ardentium; ventriculi & inteſtinorum inflammatione; angina vera; impetu ſanguinis majori ad caput vel alia viſcera.

Antiſeptica. V. Quia *Putredo* arcetur caloris diminutione, multa ex frigefacientibus morbis putridis adhibentur: frequens ergo horum uſus in febribus malignis; debilitate putridorum; ſiti moleſta; calore mordaci; anxietate; ſudore colliquativo fœtente; ſorditie ſubnigra; nauſea, vomitu, inappetentia & faſtidio; ructu amaro nidoroſo; inquietudine acutorum.

Antiſcorbutica. VI. Magni quoque uſus eſt, Antiſcorbutica in calefacientia & frigefacientia diſtinguere, cum in locis calidis & frigidis omnino hic morbus contraria exigit.

Multa alia Topica. VII. Hoc quoque in medicamentis topicis reliquis eſt obſervandum, quemadmodum in cephalicis, pectoralibus, ſtomachicis, nephriticis, uterinis, hepaticis & ſimilibus. Ita etiam Roborantia frigida vires reſtaurant in acutis, calida autem in chronicis.

Evacuantia. VIII. Neque hæc diſtinctio omittenda in purgantibus, diureticis, ſudoriferis, & emmenagogis, quoniam per contraria non procedit evacuatio, vel, ſi fiat, damnum inferunt.

Nitroſa. IX. Princeps medicamentum refrigerans & reſolvens lentorem eſt *nitrum*, vel

quæ

Digitized by Google

quæ multum nitri continent, uti ſucci fructuum refrigerantes, olea, & ſimilia, quoniam admiſtione ſua conciliat aquæ multo majorem frigoris gradum ad thermoſcopium, & ſanguinem concretum reſolvit. Si autem majori ignis calore mutetur in alcali fixum, ad præcedentes uſus ineptum evadit.

X. Ex dictis deducimus. *Corollaria.*

1. Quomodo multa reſolventia frigefaciant.
2. Quantum differant actu & potentia frigida.
3. Cur frigefaciens reſolvens Inflammationi, ſed adſtringens Eryſipelati, & acrimoniæ bilioſæ conducat.
4. Cur multa frigefacientia ſint antiſeptica.
5. Quomodo refrigeret nitrum, dum tamen ex cryſtallorum figura videatur irritare.

TRACTATUS OCTOGESIMUS OCTAVUS.

De Salivantibus & Apophlegmatizantibus.

I. Liquor tenuis fere aquoſus, ſed ſaponaceus, glandulis ſalivalibus, & forſan etiam extremitatibus arteriarum & nervorum, a ſanguine ſecretus, in cavum oris depoſitus, vocatur *Saliva*. *Saliva quid.*

II. Si ſana ſit, eſt pellucida, tenuis, inſulſa, inodora, ſaponacea, eluens veſtigia auri de lapide Lydio; conquaſſata valde ſpumans, & bullulas diutiſſime ſervans; copioſior & tenuior in eſurientibus; ſervata aliquamdiu in quiete deponit materiem albicantem tenaciorem; conſtat ex multa aqua, pauco oleo, ſalis, & terræ; non effervеſcit cum acidis aut alcalicis; Mercurium figit ſeu exſtinguit; cum liquore Saturni in lacteum colorem abit & plumbum præcipitat: paſtæ farinoſæ & ſyrupo miſta fermentationem promovet; oleoſa pinguia glutinoſa alimentorum miſcet ad faciliorem digeſtionem; ſalina ſolvit, & ad nervos guſtatorios ducit, ut excitent ſaporem; deglutitionem adjuvat: in uſu medico ſordes abſtergit, oculis utilis inſtillata, tubercula & verrucas emollit, lichenes & ſcabiem mundificat. *Hujus natura & uſus.*

III. Copioſior ad os derivatur a nonnullis morbis, uti in quibuſdam animi pathematibus; alia evacuatione ſuppreſſa; humorum colliquatione; morbis oris & linguæ irritantibus; impedito reditu ſanguinis, præprimis per jugulares venas; laxitate & apertura oſculorum ſalivalium. *Copioſior ex morbis.*

IV. Medicamenta, quæ ſalivam proliciunt, *Sialagoga* dicta inveniuntur: 1. quæ irritando internas oris partes ſalivam ducunt, uti ſunt *Maſticatoria*; 2. quæ nauſeam creant, uti *Antimonialia*; 3. quæ applicatione ad glandulas ſalivales ſecretionem ſalivæ promovent; denique 4. quæ humores ſingulari modo ſolvunt, & ad glandulas ſalivales ducunt, uti *Jalappa*, *Mechoacanna*, ſed omnium maxime *Mercurialia*, quare de his primo agendum. *Ex medicamentis.*

V. Mercurius ſeu hydrargyrum metallum eſt liquidum; poſt aurum omnium ponderoſiſſimum; diviſibile in infinitum, ſemper tamen ſphærulas format; totum volatile; æquabiliter expanditur ad calorem; non adhæret partibus firmis, ut alii liquores: aerem tenaciſſime retinet; effervеſcit cum acidis; arcte ſe jungit auro; amittit fluorem terendo cum ſaliva, ſulphure, terebinthina; cum ſtanno vel plumbo fuſum facit amalgama, externe applicatus vel & ingeſtus ſalivationem excitat; quo copioſius adhæret ſal acidus, eo vehementior, & fit ſummum venenum; non aſcendit in tubulis capillaribus, ut alii liquores; columna 28. vel 29. pollicum in æquilibrio eſt cum aere externo premente; omnibus inſectis toxicum. *Argentum vivum.*

VI. Ut ptyaliſmus excitetur per Mercurium, Mercurius dulcis ad drachm. ſs. quotidie partitis vicibus, vel Mercurius præcipitatus albus ad gr. iij. vel v. aliquoties repetenda, eſt aſſumendus, præprimis ſub forma boli vel pilulæ, ne ad- *Salivatio per Mercurium.*

 hæ-

Digitized by Google

hæreat dentibus, donec ptyaliſmus incipiat, dein minuenda doſis, ut in modica ſalivatione continuetur: reliqui modi, ut fumigatio cum Cinnabari, inunctio cum Mercurio crudo unguentis miſto, & exhibitio Mercurii præcipitati rubri, vel Turbith, vel aliorum fortiorum ex Mercurio præparatorum, minus tuto adhibentur. Æthiops minus certo ſalivationem excitat.

Præparatio. VII. Ut rite procedat ſalivatio, depurandæ primæ viæ purgante Mercuriali, dein aliquamdiu implendum corpus decoctis reſolventibus.

Excitatio. VIII. In corpore ita præparato partitis vicibus Mercurius eſt applicandus vel exhibendus, donec halitus oris fœtere incipit, gingivæ intumeſcere, fauces ardere, dentes vacillare, ſputare frequentius, os ſaliva mucida plenum, febricula, ſtupor ſeu gravitas per totum corpus: tunc intra biduum vel triduum ſaliva copioſior effluere incipit. Continuandum in ſalivatione, donec morbi ſymptomata evaneſcant; hoc fit iiſdem medicamentis minori doſi exhibitis: ſi quotidie a libris duabus, ad quatuor ſpuant, ſufficit. Hoc tempore cavendum ab omni actuali frigore, & parce comedant, evitando omnia pinguia. Mala, quæ ex Mercurii abuſu oriuntur, poſt reliquum uſum Mercurii tradenda erunt.

Mercurii præparata. IX. Quia in variis Mercurii præparatis uſus differt, præcipuas præparationes delibabo.

Mercurius crudus. X. *Argentum vivum crudum*, vel extinctum cum ſaliva, terebinthina, ſulphure, ut *Æthiops mineralis*, raro ſalivationem excitat, ſed conducit in viſcido, ſcirrho, glandularum morbis, ſcabie, infectis cutaneis, ventris duritie, vermibus, meſenterii obſtructione, ſcabie, puſtulis, maculis rubris, lentigine, impetigine, cachexia, ulceribus ſordidis, menſibus obſtructis, gonorrhœa.

Dulcis. XI. *Mercurius Dulcis* ad gr. v. vel VIII. purgantibus miſtus multa præſtat, ſed quotidie partitis vicibus ad drachm. ſem. ſumtus Sialagogum; externe mitiſſimum cathareticum. Præſcribitur igitur in multis morbis ex obſtructione & viſciditate humorum, & morbis cutaneis: ita in leucorrhæa, Venerea lue, ſcabie, ulceribus, gonorrhœa, pruritu, cancro, ſcirrho, ſtrumis, ozœna, puſtulis, maculis rubris, infectis cutaneis, lumbricis, morbis glandularum, gutta roſacea, menſium obſtructione, cacochymia, leucophlegmatia, chloroſi, ſerpigine, herpete, paraphymoſi.

Præcipitatus albus. XII. *Mercurius præcipitatus albus* præcedenti paulo acrior, & citius minori doſi ſalivationem excitat, interne a gr. iij. ad v. datur; externe unguentis admiſcetur ad ſuperiores morbos quoque externos.

Præcipitatus ruber. XIII. *Mercurius præcipitatus ruber*, ob copioſius adhærens acidum, interne venenum eſt, vel nunquam ultra g. ij. dandus. Externe quoque adhibetur in dictis morbis, ſi ſimul aliquid ſit exedendum, vel ſi mitiora ob motus defectum parum valent.

Sublimatus corroſivus. XIV. *Mercurius ſublimatus corroſivus* ſi detur ad gr. j. necat hominem, quamvis agyrtæ eo conentur abigere febrem quartanam. Externe autem ſi aliquid ſubito ſit exedendum, aut ſordes tenaciſſime adhærentes abſtergendæ, adhibetur, ſed utplurimum dilutus, ut eſt *Aqua Divina Fernelii*; obſtinatiſſima ulcera & præcipuæ Venerea depurat.

Cautelæ. XV. 1. Quo plus acidi admiſtum eſt, eo vehementior.

2. Nocet nervis & eorum morbos producit nimius uſus, ut paralyſin, tremorem, vertiginem, amauroſin.

3. Corporis marcorem inducit.

4. Os & glandulas ſalivales præprimis aggreditur, ut fiat gingivarum eroſio, tumor faucium & capitis intumeſcentia, halitus fœtens.

5. Vix quidquam agit in oſſa.

6. Sanguinem facit tenuem & pallidum.

7. Acrior, vel paulo majori doſi exhibitus, alvum ducit, vomitum excitat, & interficit.

8. Purgantibus miſtus raro ſalivationem excitat, ſed promovet virtutem purgantem.

XVI.

Digitized by Google

Mercurii abuſus & curatio.

XVI. Mercurii præparata acriora, vel copioſius ingeſta ſi excitent *Vomitum*, is promovendus multa potione molli, dein compeſcendus tumultus *hypnoticis*.

Ad *Alvum* ruens Mercurius tormina, anxietates, & teneſmum inducit, ſæpe cum animi deliquio: compeſcendus impetus per interna *hypnotica* & ope clyſmatis injecta; atque directione ad cutem per *ſudoriſera mollia*.

Si nimis ruat ad caput, cavendum tunc ab omni frigore, determinandus impetus præprimis ad cutem *ſudoriferis*, vel ad alvum *lenioribus purgantibus*, omiſſo ulteriori Mercurii uſu.

Quando gingivæ & fauces nimis tument, præcedenti addenda *gargariſmata* & *collutiones;* nonnulli ſuadent aureum nummum retinere ore.

Apophlegmatizonta & eorum genera.

XVII. Quæ medicamenta promovent materiæ pituitoſæ evacuationem, ſive per os ſine tuſſi, ſive per nares, ἀποφλεγματίζοντα dicuntur: quæ mucum ex naribus proliciunt, ſunt vel *naſalia* vel *ſternutatoria*: quæ tenaces humores eliciunt dum maſticantur, *maſticatoria* dicuntur: ſi autem ducunt humorem ſalivoſum tenuem; *ſalivantia* appellantur.

Naſalia.

XVIII. *Naſalia* ſeu ἔῤῥινα ſunt omnia medicamenta, quæ naribus indantur, ſed quia frequentiſſime ad eliciendum mucum adhibentur, ea huc referenda exiſtimavi, reliqua vero ad varios narium morbos curanda in opportuniorem locum referenda: vel liquor naribus attrahitur ex vola manus: vel turunda indatur quandoque ex convoluta herba; vel fit ex radice naribus appropriata; vel pulvis groſſus attrahitur vel inflatur; aut odor volatilis recipitur ex ſalibus volatilibus & ſpirituoſis, vel fumus aut vapor aſſurgens attrahitur naribus.

Uſus generalis.

XIX. Horum uſus eſt ſtimulare pituitariam membranam & nervos olfactorios ſine ſubſequente ſternutatione (quare mitiora ſternutatoria huc pertinent), ut mucus copioſior educatur e naribus; moveatur dura mater languidior; ſuccus e dura matre ſecretus in encephalo hærens cerebrum aggravans per productiones duræ matris educatur; ſopitus motus ſpirituum ſuſcitetur, ſtagnantes humores in cerebro commoveantur; aquoſum diſcutiatur.

Specialis.

XX. Inde in hydrocephalo, viſciditate cerebri, apoplexia, catarrho, catalepſi, ſopore, viſus obſcuratione, ſurditate, paralyſi faciei, animi deliquio, cum minori periculo, quia minus movent quam ptarmica, adhibentur, quamvis uſus eorum minus frequens.

Cautelæ & Curatio.

XXI. Quamvis mitiora ſint, non carent periculo in narium hæmorrhagiis, apoplexia ſanguinea, nimia tenacitate viſcidi in cerebro hærente: ſi autem nimiam irritationem induxerint, ut ſternutatio curandum. (23.).

Sternutatio definitur.

XXII. Aer maximo inſpiratu, per motum muſcularem voluntarium, receptus, dein convulſiva quadam conſtrictione muſculorum thoracis & ventris compreſſus, vi pulſus magna in fauces, uvulam, tonſillas, velum platinum, narium cava, reliquoſque ſinus capitis, quos inveſtit membrana pituitaria, per nares & ſæpe os cum ſono aut ſibilo emiſſus, vocatur *Sternutamentum* & *Sternutatio*.

Cauſæ.

XXIII. Generatur ab omni irritatione ad membranam internam narium. 1. Mechanica, ut titillatio plumæ, vermiculi millepedis, evulſio vibriſſarum. 2. Odores acriores ſalium volatilium, ſpirituoſorum, multarum plantarum, frigus intenſum aeris, radii ſolares. 3. Materia acris, in naribus vel ſinibus evacuantibus nata. 4. Metaſtaſis humorum acrium huc verſus facta. 5. Medicamenta acria, ſternutatoria dicta, naribus attracta vel indita.

Effectus.

XXIV. Sternutamenti effectus varii. 1. Valida concuſſione aeris in membranam pituitariam & cava narium, emungitur, abſtergitur, & expellitur pituita ex his locis. 2. Eadem quoque concuſſione inferius ad baſin cranii, per cranii foramina urgetur cerebrum, ut contenta in fractura cranii extrudantur per aperturam. 3. Atque ſanguinem verſus cerebrum trudit, ut oculi & facies rubeant; quandoque vas ruptum, vel viſcidum nimis propulſum, cerebrum opprimit; quandoque viſcidum ſolubile ibidem hærens ſolvit, & excutit, & ſoporem diſcutit. 4. Pulmones vehementer concuſſi nonnunquam rumpuntur. 5. Valida a-

gitatio-

Digitized by Google

gitatione totius corporis partum extrudit, lochia ſtagnantia provocat & menſes tardiores, fragilitate vaſorum laborantibus & hydropicis facile fiunt ruptiones, & exhauriuntur vires.

Nimii curatio. XXV. Si nimis diu continuatur ſternutatio, vel frequentius fit, aut malum aliquod portendit, compeſcenda eſt ablutione narium *liquore molli*; inunctione narium *linimento molli*, aut attrahendo vaporem, ſi partes ſint denudatæ; in acrimonia interna narium, indenda & naribus attrahenda *antiſeptica*.

Maſticatoria apophlegmatizonta. XXVI. Tandem ad hunc titulum referuntur *Maſticatoria*, quæ inter maſticandum mucum & ſalivam copioſius proliciunt: quorum tunc uſus non multum differt a naſalibus & ſternutatoriis; ſed ad ſegniorem ſalivationem excitandam, odontalgiam curandam potentiora ſunt.

Varii generis. XXVII. Præter hoc genus multa quoque alia *maſticatoria* adhibentur, ad emendandum oris fœtorem; firmandas gingivas; depurandos dentes; leniendam faucium aſperitatem; ſedandam tuſſim; facilitandam deglutitionem; promovendam ſtomachi coctionem; leniendam & fallendam ſitim; humectandum os; roboranda in ore laxata.

Collutiones. XXVIII. Si vero *apophlegmatizonta* in forma liquida recipiuntur in os, vocantur Collutiones vel Gargariſmata: quæ quoque ex variis conficiuntur medicamentis, qualia oris morbus exigit.

Corollaria. XXIX. Ex præcedentibus facilis reſponſio ad ea, quæ ſequuntur.

1. An ſaliva ſana exſpuenda continuo?

2. An ſaliva ita præexiſtit in ſanguine, an conficitur glandulis ſalivalibus?

3. An ſaliva ex ventriculi vapore in ore condenſato? an per occultas vias ex cerebro? an per lymphatica delata? an per nervos?

4. Cur ſaliva copioſior inter maſticandum & ab irritatione oris?

5. Cur in anginoſis ptyaliſmus?

6. An Æthiops non ingreditur lactea vaſa, cum Mercurius crudus corpori applicatus ſalivationem excitat?

7. An argentum vivum ingeſtum nihil mali facit, cum in primis viis ab acido ſolvitur, & a ſaliva amittit fluorem?

8. An Mercurius ingerendus ad unciam integram, ut inteſtinorum nodum extricet;

9. Mercurius an ſolvit humores gravitate ſua?

10. Aurum an attrahit Mercurium ex corpore?

11. An Mercurius, vel ſalivatio a Mercurio excitata, curat luem Veneream?

12. An non abſtinentia alimentorum imperanda in luis Venereæ curatione per ſalivationem?

13. Cur macilenti & ſemel paſſi ſalivationem, difficulter iterum in ſalivationem adiguntur per Mercurium?

14. Cur Mercurius dulcis tenuiſſime in pollinem contritus potius ſalivationem, ſed ruditer comminutus potius alvi fluxum excitat?

15. An ſternutatoria non valent elicere humores ex encephalo?

16. Cur ſternutatio nocet hernioſis, hæmoptoicis & narium hæmorrhagiis obnoxiis?

17. Cur in principio febris contingens ſternutatio hæmorrhagiam præſagit?

18. Cur ſalutaris cum coctionis ſignis in acutis?

19. Quomodo ſingultus ſternutamento finitur?

20. Cur catarrhoſi frequenter ſternutant?

21. Cur gravidis non exhibenda ſternutatoria?

22. Quomodo angina ſuppuratoria laborantes ſternutamento quandoque ſubito curantur?

23. Cur torpidis, viſcidis, apoplecticis, epilepticis, lethargo, capitis dolore gravativo laborantibus, ſternutatoria plerumque ſalutaria?

24. Quæ gutta ſerena ſternutatoriis curatur?

25. Cur

Digitized by Google

25. Cur ſternutatoria, in morbis ſi nihil operantur, malum præſagium præbent?

26. An ſemel ſternutare viro, bis fœminæ, periculoſum, ut Foreſtus? & unde bene precandi mos?

27. An ſternutatio ab aere in capite contento, foras cum ſibilo erumpente? an vero a vaporibus e cerebro delabentibus?

28. An ſuffumigia naribus attracta nequeunt commovere cerebrum, & pituitam ducere ex cerebro per nares?

29. Quomodo volatilia naribus admota vires erigunt?

30. An pulveres ſternutatorii ad ipſum cerebrum pertingunt?

31. Cur uſu pulveris ſternutatorii tandem amittitur olfactus?

TRACTATUS OCTOGESIMUS NONUS.

De Vomitoriis & Vomitu.

I. QUæ medicamenta, vel actiones faciunt, ut naturalis ventriculi motus verſus pylorum, invertatur verſus orificium ventriculi ſuperius, *nauſeam* creant; ſi potentior fiat, ut etiam contenta ventriculi, per œſophagum & os ejiciantur, *Vomitoria* ſeu ἐμετικὰ aut ἐμετοκιὰ dicuntur; ſolus autem aer ſi exeat vocatur *Ructus*. *Definitio.*

II. *Nauſeæ*, igitur cauſæ leviores ſunt, quam *Vomitus*, ſed eædem eſſe poſſunt, & ex iiſdem intelligi; *Eructatio* autem, quia aer levior in ventriculo compreſſus ſi modo ſuperius relaxatur orificium, exit, prioribus non eget cauſis, contenta ventriculi magis comprimentibus. *Nauſea, vomitus & eructatio.*

III. Cauſa paulo magis agens quam in nauſea, minus autem quam in vomitu, *vomendi conatum* excitat; aut ſi nihil in ventriculo reſtat, quod vomitu ejici poteſt: obſervatur in podagricis, initio febrium & paroxyſmorum intermittentium; ſi ex cacochylia vel bile corrupta oritur, niſi arte vel ſponte vomunt, dyſenteriam expectamus; ſi autem ab eryſipelate ventriculi excitatur, vomitoriis in ſummum diſcrimen conjiciuntur ægri. *Vomendi conatus.*

IV. Ex phænomenis præcedentibus vomitum exſpectamus; dum enim ventriculi fibræ inverſo ordine ſe commovere incipiunt, quædam in corpore conſpiciuntur aut ſentiuntur, quæ antea non aderant: uti nauſea, anxietas & refrigeratio circa præcordia, faſtidium, ſtomachi morſus, rigor, inquietudo, ſudor, frigidus, pallor faciei, capitis dolor, vertigo, oculorum caligo, labii inferioris tremor, ſaliva copioſior, exſpuitio crebra. *Vomitus futurus.*

V. Poſt hæc ſentiunt, circa ventriculi regionem, motum inordinatum ſurſum tendentem, quem compeſcere ex voluntate non poſſunt, qui ſenſim auctus latius extenditur, totum veluti corpus in conſenſum trahens, præprimis muſculos ventris, qui a pube ſurſum verſus conſtringuntur valida conſtrictione; qua actione ventriculi contenta maxime urgentur in os ventriculi ſuperius, donec eo relaxato, contenta trudantur in œſophagum, qui quoque motu ſuarum fibrarum inverſo propellit recepta ea ad fauces; hoc tempore elevatur velum palatinum, ne intrent narium poſteriora foramina; & magna vi deorſum trahitur os linguæ, quali ſitu lamina cartilaginea epiglottis dicta claudit firmiter rimulam glottidis, ipſa quoque glottis conſtringitur ſuis muſculis, quo prævenitur ingreſſus tranſeuntium in aſperam arteriam, & panditur exitus per os apertum. In hoc ſæpe conamine anterius flectitur corpus, ut crura premant ventrem, vel auxilium præbent conſtrictioni manibus ventri applicatis. *Vomendi actus.*

VI. Ex actionibus his ſatis conſtat, ad vomitum requiri: 1. motum inverſum fibrarum ventriculi; 2. relaxationem ſeu dilatationem orificii ſuperioris; 3. conſtrictionem ſeu compreſſionem viſcerum ventris, in ventriculum præprimis deſinentem. Sola apertura autem ſtomachi non ſufficit, ut patet in ructu; neque *Concluſio.*

ſolus

Digitized by Google

ſolus ventriculi inverſus motus, ut in nauſea: ſed duo hæc juncta quandoque vomitum facillimum excitant. Compreſſio viſcerum, & motus inverſus ventriculi, cum clauſo ſuperiori orificio ſummam anxietatem inducunt cum vomendi conatu; ſi tunc vi quaſi dilatatur ſuperius orificium, cum impetu dejiciuntur contenta.

Vomitus cauſa. VII. Infinitis fere cauſis concitatur vomitus, quæ tamen omnes ad has tres claſſes redigi poſſunt. 1. Quæ per os ingeruntur proprie *Vomitoria* dicta. 2. Quæ corpori inſunt & dein vomitum excitant. 3. Qui vomitus fit a ſpitituum motu perturbato.

Ingeſta. VIII. Ingeſta, vel quantitate, vel qualitate, fiunt vomitoria.

Majori copia. IX. Copia majore ventriculus nimis diſtentus, ſuis fibris protenſis irritatur, ad conſtrictionem urgetur, tandem motu inverſo contenta ejicit, & ab onere liberatur. Si autem ex ingluvie, oppletione præcordiorum, cum anxietate, conſtat, ex nimia copia bonorum vomitum inſtare, exſpectando, donec portio quædam tranſierit in inteſtina, ſponte evaneſcit: ſi vero nimis urgeat, vel mala ſunt ſimul contenta ventriculi, irritando fauces ſufficit concitare vomitum; exoneratus enim ventriculus, vomendi conatum & anxietatem compeſcet. Non raro autem in quibuſdam motus ille concitatus non ſiſtitur poſt evacuationem, quando tamen facile *acidis* & *aceſcentibus gratis*, vel & *anodynis*, ſedatur.

Qualitate aliena. X. Ut reliquæ partes viventes, noxio quodam affectæ, majorem motum concitant, quo conantur noxium depellere, quamvis ſæpe irrito ſucceſſu, ita quoque ventriculus affectus 1. a pinguibus, oleoſis, viſcidis, nauſeoſis ſordidis terreſtribus; 2. acribus omnibus fere, venenis, rancidis, putrefactis; 3. denique *vomitoriis* propriis, & purgantibus, majori doſi aſſumtis, inverſum motum concitat, qui reliquas partes vomitum auxiliantes in conſenſum trahit, quo aliena contenta ociſſime conatur evacuare. Horum catalogus paſſim apud auctores.

Curatio. XI. Expedit alienorum expulſionem adjuvare, potione *diluente*, *oleoſa*, *molli*, *abſtergente*, ſæpe ingeſta, poſt ſingulos vomitus, ut educatur alienum: nam materia tali in ventriculo reſtitante, vel quod adhæreat lateribus, vel viſcido intricata ſit, per longum tempus, non ſine periculo protrahitur vomitus.

Cauſa internæ. XII. Altera claſſis cauſarum (VII. 2.) vel hæret 1. in partibus firmis; vel 2 in liquoribus.

Triplices ſunt in partibus firmis. XIII. In firmis partibus tria notanda: nam 1. hærere poteſt cauſa in ventriculi lateribus, nauſeam & vomitum concitans; vel 2. in partibus vicinis; vel 3. in partibus remotioribus ſuo conſenſu vomitum excitans.

In ventriculi lateribus. XIV. Non parum hallucinantur multi in vomitoriorum exhibitione nauſeoſis & vomentibus, ſi hujus cauſa hæreat in ventriculi lateribus. Nam ſi fiat in *ventriculi lateribus*, *Inflammatio* aut *Eryſipelas*, quod cognoſcimus ex pulſatione præcordiorum, dolore, anxietate, pulſu duro frequenti, calore & ſiccitate totius corporis, ſingultu, exacerbatione ad omnia aſſumta, quaſi urerent ſtomachum, vomitorium tunc datum necaret hominem, quia vomitorii ſtimulo cauſa educi nequit, ſed magis exaſperatur. *Abſceſſus* quoque & ventriculi *Ulcera* generant vomitum diu durantem, quando materia purulenta, putrida, graveolens, vomitu rejicitur, adeo ab Hipp. damnata. Neque *ſcirrhus* tollitur vomitoriis ſed irritando citius commutatur in cancrum. Quandoque *liquor acris in ſucco nervorum ventriculi* hærens, ventriculi morbum, nauſeam & vomitum excitat, frequens in catarrhoſis, & qui putantur laborare doloribus hyſtericis, exaſperatur dolor a dato in his vomitorio. Nonnunquam *motus inordinatus ſpaſmodicus* in fibris ventriculi nauſeam creat & vomitum, qui etiam vomitoriis vehementior fit. Sed ſi *laxatæ fibræ ventriculi* nimis diu retineant ingeſta, vel viſcidum accumulent, ſemel vomitorio dato liberantur ab onere, niſi ſponte vomant; nam repetita vomitoriorum actio magis relaxabit fibras & exhauriet vires.

Curatio. XV. Vomitus ex *Eryſipelate* & *Inflammatione* caute tractandus, ne exaſperetur, ſed venæ ſectione, applicatione ad ventriculi regionem antiphlogiſticorum, atque

Digitized by Google

atque exhibitione eorum, quæ in his morbis dari ſolent, ſed admodum parca copia ſimul, & omnino liquida, curandus. *Abſceſſus* & *Ulcus* abſtergentia lenia & antiſeptica conſolidantia exigunt. *Scirrhus* vix ullis auſcultat, reſolventia gummoſa & reſinoſa in hoc caſu excellunt. *Acrimonia ſucci nervoſi* curanda aromaticis lenioribus gratis, ſalibus volatilibus alcalinis, balſamicis, omnia parca doſi, ſæpe cum anodynis admiſtis; atque tentanda derivatio ad cutem per Diaphoretica. *Motus inordinatus* compeſcitur anodynis ſtomachicis. *Fibrarum laxitas* roborantibus ſenſim ſuperatur, cavendum ne nimis impleatur ventriculus.

In partibus vicinis.

XVI. In partibus vicinis (XIII. 2.) quandoque latet vomitus & nauſeæ cauſa, quam humoriſtæ fruſtra quærunt in ventriculi contentis liquoribus; ita hepar, lien, pancreas, veſica fellea, duodenum, aliæve partes ventriculo accumbentes morboſæ, quoties ventriculus alimentis turgens has partes premit, dolore, nauſea & vomitu afficitur homo, quaſi ipſa morbi ſedes hæreret in ventriculo. Quia harum partium fere infiniti ſunt morbi, neque diagnoſin, neque curationem adjungere poſſum. Sufficiat indicare, omnes hos morbos utplurimum a vomitoriis exacerbari, nunquam tolli, niſi materiam fundere queant in duodenum, & ita in ventriculi cavitatem, ut educatur.

In partibus remotioribus.

XVII. Quantus ſit inter ventriculum & vel remotiſſimas partes *Conſenſus*, mirum eſt obſervare in morbis, ita quidem, ut exercitatiſſimos non raro lateat Medicos, num in ventriculo ipſo, an in alia remotiore parte quæri debeat nauſeæ & vomitus cauſa. Conſentit 1. ventriculus per *membranas* continuas cum aliis partibus: uti *œſophago*, quemadmodum patet ex mechanica faucium titillatione, quæ vomitum concitat; cum *inteſtinis*, uti in dyſenteria, meconio vel aliis excrementis, in colo hærentibus, colico dolore; cum *diaphragmate* circa orificium ſuperius; cum *peritonæo*, uti in hernioſis. Vel 2. conſentit per conjunctionem *nervorum*, unde in colli, capitis, articulorum dolore ſimul afficitur ventriculus: hyſtericæ, gravidæ, & tempore menſtruationis fœminæ non raro ventriculo laborant; renum calculo laboranti nauſea & vomitus frequens; cerebri affectiones & vulnera raro intactum relinquunt ventriculum; imo vomitorium nervo intercoſtali applicatum vomitum excitat.

Curatio.

XVIII. Neque *vomitoria* in his, quatenus evacuant ventriculi contenta; neque *ſtomachica*, quatenus in ſolo ventriculo operantur, aliquid boni præſtare poſſunt, quia malignus humor nullus adeſt evacuandus: ſed morbi prædicti ſunt curandi ſuis appropriatis; aut ſi fieri nequeat, vel non ſat cito, *narcoticis* minuendus eſt conſenſus.

Cauſæ internæ in liquoribus.

XIX. Cauſæ internæ in *liquoribus* (12. n. 2.) ad hæc duo genera referri poſſunt: 1. quæ ſunt in ipſo ventriculo; 2. quæ aliunde generantur & ad ventriculum deferuntur.

Contenta ventriculi.

XX. Præter ingeſta (1.) ipſe ventriculus nonnullos alienos liquores recipit, qui nauſeam & vomitum excitant, quorum nonnulli vomitorium exigunt. Ita *Sanguis*, ex lateribus ventriculi effuſus vel deglutitus, de quo infra in vomitu cruento. *Pituita*, ſeu viſcidum, glutinoſum, in ventriculo fluctuans. *Bilis* corrupta, iners, viſcida. *Cacochylia*, vel ex propriis humoribus ventriculi, vel alimentis relictis nata. *Vermes* in ventriculo hærentes.

Signa.

XXI. Ut cognoſcamus, quidnam horum in ventriculo contineatur, quædam *Signa* ſimul ſunt animadvertenda cum nauſea & vomitu. Dum *Pituita* adeſt, per reliquum corpus viſciditatis ſigna (T. XL. 8.) apparent; circa ventriculum gravitas, frigus, oppletio ex minima aſſumtione major quam in ſanitate, farinoſa vix ferunt, ſed a calefacientibus aromaticis ſummum levamen. *Bilis* autem vel & pinguedo in ventriculo corrupta, facit ſimul faſtidium, ardorem & ventriculi morſum, ructum amarum, & oris amaritudinem; ab acidis & aceſcentibus ſentient levamen, pinguia abhorrent, poſt longam inediam maxime afficiuntur, magis quoque anxii fiunt quam ex aliis cauſis nauſeoſis. *Cacochyliam* ex lautiori victu præcedenti deducimus, præprimis in corporibus debilioribus otioſe

Digitized by Google

tioſe viventibus, hi per inediam levamen percipiunt: his addi poſſunt, quæ in cruditate dicta ſunt (T. XXXIX). *Vermes* num lateant in ventriculo prudentiſſimos ſæpe decipit, ob communia ſigna, ſi autem ex improviſo naſcatur nauſea & anxietas, commotionem vermium indicans, alio autem tempore ſi nihil percipiant, non leve præbet indicium, vermes latitare in ventriculo. Sæpe autem hi cum cacochylia & viſcido una adſunt, unde difficilior eorum detectio.

Curatio. XXII. Cuncta hæc duplici modo curantur, vel emendatione per appropriata medicamenta, vel eductione per emeticum. Si ex viſcido (T. XL. 15.), ex bile corrupta (T. LII. 48.), ex cacochylia (T. XXXIX. 8.), ex vermibus (T. XVII. 54.).

Liquores mali aliunde geniti. XXIII. Liquores nauſeam & vomitum excitantes aliunde in corpore geniti (19. n. 2.) ad ventriculum delati, pro natura ſua, vel vomitoria indicant, vel reſpuunt. In his ob multitudinem quædam ſubdiviſio eſt facienda.

1. Ex Ore. XXIV. Ad ventriculum dimittuntur ſaliva & mucus corruptus, vel quivis alius humor in fauces deſtillans & deglutitus: ut in *coryza*, *gravedine*, *ozæna*; hi humores corrupti, latera ventriculi tangentes, nauſeam & faſtidium alimentorum ſæpe excitant: collutione oris, & depuratione harum partium melius, quam vomitorio curatur talis nauſea & vomitus.

2. Ex Inteſtinis. XXV. Motus inteſtinorum vermicularis quamvis verſus inteſtina craſſa dirigat contenta, non raro tamen in morbis, motu inverſo, ſeu contrario curſu, ad ventriculum ea dirigit, uti in *Dyſenteria*, *Cholera*, *Ileo*; imo *meconium*, vel *excrementa* prius in colo indurata, regurgitare faciunt in ventriculum inteſtinorum contenta: vel quia liquefacta ingrediuntur ileum inteſtinum; vel quia tranſitum intercludunt, uti in *Enterocele* ſuffocata & *colico dolore*.

Curatio. XXVI. *Meconium* ſtatim a partu ſenſim evacuandum, ſi retineatur blando alvum laxante, ne vomitum nigrum & ſæpe lethalem faciat: *Enterocele* ſi vomitum concitat, non niſi repoſitione inteſtini ſuperatur; imo ſi nimis diu inteſtinum prolapſum fuerit, donec portio prolapſa ab annulo muſculi oblique deſcendentis conſtricta non tranſmittat contenta inteſtinorum, ſed in ſacco dilatato ſupra partem conſtrictam colligat, incurabilis uſque ad mortem generatur vomitus, qui vomitoriis non auſcultat. *Colicus dolor* vehemens, ſeu *cordapſus*, conſtringens partem aliquam inteſtini, ſi vomitum faciat, validam conſtrictionem & motum inverſum indicat: numquam levamen a vomitoriis, ſed purgantia tunc data in emeticum convertuntur: in hyſtericis, & mobilitate ſolidorum laborantibus compeſcitur antiſpaſ-modicis anodynis, ab inflammatione, vel eryſipelate inteſtinorum natus, pauca & mitia exigit, & quæ his morbis tam interne quam externe adhiberi ſolent: a cacochylia contentorum ex inteſtinis regurgitante, poſt ſedatum vomitum, per purgans lene cacochylia educenda. *Dyſenteriæ* & *choleræ* materia, inverſo motu verſus ventriculum delata, vomitum excitans, cum multa anxietate, morbum auget; tentanda eſt per purgans roborans hujus eductio deorſum, & dein compeſcendus motus concitatus paregoricis.

3. Ab Externis. XXVII. Veterum annotatione conſtat, & hodiernis experimentis confirmatur, ſaniem, humores acres tenues, medicamenta & venena a peripheria corporis ferri poſſe ad viſcera interna & ventriculum, quamvis nonnulli neotericorum, ex ignorantia viarum, hanc metaſtaſin negant. Sed quemadmodum per arterias ad omnes corporis partes malignus poteſt ferri humor; ita per venas undequaque receptus vaſis venoſis abſorbentibus alienus & morboſus liquor fertur ad cor; dein non raro deponitur in ventriculum, inteſtina, & reliqua viſcera: an vero motu retrogrado per capſulas nervorum repelli poſſit, hucuſque non eſt comprobatum.

Cauſa. XXVIII. Recurſus talis multis modis fit. 1. Si prohibeatur exitus, quemadmodum ab actuali frigore externo, vel adſtringentibus, emplaſticis applicatis. 2. Si aliunde derivetur, per detractionem humorum in venæ ſectione & dato purgante. 3. Si vires vitæ minus valeant ducere & retinere ad externa corporis malignum liquorem.

XXIX.

Digitized by Google

XXIX. Materia *morbilloſa*, *varioloſa*, & *febris ſcarlatinæ*, quæ naturaliter per cutem facit criſin, ſi per frigus admiſſum, vel abuſum frigefacientium, alvi fluxum, aut corporis debilitatem in cute diſparere videatur, ſed tunc excitatur nauſea, vomitus & anxietas, in ſummo verſatur æger periculo: hanc tunc materiem tentare educere vomitoriis, cito jugulabit hominem; cum per ſudorifera, diaphoretica, & calefacientia ſtimulantia, ad cutem eſt reducendus humor. Quod quoque verum eſt in omni efflorеſcentia acutorum. *In Acutis.*

XXX. Neque caret periculo morbus chronicus cutaneus, ſi, poſt evaneſcentes in cute evacuationes, oriatur nauſea & vomitus: quæ enim materia non multum mali afferebat ad cutem delata, nunc vero in ſummum diſcrimen vitæ conjicit hominem. Hoc in *ſcabie*, *puſtulis*, *ſudamine*, *herpete* quotidie experimur; niſi enim præcedenti methodo, atque ſtimulantibus, epiſpaſticis, revocetur humor ad cutem, non raro hominem interimit. Ita etiam materia *podagrica arthritica*, cum evaneſcentia doloris in extremis, ſi vomitum & nauſeam concitat, non raro minatur mortem, niſi ad debita loca revocetur dolorem inferens liquor. *In Chronicis.*

XXXI. Neque molienda evacuatio vomitoriis, quando ventriculus recipit alienos humores ex *prohibita perſpiratione*, *ſudore*, aut *urinæ retentione*, quia humor ille non patitur per hanc viam evacuari. Hoc etiam obſervandum in parciori *puris* vel *ichoris* effluxu per ulcus vel abſceſſum, & in *hæmorrhoidibus* ſuppreſſis: præſtat enim reducere ad debita loca peccantem humorem, ut evacuetur, quam ad ventriculum allicere per vomitoria. *4. Evacuatio ſuppreſſæ.*

XXXII. Vomitus nunquam niſi ex cauſa morboſa: quare in perfecta ſanitate non requiritur, & non eſt evacuatio, quæ ad ſanitatem conſervandam deſideratur. Si ergo morboſus humor toti maſſæ circulanti miſtus eſt, præſtat emunctorium naturale ſollicitare, quam hanc evacuationem violentam & non naturalem. Eo ſolo in caſu requiritur, ſi malignus humor ad naturalia emunctoria duci nequit, uti aliena in ventriculo contenta; nam in inteſtinis hærentia commodius per alvum egeruntur, quo ſimul depuratur totus inteſtinorum tractus. *5. Humores per corpus diſperſi.*

XXXIII. *Vomitoria*, venis *injecta*, vel corpori *applicata*, ut & multa venena vomitum concitantia, prius toti maſſæ ſanguinis miſtæ, arguunt, in quibuſdam ſpecificum eſſe virus, quod magis ventriculum quam alias partes adoritur. *Venis recepti.*

XXXIV. Si percurramus humores morboſos acutorum, neſcio an inveniantur ulli, qui hac via educuntur ſatis commode; ſi autem eo confluxerint, dilutione adjuvanda eſt eductio, maxime ſi contineatur in bile: nam emeticorum agitatione augebitur motus major in acutis. *Acutorum morborum.*

XXXV. Acutorum materia in *pus*, *ichorem*, vel *materiam putridam* aut *ſphacelatam*, converſa, ſi feratur ad ventriculum, ſive ſponte, ſive emeticorum ope, non ſolum per alienum locum evacuatur, quod nunquam juvat, ſed & ſimul ingeſtorum coctionem invertit, & nova ingeſta cito in corruptelam convertit. Inde purulentis, phthiſicis, hecticis, corruptiſque viſceribus laborantibus, & in morbis putridis, non conveniunt emetica. *Mutati.*

XXXVI. Bilis, quia breviſſima eſt via ex ductu colidocho per pylorum in ventriculum, ſi corrupta ſit, vomitorio non raro cum levamine educitur; ſi enim tranſeat per inteſtina; multa tormina excitat. Ea etiam ſanguini miſta, cum facilius ſuo organo ſeparatur a reliqua maſſa, conducit hanc viam irritare: cavendum autem, ne vomitus, vel vomitorium, nimis exagitet, cum in his morbis quoque eſt motus major. *Bilioſorum.*

XXXVII. Si *febris continua* vel *intermittens* vomitum & nauſeam excitat (T. LII. 42. & 47.) niſi oriatur ex cacochylia primarum viarum, vel bile corrupta, a vomitorii evacuatione nullum levamen. *Febrium.*

XXXVIII. Materia *ſcorbutica*, *catarrhoſa*, *corrupta*, *a morbis relicta*, ad ventriculum delata, diuturnam nauſeam & vomitum ſine levamine excitat; præſtantius eſt, naturalem & minus debilitantem, & quo in loco non eſt præparandum, uti in ventriculo, moliri evacuationem: præſens ſæpe videtur afferre ſolamen vo- *Chronicorum.*

Digitized by Google

mitorium, ſed per inductam debilitatem augebitur horum morborum cauſa.

6. Spontanea corruptio. XXXIX. Stagnantes aut minus moti humores aliquam corruptelam ſuſcipiunt; quæ ad ventriculum delata frequentiſſime deſtruit appetitum, generat nauſeam, faſtidium, imo vomitum: uti in *debilibus*, *evacuatione copioſiore* cujuſcunque liquoris; hi ſi dentur vomitoria, magis debilitatur corpus. Sed ob æquilibrium deſtructum, *retentione bonorum*, quæ evacuari ſolebant, ſi producatur cachexia, quemadmodum *hæmorrhagiis* narium & aliarum partium conſuetis, *menſibus*, vel *hæmorrhoidibus*, ſuppreſſis, & *ablactatione*, in principio per vomitorium, educens id quod abundat, ſæpe fit ſolamen. Verum in corruptione ſpontanea, per *inediam* vel aliam *chyli interceptionem*, non curantur ſymptomata ex chyli defectu nata.

Spirituum motus perturbatus. XL. Denique ex *ſpirituum motum perturbato* (7. n. 3.) nauſea & vomitus excitatur. 1. Si corpus inſolitum motum ſubeat in navigatione, vectione, ductione in gyrum. 2. Vel quando ſermonem audit de re nauſeoſa, vel talia videt, imo ſola reminiſcentia in quibuſdam nauſeam & vomitum excitare valet. 3. Vertiginoſi fere omnes nauſeoſi fiunt, mobilitate ſolidorum laborantes, quandoque ſine ulla prophaſi nauſea & vomitu corripiuntur; morbi convulſivi, delirium, ſyncope, & non raro exacerbatio febrilis, nauſeam & vomitum creant.

Curatio. XLI. Ex prima & ſecunda cauſa vomitus, nec vomitorium, nec aliquod medicamentum exigit, niſi forſan acidum gratum, cum ceſſante motu mechanico ſponte ceſſat. Sed in cauſa ultima, multi Medici infauſto exitu præbent vomitorium, cum motus inſolitus erat compeſcendus: qui vomitus & nauſea ex febrili motu oritur, deſcriptus eſt (T. LII. 47.).

Quæ vomitu ejiciuntur. XLII. Cuncta quæ vomitu rejici poſſunt, ad hæc quinque genera referri poſſunt. 1. Deglutita omnia, ut cibus, potio, medicamentum, aliena aſſumta. 2. In fauces delati liquores, ſaliva, mucus, pus, ichor, ſanguis, pituita, ſordes oris, faucium, narium, ſinuum capitis. 3. In cavo ventriculi genita, ſuccus ſtomachicus ſalivoſus & mucoſus, ſanguis, pus, vermes, calculi, concreta, corrupti humores, per vaſa ventriculi in ejus cavitatem depoſiti. 4. Omnia bona & mala ex inteſtinis motu inverſo in ventriculum delata. 5. Ita etiam ſuccus pancreaticus & mali ſucci in pancreate nati; ut & omnia, quæ ex hepate, liene, vena portarum, omnibuſque organis chylopoieticis, humores fundentibus, in venam portarum deſinentibus, feruntur per hepar & ductum colidochum, tam ex hepatis ſubſtantia, quam veſica fellea, in duodenum.

Vomitus cruentus. XLIII. *Sanguinis vomitus* ab Auctoribus ſpeciali titulo exponi ſolet, quia in cauſis & curatione a reliquis diſtat. 1. Sanguis ex naribus, ſinubus frontalibus, faucibuſque deſtillans, & deglutitus, verum vomitum cruentum mentitur. 2. Ex arteriis vel venis ventriculi vulneratis, eroſis, per vomitoria, purgantia, vel acria aſſumta; vel ruptis, in maximo corporis nixu, poſt retenta menſtrua, vel alias hæmorrhagias, & in motu circulatorio aucto, non differt ab aliis hæmorrhagiis. 3. Non raro per ductum colidochum ex hepate ducitur in ventriculum ſanguis, & vomitu rejicitur.

A deglutito ſanguine. XLIV. Summa prudentia opus eſt, ut ſciamus, & curemns vomitum cruentum a deglutito ſanguine, cum alias fruſtra adhibeantur medicamenta. Si anteceſſerit narium hæmorrhagia, contuſio, aut ad ſinus frontales, vel & alias partes circa fauces, dein vomitu rejiciatur ſanguis, judicamus, deglutitum prius fuiſſe; præprimis ſi ſine vomendi conatu exſcreat ſanguinem. Hujus nulla eſt ſpecialis curatio, modo topicis locis opportunis applicatis ſiſtatur hæmorrhagia, ſponte ceſſabit vomitus cruentus.

Ex ipſo ventriculo. XLV. Si ex cauſis præcedentibus conſtat, ventriculum præprimis eſſe læſum, atque emiſſus ſanguis cum conatu vomendi, poſt anxietatem & nauſeam, ſit grumoſus, ſubniger, contentis ventriculi miſtus, & ea redolens, judicamus ex ventriculo exſpui. Si a deglutitis acribus vel vulnere fiat vomitus cruentus, tam ex arteriis gaſtricis, quam ramis venæ portæ manare ſanguinem ſentio. Sed ſi ſpon-

Digitized by Google

ſponte fiat poſt menſes ſuppreſſos a nixu corporis validiore, febre cum pulſu duro, præprimis ſi antecedant dolores & palpitationes, tenſio & ardor circa præcordia, ex arteriis gaſtricis profluere ſtatuendum.

XLVI. *Quicunque ſanguinem ſpumoſum ſpuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate ſpuunt, & multi pereunt*. Hipp. a 563. & 566. Quoniam una cum bile ducitur per colidochum ductum ſanguis, priuſquam in ventriculum veniat. *Ex Hepate.*

XLVII. Præter generalia hæmorrhagiarum (T. XXXII.) præcepta, vomitus cruentus exigit cibum mollem parva copia, potum ſubadſtringentem, parum ſimul ingerendum, ne dilatetur ventriculus, ſed conſtrictione ſua inanitus claudat vaſculum apertum: valida enim adſtringentia effuſo ſanguini miſta coagularent, facerentque thrombum irritantem ventriculum. Vetat omne vomitorium acre. *Curatio.*

XLVIII. Cum Hipp. & alii Obſervatores detexerunt, *vomitum nigrum* quandoque indicaſſe mortem inſtantem, quandoque levamen attuliſſe, nihil certi quoad prognoſin & curationem præbet, niſi diſtinguatur materia nigra vomitu rejecta. Si 1. ab *aſſumtis alimentis* vel *medicamentis*, nigrum colorem præbentibus, vomitu ejectis: nec bonum, nec malum indicat, neque eget curatione. 2. A *ſanguine* in ventriculum *effuſo*, & a contentis in ventriculo in nigrum colorem converſo, hujus vomitus prognoſis & curatio ex vomitu cruento (43 ad 47.) peti poteſt. 3. In recens natis cum *meconio* diutius retento plerumque mortem præſagit. 4. In *atrabilariis*, vel in *morbo nigro*. Hipp. b. 93. & 95. incertam prognoſin & curationem præbet: nam ſi mitior ſit, adjuvanda eſt melancholiæ evacuatio, & ſæpe ita evadunt: ſi autem acrior ſit, & vaſa erodens, ſæpe uſque ad mortem vomunt nigrum. 5. Si *materia putrefacta* nigrum induat colorem, cum ſummo fœtore, admodum malus eſt vomitus. 6. Si *materia nigra ſphacelata*, qui morbus σφακελώδης ab Hipp. b. 95. vocatur, evacuatur, nullam, credo, medelam recipit, quamvis evacuationem ſuadeat, quoniam nunquam vidi, ex ſphacelo interno aliquem evaſiſſe. *Vomitus niger.*

XLX. Liquor flavus & amarus, ſive ſit *bilis veſicaria*, ſive *pinguedo corrupta* in ventriculo, vomitu rejecta, *bilioſus vomitus* vocatur: ſi autem viridem colorem habeat, *porraceus* dicitur. Ex pinguedine corrupta ſi proveniat, levamen adfert. *Dyſentericis vomitus bilioſus in principio malus eſt*. Hipp. a 576. *Pauci, celeres, bilioſi, meraci vomitus, mali ſunt in alvi ſubductione uberiore, & pertinaci lumborum dolore*. Hipp. a 578. *Vomitiones exiguæ bilioſæ, malæ, tum alias, tum ſi inſuper vigiliaverint ægri: naſus in his deſtillans pernicioſum eſt*. Hipp. a 477. *Ex vulnere bilis vomitus accedens, malum: & maxime in capitis vulneribus*. Hipp. a 573. Ex his & multis aliis, ab Hipp. pronunciatis, judicaret Medicus, vomitum bilioſum ſemper nocere; cum tamen in navigantibus, hyſtericis, & convulſionibus, atque die critico, ſæpe cum levamine evomunt bilem, tam flavam, quam porraceam. Quare ipſe vomitus, nec bonum, nec malum, portendit; ſed morbi, qui talem vomitum concitant. Quod intelligitur ex eodem Hipp. a. 536. *Vomitus in capitis doloribus æruginoſi, cum ſurditate vigilantibus, cito inſaniam excitant*. *Bilioſus & porraceus.*

L. Materia vomitu rejecta *varia* eſſe debet, ut ſunt ventriculi contenta: *meraca* raro bona, *pituitoſa* ſæpe levamen adfert, ſive ſit ex glutine aſſumtorum, ſive ex pituita in ventriculo congeſta: *lacertæ, vermes, calculi, thrombi concreti, ranæ*, aliaque aliena, vel in ventriculo nata, vel prius deglutita, per vomitum ejecta levamen adferunt. Sed *graveolentia, putrida, ſtercorea, ſpumoſa, ut vinum ſecundarium, polypoſa inſtar atramenti, fauces adurentia, dentibus ſtuporem inducentia, terram elevantia*, quoniam corruptelam & acrimoniam arguunt, plerumque malum præſagium præbent. *Varius.*

LI. Vomitus & vomitoriorum effectus ad tria genera referri poſſunt. 1. Quatenus evacuant contenta ventriculi & partium adjacentium. 2. Quatenus minuunt totam maſſam liquorum. 3. Ex motu, ſeu concuſſione valida in vomendi actione, deſumi poteſt, quænam bona vel mala ex vomitu ſunt expectanda. *Effectus generalis.*

Digitized by Google

1. Evacuatione ventriculi. LII. Quæ vomitu & vomitoriis ejici poſſint, ſupra (42.) diximus; hæc autem vel curant morbum, vel eum augent, vel novum morbum generant, quare vomitus bonus & malus eſſe poteſt. 1. Omnia aliena & venenata ingeſta commodiſſime vomitu tolluntur. 2. Aliena in ventriculo nata, quæ appetitum exſtinguunt & ventriculi coctionem, vomitum & nauſeam generant, vomitu & emetico tolluntur. 3 Ex inteſtinis in ventriculum delata ſæpe cum levamine per os ejiciuntur. *Ab alvi profluvio longo correpto, vomitus ſponte accedens, ſolvit alvi profluvium*. Hipp. S. VI. aph. 15. *Ventrem compactum vomitus ſolvit: & egerentem magis, quam oportet, ſiſtit. Quum igitur alvum quis ſiſtere volet, avide devoratum cibum evomere oportet, priuſquam humeſcat & infra detrahatur*. Hipp. a. 232. Imo, ut obſervavit Sydenham, quibus in principio febrium eſt conatus vomendi, & natura vel arte non vomuerint, poſtea graviſſimis diarrhœis corripiuntur. Talis vomitus, ſi evacuat morbi materiem, ſanat; ſi autem fiat ob conſenſum vel irritationem, aut propagationem morbi, valde malum præſagium præbet: nam vomitus dyſentericis ſuperveniens, periculoſus. Omnes quoque cauſæ in partibus firmis (13.) hærentes vomitu & vomitoriis exacerbantur.

2. Evacuatione totius. LIII. Maximam curationis ſpem nonnulli ponunt, præprimis Empirici, in vomitu & vomitoriis, dum morbi ex corruptis humoribus, per totum corpus diſperſis, oriantur, non cogitantes, vomitum non eſſe naturalem evacuationem, ſed ſemper violentam, & pauciſſimos eſſe humores alienos in ventriculum confluentes, ut evacuentur: imo eo verſus alliciti humores malam metaſtaſin faciunt. Quare ad præveniendum *calculum*, vel *podagram*; ad *prolongandam ſenectutem*; ad curandum *hydropem*, *leucophlegmatiam*, *cachexiam*, *catarrhum*, vel ſimiles morbos, vomitorium parum conducere arbitror. Imo in gracilibus, emaciatis, defectu humorum laborantibus, detrahendo liquorem, convulſiones non raro excitat & ſingultum, præprimis cum œſophagi mucus ſimul abradatur.

3. Motu concitato nocet. LIV. Motus violentus vomitu vel vomitoriis excitatus nocet 1. Hernioſis, procidentiis affectis, gravidis, menſium, lochiorum, vel ſanguinis profluvio laborantibus; quia nimis extrudit. 2. Gracilibus, hæmoptoicis, vomitu cruento vel aliis hæmorrhagiis obnoxiis, phthiſicis, pueris, aut quibus viſcera ſunt corrupta, non raro vomitus & vomitorium, rumpendo vaſa, mortis cauſa fuit. 3. His & debilibus, hydropicis, ſi roborantibus aggredimur curationem, famis, & hecticis, detrahendo vires, noxia ſunt. 4 Mobilitate laborantes, hyſtericæ, hypochondriaci, epileptici, facile ſingultientes, motu valido vomitorii, in iſtos morbos adiguntur. 5. In *anginoſis* & *anguſto pectore* laborantibus, vomitu violento non raro inducitur ſuffocatio. In nimia *viſciditate* ſi ſubito in actum ducatur, generatur quandoque obſtructio pulmonis, hepatis, cerebri, unde apoplexia: hoc quoque *plethoricis* & *obeſis* contigit. In *calculoſis* non raro mictus cruentus; in ſcirrhoſis & ſcrophuloſis varii morbi poſt datum vomitorium ſubito oborti ſunt. Et valida preſſione in ciſtam felleam cutis flavedine tincta fuit a vomitu.

Juvat. LV. Si vero vaſa ſunt *obſtructa*, ex languidiori motu, ſine multa tenacitate obſtruentis, vomitorium, concitando motum majorem, obſtructa referat, ventriſque indurationem ſolvit. *Aſthmaticis* quandoque ſputum educit; & latentem *abſceſſum* rumpit. In morbis acutis, ante invaſionem & die critico, vomitus levamen attulit, ſi fiat in facile vomentibus.

Vomitus excitatur. LVI. Si ex præcedentibus conſtat, vomitum levamen allaturum, & ſponte non fiat, arte concitandus. Hoc ut fiat: 1. præparandum eſt corpus & humores; 2. excitandus vomitus & promovendus; 3. perpendendum, num repeti debeat, vel non.

Præparatio. LVII. Præparatio duabus rebus abſolvitur. 1. Ut materia ventriculo contenta facile exeat, conſtrictione ventriculi & ventris: hoc præſtant diluentia copioſa, ſubpinguia; &, ſi tenacitas adſit, reſolventia & abſtergentia. 2. Præveniuntur mala, quæ actione vomendi validiore erant exſpectanda, venæ ſectione, ſuſtentatione partium in hernioſis.

LVIII.

Digitized by Google

LVIII. Tribus modis concitatur in ita præparato corpore vomitus. 1. Irritatione faucium mechanica. 2. Ingeſtione copioſiore eorum, quæ alias innoxia ſunt: hæc tutiſſima ſunt, etiamſi maneant in corpore. 3. Specifica *emetica*, quæ multa citantur ab auctoribus, ſufficit radix hypecacuanha, tartarus emeticus, & croci metallorum infuſio, hæc vomitu reddenda ſunt. Ut facilitetur horum operatio, poſt ſingulos vomitus ingerendus eſt potus diluens abſtergens, quo melius eluuntur ventriculi contenta, prævenitur vomitorii roſio, & minore moleſtia cum tali ventriculo pleno exercetur vomitus. *Excitatio.*

LIX. Veteres vere optime, tolerabiliter autumno, neque hyeme, nec æſtate dabant vomitorium; ſed ſi indicatur, omni tempore dandum, &, ſi non requiritur, omni tempore nocet. Hodie multi Medici ante paroxyſmum febris vomitorium exhibent (T. LII. 42.). *Quando exhibendum.*

LX. Quomodo nimius vomitus ex morboſis cauſis curetur, paſſim ſuis locis indicavi, quare ſolus vomitus curandus reſtat, qui nimis fit, aut diutius durat, poſt datum emeticum. 1. Tentanda eſt emetici evacuatio, frequenti ingeſtione diluentis lubricantis. 2. Infringenda vomitorii virtus acidis. 3. Remanens motus, poſt vomitorii eductionem & exſtinctionem, narcoticis, anodynis, roborantibus, ſtomachicis eſt ſedandus; quæ, ſi revomuntur, parva copia ſæpe repetenda ſunt, & propinanda; atque externe ad ventriculi regionem roborantia ſtomachica applicari poſſunt. *Vomitus ut curetur.*

LXI. Ex præcedentibus deducuntur: *Corollaria.*

1. An ſola conſtrictione fibrarum ventriculi vomitus?

2. Cur vomitus dyſenteriæ ſuperveniens malus?

3. Cur conatus vomendi quandoque curatur vomitorio, quandoque autem exacerbatur?

4. Quomodo vomitoria ſanguini miſta vomitum excitant?

5. Cur vomitoria, quæ poſt aliquod tempus vomitum excitant, exſtinguuntur acidis?

6. An vomitoria ex vicinis partibus eliciunt humores?

7. An vomitoria laxando, & quaſi diſſolvendo tonum fibrarum ventriculi, vomitum excitant?

8. An vomitoria immediate irritare debent ventriculum, an vero ſufficit, ſi extrema nervorum tangant?

9. Cur non ingrediuntur vomitu rejecta in aſperam arteriam?

10. Quando vomitus vomitum ſedat?

11. Cur vomitorium, in principio morbi, cum nauſea & vomitu, quandoque curat, quandoque necat?

12. Cur ſputatores, oris & narium fœtore, aut halitu fœtente laborantes, ſæpe nauſea & faſtidio laborant?

13. Cur coryza affectis ſæpe deſtruitur appetitus?

14. Cur Mercurius in ſalivantibus ſæpe excitat vomitum?

15. An nihil ex colo in tenuia inteſtina venire poteſt?

16. Quid nodus inteſtinorum?

17. An anxietas & nauſea podagricorum vomitoriis curanda?

18. An ex liene magis quam hepate affecto generatur vomitus ſanguinis?

19. Cur mulier ſanguinem vomens, profuſis menſtruis, liberatur?

20. An omnis vomitus cruentus iiſdem curandus?

21. An poſt dolorem, tenſionem, pulſationem & ardorem hypochondriorum, vomitus cruentus indicat, ex hepate provenire ſanguinem, ut multi ſtatuunt?

22. An ſanis conducit vomitorium ad prolongandam vitam, vel præveniendos morbos?

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS NONAGESIMUS.

De Alvi Ductione & Fluxu.

Prima eſt evacuatio. I. INter evacuationes naturales primum locum tenet alvi egeſtio, qua in ſanitate, aſſumtorum alimentorum, & in ventriculum atque inteſtina confluentium humorum recrementa, evacuantur ex corpore. Quotidie in ſanis & temperate viventibus ad uncias quatuor vel ſex adſcendit; conſiſtentia cohærente compacta; colore ſubflavo, qui pro natura aſſumtorum quandoque variat; odore ſingulari, niſi alienus addatur per aſſumta.

Diviſio generalis. II. Quia ſenſibilior eſt quam aliæ evacuationes, & ab omni tempore annotata ab auctoribus, variique eo confluunt humores, plura in hac obſervanda ſunt. Poteſt tamen dividi: 1. in copioſiorem & alienatam, ſive hoc fiat a cauſa morboſa, ſive a medicamento purgante; 2. parciorem vel omnino ſuppreſſam.

Diviſio ſpecialis. III. In alvi fluxu 1. Tradendæ variæ denominationes.

2. Deſcribenda, quæ excrementorum nomine per anum emittuntur.

3. Examinandæ cauſæ, hunc copioſiorem fluxum excitantes.

4. Tradendi effectus, qui ab hoc fluxu in noſtro corpore fiunt.

5. Proponendi ſunt morbi, in quibus hic fluxus, vel cum euphoria, vel diſcrimine obſervatur.

6. Exhibendus denique erit modus curandi generalis.

Hæc autem omnia ut melius intelligantur, brevis præmittenda inteſtinorum anatomica deſcriptio.

Inteſtinorum Anatomia. IV. Canalis membranaceus, a pyloro ventriculi incipiens, in anum deſinens, in tria tenuia, & totidem craſſa ab Anatomicis diſtinctus, *Inteſtinum*, ſeu *Tractus inteſtinalis* dictus, ex membrana communi; celluloſa externa; muſculoſa, longitudinalibus & orbicularibus fibris gaudente; celluloſa interna; vaſculoſa, ſeu glanduloſa, ſeu nervoſa dicta; atque denique villoſa ampliſſima plicata, conſtans; vaſis arterioſis, venoſis, lacteis, & nervis, atque glandulis variis ornatus; a ductu pancreatico & colidocho, atque multis oſculis lactearum venarum, & arteriarum meſeraicarum, emiſſariis glandularum & cryptarum, & forſan nervorum pertuſus, in ſe recipit ex his orificiis, atque ex ventriculo, genera varia alimentorum & aliorum humorum.

Fibræ. V. Fibræ hæ, tam longitudinales, quam orbiculares, ſuis ventribus & tendinibus conſtant, atque more aliorum muſculorum ad motum vitalem deſtinatorum, continuo moventur; hoc docet autopſia in diſſectis viventibus animalibus, aeris in ventre murmur, & contentorum propulſio, qui motus periſtalticus dicitur.

Harum motus. VI. Motu alterno; quia *conſtrictionis tempore* ventres harum fibrarum muſcularium tument, tendines vero gracileſcunt; *relaxationis tempore* vero contraria fiunt; oſcula, tam abſorbentia, quam evacuantia, alterne aperiuntur & clauduntur, non ſolum ea in parte, qua meſenterio annectuntur, ſed & in toto ejus ambitu: atque ſenſim poſt multiplices conquaſſationes deorſum pelluntur ea, quæ hæc orificia intrare nequeunt.

Tunica celluloſa. VII. Ut harum fibrarum actio libera eſſet, hæc tunica muſculoſa extra & intra gaudet *tunica celluloſa*.

Plicæ. VIII. Ne autem liquor intus illuderet huic motui, effluendo per glabrum canalem, intus multis *plicis* tunc quam maxime exaſperatur inteſtinum, remoram ponentibus transfluenti liquori, ut eo magis urgeretur in non compreſſa a fibris oſcula: & forſan eodem hoc motu abſorbentium vaſculorum extremitates inflexæ rectam viam adipiſcuntur; cum ſine hoc motu nihil admittant, quod equidem fieret, ſi recta eſſet via ex inteſtinorum cavo in hæc vaſa.

Alvi fluxus. IX. Si alvi excrementa quantitate excedunt naturale luſtramentum, *alvus* vel ven-

Digitized by Google

venter profuſus, *lubricus*, *liqueſcens*, *turbatus*, *erumpens*, *turbulentus*, *humectatus*, *citus*, *fuſior*, *ſolutus*, vel & *diarrhœa*, nonnullis *Inteſtinorum rheumatiſmus* vocatur.

Diarrhœa.

X. Excrementorum liquidorum copioſior & frequentior per alvum evacuatio, ſine multis ventris torminibus, a cauſa interna nata, proprie *Diarrhœa* vocatur: quandoque vero omne alvi profluvium indicat.

Superpurgatio.

XI. Talia excrementa copioſius emiſſa, vel diutius continuata dejectio poſt adhibitum purgans, quam ſolet fieri poſt uſum hujuſmodi purgantis, ſpeciali nomine *Superpurgatio* vel *Hypercatharſis* a Medicis dicitur.

Dyſenteria.

XII. Si evacuationi huic copioſiori, vel & puris, vel ſanguinis, aliorumve malignorum humorum, adſint multa *ventris tormina*, præprimis inter egerendum, vel dum dejectio inſtat, *Dyſenteria*, *Tormina*, & *inteſtinorum Difficultas* vocatur.

Sanguinis dejectio.

XIII. Nonnulli perperam omnem *ſanguinis dejectionem* per alvum vocant *Dyſenteriam*, quaſi ſanguine conſpecto traheret nomen: ſed ſufficit, ſi copioſiori & frequentiori dejectioni adſint ventris tormina; nam ſine dolore exiens ſanguis vel excrementis miſtus, vocatur *Diarrhœa cruenta*; cum dolore ventris, *Dyſenteria cruenta*, qui vero ſanguis loturam carnis referens, hepate ſimul affecto, frequentius & copioſius dejicitur, *fluxus Hepaticus* appellatur; ex ani autem venis, cum, vel ſine dolore, ante excrementa, vel ea obvolvens, dejectus ſanguis *Hæmorrhoidum fluxus* appellatur.

Lienteria & Cœliaca paſſio.

XIV. Excrementorum loco alimenta ſemidigeſta per alvum depoſita, *Cœliacam affectionem* vocant; ſed omnino inconfecta, brevi poſt aſſumtionem tranſeuntia, *Lienteriam* ſeu *Lævitatem inteſtinorum*, quibuſdam *Diarrhœam chyloſam* dictam, faciunt (vid. 28. ad 31.)

Cholera.

XV. Cum copioſiore & frequentiore dejectione, ſi ſurſum quoque per os ferantur ſtomachi & quandoque inteſtinorum contenta, *Cholera* nominatur Hipp. a. 769.

Dyſenteria & Cholera ſicca.

XVI. Si vero flatus copioſi, per anum duntaxat, cum reliquis dyſenteriæ ſignis, ſine multa liquidorum evacuatione, emittuntur, *Dyſenteriam ſiccam*; aſt ſimul ſurſum per os emiſſi flatus liquorum loco in cholera, Medici *Choleram ſiccam* vocant. Hipp. b. 317.

Ileus.

XVII. Motu autem inverſo inteſtinorum ſi eorum contenta ejiciuntur per os, nihil vero per anum dimittitur, ſæpe cum multis torminibus, *Ileus*, *volvulus*, & *miſerere mei* vocatur: quamvis vomitus ſit ſpecies, & ad ventris dolores pertineat, utplurimum tamen ad alvi fluxum referunt auctores.

Alvi fluxus varius.

XVIII. Præter dicta, cum mucus, pituita, ichor, pus, humores corrupti, bilioſa, nigra, per os ingeſta, vel ex omnibus viciniis in fauces confluentia, deglutita, ex œſophago, ventriculo, inteſtinis, pancreate, hepate, veſica fellea, arteriis vel venis meſentericis ruptis aut dilatatis in inteſtina delata, colore, odore, conſiſtentia, varia ſtercora, in quibus vermes, aſcarides, aliaque animalcula in inteſtinis vel ſtomacho nata quandoque inveniuntur, varia alvi fluxus genera traduntur.

Excrementorum diviſio.

XIX. Excrementa (III. 2.) 1. colore, 2. odore, 3. conſiſtentia, & 4. quantitate differunt, 5. aliena emittuntur.

Nigra.

XX. *Calor* in excrementis morboſis varius eſt, maxime recedens eſt *Color ater* vel *niger*: 1. ex meconio: 2. medicamentis tingentibus, 3. ſanguine concreto; 4. ſanguine nigro ex venis hæmorrhoidalibus; 5. ſanguine corrupto: 6. atra bile; 7. materia ſphacelata.

Ex meconio.

XXI. Fœtus, quamdiu utero incluſus, non deponens alvum ex liquoribus in ventriculum & inteſtina confluentibus, & ex iis, quæ ſimul per os intrant, nigra excrementa copioſa in inteſtino colo colligit, a partu evacuanda: hæc, *meconium* dictum, ſi retineantur, mole, & dein accedente corruptela, multa damna inferunt infanti; præprimis ſi coloſtro non utitur recens natus: quare leni

alvi

Digitized by Google

promata autem pauciora hepatis. 3. Si bilis exitus intercludatur in duodenum, a calculo in ductu cyſtico, vel communi hærente, vel inflammatione aut ſpaſmodica conſtrictione illarum partium, quod ex ſignis his cauſis propriis cum excrementis albis dejectis eſt deducendum: bilis illa ſanguini miſta ſi corrumpatur, & feratur ad cerebrum, ubi mentem alienat, magnum periculum portendit. Excrementa alba ex prima cauſa exigunt *reſolventia hepatica*; ex cauſa ſecunda, *amara* & *bilioſa*, ex cauſa tertia, *ſpecifica calculum bilis reſolventia*; ſi dantur; vel quæ inflammationi aut convulſioni medentur. Hæc omnia miſcenda purgantibus, quæ ſine magno motu bilem ad inteſtina ducunt.

XXXIII. Sola chyli propulſio (30.) & receptio a vaſis lacteis (31.) non ſufficit, ſed via ulterius aperta uſque in venam ſubclaviam requiritur, ne exeat chylus per alvum: quare glandularum meſenterii infarctio, cum ventris intumeſcentia dura, pedum tumore, & reliqui corporis extenuatione, in ſcrophuloſis, cacochymicis & pituitoſis, hujuſmodi lienteriam ſæpe generat. Talis alba dejectio *frictionibus* ad ventrem, *reſolventibus ſcirrhum* curanda. Quæ autem alba excrementa exeunt, quia lacteorum oſcula ſunt coalita, ut præcipiunt auctores, poſt longam dyſenteriam, nullam admitterent curationem. *Glandularum infarctione.*

XXXIV. Poſt Dyſenteriam longam, diroſve & perſtantes ventris dolores, ſi cum reliquis excrementis materia alba forma puris exeat, judicamus, inteſtinum vel abſceſſum, vel ulcus, contraxiſſe. Si prius exeat pus, in recto inteſtino hærere ulcus intelligimus, ſed excrementis ſi ſit miſtum pus, tenuia vel principium craſſorum affectum eſſe ſcimus. Ex loco præterea doloris in ventre docemur, quænam pars inteſtinorum ulcus contraxerit. Medici tunc eſt *abſtergentibus* depurare ulcus; *antiputeticis* munire corpus ad puris infectionem; dein *conſolidantibus* ſanare ulcus: magna in aſſumendis alimentis obſervanda eſt cautela, ne relinquantur fœces acres, aſperæ duræ; neque acrioribus purgantibus ſollicitanda alvus. *Ex pure locali.*

XXXV. Quandoque febris ardens, in ſuppuratoriam converſa, cum levamine depoſuit pur alvum; ſi tunc purulenta bilioſis miſta fuere, malum præſagium præbet. Ex locis infra ſeptum tranſverſum abſceſſus per alvum cum levamine evacuarunt pus. Si vero ex pulmonibus ſuppuratis, pectoriſque cavo hac via educitur pus, vix unquam ſervantur: pleuriticos, phthiſicos atque empyematicos per alvum cum levamine evacuaſſe pus, rara exſtant exempla. Neque abſceſſus extremarum partium ad alvum ferentes pus bonum præſagium præbent. Quæ in hoc caſu agenda ſint, ex T. XLVIII. ſatis conſtat. *Per metaſtaſin.*

XXXVI. Colore non multum diſtat a pure pituita, ſeu viſcidum cum excrementis evacuatum, niſi quod pallidum magis ſit tenaciuſque cohærens; ſed ex aliis omnino cauſis naſcitur, & aliam curationem exigit. *Ex pituita.*

XXXVII. Alimenta tenacia, glutinoſa, farinoſa diutius & copioſius aſſumta ab homine, cui viſcera ſunt laxa & languida, atque bilis aliorumve humorum ſaponacitatis eſt defectus, excrementa glutinoſa præbent: cognoſcitur a cauſa hac generari 1. ſi aſſumta talia præceſſerint, 2. ſi pituitæ ſigna in primis viis ſimul adſunt (T. XL. 8. & 9.), ubi ſimul (T. XL. 15. & 16.) curatio traditur. *Aſſumtorum.*

XXXVIII. Liquores quoque boni minori motu agitati quia inviſcantur (T. XXXI. 9. N. 2. T. L. 8. T. XL. 5.), non eſt opus tam anxie quærere, unde tantus viſcidi fæpe proventus in primis viis: neque conducit repetita alvi ductione, qua debilitatur corporis ſubigens virtus, eliminare ex primis viis viſcidum; ſed poſt unicam eductionem, reſolventibus, ſaponaceis, præprimis ſi ſimul adſit bilis inertia; ſtimulantibus, calefacientibus & roborantibus novam generationem prævenire. Talis pituita vel formatur in inteſtinis laxioribus, vel ubique per totum corpus, uti in leucophlegmaticis, & ad inteſtina fertur; quod ex ſignis traditis (T. XL. 10.) cognoſcitur, & dicta methodo (T. XL. 17.) curatur. *Noſtrorum humorum.*

XXXIX. Materia phlogiſtica, neque ſufficiente corporis vi attenuata & reſoluta; neque in materiem purulentam converſa, aliquam glutinis ſpeciem format *Morborum acutorum.*

Digitized by Google

inſtar ſorditatis ulcerum, quæ in ardentibus quandoque copioſe redditur ſine levamine per alvum. Cardiacis gratis, lene ſtimulantibus erigendæ vires, & leni alvi ductione abſtergente educendum gluten.

Muci inteſtinorum. XL. Mucus inteſtinorum naturalis, cryptis & glandulis ſecretus, ad facilitandum excrementorum tranſitum, vel munienda inteſtinorum latera ad roſionem & aſperitudinem, ſi abradatur in dyſenteria poſt tormina multa; vel quia latera inteſtinorum ichorem fundentia hunc mucum depellunt: per alvum non raro, inſtar membranæ, vel portionis inteſtini, deponitur mucus: poſt dejectionem hanc exacerbatur dolor & generatur teneſmus. Clyſmate molli ſupplendus mucus, parva copia ſimul, & ſæpe repetita, injecto: atque tranſudans ſanies parvis conſolidantibus turundis, ſeu ſuppoſitoriis, corrigenda, atque loca nuda cicatrice tegenda.

Rubra. XLI. *Color ruber*, a ſolo ſanguine rubro tingente etiamſi oriatur in excrementis, varia tamen præbet in morbis præſagia, & non ſemper eandem exigit curationem: poteſt enim manare ſanguis ex arteriis meſeraicis, venis meſeraicis in venam portarum deſinentibus, quæ valvulis caret; hiſque ſolummodo dilatatis vel ruptis aut laceratis; ex vaſis hæmorrhoidalibus; aut deglutitus exoneratur: quandoque per ductum colidochum vel pancreaticum infunditur in inteſtina; quare ſanguinis egeſtio non deſignat *Dyſenteriam*, ſed quando dolor ſimul adeſt.

In acutis inflammatoriis. XLII. *Quibus dolores præcordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, hi ſanguine per alvum egeſto, ſervantur: non autem egeſto, moriuntur.* Hipp. a. 549. Niſi alia accedat hæmorrhagia, vel ſanguinis miſſione artificiali, aliiſque antiphlogiſticis adhibitis, ſuccurrat Medicus. Quod ex eodem Hipp. conſtare poteſt: *Morbi acuti judicantur, ſanguine de naribus fluente, in die judicatorio; & alvo mucoſa & cruenta derepente egerente.* Hipp. a. 534.

In acutis eryſipelatoſis. XLIII. At vero in acuta, maligna, eryſipelatoſa febre, alvi profluvium rubrum nocet. *Soporoſi in principiis evadentes, cum capitis, lumborum, colli, præcordii dolore vigilantes, num phrenitici ſunt? naſus in his deſtillans, pernicioſus, tum alias, tum quarto ab initio die. Malum etiam eſt alvi profluvium valde rubicundum.* Hipp. a. 537. *Dyſentericæ, ſubrubræ, limoſæ, largæ egeſtiones alvi, in flammeis valde rubicundis coloribus ſolutæ, inſaniæ timorem inducunt.* Hipp. a. 576. Si enim inflammatione fiat, prodeſt alvi fluxus ruber: nam idem auctor obſervavit in iis, qui comate preſſi, laſſitudine fracti, obſurduerint, erumpente alvo rubra circa criſin, juvare.

In ſanguine corrupto. XLIV. Sanguis corruptus in inteſtina depoſitus, & dein evacuatus, damnum infert, quia non medetur corruptelæ, ſed corroſionem aut diſſolutionem vaſorum indicat. *Poſt ſanguinis eruptionem nigrorum per alvum tranſitus* (13.), *malus; prava ſunt etiam valde rubra. Num vero quarto die hic ſanguinis fluxus contingit? ſoporoſi ex his convulſione moriuntur. Num nigris prægreſſis & ventre tumefacto?* Hipp. a. 482. *Quibus ex ſanguinis eruptione larga ac frequenti nigrorum multorum fit egeſtio, hi, ſuppreſſa alvo, doloroſi ſanguinem profundunt.* Hipp. a. 483. conf. Hipp. a. 552. *Sanguinem ſplendidum egerere, malum eſt, tum alias, tum ſi quis dolor abfuerit.* Hipp. a. 585.

In vaſis ruptis. XLV. Quæ ſigna ſimul docent, in inteſtinis magnum vas eſſe ruptum, periculum portendunt; unde tam malum, alvum ſanguine manare, & multa egerere grumoſa. Aut ſi continuo fluat per hepatis exeſa vaſa, ex affecto hepate ſimul cognoſcendum, valde malum eſt.

In morbis alienis. XLVI. In febre quartana (T. LII. 37.), ſcorbuto, cacochymia, purulentis, aliiſque, quibus damnatur omnis ſanguinis evacuatio, alvi fluxus ruber nocet, quia non minuit morbum, & corroſionem vel colliquationem indicat.

In ſanguine deglutito. XLVII. Poſt hæmorrhagiam narium, ſi deglutitus ſanguis deponatur, nihil boni vel mali per ſe præbet, ſed prognoſis & curatio ex præcedenti hæmorrhagia (T. XXXII. 20.) eſt deducenda.

Ex hæmorrhoidibus. XLVIII. Qui ſanguis ex hæmorrhoidalibus vaſis manans deponitur, ſpeciali

loco

loco ab auctoribus tradi ſolet, quoniam cum præcedentibus vix quidquam commune habet. Cognoſcitur ex ſtillante ex ano ſanguine plerumque nigro, dolore circa anum, prægrediente alvi excrementa, vel ea obvolvente, & ſæpe, ſine conatu alvi egerendi, exit.

XLIX. Si poſt nauſeam, cibi faſtidium, anxietatem præcordiorum, & urinam flavam emiſſam, alvus egerit multaællioſa, ſanat: imo in levi delirio, inquietudine, vigiliis, colore faciei ſubflavo, ſurditate cum præcedentibus, valde bonum eſt; vel ſponte, vel purgantis auxilio, per alvum evacuare multa bilioſa, quo ex corpore reliquo & primis viis educitur bilis corrupta, admodum bonum. *Quibus in febribus, dolore lateris oboriente, alvus multa aquoſa ac bilioſa egerit, hi allevantur.* Hipp. a. 527. *Quibus ſurditas, bilioſis egeſtionibus contingentibus, ceſſat.* Hipp. a. 84. & a. 587. *Nihil plus adverſus ſurditatem; quam bilioſa alvus, poteſt.* Celſ. 70. Si vero retineatur ſanguini miſta, multa mala produceret. *Flava & bilioſa, Bona.*

L. Quæ autem bilioſa dejectio indicat abundantiam bilis corruptæ in corpore, & non adfert levamen, mala dejectio eſt cenſenda, non ex ratione evacuationis, ſed ut ſignum. *In bilioſis meracis alvi egeſtionibus, ſpumoſa florulenta, mala, tum alias, tum ſi cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit.* Hipp. a. 473. & 585. Bilioſa hæc materia corrupta cerebrum ſi petat, maxime periculoſum eſt. *Mala.*

LI. Quæ vero excrementa flava ab aſſumtis ita tincta evacuantur, uti a pauxillo caſſiæ, a rhabarbaro, aloe, manna, & ſimilibus cholagogis, nullum indicium præbent; ſed fallunt imperitos. *Ex aſſumtis.*

LII. In excrementis quidam quoque *odor* (XIX. N. 2.) obſervatur naturalis, a materia quadam volatili excrementis miſta, quæ ex noſtris propriis liquoribus in inteſtinis ſecernitur, a quibuſdam *fermentum ſtercoreum* dictum. Talis olens liquor, præprimis in cœco & colo inteſtinis, ſpeciali organo ſecernitur, & excrementis miſcetur. Odore ſeu fœtore differens in variis animalibus. *Odor naturalis.*

LIII. *Male olentia.* 1. fiunt excrementa ab aſſumtis, quæ actione corporis non amittunt ſpecificum odorem, ut allium, cepa: tales autem egeſtiones nihil indicant: 2. nimis diu retenta in inteſtinis excrementa, quia ſtagnando corrumpuntur, maxime fœtentia fieri poſſunt, quod ex alvo adſtricta prægreſſa cognoſcimus; melius eſt, ut evacuentur hæc, quam ut retineantur; quandoque nihil mali latentis præſagiunt: 3. ſed ſi liquores in inteſtina confluentes eum fœtorem præbent, ſemper malum ſignum, quoniam declarat, humores noſtri corporis putrefactos eſſe (T. XXXVII.). *Fœtor.*

LIV. *Odor nullus* in excrementis ſemper malum ſignum, niſi in infantibus, quibus, hoc naturale eſt: nam indicat, vel nimis cito tranſire alimenta, uti in diarrhœa chyloſa, vel corpus nimis debile eſſe, uti in perinfirmis, vel retineri materiem inteſtinorum, cui ille fœtor eſt naturalis. *Inodora.*

LV. Multis modis variant conſiſtentia excrementa (XIX. N. 3.); naturale eſt, ut ſint compacta, configurata inſtar magdaleonis, mollia, ut olim obſervavit Hipp. a. 584. *Conſiſtentia.*

LVI. Si plus liquidi excrementis admiſcetur, unaque exit, *excrementa* dicuntur *Tenuia*, *Liquida*, & *Aquoſa*. Talia fiunt cum æquali ingeſtionis quantitate & ſine purgantibus aſſumtis. 1. Si abſorptio langueat vel deficiat; inde in perinfirmis, caro, lethargo laborantibus, mala, atque in ventris tumore, qui arguit lactea eſſe obſtructa. 2. Ex humorum colliquatione proveniens, peſſimum eſt ſignum: *Alba ſtercoracea morbo regio difficilis eſt, itemque liquida, quæ ſepoſita ruborem capit.* Hipp. a. 586. Suppuratis talia ſupervenientia valde mala; phthiſici alvo liquida plerumque pereunt; in acutis morbi longitudinem præſagiunt. 3. Sed ſi in principio hydropis alvus multa aquoſa egerit cum ventris detumeſcentia, bonum: *In aqua inter cutem incipiente, alvi profluvium aquoſum oboriens, citra cruditatem, morbum ſolvit.* Hipp. a. 567. In ventris quoque dolore ab humore acri in inteſtina delato, alvus multa liquida egerens, dolorem tollit. *Liquidiora.*

Digitized by Google

Duriora. LVII. Multa ex ingeſtis in chylum converti nequeunt, multaque ex humoribus confluentibus in ventriculum & inteſtina, abſoluto munere in præparandis alimentis, non iterum intrant lactea vaſa, ſed ſemper aliquid compactum & inſolubile in inteſtinis relinquunt: hæc ſi privantur tenui humore in cellulis inteſtini coli, in maſſulas duras quandoque compinguntur, referentes figuram harum cellularum, qualia ab Hippocrate dicuntur *ſtercora caprina*; præprimis ſi mucus naturalis inteſtinorum tenacior reddatur. Talia in hydropicis denotant aquam aliunde colligi; in acutis maximam humorum denſitatem & exſiccationem: tympaniricis frequentia & mala; in veſicæ inflammatione mala, niſi ſuccedat urina multa, purulenta, cum alba & lævi ſubſidentia (conf. Hipp. a. 464. & 568.); naſus erumpens malum; Hipp. a. 474. & 584. ſi talia non fiant ex inflammatione. Si autem alvus antea fuit liquida in acutis, ut bona criſis fiat circa finem morbi, debet denſari alvus (conf. Hipp. a. 438. & 584.).

Effectus. LVIII. Talia dura excrementa tumorem & dolorem ventris pariunt, tranſitum ſequentium intercludunt, unde quandoque *iliaca paſſio*; clyſmate diluente & emolliente educenda.

Quantitas. LIX. In hominibus temperate viventibus commodum eſt, quotidie inter uncias quatuor & ſex onerare alvi excrementa compacta: hanc quantitatem ſi excedant, ſub *alvi fluxu* complectemur, ſi autem minor ſit egeſtio, vel omnino nulla, in *alvo adſtricta* exponetur.

Aliena. LX. Præter recenſita multa quoque alia (XIX. N. 5.) per alvum redduntur, quorum quædam indicavimus (18.). Hic, quid indicent, tradendum eſt.

Meraca. LXI. *Meraca* egeri nequeunt in ſanitate, quum alvi excrementa ex variis coagmentata ſunt, ſive ſint bilioſa, pituitoſa, ſanguinea, vel chyloſa, ſemper mala. *In morbo diuturno cibi faſtidium & meracæ alvi egeſtiones, malum.* aph. 6. Sect. 7. *Viſcoſa meraca, aut alba alvi egeſtio, mala eſt.* Hipp. a. 584. *Egeſtiones deſinentes in ſpumoſas meracas, omnes quidem exacerbant, convulſos autem etiam valde. Ex talibus abſceſſus juxta aurem emergunt. At quæ valde liquidæ ſunt, & rurſus compactæ, meracæ, ſtercoraceæ egeſtiones, longitudinem morbi ſignificant.* Hipp. a. 586. *In bilioſis meracis alvi egeſtionibus, ſpumoſa floculenta, mala, tum alias, tum ſi cui lumbi antea doluerint, & mente motus fuerit. Rari circa latus in his dolores, deſipientiam ſignificant.* Hipp. a. 473. Oriuntur enim hæc 1. vel ex alimentis non ſubactis; vel 2. ex pituitæ cumulo; vel 3. ex bile corrupta profluente; vel 4. a vaſis ſanguiferis dilatatis, vel ruptis, ſanguinem ſtillantibus (41. ad 46.)

Pinguia. LXII. Alvi *egeſtiones pingues* malæ ſunt (conf. Hipp. a. 588.); denotant enim pinguia ingeſta alimenta, defectu ſaponacitatis liquorum, & debili actione inteſtinorum, non ſubigi: vel, ſi per arterias meſeraicas in inteſtina deponitur pinguedo, ſummæ colliquationis indicium eſt.

Spumoſa. LXIII. Ut *ſpumoſæ* fiant egeſtiones, requiritur 1. motus inteſtinorum perturbatus & vehemens, quo aer inteſtinorum miſcetur intime reliquis liquoribus: 2. materiæ præſentia, quæ hac agitatione in ſpumam poteſt converti; qualis eſt bilis; pinguedo corrupta; chylus ſaponaceus, oleoſus; viſcidum tenax. Qui humores ex dictis (41.) & dicendis intelligi poſſunt. *In acutis, ſpumoſa, circumbilioſa alvi egeſtio, mala eſt.* Hipp. a. 584. Et addit, *in acutis bilioſis, valde albæ.* Hipp. a. 475. *Quibus ſopor fit ſpumoſis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta.* Hipp. a. 478. Obſervantur tales quoque ſpumoſæ egeſtiones in febribus colliquativis & bilioſis; atque viſcoſæ ſpumoſæ, ſi pituita inteſtinorum acrimoniam fovet; frequentes ſunt dyſenteria laborantibus. conf. Hipp. 585.

Aer. LXIV. *Aer* ſeu *flatus* multis modis in inteſtinis generatur, ut aſſumtione, putredine, fermentatione, motu inteſtinorum inordinato, quod non eſt hujus loci inquirere. Aer quocumque modo natus, per anum exiens, quid indicet, delibabimus. Si flatus erumpunt in Diarrhœa correptis, ſi prius non adfuerint, ſolutionem portendunt; Dyſenterici loco excrementorum quandoque multos flatus emit-

Digitized by Google

mittunt ſine levamine, quando vocatur Dyſenteria ſicca. Colicis flatuum emiſſio, denotans ceſſaſſe inteſtinorum conſtrictionem, ſolamen affert. Pedendo erumpentes flatus in Iliaca paſſione, cum fœtore magno, ſæpe mortem præſagiunt.

LXV. Naturale eſt, alvi excrementa, ex variis conſtantia, intime inter ſe miſceri, ut una maſſa homogenea videatur: ſi autem iſtud non fiat, ſemper malum. *Alvi egeſtiones variæ diuturniores ſunt nigris, & aliis lethalibus egeſtionibus, nihilo vero minus perniciofæ. Sunt autem tales ramentoſæ, bilioſæ, cruentæ, praſinæ, nigræ: & aliquando ſimul omnes prodeunt, aliquando ſingulæ particulatim.* Hipp. a. 442. conf. Hipp. a. 588. *Varia.*

LXVI. Per alvum quandoque emittuntur ramentoſa, & membranoſa, vel inſtar filamentorum, quæ duplicem agnoſcunt originem; 1. ex humoribus concretis; 2. ex tunica interna rugoſa ab inteſtinis ſeparara. Poſt aphthas ſepararas non raro conſpiciuntur, & quando homines tenaci pituita laborant, quæ ad faciem inteſtinorum internam concreta, & dein emiſſa, verum membranam quandoque æmulatur. Si vero poſt longam dyſenteriam, & multa ventris tormina, tandem membranoſa ejiciuntur cum doloris exacerbatione & ſequenti teneſmo, non leve præbet indicium, tunicam inteſtinorum rugoſam ſeceſſiſſe. Hoc neceſſarium eſt ſciat Medicus, quoniam ex viſcido concreto ſi fiat, evacuatio eſt promovenda clyſmatibus abſtergentibus, quandoque leni alvi ductione: ſed ſi membrana exeat, partes denudatæ conſolidantibus & emollientibus ſunt tegendæ. *Membranoſa & ramentoſa.*

LXVII. *Lethale eſt alvum ſanguine manare, multa grumoſa egeſtione.* Hipp. a 586. Si enim tam magnum vas ſit apertum in inteſtinis, ut ſanguis effluens in grumum concreſcat, vix medelam admittit: ſed ſi fiat a ſanguine deglutito, ex dictis (41. ad 48.) intelligitur. *Grumoſa.*

LXVIII. Duplici modo in inteſtinis naſcuntur carunculæ: 1. ex muco inteſtinorum vel pure concreto in lacunis, dein cum excrementis emiſſo, quemadmodum ſæpe fit in aſpera arteria; 2. a glandulis inteſtinorum induratis & dein emiſſis, quod admodum rarum. *Corpus ſquallidum, alvum male affectam ſignificat: in his valde rubicundæ, inſtar purulentæ carunculæ, egeſtiones maximæ prodeunt.* Hipp. a. 587. *Si a dyſenteria occupato, veluti carne ſubierint, lethale eſt.* aph. 26. Sect. 4. *Carunculæ.*

LXIX. Materia concreta in cryptis inteſtinorum, multa terra impregnata, verum calculum mentitur, qualis frequens concretio obſervatur ad dentes: raro autem in hominibus hujuſmodi calculi creſcunt in ventriculo & inteſtinis, quemadmodum quibuſdam animalibus. Quandoque vero calculus veſicæ felleæ per ductum coledochum truditur in inteſtina, & per alvum emittitur. *Calculi.*

LXX. Inſecta varia per alvum redduntur, ut anguillæ, lacerti, ſcarabæi, vermes, lumbrici. Quandoque ſimilia iis, quæ extra nos quoque inveniuntur, quando ipſa animalcula vel eorum ſemina prius deglutita fuere: vel quandoque omnino aliena, forſan quod alieno pabulo in nobis excludantur & nutriantur. Vermes hi vel deſtructo nido, vel prius necati, imo quandoque viventes, excluduntur, integri vel fruſtulatim. *Commodum eſt lumbricos exire ad judicationem.* Hipp. a. 438. & 584. Frequentiſſime infeſtant pueros pituitoſos: nimis autem longum foret huc omnia conferre, quæ de vermibus in nobis dicenda ſunt. *Inſecta.*

LXXI. *Alvi fluxus*, ut varia accipit nomina (9 ad 18.), ita ex variis naſcitur cauſis, multaque bona & mala producit (III. N. 4.). *Alvi fluxus.*

LXXII. Morbi, qui ex alvi profluvio oriuntur, ad hæc genera referri poſſunt: 1. qui immediate fiunt in inteſtinis; 2. in tota maſſa humorum generali; 3. in partibus firmis; 4. in ſpiritibus & mente noſtra. *Quid faciat.*

LXXIII. Alvi fluxus perſeverans corpus ita diſponit, ut tandem cogatur continuo deponere alvum, aut in veram lienteriam commutetur. Vel continuo excrementorum tranſitu una educitur mucus inteſtinorum, quo latera inteſtinorum, nuda ab omni attactu dolent; unde ventris tormina, & in inteſtino recto teneſmus *In Inteſtinis.*

Digitized by Google

mus, imo irritatione hac inflammantur & exulcerantur inteſtina, quandoque ſphaceleſcunt: aut nimis laxatum inteſtinum rectum, continuo egerendi conatu, prolabitur.

In tota maſſa. LXXIV. Morbi in tota maſſa (LXXII. N. 2.) ad hæc tria referri poſſunt: 1. ad defectum; 2. abundantiam lymphæ; 3. ad corruptionem ſpontaneam.

Defectus humorum. LXXV. Alvi fluxus id commune habet cum omnibus aliis evacuationibus, quod humoris quantitatem minuat, verum etiam detrahat naturale corpori nutrimentum, ſiſtatque alias naturales excretiones, quarum humiditas ad alvum derivatur. Inde macie, ſeu atrophia (T. LII. 48. ad 57.) conſumitur corpus, & facies fit hippocratica, non tamen præbens tam malum ſignum quam ſi talis fiat in phthiſicis ſine alvi fluxu. Vaſa minus diſtenta minuunt corporis naturalem calorem, horrent rigentque propterea, atque ſiſtitur vel minuitur ſalivæ ſecretio, unde oris ſiccitas, difficiliorque deglutitio, urina parcior & magis colorata, ſupprimiturque ſputum; in gravidis defectu pabuli fit abortus, & in puerperis ſiſtuntur lochia & minuitur lac.

Hydrops. LXXVI. Sæpe, quod mirum videtur, poſt longas alvi dejectiones generatur hydrops (T. XXXV. 13.), leucophlegmatia, articulorum & partium extremarum tumor œdematoſus; quia humores liqueſcentes minus preſſi in laxatis ſolidis ſubſiſtunt: quos tumores aquoſos fruſtra multi conantur purgantibus curare.

Corruptio ſpontanea. LXXVII. In corpore, quod continuo privatur ſuo pabulo, non eſt mirandum, quod ingeſta alimenta, & qui boni inerant liquores, ſenſim in alienam degenerent indolem: uti in viſciditatem, putrilaginem, primis viis ſub forma aphtharum adhærentem; vel in corruptelam, quæ generat cacochymiam, halitum fœtentem, faſtidium, nauſeam, inappetentiam, ventriculi cruditatem, tandemque febrem hecticam, phthiſin, puſtulas, ſcabiem, atque pulmonis exulceratio- *Acrimonia.* nem. Aut ſi abeat humor in *acrimoniam*, in variis corporis locis poſt alvi fluxum generantur dolores, cardialgia, capitis, lateris, pectoris, renum, ventriſque dolor, quandoque cum calore, quandoque cum frigore.

In ſolidis. LXXVIII. Partes ſolidæ (LXXII. N. 3.) alvi fluxu vel enervantur, vel inordinate moventur, vel, ob conſenſum, multa aliena producunt.

Laxitas. LXXIX. Triplici modo enervantur ſeu laxantur partes firmæ a copioſiori alvi fluxu: 1. in potentia cohærendi; 2. in elaſticitate ſeu motu automatico; 3. in motu animali & vitali. Quippe quæ antea erant tenſa & dura atque maxime agentia, fiunt flaccida, mollia, frigida, contenta minus propellentia.

Motus turbatus. LXXX. Poſt alvi fluxum frequentiſſime fiunt ſuffocationes, ventris & inteſtinorum convulſiones, murmura, alvi inflatio, faſtidium, nauſea, ſingultus, tremor, cordis palpitationes, ex motu turbato in partibus firmis, quia vaſa inanita inordinate conſtringuntur.

Conſenſus. LXXXI. Dum inteſtina moliuntur majorem evacuationem ſuo motu inordinato, partes præprimis his cohærentes, vel quæ ex eodem trunco vel plexu nervos habent, in conſenſum trahuntur, inde difficilis deglutitio, linguæ inflammatio, angina, dyſpnœa, ſingultus, vomitus, & ſimilia; quæ omnia mala ſigna præbent, quia his accedentibus augetur morbus, & non ſiſtitur cum levamine alvi profluvium.

In ſpiritibus & mente. LXXXII. Neque *ſpiritus nervorum* & *mens noſtra* immunes manent (LXXXII. N. 4.) Detrahitur enim aliquid de materia ſpirituum ſimul, ut inde debilitentur vires, pori laxati tranſmittant ſudorem colliquativum: ſi major fiat ſpirituum inopia, fit animi deliquium, doloris abſentia, adipſia, ſurditas, ſopor: quæ omnia mala propterea ſunt, ſi ſuperveniant. Tandem anima ipſa turbatur, fit triſtitia, mœror, ira, delirium, prout humores in variam abierunt indolem. Exhauſtis denique vel corruptis omnibus, perit æger.

Alvi fluxus & purgans quibus conducat & noceat. LXXXIII. Perſpectis quid generaliter faciat alvi fluxus, facilius erit definire, quonam in ſtatu alvi fluxus ſit permittendus aut cohibendus, & quando purgans ſit exhibendum (III. N. 5.). Alvi fluxus autem accidit, & purgans propinatur

in

Digitized by Google

in varia ætate, tempore, & morbo, quare diſtinctione opus, ut ordine quodam proponi poſſint. In his obſervamus 1. ſtatum ſanum, 2. morboſum.

LXXXIV. Ad ſtatum ſanum 1. referri poteſt *ætas*. *Infantibus* frequens eſt diarrhœa & cholera, tempore dentitionis, qua ſi corripiantur, raro tentantur convulſionibus: moderandus eſt ille alvi fluxus: non ferunt facile purgantia, niſi mitiſſima in recens natis, ſi meconium fuit retentum: ceteroquin omnis alvi fluxus infantibus damnatur. *In ætate varia.*

Pueri autem, infarctione ventris laborantes, non raro lienteria diuturna corripiuntur, quæ reſolventia & alvum laxantia exigit, ut obſtruens pituita educatur, & aperiantur oſcula lacteorum.

Juvenes & *viri* facilius ferunt alvi fluxum & purgans. Qui ætatem juvenilem exceſſerunt, alvi profluvio diuturno obnoxii ſunt. aph. 30. Sect. 3.

Senibus vero, ob vires debilitatas, minus conducit alvi fluxus & purgans.

LXXXV. Huc quoque pertinent 2. anni tempora varia. *Ver*, quia corpus facit largius perſpirare, & tamen calor aeris minime eſt urens, raro alvi fluxum generat. *Æſtas* autem, calore putreſaciens humores, poſt ver pluvioſum & auſtrale (aph. 11. Sect. 3.) inhibens perſpirationem, choleræ & dyſenteriæ ferax; ſi vero ver fuit ſiccum & auſtrale, dyſenteriæ ſiccæ magis fiunt (aph. 12. Sect. 3.). *Autumnus* frugum ferax humidus & calidus, promovens corruptelam, & inhibens perſpirationem, alvi fluxum producere ſolet. *In tempore anni.*

LXXXVI. Mulieres *gravidæ*, in alvi fluxum incidentes, quia de fœtus pabulo nimis detrahitur, & conatus fit egerendi per inferiora, in abortus periculo verſantur (aph. 34. Sect. 5.). In *puerperis*, partu antecedenti, & lochiorum fluxu nimis debilitatis, alvi fluxus periculoſus: & quamvis lochia ſubſiſtant, neque alvi fluxum, neque purgans ferunt: quoniam reſtitans ſanguis in vaſis uteri hac via non evacuatur. *In gravidis & puerperis*

LXXXVII. In omni morbo (III. N. 5.) fieri poteſt alvi fluxus, & dari poteſt purgans, quare hi omnes eſſent deſcribendi, ut ſciamus, quid mali & boni præſtent, quod vetat hujus Compendii brevitas. Ne tamen pars hæc utiliſſima relinquatur intacta, præcipuos morbos ordine quodam delibabimus: in quo proponemus 1. morbos liquorum; 2. partium firmarum & organorum; 3. eos, qui ad mentem noſtram referuntur; 4. cauſas externas morbum inferentes. *In morbis.*

LXXXVIII. Ad humores in nobis 1. refero aerem, ſeu flatum, quemadmodum (64.) dictum eſt. Si aer in inteſtinis contentus inordinato motu inteſtinorum auditur, ſæpe idem motus contentos reliquos humores ejicit. *Quibus febricitantibus ructus adſunt, & flatus, ſtrepitus, ac elevationes ventris, his fit alvi exturbatio.* H. a. 533. Quibus vero frequentes ventris flatus, ut in hyſtericis, hypochondriacis, aut tympanitide laborantibus, purgantia his augent malum, multaque tormina inferunt, cum augent motum illum inordinatum, non vero tollunt flatuum cauſas. *1. Ab aere occluſo.*

LXXXIX. *Cacochylia*, *cacochymia*, & *cachexia*, etiamſi frequentiſſime eundem morbum indicent, quoad alvi fluxum, & dandum purgans, diſtinguenda ſunt. Nam ſi ex ingluvie, vel alimentis pravis ingeſtis, alienus humor ſit collectus in primis viis, conducit, alvi fluxu vel medicamento dato, corpus ab inutilibus his, ſeu *Cacochylia* liberare. *2. A crudo ſucco, ſeu cacochylia.*

XC. Si vero Cacochylia hæc, vel & alii crudi humores (T. XXXIX. 4), *Cacochymiam* produxerint circa has partes, quod cognoſcimus ex ſignis traditis (T. XXXIX. 5. & 6.), ſæpe præmittendum præparans, & poſt eductionem corpus roborandum, ne novam cacochymiam cumulet: ſæpe etiam ſine eductione præcedente melius ſuccedit curatio, modo reſtaurentur vires, contenta primarum viarum præparantes. *Seu cacochymia.*

XCI. Tandem corrupta cacochymia in ſanguinem delata, totum corpus reddit *Cachecticum*: hinc dolores gravitatemque in variis partibus, uti in capite, pectore, lumbis, præcordiis excitat, qui non raro alios mentiuntur illarum partium dolo- *Seu cachexia.*

Digitized by Google

dolores; ſed ex præcedentibus cauſis cruditatem generantibus, atque adjunctis ſignis cachexiæ, a reliquis diſtinguuntur. Purgantia perfectam curationem non præbent: 1. quia ex maſſa ſanguinis purgans iſtud corruptum non ſatis commode educit; 2. &, quamvis educatur, non tamen tollitur morbi cauſa, quæ erat deficiens actio: quare poſt eductionem ventriculi coctio eſt promovenda ſtomachicis, atque in reliquo corpore perfectior elaboratio eſt præſtanda, roborantibus exercitiis, calefacientibus cardiacis; & denique præparatus humor evacuandus per diaphoreſin.

3. *A lympha.* XCII. Humores copioſius collecti *aquoſi*, uti in hydrope, leucophlegmatia, & œdemate, quomodo & quibus purgantibus curantur, dictum eſt (T. XXXV. 53.) *In his, qui a hydrope detinentur, ſi aquoſitas per ventrem ad veſicam aut ventrem fluat, ſolutio fit*. Hipp. a. 446. *Hydropicis circa venas aqua in alvum prolapſa* (Hipp. a. 567. & aph. 14. Sect. 6.) *ſolutio*. Sed in hydrope poſt morbos acutos, ex laterum mollitudine, incipiente, alvi fluxus non minuit morbum (vid. Hipp. a. 566.). Quare neceſſe eſt, ut Medicus diſtinguat in hydrope adjunctas cauſas, antequam definit, an alvi fluxus juvet, vel purgans conducat: ſi enim incidit in alvi fluxum, qui detumeſcere facit corpus, & vires auget, bonum eſt; ſed ex obſtructis meſenterii glandulis, colliquatione humorum, atonia vaſorum, mortem inſtare denotat. Purgantia, quæ talem lympham præprimis educunt, *Phlegmagoga* dicuntur.

4. *A pituita.* XCIII. *Si a pituita alba occupato, alvi profluvium vehemens accedit, ſolutio fit*. Hipp. a. 446. Si ſcilicet viſcidum viribus corporis auctis ſolvitur & expellitur: ſi vero non minuatur viſcidum, dum fluit alvus, vel ſi cum alvi egeſtione ſimul minuuntur vires, talis fluxus nocet. Neque *purgantia phlegmagoga* dicta multum præſtant, niſi præcedat pituitæ reſolutio, cum ſtimulo purgantis pituita tenax, in inertibus & laxis vaſis ſtagnans, excuti nequeat: quod vero phlegmagogis ſæpe multum pituitæ educatur, id arguit, eam præexſtitiſſe in primis viis, ſed non probat, illam ex tota ſanguinis maſſa depromptam eſſe. conf. T. XL.

5. *A bile.* XCIV. In bilis, tam flavæ, quam atræ evacuatione & ductione ſummo judicio opus, ne decipiamur, aut perverſe judicemus: nam *Cholagoga* ex flavedine excrementorum, & *Melanagoga* ex nigredine eorum dicta ſunt, quamvis neque bilem flavam, neque atram ducant (22. & 51.). Neque ſemper conducit in morbis bilioſis alvus ut fluat, vel ducatur. *Mala eſt ex morbo regio fatuitas. Hos voce privari, ſentientes tamen eſſe contingit: fortaſſis autem & alvus male his afficitur*. Hipp. a. 539. addit: *Velut contigit Hermippo, & mortuus eſt*. Hipp. a. 474. *Dyſenteria, ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt*, aph. 24. Sect. 4. Quandoque autem conducit bilioſis & atrabilariis bilem talem egerere (conf. T. LII. 47. & T. XVII. 44.). Decernendum itaque, ſi congeſta ſit bilis corrupta in primis viis, vel & veſica fellea & ductu choledocho, niſi educatur ſponte, vel medicamento, in diram dyſenteriam, & alia mala incidet æger: ſed in hepaticis per purgantia irritantur crabrones: neque juvat ſpontanea bilioſa dejectio ſemper; ſæpe enim exeſis vaſis, & colliquato hepate, talia prodeunt. Atque atra bilis turgens & corrupta, per alvum depoſita, ſæpe incurabilem alvi fluxum produxit.

6 *A colliquatione chronica.* XCV. Si naturalis potentia cohærendi inter particulas noſtrorum humorum minuatur vel exſtinguatur, illi humores, qui antea erant craſſi & cohærentes, fiunt ita tenues & tam parum cohærentes, ut per minima oſcula effluant. Talis ſtatus a Medicis vocatur *Colliquatio*, quæ, cognitionis & curationis ergo, in *chronicam*, & *acutam*, poteſt diſtingui. Si minori corporis motu ingeſta minus compacta & elaborata non acquirunt in nobis eam naturalem cohæſionem, cruda manent, & dein tenuia atque liquefacta (T. XXXIX. 7. N. 2.): & ab eadem cauſa boni humores ſenſim quoque liqueſcunt. Ex utriſque his tandem *acrimonia frigida* (T. XLV. 60.), & *acida* (T. XXXVIII. 50.): quæ, ſi uſque in ſuccum nervoſum fertur, morbos *catarrhales* producit, & in his regionibus *ſcorbutum*.

Acida. XCVI. In *colliquatione acida* primarum viarum perſeverans alvi fluxus copiam cru-

crudorum arguit, & debilitatem viſcerum roborantibus, condientibus, aromaticis & calcfacientibus compeſcendus. Alvi ductio ſemel duntaxat celebranda (T. XXXVIII.) 52.)

XCVII. Colliquatum iſtud acre, præprimis poſt perſpirationem prohibitam, in corpore retentum, ſuccoque nervoſo (T. XLV. 59.) receptum; ſi feratur ad alvum, cum torminibus, & ſine levamine, copioſiores quandoque egeſtiones concitat; cum naturalis huic materiæ eſt via per cutem exhalare, vel cum urina emitti. Purgantia levamen aliquando videntur adferre, ſed deinceps majori malo implicantur ægri, a præcedenti alvi ductione debilitati. *Catarrhali.*

XCVIII. Scorbutus frigidus ſi alvi fluxum concitat, ſemper magis debilitat, & purgantia ſcorbuticis non medentur, quoniam debilitant, non vero corrigunt, aut expellunt acre ſcorbuticum; quod ſpecificis ſuis erat emendandum, & auctis corporis viribus ſubigendum & expellendum. *Scorbutica.*

XCIX. In fine morborum acutorum, ſi humores convertuntur in putrilaginem (T. XXXVII. 7.), quæ cognoſcitur ſignis traditis (T. XXXVII. 10. & 11.), alvus ſæpe copioſe deponit excrementa fœtentia (53.), ſplendentia, meraca, poſt quam evacuationem plerumque moriuntur. In tali humorum ſtatu ſi detur purgans, non erit in Medici poteſtate eam ſiſtere hypercatharſin. *7. Colliquatio putrida*

C. Non multum differt a præcedenti *fluxus, hepaticus* dictus, qui poſt corruptum hepar oritur, quando hepatis parenchyma colliquefactum cum bile corrupta ducitur per ductum choledochum in duodenum: qui malignum hunc humorem, inſtar loturæ carnis corruptæ, conantur purgantibus evacuare, mortem invocant. *Fluxus hepaticus.*

CI. In ſuppuratis modicam habere alvi egeſtionem, ſalutare; liquida vero alvus vel pus egerens, niſi ex abſceſſu vel ulcere primarum viarum, ægrum interimit. *Suppuratis pulmonem per alvum pus ſecedere, lethale eſt*. Hipp. a. 564. conf. Hipp. b. 12. & 15. Talis enim alvi fluxus detrahit vires, indicat puris colliquationem, & facit evacuationem, quæ puri non conducit; hoc enim commodius vel ex ipſo ulcere, & abſceſſu, vel per urinam aut ſputum, emittitur. Ex his ſatis conſtat, minime tutum eſſe parotidibus vel empyemate laborantibus propinare purgans; neque iſtis, qui pus exſpuunt, ſtatim enim ſupprimetur ſputum. *8. In pure.*

CII. *A tabe occupato alvi profluvium accedens, lethale eſt*. aph. 14. Sect. 5. *Quibuſcumque tabe laborantibus capilli de capite fluxerint, hi alvi profluvio accedente moriuntur*. aph. 12. Sect. 5. Quoniam talis alvi fluxus denotat colliquationem, & ſummam debilitatem in villis motricibus. Colliquefacta ea materia ſi purgantibus derivetur ad inteſtina; non erit amplius in Medici poteſtate, talem ſiſtere alvi fluxum. *9. In tabe.*

CIII. Altera pars horum morborum, in quibus alvi fluxus eſt obſervandus, ad evacuationes, tam naturales, quam morboſas & artificiales, reduci poteſt. Quia vero per alvum ſolummodo evacuantur naturaliter ea, quæ ab alimentis indigeſtis relinquuntur, & craſſa recrementa humorum eo confluentium; ſi igitur alvi fluxus fiat, vel purgantibus ſollicitetur, id, vel ex tota deſumitur maſſa, vel de aliis evacuationibus detrahitur. Ut ſciamus, num permittendus & excitandus ſit alvi fluxus, vel cohibendus, hæ regulæ ſunt obſervandæ: 1. num alia evacuatio ſit minor aut ſuppreſſa; 2. num copioſior ſit & ita maneat, aut minuatur. *In morbis evacuationum.*

CIV. De ſanguinis fluxu actum eſt (T. XXXII.), ſi ex naribus ſit copioſior, ſed ſuppreſſa per venæ ſectionem, niſi purgetur æger, recidivare ſolet. *In ſanguinis eruptionibus viſcoſa egeſtio nigris variegata, maligna eſt, maxime autem valde albidis*. Hipp. a. 586. & Hipp. a. 482. *Affectiones, quæ quinta die ſanguinem large fundunt, ſexta inſuper riguerunt, ſeptima perfrigeratæ fuerunt, & repente recalefactæ, in his alvi male afficiuntur*. Hipp. a. 552. *Si a quarta die ſanguinis fluxus fiat, diuturnitatem ſignificat, & alvus erumpit undecunque, his in refe-* *Sanguinis.*

Digitized by Google

ſtionibus alvi humectantur. aph. 27. Sect. 4. & Hipp. a. 534. & 553. Ex his & multis aliis obſervationibus colligere poſſumus, alvi ductionem, minuendo impetum, ſiſtere hæmorrhagiam; alvi vero fluxum in hæmorrhagiis ex acrimonia vel colliquatione nocere; alvum laxari in acutis, ſi præcedenti hæmorrhagia corpus fuit refrigeratum.

In hæmoptoicis non conducit alvum ducere.

In hæmorrhoidibus alvum laxantia adhibenda, cavendum vero ab aloeticis.

In menſibus, rite fluentibus, curſus non eſt turbandus purgantibus: in iis autem ſuppreſſis ſæpe valet purgans (T. XXXIV. 25.)

Ita quoque in lochiis; ſed in iis ſuppreſſis minus valent purgantia. Diarrhœæ infeſtæ ſunt puerperis, febre maligna correptis; quamvis nonnulli ſtatuant, hac via evacuari ſanguinem.

Urinæ. CV. Urina ſi non procedat, maxime cum multa cruditate in primis viis, facilius ducitur purgantibus quam diureticis. An vero diabetes curanda ſit purgantibus, non caret dubio. *Mictio noctu multa contingens, modicam alvi egeſtionem ſignificat*. aph. 83. Sect. 4.

Sudoris. CVI. Alvi fluxus cum ſudore ſemper malus. Alvi fluxus & purgans ſudorem & inſenſibilem perſpirationem minuunt. Cavendum a purgantibus in recte perſpirantibus, aut ſi criſis fiat per ſudorem: malam enim faciunt metaſtaſin.

Salivationis & ſputi. CVII. Ptyaliſmus purgantibus & alvi fluxu ſiſtitur: ſed malignus eo delatus humor, & medicamenti ſalivantis virtus non raro multa tormina excitat. *Sputum* etiam ſupprimitur iiſdem, ſed ſemper cum ægri damno (conf. 102.)

In morbis ſolidorum. CVIII. Altera pars diviſionis (LXXXVII. N. 2.) complectitur morbos firmarum partium: qui ſunt 1. generales. 2. ſpeciales, ſeu organici.

Generalibus. CIX. Quia morbi hi in prima hujus parte traduntur, noſtrum ordinem utcunque in alvi fluxu & ductione perſequemur. Occurrunt primo morbi, qui referuntur ad nexum partium firmarum.

In nexu vario. CX. In *Vulneribus* raro alvus eſt ducenda, quia ſubſequente hæmorrhagia plerumque nimis eductum eſt: in *Contuſione* vero & *Combuſtione* ad minuendum impetum conducit alvum ducere antiphlogiſticis. *Rigida* ſolida laxantur alvi ductione & fluxu. In *Debilitata* cohæſione, *Laxitate* & *Inertia*, neque alvi fluxus aut ductio juvat. Sed in *Elaſticitate* & *Contractione* proſunt. *Sicca* ſolida humectantur his, & *Humida* fiunt uliginoſa.

In motu majore. CXI. *Acceleratus motus* & *major* temperatur alvi egeſtione; nam morbi capitis a *ſanguinis impetu verſus cerebrum* nati, ſuperveniente alvi fluxu ſolvuntur, & purgans refrigerans multa bona præſtat (conf. T. XXIII. 5. & T. XLVI. 15.), & temperatur iiſdem *calor* (T. XLIX. 19.).

Acutorum. CXII. Præter excrementa varia recenſita (19. ad 70.), quæ bonum & malum portendunt in *acutis*, ſunt ſequentia.

1. Lienteria in acutis, mala.

2. Alvi copioſior dejectio poſt anxietatem & rigorem, bonum, ſi levamen adfert.

3. Febres ardentes in ſenibus judicantur alvi fluxu.

4. *Dyſenteriæ ſiquidem cum febre invaſerint, aut variis alvi egeſtionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordii, aut ventris: aut quæ doloroſæ fuerint, aut cibos intercipiunt, ſitimque inducunt: hæ omnes malæ ſunt*. Hipp. a. 509.

5. *Alvi egeſtio pura ſuperveniens, ſolvit febrem acutam cum ſudore*. Hipp. a. 589.

6. *Quibus ardor ſit, & ad egreſſas egeſtiones alvi, inſuper exſudant, his febris exacerbatur. Ex alvis liquidis perfrigeratio cum ſudore, mala*. Hipp. a. 589.

7. Qui præcipiunt, dandum non eſſe in acutis purgans ante ſeptimum diem, vel intelligunt purgans forte, vel contrariantur experientiæ. At diarrhœa, in principio ardentium orta, compeſcenda eſt.

8. In acutis, putridis & malignis alvi fluxus valde malus cenſendus.

9. In morbis autem acutis pectoris, uti pleuritide, peripneumonia, alvi fluxus &

Digitized by Google

& purgans nocet; nunquam enim bona a pectore ad alvum metaſtaſis (T. XVII. 32. N. 4.): niſi pectus doleat ob conſenſum (T. XVII. 38.)

CXIII. Motus minor, quum ex variis naſcatur cauſis (T. XXI. 2. & T. L. 3.), quandoque alvi fluxu curatur & purgantibus, quandoque major fit debilitas. Qui ex humorum fit abundantia, tollitur & alvi fluxu, & purgantibus. modo ſimul non exhauriuntur vires. Sed motus minor ex defectu humorum, aut ſpirituum, vel ex laxitate & inertia ſolidorum ab alvi fluxu augentur: purgans vero quandoque ſtimulo ſuo & reſolvente virtute levamen in his adfert, præprimis ſi ſit inviſcatus humor. *In motu minore.*

CXIV. In motu inordinato duos complectar morbos. 1. qui ad *convulſionem* referri poſſunt; 2. qui ad *febres*. *In motu inordinato.*

CXV. Si *Convulſio* fiat ex conſenſu (T. XXX. 10.), alvi modica evacuatio levamen adfert, imo prævenit convulſionem. *Quibus in dentitione alvus amplius ſubducit, minus convelluntur, quam quibus parum.* Hipp. a. 590. Sydenham autem obſervavit quandam ſpeciem choleræ infantibus dentientibus funeſtam, quæ quoque purgantibus exaſperatur. Talis alvi fluxus in dentientibus facile ſedatur hypnotico. Viſcerum obſtructione laborantes a purgante dato quandoque convelluntur. Convulſio a cerebri oppreſſione alvi fluxu & purgante ſolvitur. Hyſtericorum & hypochondriacorum, & eorum, qui mobilitate laborant, convulſiones exaſperantur purgantibus, & ab exhibito purgante in convulſiones facile incidunt: ſed alvus laxa ſervanda reſinoſis & gummi aromatico cum ſale polychreſto. Singultus ab acrimonia in inteſtinis compeſcitur purgante anodyno. *Convulſione.*

CXVI. Quoniam varia ſunt febrium genera, ut continua, remittens, intermittens, & ſymptomatica, & ex prævalenti ſymptomate vocata, determinari nequit, num alvi fluxus & ductio conducat vel noceat (conf. T. LII. 40.). *In febre.*

CXVII. Speciales morbi organorum (CVIII. N. 2.) diſtingui poſſunt in has quatuor claſſes: 1. capitis, 2. pectoris, 3. ventris, 4. cutis & extremorum. *In morbis organicis.*

CXVIII. Omnes *morbi capitis* maxime conſentiunt alvo (T. XVII. 30.), & purgantia in iis multum valent: quare in cerebri quavis compreſſione (T. XXIV. 3), apoplexia, comate, caro, lethargo, cephalalgia, concuſſione cranii, humore acri hærente in cranio (T. XXX. 6.), impetu majore ad caput (T. XXXII. 7. & T. XLVI. 13.), ratione divulſionis (T. XLVI. 18.), ſalutare, ſi alvi fluxus fiat, aut exhibeatur purgans. *Oculorum* Inflammatio & lippitudo optime compeſcitur alvi ductione. *Oris* autem morbis minus præſtant; *aphthis* enim laborantibus, neque alvi fluxus, neque ductio, conducit, niſi in fine; ut cruſta ſeparata educatur, & tunc modica debet eſſe alvi egeſtio. *Faciei* morbi alvi ductione minuuntur; in *Eryſipelate* vero *faciei* bulluloſo & herpete infantum non ſum auſus purgans propinare, quamvis nonnulli præcipiant. *Capitis.*

CXIX. Dyſpnœa, aſthmate, pleuritide, tuſſi aut pectoris dolore laborantibus non conveniunt purgantia aut alvi fluxus (T. XVII. 31. N. 4.). Si autem iſti morbi fiant ex cacochylia, vel hepatitide, multum juvant, quod ex adjunctis ſignis eſt judicandum. In *anginoſis*, & broncocele (T. XXXV. 26.), cum fructu exhibentur purgantia. *Pectoris.*

CXX. Ventris morbi, quia referri poſſunt ad tria organa affecta, & in iis iterum morbi varii, & quia prope adjacent ea viſcera huic evacuationi, accuratiore & longiore indagine ſunt morbi eorum proponendi: ex his autem præcipuos delibabimus. *Ventris.*

CXXI. *Alvi fluxus* varius, quandoque purgans requirit, quandoque reſpuit. *Diarrhœa* (10.) generalis intelligitur ex dictis (83. ad 119.): vetat omnia acriora purgantia; & ſi purgante opus, eligenda, quæ poſt operationem adſtringunt. Laudantur Roſæ pallidæ, Tamarindus, Myrobalani, Agaricus; ſed palmam præripiunt Rhabarbarum parum toſtum in ſubſtantia, Mechoacanna, & Hypecacoanha. *Diarrhœa.*

CXXII. *Lienteria* & *Cœliaca paſſio* (14.) an permittenda, an vero purgante *Lienteria.*

 eget,

Digitized by Google

eget, ex dictis (28. ad 40.) intelligi poteſt.

Cholera. CXXIII. *Cholera* etiam (15.) ex alvi fluxu bilioſo (49. ad 51.) peti poteſt.

Dyſenteria. CXXIV. *Dyſenteria* autem (12. & 16.) ob adjunctum dolorem ventris, & multa alia mala, ſæpe ſpecialem curationem exigit, atque non ſemper idem genus cauſarum dyſenteriam excitat; quare, quæ methodus ab uno ſummopere laudatur, damnatur ab altero: ut igitur has tricas removeamus, quædam genera proponenda.

Ab acri podagrico. CXXV. *Sanant Podagricos optime dyſenteriæ ſi ſucceſſerint: ſed & aliæ eliquationes valde proſunt, quæ ad infernos locos repunt.* Hipp. a. 498. Si vero ſimul debilitetur æger ſcito malam fuiſſe factam metaſtaſin, præprimis ſi ſimul fiunt anxii. Tentarunt quoque multi purgantibus materiem podagricam per alvum exturbare; ſæpe inducias præbent, ſed tandem paroxyſmus corpus debilitatum aggrediens, non raro rapit hominem. Quæ dyſenteria auxilium adfert, non eget curatione; ſed ſi ex mala fiat metaſtaſi, ad cutem & extrema revellendus eſt impetus.

A lympha acri. CXXVI. *Lienoſis Dyſenteria ſuperveniens, bonum*. aph. 48. Sect. 6. *Qui Lienoſi a Dyſenteria corripiuntur, his longa ſuperveniente Dyſenteria, hydrops ſupervenit, aut inteſtinorum lævitas, & pereunt.* aph. 43. Sect. 6. Si enim hac via evacuetur lympha acris, exſtincta ſcaturigine, bonum; ſed ſi maneat continua colluvies, poſt exhauſtas fere omnes vires, vel intumeſcit æger hydrope, vel hectica conſumitur. Talis alvi fluxus fruſtra tentatur rhabarbaro & opio, ſed Roborantibus & Antiſepticis ſenſim compeſcendus alvi fluxus.

Ab atra bile. CXXVII. *Dyſenteria ſi ab atra bile inceperit, lethale*. aph. 24. Sect. 4. Cum exeſa vaſa, & atram bilem corruptam, Medicus ſanare nequit, neque magna doſi opii vel diaſcordii temperare; ſi vero detur purgans, eo citius perit æger.

A flatibus. CXXVIII. Dyſenteria ſicca (16. & 64.) a purgantibus intenditur, ſed potu multo ſeri lactis & ejus injectione, ut auferatur irritans, dein compeſcito motu hypnoticis, & derivatione per Diaphoretica, diu continuata, ſanatur.

A materia febrili. CXXIX. *Febris continua* & *intermittens*, ſymptomatice ad alvum deponens materiem (116.) cum dolore, non caret periculo. *Dyſenteriæ, ſi quidem cum febre invaſerint, malæ ſunt*. Hipp. a. 509. Nam de emunctoriis naturalibus pro criſi febrium derivat alvi fluxus materiem; ſiccatur etenim cutis, & urina parce procedit: neque bona criſis, quæ fertur ad interiora, aut quæ fit cum multa moleſtia, uti in Dyſenteria, cenſetur. Multi ex febre dyſenterica moriuntur, cum maxima eſt in curatione difficultas: nam ſi cohibeatur adſtringentibus, ſumma anxietas; ſi expellatur rhabarbaro, vel hypecacoanha, vel alio purgante, febrilis materia eo verſus delata, plura tormina inducit; neque materia eo febrem excitans eliminatur, ſed quæ corrupta fuit a præcedente febre: quamvis miteſcere videatur dato hypnotico, poſt purgantis operationes, infideles ſunt induciæ, nam cum febris exacerbatione recrudeſcunt tormina & dejectiones: quare poſt ſemel exoneratam alvum, ne contineatur colluvies in inteſtinis, omni ope nitendum, ut curetur ipſa febris, & ut materia per febrem nata derivetur ad cutem.

Ex cacochylia. CXXX. Quæ autem dyſenteria ex malo ſucco, vel in inteſtinis hærente, vel eo delato ex adjacentibus vaſis, concitatur, repetitam alvi ductionem exigit, quod purgans magis reſolvens, quam poſtea adſtringens eſſe debet.

Ex ulcere. CXXXI. Tandem inteſtinorum ſæpe generatur ulcus, cujus irritamento ſollicitatur alvus ad frequentem dejectionem; in quo caſu Practici experti ſunt, fumum terebinthinæ multum præſtare; ſed tormina augeri ex purgantium uſu. Præſtantiſſimum erit injecto clyſmate parva copia, & indito ſuppoſitorio parvo, ſi ulcus ſit in inteſtino recto, conſolidare ulcus.

In ventris dolore. CXXXII. *Colica* & *Iliaca paſſio*, etiamſi ex dolore locum ventris, ubi vel hæret inteſtinum Colon vel Ilium, occupante traxit nomen, uſus tamen obtinuit ex aliis adjunctis ſymptomatibus hos duos diſtinguere morbos.

Colica. CXXXIII. Hodie enim omnes dolores, loca ventris occupantes, ubi hæreant craſſa inteſtina, ad colicam paſſionem referuntur; quare cardialgia, uteri, renum,

Digitized by Google

num, veſicæ, hepatis & lienis dolores, non raro ad colicum dolorem referuntur; qui quoad curationem ſunt diſtinguendi. Inteſtina autem tenuia & craſſa & meſenterium a multis cauſis dolere poſſunt (vid. T. XVII.). Harum præcipuas delibabimus, ut conſtet, num alvi fluxus & purgans conducat vel non.

Ab acrimonia in inteſtinis.

CXXXIV. Dolent inteſtina ab omni acri vel duro in cavitate eorum hærente, qui dolor non compeſcitur, quamdiu talia ibi permanent: quare hujuſmodi dolores alvi ductione, clyſmatibus diluentibus, vel, ſi ſit acidum rodens, carminantibus & aromaticis compeſcuntur; & alvi fluxu cacochyliam evacuante liberantur.

Ex conſenſu.

CXXXV. Ventris autem dolores ex *Conſenſu*, quemadmodum in dolore nephritico, commotione menſtruantium & parturientium, in paſſione hyſterica & mobilitate ſolidorum, exaſperantur purgantibus, neque levantur ſpontaneo alvi fluxu; hinc forſan invenere Practici, miteſcere colicam paſſionem, tinctura Succini, Zedoaria, balſamo Peruviano. & anodynis (conf. T. XXVI.).

Ex affectione nervorum meſenterii.

CXXXVI. *Meſenterii Nervi*, qui ibidem multos faciunt plexus, ſi vel Inflammatione, vel Eryſipelate, vel Rheumatiſmo afficiuntur, atrociſſimos dolores inferunt, non raro convulſiones & paralyſin producentes, qualis tunc vocatur *Colica Pictonum*. Si inſuper quædam fibræ ventris vehementer tenduntur, *Chordapſus* vocatur, quaſi chorda per ventrem eſſet tenſa: fruſtra moliuntur abigere talem dolorem purgantibus; ea enim exhibita *volvulum* concitant: ſed fomentis laxantibus ad ventrem, clyſmatibus emollientibus ſine ſtimulo, imo inſtituta venæ ſectione quandoque curatur.

Inteſtinorum Inflammatio & eryſipelas.

CXXXVII. Qui *Colicus dolor fixus* eſt in ventre cum calore, ſiccitate, pulſu duro & ſiti intenſa, ab *Inflammatione* vel *Eryſipelate inteſtinorum* oriri timor eſt, a nonnullis tamen vocatur *Colica convulſiva*. Cuncta in colico laudata medicamenta & alvum ducentia reſpuit, ſed communi methodo, in inflammatione tradita (T. XLVII.), curatur.

Iliaca.

CXXXVIII. *Paſſio iliaca*, *volvulus* & *miſerere mei*, nominata, ab iiſdem oritur cauſis, ſed majoribus & gravioribus, nam dolor ſtatuitur vehementior, cui ſupervenit vomitus vehemens, ipſa inteſtinorum contenta ejiciens; imo, ut nonnulli referunt, clyſmata & ſuppoſitoria indita ano. Accuſant plerumque inteſtinorum *Nodum*, vel *Ingreſſum* unius partis inteſtini in aliam: quapropter non dubitant propinare globulum plumbeum, vel aliquot uncias argenti vivi, quod extricaret inteſtinum.

Notha.

CXXXIX. At Inflammatio aut inteſtinorum compreſſio, ut in prolapſa hernia, vel infarctio ab excrementis duris, totum tractum inteſtinalem in motum inverſum concitat, *Iliaca Notha* dicta, quæ præcedentia omnia reſpuit.

Vera.

CXL. Si febris materia maligna ad inteſtina delata, cum dolore ventris concitat contentorum omnium dejectionem per os, diriſſimus eſt morbus, ex quo pauci evadunt; & quo magis diſpergitur per alias partes, eo pejor. *Ex volvulo vomitus, aut ſingultus, aut convulſio, aut delirium, malum.* aph. 10. Sect. 7. *Volvuloſis vomitus & ſurditas, malum.* Hipp. a. 568. *Ex volvulis graveolentibus in febre acuta, præcordiis ſublimibus diutius permanentibus, abſceſſus circa aures oborti occidunt.* Hipp. a. 485. (conf. Hipp. a. 254. &c.) Optime compeſcitur ſale alcalino cum ſucco citri in ſalem neutrum converſo, cibo pauco, potu antiphlogiſtico, & fomentationibus ventris: purgantia vero convertuntur in vomitoria, & crabrones irritant.

In morbis ventriculi.

CXLI. Neque minor eſt *morborum ventriculi* proventus, qui purgantia indicat & vetat, quam ex inteſtinis: cardialgia enim ſola & præcordiorum anxietas (T. LII. 58. ad 60.), ex multis cauſis nata, hoc ſatis declarat. Affici quoque poteſt viſciditate, cruditate, appetitu vario, & denique a morbis in lateribus ventriculi & partibus adjacentibus, in quibus omnibus cum judicio purgans eſt præſcribendum.

Hepatis & lienis.

CXLII. Quoniam ex *Liene*, *Omento*, & præprimis *Hepate*, facilis eſt via ma-

ligno

lignorum humorum verſus inteſtina, eorum organorum morbi non raro alvi fluxu & purgantibus curantur.

Urinæ organa. CXLIII. Alterum vero in ventre regnum, *urinæ* confectioni & evacuationi dicatum, minus exigit purgantia, quia inde via minus eſt patens: interim tamen alvus laxa, & blanda alvi ductio, opitulantur nephriticis.

Generationis organa. CXLIV. Neque plus præſtant, tam in viris, quam feminis, ſi *organa generationis* morbo obſeſſa ſunt; plus ſæpe damni, quam emolumenti utero laborantibus adferunt purgantia.

Extremorum & cutis. CXLV. *Cutis morbi*, uti puſtulæ, ſcabies, pruritus; variolæ, morbilli, non raro tentantur purgantibus; niſi autem ſcaturigo horum ſit in primis viis, ſemper noxia ſunt, quia perverſam faciunt metaſtaſin, cujus materiam poſtea multo molimine ad cutem reducimus. Quod quoque verum eſt in morbis articulorum & extremarum partium.

Mentis morbi. CXLVI. Morbos, qui ad *Mentem* referuntur (LXXXVII. N. 3.), hoc loco referam ad duo genera. 1. Continebit morbos mentem alienatam indicantes. 2. Qui referuntur ad ſenſum.

Delirium. CXLVII. Quæcunque *Inſania* concitatur, vel ab inflammatione meningum, motuque aucto ad caput, vel & metaſtaſi humorum mala ad cerebrum, huic alvi fluxus ſuperveniens bonum; inter cerebrum enim & alvum maximus eſt conſenſus (T. XVII. 30.). *Ab inſania dyſenteria, bonum*. aph. 5. Sect. 7. Modo tali evacuatione revocetur impetus a capite; quod cognoſcimus ex dictis (T. XLVI. 13.), aut detrahatur morboſus humor: nam in *in Phreniticis alba alvi egeſtio, malum*. Hipp. a. 472. In debilitatorum autem inſipientia (T. XXIII. 23. & T. LII. 62. N. 2.,) neque conducit alvi fluxus, neque purgans.

Sopor & ſurditas. CXLVIII. Quemadmodum dictum in delirio, ita etiam in *ſopore*, *ſtupore*, *ſurditate*, & ſimilibus ſentiendum ex ſuperveniente alvi fluxu. *Nihil plus adverſus ſurditatem quam bilioſa alvus poteſt*. Celſ. 70. & Hipp. a. 587. *Quibus in febribus aures obſurduerunt, his ſanguis e naribus effuſus, aut alvus exturbata, morbum ſolvit*. aph. 60. Sect. 4. & Hipp. a 540. & 446. *Ex ſurditate ac torpore, de naribus aliquid deſtillare, difficultatis aliquid habet: vomitus his conveniet & alvi turbatio*. Hipp. a. 484. 446. 553. Sed non omnem alvi evacuationem bonam eſſe, ex ſequentibus conſtare poterit. *Soporoſis torpefactis liquida egeſtio peſſima*. Hipp. a. 586. *Poſt modicam ſanguinis eruptionem & nigrorum egeſtionem, in acutis ſurditas, malum*. *Sanguinis egeſtio in his pernicioſa, verum ſurditatem ſolvit*. Hipp. a. 482. & 552. *Quibus ſopor fit ſpumoſis prodeuntibus, his febris exacerbatur acuta*. Hipp. a. 478. *Malum alvi profluvium valde rubicundum*. Hipp. a. 537. *Suppuratis ſurditas oborta cruentam egeſtionem ſignificat: his ad finem nigra prodeunt*. Hipp. aph. 563.

Ab allatis cauſis externis. CXLIX. Tandem (LXXXIX. N. 4.) a rebus externis applicatis vel ingeſtis ſi concitetur alvi fluxus, non ſemper idem præſagium præbet. Ex multis pauca eligam: 1. contagium, 2 medicamenta.

Contagium. CL. In *morbis contagioſis*, qui *volatilem* habent materiem per aerem diſperſam, uti in peſte, multiſque morbis epidemicis & endemicis, quoniam ad putredinem (T. XXXVII.) accedunt, raro cum levamine alvus fluit: atque in his purgantia nocere notavit *Sennertus* Tom. 1. 702. Materia enim volatilis recepta melius per diaphoreſin expellitur. Sed virus per attactum coinquinans, ut eſt materia luis Venereæ, melius per alvi ductionem evacuatur.

Medicamenta. CLI. Medicamenta alvum ducentia, vel ſunt *attenuantia* ſeu *reſolventia* generalia, vel *alvum ducentia*, ad quæ quoque referri poſſunt *vomitoria*, quia non raro alvum quoque laxant.

Superpurgatio. CLII. Quatenus medicamenta *alvum ducentia* proſint & noceant, in ſuperius dictis diſputatum eſt; ſed monere reſtat, eadem hæc quandoque producere *Hypercatharſin*, quæ non raro Medici prudentioris auxilio eget. Nam purgantium doſis mediocris quandoque hypercatharſin inducit in phthiſicis, viſceribus corruptis,

Digitized by Google

ptis, diarrhæa, cholera, atra bile turgente, aut putridis humoribus laborantibus: imo mobilitate laborantes ex minima doſi in ſuperpurgationem quandoque incidunt cum multis torminibus. Sed vel fortiora purgantia aut majori doſi propinata, periculoſiſſimam producunt hypercatharſin. *Convulſio ex helleboro, lethale*. aph. 1. Sect. 5. *Hypercatharſi convulſio aut ſingultus ſuperveniens, malum*. aph. 4. Sect. 5. *Si ſenioribus nimium purgatis ſingultus ſuperveniat, non bonum*. aph. 4. Sect. 7. *A purgantis potione convulſio, lethale*. aph. 25. Sect. 7.

CLIII. Si autem ex inſcitia vel imprudentia, vel errore, per datum purgans excitata fuit *Hypercatharſis*, iſtud 1. multa potione diluente eſt eluendum; 2. infringenda vis purgantium acidis ingeſtis; 3. denique concitatus tumultus opio, aromaticis, & roborantibus eſt ſedandus. Si vero indicatur purgans in iis, in quibus ex mediocri doſi fieri ſolet hypercatharſis, purgantibus anodynum aliquod eſt admiſcendum. *Curatio.*

CLIV. In *alvi fluxu generali* reſtat deſcriptio curationis (III. N. 6.), quæ variis auxiliis obtinetur, prout cauſæ alvi fluxus variant, uti ex ſuperius dictis conſtat. Ut autem ſpecialior & accuratior habeatur auxiliorum cognitio, præcipua horum percurremus. *Curatio generalis.*

CLV. Omnis alvi fluxus, ex caeochylia vel humore acri in inteſtinis hærente, *purgans* exigit, ut expellatur; cavendum ne nimis forte ſit, & ut poſtea roboret (121.); vel ſi viſciditate intricatum hæret acre caſſia, tamarindus, ſyrupus cichorei cum rheo, ſal polychreſtus, & ſimilia reſolventia plus valent: imo aloe & alia fortiora purgantia reſolventia compeſcunt Lienteriam (31.). Noxia vero ſunt phthiſicis, choleræ, alvi fluxui ex dentitione, & febri continuæ, aut putredini. *Per purgans*

CLVI. Si alvi fluxus copioſior fiat obſtructis oſculis lacteorum, reſolventibus viſcidum, ſeu aperientibus oſcula, compeſcetur alvi fluxus. *Per reſolventia.*

CLVII. Quoniam ad abſorbendum ex inteſtinis non ſolum requiritur præſentia liquorum, & oſcula patentia, verum etiam motus & potentia in villis inteſtinorum, ut propellatur ingreſſus liquor ex abſorbentibus in eorum vaſculorum trunculos, medicamenta ſtimulantia, calefacientia, moventia, aromatica, cum quadam adſtrictione ſeu roboratione fibrarum, in laxis & flaccidis atque debilibus, optime compeſcunt fluentem alvum: inde cinamomum, moſchata nux, caſſia lignea, galanga minor, cortex Winteranus, zedoaria, zingiber, & alia aromatica ſtomachica laudantur; quæ tam interne quam externe adhibentur ad ſtomachi & inteſtinorum regionem. Hinc forſan caſcarillæ cortex laudem obtinuit in dyſenteria. Eadem autem intendere alvi fluxum, ex febre putrida, materia eryſipelatoſa natum, neminem latet. *Per ſtimulantia & roborantia.*

CLVIII. Si acre hæret in inteſtinis craſſioribus, continuo ſollicitans alvum ad egeſtionem, optime ſiſtitur, injecto clyſmate ſingulis horis, ex *Diluentibus* & *Emollientibus* ad uncias quinque vel ſex. Si autem cauſa altius hæreat in tenuibus, potione tenui, ex hydrogalacte, ſero lactis, vel ptiſana copioſiore eluendum eſt acre: ſi tunc nequidem ceſſat, ab exhibito narcotico roborante brevi compeſcetur. *Per diluentia.*

CLIX. Multi ſummam efficaciam adſcribunt adſtringentibus & abſorbentibus in compeſcenda alvi egeſtione, quaſi his clauderetur inteſtinorum tractus; raro autem effectum ſortiuntur. Etiamſi alvum conſtipant, nihil boni præſtant; retinetur enim morbi materia, quæ longiore mora acrior facta, vehementiorem alvi fluxum, poſt multa tormina & anxietates toleratas, excitat. *Per adſtringentia & abſorbentia.*

CLX. Emollientia autem, lubricantia, mucilaginoſa, blanda, & demulcentia, non retinent materiem, verum obvolvendo acre irritans, & lubricando, & tegendo nuda inteſtinorum latera, minuunt inteſtinorum irritamenta. *Per emollientia.*

CLXI. Nonnulli ſummum auxilium quærunt in anodynis, hypnoticis, narcoticis, quaſi convenirent omni alvi profluvio. Si vero eorum inſpicitur operatio, aperte conſtat, Laudanum liquidum vel cydoniatum, vel opiatum, minuendo *Per motum minuentia.*

mo-

Digitized by Google

motum & ſenſum villorum inteſtinorum, compeſcere alvum: hinc multi decepti, non dubitarunt in alvi fluxu, ex laxitate & obſtructis oſculis, dare narcotica, quando alvi egeſtio his non obtemperat: verum ſi poſt eductum acre propinetur opium, extemplo alvum ſiſtit. Theriaca vero, Diaſcordium, Mithridatium, & ſimilia opiata, non ſolum ex adjuncto opio ſed etiam ex admiſtis calefacientibus, alvum compeſcunt: quare horum uſus patet (157.).

Per derivantia. CLXII. Qui alvi fluxus oritur ex colluvie morboſorum humorum verſus inteſtina, vix compeſci poteſt ſine derivatione, præprimis verſus cutem, unde ſudorifera, diaphoretica, veſicantia, corporis exercitatio, equitatio, tot bona effecta præbuere in alvo perpetuo liquida. Si autem adſint ſigna inflammationis, aut motus majoris, conducit ſanguinis miſſione temperare motum.

Alvus adſtricta. CLXIII. Altera pars diviſionis generalis (II. N. 2.) complectitur parciorem & omnino *ſuppreſſam alvi egeſtionem*, ad quam quoque referri debet *Teneſmus*.

Cauſa. CLXIV. A variis cauſis vel omnino ſiſtuntur, vel rarius deponuntur excrementa. 1. Si deficiat materia, uti in longo jejunio: aliquid tamen deponitur ex recrementis confluentium humorum. Talis ſuppreſſio non eget eductione.

1. Defectu materiæ.

2. Majori abſorptione. CLXV. In morbis calidis inflammatoriis, febribus acutis, variolis, diu quandoque non deponitur alvus, &, quæ tunc egeruntur, dura & compacta ſunt (57.). Alvus tunc eſt laxanda diluentibus, reſolventibus, & emollientibus; niſi fiat ob morbi criſin ad cutem, quemadmodum in variolis, quando melius eſt laborare alvo adſtricta, quam derivare materiem a cute ad inteſtina.

3. Deficiente motu. CLXVI. In laxis & debilibus corporibus, hydropicis, leucophlegmaticis, frigidis, quum tales homines copioſiora debebant evacuare excrementa, alvus tamen diu ſæpe ſupprimitur, quia motus vermicularis inteſtinorum languidior minus valet propellere contenta: per validiora ſtimulantia tunc exoneranda alvus ſemel aut bis, ut contenta & accumulata educantur; ne autem ſæpius agitati villi inteſtinorum langueant deinceps, aliquoties non eſt repetendum forte purgans, niſi ex reliquo corpore per hanc viam volumus evacuare humores, uti in hydropicis & apoplexia pituitoſa: nam ſenſim his ita aſſueſcet alvus, ut poſtea nunquam ſine auxilio purgantis fungatur officio. Quare roborantibus firmanda ſunt inteſtina, ut poſt eductionem factam poſtea valeant propellere proprio motu contenta.

4. Viſcidi copia. CLXVII. In tali motus inertia ſæpe turgent inteſtina multitudine viſcidi tenacioris, quod etiam ob tenaciorem adhæſionem ad inteſtinorum latera difficulter propellitur (T. XL. 16.): frequens eſt laxis, debilibus, otioſis, pueris. Si purgantibus phlegmagogis educta ſit pituita, proventus novæ pituitæ eſt præveniendus reſolventibus, gummoſis, reſinoſis, & poſtea roborantibus.

5. Muci defectu. CLXVIII. Quandoque tanta eſt humorum tenuitas in corpore, ut ex deficiente muco in inteſtinis, ordinario motu periſtaltico non propelli poſſint excrementa: quæ tunc ob duritiem, & laterum nuditatem, ad ſpaſmodicam conſtrictionem inſtigant inteſtina; quemadmodum in hyſtericis, hypochondriacis, mobilitate laborantibus, & convulſionibus obnoxiis. In his difficulter poſſumus in ordinem redigere alvi egeſtionem, quia a purgantibus maxime turbantur; a mucilaginoſis nullum ſentiunt levamen, & ex minima cauſa incidunt in colicum dolorem. Inveni in his, ſi cum multis ventris torminibus incidunt in alvum ſuppreſſam, me plus præſtitiſſe anodynis, nervinis, & reſinoſis, quam quibuſcunque purgantibus.

6. Compreſſione. CLXIX. Non raro a tumoribus externis ita comprimuntur inteſtina, ut alvus raro deponatur: quemadmodum in *gravidis*, *a compreſſione fœtus*. In *herniosis*, ſi portio inteſtini quædam prolapſa ſit; quod quoque in vulneribus ventris contingere poteſt, ſi promineat pars inteſtini: in his vero, ſi inteſtinum ſit læſum, exeunt excrementa in cavum ventris, vel per aperturam factam, parum admodum per anum exit. In calculo, inflammatione, & tumore veſicæ. *Veſicæ duræ & dolentes penitus quidem horrendæ ac pernicioſæ ſunt, pernicioſiſſimæ vero, quæ cum febre continua fiunt. Etenim dolores ab ipſis veſicis ad occidendum ſufficiunt, & alvi*

non

Digitized by Google

non egerunt hoc tempore, niſi durum quiddam, & hoc coacte. Solvit autem urinæ purulenta micta &c. Hipp. a. 464. Hoc quoque verum eſt de perinæi tumore. Curatio in ablatione prementis conſita eſt.

CLXX. Latera inteſtinorum quoniam conſtant fibris, vaſis & nervis (4. ad 18.) 1. a contractione ſpaſmodica; 2. inflammatione; 3. ſcirrho, aliiſque morbis ita poſſunt conſtringi, ut intercipiatur contentorum tranſitus. Imo ſi a cauſa externa, uti in hernioſis, diu compreſſum fuerit inteſtinum, eo in loco deinceps ſufficienter dilatari nequit, ſed ſupra locum anguſtatum quandoque ſaccum format, in quibus collecta excrementa, vel copia, vel acrimonia rodente, frequentem colicum dolorem inferunt cum alvo conſtipata, quæ vix ullis medicamentis auſcultat; & a purgantibus datis non raro in Iliacam paſſionem convertitur. *7. Contractione inteſtinorum.*

CLXXI. Denique alvus conſtipatur ab excrementis durioribus & compactis (57.), in colo dilatato hærentibus, quæ facile clyſmate diluente, reſolvente, & lubricante, eluuntur: vel per purgantia laxativa dicta expelluntur. *8. Obſtructione.*

CLXXII. Naturale eſt in hominibus, & admodum ſalubre, omni die modicam quantitatem excrementorum mollium deponere; ſi non deponantur juſto tempore & quantitate, ſenſim majori copia colliguntur in inteſtino colo, quod dilatant, inde dolores & compreſſio adjacentium; denique ſuſcepta corruptela, non ſolum prædicta augentur, verum etiam putrilago nata, vaſis abſorbentibus ex inteſtino colo recepta, totam maſſam inquinat, & morbos præprimis capitis vel auget, vel novos facit. *Effectus.*

CLXXIII. An *Teneſmus* (163.) ad alvum adſtrictam, dolentem, vel egerentem, referri debeat, ambigo; ſed quoniam de his omnibus aliquid habet, eum ultimo loco pertractare conſtitui. *Teneſmus autem eſt voluntas egerendi inevitabilis* (Hipp. b. 3.), in qua præter aliquid muci aut ſanguinolenti nihil memorabile excernitur. conf. Hipp. b. 177. *Teneſmus.*

CLXXIV. Ille conatus ſine materiæ egeſtione oritur a ſtimulo in ipſo inteſtino recto, vel adjacentibus partibus, huic inteſtino communicato. *Cauſa.*

CLXXV. *Verus Teneſmus* cenſetur, ſi materia acris *Dyſenteriæ* hoc irritamentum facit, quando anus eluendus liquore molli. Si vero *mucus fuit abraſus*, ut inteſtinorum latera nuda ab omni attactu criſpentur; alvus eſt eluenda clyſmate molli mucilaginoſo, oleo, parva copia, & aliquid de unguento molli obvolvente indi debet. Qui teneſmus ex *ulcere inteſtini recti*. ſive poſt dyſenteriam, ſive hæmorrhoides, & ab ipſa fiſtula ani oritur, conſolidantia exigit. *Aſcarides* autem irritantes expellendæ, & earum proventus anthelminticis præveniendus. *Irritatio inteſtini recti.*

CLXXVI. *Stranguria* & *Calculo veſicæ* laborantes, frequentiſſime teneſmo afficiuntur; imo *Tumor proſtatarum* longum teneſmum induxit. *Veſica.*

CLXXVII. *Fœtus mortuus* in utero teneſmum inducere ſolet; & teneſmus gravidis periculoſus, quia minatur abortum. *Uteri.*

CLXXVIII. In *fine morborum acutorum & chronicorum*, quandoque circa mortem ægri incidunt in alvum exonerandi crebram cupiditatem, poſt quam plerumque brevi moriuntur. *In fine morborum.*

CLXXIX. Ex antecedentibus intelliguntur. *Corollaria.*

1. Purgantia an ſola morboſa educunt?
2. An danda ante coctionem in morbis, ſi materia non turgeat?
3. Cur ſudorifera & diuretica non æque vocantur purgantia, quam quæ alvum ducunt?
4. An ſoli humores extravaſati tenues purgante educi poſſunt, minime vero craſſi?
5. An Inflammationes internæ nunquam exigunt purgantia?
6. An frequenter corpus purgandum, ut purum maneat?
7. Quo tempore diei dandum purgans?
8. An ſtatim finita purgantis operatione corpus nutriendum, vel juſculum præbendum?

9. An dormiendum vel vigilandum poſt aſſumtum purgans?

10. Cur duo diverſi homines, eadem copia & genere alimentorum utentes, non egerunr eandem copiam excrementoruni per alvum?

11. Cur flavedo excrementis ſanorum, ictericorum autem frequens albedo, & mala?

12. An purgantia ſolummodo agunt ſtimulando inteſtina?

13. Cur homines acrimonia acida laborantes plerumque ferunt majorem doſin purgantis?

14. An pus ex empyemate feratur per diaphragma, & inteſtinum colon corroſum, ur reddatur per alvum?

15. Cur oleoſa in dyſentericis ſæpe ſiſtunt alvi fluxum?

16. An cremor tartari non ingreditur vaſa lactea.

17. An dentur purgantia electiva, & qua virtute id præſtent?

18. An attrahendo, irritando, vel incognita vi, operanrur purgantia?

19. Qua virtute liquor ex cavo inteſtinorum ingreditur oſcula lacteorum? & cur non in cadaveribus?

20. An fructus horæi acido-dulces, in putredinem alcalinam degenerantes, choleram excitant?

21. Alvi dejectio nigra, cur quandoque bona, quandoque mala obſervatur?

22. Quæ medicamenta excrementa nigra educunt, an ſunr vera melanagoga?

23. Cur a purgantibus nigra prodeuntia raro periculum portendunt?

24. Cur hypochondria mollia minus periculoſa, quam dura, in dejectione nigra?

25. Cur in ventris rurbatione mente motis circa judicationem nigra prodeunt?

26. Cur in dejectionibus nigris, ſi multus ſpiritus feratur per nares, convulſiones nunciat? &, ſi ſopor inſuper adſit, parotides, & mortem?

27. Cur dejectio nigra in morbi principio valde timenda?

28. Cur in ſanguinis eruptionibus, viſcoſa egeſtio nigris variegata, maligna?

29. Cur valde alba excrementa in febribus non bene judicant?

30. Cur ictericis, febribus bilioſis, eryſipelatoſis, & phrenitidi, alba dejectio valde mala?

31. An ex fermenti ſtomachici inertia lienteria?

32. An poſt dyſenteriam lienteria oritur, quod oſcula lacteorum coalita non admittunr chylum?

33. An mucus copioſus poſt rormina ventris in dyſenteria, & quid indicat?

34. Cur mucus copioſe dejectus in bilioſis, icterum, hydropem, & febrem colliquarivam indicat?

35. Cur lævia, pituitoſa, viſcoſa, meraca, mala?

36. Cur mucoſa, cruenta, derepente dejecta, judicant ardentem?

37. An mucoſa ex inteſtinorum pinguedine rranſudante, vel mucilagine naturali, vel pituita, vel pure?

38. An alvi evacuatio magis depurat, quam reliquæ excretiones?

39. Cur coma cum alvi profluvio rubro, lethale? & comate preſſi, laſſitudine fracti, ſi obſurduerint, erumpente alvo rubra circa criſin, juvantur?

40. Cur ſtercora ſplendentia, nigra, fœtentia admodum in acutis, lethalia?

41. Cur acuto morbo laborantibus, poſt alvum diu conſtipatam, ſæpe ante mortem alvus egerit valde fœtentia excremenra?

42. Quid denotat alvus liquida in empyemaricis, phthiſicis, & ſuppuratis?

43. An ſpumoſæ alvi egeſtiones, in alvi profluvio, a piruita e capite defluente? ut Hipp. aph. 30. Sect. 7.

44. Cur omnia meraca alvi excrementa mala?

45. An cururnculæ carnoſæ per alvum ejectæ, ab exeſis partibus extra inteſtina, ut Cardanus?

46. Cur facies Hippocratica minus periculoſa poſt alvi fluxum, quam ſi illa non præceſſit?

47. Fa-

Digitized by Google

47. Facies citrina, cum alvi fluxu & tumore duro dolente in hypochondrio dextro, cur malum?

48. Cur exſolutiones alvi repentinæ, præter rationes, in diuturnitate temporis conſumtis, una cum vocis tremula interceptione, pernicioſe habent. Hipp. a. 588. & 544.

49. An alvi fluxus in lochiis ſuppreſſis non ſupprimendus, quoniam lochiorum materiam evacuant?

50. An in omni morbo chronico, ut multi præcipiunt, dandum purgans?

51. Opiata quomodo laxant & conſtipant alvum?

52. An ſucci pancreatici auſteritas alvum conſtipatam facit?

53. Cur ex bilis inertia ſæpe ſegnior alvus?

54. An unius partis inteſtinorum ingreſſus in alteram, vel inteſtinorum nodus, alvum conſtipare valet?

55. Cur nephritici ſæpe alvo adſtricta laborant?

56. An obſtructio meſenterii poteſt alvum conſtipare?

57. Cur fœtus in utero materno non deponit alvum?

TRACTATUS NONAGESIMUS PRIMUS.

De Urinam Ducentibus.

I. QUæcunque medicamenta & auxilia faciunt, ut Lotium, tam in homine ſano, quam ægroto, fluat majore copia, quam ſi talia medicamenta non fuiſſent exhibita, διουρητικὰ & οὐρητικὰ appellantur. *Definitio.*

II. Horum quia materia eſt multiplex, & electio debet fieri ſecundum morbos, qui vias urinæ aggrediuntur, proponemus 1. Diureticorum varias ſpecies; 2. Morbos dictarum partium. *Diviſio generalis.*

III. Urina copioſior fit 1. ſuppeditando liquorem tenuem aquoſum, tam ingeſtione, quam inhibitione evacuationis per ſudorem vel perſpirationem; 2. laxando vias urinæ & leniendo contractas; 3. reſolvendo maſſam pro natura concretionis; 4. movendo totam maſſam; 5. ſtimulando, præprimis urinæ vias, & humores diſponendo magis ad hanc, quam aliam evacuationem, *ſpecifica* propterea dicta. *Diviſio ſpecialis.*

IV. Mera aqua majori copia ingeſta urinæ quantitatem auget, ſed tunc ſimul urina minus tincta erit. Aquoſa hæc, ſi *acidula* ſunt, in multis morbis mirabilia præſtant. Ut in putredine, palpitatione, dolore, tremore, debilitate, inflammatione, bile putrefacta, lentore, particularum magnitudine aucta, ſiccitate, calore, ſiti, nauſea & vomitu, morbis acutis, eryſipelate, motu accelerato, febre, ventriculi inflammatione, impetu majore ad caput, ſopore, phrenitide, ſalivæ defectu & glutinoſitate, rheumatiſmo, calore corporis, horrore febrili, robore contractilitatis, aphthis, capitis dolore acutorum. *Aquoſa acidula ingeſta.*

V. Dum talis bibitur liquor, ſcopo eductionis per urinam, movendum eſt corpus, ut ingeſtus liquor ducatur ad renes: ſed quia tunc quoque æque facile determinatur ad cutem, eligendus eſt ambiens aer frigidior, qui diſſlationem conſtipat. *Regimen.*

VI. Ut quoque copioſius fluat urina, conducit (III. 2.) viæ ſint laxæ, facile permittentes: quam ob rem præſcribuntur & applicantur emollientia & laxantia, forma potionis, fotus ad lumbos, & pubem, & clyſmatis, aut inunctionis. Talia cum ſucceſſu adhibentur in renum, ureterum, veſicæ & uretiæ calculo; lumborum dolore, & calore; rigiditate & elaſticitate aucta; acrimonia; tuſſi; atthritide; cantharidum & vehementiorum diureticorum abuſu; peripneumonia; pleuritide; aſthmate ſicco; ſputo difficili; empyemate; urinæ acrimonia; denutatione viarum urinæ; phthiſi; raucedine; iſchuria; dyſuria; ſtranguria. *Laxantia & lenientia.*

VII. Medicamenta reſolventia (III. 3.), ſeu attenuantia, diſponentia liquores *Reſolventia.*

 ad

ad faciliorem humorum tranſitum per tubulos renales, non raro cient urinam. Hæc tamen omnia (T. LXXIX.) non indifferenter urinam quia movent, præcipua eorum delibabimus.

Salina. VIII. Salina diuretica triplicia ſunt: 1. Neutra (T. XXXVIII. 7.); 2. Alcalina (T. XXXVIII. 15. & 23.) 3. Acida (T. XXXVIII. 45.). Horum vires ex dictis patent.

Saponacea. IX. Saponacea quoque diuretica (T. XXXVIII. 24. ad 26.) & (T. LXXIX. 17. & 18.) prout ex oleo fixo aut volatili, ex ſale neutro, acido, alcalino fixo aut volatili componuntur, ad morbos varios diureſin exigentes adhibentur.

Moventia. X. Ut autem ſecernatur a tota maſſa ſanguinis urina, & ducatur extra corpus, quidam requiritur motus, qui eo ducit ſanguinem certo impetu, & pellit per urinæ vias, quare multa ex generali titulo moventium (T. LXXXIII.) diuretica fiunt; præprimis ſi ſimul prohibetur exhalatio per cutem.

Specifica. XI. Dum Medici abſolute præcipiunt diuretica, ſolummodo intelligunt medicamenta, quæ ſpecifica virtute magis urinam quam aliam evacuationem moliuntur: quæque majori copia vel diutius exhibita tandem urinæ profluvium, imo mictum cruentum, excitant; quemadmodum cantharides, & omnia ſere inſecta. Multa ex his menſes quoque trudunt, imo abortum pariunt in gravidis: alia vero egregia ſimul ſunt pectoralia.

Uſus. XII. Ut conſtet, quænam horum omnium exhibenda ſint in urinæ morbis, præcipuos horum delibabimus: 1. urinæ ſuppreſſionem; 2. urinæ ſtillicidium & difficultatem; 3. urinæ profluvium & incontinentiam; 4. mictum cruentum. De reliquis urinæ vitiis actum eſt (T. XXXVI.).

Urinæ ſuppreſſio. XIII. Urina ſupprimitur, ſeu generatur ἰσχυρία, tribus generibus cauſarum, quæ ſpeciales exigunt curationes: 1. ex defectu humiditatis in maſſa ſanguinis; 2. ex motu languidiore, quam requiritur ad urinæ ſecretionem & propulſionem: 3. ex via urinæ compreſſa vel obſtructa: atque hoc in renibus, ureteribus, veſica & uretra.

Defectu liquoris a lentore. XIV. Cauſæ, quantitatem urinæ (T. XXXVI. 25.) minuentes, ſi majores fiant, tandem integre ſupprimunt evacuationem. 1. Sanguis eouſque condenſatus in *Lentorem* (T. XLI.), ut deſit humiditas pro urinæ ſecretione, uti in phrenitide, febre ardente, pleuritide, peripneumonia, & ſimilibus, peſſimum eſt ſignum: a diureticis validiſſimis etiam non procedit, imo potius ſupprimitur. Diluentia autem & reſolventia refrigerantia tunc urinam provocant.

A viſciditate. XV. 2. Humores quoque *inviſcati* (T. XL.), ut in leucophlegmaticis, pallidis & frigidis corporibus, non dimittunt quandoque urinam; inde fiunt ſtupidi, comatoſi, vertiginoſi, & tacite delirantes atque trementes. Præter generalem curationem (T. XL. 17.), ſpecifica diuretica, acriora reſolventia, & calefacientia ſunt adhibenda.

Ab Exitu aliunde. XVI. 3. Tandem deficit humor tenuis in copioſiore *evacuatione* per cutem; ſed præprimis in *Hydropicis*, colligentibus lympham in veſiculis: frequentiſſimum hoc in *pectoris hydrope* (T. XXXV. 28.), & valde malum eſt. Iſchuria ab aliqua evacuatione copioſiore minus periculoſa, quia derivatione ad renes facta facilius curatur: ſed in hydropicis, niſi reſolventibus & ſpecificis diureticis acrioribus refertur, brevi mortem inſtare declarat.

Motu languidiore. XVII. Motus languidior (XIII. 2.) in toto corpore, quemadmodum quandoque fit ſoporoſis, apoplecticis, pareſi laborantibus, laxitate & inertia ſolidorum, ante debilitate virium ſumma affectis, periculoſiſſimam iſchuriam producit, ſtimulantibus, & roborantibus referandam; 2. talis autem motus languidior in tubulis renalibus vel veſica, topica talia exigit. Si ex diuturniore urinæ retentione in veſica, deinceps reddi nequit, cathetere vacua tamdiu ſervanda eſt veſica, donec ejus villi tonum recuperaverint.

Viarum anguſtia. XVIII. Denique intercipitur urinæ exitus (XIII. 3.) tribus modis: 1. obſtructione in cavitate illarum viarum; 2. vitio in lateribus meatuum; 3. compreſ-

ſione

ſione externa, tranſitum intercipiente.

Obſtructio.

XIX. Urinæ meatus & receptaculum, a variis rebus intus hærentibus, oppleri poſſunt, ut urinæ tranſitus denegetur. Frequentiſſima omnium cauſa eſt *Calculus*, hærens in iſtis omnibus locis, inde *Nephritis vera* vocatur: quando autem a grumo, viſcido, pure concreto, caruncula enata, urina nimis craſſa, & multis alienis intercipitur tranſitus, *Nephritis notha* appellatur.

A Calculo. Ejus generatio.

XX. *Calculi* in urinæ viis frequens eſt generatio. Sana enim urina, ſi aliquoties ſtagnat in quodam vaſe, ad latera deponit cruſtam lapideam; omne quoque corpus ſolidum in veſica hærens incruſtatur: hoc quoque fieri videtur ad omnem urinæ viarum ſuperficiem muco orbatam. Quorum urina continet arenulas (T. XXXVI. 33.) multas, vel ad latera matulæ (T. XXXVI. 55.), brevi accreſcit cruſta, vel comedunt multa auſtera, & ducunt vitam ſedentariam, aut laborant podagra, illi calculo citius corripiuntur.

Analyſis Chemica.

XXI. Calculus operatione chemica ſolutus præbet oleum fœtidum, ſpiritum urinoſum, ſal volatile, remanentibus cineribus terreis, inſtar calcis vivæ.

Hærens in renibus facit mictum cruentum.

XXII. Calculus talis hærens in renibus, ſi aſperitate non irritat, diu latere poteſt ſine ullo ſigno, vel cum quadam perceptione gravitatis. Aſperior vero non raro lacerat vaſa & producit *mictum cruentum* (T. XXXVI. 12.), in quo ſanguis ob gravitatem poſt ſtagnationem fundum petit, quando ſimul adſunt grumi, multum muci, vel pelliculæ, quibus diſtinguitur ab urina rubra.

Dolorem lumborum.

XXIII. Eadem irritatione infert calculus *lumborum dolorem*, qui plerumque protenditur ſecundum ureterum ductum, uſque ad pubem; poteſt corpus flecti ſine punctionis perceptione, quod non fit, ſi ex rheumatiſmo lumbi dolent: ſi autem lumbi dolent ex materia catarrhoſa, urina miculis ſcatere ſolet, atque obſervatur per alias corporis partes dolor vagus.

Multa alia ex conſenſu.

XXIV. Ob nervos renum, ex communi plexu venientes, multa ſymptomata fiunt per reliquum corpus; uti vomitus, nauſea, cardialgia, inappetentia, anxietas præcordiorum, quaſi cingulo cingerentur coſtæ inferiores, unde nonnunquam difficulter reſpirant; inteſtina non raro dolent, ut nonnulli putent *Colica* laborare, quod exercitatiſſimos etiam fallit, ſed *Crurum ſtupor* in nephritide frequentior. In viris quandoque teſtis lateris affecti retractio; in fœminis hyſterica paſſio; in gravidis dolores partus mentiri ſolent: in ſenibus tremores (T. XXII. 15. N. 11.) comprobant, dolores hos fieri a calculo.

In renis pelvi vel uretere.

XXV. Calculus exitum urinæ intercipiens ex pelvi renum in ureteres, eam ita nonnunquam dilatavit, ut extra renem maxime promineat: aut hærens ad introitum *ureterum* in veſicam, tantam dilatationem fecit, ut ureter incraſſatus & dilatatus multarum unciarum liquoris redderetur capax; dum calculus per hos ureteres deſcendit, dolor pungens ſentitur tendere verſus pubem ex lumbis. Qui dolor, ſi oriatur poſt ſigna calculi renalis (22. ad 24.), certum judicium præbet calculi deſcenſus.

In Veſica.

XXVI. Signa, quæ calculi præſentiam in veſica denotant, non ſemper eadem: communia autem a Celſo graphice depinguntur. *Calculoſi his indiciis cognoſcuntur. Difficulter urina redditur, interdum etiam ſine voluntate deſtillat; eadem arenoſa eſt; nonnunquam aut ſanguis, aut cruentum, aut purulentum aliquid cum ea excernitur. Eamque quidam promtius recti, quidam reſupinati, maxime hi, qui grandes calculos habent; quidam etiam inclinati reddunt, colemque extendendo dolorem levant. Gravitatis quoque cujuſdam in ea parte ſenſus eſt; atque ex curſu omnique motu augetur. Quidam etiam cum torquentur, pedes inter ſe ſubinde, mutatis vicibus, implicant; feminæ vero oras naturalium ſuorum, manibus admotis, ſcabere crebro coguntur. Nonnunquam ſi digitum admoverint, ubi veſicæ cervicem is urget, calculum ſentiunt.* Optime autem cathetere & digito in anum immiſſo dignoſcitur, niſi accreverit lateri veſicæ vel pellicula tectus; tunc, vel ſi poroſus eſt, diu geritur ſine Iſchuria: ſed grandior pondus exhibet in veſicæ regione; irritando inteſtinum adjectum teneſmum, vel vaginæ adhærens dolores quaſi parturien-

Digitized by Google

turientium, excitat. Tandem crebra irritatione veſica quandoque convertitur in callum, & admodum incraſſeſcit.

Uretra. XXVII. Si autem trudatur calculus minor in uretram, urinæ evacuationem intercipit; ſi ſponte non exeat, vel eximi nequeat, injectione olei in uretram, clauſo meatu urinario pone calculum, tentanda eſt evacuatio.

Ab alia obſtructione. XXVIII. Quamvis obſtruantur frequentiſſime urinæ viæ a calculo, non deſunt exempla, pure, viſcido concreto, grumo ſanguinis, vel tuberculo excreſcente tranſitum intercluſum fuiſſe.

Viarum contractione. XXIX. Latera meatuum (XVIII. 2.) tumefacta internam cavitatem vel anguſtiorem faciunt, quando urina minuta procedit; vel integre claudunt, quando fit difficillima Iſchuria. Ita inflammatio vel ſcirrhus, aut quivis alius tumor in renibus, ureteribus, vel veſica, nata, ſine ullo calculo, mortem intulerunt, niſi mictu purulento liberentur (conf. Hipp. a. 464.). Viæ autem ſpaſmodice conſtrictæ, in hyſtericis, hypochondriacis, mobilitate laborantibus; vel ex conſenſu in capitis, colli, & ventris dolore, liberari ſolent multa urina craſſa emiſſa. Denudata latera, quæ ab accedente urina conſtringuntur, & ita ſupprimunt urinam, lenia obvolventia exigunt.

Compreſſione. XXX. In partibus adjacentibus non raro fiunt tumores, qui uretram aut aliam partem comprimendo urinam intercipiunt: ita fœces duræ accumulatæ in craſſis inteſtinis, fœtus in utero, perinæi, vel & uteri tumores, urinæ ſuppreſſionem fecere, nullis diureticis referandam.

Ruptione. XXXI. Denique viis ruptis, urinam in cavum ventris fundentibus, immedicabilis urinæ ſuppreſſio generatur.

Effectus. XXXII. Morbi provenientes ex ſuppreſſione: 1. dependent a cauſis urinam ſupprimentibus; 2. a copia & indole urinæ retentæ in viis urinæ; 3. ab urinæ admiſtione cum reliquo ſanguine; 4. ab urina effuſa in cavitatem ventris. Hæc autem omnia perſequi nimis longum foret: facile autem ex his deducimus ſtuporem, paralyſin, ſoporem, vertiginem, convulſionem, putredinem, cerebri corruptionem, acrimoniam, tremorem, veſicæ & ureterum diſtentionem & paralyſin, multoſque morbos cerebri & nervorum generari poſſe.

Curatio. XXXIII. Ex cauſis variis urinam ſupprimentibus facile unuſquiſque animadvertit, nullam generalem præſcribi poſſe medendi methodum aut medicamentum in omni urinæ ſuppreſſione, quamvis nonnulli glorientur ſe tale poſſidere auxilium. Præcipua horum auxiliorum paucis attingemus.

Venæ ſectio. XXXIV. In plethoricis, aut quando urina ſubſiſtit ab inflammatione renum & reliquarum partium, vel ex ſuppreſſa ſanguinis evacuatione, *venæ ſectio* reſeravit urinam, quæ omnibus reſiſtebat diureticis.

Purgans. XXXV. Medicamenta *alvum laxantia*, præprimis ſub forma clyſmatis iniecta, opitulantur nephriticis, liberando inteſtina a comprimentibus fœcibus, & fovendo adjacentes vias urinæ: fortiora autem purgantia, ſi calculus in itinere hæret, dolores augent.

Emollientia, laxantia, diluentia. XXXVI. *Emollientia* & *laxantia*, ex oleo amygd. dulc. althæa, ſymphyto majore, ſpermate ceti, butyro inſulſo, lacte dulci, ejuſque ſero, atque omnes potiones molles diluentes excellunt in calculoſis, præprimis ſi poſtea corpus debeat moveri, ut mictus cruentus expectetur. Hæc omni forma exhiberi vel applicari poſſunt.

Diuretica & lithontriptica. XXXVII. *Diuretica* fortiora, & *lithontriptica*, de quibus multi gloriantur, quæ quidem nudo calculo applicata eum minime ſolvunt, plus damni quam boni adferunt, quoniam pellendo calculum intolerabiles inferunt dolores: ſed in motu languidiore (17.), & obſtructione a materia viſcida (28), multi uſus. Inter reliqua millepedes, ſabina, aſelli, ovorum cortices, hirci ſanguis & urina, palmaria habentur: in morbis autem nervorum ſi urina ſupprimitur, præſtantiora ſunt terebinthinata, ſuccinata, myrrhata, balſamica.

Motus corporis. XXXVIII. Non raro equitatio & ambulatio iſchuriam obſtinatiſſimam curavit,

Digitized by Google

vit, ſi materia viſcidior, & motus in viis languidior, non potuere propellere urinam.

Anodyna. XXXIX. Urina vero, ex conſenſu vel ſpaſmodica conſtrictione ſuppreſſa, anodynis reſeratur.

Urinæ difficultas. XL. Si reddatur urina guttatim, vel minore copia, aut cum moleſtia (XII. 2.), huic evacuationi varia impoſita ſunt nomina. Ita *urinæ ſtillicidum*, στραγγουρία; *urinæ difficultas*, aut ſi cum *ardore* emittitur, δυσουρία. Urina parcius procedit ab iiſdem, ſed levioribus cauſis, a quibus urina ſupprimitur (13. ad 39.), & eandem curationem exigit. Si φίμωσις vel præputii coalitus exitum remoratur, ſectione aut dilatatione via paranda: gonorrhœa affecti, ſi ſtranguria vel urinæ ardore laborant, conſolidantia exigunt: ex muci abraſione, olea mollia & mucilaginoſa ſanant: ſi autem acrimonia hæreat in eo ſucco, balſamica, reſinoſa, huic ardori medentur.

Urinæ profluvium. XLI. Copioſior omnis urinæ evacuatio (XII. 3.) non vocatur *urinæ profluvium* (T. XXXVI. 26.) ſeu *Diabetes*. Nam quæ fit copioſiore ingeſtione aquoſi, vel diminutis aliis excretionibus, huc non pertinet, ſed quæ oritur: 1. ex nimia reſolutione & colliquatione humorum; 2. ex tubulorum renalium laxitate nimis cito tranſmittentium; 3. ab oſcillatione quoque eorumdem tubulorum, aut quadam motus determinatione ad renes. Qui autem protinus urinam in veſica receptam emittunt ſine dolore, vel non ſatis diu retinere poſſunt, *urinæ incontinentia* laborant.

Effectus. XLII. Quoniam cuncta hæc explicata inveniuntur in Libro noſtro *de Inſenſibili Perſpiratione*, Cap. XVI. pauca addere ſufficiet. Maſſa reliqua corporis continuo, privata humore tenui, incraſſatur, vires debilitantur, extabeſcit corpus, & ſiccatur, intenditur ſitis, accenditur febris hectica. In pueris dentientibus, & laxatis tubulis renalibus, quandoque exit urina ſubdulcis (T. XXXVI. 22.).

Curatio. XLIII. Quamvis ab Auctoribus eadem ſemper præſcribatur medendi methodus, varia tamen eſſe debet. Nam ſi ex humorum Tenuitate vel Colliquatione fiat (T. XLIV.), Incraſſantia (T. LXXVII.) exigit. Ex tubulorum Laxitate (T. VI.), Roborantia (T. LVIII.) poſtulat. Ab Oſcillatione majore (T. XXV. & T. XLVI.), ex propriis titulis peti poteſt. *Cantharidum* aliorumque diureticorum abuſus, urinæ profluvium inducens, emendatur dilutione potionis emollientis, mucilaginoſæ & oleoſæ, ut obvolvatur acre diureticorum.

Mictus cruentus. XLIV. Ultimo huc refertur *mictus cruentus* (XII. 4.) qui ab omnibus cauſis, ſed validioribus, urinæ profluvium excitantibus, poteſt generari; quando tanta eſt tubulorum renalium dilatatio, ut tranſmittant ſanguinem. Cauſæ autem generales in ſanguinis fluxu (T. XXXII.) traditæ ſunt: unde quoque curatio peti poteſt. Frequentiſſima in renibus eſt cauſa, calculus deterens vaſa: nonnunquam renum interna ſuperficies admodum inæqualis inventa eſt in cadavere, poſt mictum cruentum, ſine calculo; quandoque autem calculis obſeſſa. Fluere poteſt ſanguis ex renibus, ureteribus, veſica, uretra, corporibuſque ſpongioſis.

Curatio. XLV. Præter generalem curationem (§. 43. & T. XXXII.), ſi fiat ex Diureticorum abuſu, potione multa eluendum eſt acre, dein molli & ſubadſtringente conſolidante medicamento conſtringenda vaſa.

Calculus autem terens vaſa, ſi excitat mictum cruentum, obvolventia, mucilaginoſa, & oleaginoſa, exigit; quare ſperma ceti, cum oleo amygdalarum dulcium, compeſcuit nephritidem & mictum cruentum. Manna cum ſero lactis, & pauxillo ſucci limonum, attulit Sydenhamo levamen, ſi ſumeretur ante corporis exercitium, in calculoſis mictui cruento obnoxiis. Decoctum quoque ex radice ſymphyt. maj. egregias præſtitit vires.

Cautelæ. XLVI. Ne decipiamur, cavendum, ne *urina rubra habeatur pro mictu cruento* (T. XXXVI. 12.); nam ſi rubedo urinæ dependeat a ſanguine admiſto, cum urina aliquantulum quieverit, in fundo congrumeſcet ſanguis, ſuperius remanebit urina pura.

Ut

Digitized by Google

Ut cognoſcamus ex quanam parte profluat ſanguis, obſervandus eſt locus dolens, perfecta vel minus perfecta miſcela ſanguinis cum urina; num prius veniat vel ſubſequatur ſanguis.

Quandoque ſanguis prius concretus, ſpeciem vermis mentitur, dum exit.

Mictus cruentus, non raro criticus, in menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſione, morbis acutis, plethora, & majori ſanguinis impetu. *Sanguinem mingere, raro quidem & ſine febre ac dolore, nihil mali ſignificat, ſed laſſitudinum ſolutio fit. Si vero ſæpius mingat, & aliquid ex his acceſſerit, malum eſt. Verum prædicere oportet, ſive cum dolore mingatur, ſive cum febre, fore ut inſuper pus mingat, atque ita dolores ac afflictiones quieſcant.* Hipp. a. 494.

Corollaria. XLVII. Ex præcedentibus deduci poſſunt.

1. An ſanguis in mictu cruento duci poſſit ab hepate ad renes, ut Sennertus?
2. An ſtranguria ab acido ſucco pancreatico?
3. An potus immutatus per urinam redditur in diabete?
4. Quomodo clyſmata mollia urinam ducere poſſunt?
5. Qua virtute manifeſta diuretica ſpecifica operantur?
6. An calculi concretum tertium ſalſum ex ſale volatili urinæ, cum acido ſtomachali oberrante, coagulatur?
7. An veſicæ calculus ſemper originem ducit ex renibus?
8. An calculus podagræ & renum ex eadem materia?
9. Cur calculus minor prima vice difficilius emittitur, quam major in aſſuetis?
10. Cur muci, ſanguinis, fœtentiſque urinæ cum multo ſedimento, tam frequens excretio in calculoſis?
11. Urina arenulis referta an ſemper calculi ſignum?
12. Quæ differentia inter cryſtallos & calculos urinæ?
13. Cur dolori lumborum cum urina ſuppreſſa, ſuperveniens frigus extremorum, aut ſudor frigidus, valde malum?
14. Cur in nephriticis cum urina tenui, ſi reddatur urina craſſa cum multo ſabulo, valde bonum?
15. Quibus in urina arenoſa ſubſident, an his veſica calculo laborat? Hipp. aph. 79. Sect 4.
16. An calculus uretræ retropellendus, vel facta inciſione eximendus, ut homo liberetur a doloribus?
17. Quomodo anodyna & venæ ſectio fieri poſſunt diuretica?
18. Cur emetica, equitatio, ſaltus & nixus in calculoſis ſæpe inferunt mictum cruentum?

TRACTATUS NONAGESIMUS SECUNDUS.

De Perſpirabile Ducentibus.

Definitio. I. PRæſtantiſſimam & omnium minime debilitantem evacuationem, tam ex extremitatibus arteriarum, quam nervorum, factam, in Libro noſtro *De Perſpiratione Inſenſibili* deſcriptam, augentia medicamenta, *διαφορητικὰ* hodie ab omnibus Medicis appellantur.

Diviſio. II. In his deſcribendis, modi varii ſunt obſervandi, quibus copioſior fiat difflatio: quare percurremus auxilia, quæ operatione diverſa hanc evacuationem augent. Huc referri poſſunt: 1. quæ eliciunt ex corporis peripheria; 2. quæ aperiunt poros; 3. quæ diluunt; 4. quæ reſolvunt humores; 5. quæ præparant liquores; 6. quæ moderantur impetum; 7. quæ movent.

1. Eliciendo. III. Materia perſpirabilis in corporis ambitu hærens ſponte non evolat, ſed vel abſorbetur (T. LXVIII.), vel diſcutitur (T. LXIX.). Prior modus in omnibus,

Digitized by Google

mnibus, poſterior ſolummodo in viventibus corporibus procedit, quia requirit cauſam moventem. Sæpe hæc duo ſimul adhibentur, ut fiat diſcuſſio promtior & major.

IV. *Abſorbentia* (T. LXVIII.), & ſiccantia (T. LXIII.), adhibentur ad perſpirationem promovendam, in ſolidorum humiditate, tumoribus œdematoſis, laxitate, inertia, motu languido, hydrope particulari, ut eliciatur in cute hærens liquor. *Abſorbentibus.*

V. Si motus ſolidorum languidior in ambitu corporis non expellit, vel frigus nimis condenſat ibidem liquores, *Diſcutientia* & *Calor* applicatus, volatiliſans ſtagnantes liquores, cum levamine auferunt humores in recenſitis (4) morbis. Sed quia ſimul augent motum, & liquores verſus cutem alliciunt, in multis morbis adhibentur. Ut in debilitate, tremore, paralyſi, horrore, acrimonia acida, cruditate, podagra retropulſa, alvi fluxu, rachitide, minuta perſpiratione præprimis in debilibus, arthritide vaga, mobilitate ſolidorum, acrimonia ſucci nervorum. Vix ullum eſt medicamentum ſanitati magis conveniens, quam hoc in morbis chronicis. *Diſcutientibus.*

VI. Ut quoque facilior fiat exhalatio, quandoque aperiendi ſunt pori (II. 2.). Quomodo autem *Aperientia* operantur, diximus (T. LXXXII.). Hoc ut fiat in poris cutaneis: 1. abſtergentibus (T. LXXXI.) auferenda ſordida cuti adhærentia; 2. laxando (T. LIX.) poros, ſi conſtricti ſunt, ut ſæpe in morbis acutis; 3. movendo humores (T. LXXXIII.) cum determinatione ad cutem, ut ſæpe in chronicis, motu languido, inertia. *1. Aperiendo.*

VII. Quæ humidi copiam ſuppeditant, ut *Diluentia* (T. LXXVIII.) & *humectantia* (T. LXII.); augent quidem perſpirationem, non vero detrahunt corpori pondus. Præſtantiſſima ſunt in motu aucto, denſitate ſanguinis, ſiccitate, febre ardente, variolis, ſpina ventoſa, pruritu, & fere omnibus morbis acutis, aliiſque, in quibus larga facienda eſt diaphoreſis, ſine diminutione totius maſſæ. *3. Diluendo.*

VIII. Ut liquor inviſibiliter exeat, ſæpe præcedere debet Reſolutio (T. LXXIX.); quæ quoniam differunt in lentore, cruditate, viſcido, & alia craſſitudine, ea ex proprio titulo ſunt petenda. Hæc igitur in quibuſdam augent perſpirationem, in aliis vero nihil præſtant, imo damnoſa ſunt. *4. Reſolvendo.*

IX. Alimenta ingeſta, & humores abſoluto munere, non ſtatim apti ſunt ad exhalandum: inde ſtomachica & inteſtinalia, quæ auxiliantur ventriculi coctioni, largiorem faciunt perſpirationem. Et roborantia (T. LVIII.), ſubigendo cruda per totum corpus, perſpirationem largiorem faciunt. *5. Præparando.*

X. In morbis acutis inflammatoriis, & motu humorum aucto, atque humoribus compactis ex vigiliis prægreſſis, anodyna, frigefacientia, & acida, egregia ſunt diaphoretica. *6. Moderando impetum.*

XI. In morbis autem chronicis, inertia, laxitate, acrimonia acida, motu languido, morbis frigidis, valetudinariis, retropulſa materia, moventia (T. LXXXIII.), ſtimulantia (T. LXXXIV.), & calefacientia (T. LXXXV.), ſpecifica complectuntur diaphoretica. *7. Movendo.*

XII. Ex præcedentibus deducuntur. *Corollaria.*

1. Quantum differunt abſorbentia & diſcutientia ad promovendam diaphoreſin?
2. An omnia diaphoretica minuunt corporis pondus?
3. Cur multa ex reſolventibus vocantur diaphoretica?
4. Cur omnia aromatica diaphoretica cenſentur?
5. Cur ſtomachus perſpirationis promtuarium?
6. Quomodo hypnotica minuendo motum tamen augent perſpirationem?
7. An in omni caſu anodynum eſt diaphoreticum?
8. Quantum differunt calida & calefacientia in proliciendo perſpirabili?
9. Quomodo multa refrigerantia fiunt diaphoretica?

Digitized by Google

TRACTATUS NONAGESIMUS TERTIUS.

De Sudoriferis.

Sudorifera. I. QUoniam a nobis actum eſt Cap. XV. *in Inſenſibili Perſpiratione* de ſudore, paucis complecti poſſumus, quæ de *Sudoriferis* ſunt dicenda.

Differunt a diaphoreticis. II. Non multum *Sudorifera* diſtant a *Diaphoreticis* (T. XCII.), niſi quod paulo ſint potentiora, & propterea magis debilitent, & nonnulla mala excitent, quæ ex blando diaphoreticorum uſu non erant expectanda.

Selectus. III. Sudoriferorum materies & modus excitandi quia differt, ſelectus faciendus in morbis, quidnam ſit eligendum.

Calor. IV. Nam ſolus *Calor* externe communicatus, quovis modo quia fluidiores, volatiliores reddit humores, ſudorem prolicere poteſt (T. LXXXV. 4. & 5. & T. LXXIX. 20.). Huc pertinent balnea, fomenta, ſemicupia, acceuſio alcoholis, æſtuaria & ſimilia. Quæ adhibenda, ſi vis vitæ inſtigata non valet expellere humores nimis viſcidos; ut in hydrope, leucophlegmatia, paralyſi, anaſarca, tumoribus frigidis, frigore febrili; cavendum vero, ſi pars gelu fuit conſtricta, convertitur enim in ſphacelum.

Calefacientia. V. *Calefacientia* non multum diſtare videntur ab actuali calore, ſed quia ſuſcitant calorem aucto motu vitali, non conveniunt iiſdem morbis (vid. T. LXXXV.). Sæpe enim inferunt capitis dolorem, delirium, & alia capitis mala; atque in acutis inflammatoriis raro provocant ſudorem. Sed quando malignus humor pellendus eſt ad corporis peripheriam, uti in multis morbis cutaneis, metaſtaſi ad interiora, doloribus multis (T. XVII. 64.), acrimonia cruda acida, febribus (T. LII. 39.), antequam invadit paroxyſmus, prohibita perſpiratione, & multis morbis chronicis.

Anodyna. VI. Omnibus fere ſudoriferis aliquid *Anodyni* admiſcetur, uti conſtat ex Veterum compoſitionibus, quia inducto ſomno melius dimittuntur conſtricti cutis pori, & humores minus compinguntur.

Reſolventia. VII. Qui vellet omnia *Reſolventia* ſudorifera recenſere, integrum inveniret catalogum, uti ex proprio titulo (T. LXXIX.) conſtare poteſt. Si in morbis, quibus adhibentur *Reſolventia*, ſudor eſt excitandus, ſolummodo reſolutus humor determinandus eſt ad cutem.

Acida. VIII. In morbis acutis inflammatoriis, calidis & putridis, acida ſudorifera excellunt, præprimis ſi multo liquore diluta adhibentur.

Vena ſectio. IX. In morbis quoque ſiccis, calidis, cum maximo impetu, pulſu duro frequenti, fruſtra multi fuere conati ſudoriferis calidis prolicere ſudorem; at inſtituta *venæ ſectione* copioſus erumpebat ſudor.

Specifica. X. Num inveniantur *ſpecifica ſudorifera*, multi dubitant, quoniam invenere ex datis iis ſudorem non fuiſſe ſubſecutum. At vero experimenta ea nihil probant, quoniam idem in purgantibus & diureticis experimur: ſæpe quoque exhibentur nimis parca doſi; vel dantur, quæ habentur ſpecifica ſudorifera, non vero talia ſunt. Ex analogia ſudorifera ſunt admittenda, quoniam poſſidemus ad quaſvis evacuationes ſpecifica medicamina: quare vero non haberentur ſudorifera ſpecifica, nulla eſt ratio. Sed reſtat experimentis iteratis examinare, quænam vera ſunt, inter recenſita medicamenta, ſudorifera.

Corollaria. XI Ex antecedentibus patet.

1. An urinæ odor alius quam ſudoris, quia ea aliquamdiu retinetur in veſica?
2. An parcior quam urina, quia guttatim colligi nequit?
3. Num ſudor deliquativus in moribundis ex præcipitatione ſanguinis & impedito reditu per venas?
4. An illi, quibus cutis circumtenditur, arida ac dura eſt, ſine ſudore moriuntur; quibus vero laxa ac rara, cum ſudore moriuntur? Hipp. 2. 98.
5. An ſpecifica inveniantur ſudorifera, ut lapis Bezoar?
6. An anodyna propulſione materiæ ad cutem fiunt ſudorifera?
7. Quomodo purgantia poſſunt converti in ſudorifera?

Digitized by Google

I N D E X.

Primus numerus Tractatum, Secundus Paragraphum, Tertius Sectionem in Paragrapho, ſignificabit.

A.

ABdomen vid. *Venter*.
Abjectio animi vid. *Animi triſtitia*.
Ablactatio. vid. *Lac*.
Ablatio *Cerebri*, *Cerebelli* vid. ſuis locis.
Abluens vid. *Diluens*.
Ablutio vid. *Clyſma in formulis*
Abortiva in *Uterinis*.
Abortus, in *Partu*.
Abortum faciens in *Uterinis*.
- - - cohibens in *Uterinis*.
Abraſio inteſtinorum in *Inteſtina* & *Enteriatio*.
ABSCESSUS.
Definitio 48. 1. Varietas 48. 2. Generatio triplex 48. 3. Curatio maturando 48. 4. determinando 48. 5. puris coctionem promovendo 48. 6. Signa maturitatis 48. 7. quando citius aperiendus 48. 8. per lanceolam 48. 9. per cauſticum 48. 10. quid agendum in abſceſſu aperto 48. 11. *Sinus* depurare 48. 12. *Corruptia* ſtagnantis 4. 13. *Exitus* per evacuationem 48. 14. in ſcirrhum 48. 15. per *Metaſtaſin* 48. 16. in *Parotidibus* 48. 17. quæ bonæ 48. 18. præveniuntur 48. 19. quæ malæ 48. 20. ad inferiora 48. 21. Curatio 48. 22. Pus in inferiore ventre 48. 23. in pectore *Empyema* 48. 24. vid. infra prævenitur Hæmorrhagia 32. 7. cur frequens liberat ſenes in morbis acutis 32. 25. 2. quomodo ſolvitur hæmorrhagia 32. 25. 4. prædicitur ex urina tenui, ſi craſſa evacuanda erat 36. 11. maxime in morbis inflammatoriis 36. 17. prævenitur urina multa craſſa 36. 26. prædicitur ex urina tenui & colorata 36. 29. pus reddit per urinam 36. 35. prævenitur multo ſedimento in urina 36. 49. prædicitur urina cruda 36. 54. in eo urina cruda peſſima 36. 54. qualis urina præſagit abſceſſum 36. 56. 24. pus ſtagnans putreſcit 37. 7. pus relictum in abſceſſu quid faciat 37. 17. 21. quamdiu pus in eo relinquendum 37. 17. 27. corrumpitur citius applicatis humectantibus 5. 4. 6. ex aucta circulatione 46. 11. emollientia quomodo promovent ruptionem 61. 6. 3. cur ſpleniis comprimendus 65. 17. 3.
Empyema definitur 48. 2. ejus Cauſæ 48. 24. Prædictio 48. 25. Detectio generalis 48. 26. in utroque cavo pectoris 48. 27. pectus pure plenum vel pus tenax 48 28. in uno latere pectoris pus 48. 29. bona ſigna 48. 34. mala ſigna 48. 35. recidiva 48. 36. Effectus & exitus 48. 37. Curatio 48. 38. per ſputum 48. 39. per urinam 48 40. & 36. 35. per abſceſſum alium 48. 41. per thoracem 48. 42. Paracentheſi 48. 43. quid poſt hanc operationem agendum. 48. 44. paracentheſis vetatur 48. 45. poſt puris eductionem quid agendum 48. 47. corollaria de Empyemate 48. 48. evacuato pure fit pulſus debilis 20. 15. Laxantia diuretica exigit 94. 6. adhibenda Lenientia 80. 3. Balſamica 27. 2.
Vomica ex fragilitate & debilitate 5. 3. ex inflammatione quomodo generatur, exponitur 47. 17. cur poſt anxietatem, vigilias & ſopores 52. 59. 5. ex colico dolore fixo cum febre 17. 21. ex copia contenta facit dolorem 17. 42. prædicitur ex palpitatione 20. 14. ex pulſu undoſo 20. 22. cur prædicitur ex tremore in acutis 22. 15. 7. curatio ſi faciat debilitatem 23. 24. ſine levamine ex cruditate 29. 12. cur prædicitur ex frequenti horrore 29 16. 6.
Abſceſſus particularis vide *Pericardii*, *Partium infernarum*, *Hepatis*, *Crurum*, *Mediaſtini*, *pone Aures* vid. *Paratis*, *in Inguinibus* vid. *Bubo*.
ABSCISSIO ſæpe requiritur in nervo læſo 11. 5.
Abſcondium vid. *Arcanum in Medicamento*.
Abſolutorium in *Medicamenta*.
ABSORBENTIA & ABSORPTIO. Definitio 68. 1. abſorbentia liqueſcentia 68. 2. non liqueſcentia 68. 3. horum uſus externus 68. 4. & internus 68. 5. in quibus morbis 68. 6. operandi modus 68. 7. corollaria 68. 8. augent perſpirationem 92. 3. cohibent putredinem 37. 16. ſcirrhum indurant ne abeat in cancrum 37. 16. inflammationem in ſcirrhum convertunt 47. 18. Abſorbentia acida & eorum uſus 58. 57. an recte curent tormina in recens natis 30. 18. 31. non ingrediuntur vaſa lactea 38. 57. abſorptionem impedientes cauſæ 35. 3. & 35. 20. ſunt Siccantia 63. 4. incraſſant 77. 11. Diſcutientia quid faciant 69. 8. *Teſtacea* an curant omnem convulſionem 77. 22. 7. cur curant eam 68. 8. 8. quando in alvo laxiori adhibenda 92. 159. abſorptio alvum conſtipat 90. 165.
Abſorbentia vaſa vid. *Vaſa*.
ABSTERGENTIA. Definiuntur 81. 1. *Mundificantia* quæ dicuntur 81. 2. abſtergentium varia genera 81. 3. Abluentia 81. 4. Corrodentia 81. 5. Stimulantia 81. 6. Calefacientia 81. 7. Roborantia 81. 8. Diſcutientia 81. 9. Adſtringentia 81. 10. Conſolidantia 81. 12. Antiſeptica 81. 12. Antipuetica 81. 13 Pectoralia 81. 14. Diuretica 81. 15. Uterina 81. 16. Purgantia 81. 17. Hepatica 81. 18. Aperientia 81. 19. *Sapones* 81. 20. ex *alcali fixo* 81. 21. ex *alcali volatili* 81. 22. *Saponacea* varia 81. 23. aceſcentia ſaponacea 81. 24 emollientia 81. 25. corollaria 81. 26. ſal medicatus Tachenii abſtergit 38. 7. ſal alcali fixum abſtergit 38. 15. adhibentur in oris viſciditate 40. 13. in ſinu abſceſſus 48. 12. in empyemate aperto 48. 44. in ſputo & pure tenaci 48. 47. *Sapones* 38. 26. quomodo ſiccant 63. 9. 2 ſæpe præcedera de-

bent Conſolidantia 65. 5. Matutantia quando adhibenda 76. 6. motum minuentia 86. 6

Abſterſivæ plantæ ſaponem naturalem præbent 38. 24. lacteſcentes præbent ſal inſter nitri 38. 4.

Alcaleſcentia quænam ea ſunt 38. 56. quare vocantur 38. 17. quæ ſponte in alcali vertuntur 38. 28. tales ſunt omnes humores noſtri 38. 56.

Alcalia definiuntur 38. 10. cur fiunt acerrima cum calce viva 38. 31. 6. pura cum acidis puris efferveſcunt, ſed impura cum impuris acidis fermentant 38. 47. productio etiam ex aceti fæce 38. 17. quæ cum, & quæ ſine efferveſcentia acidum ſubigunt & horum cautelæ 38. 61. cum abſorbentibus melius curant acidum 68. 6. cur miſcenda terreis in glutinoſo acido 77. 22. 20.

Alcalia fixa definiuntur, & eorum Origo, & ratio denominationis 38. 11. Productio ex nitro 38. 11. ex ſale tartareo Tachenii 38. 12. hujus dotes 38. 13. uſus externus 38. 14. & internus 38. 15. calcinata cum calce viva acerrima fiunt 38. 14. perperam dicuntur urinoſa 38. 11. non efferveſcunt cum ſanguine ſano 31. 9. 5. ſolvunt fibras 1. 12. nulla ex putrefactis 37. 4. vix in ſanguine deteguntur 31. 10. 7. Eſcharotica ſunt 38. 10. ſaporem præbent urinoſum 38. 10. cum oleo expreſſo vel deſtillato faciunt ſaponem 38. 25. raro generant acrimoniam alcalinam 38. 17. non generantur in oobis 38. 27. quomodo generantur ex nitro 38. 31. 3. an non ad nervos perveniant 38. 31. 4 cur tanti uſus in podagra 38 31. 5. cur minori copia comparantur ex vetuſta, quam recenti herba 38. 31. num oativa vel artificialia 38. 31. 8. num fieri nequeunt ex ſale acido 38. 31. 9. volatilia fieri poſſunt, ut in ſapooe ex alcali fixo cum oleo volatili 38. 31. 10. an ſunt nativa plantarum 38. 31. 11. cur majori copia comparantur ex tecta quam aperta combuſta planta 38. 31. 12. quæ differentia in minori & vehementiori combuſtione 38. 31. 13. num talia inveniantur in oobis 31. 31. 14. ab acidis in ſalem neutrum convertuntur 38. 41. hoc fit cum efferveſcentia 38. 41. valent in ventriculi viſciditate 40. 15. & humorum viſciditate 40. 17. in polypo 42. 9. in vermibus 17. 54. cur minus valent in calli generatione quam acida 60. 8. 7.

Alcalia volatilia ex ſanguine deſtillato 31. 9. 8. & putrefacto 31. 9. 12. ex putrefactis omnibus 37. 4. promovent putredinem 37. 7. Effectus horum noo multum differunt a putredine 37. 10. quam nephritidem ſanant 36. 56. 20. fiunt putredine 37. 5. curant acrimoniam muriaticam 38. 9. Eſcharotica ſuot 38. 10. *Urinoſa* dicta ex odore & ſapore 38. 16. ex omnibus aoimalibus & earum partibus deſtillatione producuntur 38. 17. ex quibus præprimis aoimalibus 38. 17. generantur majori vi ignis 38. 18. comparaotur ex putrefactis animalibus 38. 18. & vegetabilibus 38. 19. ex fuligine 38. 20. deſtillatione ex quibuſdam plantis 38. 21. ex ſolo nitro mineralium 38. 22. horum ſalium virtutes 38. 23. virtutis differentia dependet ab alio adhærente 38. 23 cum oleo deſtillato vel preſſo fit ſapo 38. 25. cum alcohole fit Offa Helmontii 38. 25. acrimoniæ alcalinæ cauſa 38. 27. generantur in nobis 38. 27. duplici modo 38. 28. quinque claſſes cauſarum alcali producentes in nobis 38. 29. quomodo fiunt ex nitro 38. 31. 2. oum talia in nobis inveniantur 38. 31. 14. num combuſtione producta probent in nobis præexiitiſſe 38. 31. 15. ab acidis in ſal neutrum Ammoniacale convertuntur 38. 45. acida convertunt in ſal neutrum 38. 61. cur medentur dolori diuturoo 45. 69. 31. motu aucto generantur 46. 11.

Sapo & Saponacea reſolventia diuretica ſunt 92. 9. laxant 59. 8. cur admiſcentur diluentibus 78. 10. 5. reſolvunt 79. 17.

Acida in aucto motu cum craſſitudine 46. 21. in debilitate ex lentore 23. 21. ſedant motum 25. 4. ex vegetabilibus naturalia ſunt 38. 31. artificialia 38. 34 e ſucco expreſſo 38. 35. e ſucco concreto 38. 36. ſolvuot lentorem 41. 10. ſi ex aceſcentibus 41. 12.

Alcalina naturalia 38. 24. artificialia 38. 25. vires horum 38. 26. ex oleo vel reſina cum alcali fixo 38. 3. exſtinguunt acidum auſterum 38. 61. io humore crudo juvant 39. 10. curant crudum reſolvendo 39. 10. horum abuſus hydropis cauſa 35. 16. in viſcidiıate ventriculi 40. 15. & humorum 40. 17. quam curant inteſtinorum lævitatem 40. 19. 18. cur vermes expellunt 40. 19. 19. minuunt attractionem 49. 22. curant humorum gravitatem 45. 37.

Sapo niger 38. 25.

- - - *Sapientum* 38. 25.

- - - *Starkeianus* 38. 25.

Abſterſivæ plantæ in *Abſtergentia*.

Abſtinentia a potu vid. *Potus*.

Abundantia ſanguinis vid. *Sanguis*.

- - - humorum vid. *Humores*.

Acacas vid. *Morbus benignus*.

Acamatos vid. *Sanitas*.

Acari vid. *Animalcula cutanea*.

Accelerata circulatio vid. *Motus major*.

Acceleratus motus vid. *Motus major*.

Acceſſio vid. *Morbi principium* & *morbi paroxyſmus*.

Acceſſus mutuus vid. *Attractio*.

- - - fibrarum vid. *Fibra*.

Accidens vid. *Morbi ſymptoma*.

Accurtatio fibræ vid. *Fibra*.

Accuſatio vid. *Indicatio in Curatio*.

Acedia in *Curatione incuria*.

Acerbum vid. *Auſterum in Adſtringens*.

Acerides vid. *Emplaſtrum in Formulis*.

Aceſcentia vid. *Acida*.

Aceſis vid. *Curatio*.

Aceſtos vid. *Morbus ſanabilis*.

Acetum in *Acida*.

Achlys vid. *Oculus*.

Achores vid. *Favus*.

Achroi vid. *Cachexia*.

ACIDA definiuntur 38. 32. naturalia ex vegetabilibus 38. 33. ex aceſcentibus fructibus horæis 38. 34. ex ſuccis plantarum 38. 35. ex ſuccis concretis 38. 36. ex farinoſis dilutis 38. 37. ſucci ſtillantes acidi 38. 38. ex vino 38. 39. ex tartaro 38. 40. ex lignis deſtillatis 38. 41. exaltatio & ſuppreſſio 38. 42. ex animalibus

Digitized by Google

bus 38. 43. ex mineralibus 38. 44. Effectus acidorum 38. 45. ex mineralibus 38. 46. experimenta cum acidis 38. 47. conveniunt inflammationibus 47. 20. refrigerant in calore 49. 15. an falſum, nonnulla curare convulſiones 30. 18. 29. quam colicam curant 30. 18. 30. ſiunt ſudorifera 93. 8. minus valent in calli generatione, quam alcalia 60. 8. 7. mineralia coagulant 77. 19. ex farinoſis 77. 17. quando miſcenda diluentibus 78. 6. cantharidum antidota 83. 43. 15.

Acidula ad fallendam ſitim hydropicorum 23. 12. urinam ducunt 91. 4.

Aceſcentia definiuntur 38. 48. eorum catalogus 38. 34. ad 39. ſunt acidæ acrimoniæ cauſa 38. 49. quomodo in acutis producunt ſaporem falſum 38. 69. 2. in motu majore febris 52. 44. in nauſea & vomitu febrili ex putredine 52. 47. in typho ex inflammatione viſcerum 52. 47. quando diluentibus miſcenda 78. 6.

Spirituoſa cohibent putredinem 37. 3. ex alumine, nitro, ſale marino cum alcali fit ſalis regeneratio 38. 13. deſtruunt nigredinem atramenti 38. 47. ſolvunt lentorem 41. 12.

Acida ſaponacea in *Abſtergens*.

- - - terreois abſorpta vid. *Auſterum in Adſtringens*.

- - - acrimonia vid. *Acrimonia acida*.

Acidum reſiſtens vel curans vid. *Acrimonia acida curatio*.

Acineſia vid. *Paralyſis*.

Acmaſtica febris vid. *Febris*.

Acme vid. *Morbi ſtatus*.

Acor vid. *Acida*.

Acos vid. *Curatio*.

Acoſmia vid. *Cachexia*.

Acouſtica vid. *Auris medicamenta*.

Acraſia vid. *Cachexia*.

Acria vid. *Stimulantia*.

Acribes vid. *Morbus legitimus*.

ACRIMONIA definitur 45. 46. Origo 45. 47. admiſtio noſtris humoribus 45. 48. manifeſta & latens & in nobis nata 45. 49. manifeſta enumeratur 45. 50. duplex in ea actio 45. 50. ex non acribus fit 45. 51. Cauſæ 45. 52. Diviſio 45. 53. Effectus 45. 54. effectus diſtinctio 45. 55. effectus generalis 45. 55. ex aucto motu vitali 45. 57. in ſucco arteriarum 45. 58. in ſucco nervorum 45. 59. Curatio generalis 45. 61. auferendo 45. 62. diluendo 45. 63. obvolvendo 45. 64. corrigendo 45. 65. obtundendo 45. 66. derivando 45. 67. motum compeſcendo 45. 68. corollaria 45. 69. quæ arguunt acrimoniam 32. 4. hæmorrhagiæ cauſa 32. 3. & 4. hydropis cauſa perrodendo vaſa 35. 19. generatio ſtagnatione ex humore blandiſſimo 31. 10. 11. ex crudo motato humore 39. 7. ex laxitate ſolidorum 6. 3. omnis non auget motum & calorem 17. 9. doloris cauſa 17. 40. cauſa multiplex 17. 43. curatio 57. 43. & 54. qualem pulſum facit 20. 34. ex majori calore 49. 13. palpitationis cauſa 28. 9. humores acres enumerantur in convulſiona 30. 14. mucilaginoſa exigit 77. 13. qualia diluentia exigit 78. 5.

Acrimonia acida ex qua materia oriatur 38. 48. ex ingeſtis 38. 49. defectu virium corporis 38. 50. Effectus in ventriculo 38. 51. in inteſtinis 38. 52. in ſanguine 38. 63. in nervis 38. 64. Curatio in primis viis Vomitorio & Purgante 38. 54. Antacidis 38. 55. Diæta 38. 56. acidum Abſorbentibus 38. 57. Diluentibus 38. 58. Obvolventibus 38. 59. Obtundentibus 38. 60. Immutantibus 38. 61. Subigentibus 38. 62. Curatio in ſanguine 38. 65. Sudoriferis & Diaphoreticis 38. 66. Diureticis 38. 67. Topicis 38. 68. corollaria 38. 69. ex laxitate ſolidorum 6. 3. eligenda glutinoſa animalium ad curandam 45. 64. doloris algidi cauſa 17. 9. an doloris punctorii cauſa in pleuritide 17. 11. an doloris oſteocopi cauſa 17. 15. qualem pulſum facit 20. 34. ex minori motu 21. 3. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. reddit urinam albam & craſſam 36. 8. roborantibus curatur 5. 3. & 4. in ſanguine quomodo curatur abſorbentibus 68. 5. cur obtunditur 74. 6. 3. nocent mucilaginoſa 77. 14. exigit compingentia, 77. 5.

Acrimonia alcalina deſcribitur 38. 27. Origo 38. 28. ex noſtris humoribus 38. 29. Curatio 38. 30. corollaria 38. 31. an doloris rodentis cauſa 17. 13. urina coloratior ex putredine 36. 10. vix ex alcali fixo, ut plurimum ex alcali volatili 38. 27. curatur farinoſis, oleribus, mucilaginoſis, glutinoſis 45. 64.

Acrimonia frigida deſcribitur 45. 60. cur curatur diaphoreticis 45. 69. 29. ex defectu virium roborantia exigit 49. 18.

Acrimonia tenuis hæmorrhagiæ cauſa 32. 10.

Acrimonia volatilis abripitur ſiccantibus 63. 7.

Acrimonia particularis vid. ſequentia: *Muriatica, Aromatica, Alcalina, Biliofa, Salina, Faucium, Cutis, Inteſtinorum, Ventriculi, Oculorum, Aurium, Pulmonis, Renum, Cutis, Bilis.*

Acriſia vid. *Morbi criſis*.

Acrochordon vid. *Tumor calloſus*.

Acromphalum vid. *Umbilicus*.

Acropathos vid. *Morbus magnus*.

Acrothymion vid. *Tumor calloſus*.

ACTIO corporis deſtruit acidum 38. 62.

Debilis & languida acidæ acrimoniæ cauſa 38. 49. a diluentibus 38. 58. effluxu humorum 2. 5. in cruditate 39. 6. hydrope 35. 37. ex humiditate 14. 2. 3

Actuale & activum vid. *Medicamentum præſervatorium*.

Actualis ignis vid. *Ignis*.

Acuſticum vid. *Auris*.

Acutics morbi vid. *Morbi acuties*.

Acutiſſimus morbus vid. *Morbus*.

Acutus morbus vid. *Morbus acutus*.

- - - dolor vid. *Dolor*.

ADDUCTIO & COMPACTUS. Definitio 12. 1. Cauſæ 12. 2. Effectus 12. 3. corollaria 12. 4. Curatio 12. 5. ex motu muſculorum 18. 68. ſolida in callum convertit 1. 15. ſanguinem rubrum facit 31. 21. cur auget robur 3. 5. 2. auget rigiditatem 4. 3. curat laxitatem 6. 6. 1. & elongationem 6. 6. 4. facit elaſticitatem 7. 6. facit robur 9. 2. curat elongationem 11. 5. modica ad conſolidationem requiritur 65. 4.

Adelphixia & adelphixis vid. *Morbi conſenſus*.

Digitized by Google

Aden vid. *Glandula*.

Adephagia vid. *Fames*.

Adeps vid. *Pinguedo*.

Adglutinans in *Conſolidans*.

Adhæſivum in *Conſolidans*.

Adiaphoria vid. *Senſus*.

Adiapneuſtia vid. *Perſpiratio*.

Adipoſus panniculus vid. *Panniculus*.

Adipſia vid. *Sitis nulla*.

Adoleſcentia vid. *Juvenis in Ætas*.

Adſcenſus molis vid. *Suffocatio*.

Adſtrictivum vid. *Adſtringentia*.

Adſtrictorium vid. *Adſtringentia*.

Adſtricta alvus vid. *Alvus adſtricta*.

ADSTRINGENTIA definiuntur 57. 1. non ſemper ſimul augent motum vitalem 57. 2. actio in ſolidorum fabrica quærenda 57. 3. mutant ſpatiola 57. 4. quæ fiunt minora 57. 5. accurtatio triplex ex aucto motu 57. 6. commiſſa ſibi 57. 7. ſpecifica adſtrictione 57. 8. quid addant partibus 57. 9. eorum ſelectu opus 57. 10. Effectus 57. 11. corollaria 57. 13. ad compeſcendam hæmorrhagiam 32. 5. qualia ea ſunt 32..21. quomodo compeſcunt hæmorrhagiam 32. 25. 2. in œdemate 35. 23. in angina hydropica 35. 26. in putredine 37. 13. cur ſiſtunt evacuationes, & vires roborant aut ſuffocant 1. 29. 6. cur roborant 4. 5. 4. in ventriculi viſciditate 40. 15. calida cur ſanant viſcidum 40. 19. 20. in laxitate 6. 6. 4. in inertia 8. 4. faciunt robur 9. 2. an recte combuſtis & contuſis adhibentur 9. 5. 6. an his lentor repellendus 41. 19. 8. cur inflammationem in ſcirrhum & indurationem convertunt 41. 19. 14. debitam craſſitudinem non præbent in tanuitata 44. 5. curant tenuitatem 44. 6. cum refrigerantibus in aucto motu & tenuitate 46. 22. an in principio parti inflammatæ applicanda 47. 23. 11. & quæ refrigerant cur inflammationi non adhibenda 47. 23. 10. coagulant ſanguinem 42. 6. cum anodynis in puris effuſione 48. 44. adſtrictoria via an in cortice Peruviano damnanda 52. 34. 4. fiunt coctione ex roborantibus 58. 5. 2. diſcutientia quid faciant 69. 7. quæ motum minuunt 68. 7. abſtergentia 81. 10. quomodo abſtergunt 81. 26. 8. quando in alvo laxa adhibenda 90. 159.

Auſtera ex acido ventriculi & quibuſdam abſorbentibus 38. 57. ſolvuntur alcali fixo 38. 15. deſcribuntur 57. 12.

Acido-auſtera præbent ſal inſtar tartari 38. 4. viſcidi cauſa 40. 4. curantur ſaponaceis 38. 26.

Aduſtio vid. *Uſtio*.

Æger, ægrotus, ægrimonia, ægritudo vid. *Morbus*.

Ægilops in *Oculus*.

ÆQUILIBRIUM deſtructum producit calorem hecticum 49. 9. languidioris motus cauſa 21. 2. deſtruitur effluxu humorum 2. 5. quibus deſtruitur 49. 9.

AER an miſceatur ſanguini in pulmonibus, & ſit rubedinis ſanguinis cauſa 31. 22. 4. quomodo in autumno inquinat 37. 17. 23. epidemicorum cauſa eſt 37. 17. 24. an frigidus vel calidus eligendus in ardentibus 38. 31. 20. qualis in viſciditate eligendus 40. 12. cur *ſiccus* adferat levamen viſcidis 40. 19. 1. *levior cœnoſus*, & *humidus* cur videatur gravior 7. 8. 9. *gravior* & *levior compreſſus* cur animalia extinguit 12. 4. 13. *ſiccior* ſiccitatis cauſa 13. 2. *frigidus* ſuperveniens *calido* cur producit pleuritidem & peripneumoniam 42. 11. 5. *premens* an cohæſionis cauſa 1. 9. minus premens eſt hæmorrhagiæ cauſa 2. 9. *frigidus* ſi ſequatur a calido quid tunc facit 45. 15. 18. *frigidus* determinat ad renes 91. 5. calorem quando excitat 49. 5. quando calorem temperat 49. 14. *calidus* & *ſiccus* hecticæ cauſa 52. 53. *arcendus* aer in abſceſſu 48. 11. in empyemate 48. 44. *inquinans* cur non omnes afficit 45. 69. 6. qualis eligendus in hectica 51. 57. an *particulæ* ejus *elaſticæ* motus muſculorum cauſa 18. 61. 8. an motus ab aeris *exploſione* 18 62. 10. ejus attactus an rubedinis cauſa in ſanguine 31. 21. 3. ejus *collectio* facit emphyſema 35. 22. ejus *mutationem* ſentiunt atrabilarii 17. 45. tenui lympha laborantes 17. 46. mobilitate affecti 26. 3. *humidus* faciendus in aucto calore 49. 17. perſpirationem inbibens curatur 29. 5. cur noceat vulneribus & ulceribus 65. 17. 7. conſolidationem remoratur 65. 31. ſiccus cur conducit ſanitati 68. 8. 3. an nutrit 71. 9. 12. premens vis non facit abſorptionem 68. 7. ejus attactus cur producit ſorditiem 81. 26. 2.

Aura frigidiuſcula perſpirationem impedit 29. 5.

Ventus perſpirationem impedit & curatur 19. 5. cur horrorem inducit 29. 16. 16.

Aer epidemicus vid. *Morbus epidemicus*.

Aer peſtilentialis vid. *Peſtis*.

Æruginoſa bilis vid. *Bilis*.

Ærugo vid. *Cuprum*.

Æs vid. *Cuprum*.

Æſtas vid. *Anni tempora*.

Æſtivus morbus vid. *Morbus æſtivus*.

Æſtus vid. *Calor*.

ÆTAS cur ſenſim roborat, tandem debilitat 4. 5. 3.

Fœtus num nutriatur ſanguine menſtruo 33. 13. 16. mortuus cur cognoſcitur ex pectinis frigore 51. 8. 18. & facit dolorem gravativum 17. 7. urinam quandoque ſupprimit 91. 30. mutatio poſt nativitatem 19. 16. *circulatio* 19. 15. *foramen ovale* 19. 15. *canalis arterioſus* 19. 15.

Infans duriter tractatus in partu incidit facile in hydrocephalon 35. 19. cur ſæpe laborat acido 38. 69. 7. huic pulſus in dorſo malum ſignum 20. 10. an eorum tormina & convulſiones purgantibus vel abſorbentibus curanda 30. 18. 31. cur coloſtro non utens ſæpe convellitur 30. 18. 32. aorum morbi curantur abſorbentibus 68. 6.

Puer ſi reddat urinam aquoſam quid præſagit 36. 30. cruditatem generat 39. 4. cur cruditatibus ſcatet 39. 11. 6. cur laxitati obnoxius 6. 5. 3. cur variolæ minus periculoſæ 7. 8. 2. cur ſanguinem tenuem, floridum & levem habet 45. 38. 9. cur tardior humorum motus 50. 11. 4. dormiens ſine periculo habet pulſum intermittentem 20. 28. qualem pulſum habet 20. 36. 39. laxitate & paralyſi ſæpe laborant 24. 8. mobilitati obnoxius 26. 2. palpitatio in dorſo periculoſum 28. 7. cur facilius quam adultus tentatur convulſione 30. 18. 41 cur facies magis quam membra convelluntur 30. 18. 42.

Ju-

Juvenis & adoleſcens cur morbis inflammatoriis obnoxii 31. 11. 50. ſanguinem fundunt cum levamine 32. 6. & 36. cur in acutis ſæpe liberantur hæmorrhagia 32. 8. majore contractilitate donatus 1. 18. cur variolæ periculoſæ 7. 8. 2. frigus prodeſt 51. 4. hecticæ obnoxius 52. 53. qualem pulſum habeant 20. 36. 39. quos morbos patiantur 53. 62. 3.

Senex cur liberatur hæmorrhagia ſi aures dolent in acutis 32. 25. 50. cruditatem generat 39. 4. cur rigent ſolida 4. 6. 1. *ſenectus* quid 4. 6. 8. cur eruditatibus ſcatet 39. 11. 6. cur tardior humorum motus 50. 11. 4. frigiditatis cauſa 5. 4. qualem pulſum habet 20. 36. 39. ſpirituum defectus & tremoris cauſa 22. 11. an roborantur applicatis animalibus & decubitu cum juvene 23. 26. 3. laxitatis cauſa in paralyſi 24. 21. 6. tremit ex calculo renum 91. 24. quos patitur morbos 53. 21. 6.

Ætatis flos vid. *Juvenis in Ætas*.

Æther vid. *Aer*.

Æthiops mineralis vid. *Mercurius in Saliva*.

Affectio, effectus vid. *Morbus*.

- - - animi vid. *Animus*.

- - - cerebri vid. *Cerebrum*.

- - - hypochondriaca in *Mobilitas*.

- - - colica vid. *Ventris dolor*.

- - - hyſterica vid. *Uterus*.

- - - cœliaca in *Alvi fluxus*.

- - - nephritica in *Renes*.

Affion vid *Opium*.

Afflictio vid. *Morbus*.

Agalactia vid *Lac*.

Ageraria vid. *Senex in Ætas*.

Agglutinantia vid. *Conſolidantia*.

Aggregatio fibrarum vid. *Fibra*.

- - - humorum vid. *Humores*.

Agon vid. *Morbus*.

Agonia vid. *Animi triſtitia*.

Agrippa vid. *Partus*.

Agrypnia vid *Vigilia*.

Agrypnocoma vid. *Sopor*.

Agyrta vid *Medicus*.

ALÆ ſeu axillæ *glandulæ ſcirrhus* quid producat in brachio 12. 4. 18.

Alba pituita vid. *Viſcidum*.

Albaras vid. *Cutis vitiligo*.

Album ovi vid. *Ovum*.

Alcaleſcentia in *Abſtergentia*.

Alcalia in *Abſtergentia*.

Alcali ſal vid. *Sal*.

Alcalina acrimonia vid. *Acrimonia*.

Alcalinus ſapo in *Abſtergentia*.

Alcar vid. *Medicamentum*.

ALCIS *ungula* excellit in mobilitate 26. 5.

Alcohol vid *Vinum in Calefaciens*.

- - - vid. *Pulvis in Formulis*.

Aleipha & aleiphar vid. *Linimentum in Formulis*.

Aleurites vid *Farinoſum in Incraſſantia*.

Alexicacoa vid *Veneni medicina*.

Alexipharmacum vid *Veneni medicina*.

Alexipyreton vid *Febrifugum*.

Alexiterium vid *Veneni medicina*.

Algema vid. *Dolor*.

Algens dolor vid. *Dolor*.

Algor vid. *Frigus*.

ALIENA heterogeneus & homogeneus humor 77. 11.

Alimenta vid. *Nutrientia*.

Alimonia vid. *Nutritio*.

Alitura vid. *Nutritio*.

Alkali vid. *Alcali in Abſtergens*.

Alloioticon vid. *Corrigentia*.

Alluens humor vid. *Humor*.

ALOE ſapo eſt naturalis 38 24. prodeſt ulceribus ſordidis 78. 10. 7.

Aloetica in *Alvum ducentia*.

Alopecia vid. *Pilorum morbus*.

Alphiton vid. *Farinoſum in Incraſſantia*.

Alphus vid. *Vitiligo*.

Alterantia vid. *Corrigentia*.

- - - vid. *Præparantia*.

ALTHÆA in dolore calculi 17. 54.

Althexis vid. *Curatio*.

Alveoli dentium in *Ore*.

ALUMEN in intermittentibus adhibetur 51. 22. regeneratur per alcali 38. 13. coagulat 77. 19.

ALUMEN PLUMOSUM ad derivandum in convulſione 30. 15. ſtimulans cum pruritu. 84. 5.

Alviducа medicamenta vid. *Alvi ductio, purgans*.

ALVIEGESTIO & DUCTIO prima eſt evacuatio 90. 1. Diviſio generalis in copioſiorem & parciorem 90. 2. Diviſio ſpecialis 90. 3. anatomia inteſtinorum 90. 4. eorum fibræ 90. 5. & motus 90. 6. tunicæ 90. 7. plicæ 90. 7. *Alvi fluxus* 90. 9. *Alvi profluvium* ſeu *Diarrhæa* quid ſit 90. 10. *Superpurgatio* quando dicitur 90. 11. *alvi difficultas* ſeu Dyſenteria quid ſit 90. 12. *cruenta dejectio* quid ſit 90. 13. *Lævitas* ſeu lienteria & cœliaca 90. 14. *Cholera* definitur 90. 15. Dyſenteria & cholera ſicca quando dicantur 90. 16. Ileus qualis ſit 90. 17. alvi fluxus varius 90. 18. *Excrementorum* diviſio 90. 19. *Nigra* 90. 20. ex meconio 90 21. medicamentis 90. 22. ſanguine nigro 90. 23. hæmorrhoidibus 90. 24. ſanguine corrupto 90. 25. atra bile 90. 26. ſphacelo 90. 27. *Alba* 90. 28. ex chylo 90. 29. per laxitatem inteſtinorum 90. 30. viſciditatem 90. 31. ex bilis defectu 90. 32. ex glandularum infarctione 90. 33. ex pure locali 90. 34. per metaſtaſin 90. 35. ex pituita 90. 36. aſſumtorum 90. 37. naturali 90. 38. morboſa 90. 39. inteſtinorum 90. 40. *Rubra* 90. 41. in acutis inflammatoriis 90. 42. eryſipelatoſis 90. 43. in ſanguine corrupto 90. 44. in vaſis ruptis 90. 45. in morbis alienis 90. 46. a ſanguine deglutito 90. 47. a ſanguine hæmorrhoidali 90. 48. *Flava & bilioſa* bona 90. 49. mala 90. 50. ab aſſumtis 90. 51. *Odor & fœtor* naturalis 90. 52. olens 90. 53. nullus 90. 54. *Conſiſtentia* naturalis 90. 55. liquida 90. 56. durior compacta 90. 57. *Effectus* 90. 58. *Quantitas* 90. 59. *Aliena* 90. 60. meraca 90. 61. pinguia 90. 62. ſpumoſa 90. 63. aer ſeu flatus 90. 64. varia 90 65. membranoſa 90. 66. grumoſa 90. 67 carunculæ 90. 68. calculi 90. 69. infecta 90. 70. *Alvi fluxus* 90. 71. quid faciat 90. 72. in inteſtinis 90. 73 in tota maſſa 90 74 defectum 90. 75. hydropem 90 76. corruptionem 90 77. in ſolidis 90 78. laxitatem 90. 79. motum turbatum 90. 80. conſenſum 90. 81. in ſpiritibus & anima 90. 82. *Alvi fluxus & Ductio* quibus noceat & pro-

Digitized by Google

proſit 90. 83. in ætate 90. 84. in anni temporibus 90. 85. in gravidis & puerperis 90. 86. in morbis bumorum 90. 87. in acre 90. 88. in erudo ſucco 90. 89. cacochymico 90. 90. cachectico 90. 91. in lympba 90. 92. in pituita 90. 93. in bile 90. 94. in colliquatione chronica 90. 95. acida 90. 96. catarrhali 90. 97. ſcorbutica 90. 98. in colliquatione putrida 90. 99. fluxu hepatico 90 100. in pure 90. 101. in tabe 90. 102. in morbis evacuationum 90. 103. ſenguinis 90. 104. urinæ 90. 105. ſudoris 90. 106. ſalivæ & ſputi 90. 107. in *morbis ſolidorum* 90. 108. generalibus 90. 109. nexu vario 90. 110. motu majore 90. 111. aeutorum 90. 1 2. motu minore 90. 113. inordinato 90. 114. convulſionis 90. 115. febrili 90. 116. in morbis ſolidorum *arganicorum* 90. 117. capitis 90. 118. pectoris 90. 119. ventris 90. 120. in *Diarrbæa* 90. 121. *Lienteria* 90. 122. *Cholera* 90. 123. *Dyſenteria* 90. 124. ab acri podagrico 90. 125. a lympha acri 90. 126. ab atra bile 90. 127. a flatibus 90. 128. a materia febrili 90. 129. a cacochylia 90. 130. ab ulcere 90. 131. in *ventris dolore* 90. 132. *Calico* 90. 133. ab acrimonia 90. 134. ex conſenſu 90. 135. ab affectione nervorum in meſenterio 90. 136. ab inflammatione & eryſipelate inteſtinorum 90. 137. *Iliaco* 90. 138. natbo 90. 139. vero 90. 140. in *ventriculi* morbis 90. 141. in *bepatis* & *lienis* morbis 90. 142. in *urinæ organis* 90. 143. in *generationis organis* 90. 144. in *extremorum* & *cutis* morbis 90. 145. in *animi* morbis 90. 146. delirio 90. 147. ſopore & ſurditate 90. 148. *ab allatis cauſis externis* 90. 149. contagio 90. 150. medicamentis 90. 151. *Superpurgatio* 90. 152. & quomodo curatur 90. 153. *Curatio generalis* 90. 154. per purgantia 90. 155. reſolventia 90. 156. ſtimulantia & roborantia 90. 157. diluentia 90. 158. adſtringentia 90. 159. emollientia 90. 160. motum minuentia 90. 161. derivantia 90. 162. *Alvus adſtricta* 90. 163. defectu materiæ 90. 164. majore abſorptione 90. 165. deficiente motu 90. 166. viſcidi copia 90. 167. muci defectu 90. 168. compreſſione 90. 170. obſtructione 90. 171. effectus 90. 172. *Teneſmus* quod 90. 173. cauſæ 90. 174. irritatio inteſtinorum 90. 175. veſicæ 90. 176. uteri 90. 177. in fine morborum 90. 178. corollaria de omnibus præcedentibus 90. 179.

Excrementa Alvi putrida , ſplendentia , ſoluta, fuſca ex putredine 37. 10. torminoſa & æruginoſa ab acido in inteſtinis 38. 52. alba flatulenta , acidum ſpirantia ab acido in inteſtinis 38. 52. copioſiora ex viſciditate & cruditate 39. 5. viſcida corrupta, acidum ſpirantia ex menſium ſuppreſſione 34. 22. conſiſtentia in hydrope bone 15. 29. pituitoſa ex viſcido 40. 9. portio inteſtini ejecta unde proveniat 40. 19. 6. indurata compreſſionis cauſa 12. 2. dura urinam ſupprimunt 91. 30. dura coacta ex ſiccitate 13. 3. dura ex craſſitudine 43. 4. graveolentia parotides malas portendunt 48. 20. purulenta in empyemate mala 48. 35. pinguia, livida, fœtentia cur mala in acutis cum frigore 51. 8. 23. bilioſa aquoſa levant in bilioſa acrimonia 17. 44. nigra ab atra bile 17. 45. cur nigra mala poſt hæmorrhagiam 32. 11. 4. & 32. 25. 8. rubicunda mala poſt hæmorrhagiam 32. 17. æruginoſa mala 32. 11. & 25. dura ſolvuntur emollientibus 61. 3. humectantibus 62. 7. fœtentia & livida cur ſæpe ante martem 70. 23. 7. dura lenientia exigunt 80. 3. *Meconium* reſpuit abſorbentia. 58 6.

Laxa & reſpondens alvus bonum in bydrope 35. 39. & empyemate 48. 34. ex mictione nocturna judicatur 35. 56. 51. bona in morbis capitis 17. 30. 2. & 17. 62. in pectoris morbis mala 17. 62. a larga hæmorrhagia in principio febrium 32. 51. & 18.

Profluvium alvi ſeu Diarrbæa (confer ſuperius dicta .) Sine levamine in bydrope ex meſenterii obſtructione 35. 7. ad bydropem diſponit 35. 51. & 13. quod auget bydropem & nunquam ſanat 35. 63. 4. quod curat bydropem 35. 63. 5. quod malum 35. 63. 23. urinam flavam facit 36. 14. & coloratiorem 39. 9. ex aſſumtis putrefactis 37. 3. ex ſalis marini abuſu 38. 8. producit faucium ſiccitatem 43. 8. ex tenuitate bumorum 44. 4. cur calorem hecticum excitat 45. 15. 3. cur ſæpe a fructibus boræis 45. 27. ab acri ſucco nerveo 45. 59. prævenit parotides 48. 19. quod malas parotides indicet 48. 20. in empyemate malum 48. 26. tunc exigit narcotice pectoralia 48. 47. calorem hecticum excitat 49 9. in hecticis 52. 51. hecticæ febris cauſa eſt 52. 54. in anxiis poſt horrorem cur bonum 52. 59. 7. cur ex anxietate & lumborum dolore prædicitur 52. 59. 8. per metaſtaſin ab oculis bonum 17. 30. ſolvit in pueris convulſionem 30. 4. ſolvit debilitatem ex cacochylie 23. 4. quæ ſigna præſagiunt id in morbis 53. 45. ex putredine ſanatur adſtringentibus 57. 11. 8. *Cruentam* (confer Excrementa rubra) quod vocatur 32. 1. quam pleuritidem ſanat 17. 38. ſolvit debilitatem ex copia & impetu ad caput 23. 5. debilitatis cauſa , ſigna & curatio 23. 10. curavit cerebri compreſſionem 24. 4. ſingultus cauſa, & curatur 27. 4. convulſio inde cur non ſemper letbale 30. 18. 9. ex inteſtinorum laxitate 6. 4. an in omni paralyſi veniens ſolutionem portendit 24. 21. 11. ſine levamine ex commota eruditate 29. 15. minuit nutritionem 71. 5. curatur ſiccantibus externis 63. 9. 9. & roborantibus expulſo acri 58. 4. quibus curatur reſolventibus 79. 26. 14.

Lævitas inteſtinorum ſeu *Lienteria* (confer ſuperius dicta .) in lienoſis ex diuturniore dyſenteria 35. 53. hydropis cauſa 35. 13. ex viſciditate primarum viarum 40. 9. quæ curatur ſaponaceis & purgantibus 40. 19. 18. ex inteſtinorum laxitatate 6. 4.

Difficultas inteſtinorum ſeu *Dyſenteria* (conf. ſuperius dicta) ad bydropem diſponit 35. 11. & 13. ex febre tritæophya 35. 11. in lienoſis diuturnior ad bydropem diſponit 35. 13. quid portio inteſtini emiſſa 40. 19 6. ex acri ſucco nerveo 45. 59. pedes frigidi & pulſus debilis quid ſignificat 51. 8. 5. ex corrupta bile in febre ab omiſſo vomitorio 52. 47. hecticæ cauſa 52. 54. debilitatis cauſa , ſigna & curatio

53.

Digitized by Google

23. 10. cur in fine teneſmum producit 26. 6. 3. cur his ſingultus, cum difficili deglutitione & linguæ inflammatione, lethale 27. 11. 4. convulſionis cauſa 30. 8. *Cruenta* quæ dicitur 32. 1. *Dyſenterica ſicca* quæ 30. 16. 15 *Dyſenterica febris* 52. 62. curatur emollientibus 61. 4. cur lenitur mucilaginoſis 77. 22. 8. curatur mucilaginoſis 77. 13. lanientibus 80. 3. balſamicis 72. 7. 1. cruenta quomodo curatur diluentibus 78. 5.

Cholera (conf. ſuperius dicta.) pulſum celerem facit 20 16.

Volvulus (conf. ſuperius dicta.) ſi ſingultum faciat, cur lethale 27. 11. 5.

Adſtricta alvus (conf. ſuperius dicta.) ex menſium obſtructione 34. 19. cur mala in hydrope 35 63. 23. coloratiorem urinam facic 36. 12. auget putredinem 37. 7. ſolvitur ſale medicato Tachenii 38. 7. cur mala in acutis 38. 31. 18. ex ſiccitate 13. 3. ex craſſitudine 43. 4. acrimoniæ cauſa 45. 52. in morbis capitis mala 17. 30. 2. ſæpe in mobilitate 26. 3. laxatur per gummi 27. 5. cur gummi dandum 72. 7. 6.

Teneſmus (conf. ſuperius dicta.) ex febre ſemitertiana 35. 12. ex ſucco nerveo acri 45. 59. cur ſæpe curatur oleo & lacte 26. 6. 1. cur in fine dyſenteriæ 26. 6. 3. ex convulſione 33. 6. 15. a calculo veſicæ 91. 26. exigit mucilaginoſa 77. 13. obvolventia 66. 6. cur curatur balſamicis.

Purgans ſeu *Alvum ducens* (conf. ſuperius dicta.) cur in acutis 93. 62. 9. quid faciat ad recidivam præveniendam 53. 62. 20. cur datur ſæpe in morbi principio 53. 62. 28. in urinæ ſuppreſſione 91. 35. præcavet hæmorrhagiam 35. 5. uſus eorum in menſium ſuppreſſione 34. 24. in febre frequens uſus ad hydropem diſponit 35. 11. in hydrope ax febre nata auget malum 35. 11. nocet in hydrope ex ſanguinis evacuatione 35. 12. hydropem generat 35. 13. deſtruit æquilibrium 35. 13. delaxat ſolida 35. 13. non exhibendum ſi hydropis curatio tentatur diureticis 35. 53. aut roborantibus 35. 61. an omni hydropi dandum 35. 63. 14. cur ſæpe auget intumeſcentiam ventris, quæ minuitur anodyno 35. 63. 30. cur magis conducit in aſcite, quam in pectoris & uteri hydrope 35. 62 43. cur auget hydropem ex evacuatione 13. 44. acidis ejus virulentia coercetur 38. 45. evitandum in pulmonis viſciditate 40. 18. cur etiam alvum ducit venis injectum 45. 27. 9. in colico ſæpe auget malum, qui auſcultat anodyno 45. 68. cur ſæpe opium addendum 45. 69. 25. cur infidelis acris eductio 45. 69. 27. hydragogum cur nocet inflammatoriis 47. 23. 13. an non liceat in parotidibus dare 48. 19. in palpitatione ex ſuppreſſa evacuatione 28. 13. cur in hyſtericis, hypochondriacis & viſceribus obſtructis convulſionis cauſa 30. 18. 14. ad derivandum in convulſione 30. 15. in qua ſpecia dyſuriæ exhibendum 30. 18. 23. an curat tormina & convulſiones in recens natis 30. 18. 31. in chorea Sancti Viti 30. 16. 20. in tuſſi clangoſa 30. 16. 12. ex intermittente ſæpe facit continuam 52. 15. dandum in intermittente ex cacochylia 52. 28. quod & quando dandum in febre 52. 40. corollaria de his 52. 41. in anxietate ex cacochylia 52. 60. in hydrope ex febre nocec 52. 62. 1. in intermittente ſæpe eſt cauſa maniæ 52. 62. 2. in doloribus capitis 17. 30. 2. quam pleuritidem ſanat 17. 38. dandum in biliosa acrimonia 17. 44 & in convulſione ex cerebri compreſſione 30. 5. antiphlogiſticum in rheumatiſmo 17. 48. in dolore ex lua venerea 17. 49. in excrementis duris 17. 57. in dolore colico 17. 58. an in doloribus dandum vel omittendum, traditur 17. 62. Melanagogum in tremore ex atra bila 22. 10. in tremore ex viſcido 24. 14. in debilitate ex cacochylia 23. 4. ex impetu ad caput & copia 23. 5. in hydrope ſi debilitatem fecerit quid agendum 23. 12. in debilitate ex diabete 23. 19. an & quando roborat 23. 26. 4. an curet omnem maniam 23. 26. 11. curat morbos ex cerebri compreſſiona 24. 4. in inteſtinorum viſciditate 24. 14. ſi menſes ex viſcido ſubſiſtunt 34. 7. quale in hydrope ex hepatis inflammatione & eryſipelate 35. 6. in hydrope ex laxitate & viſciditate 35. 9. & 17. ex ſuppreſſa evacuatione 35. 15. ex aquæ abuſu 25. 16. in œdemate 35. 13 in hydrocephalo 35. 24. in angina hydropica 35. 26. in hydrope 35. 40. quando & cum qua cautela traditur 35. 53. ſemel aut bis in acido inteſtinorum 38. 54. quod ſimul roborat in cruditate primarum viarum 39. 8. minus juvat ſi crudum ſit in ſanguine 39. 9. quale in viſciditate inteſtinorum 40. 16. quam curat lienteriam 40 19. 18. in lentore, & quid faciat 41. 14. in aucta circulatione 46 16. revellit 46. 18. in inflammationis reſolutiona 47. 14. & curatione 47. 10. in aucto calore 49. 19. in febris motu majore 52. 49. *Purgans anodynum* in inteſtinorum acrimonia 45. 62. ſi ſit ſingultus cauſa 27. 5. in convulſione ex cacochymia & atra bile 30. 15. quem ventris dolorem curat 30. 18. 15. *Purgat* ſal medicatus Tachenii 38. 7. ſal fixus alcalinus 38. 15. ſucci concreti plantarum 38. 36. gummi in catarrhis 17. 46. obvolventia laxant 66. 6. lenia cur dicuntur emollientia 61. 6. 2. gummi laxant 27. 5. præparatio corporis 75. 5. abſtergentia 81. 17. in urinæ ſuppreſſione 91. 35. in podagra cur ſæpe generat anxietatem 83. 43. 21. cur laxat 59. 12. 12. cur melius operatur in corpore præparato 75. 13. 2. quomodo humectat evacuando 62. 9. 1. cur minuit ptyaliſmum & ſudores 83. 43. 22. num dandum in morbis, quibus eſt criſis verſus cutim 83. 43. 23.

Amara in *Reſolventia*.

Amarus ſapor vid. *Sapor*.

Amauroſis in *Oculus*.

Ambloſis in *Partu Abortus*.

Amblotica vid. *Uterina*.

Amblyntica vid. *Stupefacientia* & *Obtundentia*.

Amblyopia in *Oculus*.

Ambroſia & Ambroſium vid. *Medicamentum immortale*.

Google

Ambulatio vid. *Exercitium*.
---- vid. *Sphacelus*.
Ambuſtio vid. *Uſtia*.
Amentia vid. *Delirium*.
Amethodicum in *Curatione Incuria*.
Ammiſmos vid. *Siccantia*.
AMMONIACUM *Sal* ex acido & alcali volatili 38 23. ex ſpiritu ſalis marini & ammoniaci 38. 31. 1. extollitur in intermittente 52. 22.
Spiritus cum ſale marino abit in ſal neutrum 38. 31. 1. ab acidis mutatur in ſal fixum 38. 47.
Amolyntum vid. *Medicamentum non inquinans*.
Ampotis vid. *Morbi Mutatio*.
Amuletum vid. *Epithema in Formula*.
Amycticon vid. *Corrodentia*.
Amygdalæ in *Fauces Tonſilla*.
Amygdali *oleum* curat dolorem calculi 17. 54. mitigat nephritidem 66. 9. 2.
Amygdalatum vid *Emulſio in Formula*.
Anabaſis vid. *Morbi Augmentum*.
Anabroticum vid. *Corrodentia*.
Anaceſtos vid. *Morbus Sanabilis*.
Anacollema vid. *Epithema in Formula*.
---- vid. *Conſolidans*.
Anaconchyliaſton vid *Collutio in Formula*.
Anadiploſis vid. *Morbi Paroxyſmus*.
Anadrome vid. *Morbi Mutatio*.
Anagargariſton vid. *Collutio in Formula*.
Anagraphe vid. *Formula*.
Anaiſthesia vid *Senſus Privatio*.
Analepticon vid. *Nutrientia*.
Analgeſia vid. *Indolentia in Dolor*.
Analogiſmus vid. *Medicamenti Inventio*.
Analyticon vid. *Reſolventia*.
Anamneſtica vid. *Morbi Signa*.
Anapleroma & Anapleromatica vid. *Conſolidantia*.
Anaſarca vid. *Hydrops*.
Anaſtomoſes vid. *Arteriarum Anaſtomoſes*.
Anaſtomotica & Anaſtomoterion vid. *Aperientia*.
Anathymiaſis vid. *Suffitus in Formula*.
Anatripſis vid. *Frictio in Movens*.
Ancylops vid. *Oculi*.
Ancyloſis vid. *Articulorum immobilitas*.
Ancyloblepharon vid. *Oculi*.
Ancylogloſſum vid. *Lingua*.
Ancyloſis vid. *Articulorum Immobilitas*.
Aneuriſma vid. *Tumor Sanguineus*.
Angina vid. *Faucium Angina*.
Angiologia vid. *Vaſa*.
Anglicus ſudor vid. *Sudor*.
Angulus oculi vid. *Oculi Angulus*.
Anguſtia & anguſtatio vid. *Vaſorum*, *Canalium* &c.
Anhaltina vid. *Reſpiratio*.
Anhelatio & Anhelitus vid. *Reſpiratio*.
Anima vid. *Animus*.
ANIMALIA quæ aliis nutriuntur animalibus copioſiorem ſalem volatilem præbent 38 17. non præbent acidum niſi ex lacte & chylo 38. 43. eorum partes omnes putreſcere poſſunt & quid inde fit 37. 3. ſuppeditant obvolventia 66. 5.
Animalia diſſecta vid. *Fotus in Formula*.
Animalis vid. *Motus*, *Spiritus*, *Facultas* &c.
ANIMUS. *Ratiocinium* ſenſum emendat 16. 29. & 16. 15. *Sapientia* an ex cerebri magnitudine deſumenda 15. 24. 25. *Studium* nimium cruditatis cauſa 39 4. cur crudum generat 39. 11. 5. hecticæ febris 52. 53 *Imaginatio* matris in fœtu multa mala producit 30. 7.
Morbi referuntur ad mentem & ſenſum 90. 146.
Affectio & Cura viſciditatem & inertiam generat, & menſes retardat 34 10. reddit ſæpe urinam tenuem 34. 20. & copioſam 36. 26. an nihil agat in motum vitalem 46. 23. 4 vehementior hecticæ cauſa 52. 53. doloris cauſa 17. 41. quæ minuit circulationem 21. 2. quomodo turbat motum 21. 5. 8. tremoris cauſa 22. 6. mobilitatis cauſa 26. 2. cur excitat flatus & murmura 26. 6. 3. palpitationis cauſa 28. 5. an non valeat cordis motum turbare 28. 15. 4. horroris cauſa 29 2. laxant 59. 6.
Gaudium & Lætitia hæmorrhagiæ cauſa 32. 9. auget circulationem 46. 5. ex quodam ſenſu 16. 22. qualem pulſum facit 20. 36. 42. tremoris cauſa 22. 6.
Ira hæmorrhagiæ cauſa 32. 9. quomodo augeat circulationem 46. 4. qualem pulſum facit 20. 36. 42. in hectica 52. 51.
Timor & Terror humores corrumpit 37. 7. menſium ſuppreſſionis cauſa 34. 13. & doloris 17. 41. & tremoris 22. 6. qualem pulſum facit 20. 36. 42.
Triſtitia & Mæror menſes retardat, viſcidum generat, & ſolida inertia facit 34. 9. humores corrumpit 37. 7. cruditatis cauſa 39. 4. cur? 39 11 5. hecticæ cauſa 52. 53. ſolatium ex muſica 16. 17. ex quodam ſenſu 16. 22. qualem pulſum facit 20. 36. 42. cur frigent, & leucophlegmatici & cachectici fiunt 21. 58. ex dyſenteria & diarrhœa 23. 10.
Turbulentia hæmorrhagiam prædicit 32. 7.
Deliquium quando anxietatem & palpitationem producit 31. 11. 5. cur facit pulſum intermittentem 31. 6. cur ſæpe compeſcit hæmorrhagiam 32. 25. 5. in pericardii hydrope 35. 28. cur ex ſubita evacuatione 1. 23. 20. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 16. refocillatur ſale volatili 38. 23. ex vino compeſcitur acidis 38. 45. ab acido ſucco nerveo 38. 64. & 45. 59. ex cruditate humorum 39. 6. ex polypo in carotidibus 42. 9. cur tandem extinguit 42. 11. 6. in abſceſſu pericardii 48. 33. ex impedito motu per cerebrum 50. 9. frigoris cauſa 51. 4. ex febre intermittente 52. 14. in ſcorbuticis cum pulſu majore malum 20. 5. faciens pulſum rarum, malum 20. 19. & minorem 20. 33. cur ſponte redit vita 21. 5. 10. cur reſtituitur vita ſtimulantibus & volatilibus 21. 5. 11. ex mobilitate 26. 3. quandoque ex motu vel odore inconſueto 26. 3. pulſus rarus, malum 25. 19. quando recidivitas 53. 62. 21. curatur roborantibus 58. 4. quomodo curatur volatilibus 84. 23. 5. urina tenuis & alba retentionem materiæ indicat 36. 6. ex cruditate commota 29. 12.
Incubus ex viſcido 40. 10. ſpecies convulſionis 30. 16. 7. curatur roborantibus 58. 4. exigit gummi 72. 5. & compingentia 77. 5.
Animi defectus vid. *Animi deliquium*.

ANI-

ANISUM. *Oleum* cum oleo vitrioli abit in reſinam 38. 47.
Annulus vid. *Tabella in Formula*.
ANNI TEMPORA.
Æſtas. quid faciat 53. 52. cur tunc minus tument hydropici 35. 63. 41. cur minus regnet viſcidum 40. 19. 2.
Autumnus quid faciat 53. 52.
Hyems. quid faciat 53. 52. cur frequentius generat hydropem 35. 63. 41. cur frequentius frangantur oſſa 5. 4. 8. cur magis regnat viſcidum 40. 19. 2. cur tunc difficilius curatur paralyſis 24. 21. 6.
Ver quid faciat 53. 52.
ANODYNA quando exhibenda in menſibus ſuppreſſa 34. 26. cur ſedant ventris tumorem ab exhibito purgante 35. 63. 38. ex oleoſis aromaticis & ſpirituoſis 38. 59. cur ſæpe humida 6. 5. 5. curant robur majus 9. 4. criſpationem 45. 68. compeſcunt motum 46. 20. cum adſtringentibus in puris effuſione 48. 44. in tuſſi 48. 47. in alvi fluxu 48. 47. quietem inducunt in aucto calore 49. 16. in motu majore febris 52. 44. in nauſea & vomitu febrili 52. 47. cum acidis in febre cum putredine 52. 47. non curant ſed leniunt dolorem ex lue venerea 17. 49. in calculi dolore 17. 54. deſcribuntur in dolore 17. 66. in debilitate ex catarrho 23. 20. ſedant motum 25. 4. ſopiunt morbum, non curant ex mobilitate 26. 4. ex aromaticis & ſpirituoſis curant mobilitatem 26. 5. in ſingultu 27. 5. & 9. in convulſione ex conſenſu 30. 14. ad ſedandam hæmorrhagiam 32. 24. quænam curant palpitationem 28. 25. 5. quænam ſunt diuretica & purgantia 30. 18. 16. in chorea Sancti Viti 30. 16. 10. in tuſſi clangoſa 30. 16. 12. curant hyſtericas convulſiones, ut in partu 30. 16. 14. in ſingultu poſt vomitum 27. 2. quomodo per adſtringentia 57. 13. 12. in urinæ ſuppreſſione 91. 39. diaphoretica fiunt 92. 10. fiunt ſudorifera 93. 6. quæ motum minuunt 86. 5.
Stuporem inducentia tremoris cauſa 22. 5. & paralyſis 24. 7. in convulſione ex conſenſu 30. 12. curant robur majus 9. 4. compeſcunt motum 46. 20. & 25. 4. in dolore deſcribuntur 17. 66.
Anodyno-purgans vid. *Alvum purgans*.
Anomalus morbus vid. *Morbus*.
Anorexia vid. *Fames*.
Antacidum vid. *Acidum curantia*.
Antagoniſta muſculum vid. *Muſculus*.
Antalgica vid. *Anodyna*.
Antapoplectica vid. *Apoplexia in Paralyſis*.
Antarthritica vid. *Arthritis in Articulus*.
Antaſthmatica vid. *Aſthma in Reſpiratio*.
Antecedens vid. *Morbi Prædictio*.
- - - cauſa in *Morbus*.
- - - ſignum in *Morbus*.
Antemballomenon vid. *Medicamentum ſuccedaneum*.
Antemedicum vid. *Vomitus*.
Antendeicnumenon vid *Contraindicans in Curatio*.
Antephialticum vid. *Incubus in Animi Deliquium*.
Antepilepticum vid. *Epilepſia in Convulſio*.
Anthelminticum vid. *Vermes*.
Anthrax vid. *Carbunculus in Tuberculum*.
Anthypnotica vid. *Somni Medicamenta*.
Anthypochondriaca vid. *Hypochondriorum Medicamenta*.
Anthyſterica vid. *Uterina*.
Antiarthritica vid. *Arthritis in Articulis*.
Antias vid. *Tonſilla in Fauces*.
Antiballomena vid. *Medicamenta ſuccedanea*.
Anticachectica vid. *Cachexia*.
Anticauſotica vid. *Frigefaciens*.
Anticipatio in *Morbi Paroxyſmus*.
Anticolicon vid *Ventris Dolor*.
Antidinicum vid. *Vertigo*.
Antidotos vid. *Corrigens*.
Antidyſentericum vid. *Alvi Difficultas*.
Antifebrilia vid. *Febrifugum*.
Antihectica in *Marcor*.
Anthelmintica vid. *Vermes*.
Antiloimica vid. *Peſtis*.
Antimonialia vid. *Vomitoria*.
Antinephritica vid. *Renum Dolor*.
Antiparalytica vid. *Paralyſis*.
Antipharmacum vid. *Venenum*.
Antiphthiſicum vid. *Marcor*.
Antiphlogiſticum vid. *Frigefacientia*.
Antipleuriticum vid. *Pleuritis*.
Antipodagrica vid. *Articulorum Podagra*.
Antipuetica vid. *Pus cohibentia*.
Antipyreton vid. *Febrifugum*.
Antiquartium & Antiquartanarium vid. *Febrifugum*.
Antiqui morbi vid. *Morbus*.
Antiſcolica vid. *Vermes*.
Antiſcorbutica vid. *Scorbutus*.
Antiſcos vid. *Tabella in Formula*.
Antiſeptica vid. *Putredo*.
Antiſpaſmodica vid. *Convulſio*.
Antiſpaſtica vid. *Revellentia Moventia*.
Antivenerea vid. *Venerea lues*.
Antlia vid. *Vacuum*.
ANUS: *Ejus contractio* ex convulſione 30. 16. 15.
ANXIETAS cur poſt leipothymiam 31. 11. 5. ex menſium ſuppreſſione 34. 17. in hydrocardia 35. 29. & 28. in putredine humorum 37. 10. permanens quid indicet 4. 6. 7. ex viſcido in ventriculo 40. 8. vel meſenterio 40. 9. in ſanguine 40. 10. ex lentore 41. 9. ex cordis polypo ſi inſtigetur circulatio 42. 9. ex polypo arteriæ pulmonalis 42. 10. cur ex eſu fructuum horæorum & farinoſorum 45. 15. 15. ab affectis fibris vitalibus per ſuccum nerveum acrem 45. 59. quomodo in podagricis 45. 59. cur ante podagræ paroxyſmum & in ea retropulſa 45. 69. 23. ex aucta circulatione 46. 11. in hepatitide 47. 3. Luctuoſa in inflammatione 47. 5. ex pure in ſanguine prædicit parotides 48. 17. mala in empyemate 48. 35. ex obſtructione pulmonis 50. 9. hepatis & venæ portarum 50. 9. cum frigore in acutis cur mala 51. 8. 23. in typho 52. 47. deſcribitur 52. 58. corollaria de ea 52. 59. Anxietas & Curatio 52. 60. ab adſtringentibus aſſumtis 57. 11. 5. cur ex menſium ſuppreſſione per incraſſantia 77. 22. 18. ab incraſſantibus 77. 9.
Anxietas particularis vid. ſequentia: *Præcordiorum*, *Cordis*.

Aorta vid. *Arteria Aorta*.
Apepſia vid. *Morbi Cruditas*.
- - - vid. *Ventriculi deficiens coctio*.
APERIENTIA definiuntur 82. 1. varia ſunt 82. 2. obſtructionis cauſæ generales 82. 3. compreſſione, elongatione, & contorſione 82. 4. impletione vaſculorum lateralium 82. 5. vitio villorum io lateribus 82. 6. aucta contractilitate 82. 7. ſpaſmo villorum 82. 8. a ſtimulo 82. 9. a nuditate laterum 82. 10. coalitu viarum 82. 11. vitio liquorum 82. 12. utrorumque, ut in errore loci 82. 13. minori impetu 82. 14. obſtipatione 82. 15. corollaria 82. 16. in uteri & ovarii hydrope adhibenda 35. 43. in viſciditate 40. 17. Diaphoretica quid faciant 91. 6. Sal medicatus Tachenii eſt deobſtruens 83. 7. evacuant 67. 14. quæ abſtergunt 81. 19.
Aphepſema vid. *Apozema* in *Formula*.
Aphonia vid. *Vox*.
Aphorme vid. *Morbi Prædictio*.
Aphrodiſiacus morbus vid. *Venerea Lues*.
Aphthæ vid. *Oris Aphthæ*.
Aploses vid. *Morbus Simplex*.
Apobamma vid. *Epithema* in *Formula*.
Apochyliſma vid. *Linctus* in *Formula*.
Apoclynonta vid. *Diluentia*.
Apocruſticum vid. *Repellentia* in *Motum Minuentia*.
Apodacrytica vid. *Lachryma* in *Oculus*.
Apolipſia in *Paralyſis*.
Apophlegmatizonta vid. *Salivantia*.
- - - vid. *Naſalia* in *Formula*.
Apoplexia vid. *Paralyſis*.
Aporrheton vid *Arcanum* io *Medicamento*.
Apoſitia vid. *Fames*.
Apoſtaſis vid. *Abſceſſus*.
Apoſtema vid. *Abſceſſus*.
Apotillotica vid. *Stimulantia*.
Apozema in *Formula*.
Appetitus vid. *Fames*.
- - - Bovinus, Caninus &c. vid. *Fames*.
Appropriata vid. *Medicamenta Specifica*.
Apſychia vid. *Animi Deliquium*.
Apyrexia vid. *Morbi Paroxyſmus*.
- - - vid. *Febris*.
Aquæ uſus vid. *Diluentia*.
Aqua in nobis vid. *Lympha*.
Aqua inter cutem vid. *Leucophlegmatia* in *Hydrops*.
Aqua pericardii vid. *Cor*.
Aquæ penuria vid. *Humorum Defectus*.
Aqualiculus vid. *Venter*.
Aquatilis vid. *Aquoſa* in *Diluentia*.
Aquoſa vid. *Aqua* in *Diluentia*.
Aquoſa Angina, vid. *Angina* in *Fauces*.
Araotica vid. *Rarefacientia* in *Reſolvens*.
Arcanum vid. *Medicamentum Arcanum*.
Arche vid. *Morbi Principium*.
Arcuatus morbus vid. *Icterus* in *Bilis*.
Ardens Febris vid. *Calor*.
- - - Dolor vid. *Dolor*.
Ardor vid. *Calor*.
- - - Urinæ vid. *Urina*.
- - - Ventriculi vid. *Ventriculus*.
Area vid. *Pili*.
Arena vid. *Calculus* in *Urina*.
Arenatio vid. *Siccantia*.
Argentum vivum vid. *Mercurialia* in *Salivantia*.
Arida vid. *Sicca*.
Aridura vid. *Marcor*.
- - - Brachii vid. *Brachium*.
Armoniacum vid. *Ammoniacum*.
Aromata vid. *Calefacientia Aromatica*.
Arquatus morbus vid. *Icterus* in *Bilis*.
Ars culinaria vid. *Culinaria*.
- - - Transfuſoria vid. *Transfuſoria ars*.
ARSENICI vapor paralyſin facit 24. 8.
ARTERIA definitur 19. 38. *Aorta* 19. 39. *Membrana* Extima 19. 40. Celluloſa 19. 41. Glanduloſa 19. 42. Fibroſa 19. 43. Intima 19. 44. pulſus quid 19. 45. origo 19. 46. exitus 19. 47. in lymphatica arterioſa 19. 48. io ſecretoria 19. 19. anaſtomoſes 19. 50. experimenta 19. 51. corollaria 19. 52. deponit ſanguinem in venas 19. 72. ſtimulata inflammationis cauſa 47. 7. diſtenditur a ſanguine craſſo 47. 9. a quibus cauſis anguſtatur 47. 10. difficilius tranſmittit ſanguinem quam vena 49. 6. impletur in humoris craſſitudine 50. 5. magis impletur in motu aucto quam vena 49. 6. minor diſtenſio io tenuitate 51. 4. 8. ſtimulata an febris cauſa 52. 7. locum præbent pro cauſa proxima febris 52. 9. impleta per aquam tepidam motum reſuſcitat 18. 13. ratio hujus 18. 51. an fert liquorem ad motum muſcularem 18. 15. qualis eſt in muſculo 18. 27. & 43. an præbeat fibras longitudinales muſculis 18. 30. & 15. quid agit io muſculo contracto 18. 47. adjuvat circulationem 19. 36. valide conſtricta facit pulſum durum 20. 7. inæqualiter conſtricta facit pulſum ſerratum 20. 21. ſanguinem denſiorem continet, quam vena poſt mortem 31. 11. 7. aperta majorem fundit copiam ſanguinis, quam in tali parte contineri poteſt 31. 23. 1. citius perit animal cum minori ſanguinis diſpendio ex minori, quam majori arteria aperta 31. 23. 2. rami communicant 31. 23. 3. aperta, ſupra & infra ligaturam, qualem exhibeat in effluente ſanguine differentiam 31. 23. 4. per ſe motum habet 31. 23. 4. & 7. anguſtior quam vena ejuſdem partis 31. 23. 8. an ſola elaſticitate pellit ſanguinem 31. 27. 3. pellit ſanguinem per venas 32. 25. 19. velociorem motum habet, quam vena 31. 23. 8. velocitas in omnibus arteriis non eſt æqualis 31. 23. 8. tranſverſim ſecta clauditur 2. 5. motus ejus major lentoris, inflammationis, & febris ardentis cauſa 41. 6. turget ſanguine, ſi lentor adſit 41. 9. Diſtenta vaſcula in lateribus comprimuntur 41. 9. vis major auget circolationem 46. 6. diſtenditur motu majore & comprimit vicina 46. 11. tunc vaſa in tunicis comprimuntur 46. 11. cur in aucta circulatione magis impleta 46. 23. 6. Laxata facit pulſum mollem 20. 31. cur fere vacua in cadaveribus 21. 5. 9.
Obſtructa, *Compreſſa*, *aut Ligata* an Inflammationis cauſa 47. 23. 7. an motum augere poſſit 50. 11. 9. frigoris cauſa 51. 4. cur producat ſtuporem & immobilitatem 16. 64. 7. facit dolorem pulſatorium 17. 14. facit paralyſin 19. 12. ratio hujus 19. 50. pulſum majo-
retu

Digitized by Google

rem facit 20. 5. & 32. durum 20. 6. palpitationis cauſa 20. 8. paralyſis cauſa 24. 2. ariduræ, palloris, & frigoris 24. 19. cur hæc fiant 24. 21. 8. per reliquos ramos auget velocitatem 21. 23. 3. multa ſymptomata 31. 23. 4. ſi non ſolitaria, qualia tunc infert ſymptomata 31. 23. 5. ſolitaria ſiſtit ſanguinis fluxum per ſociam venam 31. 23. 7 auget motum pee reliquos ramos 46. 10. infert paralyſin & ariduram, minime vero inflammationem 47. 50. an caloris cauſa in febre 52. 64. 9.

Plexus Arteriarum deſcribitur 19. 47.

Extremitates Arteriarum ſanguinem rubrum faciunt 31. 21. capaciores quam truncus 31. 23. & Aorta ipſa 31. 27. dilatatæ hæmorrhagiam faciunt 32. 19. an ubique ſecernant ſpiritus 15. 14. 15.

Succus ſeu *Mucilago*, ſi acrimoniam contineat, facit Inflammationem & febrem ardentem 47. 11. & 45. 58. abraſus, eſt motus majoris cauſa in febre 26. 6. 8. an præbeat ſedimentum urinæ in febre 26. 6. 9. an non ſimili modo vitiari poſſit, ut reliqui humores ſecreti 26. 6. 13. continet febris cauſam 52. 9.

Diſtributio: Coronaria 19. 53. *Aortæ* incurvatio 19. 54. *Subclavia dextra* 19. 55. *Carotis* dextra 19. 56. *Carotis* ſiniſtra 19. 57. *Subclavia ſiniſtra* 19. 58. *Carotides* 19. 59. externæ 19. 60. in canali oſſeo 19. 61. ſuperato canali 19 62. *Vertebrales* 19. 64. arteriæ in cerebro 19. 65. ſanguinis ibidem natura 19. 66.

Aorta, ejus incurvatio 19. 54. capacitas inquiritur & ſemipollici comparatur 31. 24. 2. an major vel minor omnibus capillaribus ſimul 31. 27. 5. origo e corde 19 53. & 14. deſcriptio 19. 39. *Valvulæ* Semilunares 19. 12. quas arterias emittit 19. 54. &c.

Callus palpitationis cauſa 28. 3.

Inflammatio anxietatis & palpitationis cauſa 28. 4.

Carotides arteriæ a polypo obſeſſæ quid faciant 42. 9. progreſſus in caput 19. 59. tranſitus per canalem oſſeum 19. 61. reptatus in cerebro 19. 62.

Lymphatica diſtenditur & impletur ſanguine in motu majore 46. 11. & a ſtimulo 47. 7. deſcriptio 49. 48.

Anaſtomoſes num adſint, multis argumentis adſtruitur 19. 50. in cerebro faciunt æqualem circulationem & ſpirituum ſecretionem 15. 8. faciunt ut ſupra & infra ligaturam effluat ſanguis ex apertura 31. 23. 5.

Arteria aſpera vid. *Pulmo*.

Arteriæ particulares vid. ſequentia: *Cerebri*, *Pulmonis*, *Coronaria*.

Arteriaca vid. *Vocis Medicina*.

Arterioſus canalis vid. *Fœtus*.

Arterioſus ſanguis vid. *Sanguis*.

Arteriotomia vid. *Sanguinis Miſſio*.

Arthritis vid. *Articulorum Dolor*.

Arthron vid. *Articulus*.

ARTICULUS qualem fundit liquorem cum vel ſine levamine, ſi læſus ſit 40. 19. 12. an in luxatis & fractis oſſibus movendus 12. 4. 2. cur rigeſcat a morte 24. 4. num frigus his proſit 51. 6.

Contractura cur lente extendenda 1. 23. 16.

Dolor ex menſium obſtructione 34. 21. ex ſcorbuto cum frigiditate & miculis in urina 36. 32. prædicitur ex urina cum ſedimento albo in chronicis 36. 37. faciens metaſtaſin 17. 34.

Arthriticis ab acido ſucco nerveo 38. 64. *Vaga* quid ſit 45. 79. 22. palpitationis cauſa 28. 9. his urina alba craſſa levamen attulit 36. 7. & 28. his urina viſcida multa, bonum 36. 26.

Iſchias fit ſæpe ex lumborum dolore 17. 33. purgantia juvant 17. 62.

Podagra quando inertiam & hydropem generat 35. 10. acrimonia ejus an in ſucco nervoſo 36. 7. urina his alba craſſa ſanitatem attulit 36. 7. urina matulis adhærens 36. 55. cum arenulis 36. 33. furfuribus 36. 39. ſedimento rubro 36. 47. cur ſæpe calculo laborant 36. 56. 33. cur ſal alcali his proſit 38. 31. 5. ab acido ſucco nerveo 38. 64. cur ſæpe juvat multi viſcidi evacuatio 40. 19. 10. debilitatæ partes quomodo roborantur 51. 6. 3. cur ſunt anxii ex retropulſa materia 45. 59. ejus acrimonia an in ſpiritibus vel ſucco nervoſo 45. 69. 20. cur anxii ante paroxyſmum & in recurſu 45. 69. 24. doloris punctorii cauſa 17. 11. ſi fiat pulſatorius dolor brevi deſinere ſolet ſævities 17. 14. dolor poſt annum redire ſolet 17. 24. purgans nocet 17. 62. narcoticum nocet niſi urgeat nimis dolor 17. 66. palpitatio in parte brevi deſiturum dolorem indicat 20. 14. metaſtaſis ejus eſt cauſa tremoris 22. 11. paralyſis 24. 3. convulſionis 30. 14. acida cur nocent 38. 69. 18. a viſceribus ad articulos derivanda materia 45. 67. paroxyſmus ex aliis minoribus conſtat 53. 21. 3. frequentiſſime corripiuntur calculo 91. 20. cur evacuantia hydropem generant 67 22. 11. ejus antidotum an inveniri nequit 73. 4. 5. cur lenitur inuſtione cum moxa 84. 23. 1. an repellentibus diſcutienda 86. 13. 3.

Immobilitas & *Rigiditas* ex rigiditate fibrarum 4. 4. ſi membrum diu immobile retineatur 12. 4. 1. emollientia exigit 61. 4. & lenientia 80. 3.

Tumor prædicitur ex urina cum ſedimento albo 30. 37.

Artomeli vid. *Cataplaſma* in *Formula*.

Arythmos vid. *Pulſus*.

Aſcenſus morbi vid. *Morbi Augmentum*.

- - - Auræ frigidæ vid. *Aura frigida*.

- - - Molis vid. *Suffocatio*.

Aſcites vid. *Ventris Hydrops*.

Aſema vid. *Morbi Criſis*.

Aſitia vid. *Fames*.

Aſodes febris vid. *Febris*.

Aſpera arteria in *Pulmo*.

- - - Lingua vid. *Lingua*.

Aſperitudo Cutis vid. *Cutis Aſperitudo*.

- - - Faucium vid. *Vox*.

Aſphyxia vid. *Pulſus*.

Aſpredo vid. *Cutis Aſpredo*.

Aſſa vid. *Formulæ Fotus*.

Aſſodes vid. *Febris*.

Aſthma vid. *Reſpiratio*.

Atactos vid. *Morbus illegitimus*.

Ataxia vid. *Mobilitas*.

Ater color vid. *Color niger*.

Athanaſia vid. *Medicamentum Immortale*.

Athe-

Atherapeutos vid. *Morbus Inſanabilis*.

Atheroma vid. *Tumor ſollieuloſus*.

Athymia vid. *Animi Deliquium*.

ATOMUS ſeu *partes elementares*: perpetuo manent & nunquam rediguntur in nihilum 1. 3. alium acquirunt nexum 1. 3. magnitudo definiri nequit 1. 4. non omnes eædem 1. 9. earum arctior applicatio in fibra diſtenta 1. 9. earum laterum lævitas requiritur ſi flectenda ſit 1. 11. laterum major contactus non eſt cohæſionis cauſa 1. 11. quæ particulæ atomi vocandæ 1. 23. 28. earum *figura* deſcribi nequit, forſan *Cubica* eſt 1. 4. an *Hamoſa*, *Globoſa*, *Uncinata* vel *Serrata* 1. 23. 29. an certa magnitudo cognita 23. 30. earum lævitas requiritur in corporibus elaſticis 7. 5. an augeantur in rarefactione 45. 15. 9. qualis ſit earum figura 1. 23. 30. mutata in planam facit concretionem 45. 7. figuræ mutatio duplex in particulis humorum 45. 45. figura ſpatiolorum longior ſit & anguſtior in diſtractione *s*. 10.

Atonia vid. *Inertia*.

Atra bilis vid. *Bilis atra*.

ATRAMENTUM exuit nigredinem addito ſpiritu acido 38. 47.

Atretus vid. *Pudenda*.

Atrophia vid. *Marcor*.

ATTACTUS ſeu *contactus* ſolus non eſt cauſa cohærentiæ 1. 14. immediatus an ſufficiat cohæſioni 1. 23. 23. ex numero punctorum tangentium validior cohæſio, reactio & durities in fibra diſtenta 1. 23. 34. propior facit robur 3. 2. non vero numerus major tangentium 3. 2. ſuperficies major robur auget 3. 2. minor contactus facit laxitatem 6. 2. major auget cohærentiam 4. 7.

Attenuans vid. *Reſolvens*.

Attonitus morbus vid. *Apoplexia* in *Paralyſi*.

ATTRACTIO & ATTRAHENTIA definiuntur 83. 32. duplex genus 83. 33. ſubdiviſio in tres claſſes 83. 34. mechanica 83. 35. ſtimulantia 83. 36. laxantia 83. 37. ſpecifica 83. 38. obſervanda 83. 39. verſus cutem per humores ſiccantia 63. 7. an cauſa reactionis in fibris 1. 9. quomodo non eſt cauſa cohæſionis 1. 10. quomodo diſſilire facit fibram tenſam 1. 10. a quibuſdam augetur, ab aliis minuitur 1. 12. maxime agit in contactu, minuitur in diſtantia plus quam quadrata diametrorum 1. 15. num augeatur frigore 1. 23. 8. num minuatur ignis calore 1. 23. 9. an admittenda in atomis 1. 23. 32. an minus cognita quam gravitas 1. 23. 32. aucta auget robur cohærentiæ 4. 11. 6. minuta facit debilitatem & fragilitatem 5. 2. & laxitatem 6. 2. major denſat humores 43. 3. partes humorum majores facit 45. 6. augeri & minui poſſe probatur 45. 9. aucta quomodo ab adſtringentibus 57. 8. minuta ſolvit humores, uti menſtrua 45. 22. an augetur coagulantibus 77. 12. 11.

Attrahentia pus, quæ ſunt dicenda 48. 48.

Attractivum vid. *Attractio*.

Attrahentia vid. *Attractio*.

Attritio cutis vid. *Excoriatio*.

ATTRITUS major non inter liquores ſed inter firmas partes caloris cauſa 49. 12. cur callum producit 12. 4. 3. in majore circulatione major eſt 46. 11. ſola eſt in nobis cauſa caloris 51. 3.

- - - vid. *Cutis Excoriatio*.

Atypos vid. *Morbus Illegitimus*.

Auditorius meatus vid. *Auris*.

Auditus vid. *Auris*.

AUFERENTIA acrimoniam proponuntur 45. 62.

Augmentum morbi vid. *Morbi Augmentum*.

AUGURIUM quomodo exerceatur 16. 11.

AURÆ FRIGIDÆ *aſcenſus* monet futuram convulſionem 30. 11.

Aura frigidiuſcula vid. *Aer*.

- - - Vitalis vid. *Motus vitalis*.

Auricula vid. *Auris*.

- - - Cordis vid. *Cor*.

Aurigo vid. *Icterus* in *Bilis*.

AURIS duplicem nervum habet 16. 20.

Acrimonia quomodo curanda 45. 62.

Auditus exercitatus perfectior ſit 16. 9. excellit in lepore 16. 10.

Dolor, ſenes an liberantur per abſceſſum, juvenes per hæmorrhagiam 32. 25. 11. ab acri ſucco nervoſo 45. 59. ex validiori ſono 16. 21.

Evacuatio curat morbos ex cerebri compreſſione 24. 4. curat convulſionem 30. 6. an omnem 30. 18. 3.

Frigiditas in hectica 52. 49.

Sonitus hæmorrhagiam prædicit 32. 7. parotides prædicit 48. 17. ab impetu majori ad caput 46. 13.

Surditas quando hæmorrhagiam prædicit 32. 7. poſt hæmorrhagiam, mala 32. 17. quomodo ſit & tollitur hæmorrhagia 32. 25. 7. cum urina confidente rubra delirium portendit 36. 52. 3. cum frigore in acutis cur mala 51. 8 33. ex atra bile ad caput 22. 9. quid juvant purgantia & alvi fluxus 90. 148.

Tinnitus hæmorrhagiam prædicit 32. 7. menſis inſtantis ſignum 33. 8. in hydrocephalo interno 35. 25. cum urina, habente ſuſpenſionem claram, phrenitidem portendit 36. 52. 4. cum quali urina delirium præſagit 36. 56. 25. ab acido ſucco nerveo 45. 59. ab impetu ad caput 46. 13. ex mobilitate 24. 3.

Sonus validior auditum dolorificum producit 16. 21. & 17. 2.

AURUM an attrahit Mercurium 88. 28. 10. an optimum ſolvens, quia graviſſimum 79. 26. 7.

Auſtera vid. *Adſtringentia Auſtera*.

Automaticus Motus vid. *Contractilitas*.

Autumnus vid. *Anni tempus*.

Autumnales Morbi vid. *Morbi Autumnales*.

Auxeſis vid. *Morbi Augmentum*.

Auxilium vid. *Medicamentum*.

Axilla vid. *Ala*.

Axungia vid. *Pinguedo*.

B

BAcilli vid. *Tabella* in *Formula*.

Baculus & Bacillus vid. *Tabella* in *Formula*.

Balanos vid. *Suppoſitorium* in *Formula*.

Balneum vid. *Fotus* in *Formula*.

Balſamica vid. *Condiens Balſamicum*.

Balſamus vid. *Linimentum* in *Formula*.
- - - Copayvæ vid. *Copayva*.
- - - Peruvianus vid. *Peruvianus Balſamus*.
Bamma vid. *Epichema* in *Formula*.
Baras vid. *Vitiligo*.
Barbata Fœmina vid. *Pilus*.
Baryecoia vid. *Auditus* in *Auris*.
Baſilicon vid. *Medicamentum præſtans*.
Batrachus vid. *Oris Ranula*.
Benæioticon vid. *Roborantia*.
Bechium vid *Pectoralia*.
Benignus Morbus vid. *Marbus benignus*.
Beriberi in *Paralyſis*.
Bezoardicum vid. *Veneni Medicamenta*.
Bibula vid. *Abſorbentia*.
BILIS ſaponacitas extinguitur ſucco crudo 39. 5. exultio a motu aucto 46. 11. dolorem excitans non compeſcendum venæ ſectione 17. 61. facit pulſum frequentem 20. 18. eſt ſapo naturalis 38. 24. curat cruditatem 39. 10. putreſcere potuit 37. 3. vitiata indoles cur hydropis cauſa 35. 63. 36. biliofi pulſum celerem habent 20. 6.
Acrimonia excitat calorem mordacem 49. 8. & 17. 41. cujus ſigna & curatio 17. 44. facit pulſum frequentem 20. 18. rogatur 20. 34. convulſionis cauſa 30. 14. ex ſale volatili & oleo tenui per putredinem 37. 13. diſcutientibus adſtringentibus curatur 69. 7.
Æruginoſa ab acido in inteſtinis 38. 55.
Atra urinam nigram reddit cum levamine 36. 19. ex acido in inteſtinis 38. 52. ex mutato crudo 39. 7. an ex viſcido generari nequit 40. 19. 4. aut ex cauſis craſſitudinem producentibus generatur 43. 8. 11. cujus eſt temperamenti 31. 11. 1. hæmorrhagiæ cauſa 32. 4. cum levamine per hæmorrhoides evacuatur 32. 4. ſanguinem menſtruum nigrum emittit 33. 6. cur acida his nocent 38. 69. 18. in cerebro 22. 9. ſigna & curatio 17. 45. dolorem inferens, qui non curatur venæ ſectione 17. 61. in cerebrum delata tremoris cauſa 52. 9. convulſionis cauſa 30. 14. curatur 30. 15. curatur per gummi 72. 5.
Calculus recidivantem icterum facit 53. 18.
Corrupta exigit adſtringentia 57. 11. a. & acidula aquoſa 92. 4. Aſodis cauſa 52. 47. tunc multa mala producit, niſi educatur 52. 47.
Defectus ſuppletur ſaponibus 38. 55. eruditatis cauſa 39. 4. an eruditatem generat 39. 11. 4. cur non facienda eductio in hydrope 35. 63. 33.
Febris bilioſa ex putredine 37. 13 curatur acidis 38. 45. facit pulſum frequentem 20. 18. & cur hoc 20. 36. 23.
Flava cujus temperamenti 31. 11. 1. ex ſolutis ſanguinis globulis 31. 14.
Inertia hydropis & viſciditatis cauſa 35. 18. an eruditatem generat 39. 11. 4. viſcidi cauſa 40. 9 a viſcido quoque fit 40. 9. curatur ſale alcalino fixo 38. 15.
Putrefacta ſi hydropem producit qualia medicamenta adhibenda 35. 6. temperatur acidis 58. 33.
Icterus quando ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. quali flavedine tingit urinam 36. 15. urina tingit linteum 36. 18. liberaotur urina multa, craſſa, turbida 36. 58. urina cum ſedimento farinoſo 36. 38. cum ſubſidentia velut ervum 36. 46. cum ſedimento rubro vel nigro 35. 47. urina crocea an in Ictero ſolo 36. 56 15. ex bile tenui curatur acidis adſtringentibus 38. 45. ex hepatis & ductus cholidochi obſtructione 50. 9. ſigna in ſingultu 27. 8. in ardentibus cum ſingultu peſſimum 27. 11. 2. abiens & rediens in colica convulſiva cur minus periculoſus 30. 18. 44. a calculo veſicæ felleæ ſæpe recidivat 53. 18. qui recidivare ſolet 53. 62. 14. ex bile viſcida curatur roborantibus 58. 4.
Bilis vomitus vid. *Vomitus*.
Bilioſa Excrementa vid. *Alvi excrementa*.
- - - Medicamenta in *Reſolventia*.
Blanda medicamenta vid. *Lenia in Lenientia*.
Bochcium vid. *Apozema in Formula*.
Bolus in *Formula*.
Bombus aurium vid. *Auris Sonitus*.
Boni moris vid. *Morbus benignus*.
Borborygmus vid. *Flatus*.
Bothor vid. *Puſtula*.
Bovina fames vid. *Fames*.
BRACHIUM, eo derivandum in ophthalmia 45. 67.
Ariditas ex ſcirrho ſub alis 12. 4. 18.
Dolor in lateris dolore ſolutionem facit 17. 32.
Fonticulus in Ophthalmia 17. 30. 6.
Metaſtaſin recipiens ab oculis, bonum 17. 30.
Paralyſis in pectoris hydrope 35. 29. cur ex ſcirrho glandularum ſub alis 12. 4. 18.
Torpor in pectoris hydrope 35. 59.
Tumor lividus cur ex ſcirrho glandularum axillarium 12. 4. 18. & 35. 63. 8.
Bradypepſia vid. *Ventriculi Coctio*.
Brevis morbus vid. *Morbus brevis*.
Brevitas morbi vid. *Morbi brevitas*.
Brodium vid. *Apozema in Formula*.
Broma vid. *Nutrientia*.
Bronchia vid. *Pulmo*.
Bronchocele vid. *Collum*.
Bronchus vid. *Pulmo*.
BUBONES quid ſint 48. 5. ex putredine 37. 11.
Bubonocele vid. *Hernia*.
Buccellatio vid. *Evacuationem ſiſtens*.
BUFO nodulo ligatus & de collo ſuſpenſus an curet hæmorrhagiam 32. 55. 18.
Bulimos vid. *Fames*.
Bullulæ Cutis vid. *Veſicula*.
- - - Urinæ vid. *Urina*.

C

CACHEXIA ex hæmorrhagia 32. 18. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. ex laxitate ſolidorum 6. 3. cur his ſæpe magna evacuatio malignorum ſine levamine 45 27. 2. an a cortice Peruviano 53. 34. 1. doloris obtuſi cauſa 17. 6. pulſum tardum reddit 20 17. cur ex mœſtitia 21. 5. 3. ex alvi fluxu ſigna & curatio 23. 10. ex puris effuſione 23. 11. quandoque ſponte in lactantibus curatur 23. 13. curatur ſale alcalino fixo 38. 15. ſanguinem corruptum per menſes evacuat 33. 6. inertiæ & hydropis cauſa 35. 10. his multa urina gelatinoſa bonum 36. 26. cur his frequens borborygmus,

Digitized by Google

mus, ſuffocatio & inflatio 18. 60. cur horror 29. 15. 13. curatur roborantibus 58. 4.

Cacochylia exigit purgans in intermittente 52. 37. anxietatem inducens curatur vomitorio & purgante 52. 60. ſigna & curatio 17. 62. & 23. 4. dolorem ventris vaciens exigit purgans anodynum 17. 62. in ventriculo hærens vomitorium poſtulat 17. 63. tuſſim clangoſam producens curatur 30. 16. 12.

Cacochymia corruptione ſua facit urinam flavam 36. 15. ex laxitate 6. 3. compreſſionis cauſa 27. 2 motu majore ſolvitur & ſubigitur 45. 19. calorem ſub noctem excitat 49. 10. quomodo curatur calefacientibus & roborantibus 49. 20. 15. quid notet caloris & frigoris viciſſitudo 50. 11. 7. frigoris cauſa in viſcido 51. 4. educenda in febribus priuſquam exhibetur cortex Peruvianus 52. 31. doloris obtuſi cauſa 17. 6. & algidi 17. 9. dolor ejus non curatur venæ ſectione 17. 61. extenditur ſæpe ad jugulum 17. 38. doloria cauſa 17. 42. & curatio 17. 57. alvus laxa, bonum 17. 62. tremoris cauſa & curatio 22. 7. quales horrores producit 29. 3. ex alimentorum abundantia 29. 8. convulſionis cauſa 30. 14. & curatur 30. 15. cur ſæpe curatur unico vomitorio 30. 18. 13. curatur roborantibus 58 3. compingentia exigit 77. 5.

Chloroſis curatur ſale alcalino fixo 36. 15. bis ſanguis pallidus 31. 17. ſanguis menſtruus corruptus 33. 6. cur chalybs in bis facit ſanguinis rubedinem 45. 38. 8. curatur cortice Peruviano 52. 28. chalybs facit in iis pulſum frequentem & majorem 20. 18. palpitationis cauſa 29. 5. vetat humectantia 62. 8. curatur roborantibus 58. 9.

Cachectici in *Cachexia*.

Cacocbolia vid. *Bilis*.

Cacochylia in *Cachexia*.

Cacochymia & Cacochymici in *Cachexia*.

Cacoethes & Cacoethia vid. *Morbus malignus* & *Ulcus*.

Cacorythmos vid. *Pulſus*.

Caducus morbus vid. *Epilepſia in Convulſio*.

Calamitas vid. *Morbus*.

Calculus vid. ſequentia: *Bilis*, *Urinæ*, *Cordis*, *Renum*, *Ureterum Veſicæ*, *Urethræ*.

Calculum frangens in *Urinæ medicamenta*.

CALEFACIENTIA definiuntur 85. 1. actualia & potentialia 85. 2. Refrigerii ablatio 85. 3. *calida* quid faciant 85. 4. horum uſus 85. 5. & noxa 85. 6. *Calor urens* 85. 7. Calefacientia ſtimulantia 85. 8. horum uſus 85. 9. & detrimenta 85. 10. Roborantia 85 11. horum uſus 85. 12 & detrimenta 85. 13. *Aromata* 85. 14. differentia 85. 15. uſus 85. 16. in morbis 85. 17. detrimentum cum curatione 85. 18. *Vinoſa* & *ſpirituoſa* 85. 19. *alcoholis* confectio 85. 20. virtus 85. 21. *vini* virtus 85. 22. uſus 85. 23. abuſus 85. 24. *odorifera* 85. 25. horum uſus 85. 26. corollaria ex his 85. 27. num danda in acutis 38. 31. 24. quando adbibenda in viſciditate 40. 17. cui luxationi 9. 5. 9. compingunt humores & faciunt ſiccitatem 13. 2. 4. an iis lentoris ſolutio tentanda 41. 29. 5. an iis globulorum magnitudo ſolvenda 45. 15. 5. augent morbum & faciunt inflammationem 47. 7. quomodo curant calorem ſcorbuticorum & cachecticorum 49. 20. 15. an frigoris tempore danda in intermittentibus 51. 8 9. cur data inflammationem pariunt 51. 8. 16. ex intermittente ſæpe faciunt continuam 52. 15. in debilitate febrili 32. 44. in anxietate ex metaſtaſi 52. 60. in debilitate ex hydrope 23. 12. ex diabete, laxitate, inertia & viſcido 23. 17. ex ſpirituum defectu 23. 19. ex catarrho 23. 20. Anodyna fiunt in mobilitate 5. 5. perſpirationem augent 92. 11. in horrore ex cruditate & minuta perſpiratione 29. 5. quomodo fiunt ſudorifera 93. 5. non danda in horrore in febris principio & acutorum 29. 9. ſed in perſeverante horrore 29. 10. non ſemper laxant 59. 7. cur ſæpe roborant 59. 12. 11. actu cur laxant 59. 12. 11. *Calor* laxat 59. 7. an congelatis ſtatim applicanda 9. 57. juvat dilutionem 45. 63. in inflammatione vitanda 47. 22. cum quiete ſanguinem coagulat 31. 9. 10. ſolis & foci hæmorrhagiæ cauſa 31. 9. major ſanguinem coagulat 31. 9. 11. & 43. 5. vehemens ſanguinem conſtringit 1. 12. liquefacit metalla 1. 12. pulveres metallorum unit 1. 12. oſſa in cineres convertit 1. 12. uſque ad coagulationis gradum putrefacit humores 37. 7. cur denſat lentorem 37. 17. 5. an febribus putridis adhibendus 37. 17. 9. cur ſimul humidus minuit corporis calorem 7. 8. 6. urens facit robur contractilitatis 9. 2. an in nobis expandit humores 45. 12. cur deſtruit partem congelatam 45. 15. 14. ſubito veniens, cur corpus impletum videtur 45. 44. 2. acrimoniæ cauſa 45. 52. quid facit ad acrimoniæ generationem 45. 69. 15. motus aucti & inflammationis cauſa 47. 8. an alio organo ſenſus percipitur 16. 18. an motus muſculi cauſa 18. 62. 5. quomodo fit ſudoriferum 93. 4. non eſt motus cordis cauſa 19. 29. horroris cauſa 19. 2. an frigoris tempore adhibenda in intermittente 51. 8 9. non adhibenda in refrigeratis, ſi hæmorrhagia expectatur 51. 8. 24. major eſt paralyſis cauſa 24. 8. applicanda in horrore 29. 10. quando maturant 76. 7 3. cur miſcentur digeſtivis 75. 13. 5. quæ abſtergunt 81. 7. obtundunt acre 74. 5. compingentia deſcribuntur 77. 4. cur juvant diſcuſſionem 69 10. 4. reſolvunt 79. 10. juvant dilutionem 78. 3.

Aromata (conf. ſuperius dicta) hæmorrhagiam excitant 32. 9. curant hydropem 35. 16. & 17. acrimoniam muriaticam 38. 9. cruditatem 39. 8. viſciditatem 40. 12. ventriculi 40. 15. ſanguinis 40. 17. debilitatem febrilem 52. 44. motum languidiorem 21. 4. debilitatem ex ſpirituum defectu 23. 19. ex catarrho 23. 20. maniam poſt febrem 23. 23. evitanda in debilitate & fragilitate cohæſionis 5. 6. 4. anodyna ſunt in mobilitate 26. 5. ad ſuffitum in paralyſi ex viſcido 24. 16. an cum acidis deſtillata augent aciditatem 38. 42. & 69. 20. compingunt humores, & faciunt ſiccitatem 13. 2. 4. cur ſæpe compeſcunt ventris tumorem & diſcutiunt flatus 45. 15. 17. quomodo augent vires 84. 23. 6. in qua parte olei habent acre 84. 16. obtundunt acre 74. 5.

Spi-

Spirituoſa & vini Spiritus. Hæmorrhagiam geoerant 32. 9. quomodo in podagricis hydropem generant 35. 10. an levitate ſua petant cerebrum, & faciant ebrietatem & apoplexiam 15. 14. 9. an incraſſant vel ſolvunt ſanguinem 42. 11. 9. cur compeſcunt ſæpe ventris dolorem & diſcutiunt flatus 45. 15. 7. quando curant hydropem 35. 16. quando ejus cauſa 35. 17. exſtinguuntur acidis 38. 45. num exhalant dum vinum abit in acetum 38. 69. 19. ſi ex vino exhalaverint non fit acetum 38. 39. cui luxationi adhibenda 9. 5. 9. an comparanda ſpiritibus cerebri 15. 14. 1. cur cicatrices iis abluende 5. 6. 3. faciunt ſiccitatem 13. 2. 4. sremoris cauſa 22. 5. qua virtute ebrietatem inducunt 45. 45. 6. quam curaoe palpitationem 28. 15. 5. in debilitate 23. 19. io mobilitate anodyna ſunt 26. 5. fermentata & aromatica quantum differant 85. 27. 8.

Vinum & Vinoſa ex farinoſis dilutis 38. 37. quomodo abit io acetum 38. 39. facit ebrietatem, delirium, ſyncopen, apoplexiam 38. 45. in debilitate febrili 52. 44. in motu languido 21. 4. qualem pulſum excitat 20. 36. 37. in hydropis debilitate 23. 12. abuſus paralyſin facit 24. 3. & 8.

Ebrietas compeſcitue acidis 38. 45. an ex ſpirituum levitate 15. 14. 23. ex qua virtute ſpirituoſorum fit 45. 44. 6. hecticæ cauſa 52. 53.

Vini Alcohol ſanguinem coagulat 31. 9. 6. & 32. 23. & 42. 6. firmat fibrarum cohærentiam 1. 12. cohibet putredinem 37. 16. & 3. cum alcali volatili fit oſſa 38. 25. auget calorem 49. 15. quando 49. 20. 8. in viſcido ſi accendatue 24. 15. qua virtute adſtringit 57. 13. 5. an ſiſtit hæmorrhagiam interne exhibitum 57. 13. 6 coagulat 77. 19. albumen ovi coagulat 78. 1.

Regio calida cur ex eodem pondere magis aggravantur corpora 7. 8. 8. menſes præmature fluere facit & prius deſinere 33. 3.

Thermaſcopium optime determinat quantitatem caloris 49. 2.

Calida vid. *Calefacientia*.

Calidus Aer vid. *Aer*.

- - - Potus vid. *Potus*.

- - - Morbus vid. *Morbus*.

Caligo vid. *Oculus*.

Calloſus tumor vid. *Tumor Calloſus*.

Callicreas vid. *Pancreas*.

CALLUS ex compactu 1. 15. cur carne tenacior 1. 23. 4. quid denotat 4. 6. 8. cur ab attritu & preſſione frequenti 12. 4. 3. ab attritu & aucta circulatione 46. 11. nervus in callum converſus non ſentit 17. 52.

Callus vid. ſequentia: *Oſſium*, *Arteriæ*, *Aortæ*, *Arteriæ Pulmonalis*, *Cordis*, *Veſicæ*.

Callum generantia in *Conſolidantia*.

Calomelas vid. *Mercurius in Salivantia*.

CALOR CORPORIS definitur 49. 1. cognitio 49. 2. Cauſæ ablato refrigerio 49. 3. aucta circulatione 49. 4. arctis vaſis 49. 5. motu ſolidorum 49. 6. inflammatione & febre ardente 49. 7. putredine 49. 8. ablato æquilibrio 49. 9. ſcorbuto & cacochymia 49. 10. pure 49. 11. Cauſa proxima 49. 12. Effectus 49. 13. Curatio refrigeratione 49. 14. refrigerantibus 49. 15. motum ſiſteotibus 49. 16. laxantibus 49. 17. ſtimuli ſubactione 49. 18. evacuatione 49. 19. corollaria 49. 20. revocatur ſiccantibus 63. 7. minuitur humectantibus 62. 6. ab effervescentia, putredine & fermentatione nobis non eſt naturalis 51. 3. in his quos morbos producit frigus 51. 6. in internis ſi externa frigeant cur malum in lipyria 51. 8. 3. moderatus in hydrope bonum 35. 39 mordax magis quam ardens ex putredine 37. 11. facit alcali volatile 38. 17. acrimoniæ alcalinæ cauſa 38. 29. an in febribus ab acido 38. 69. 15 ex elaſticitate 7. 7. cur ex compreſſione 12. 4. 14. generant lentorem 41. 3. an lentoris cauſa vel effectus 41. 19. 9. an ex obſtructione 41. 19. 10. major coagulat ſanguinem 42. 5. cur his inverſa valetudo a ſubito frigore 42. 11. 4 ex aucta gravitate humorum 45. 36. ex acri ſucco nervoſo 45. 59. quomodo ab acrimonia 45. 69. 2. an ab omni acrimonia 44. 69. 16. ab attritu & aucta circulatione 46. 11. inæqualis ex aucta circulatione, malus 46. 11. in parte quadam ſingulari unde 46. 12. ex inflammatione 47. 5. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. cum frigore extremorum cur peſſimum in acutis 47. 23. 4. hectu magis ingraveſcit in empyemate 48. 25. & 26. ex pure corrupto 48. 26. æqualis per totum, bonum 48. 34. cum faciei rubedine criſin per ſudorem portendi. 49. 7. a ſolo attritu ſolidorum 51. 3. cur expectatur in febre poſt ingens frigus 51. 8. 10. in omni febre legitima 52. 2. quid arguit in febre 52. 7. qualis in hectica 52. 48. in febre an ab effervescentia vel fermentatione 52. 64. 5. an a febre vel motu vitali 52. 64. 6. an in febre ab obſtructione capillarium 52. 64. 9. an a trajectu ſanguinis 25. 5. 4. cur a ſtimulo 25. 5. 9. acidula exigit 91. 4. major diluentia exigit 78. 6.

Innatus calor quid 49. 20. 10. an hujus reciprocus motus horroris cauſa 29. 16. 18.

Febris & Morbus Ardens cum ſingultu & hepatitide, cur peſſimum 27. 11. 2. horror in principio quid indicet 29. 9. urina tenuis & alba retentionem materiæ indicat 36. 6. urina clara, aquoſa, pellucida cruditatem, metaſtaſin, & delirium prædicit 36. 6. urina coloratior ex calore 36. 11. urina pauca non timenda 36. 25. acrimoniæ alcalinæ cauſa 38. 29. num aer calidus vel frigidus eligendus 38. 31. 20. curatur acidis 38. 45. diuturnior parotides parit 48. 17. quomodo tam ſubito producit abſceſſum 48. 48. 14. in variis partibus deſcribitur calor 49. 7. ſi urina attenuetur & albidior fiat, cur malum 36. 51. 10. ſolvitur hæmorrhagia 32. 7. quæ quando bona & mala 32. 11. 2. ſalutem prædicens 32. 25. 17. quomodo ex vario colore præſagium 32. 25. 13. ex motu artariarum majore 41. 6. ex ſucco arteriæ acriori 45. 58. & 47. 11. ex aucta circulatione 47. 11. ex inflammatione 47. 5. qualia exigit ſudorifera 52. 39. nomen ex calore vel æſtu mutuat 52. 61. ejus doloe venæ ſectionem exigit 17. 59. tendens in ſphacelum facit pulſum debilem 20. 15. cum tremore præſagit delirium 22. 12. debilitatis eſt cauſa & curatur 23. 21.

Digitized by Google

an noo ex ſolo auſto motu 25. 5. 11. Dilueoтia exigit 78. 6.

Hecticus calor a puris effuſione & curatio a3. 11. cur poſt diarrhœam, diabetem & ſudorem colliquativum 45. 15. 3 ex humoris defectu, & euratur a3. 8. ex diarrhœa & dyſenteria a3. 10.

Frigoris & Caloris viciſſitudo menſium inſtantium ſignum 33. 8. ex menſium obſtructione 34. 13. ex pure in ſanguine 48. a6. periculum aut longitudinem præſagit 49. 7. & 51. 8. 13. quid denotat in menſium ſuppreſſione & cacochymia 50. 11. 7.

Eryſipelatoſa incaleſcentia in *Cacochymia* & *Scorbuto* a9. 4.

Calor vid. ſequentia: *Præcordiorum*, *Lumborum*, *Pectoris*, *Pedum*, *Ventriculi*, *Faucium*.

Calvities vid. *Pilus*.

CALX paralyſis eauſa a4. 8. eum ſale alcalino fixo fit acerrima 38. 14. & cur 38. 31. 6.

CAMPHORA quam pleuritidem curat 40. 19. 21.

Canaliculi Nervoſi vid. *Nervus*.

- - - Arterioſi vid. *Arteria*.

CANALIS liquore plenus experimenta præbet ad motum muſculorum 18. 39.

Anguſtus probat tardum fluxum 15. 9. ab clongatione 11. 3.

Oſſeus facit æquali eopia ſanguinem ferri ad caput 15. 8. earotides tranſmittit 19. 61.

Canalis Arterioſus vid. *Fœtus*.

- - - Exſuceus vid. *Siccitas*.

CANCER cohibetur & prævenitur abſorbentibus 37. 16. per emollientia ex ſcirrho vetuſto generatur 37. 17. 4. ejus ichor ſtagnans putreſcit 37. 7. unde tanta roſio 17. 17. 17. compreſſionis cauſa 12. a. ex ſcirrho per putredinem 47. 18. quomodo ex pure 48. 15. convulſionis eauſa 30. 14. cue ſæpe adſtringentia exigit 57. 13. 11. exigit eoagulantia 77. a0. lenientia 80. 3. ejus dolor cur minuitur ablutione 78. 10. 6. eura palliativa per abſorbentia 68. 4.

CANCRORUM OCULI vel LAPIDES ſpiritu vitrioli præcipitantur in ſpiritu nitri ſoluti 38. 47. acidum abſorbent 38. 57. nihil valent ad polypi ſolutionem 4a. 10. ponendi inter palpebras ſi aliquid oculo illapſum ſit 45. 62. qua virtute id faciaut 68 8. 7.

Canina convulſio vid. *Convulſio*.

Canina fames vid. *Fames*.

Canities vid. *Pilus*.

Cantharides in *Urinam ducentia*.

Canthus vid. *Oculus*.

Capilli vid. *Cutis pilus*.

Capillares tubuli vid. *Tubuli*.

Capillaria vaſa vid. *Vaſa*.

Capitiluvium vid. *Lavamentum in Formula*.

CAPITIS *Concuſſio* hæmorrhagiam prædicit 32. 7.

Contuſio tumorem excitat, qui differt ab hydroeephalo 35. a4.

Diſtentio ex menſium ſuppreſſione 34. 15. ex reditu ſanguinis impedito 4a. 9.

Dolor ab acri ſucco nervoſo 25. 59. ex impetu ad caput 46. 13. parotides prædicens 48. 17. cum frigore eur malum 51. 8. 24. cortice Peruviano curatur 5a. a8. an ab acido 17. 11. curatur purgantibus 17. 38. 2. ex ſtomachi conſenſu 17. 30. 3. curatur fonticulis in brachiis 17. 30. 8. ex ſtomachi & uteri vitio 17. 38. ex majori ſanguinis impetu 17. 42. ex atra bile 17. 45. purgans exigit 17. 6a. vetat ſudoriferum calidum 17. 64. ex mobilitate a6. 3. palpitationis cauſa a8. 1a. ex commota cruditate 29. 12. veternoſus cue prædicit convulſionem 30. 8. 1. & 30. 3. hæmorrhagiam prædicit 3a. 7. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 15. tune ſæpe liberantue vomitu erucnto 34. 15. in hydroeephalo interno 35. 25. cum urina craſſa delirium præſagit in acutis 36. a8. cur ex urina turbata & jugali prædicitue 36. 56. a3. eum urina tenui vel craſſa cut delirium prædicit 36. 56. a5. in cruditate 39. 6. aquoſa acidula exigit 9a. 4. *Clavus hyſtericus* quinam ex convulſione 30. 16. 13. quomodo euratur cucuphis 68. 8. 4. qui augetur & minuitur ſtimulantibus 84. a3. 7. quomodo curatur diſcutientibus 69. 10. 1.

Frigus ex viſcido 40. 7. cum calido pectore, malum in acutis 49. 7.

Gravitas hæmorrhagiam prædicit 32. 7. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 15. eum urina craſſa, turbida in acutis, lethargum prædicit 36. a8. in cruditate 39. 6. in viſcido 40. 6. ex impedito ſanguinis reditu 42. 9. eur hæmorrhagiam prædicit 29. 6. 9.

Hydrops externus 35. 24. internus 35. a5. juvat inuſtio 35. 57. exigit diſcutientia moventia 69. 5. & ſiccantia 63. 7.

Impetus major quænam producit 46. 13. multa phænomena 32. 7. vetat ſudorifera 52. 39. hæmorrhagiam prædicit 5a. 3?. ſigoa præbet ad convulſionem 30. 3. facit pulſationem 20. 9. ſi debilitatem facit, curatur a3. 5.

Medicamenta in palpitatione ex mobilitate 28. 5. quare quædam augent convulſionem 30. 18. 28.

Morbus cum urina tenui, alba, aquoſa, augmentum morbi indicat 36. 6. prædicitur in acutis ex urina craſſa, turbida 36. 28. cum urina tenui colorata, malum 36. a9. cur ex urina turbata jugali prædicitue 36. 56. 23. ex metaſtaſi, malum 17. a9. metaſtaſis ad varia loca deſcribitur 17. 30. alvus liquida, bonum 17. 30. a. metaſtaſis ex pectore, malum 17. 32. ex quibus ſignis prædicitue a0. 36. 9. cur difficilem paralyſin producit a4. a1. 4. cur ſæpe nocent veſicantia 83. 43. 1a.

Pulſatio hæmorrhagiam prædicit 32. 7. cauſæ enumerantur & prædictiones 20. 9.

Plaga cur quandoque temporum pulſationes excitat a0. 36. 4.

Sanguinis reditus impeditus quid producat 4a. 9. facit pulſationem eapitis a0. 9.

Tectum an nudum ſervandum 85. 27. 3.

Tempora collapſa in hecticis 5a. 49. *Gravitas* hæmorrhagiam prædicit 32. 7. ex impetu ad caput 46. 13. *pulſantia* hæmorrhagiam præſagiunt 3a. 7. cur non ſemper ex capitis plaga a0. 36. 4.

Capreolaria vaſa vid. *Vaſa*.

Capſula nervorum vid. *Nervus*.

- - - Gliſſonii vid. *Hepar*.

- - - Cordis vid. *Pericardium*.

Carbo vid. *Carbunculus*.

CARBO inſulſus remanet poſt deſtillationem putrefacti 37. 4.
CARBUNCULUS curatur emollientibus 61. 4. humectantia exigit 62. 7. & corrodentia abſtergentia 81. 5. & maturantia acriora 76. 4. mucilaginoſa exigit 77. 13. & lenientia 80. 3. & maturantia mollia 76. 3.
Carcinodes vid. *Cancer*.
Carcinoma vid. *Cancer*.
Cardiaca vid. *Roborantia*.
Cardiaca paſſio vid. *Ventriculi Dolor*.
Cardialgia vid. *Ventriculi Dolor*.
Cardiogmos vid. *Ventriculi Dolor*.
Caries oſſis vid. *Oſſa*.
Carminantia & Carminativa vid. *Flatus Medicamenta*.
CARO mollis in hydrope ex laxitate 35. 9. cur mollior quam callus 1. 23. 4. frigida in hydrope ex laxitate 35. 9. debilitatem indicat 53. 27.
Jus carnis quamnam nephritidem ſanat 36. 56. 20. curat acrimooiam muriaticam 38. 9. ſpiſſum cur ſæpe minus nutrit 71. 9. 3.
Caro luxurioſa vid. *Tumor carnoſus*.
Carnem generantia in *Conſolidantia*.
Carotides arteriæ vid. *Arteria*.
CARTILAGO maxime elaſtica eſt 1. 19.
Cartilago Xipboides in *Pectus*.
CASTOREUM cur excellit in convulſione 38. 69. 29. & in mobilitate 26. 5.
Caſus vid. *Morbus*.
- - - Uvolæ in *Fauces*.
Cataceraſtica vid. *Lenientia*.
Cataeruſticum vid. *Repellens in Motum minuens*.
Catagma vid. *Oſſis Fractura*.
Catagmatica vid. *Conſolidantia, Callum generantia*.
- - - vid. *Indurantia*.
Catalepſis in *Animi Deliquium*.
Catalotica vid. *Conſolidantia Cicatrizantia*.
Catamenia vid. *Menſes*.
Catapaſma vid. *Pulvis externus in Formula*.
Cataphora vid. *Sopor*.
Cataplaſma in *Formula Cataplaſma*.
Catapotium vid *Pilula in Formula*.
Catapſycticon vid. *Frigefaciens*.
Cataptoſis vid. *Epilepſia in Convulſio*.
Cataracta vid. *Oculus*.
CATARRHUS facit urinam coloratam per putredinem 36. 10. ex laxitate ſolidorum 6 3. ex acri ſucco nervoſo 45. 59. per quæ vaſa fertur, tam mirabili via 45. 69. 19. doloris algidi cauſa 17. 9. & lancinantis 17. 3. ejus cauſæ, ſigna & curatio 17. 46. quando ejus dolor exigit venæ ſectionem 17. 60. curatur roborantibus 58. 3. exigit aquæ vaporem 62. 9. 12. & gummi 72. 5. cur ſternutamentum excitat 88. 28. 20. exigit compingentia 77. 5. purgantia nocent 17. 62. ſudorifera juvant 17. 64. debilitatis cauſa, ſigna, curatio 23. 20. doloris frigidi cauſa 25. 5. 10. mobilitatis cauſa 26. 2. ex mobilitate 26. 3. an a ſucco nervorum acri 26. 6. 10. an mirabilis metaſtaſis ex curſu nervorum 26. 6. 11. cur incipit a capita & deſcendit per ſpinam dorſi 26. 6. 12. convulſionis cauſa 20. 6. urina copioſa his nocet 36. 26.
Suffocativus ſi facit pulſum rarum, malum 20. 19. aut minorem 20. 33. cur frequens ſenibus 53. 63. 3.
CATECHU *terra* ſedat motum 25. 4.
Catheretica vid. *Corrodentia*.
Catharisſmon & Catharterion vid. *Mundificans in Abſtergens*.
Catharcticum vid. *Alvum ducens*.
CATHETER optime detegit calculum 91. 26.
Catholicum vid. *Medicamentum univerſale*.
Catoche & Catochus vid. *Animi Deliquium*.
Catoxia vid. *Morbus Acutus*.
Catulotica vid. *Cicatrizans in Conſolidans*.
Cava vena vid. *Vena*.
Cavitates vid. in *Partibus propriis*.
Cauſa morbi vid. *Morbi cauſa*.
Cauſodes vid. *Febris ardens in Calor*.
Cauſtica vid. *Corrodentia*.
Cauſus vid. *Febris ardens in Calor*.
Cauterium vid. *Corrodens*.
Cele vid. *Hernia*.
Cellulæ pinguedinoſæ vid. *Pinguedo*.
Cenoſis vid. *Evacuatio*.
Centron vid. *Stimulantia*.
Cephalæa vid. *Capitis Dolor*.
Cephalalgia vid. *Capitis Dolor*.
Cephalica vid. *Capitis Medicamenta*.
Cephaloponia vid. *Capitis dolor*.
CERA obvolvit 76. 5.
Ceratum vid. *Emplaſtrum in Formula*.
Cercoſis vid. *Uterus*.
Ceralia vid. *Farinoſa in Incraſſans*.
Cerebellum vid. *Cerebrum*.
CEREBRUM. caret muſculis, pinguedine, & quid inde deducitur 15. 14. 11. & 15. 18. cur ejus figura hemiſphærica 15. 14. 17. an ejus magnitudo ſapientiam arguit 15. 14. 25. an aptiſſimum ad conſervandas particulas nitro-ſulphureas 15. 14. 29. non fert frigus 51. 6. ſanguinis natura in eo 19. 65.
Morbi conſentiunt ſtomacho 17. 30. 3. ex dolore articuli, malum 17. 34. cur hic incipiunt catarrhi 26. 6. 12.
Ablatio probat ſpirituum fluxum perpetuum 15. 6. perit motus animalis 18. 6.
Affectio ex menſium ſuppreſſione 34. 16. ex febre, malum 52. 18.
Atræ bilis receptæ ſigna citantur 22. 9.
Compreſſio facit pulſum majorem cum malo præſagio 20. 5. & pulſum debilem 20. 15. & mollem 20. 31. & magnum 20. 32. ut in apoplexia & lethargo 20. 32. ex metaſtaſi tremoris cauſa 22. 11. ax copia & impetu, cujus ſigna, & curatio traditur 23. 5. ex cauſis paralyſin inducentibus 24. 3. & ejus curatio 24. 4. facit paralyſin in muſculis faciei 24. 11. ab acri ſimul irritatum producit convulſionem 30. 6. probat ſpirituum fluxum perpetuum 15. 6. impedit ſpirituum fluxum, & quos morbos producit 51. 4. a febre quomodo cognoſcitur 52. 20. cum irritatione convulſionis cauſa, cum ſignis 30. 3. & curatione 30. 5.
Concuſſio paralyſis cauſa &c. 24. 3.
Corruptio cur ab urinæ ſuppreſſione 37. 17. 25. & 91. 32.
Deſtructio probat ſpirituum fluxum perpetuum.

Suffocatio ex ligata vena jugulari 19. 76.
Inflammatio facit pulſum durum 20. 7. ſingultus peſſimi cauſa 27. 10.
Obſtructio probat ſpirituum fluxum perpetuum 15. 6. producit ſoporem, apoplexiam, paralyſin, ſyncopen 50. 9. an cauſa phrenitidis 50. 11. 1.
Vulnus vomitum bilis excitat 17. 30. 4. ſingultus peſſimi cauſa 27. 9.
Arteriæ amittunt tunicam ut faciant æquabilem circulationem 15. 8. ex carotidibus 19. 62. deſcriptio 19. 65. anaſtomoſes vid. *Anaſtomoſes*.
Circulus VVillifianus ex arteria carotide & vertebrali 19. 63. quos ramulos emittit 19. 65.
Corpora ſtriata minus firma in paralyſi 24. 8.
Meninges inflammatæ premunt cerebrum & pulſum debilem faciunt 47. 3. an phrenitidis cauſa 50. 11. 1. vulnus eſt cauſa bilis vomitus 17. 30. 4. arteria ex carotidibus internis 19. 62. & externis 19. 60. arteriæ in pia matre 19. 65.
Proceſſus falciformis quem uſum habet 15. 14. 20.
Sinus cartilagineus convulſionis cauſa 30 7
Ventriculi cui uſui 15. 14. 19. ſerum continentes palpitationem inducunt 28. 12. humorem acrem continentes convulſionem inferunt 30. 6.
Cerebellum cur cranio munitum & pinguedine deſtitutum 15. 14. 11. cur cavitatibus deſtitutum & tutius reconditum 15. 14. 25.
Ablatio & Deſtructio probat ſpirituum fluxum perpetuum 15. 6. facit ceſſare motum vitalem 18. 7.
Compreſſio probat ſpirituum fluxum perpetuum 15. 6. pulſum debilitat 47. 3.
Obſtructio quænam producat; ſi pulſum rarum faciat, malum 20. 19. paralyſis fit in organis vitalibus 24. 1.
Cerebri Hydrops vid. *Capitis Hydrops*.
CEREVISIA quomodo paratur ex farinoſis 38. 37.
Cereviſia medicata vid. in *Form. Infuſia*.
Ceria vid. *Cavus*.
Cervicalis Arteria vid. *Arteria*.
Cervix vid. *Collum*.
CERVUS. ejus *cornu* in mobilitate & palpitatione 28. 5. *Sal volatile* in dolore ex mobilitate 17. 56.
CETIS *ſperma* in mictu cruento 91. 45.
Chalaſticum vid. *Laxans*.
Chalybs vid. *Ferrum*.
CHAMÆMELUM laudatur in intermittentibus 52. 22.
Chemicum medicamentum vid. *Medicamentum officinale*.
China Chinæ vid. *Peruvianus cortex*.
Chiragra vid. *Articulorum Dolor*.
Chirones vid. *Puſtulæ*.
Chirurgicum medicamentum vid. *Medicamentum Chirurgicum*.
Chloroſis in *Cachexia*.
Cholagogum in *Bile*.
Cholepoeticon in *Bile*.
Cholera in *Alvi fluxus*.
CHORDA humida cur minus elaſtica 7. 8. 5. tenſa cur redit 7. 5.
Chordapſus vid. *Veneris Dolor*.
Chorea Sancti Viti vid. *Convulſio*.
Choroides plexus vid. *Plexus*.
Chromaticum vid. *Medicamentum Fucus*.
Chronios & Chronicus vid. *Morbus Chronicus*.
CHYLUS commutatur in ſanguinem 30. 19. ejus evacuatio per urinam in diabete 36. 21. an color albus ab acido 36. 69. 5. an materiem præbet cuticulæ phlogiſticæ 41. 19. 3. an ſemper ab iiſdem coagulatur, quibus ſanguis 42. 11. 2. motu majore compingitur 45. 19. portio ejus cruda motu majore ſolvitur 45. 19. an color albus arguit materiem puris ſuppeditare 48. 48. 12. concretus an format cuticulam phlogiſticam 47. 23. 1. digeſtio tardior ex viſcido in primis viis 40. 9. citior ſubactio in motu majore 46. 11. defectus eſt cauſa putredinis 37. 7. evacuatio per alvum facit putredinem 37. 7. idem per mammas, urinam ulcus &c. 37. 7. motus impeditus quid faciat 50. 9.
CHYLI DUCTUS ruptus impedit tranſitum chyli, & generat putredinem 37. 7. compreſſus quid faciat 50. 9. deponit lympham & chylum in venam 19. 72.
CHYLIFICATIONIS ORGANA paralytica, lethale 24. 11.
Cibaria vid. *Nutriens*.
Cibus vid. *Nutriens*.
CICATRIX fragilitatis cauſa demeodo ſuſtentaculum 5. 2. ejus pulchritudini ſtudendum 32. 23. cur hæmorrhagiæ cauſa 2. 7. 4. cur ſpiritu vini abluenda 5. 6. 3.
Cicatricem delens vid. *Corrodens*.
Cicatrizans in *Conſolidans*.
Cindynos vid. *Morbus magnus*.
Cingulum vid. *Ligatura*.
Circulatio vid. *Motus humorum*.
Circulatio in fœtu vid. *Fœtus*.
Circulus Willifii in *Cerebrum*.
- - - lividus ſub oculis vid. *Oculus*.
Cirones vid. *Puſtula*.
Cirſos vid. *Tumor ſanguineus*.
Ciſſa vid. *Fames*.
Citrei cortex in palpitatione ex mobilitate 28. 5.
Citta vid. *Fames*.
Claviculæ in *Pectus*.
Clavus vid. *Tumor Calloſus*.
- - - hyſtericus vid. *Capitis Dolor*.
Clonica convulſio vid. *Convulſia*.
Clyſma, Clyſter & Clyſterium in *Formula*.
Clyſſus vid. in *Formula Guttula*.
Clyſticon in *Diluens*.
Coagmentans vid. *Compingens in Incraſſans*.
COAGULATIO definitur 42. 1. duo modi 42. 2. frigore 42. 3. ſtagnatione 42. 4. calore magno 42. 5. admiſtione ſtypticorum 42. 6. ablatione tenuioris 42. 7. loca 42. 8. effectus 42. 9. curatio 42. 10. corollaria 42. 11. facit polypum in corde animalis, quod moritur cum ſanguine 31. 11. 4. an etiam a fructibus acidis 31. 11. 13. viſciditatis, palpitationis & hydropis cauſa 35. 18. ſeri & albuminis ovi a majori calore, ſed iterum liqueſcunt in tepore 37. 3. quomodo a frigore 1. 23. 8. ab oleo vitrioli & fortioribus acidis 38. 45. *Sanguinis* an ab omni acido 38. 69. 10. an ea, quæ ex quiete & motu fit, iiſdem ſolvenda 45. 15. 19. a frigore 47. 8. ex minuto motu 50. 8. *Sanguis* coagulatur ſtagnans 31. 9. 1. admiſtione alcoholis 32. 9. 6.

Digitized by Google

9. 6. & 32. 23. ab acidis mineralibus 31. 9. 1. ſtagnando etiam in vacuo 39. 9. 9. ingenti calore & frigore 1. 12. cauſæ enumerantur 45. 6. quid docet 45. 10. an non pertineat ad praxin 45. 15. 7. a frigore 51 6. cur frequeos in frigore febrili 52. 64. 4. ex minori motu 21. 3. quiete tandem colliqueſcit 31. 10. 10.
Coagulatio Chyli vid. *Chylus*.
- - - Lactis vid. *Lac*.
Coagulans in *Incraſſans*.
Coagulum in *Incraſſans*.
COALITUS deſcribitur cum adjuncta curatione 82. 11.
COCHLEA in hecticæ curatione 52. 57.
COCTIO facilis in hydropicis, bonum 35. 39. promovetur elaſticitate 1. 7. vitiata facit inertiam, viſcidum, & menſes tardiores 34. 10. ex laxitate 6. 3. rigiditate 4. 4.
Coctio Morbi vid. *Morbi Coctio*.
- - - Stomachi vid. *Ventriculus*.
- - - Alimentorum vid. *Nutrientia*.
Cœcitas in *Oculus*.
Cœliaca affrctio vid. *Alvi Levitas*.
Coercens vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Cogens vid. *Compingens in Incraſſans*.
Cohærentia & Cohæſio vid. *Nexus*.
Cohærentiæ Cooatus vid. *Attractio*.
- - - Debilitas vid. *Debilitas*.
- - - Robur vid. *Robur*.
Cohibens vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Coindicans vid. *Curatio coindicans*.
Coitus vid. *Generatio*.
Colicus dolor vid. *Ventris Dolor*.
Colis vid. *Penis in Pudenda*.
Collectio humorum vid. *Humor*.
Colleticon vid. *Conſolidans*.
Colligens vis vid *Attractio*.
COLLIQUATIO cognoſcitur ex urina ſpumante 36. 30. & pellicula urinæ innatante 36. 31.
Colliquatio pinguedinis vid. *Pinguedo*.
Colliquativus ſudor vid. *Sudor*.
COLLI *Dolor* hæmorrhagiam prædicit 32. 7. ex menſium ſuppreſſione 34. 15. ex impetu ad caput 43. 13. parotides prædicit 48. 17. ex atra bile ad caput delata 22. 9. cur prædicit hæmorrhagiam & menſium fluxum 22. 16. 9. convulſionis cauſa 30. 10. *rubor*, *& tumor & pulſatio* ex ligata vena jugulari 9. 75. *tenſio* hæmorrhagiam prædicit 31. 7. ex impetu ad caput 46. 13.
Broncocele eſt glandulæ thyroideæ tumor 35. 27. ſircantia exigit 63. 7.
Collutio vid. in *Formula Collutio*.
Colluvies ſeroſa vid *Catarrhus*.
Collyrium in *Formula*.
COLOR mutatur ab alcali 38. 10. vividior in exercitatis 45. 15. 4.
Flavus in hepatitide 27. 8. & 47. 3.
Lividus in parte ſphacelata 47. 19. in atra bile 17. 45. cur ſæpe in parte convulſa 30. 18. 34.
Niger in ſphacelo 47. 19.
Nigrores a frigore 51. 6.
Pallidus pituitæ ſignum 34. 6. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. in hydrope ex laxitate 35. 9. ex acida acrimonia 38. 63. in cruditate 39. 6. in viſcido 40. 10. an his danda aqua tepida pro potu 44. 7. 7. cur in otioſis 45. 15. 4. ex minuto motu 50. 8 ex gonorrhœa & leucorrhœa 23. 9. ex ligata arteria 24 19. ex laxitate 6. 3. ex tenuitate & defectu ſanguinis 44. 4. curatur roborantibus 58 4
Ruber ex ſalis marini abuſu 38. 8. ex aucta circulatione 46. 12. perit in inflammatione, quæ tranſit in ſphacelum 47. 19. venæ ſectionem indicat 52. 36. cur ab epiſpaſticis &c. 25. 5. 2. an vetat adſtringentia 57 13. 5. rubicundis frigus prodeſt 51. 6. quibus hominibus cito fit ab inunctione pinguedinis 66. 9. 7. incraſſantia frigida exigit 77. 8.
Color ſanguinis vid. *Sanguis*.
Coloſtrum vid. *Lac*.
Columnæ cordis vid. *Cor*.
Coma vid. *Sopor & Pilus*.
Combuſtio vid. *Uſtio*.
Comedens vid. *Corrodens*.
Comitialis morbus vid. *Epilepſia in Convulſio*.
Commanſum vid. *Dentis Medicamenta*.
Comminutio oſſis vid *Oſſis Fractura*.
Commotio hypochondriorum vid. *Hypocondria*.
Communis morbus vid. *Morbus Epidemius*.
COMPACTUS duritiem facit 60. 2. 4. *Minor* ſolida laxat 59. 6. partes leviores facit in humore 45. 40. *Major* humorem craſſiorem facit 43. 3. minuit globulorum magnitudinem 45. 18. raro tenuitatem producit 45. 20. graviorrs facit humores 45. 34. & 43.
Compactus ſolidorum vid. *Adductio*.
Compeſcens motum vid. *Motum minuens*.
Compingens in *Incraſſans*.
Complexus vid. *Morbus compoſitus*.
Complicatus vid. *Morbus compoſitus*.
Compoſitum medicamrotum vid. *Medicamentum compoſitum*.
Compoſitus morbus vid. *Morbus*.
Compreſſa *Arteria*, *Vena*, *Nervus* &c. vid. ſuis locis.
Compreſſio *Cerebri*, *Cordis* &c. vid. ſuis locis.
- - - vid. *Preſſio in Obſtructio*.
Compreſſiva & Comprimeotia vid. *Evacuationem ſiſtentia*.
Conatus cohærendi vid. *Attractio*.
Concavi oculi vid. *Oculus*.
Concentrantia vid. *Abſorbentia*.
Concoctio morbi vid. *Morbi coctio*.
Concoquens vid. *Pus movens*.
- - - vid. *Præparans*.
CONCRETA cur ſolvuntur tepore 1. 23. 7.
Concretio Humorum vid. *Coagulatio*.
- - - Vaſorum vid. *Vaſa*.
Concuſſio vid. *Contuſio*.
Coodenſans vid. *Incraſſans*.
Condenſatio vid. *Craſſitudo*.
CONDIENS definitur 72. 1. *Balſamus* 72. 2. varia genera 72. 3. *Gummi Reſinæ* 72. 4 uſus 72. 5. *Reſinoſa* 72. 6. corollaria 72. 7. quantum differt a corrigentibus 73. 2.
Balſamica cur compeſcunt dolorem nervorum 37. 17. 11. eorum virtus 36. 60. in acido ſucco nervoſo optima diuretica & nervina 38. 67. in empyemate 38. 40. in tuſſi 48. 47. in convulſione ex ſauciato nervo 30. 14. in urinæ difficultate 91. 10. quomodo curant convulſionem applicata 30. 18. 40.

Gummi-

Digitized by Google

Gummoſa cohibent putredinem 37. 16. cum aceto ſolvunt mucilaginem & pituitam 38. 45. eorum virtus 38. 60. in ventriculi viſciditate 40. 15. in humorum viſciditate 40. 17. in polypoſa concretione 42. 10. cur medetur doloribus diuturnioribus 45. 69. 31. in catarrhis 17. 46. in mobilitate 26. 5.

Reſina & Reſinoſa cohibent putredinem 37. 16. cur compeſcunt Dolorem nervorum 37. 17. 11. ſolvuntur alcali fixo 38. 13. fiunt ex oleo aniſi & vitrioli 38. 47. eorum virtutes 38. 60. in polypo 42. 10. in urinæ difficultate 91. 40.

Condimentum vid. *Condiens*.

Conditum vid. in *Formula Electuarium*.

Conditura vid. *Condiens*.

Condyloma vid. *Tumor carnoſus*.

Confectio vid. in *Formula Electuarium* & *Tabella*.

Confirmativum vid. *Roborans*.

Confortans & Confortativum vid. *Roborans*.

Confortans memoriam vid. *Memoria*.

Congelatio vid *Gelu in Frigefaciens*.

Conglaciatio vid. *Gelu in Frigefaciens*.

Conglutinans in *Conſolidans*.

CONGREGATIO fibrarum auget cohærentiam 1. 16. particularum facit partes majores in humoribus 45. 4. & graviores & leviores 45. 5.

Connatus morbus vid. *Morbus hæreditarius*.

Conniventes oculi vid. *Oculus*.

Conſenſus vid. *Doloris & Morbi Conſenſus*.

Conſentiens vid. *Curatio*.

Conſerva vid. *Formula Electuarium*.

CONSOLIDANTIA quæ ſint 65. 1. *Glutinantia* quænam 65. 2. Conſolidationis natura 65. 3. adductio 65. 4. depuratio 65. 5. ſpontanea curatio 65. 6. curatio in tenuitate humorum 65. 7. in acrimonia 65. 8. putredine 65 9. laxitate 65. 10. Cautelæ 65. 11. Diæta 65. 12. *Vulneraria* 65. 13. *carnem generantia* 65. 14. *Cicatrizantia* 65. 15. corollaria 65. 16. in ſinu purulento 48. 12. in gonorrhœa 91. 40. cicatrizans ex quibus cooſtat 60. 8. 3. abſtergentia 81. 11.

Conſolidativum & Conſolidatura in *Conſolidans*.

Conſtans morbus vid. *Morbus legitimus*.

Conſtipans vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Conſtrictio vid. *Contractio*.

Conſtringens vid. *Adſtringens*.

Conſummatum vid. *Formula Apozema*.

Contactus vid. *Attactus*.

Contagioſus morbus vid. *Morbus contagioſus*.

Contemperans vid. *Leniens*.

Continens Medicamentum vid. *Evacuationem ſiſtens*.

- - - Morbus vid. *Morbus remittens*.

- - - Febris vid. *Febris remittens*.

Continua Febris vid. *Febris continua*.

Continuus Morbus vid. *Morbus continuus*.

- - - Dolor vid. *Dolor*.

CONTRACTILITAS definitur 1. 18. non ſtatim ad ſummam longitudinem vel brevitatem deducit 1. 8. non omnibus æque valida 1. 8. quibus ſuſtentatur 1. 8. an ex numero punctorum tangentium deducenda 1. 23. 34. plagam facit ampliorem 2. 5. æquabilis deſtruitur effluxu humorum 2. 5. ſi pereat, facit flaccidam & inertem fibram 7. 2. adductione acquiritur 12. 3. & exſiccatione 13. 3. augetur frigidis applicatis 41. 16. an cauſa circulationis 19. 52. 3. major eſt caloris cauſa 49. 5. a frigidis 51. 6 amitttitur nimia elongatione 11. 3.

Contractilitas Minor vid. *Fibra flaccida*.

- - - Major vid. *Robur Contractilitatis*.

Contractio vid. *Contractilitas*.

- - - *Ventris*, *Ani*, *Viarum*, *Urinæ* &c. vid. ſuis locis.

Contractura vid. *Contractilitas*.

- - - Articulorum & Membri vid. *Articulus*.

Contrahens vid. *Adſtringens*.

Contraindicans vid. *Curatio*.

CONTUSIO cauſa hydropis & ruptionis vaſorum 35 19. ſolutæ unitatis cauſa 2. 3. quæ augent & minuunt ejus ſymptomata 9. 5. 5. an recte applicantur defenſiva 9. 5. 6. exigit emollientia 61. 4. humectantia 62. 7. vetat ſiccantia 63. 9. 1. exigit maturantia mollia 76. 3. quandoque acriora 76. 4. & lenientia 80. 3. & mucilaginoſa 77. 13.

Contuſio *Capitis*, *Cranii*, *Oſſium*, *Hepatis*, *Pectoris*, *Narium*, *Cerebri*, *Hypochondriorum* &c. vid. ſuis locis.

CONVENIENTIA requiritur, ut attrahatur liquor a tubulis & oſculis 1. 14. cohærentiæ cauſa 1. 14.

CONVULSIO definitur 30. 1. cauſarum diviſio 30. 2. a compreſſione cerebri 30. 3. critica ſolutio 30. 4. curatio 30. 5. ab humore acri 30. 6. a ſolidis 30. 7. ab evacuatione largiore 30. 8. ejus curatio 30. 6. a conſenſu 30. 10. ejus ſigna 30. 11. curatio 30. 12. a mobilitate 30. 13. ab humore acri 30. 14. ejus curatio 30. 15. nomina varia ex convulſione 30. 16. cauſa proxima 30. 17. corollaria 30. 18. ab acrimonia curatur emollientibus 61. 4. quæ curatur roborantibus 58. 4. quæ humectantibus 62. 9. 10. cur juvant & nocent veſicatoria 83. 43. 9. quæ curatur diſcutientibus 59. 10. 2. cur curatur pulveribus teſtaceis 68. 8. 8. an vero in omni convulſione 77. 22. 7. quando prædicit hæmorrhagiam 32. 7. poſt hæmorrhagiam, mala 32. 17. ex hæmorrhagia 32. 18. ex menſium obſtructione 34. 16. prædicitur ex urina cum pellicula in acutis 36. 31. & urina membranacea 36. 40. ab acido rodente in inteſtinis 38. 52. & in ſucco nervoſo 38. 64. cur Caſtoreum excellit 38. 69. 29. a frigore 51. 6. doloris tenſivi cauſa 17. 10. ex dentitione 17. 35. doloris cauſa 17. 41. tunc unicam venæ ſectionem exigit 17. 60. cur ex dentitione & torminibus ventris 18. 60. prædicitur ex capitis pulſu 20. 9. ex tremore in acutis 22. 12. cur fit ex tremore 22. 15. 4. ex catarrho 23. 10. ex mobilitate 26. 3. ex majore doſi volatilium & acrium 26. 4. ex commota cruditate 29. 12. quando prædicitur ex horrore 29. 16. 8. poſt horrorem in acutis cur interficit 29. 16. 14. ex humore corrupto in hydrope 35. 36. cur tunc interficit 35. 63. 27. cum urina tenui pellucida augmentum indicat 36. 6. urina tenuis aquea paroxyſmum prædicit 36. 20. & cruda 36. 54. an ab inordinato motu capſulæ nervi 15. 23. 16. ex acri ſucco nerveo 45. 59. cum frigore cur mala in acutis 51. 8. 23.

Digitized by Google

23. cum pulſu debili in acutis cur mala 20. 36. 10. ab urinæ ſuppreſſione 9. 32. quid urina diaphana in ea indicat 9. 6. bis nocet urina aquoſa 36. 2.
Chorea S. Viti deſcribitur & curatur 30. 16. 10. roborantia exigit 58. 4.
Clonica Convulſio definitur 84. 11.
Criſpatio ex acrimonia exigit anodyna 45. 68.
Emproſthotonos 30. 16.
Epiſthotonos 30. 16.
Epilepſia eſt ſpecies convulſionis 30. 16. 1. an hæreditaria incurabilis 30. 18. 37. epilepſia puerorum 30. 16. 2. reliqua ex convulſione generali.
Hyſterica paſſio ex renum calculo 91. 24. auſcultat anodyno 45. 68. ex hæmorrhagia 32. 18. menſium inſtantium ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. urina qnando fit coloratior 36. 10. tenuis & aquea paroxyſmum præſagit 36. 20. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex nimio robore contractilitatis 9. 3. curatur cortice Peruviano 52. 28. doloris algidi cauſa 17. 9. & lancinantis 17. 13. tunc non exigit venæ ſectionem 17. 61. ex homoris defectu, & ejus curatio 23 8. debilitatis cauſa, & quomodo tunc curatur 23. 20. laxitatis cauſa 24. 8. ex mobilitate 26. 3. eſt ſpecies convulſionis 30. 16. 2. quid ſit deſcribitur 30. 16. 9. *Hyſtericis* nocet urina copioſa 36. 26. excitantur ſale volatili 38. 23. cur nocent acida 38. 69. 18. cur nervi laxi & aridi & bydatides ad ganglia 15. 23. 6. frigent 51. 4 cur ſæpe perfrigerantur 51. 8. 6. ex mobilitate dolent 17. 41. ſi ventris dolore laborant, purgantia miſcenda aoodynis 17. 62. cur frequens borborygmus & ſuffocationes 18. 60. pulſum debilem habent 20. 15. tremunt 22. 4. cue a vomitorio & purgante ſæpe in convulſionem incidunt 30. 18. 14.
Spaſmus Cynicus, *Tortura Oris*, & *Riſus Sardonius* 30. 16. 4.
Spaſmus flatulentus 30. 16. 4.
Tetanus, Celſo rigor 30. 16. 3.
Tonicus motus ſiſtit transfluxum 82, 8. quid ſit 84. 2
CONVULSIONEM CURANTIA in ſingultu 27. 4. palpitatione 28. 5. cur quædam augent convulſionem 30. 18. 28. an fides adbibenda aotiſpaſmodicis 30. 18. 21.
COPAYVÆ *Balſamus* io dolore ex inæquali tractione 17. 54.
Copinſior *Potus*, *Urina*, *Alvi egeſtio*, *Alimentum* vid. ſuis locis.
CORDIS ſabrica, magnitudo, & ſitus 19. 1. *pericardium* 19. 2. nexus cum adjacentibus 19. 3. *arteriæ coronariæ* 19. 4. & 53. *venæ coronariæ* 19. 5. motus ſanguinis in bis 19. 6. *nervi* cordis 19. 7. *fibræ* cor cingentes 19. 8. *habenæ* 19. 9. *auriculæ* 19. 10. & 73. *valvulæ triangulares*, *ſemilunares* 19. 11. *ovales* & *ſemilunares* 19. 12. obex in ſacco venæ cavæ 19. 13. aortæ origo 19. 14. ſtructura in fœtu 19. 15. mutatio poſt nativitatem 19. 16.
Vis agens ſecundum Borelli calculum 19. 32. Keillii calculum 19. 33. ad fontem ſalientem comparatio 19. 34. tota vis difficile invenitur 19. 35. juvatur motu arteriarum 19. 36. corollaria 19. 37. quantam quantitatem ſingulis ictibus ejicit 31. 24. 1. an ſola cauſa pellens ſanguis 31. 27. 2. vis major auget circulationem 46. 6. non eſt ſola cauſa circulationis 46. 8. non valet in ramum diſtinctum plus ſanguinis pellere quam in reliquos 46. 8. corollaria bujus 46. 23. 8. actio ex pulſu cognoſcitur 20. 3. patitur aliquam latitudinem 19. 4. vigor major ex majori pulſu cognoſcitur 20. 5. minor vero ex pulſu debili 20. 15.
Anxietas ab acido ſucco nerveo 36. 64. in abſceſſu pericardii 48. 33.
Aneuriſma palpitationis cauſa 29. 3.
Calculus palpitationis cauſa 28. 3.
Compreſſio ab acido ſucco nerveo 38. 64.
Polypus circulationem impedit 42. 9. facit pulſum inæqualem 20. 20. palpitationis cauſa 28. 3.
Pericardio adnatum facit pulſum inæqualem 20. 20. iotermittentem 20. 28. palpitationis cauſa 28. 3.
Tremor ex aeri ſucco nervoſo 45. 59. in abſceſſu pericardii 48. 33.
Cordiale vid. *Roborans*.
CORALLIA rubra geſtata exalbeſcunt in menſium obſtructione 34. 22. io acida acrimonia 38. 63. in aceto ſoluta præcipitantur ſpiritu ſulphuris 38. 47.
Corium vid. *Cutis*.
Cornu Cervi vid. *Cervus*.
Coronaria vaſa vid. *Cor*.
CORPUS an totum conſtat nervis 15. 14. 13.
Politum cur magis cohæret 4. 5. 5.
Strigoſum cur parcius menſtruatur 4. 6. 10. & ſerius menſes habet 32. 2.
Submerſum cur tandem ſupernatat 45. 15. 12.
Oppletum menſis inſtantis ſigoum 33. 8. cur ab aere calido, qui frigori ſupervenit 45. 15. 18. & 45. 46. 2.
Tumens cur ex putredine 45. 44. 4.
Corporis *Actio*, *Color*, *Frigus*, *Gravitas*, *Mollities* vid. ſuis locis.
CORRIGENTIA definiuntur 73. 1. in quo differunt a condientibus 73. 2. varia genera 73. 3. corollaria 73. 4. ſpecifica difficile inveniuntur 45. 65. quæ ſunt in acido 38. 61. in febre infidelia 52. 45. quænam ea ſunt 52, 22.
Corroborans vid. *Roborans*.
CORRODENTIA definiuntur 64. 1. *Ruptorium* 64. 2. actio in motu vitali quærenda 64. 3. *Exedens* 64. 4. effectus 64. 5. *Corrodens* proprie 64. 6. effectus 64. 7. *Eſcharoticum* 64. 8. effectus 64. 9. Eſcharæ curatio 64. 10. *Urens* 64. 11. effectus 64. 12. *Putrefaciens* 64. 13. cautelæ generales in bis 64. 14. corollaria 64. 15. in hydiocephalo 35. 24. in angina pituitoſa 35. 26. in bydrocele 35. 46. ſal alcali 38. 10. & 12. cum calce viva 38. 14. ſal volatile 38. 23. quomodo curat convulſionem 38. 18. 4. ſepticum non expedit revelare 37. 8. in hydropicis ſæpe ulceris & gangrænæ cauſa 55. 57. io veneno applicato 45. 62. in abſceſſu 48. 10. dolorem ardentem excitat 17. 8. abſtergens & ejus uſus 81. 10. cur miſcent digeſtivo 75. 13. 5. ſæpe præcedere debet conſo-
lidan-

Iidaotia 65. 5. *Cauterium* vertici impoſitum curavit convulſionem 30. 6.
Corroſio vid. *Roſia*.
Corroſivum vid. *Corrodens*.
CORRUPTIO *Humorum* flavam facit urinam 36. 15. & fætentem 36. 21. ſi humor effuſus ſit 2. 5. corrigitur acidis 38. 44. cohibetur reſinoſis, gummoſis, balſamicis 38. 60. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex inertia 7. 3. ex minori motu 50. 8. ex defectu chyli 50. 9. cur varia in ſtagnatione 50. 11. 10.
Curruptio *Bilis*, *Cerebri*, *Puris*, *Pituitæ* &c. vid. ſuis locis.
Cortex *Cerebri*, *Citri*, *Peruvianus* &c. vid. ſuis locis.
Coryza vid. *Catarrhus*.
Coſmeticum vid. *Medicamentum Fucus*, & *Mundificans in Abſtergens*, & *Cutis Medicamenta*.
Coſta vid. *Pectus*.
COXÆ *Dolor* menſis inſtantis ſignum 33. 8.
CRANII durities cur 15. 14. 12. *Terebratio* ſanavit convulſionem 30. 6.
Fractura &c. compreſſionis cauſa 12. 2. facit pulſum majorem in apoplexia 20. 5. *in* paralyſi &c. 23. 3.
CRASSITUDO Humorum qualis requiritur 43. 1. definitio 43. 2. cauſæ 43. 3. effectus 43. 4. curatio 43. 5. per diluentia 43. 6. reſolventia 43. 7. corollaria 43. 8. menſium ſuppreſſionis cauſa 34. 7. cur jungitur robori 1. 23. 12. an nunquam ſine ablatione tenuioris 42. 11. 1. ſana a ſola vi vitæ 44. 5. an hujus morbi facilius curantur quam tenuitatis 44. 7. 5. unde in hydrope 45. 15. 2. cur poſt diarrhœam & urinæ profluvium 45. 15. 3. quomodo quandoque tollitur evacuatione tenuioris 45. 27. 3. quomodo fit a medicamentis 45. 35. cum motu majore exigit refrigerantia reſolventia 46. 21. ex motu majore & evacuatione tenuioris 47 9. producit inflammationem 47. 9. non omnis facit augmentum caloris 49. 7. minuit motum 50 5. in robore 9. 3. ex motu majore 46. 11. a frigore 51. 6. doloris cauſa 17. 42. facit pulſum tardum 20. 17. motu majore pellitur in vaſa minima 25. 3. palpitationis cauſa 28. 7. craſſus humor quinam dicitur 77. 5. craſſitudo frigida curatur roborantibus 58. 3.
Crateoticum, & Cratynticon vid. *Roborans*.
Crimnodes vid *Urina farinoſa*.
Crimnon vid. *Farina in Incraſſans*.
Crinis vid. *Pilus*.
Criſis vid. *Morbi Criſis*.
- - - per Abſceſſum vid. *Morbi Metaſtaſis*.
- - - per Sudorem vid. *Sudor*.
- - - per Urinam vid. *Urina*.
Criſpatio vid. *Convulſio* & *Mobilitas*.
Critici dies, Critica ſigna vid. *Morbi Criſis*.
CRUDUS HUMOR. Differentiæ 39 1. cauſæ 39. 2. in ingeſtis 39. 3. in homine 39. 4 effectus in primis viis 39. 5. in ſanguine 39 6. mutatio humoris crudi 39 7. curatio in primis viis 39. 8. in reliquo corpore 39 9 menſium ſuppreſſionis cauſa 34. 8. reddit urinam craſſam 36. 28. frigoris cauſa 51. 4. effectus in morbis 20. 12. ex rigiditate vaſorum 4. 4. viſcido in ventriculo 40. 8. laxitate ſolidorum 6. 3. doloris frigidi cauſa 17. 9. non curatur venæ ſectione 17. 61. alvus laxa, bonum 17. 62. ex minuto motu 21. 3. curatur roborantibus 58. 3. compingentibus 77. 5. vetat diluentia 78. 8.
Cruditas *Meſenterii*, *Ventriculi*, *Morbi* vid. ſuis locis.
Crudiuſculus vid. *Morbi cruditas*.
Cruor vid. *Sanguis*.
Cruenta Diarrhœa & Dyſenteria vid. *Alvi fluxus*.
Cruentus Mictus vid. *Urina*.
- - - Vomitus vid. *Vomitus*.
CRURUM *abſceſſus* in hydrope ex corruptione 35. 36. cur malus 35. 63. 26. bonus in empyemate 48. 37. quibus promovetur 48. 41. magnus, bonus in peripneumonia & pleuritide 27. 32. prædicitur ex capitis pulſatione 20. 9.
Dolor in delirio, bonum 17 30. 5.
Frigus cur ſæpe ex phrenitide 12. 4. 16.
Languor & *laſſitudo* menſis inſtantis ſignum 33. 8 in cruditate 39. 6.
Maculæ in hydrope ex corruptione 35. 36. cur malæ 35. 63 26.
Stupor ex calculo renum 91. 24. cur frequens ex phrenitide 12. 4. 16.
Tumor ex menſium ſuppreſſione 34. 21. levat pectoris hydropem 35. 30. & 31. cum tuſſi in hydrope, malum 35. 63. 28. in empyemate 48. 26.
Cruſtam inducens vid. *Corrodens*.
Crymodes febris vid. *Frigus*.
Cryſtalli vid. *Puſtula*.
CRYSTALLIZATIO quid probat 45. 8. & 10.
Cubicus pollex vid. *Menſura*.
Cucupha vid. *Formula Epithema*.
Cucurbitulæ vid *Movens*.
CULINARIA *Ars* an incognita eſſe debeat Medico 71. 9. 3.
CUPRUM *Æruga* quomodo abſtergit 81. 26. 9.
Cura Animi vid. *Animi pathema*.
- - - Palliativa vid. *Curatio*.
- - - Præſervatoria vid. *Curatio*.
CURATIO definitur 54. 1. *Palliativa* 54. 3. *Præſervatoria* 54. 4. *Curatoria* 54. 5. *Methodus medendi* 54. 6 *Indicans* 54. 7 *Indicatio* 54. 8. *Indicatum* 54 9 *Coindicans* 54. 10. *Contraindicans* 54. 11. regulæ generales 54. 12.
Cuticula vid. *Cutis*.
- - - Phlogiſtica vid. *Inflammatio*.
CUTIS. *Corium* ſeu *Pergamenum* cur poſt humectationem dureſcit 59. 12. 6. ex eo fit turunda dilatabilis 48. 11.
Cuticulæ ablata motus majoris cauſa 25. 2. cur tunc ea pars tegenda ſindone 26. 6. 2.
Acrimonia lotiones, diaphoretica & ſudorifera exigit 45. 62. conf. Acrimonia.
Durities ex lentore 41. 9 conf Durities.
Hæmorrhagia 32. 1. & 10. conf. Sanguinis fluxus.
Laxitas 40. 10 conf. Laxitas.
Mollities unde 40. 10.
Splendor ex lentore 41. 9.
Mador, *Calor*, *Siccitas*, *Vapor* &c. vid. ſuis locis.
Morbi an purgantibus curandi 90. 145. Cutem generans vid. *Cicatrizans in Conſolidans*.
Cyclyſmos vid. *Tabella in Formula*.

Cylin-

Digitized by Google

Cylindros vid. *Tabella in Formula*.

Cynanche vid. *Angina in Fauces*.

Cynicus ſpaſmus vid. *Convulſio*.

Cynorexis vid. *Fames*.

D.

DArſis vid. *Excoriatio*.

Darta vid. *Impetigo*.

DEBILITAS VIRIUM. Definitio & denominationes 23. 1. medicamentorum nomina 23. 2. difficilis pertractatio 23. 3. ex copia in primis viis 23. 4. impetu ad caput 23. 5. ſanguinis retentione 23. 6. malignorum humorum ſuppreſſione 23. 7. evacuatione ſanguinis 23. 8. gonorrhœa & leucorrhœa 23. 9. alvi fluxu 23. 10. puris effuſione 23. 11. hydrope 23. 12. lactatione 23. 13. diabete 23. 14. evacuatione omni 23. 15. alimenti defectu 23. 16. inertia & viſciditate 23. 17. ſcorbuto 23. 18. defectu ſpirituum 23. 19. debilitato tono ſolidorum & humore tenui acri 23. 20. febre continua 23. 21. febre intermittente 23. 22. poſt febres 23. 23. ex ſuppuratione 23. 24. ſphacelo 23. 25. corollaria 23. 26. a quibus cauſis generatur 32. 4. applicatione aquæ 1. 12. menſium ſuppreſſione 34. 22. putredine 37. 15. ſalis marini ab uſu 38. 8. eſt acrimoniæ acidæ cauſa 38. 50. curatur compingentibus 77. 5. quænam curatur ſtimulantibus 84. 23. 4. ex aquæ abuſu curatur roborantibus 58. 4.

Debilibus cur ſanguis tenuis 39. 9. 4. tardius prodeunt menſes 33. 2. urina alba craſſa 37. 7. inodora 36. 21. acida 36. 21. farinoſa 36. 38. multa ſignificat 36. 56. 32. humores corrumpuntur 37. 7. debilior fit contractura 1. 18. jungitur tenuitas 1. 23. 12. cruditas 39. 6. a laxitate 6. 3 cur poſt longum dolorem 11. 4. ex podagra quomodo roborantur 11. 6. 3. ex craſſitudine 43. 4. ſanguis tenuis 43. 8. 2. & levior 45. 44. 3. tardior motus humorum 50. 11. 4. ex frigidate in acutis, malum 51. 8. 2. ex podagra & hydrope 52. 28. frequens ſuffocatio, borborygmi, & inflationes 18. 60. pulſus frequens & tremens 20. 27. palpitatio curatur 28. 11. an conducat potio ex farinoſis vel pane fermentato facta 71. 9. 6.

Languor ſeu *Laſſitudo* menſium inſtantium ſignum 33. 8. ex pinguedine colliquefacta, ex ſpumoſa urina cognoſcenda 36. 30. cur poſt longos dolores 6. 5. 1. ex lentore 41. 9. ex congeſtione in primis viis 23. 4. ex cruditate mota 29. 12.

Pigritia, *Decumbentiæ Amor* &c. pituitæ ſignum 34. 6. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. in hydrope quid denotet 35. 20. ex viſcido 40. 10. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex lentore 41. 9. an tunc alexipharmacis curanda 41. 19. 6. ex tenuitate & defectu gelatinæ 44. 4. an hi aquam tepidam debent potare 44. 7. 7. leviores facit humores 45. 40. frigidæ acrimoniæ cauſa 45. 60. ex aucta circulatione 46. 11. frigoris cauſa 51. 4. ex intermittente facit continuam 52 15. in febre quænam exigit 52. 44. in hectica 52. 48. pulſum celerem facit 20. 16. & minorem 20. 23. ex ſpirituum defectu 21. 2. cur tremunt 22. 15. 1. ex commota cruditate 29. 12. cur incidunt ſæpe in convulſionem uſu purgantis vel vomitorii 30. 18. 14. morbi longitudinem promittit 53. 24. cognoſcitur ex variis ſymptomatibus 53. 27.

Defatigatio cita in cruditate 39. 6. ex aucta circulatione 46. 11. remanet febre finita 52. 8.

Debilitas *Ventriculi*, *Inteſtinorum*, *Oculorum*, *Cohærentiæ* &c. vid. ſuis locis.

Debilis *Actio*, *Morbus*, *Pulſus* vid. ſuis locis.

Declinatio morbi vid. *Morbi declinatio*.

Decoctum vid. *Formula Apozema*.

Decoratorium vid. *Fucus in Formula*.

Decrementum morbi vid. *Morbi declinatio*.

Decrepita ætas vid. *Senex in Ætas*.

DECUBITUS compreſſionis cauſa 12 2. cur tandem gangrænam producit, & quomodo evitatur 12. 4. 15. difficilis in empyemate 48 26. in dorſum ſolum poſſibilis indicat pus in utroque cavo pectoris 48. 27. in unum latus indicat in uno latere hærere pus 48. 29. pronus facilior ſæpe in abſceſſu mediaſtini 48. 31. in dorſum ſphaceli ſignum vel ſummæ debilitatis in acutis 23. 25. ſtragula de pectore removere, malum in empyemate 48. 35.

Decubitus cum juvene vegeto vid. *Fotus in Formula*.

- - - ſupra lapides vid. *Frigefaciens*.

Decumbendi amor vid. *Debilitas*.

Deſatigatio vid. *Debilitas*.

Defectus *Potus*, *Bilis*, *Salivæ*, *Sanguinis*, *virium*, *Animi*, *Alimentorum*, *Chyli* &c. vid. ſuis locis.

Defenſivum in *Motum minuens*.

Defluvium Capillorum vid. *Pilus*.

Defluxus vid. *Catarrhus*.

Defrutum vid. *Formula Apozema*.

Degeneratio morbi vid. *Morbi mutatio*.

DEGLUTITIO difficilis tumore tonſillarum 35. 26. rigiditate œſophagi 4. 4. in dyſenteria cum linguæ inflammatione cur lethale 27. 11. 4. corporis aſperi ſingultus cauſa 27. 3. a paralyſi lethale 24. 11. facilior fit obvolventibus 66. 6.

Dejectio vid. *Alvi egeſtio*.

Dejectus appetitus in *Fames*.

Deleterium vid. *Medicamentum noxium*.

Deligatio vid. *Ligatura*.

Deliquium Animi vid. *Animi Deliquium*.

DELIRIUM quando purgantibus curandum 90. 157. quomodo hæmorrhagiam prædicit 32. 4. & quomodo arcetur 32. 7. ex menſium obſtructione 34. 16. in hydrope ex humore corrupto 35. 36. prædicitur ex urina alba, tenui, aquoſa in ardente 36. 6. ex tenui cum levamento 36. 11. in acutis 36. 20. ex urina craſſa turbida cum ſopore, ſiti & vigilia 36. 28. ex tenui colorata cum enæoremate nigro 36. 29. prævenitur ſedimento multo in urina 36. 49. in ardente urina tenuis & alba poſt rubram prædicit 36. 51. 10. & urinæ conſidentes cum ſurditate 36. 52. 3. ex quali urina prædicitur 36. 56. 25. a vino compeſcitur acidis 34. 45. cur prævenitur venæ ſectione 12. 4. 9. ex impetu ad caput 46. 13. cum frigore cur malum 51. 8. 23. quando dicitur delirare 16. 2. facit

cit dolorem non percipi 17. 18. doloris delatio ad crura & pedes, bonum 17. 30. 5. ex ſudoriferis in capitis dolore 17. 64. prædicitur ex capitis pulſatione 20. 9. & præcordiorum pulſatione 20. 11. & circa umbilicum 20. 12. in eo pulſus æqualis robuſtus, bonum 20. 36. 1. cur ex pulſu hypochondriorum cum lingua arida 20. 35. 7. cum pulſu debili cur malum 20. 35. 10. cum tremore, malum 22. 9. ex tremore prædicitur 22. 12. cur noceant & proſint veſicatoria 83. 43. cur applicant epiſpaſtica pedibus 84. 23. 2.

Mania quando ex intermittentibus 52. 37. in intermittente cauſa & curatio 52. 62. 2. deſcribitur & curatur 23. 23. an ſemper venæ ſectione & purgantibus curanda 23. 26. 11. quæ curatur roborantibus 58. 4.

Phrenitis quando prædicit hæmorrhagiam 32. 7. cum urina tenui, cruda, alba, aquoſa, augmentum prædicit 36. 6. & cum nigro enæoremate mors 36. 20. prædicitur ex urina tenui colorata 36. 29. cum ſuſpenſione clara, tinnitu & ſonitu aurium 36. 52. 4. ex urina diaphana cum nigro innatante 36. 52. 9. cur ex ea ſopor 12. 4. 10. cur his ſæpe crurum ſtupor & frigus 12. 4. 16. cur facile ex lentore 41. 19. 12. ex impetu ad caput 45. 13. an ex obſtructione vel alia cauſa 50. 1. cur tandem tranſit in lethargum 50. 11. 2. humectantia exigit 62. 7. ad pedes metaſtaſin faciens, bonum 17. 30. ex peripneumonia lethalis 17. 30. premens cerebrum eſt convulſionis cauſa 30. 3. pulſus etiam debilis cauſa 20. 15. pulſum frequentem facit 20. 18. pulſus magnus, malum 20. 32. cum tremore, malum 22. 9. cum tremore mortem prædicit 22. 12. palpitationis cauſa 28. 12. horror in principio quid indicat 29. 9. quædam ſpecies calorem mordatem excitat 4. 8. acidula aquoſa exigit 91. 4.

Dementia vid. *Delirium*.
Demonſtratio vid. *Curatia Indicatio*.
Demulcens vid. *Obvolvens*.
Denſitas & Denſatio vid. *Craſſitudo*.
Dentes in *Ore*.
Dentifricium vid. *Formula Pulves externus*.
Dentio & Dentitio in *Ore*.
Denudatio cutis vid. *Excoriatio*.
Deobſtruens vid. *Aperiens*.
Deoppilans & Deoppilativum vid. *Aperiens*.
Depaſcens vid. *Corrodens*.
Depurans vid. *Abſtergens*.
Derivans vid. *Movens*.
Derma vid. *Cutis*.
Dermaticon vid. *Cicatrizans in Conſolidans*.
Deroſio vid. *Raſio*.
Deſperatio vid. *Animi Triſtitia*.
Deſiccans & *Deſiccativum* vid. *Siccans*.
Deſipientia vid. *Delirium*.
Deſquamatio vid. *Excoriatio*.
Deſtillatio vid. *Catarrhus*.
- - - Sanguinis vid. *Sanguis*.
Deſtructio *Cerebri*, *Cerebelli* &c. vid. ſuis locis.
Deſtructus Appetitus vid. *Fames*.
Deſudatio vid. *Sudor & Tranſudatio*.
Detergens vid. *Abſtergens*.
Deterſivum } ibidem.
Deterſorium }

Detinens vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Deterius ſolidorum vid. *Solida*.
Deuteropathia vid. *Morbi Conſenſus*.
Diabetes vid. *Urinæ Profluvium*.
Diabroſis vid. *Corroſio*.
Diabroticum *ibidem*.
Diacantharides vid. *Veſicans in Movens*.
Diaclyſma vid. *Collutia in Formula*.
Diacydonium vid. *Apozema in Formula*.
Diæreticon vid. *Corrodens*.

DIÆTA in acida acrimonia 38. 56.

Exſiccans curat hydropem 35. 12. & 16. in hydropicis curatione 35. 40. ad roborandum 36. 61.

Lauta cur ſanguinem fundit cum levamine 32. 6. menſes maturius fluere facit 33. 2. & periodi prolongantur 33 3. & auget copiam 33. 9. 7.

Parca cur facit menſium periodos brevius durare 33. 3. & minuunt quantitatem 33. 9. 6.

Refrigerans, ſi ſubito inſtituitur, hydropem generat 35. 17.

Diæta lactea vid. *Lac*.
Diagnoſis vid *Morbi Signum*.
Dialepſis vid. *Morbi Paroxyſmus*.
Diamygdalatum vid. *Tabella in Formula*.
Diapedeſis vid. *Tranſudatio*.
Diaphoreſis vid. *Perſpiratio*.
Diaphoreticum vid. *Perſpirabile ducens*.

DIAPHRAGMA pericardio annexum in homine 19. 2. ejus deſcenſus impeditur in cruditate primarum viarum 39. 5. læſum ſingultus cauſa 27. 9.

Inflammatum facit empyema 48. 24.

Diaphthora vid. *Corruptio*.
Diapnoe vid. *Perſpiratio*.
Diapyetica vid. *Pus moventia*.
Diaria Febris vid. *Febris*.
Diarrhœa vid. *Alvi fluxus*.
Diaſtole cordis vid. *Cor*.
Diatheſis Phlogiſtica vid. *Lentor*.
- - - Eryſipelatoſa vid. *Eryſipelas*.
Dies criticus & judicatorius vid. *Morbus*.
Difficultas Alvi vid. *Alvi difficultas*.
- - - Inteſtinorum vid. *Alvi difficultas*.
- - - Urinæ vid. *Urina*.
Digerens vid. *Pus movens*.
Digeſtio Chyli vid. *Chylus*.
- - - Alimentorum vid. *Nutrientia*.
Digeſtivum vid. *Præparans & Pus movens*.
Digiti vid. *Manus*.

DILUENTIA definiuntur 78. 1. *Abluentia* 78. 2. dilutionem juvantia 78. 3. aqua ſola diluens 78. 4. in acrimonia 78. 5. in lentore 78. 6. in viſcido 78. 7. in ſordibus 78. 8. uſus generalis 78. 9. corollaria 78. 10. in hæmorrhagia ex acrimonia 32. 3. cur noceant pituitoſis 4. 19. 23. ſolvunt lentorem 41. 10. quæ ſolvunt lentorem 41. 12. in craſſitudine 43. 5. & qualia eligenda 43. 6. in aucta magnitudine ex propiore locatione 45. 15. minuunt globulorum magnitudinem 45. 23. curant gravitatem humorum 45. 37. in acrimonia 45. 62. deſcribuntur 45. 63. in aucta circulatione 46. 15. & quando evitanda 46. 17. juvant ſolutionem Inflammationis 47. 14. in empyemate ſi pus craſſius 48.

44. in

Digitized by Google

44. in ſiti empyematis 48. 47. in aucto calora 48. 17. ao frigoris febrilis tempore danda 51. 8. 9. in typho 52. 47. in ingeſtis & applicatis acribus .17. 54. cur minuunt dolorem 9. 5. 4. acida quid faciunt 38. 58. urinæ ſuppreſſionem curant 92. 14. & 91. 36. diaphoretica quid agant 92. 7. quæ reſolvunt 79. 14. quæ abſtergunt 81. 4. faciunt mollitudinem 61. 2. 4. quando alvum laxam conſtipant 90. 158. in urinæ ſuppreſſione 91. 36.

Aqua ſolidis applicata laxat & debilitat 1. 12. funem & vegetabilia indureſcere facit 1. 12. putredine oon mutatur 37. 5. ejus potus ſanat acrimoniam muriaticam 38. 9. egelida cur magis refrigerat quam frigida 7. 8. 7. eur poſt potionem multam corpus movendum 14. 5. an ſpiritibus nervorum comparanda 15. 14. 1. ſola aſt diluens in craſſitudine, an vero ſemper danda 43. 6. tepida maxima attenuat 44. 2. an danda frigidis, debilibus, & pallidis 44. 7. 7. nunquam in acrimoniam convertitur 45. 51. frigida calorem excitat 49. 5. temperans caloram an expedit 49. 14. tepida tenuitatis & frigiditatis cauſa 51. 4. 8. frigida potanda in becticis 52. 57. fallenda ſitis in bydrope 23. 12.

Aquoſa exbalant in motu majore 46. 11. cur citius rumpere faciunt abſceſſum 5. 4. 7. ſolvunt lentorem 4. 12. leviora ſunt noſtris humoribus 45. 33. & 40. curant gravitatem humorum 45. 37. eur refrigerant 45. 38. 10. eur primo leniunt, dein augent dolorem 45. 69. 26. reficieotia ſunt in debilitate ex lentore 23. 21. urinam ducunt 91. 4. laxant 59. 3. tepida magis quam frigida 59. 12. 14. eur primo laxant dein rigida faciunt ſolida 59. 12. 2. tepida cur magis humectant, quam frigida 62. 9. 4. abuſus roborantia exigit 58. 4. ſola ſunt diluentia 78. 4. ao nutriunt 71. 9. 12. pura cur cito evacuantur in acutis, cum farinoſis cocta diutius retinentur 78. 10. 4. cur mineralia ſæpe magis diluunt, quam aqua pura 78. 4. hydropis cauſa 35. 16. quando in podagricis hydropem generat 35. 10. cur quandoque minuunt perſpirationem 14. 5. tepida tremoris cauſa 22. 5. urinæ copiam augent 91. 4.

Narratio paralyſis cauſa 24. 7.

Dinica vid. *Vertiga*.

Dinos vid. *Vertiga*.

Diſcuſſorium vid. *Diſcutiens*.

DISCUTIENTIA definiuntur 69. 1. requiſita 69. 2. exitus diſcuſſi humoris 69. 3. per reſolventia 69. 4. moventia 69. 5. roborantia 69. 6. adſtringentia 69. 7. abſorbentia 69. 8. Effectus 69. 9. corollaria 69. 10. in bydrope ex laxitate & viſciditate 35. 9. & 18. in viſciditate 35. 9. & 18. in viſciditata & defectu abſorptionis 35. 20. in hydrocephalo externo 35. 24. in bydrocele 35. 45. & 47. io hydrope teſtium 35. 48. quid faciunt 35. 58. cur per frictiones & ſtimulantia 25. 5. 3. augent perſpirationem 92. 3. & quid boni præſtent 92. 5. quomodo per laxantia 59. 12. 22. cur conſlent reſolventibus & ſtimulaotibus 79. 26. 3. quæ abſtergunt 81. 9. quæ ſiccaot 63. 5.

Diſcutiens Lae vid. *Lac*.

- - - Flatus vid. *Flatus*.

Dislocatio vid. *Oſſis luxatia*.

Diſſipaos vid. *Diſcutiens*.

Diſſolvens vid. *Deſalvens*.

Diſtenſio *Hypochondriorum*, *Capitis*, *Præcordiarum*, *Vaſorum*, *Fibrarum capitis* &c. vid. ſuis locis.

Diſtractio fibræ vid. *Fibra*.

Divellens vid. *Corrodens*.

Diureſis vid. *Urinæ profluvium*.

Diureticum vid. *Urinam ducens*.

Diurnus morbus vid. *Marbus diurnus*.

Diuturnus morbus vid. *Morbus Chronicus*.

Divulſio vid. *Soluta unitas*.

DOLOR definitur 17. 1. in omnibus nervis ſenſuum 17. 2. non in vitalibus 17. 3. a modo ſentiendi dolor varius 17. 4. Dolor *Manifeſtus & Obſcurus* 17. 5. *Obtuſus & Acutus*, *pungitivus* 17. 6. *Gravativus & Levans* 17. 7. *Ardens* 17. 8. *Algens* 17. 9. *Tenſivus* 17. 10. *Terebrans & Punctorius* 17. 11. *Rodens & Mordax* 17. 12. *Lancinans & Lacerans* 17. 13. *Pulſatorius* 17. 14. *Oſtorapus* ſeu *frangitivus* 17. 15. Doloris magnitudo 17. 16. uſus in curatione 17. 17. dolorem nou ſentira 17. 18. doloris perſeveratio 17. 19. Dolor *Continuus* 17. 20. *Intermittens* 17. 21. *Vagus* 17. 23. dolor ex mutatione loci 17. 25 doloris *Metaſtaſis* 17. 26. quæ in ea obſervanda 17. 27. materia 17. 28. locus 17. 29. a capite 17. 30. a faucibus 17. 21. a pectore 17. 32. a lumbis 17. 33. ab articulis 17. 34. Doloris ceſſatio 17. 36. reditus 17. 37. Doloris perceptio in alio loco, quam ubi cauſa hæret 17. 38. Doloris cauſa 17. 39. manifeſta 17. 40. in ſolidis 17. 41. ax majore copia 17. 42. ab acribus variis 17. 43. Curatio 17. 40. in bile aeri 17. 44 atra bile 17. 45. tenui lympha 17. 46. ſcorbuto 17. 47. rheumatiſmo 17. 48. lue Venerea 17. 49. generalis 17. 50. Cauſa proxima 17. 52. corollaria 17. 52. Curatio in manifeſtis 17. 51. ſolidis exſiccatis 17. 55. mobilitate 17. 56. abundantia humorum 17. 57. generalis 17. 58. per venæ ſectionem 17. 59. per purgans 17. 62. vomitorium 17. 63. ſudoriferum 17. 64. diureticum 17. 65. narcoticum 17. 66. temperatur mucilaginoſit 17. 13. quomodo curatur diluentibus 78. 5. dolor hyſtericus cur non curatur laxantibus 59. 12. 23. quando lenitur corrodentibus 64. 15. 4. ex humora erudo acri curatur roborantibus 58. 4. a tenſione fibræ nerveæ 2. 5. eur minuitur tepidis 1. 23. 7. rodens ex ſalis marini abuſu 38. 8. a ſtimulantibus & moventibus, ſi acre adſit 38. 62. ab acido ſucco nerveo 38. 64. quomodo ex debilitate & fragilitate 5. 3. diſtendit & laxat fibras 6. 2. cur tandem inducit languorem partibus 6. 5. 1. eur lenitur humidis, mollibus, tepidis, oleoſis 9. 5. 4. ab elongatione 11. 3. cur in flexione partis tenſæ, non vero in laxatæ 11. 4. cur poſt longum dolorem debilitas remanens 11. 4. ex inflammatione cur minuitur venæ ſectione 11. 6. 1. ex ſiccitate 13. 2. ex acrimonia 45. 56. inſolita loca perreptans ab acri ſucco nerveo 45. 59. cum frigore ex acrimonia frigida 45. 60. ab aquoſis & oleoſis cur primo miteſcit, poſtea exacerbatur 45. 69. 26.

diuturni cur miteſcunt gummatibus & ſale volatili 45. 69. 31. ex aucta circulatione 46. 11. & hoc in parte ſingulari 46. 12. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. ceſſat vero ſi abit in gangrænam 47. 19. convertitur in gravitatem, ſi abſceſſus eſt maturus 48. 7. quando huic frigus prodeſt 51. 6. a valida affectione in omni nervo ſentiente 16. 21. dolor flatulentus pulſum debilem facit 20. 15. qui pulſum augent & minuunt 50. 36. 17. cur quidam calorem, alii frigus inducunt 21. 15. 14. verſatilis ex diarrhœa & dyſenteria 23. 10. vagus ex ſcorbuto 23. 18. & ex catarrho 23. 20. laxitatis cauſa 24. 8. ſi ceſſat cur malum, ſi anxii fiunt 52. 59. 3. quæ mala inde fiunt 17. 36.

Dolorem non ſentire vid. *Stupor*.

- - - faciens vid. *Stimulans*.

- - - mitigans vid. *Anodyna*.

Dolores particulares vid. *Partes ipſas*.

Dormire vid. *Somnus*.

DORSI *Dolor* ex menſium obſtructione 34. 15. in lateris dolore ſolutio 17. 32. ex hepatis vitio 17. 38.

Pulſatio in infante febris ardentis ſignum 20. 10.

Dorſi Spina vid. *Spinalis Medulla*.

Dothien vid. *Furunculus*.

Draſticum vid. *Medicamentum forte*.

Dropaciſmus & Dropax vid. *Stimulantia*.

Ductus Adipoſi vid. *Panniculus adipoſus*.

- - - Chyliferus vid. *Chyli ductus*.

- - - Pancreaticus vid. *Pancreas*.

- - - Roriferus vid. *Chyli ductus*.

- - - Salivares vid. *Saliva*.

- - - Thoracicus vid. *Chyli ductus*.

DULCIA cur nervis inimica 37. 17. 12.

Dura mater vid. *Cerebri meninges*.

DURITIES an ex numero contactus partium deducenda 1. 23. 34. ex aucta circulatione 46. 12.

Durities cutis vid. *Cutis*.

Duriter vivere vid. *Diæta*.

Dyſcraſia vid. *Cacochymia*.

Dyſenteria vid. *Alvi difficultas*.

Dyſenterica febris vid. *Alvi difficultas*.

Dyſepulotica vid. *Ulcus*.

Dyslytos vid. *Morbus inſanabilis*.

Dyſpathia vid. *Morbus*.

Dyſpepſia vid. *Morbi cruditas*.

- - - & vid. *Ventriculi coctio*.

Dyſpepta alimenta vid. *Nutrientia*.

Dyſpnœa vid. *Reſpiratio difficilis*.

Dyſtherapeuta vid. *Morbus inſanabilis*.

Dyſuria vid. *Urinæ difficultas*.

E

EBrietas vid. *Vinoſa in Calefaciens*.

Ecbolion vid. *Abortus in Uterina*.

Ecchymoma & Ecchymoſis vid. *Macula*.

Eccoprotica vid. *Alvum ducens*.

Eclegma & Electum vid. *Formula Linctus*.

Eclipſis vid. *Animi deliquium*.

Eclyſis vid. *Animi deliquium*.

Ecnipticon vid. *Diluens*.

Ecphracticum vid. *Aperiens*.

Ecpieſmus vid. *Oculus*.

Ecpneumatoſis vid. *Reſpiratio*.

Ecpyetica vid. *Incraſſantia*.

Ecpyeticon vid. *Pus movens*.

Ecſtaſis vid. *Animi raptus*.

Ecthymata vid. *Puſtula*.

Eccoprotica vid. *Alvum ducens*.

Ectillotica vid. *Corrodentia*.

Ectripſis vid. *Excoriatio*.

Eczemata vid. *Puſtula*.

Educens vid. *Evacuans*.

Eductio vid. *Evacuatio*.

Edulium vid. *Nutriens*.

EFFERVESCENTIA nulla in ſanguine 31. 10. 5. neque eum acido vel alcali 31. 9. 5. ſed in ſanguine putrefacto 31. 10. 12. inter alcali & acidum 38. 10. & 15. ſi pura ſunt 38. 47. inter acidum ventriculi, & abſorbentia acidum 38. 57. an in nobis expandit humores 45. 12. non eſt in nobis caloris cauſa 49. 12. neque nobis naturalis 51. 3. an caloris febrilis cauſa 52. 62. 4. neque motus cordis cauſa 19. 28. inter ſanguinem & ſpiritus an motus muſculorum cauſa 18. 65. 4. & 7. an palpitationis cauſa 28. 15. 1.

Efficax medicamentum vid. *Medicamentum forte*.

Efflorario & Efflorefcentia vid. *Macula*.

Effluxus humorum vid. *Evacuatio*.

Effuſio humorum vid. *Evacuatio*.

Egeſtio alvi vid. *Alvi fluxus*.

Eisbole vid. *Morbi principium*.

ELASTICITAS definitur 7. 1. ex contactus mutatione 7. 2. in quibus conſiſtit 7. 3. requiſita 7. 5. cauſæ 7. 6. effectus 7. 7. corollaria 7. 8. Curatio 7. 9. an ſola pellit humores & ſanguinem per arterias 31. 27. 3. deſcribitur 1. 19. non eſt circulationis cauſa 46. 23. 7. caloris cauſa 49. 6. ex motu muſculorum 16. 68. curatur laxantibus 92. 6.

Elaſticitas minor vid. *Inertia*.

Electuarium vid. *Formula Electuarium*.

Elementares partes vid. *Atomus*.

Elephantia vid. *Impetigo*.

Elevatio ponderis vid. *Exercitium*.

Elixir vid. *Formula Guttulæ*.

Elodes febris vid. *Sudor*.

ELONGATIO & EXTENSIO definitur 11. 1. cauſæ 11. 2. effectus 11. 3. corollaria 11. 4. Curatio 11. 5. corollaria 11. 6. ab hydrope 35. 37. lente facienda in membro contracto 1. 23. 16. debilem & fragilem facit fibram 5. 2. quibus curatur 6. 6. 4. vas anguſtat & eſt cauſa inflammationis 47. 10. doloris tenſivi cauſa 17. 10. anguſtans nervum eſt doloris cauſa 17. 51.

Eluens vid. *Diluens*.

Embamma vid. *Epithema in Formula*.

Embrocatio & Embroche vid. *Fotus in Formula*.

Emendans vid. *Corrigens*.

Emeticum vid. *Vomitorium*.

Emetopœos vid. *Vomitorium*.

Emetos vid. *Vomitus*.

Emmenagogum vid. *Menſes ducens in Uterina*.

EMOLLIENTIA definiuntur 61. 1. ex variis conſtant 61. 2. uſus generalis 61. 3. ſpecialis 61. 4. abuſus 61. 5. corollaria 61. 6. in menſium

ob-

Digitized by Google

obſtructione 34. 13. dolore rheumatico 17. 48. inflammatione 47. 21. cur ſcirrhum convertunt in cancrum 47. 17. 4. quomodo fiunt diuretica 91. 6. in urinæ ſuppreſſione 91. 36. quomodo curant alvi fluxum 90. 160. in orinæ ſuppreſſione 91. 36.

Oleoſa & Pinguia vegetabilia citius putreſcunt 37. 2. applicata cur augent putredinem 37. 17. 30. cur oervis inimica 37. 17. 12. mala morbis eryſipelatoſis 37. 17. 13. cur quibuſdam excitant puſtulas & pruritom 37. 17. 26. cur ſimul laxant & firmant 1. 23. 13. obvolvunt & leniunt roſionem ab acido 38. 59. cur citius rumpere faciont abſceſſum 5. 4. 7. cur minuunt dolorem 9. 5. 4. cui laxationi adhibenda 9. 5. 9. leviora ſunt noſtris humoribus 45. 33. & 40. in renum acrimonia 45. 62. brevi ranceſcunt 45. 64. cui acrimoniæ obſunt 45. 64. cur primo leniunt, poſtea augent dolorem 45. 69. 26. cur curant arthritidis dolorem 45. 69. 30. in dolore ex ſiccitate 17. 55. ſolidis applicata roborant & intrant difficilius ſpatiola 1. 12. ſulphurea emolliont 1. 12. volatile fœtidum deſtillatur ex putrefactis 37. 4. & fixum ponderoſum 37. 4. quomodo murantur putredine 37. 5. corrupta producunt effectus putredinis 37. 10. ſolvuntur alcali fixo 38. 13. & 15. cum alcali fixo & volatili fit ſapo 38. 25. cum acidis albeſcunt 38. 47. an ſpiritus noſtri comparandi oleo attenuato 15. 16. 1. frequenter in acrimoniam convertuntur 45. 51. attenuatio, corruptio, & raocor ex motu majore 5. 11. a calore exaltantur 49. 13. cur curant ſtranguriam & teneſmum 26. 6. 1. & fiogultum ex abraſo muco œſophagi 27. 3. quale oleum elicitur e ſanguine deſtillato 31. 9. 8. cur adhibentur luxatis 59. 12. 5. & rhagadibus 59. 12. 8. laxant 59. 4. obvolvuot 65. 4 cur ſæpe anodyna 66. 9. 6. quomodo humectant 62. 9 6. cur nocent eryſipelati 66. 9. 8. an danda in acutis 66. 9. 10. cur faciunt ructum nidoroſum 66. 9. 9. nocent humori crudo 39 14.

Empaſma vid. *Pulvis externus in Formula*.

Emphraxis vid. *Obſtructio*.

Emphractica vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Emphyſema vid. *Tumor aereus*.

- - - Oculorum vid. *Oculus*.

Empirica Medicina vid. *Medicamentum ſpecificum*.

Emplaſticum vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Emplaſtrum in *Formula*.

Emplattomena vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Empneumatoſis vid. *Reſpiratio*.

Emproſthotonos vid. *Convulſio*.

Empyema vid. *Abſceſſus*.

Empyoticon vid. *Pus movens*.

Emulſio, Emulctum, & Emulſum *Formula Emulſio*.

Emundans vid. *Abſtergens*.

Enæmon vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Enæorema vid. *Urina*.

Encathiſma vid. *Formula Fotus*.

Enchriſtum vid. *Formula Linimentum*.

Enchymoma vid. *Macula*.

Enclyſma vid. *Formula Clyſma*.

Endeicticon & Endeixis vid. in *Curatione Indicatio*.

Endemius morbus vid. *Morbus Endemius*.

Enema vid. *Formula Clyſma*.

Energia vid *Actio*.

Energeticon vid *Medicamentum actuale*.

Enervatio vid. *Debilitas*.

Enixum ſal vid. *Sal neutrum*.

Enſiformis cartilagn vid. *in Pectore*.

Enteron vid. *Inteſtinum*.

Enterocele vid. *Hernia*.

Enteroepiplocele vid. *Hernia*.

Enteromphalos vid. *Hernia*.

Entyloticum vid. *Indurans*.

Epacmaſtica vid. *Febris*.

Epacme vid. *Morbi augmentum*.

Epanadiploſis vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Epanalepſis vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Epar vid. *Hepar*.

Eparmata vid. *Parotides*.

Ephecticon vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Ephelis vid. *Macula*.

Ephemera vid. *Febris*.

Ephialtes vid. *Incubus in Animi deliquio*.

Ephidroſis vid *Sudor*.

Epiala vid. *Febris*.

Epiama vid. *Anodynum & Leniens*.

Epicarpium vid. *Formula Epithema*.

Epiceràſtica vid *Leniens*.

Epicriſis vid. *Morbi Criſis*.

Epicruſis vid. *Stimulans*.

Epidemius morbus vid. *Morbus Epidemius*.

Epidermicon vid. *Conſolidans Cicatrizans*.

Epidoſis vid. *Morbi Augmentum*.

Epigaſtrium vid. *Venter*.

Epilepſia vid. *Convulſio*.

Epiouctis vid. *Puſtula*.

Epion vid. *Leniens*.

Epiparoxyſmus vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Epiphænomena vid. *Morbi ſignum*.

Epiplaſma vid. *Formula Linimentum*.

Epiploce vid. *Morbus compoſitus*.

Epiplocele vid. *Hernia*.

Epiplomphalos vid. *Hernia*.

Epiploon vid. *Omentum*.

Epiſemaſia vid. *Morbi Principium*.

Epiſpaſticum vid. *Attrahens in Movens*.

Epiſthotonos vid. *Convulſio*.

Epithema vid. *Formula Epithema*.

Epixeraſticum vid. *Siccans*.

Epomphalium vid. *Formula Epithema*.

Epulis vid. *Oris Morbi*.

Epuloticum vid. *Conſolidans Cicatrizans*.

Equitatio vid. *Exercitium*.

Erethiſma vid. *Stimulans*.

Erodens vid. *Corrodens*.

Eroſio vid. *Roſio*.

Erraticus morbus vid. *Morbus Illegitimus*.

Errhinum vid. *Formula Naſale*, & *Salivantia*.

ERROR LOCI obſtructionis cauſa 82. 13.

Eructatio vid. *Flatus*.

Eruptio ſanguinis vid. *Sanguis*.

ERYSIPELAS exigit incraſſantia frigida 77. 8. diſcotientia adſtringentia 69. 7. cur ſiccantia utilia 63. 9. 3. cur adhibent ſicca 68. 8. 3. exigit abſorbentia 68. 4. cur non fert pinguia 66. 9. 8. vetat gelatinoſa 77. 18. exigit incraſſantia 77. 22. 15. qualem urinam præbet 36. 16.

16. eſt urina coloratior 36. 11. cur non fert pinguia 37. 17. 13. ex acri ſucco nervoſo 45. 59. quamdiu exigit frigida 46. 19. cur frigida adhibenda 46. 23. 14. perperam ad inflammationem refertur 47. 2. frequentius metaſtaſin facit quam inflammatio 47. 16. cur huic ſæpe accedit inflammatio 47. 23. 6. calorem mordacem excitat 49. 8. frigus curat 49. 14. a frigore compeſcitur 51. 6. doloris ardentis cauſa 17. 8. unicam exigit venæ ſectionem in dolore 17. 60. ſi dolorem ventris facit, vetat purgans 17. 62. ex horrore cognoſcitur 29. 9. an non colicæ cauſa 30. 18. 30. cur curatur adſtringentibus 59. 11. quamdiu adhibenda adſtringentia 57. 13. 2. acidula aquoſa exigit 92. 4.

Eryſipelatoſa Diatheſis quando excitat hæmorrhagiam 32. 4. qualis naturæ ſit 36. 16. convulſionis cauſa 30. 14.

Eryſipelatoſa Febris & morbus ex bile acri ſeu putredine 37. 13. curatur acidis 38. 45. unicam venæ ſectionem exigit 52. 37. pulſum celerem excitat 20. 16. & cur 20. 36. 23. curatio in debilitate 23. 21.

Ignis ſacer perperam ad inflammationem refertur 47. 2.

Eryſipelas faciei, Inteſtinorum, Ventriculi, Viſcerum, Hepatis &c. vid. *ſuis locis*.

Eryſipelatoſa incaleſcentia vid. *Calor corporis*.

Eſca vid. *Nutriens*.

Eſchara vid. *Sphacelus*.

Eſcharoticum vid. *Corrodens*.

Eſculenta vid. *Nutriens*.

Eſſentia vid. *Formula Guttula*.

Eſthiomenon vid. *Corrodens*.

EVACUATIO ſubita cur facit collabi vaſa, pedetentim facta vero rotunda manent 1. 23. 15. ſubita cur inducit lipothymiam, ſed tardior non 1. 23. 20. fit ſoluta unitate 2. 5. an ſine ruptione fieri poteſt 2. 7. 5. viſcidi unde tam copioſe 40. 19. 4. ſubita magis minuit motum 41. 13. an ſiſti nequit una reliquis intactis 42. 11. 3. promovetur lubricantibus 66. 6. præparatur 75. 11. tenuioris an cohibenda incraſſantibus 77. 22. 17. emollit 61. 11. 2. laxat 59. 6. tenuioris facit graviores humores 45. 34. minuit motum 46. 15. alba an ſemper pus 48. 48. quæ ſequitur a modico frigore bona in febribus 51. 8. 1. cur quandoque auget, quandoque minuit calorem 21. 5. 1. ex acrimonia 45. 56. critica triplex eſt 53. 43. an omnis damnanda in principio morbi 53. 63. 23. ex majori motu curatur per adſtringentia 57. 11. *Copioſior* menſes retardat 33. 9. 6. cavendum tum ab emmenagogis 34. 6. curatur roborantibus 58. 4. minuit nutritionem 71. 5. per quæ loca fit 34. 6. hydropem generat 35. 14. tunc vetat purgantia 35. 63. 44. urinam flavam facit 36. 14. & rubram 36. 11. urinæ quantitatem minuit 36. 25. deſtruit æquilibrium 2. 5. acrimoniam acidam generat 38. 66. ſubita aufert ſuſtentaculum 5. 2. ex debilitate & frigiditate 5. 2. ſubita cur ſæpe mortis cauſa 5. 4. 2. cur cruditatem generat 39. 11. 1. ex laxitate 6. 3. cur laxat & refrigerat 6. 5. 2. ſiccitatis cauſa 13. 11. 2. ex tenuitate 44. 4. ex aucta vi vitæ in tenuitate 44. 5. tenuioris humoris generat concretionem 45. 8. ob tenuitatem particularum 45. 25. pravorum humorum in cachecticis & hecticis cur ſæpe ſine levamine 45. 27. 2. frigidam acrimoniam generat 45. 60. calorem hecticum excitat 49. 9. frigoris cauſa 52. 34. facit pulſum debilem 20. 15. generat tremorem & ſpirituum defectum 22. 2. & debilitatem, & ejus curatio 23. 20. & 25. cur quandoque paralyſis cauſa 24. 21. 5. mobilitatis cauſa 26. 2. & ſingultus cum curatione 27. 4. palpitationis, & curatio 28. 11. poſt horrorem critica 29. 13. cur prava ante, & bona poſt horrorem 29. 16. 4. horrorem inducit, & ejus curatio 29. 6. enumerantur in convulſionis cauſa 30. 8. ejus curatio 30. 9. per cutem minuit urinæ evacuationem 91. 16. augetur ſale alcalino fixo 38. 15. *Suppreſſa & minor* hydropis cauſa 35. 15. tales facile ferunt hæmorrhagiam 32. 6. urinam coloratiorem facit 36. 12. putredinem auget 37. 7. convertit humores in alcali 38. 29. acrimoniæ cauſa 45. 52. ex collecta copia doloris cauſa 17. 42. cerebrum premens convulſionis cauſa 30. 3. palpitationis cauſa 28. 13. horroris cauſa, & curatur 29. 8. *Tardior* ex viſcido 40. 10. ex laxitate 6. 3. ex tardiori motu 21. 3. *Prohibita* nocet per adſtringentia niſi educta materia 57. 11. 4.

Evacuatio Sanguinis, Chyli, Aurium, Narium &c. vid. *ſuis locis*.

EVACUANTIA. Neceſſitas evacuationis 67. 1. ſæpe utile exit 67. 2. & morboſus humor 67. 3. emunctoria triplicia 67. 4. *Panchymagogi* 67. 5. varia nomina 67. 6. evacuationis requiſita 67. 7. evacuantia talia præſtare debent 67. 8. addita copia 67. 9. mutata indole 67. 10. reſolutione generali vel ſpeciali 67. 11. in quibus humoribus 67. 12. fluor conciliandus 67. 13. apertura requiritur vaſorum 67. 14. moventia 67. 15. evacuans in majori copia 67. 16. mediocri copia 67. 17. in parciore copia 67. 18. in materia morbi 67. 19. ſpeciales regulæ 67. 20. tenue evacuans 67. 21. an certiorem pollicentur curationem quam antidota 73. 4. cur laxant 59. 12. 12. reſolvunt 79. 11. frigefaciunt 87. 8. quæ motum minuunt 86. 4. incraſſant 77. 11. quænam ſiccant 63. 9. 4. expellentia ſunt ſiccantia 63. 5. in aucto calore 49. 19. enumerantur evacuantia 52. 35. in minuto motu ex plethora 21. 4. cur augent & minuunt motum & calorem 21. 5. 1. in dolore ex abundantia 17. 57. quando augent & minuunt vires 53. 26. 5. minuunt motum 25. 4. augent morbum ex mobilitate 26. 4. curant elaſticitatem 7. 9. *evitanda* in hecticis 52. 57. in intermittentibus 52. 62. 2. in ſcorbuto ex febre 52. 65. 4.

EVACUATIONEM SISTENS. Neceſſitas 70. 1. in morbis duplex 70. 3. varia eligenda 70. 3. obſervatio neceſſaria 70. 4. diviſio in ſolida & fluida 70. 5. in vaſis dilatatis 70. 6. vaſis laxatis 70. 7. motu aucto 70. 8. vitio humorum ex motu 70. 9. tenuitate 70. 10. abundantia 70. 11. cauſarum congregatio 70. 15. in apertura

tura

tura 70. 19. laxitate 70. 14. motu aućto 70. 15. tenuitate 70. 16. abondantia 70. 17. in ſano 70. 18. denominatio varia 70. 19. *Compreſſiva* 70. 10. *Obſtruens* 70. 11. *Sanguinem fluentem ſiſtens* 70. 21. corollaria 47. 23. *Emplaſticum* impedit perſpirationem 50. 11. 3. generat inflammationem 47. 13. a ligata arteria 31. 13. 4. cur ab adſtringentibus 1. 23. 6. ſpeciali augmento particularum 45. 14. frigore 51. 6.

EVACUANS VAS ex arteriis 19. 49.

Evaporatio vid. *Perſpiratio*.

Eudiapneuſtas vid. *Perſpiratio*.

Evellens vid. *Stimulans*.

Eulytos vid. *Morbus ſanabilis*.

Eupepſia vid. *Ventriculi coctio*.

Eupepta vid. *Nutriens*.

EUPHORBIUM qualem cæcitatem curat 40. 19. 17.

Eophoria vid. *Morbi tolerantia*.

Eupnœa vid. *Reſpiratio*.

Euporiſton vid. *Medicamentum extemporaneum*, & in *Formula*.

Euritbmos vid. *Pulſus*.

Euſemia vid. *Morbi ſignum*.

Euſitia vid. *Fames*.

Euſtatheia vid. *Morbus legitimus*.

Eutyloticum vid. *Conſolidans Cicatrizant*.

Exacerbatio vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Exanthemata vid. *Macula*.

Excalefaciens vid. *Calefaciens*.

Excandeſcentia vid. *Animi Ira*.

Excitatio e ſomno vid. *Somnus*.

EXCORIATIO exigit emollientia 65. 4. mucilaginoſa 77. 12. oleoſa 66. 9. 3. pars cur ſindone tegenda 16. 6. 2.

Excrementa alvi vid. *Alvi Excrementa*.

Excreſcentia carnea vid. *Tumor*.

Excreſcentia oſſis vid. *Oſſa*.

Excretio vid. *Evacuatio*.

Excretorium vas vid. *Evacuans* vid. *Vas evacuans*.

Exedens & Exeſivum vid. *Corrodens*.

Exercitatio vid. *Exercitium*.

EXERCITIUM faciendum in menſibus ſuppreſſis ex viſciditate 34. 7. in hydrope ex laxitate & viſciditata 35. 9. ex ſanguinis profluvio 35. 12. ex aquæ abuſu 35. 16. ad roborandum 35. 61. cum potione aquæ dulcis in acrimonia muriatica 38. 9. curat fragilitatem & debilitatem 5. 5. 1. in crudo humore 39. 10. a leniſſimo incipiendum 39. 10. in viſciditate 40. 12. laxitate 6. 6. 1. facit elaſticitatem 7. 6. in craſſitudine ſi aqua bibatur 43. 6. quam nephritidem ſanat 36. 56. 20. cur augee cohærantiam 1. 13. 3. cur auget robur 4. 5. 1. auget gravitatem humorum 45. 34. curat levitatem 45. 43. juvat dilutionem 45. 63. caloris cauſa 49. 4. obtundit acre ſed cauta 45. 66. roborat ſolida & præparat humores 45. 66. quomodo auget circulationem 46. 4. & 7. cur auget circulationem 46. 23. 4. in debilitate ex laxitate & inertia 13. 17. in beriberi 24. 17. obtundit acre 74. 5. compingit 77. 4. poſt aquæ potum cur promovet diureſin 67. 11. 8. faciendum poſt aquæ potum 78. 20. 2. *Vehementius* quomodo mutat humores 18. 68. cur facit pulſum magnum, plenum, frequentem 20. 36. 36. acrimoniæ alcalinæ cauſa 38. 29. cum potus penuria lentoris cauſa eſt 41. 7. cur facit ſanguinem craſſum 45. 15. 1. doloris oſtocopi cauſa 17. 15. cur auget reſpirationem 15. 14. 19.

Exercitati & Operarii morbis inflammatoriis obnoxii 31. 11. 10. his tardius prodeunt menſes 33. 2. urinam coloratiorem habent 36. 5. cur fiunt primo robuſti, dein rigidi 4. 6. 3. cur his frequens lentor 41. 19. 21. & frequens pleuritis 42. 11. 8. & ſanguis craſſus 43. 8. 1. & color magis ruber 45. 15. 4.

Ambulatio quando in calculoſis inſtituenda 91. 38.

Equitatio quomodo in phthiſicis inſtituenda 5. 6. 1. quando in calculoſis 91. 38.

Navigatio cur rigida facit corpora 4. 6. 4. diu, cur tandem laxat 6. 5. 4.

Nixus ſupra vires ſpirituum defectus & tremoris cauſa 12. 2.

Ponderis geſtatio & elevatio ruptionis & hydropis cauſa 34. 19.

Vectio facienda in hydrope ad roborandum 35. 61. in crudo humore 39. 10. curat laxitatem 6. 6. 2. cur promovet urinam in non conſuetis 67. 21. 9.

Exercitium intermiſſum vid. *Quies*.

Eximentia vid. *Auferentia*.

Exinaniens vid. *Evacuans*.

Exitus morbi vid. *Morbi Finis & Mutatio*.

Exomphalos vid. *Hernia*.

Exodus vid. *Morbi Finis & Mutatio*.

Exoſtoſis vid. *Oſſis excreſcentia*.

EXPANSIO ſeu *Rarefactio* an in partibus elementaribus 45. 15. 9. an relinquit ſpatia inania 45. 15. 10. an ea ſpatia implentur materia leviore 45. 15. 11.

Expanſio humorum vid. *Humor*.

Expectorantia vid. *Pectoralia*.

Expellens tenue vid. *Evacuans*.

Experimentale medicamentum vid. *Medicamentum ſpecificum*.

Expulſio vid. *Evacuans*.

Expurgans nares in *Salivam ducens*.

Exquiſitus morbus vid. *Morbus legitimus*.

Exſcreatio vid. *Sputum*.

Exſiccans vid. *Siccans*.

- - - Diæta vid. *Diæta*.

Exſiccatus nervus vid. *Nervus*.

Exſolutio virium vid. *Debilitas*.

Exſpiratio vid. *Reſpiratio*.

Exſucci canales vid. *Canales*.

Exſudatio vid. *Sudor*.

Exta vid. *Viſcera*.

Extemporaneum vid. *Formula & Medicamentum extemporaneum*.

Extenſio vid. *Elongatio*.

Extenuatio vid. *Marcor*.

Extergens vid. *Abſtergens*.

Externæ partes vid. *Partes*.

Externum medicamentum vid. *Medicamentum externum*.

Externus morbus vid. *Morbus externus*.

Extravaſatus humor vid. *Humor*.

Extremæ partes vid. *Partes extremæ*.

Ex-

Extremitates Vaſorum, Arleriarum, Venarum &c. vid. *ſuis locis*.
Exulceratio vid. *Ulcus*.
Exumbilicatio vid. *Hernia*.
Exuſtio vid. *Uſtia*.

F.

FACIES ſanguine turgens hæmorrhagiam prædicit 32. 7. triſtis quando, in pleuricide indicat metaſtaſin ad caput 17. 32. color ejus tadiens poſt menſes ſuppreſſos graviditatis ſignum 34. 3. mutatus color in pectoris hydrope 35. 29. triſtis io ſphacelo 47. 19. flammea cum ſudore in acutis, mala 47. 8. color cadaveroſus io hectica 52. 49. paralyſis lethalis 24. 11. convulſio cur frequentius in pueris 30. 18. 43. *Vulsuoſa* convulſiones præſagit 30. 3. *Hippocratira* deſcribitur in febre bectica 52. 49. in debilitate ſphaceli ſignum 21. 25. *Rubor* ab impetu ad caput 46. 13. cum calore corporis inſueto criſin per ſudorem portendit 49. 7.
Eryſipelas fonticulo brachii curatur 17. 30. 6.
Phlogoſis ex menſium ſuppreſſione 34. 22. ex acri ſucco netveo 45. 59. in empyemate 48. 25. ex ſcorbuto in debilitate 23. 18.
Tumor in pectoris bydrnpe 35. 29. cruditate 39. 6. viſciditate 40. 7. acri ſucco netveo 45. 59. impetu majore ad caput 46. 13. ex ligata vena jugulari 19. 75.
Facultas vid. *Actio*.
Falx in *Cerebrum*.
Falciformis proceſſus in *Cerebrum*.
FAMES qualis ſenſus in nobis 16. 15.
an perceptio ejus per diſtinctum organon 16. 19.
Vigens in hydrope, bonum 35. 39. in morbis, bonum 20. 36.
Rediens poſt menſes ſuppreſſos graviditatis ſignum 34. 3.
Reſtitutus, bonum io parotidibus 48. 18. in empyemate 48. 34.
Aliena ex menſium ſuppreſſione 34. 18. debilitatis cauſa curatur 23. 16. curatio per ſal alcali 38. 15. per toboraotia 58. 4.
Dejecta ex gooorrbœa & leucorrhœa 23. 9. ex puris effuſione curatur 23. 11. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex putredina curatur acidis 38. 45. ex viſcido in ventriculo 40. 4. ex craſſitudine humorum 43. 4. ex pure in ſanguine 48. 26. curatio per corticem Peruvianum 52. 28. in cacochylia 17. 62. ex menſium obſtructione 34. 18. ex viſcido curatur alcalicis 38. 46. in primis viis 39. 5. ex putredine 37. 10. curatio per ſpiritum ſalis marini 38. 41. in becticis 52. 51. in defectu humoris curatio 23. 8. in lactantibus debilitatem portendit 23. 13. eſt debilitatis cauſa, & curatio 23. 16. curatur roborantibus 58. 4. & gummi 72. 5.
Faſtidium ciborum ex menſium ſuppreſſione 34. 17. in gravidis tertio menſe deſinere ſolet 34. 18. in bydrope ex corrupto humore 35. 36. ex aſſumtis putridis 37. 3. putredine 37. 10. ex pure in ſanguine parotides prædicit 48. 17. ex pure in ſanguine producitur 48. 26. ex febre deſcribitur, & curatur 52. 47. in hectica 52. 51. biliosæ acrimoniæ ſignum 17. 44. ex cacochylia ventriculi 17. 63.
Farina, Farinoſa, & farinacea vid. *Incraſſans*.
Faſcia vid. *Ligatura*.
FASCICULUS auget cohærentiam 1. 16. robuſtior quam contorſio 1. 23. 27.
Faſcinatio vid. *Incantatio*.
Faſtidium vid. *Fames*.
FAUCES facientes ad pectus metaſtaſin 17. 31. exaſperantur in pectoris bydrope 35. 29. ſanguinem fuodentes 32. 12. *Acrimania* requirit gargariſmata 45. 62. *Ardor* ex putredine 37. 10. *Dolor* ſurſum latus, malum 17. 31. convulſionis cauſa 30. 10. *Sicca* aut *Arida* ex craſſitudine 43. 4. cur poſt diarrbœam & diabetam 43. 8. 4. *Tumor* ex ligata vena jugulari 19. 75. curatur adſtringentibus 57. 11. 8. *Viſcida* quomodo curaotur 40. 6. & 13. *Aſperitas* lenitur obvolventibus 66. 7.
Tanſillæ tumentes difficilis reſpirationis & deglutitionis cauſa 35. 26. & 40. 7. ex viſcido 40. 7.
Uvulæ Tumor 35. 24.
Angina reditum ſanguinis per jugularem impedit, ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. urina ſæpe ſana 36. 56. 4. quæ curatur phlegmagogis 40. 19. 16. degenerans in empyema 48. 24. qua via deponit pus in pectus 48. 48. 9. in peripneumoniam converſa detegitur 17. 31. quanam curatur ſtimulantibus 84. 23. 9. quænam ſternutamento 88 28. 22. curatur emollientibus 61. 4. impedit alimentorum aſſumtionem 71. 3. *Hydropica* a quibus partibus tumentibus, & curatio 35. 26. roborantia exigit 58. 4. & ſiccantia 63. 7. & diſcutientia moventia 69. 5. conveniunt gummi 72. 5. ex viſcido in faucibus 40. 7.
FAVUS exigit incraſſantia frigida 77. 8. & corrodentia 64. 7.
FEBRIFUGA deſcribuntur 52. 22. Riverii 52. 22. deficiunt in febre continua 52. 10. an tamen impoſſibile inveniri poſſe 52. 64. 10 in hydrope ex intermittente 35. 11. in anxietate ex intermittente 52. 60. in debilitate ex intermittente 23. 22.
FEBRIS frequens morbus 52. 1. definitur 51. 2. varietas 52. 3. Cauſa proxima 52. 4. ægritudo 51. 5. frigus 51. 6. calor 52. 7. ſudor 52. 8. locus 52. 9. *Continua* 52. 10. materiæ mutatio 52. 11. *Intermittens* 52. 12. Diviſio 51. 13. *Eſſentialis & Symptomatica* 52. 14. commutatio 52. 15. effectus 52. 16. ex ſua natura 52. 17. partibus variis 52. 18 morbo in corpore 52. 19. ſymptomatibus adjunctis 51. 20. Curatio 52. 21. per antidota 52. 22. cortex Peruvianus 52. 23. nativitas 52. 24. electio 52. 25. uſus 52.} 26. abuſus 52. 30. præparatio corporis 52. 31. exbibendi tempus 52. 32. poſt exhibitionem 52. 33. corollaria 51. 34. per expulſionem 52. 35. ſanguinis avacuatione 52. 36. corollaria 52. 38. ſudoriferis 52. 39. purgantibus 52. 40. corollaria 52. 41. vomitu 52. 42. corollaria 52. 43. moderamine virium 52. 44. per correctionem 52. 45. per mitigationem ſymptomatum 52. 46. in nauſea & vomitu 52. 47. in marcore 52. 48. tres gradus 52.

Digitized by Google

52. 49. ſanguis qualis 52. 50. ſymptomata 52. 51. cauſæ 52. 53. defectu tenuis 52. 54. vitio morbi 52. 55. proxima cauſa 52. 56. curatio 52. 57. anxietas 52. 58. corollaria 52. 59. curatio 52. 60. varia ſymptomata 52. 61. remanentia poſt ſebrem 52. 62. curatio 52. 63. corollaria 52. 64. in pectoris bydrope 35. 29. ax corrupto humore 35. 36. in hydrope cur malum 35. 63. 25. detrita febris materia facit urinam craſſam 35. 28. qualis urina bona 36. 43. æſtus an ab acido 38. 63. 15. quid indicat pulſus durus 9. 5. 2. cur ſæpe generat ſcirrhum in viſceribus 41. 19. 16. quomodo in ejus initio ſanguis coagulatur 42. 3. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. metaſtaſis in abſceſſum 48. 3. quando vetat corticem 47. 23. 3. ſi remittat, bonum in empyemate 48. 34. ab eruptione non ſedari, malum in empyemate 48. 35. critice ſublata eſt ſi calor corporis ſit temperatus 49. 7. frigoris cauſa 51. 4. frigus periodicum an indicat continuam vel intermittentem 51. 8. 22. ſolvitur hæmorrhagia die critico 32. 11. minor in parotidibus, bonum 48. 18. aucta in parotidibus, malum 48. 20. longitudo prædicitur in autumnalibus & quartanis 52. 27. doloris algidi cauſa 17. 9. doloris cauſa 17. 41. in principio invaſionis facit pulſum debilem 20. 15. ſi in ſtatu facit pulſum frequentem & debilem, malum 20. 18. unde frigus 21. 5. 5. mania relicta deſcribitur & curatur 23. 23. laxitatis cauſa 24. 8. an veniens in omni paralyſi ſolutionem portendit 24. 21. 11. an ex abraſiona muci arteriarum 26. 6. 8. humectantia exigit 62. 7. chronica curatur roborantibus 58. 4.

Continua deſinens in intermittentem abſceſſum indicat 47. 17. ex inflammatione 47. 5. cur frigus indicat in intermittentem abiiſſe 51. 8. 21. deſcribitur 52. 10. degeneratio in intermittentem 52. 10. quæ cortice Peruviano curatur 52. 15. & 37. non auſcultat antidoto 52. 10. & 22. quomodo recidivat 62. 64. 11. venæ ſectionem exigit in dolore 17. 60. tremoris cauſa 22 8. diuturnior vetat venæ ſectionem 23. 26. 1. ſi periodicum horrorem facit abiit in intermittentem 29. 15. materiem convulſioni præbet 30. 14. ſuperveniens an ſolvit omnem convulſionem 30. 18. 26. diurna ex palpitationa in manibus conjicitur 28. 7.

Intermittens an frigoris tempore calida, calefacientia, vel diluentia exigit 51. 8. 9. cur in principio frigus majus majorem calorem promittit 51. 8. 10. cur prædicitur ex frigore in continua febre 51. 8. 21. hydropis cauſa 35. 11. reddit urinam cum pellicula 36. 31. urina lateritia criterium ſignum 36. 43. quando a cortice Peruviano abſtinendum 36. 56. 11. cur ſæpe viſcerum ſcirrhum generat 41. 19. cur minuendo frigus minuitur calor 51. 8. 7. deſcribitur, & periodi ratio 52. 12. degeneratio in continuam 52. 15. cortice curatur 52. 27. vetat venæ ſectionem 52. 37. in hecticis 52. 55. & 52 relinquens hydropem quomodo curanda 52. 62. doloris algidi cauſa 17. 9. & doloris intermittentis 17. 22. & 41. dolor unicam venæ ſectionem exigit 17. 6. tremoris cauſa 22. 8. diabetis cauſa & curatur 23. 14. & debilitatis 23. 22. ſi ſingultum producit cortice curatur 27. 7. palpitationis cauſa & curatur 28. 10. materiem convulſioni præbet 30. 14. quomodo curatur adſtringentibus 57. 13. 9. *Quartana* hydropis cauſa 35. 11. an a cortica Peruviano 35. 63. 12. ſedimentum multum cruditatis ſignum 36. 49. cognoſcitur ſuſpenſione nigra urinæ 36. 52. 7. cur cruditatem generat 42. 11. 7. longitudinem portendit 52. 17. vetat venæ ſectionem 52. 37. tremoris cauſa 21. 8. *Tertiana* hydropis cauſa 35. 11. ex inflammatione 47. 5. brevitatem promittit 52. 17. purgans exigit 52. 40. *Semitertiana* hydropis cauſa 35. 11. ex inflammationa 47. 5. hecticam relinquens 52. 55. cur curatur reſolventibus 79. 26. 13.

Apyrexia nulla in febra ex inflammatione 47. 5.

Aſodes deſcribitur & curatur 52. 47.

Apiala quænam dicitur 52. 61.

Lypiria quæ 45. 61. ex inflammatione 47. 5. habet calorem mordacem 49. 8. ſi interna calent, externa frigent, cur malum 51. 8. 3. purgans exigit 52. 40.

Typhos ex inflammatione 47 5. habet calorem mordacem 49. 8. ex eryſipelate viſcerum, ſigna & curatio 52. 47 diluentia exigit 78. 6.

Scarlatina relinquens hecticam 52. 55. præbet materiem convulſioni 30. 14.

Febris reliquæ ſpecies vid. *ſuis locis*.

Feces alvinæ vid. *Alvi excrementa*.

Fel vid. *Bilis*.

FEMINA citius ſummum incrementum attingit 33. 9. 2. laxior, mollior, & ſucculentior 33. 9. 2. minus perſpirat 33. 9. 2. pelvim oſſeam majorem habet 33 9. 3. quæ parcius menſtruantur 34. 10. cur in his nocent emmenagoga 34. 10. cur frequentius afficitur hydrope 35. 63. 40. cruditatem generat 39. 4. cur cruditatibus ſcatet 39. 11. 6. cur laxitati obnoxia 6. 5. 3. cur huic variolæ minus periculoſæ 7. 8. 2 cur ſanguis tenuis, floridus, levis 45. 38. 9. cur tardior humorum motus 50. 11. 4. quandoque pulſum habet ſina periculo 20. 28. mobilitati obnoxia 26. 2. an infœcunda quamdiu menſes non apparuere 33. 13. 11.

Femur, Femen vid. *Pes*.

FERMENTATIO nulla in ſanguine ſano 31. 10. 5. non exſtinguit omnem vim ſpecificam, ut putredo 38. 19. producit acidum 38. 34. & 37. inter acidum & alcali abſconditum 38. 47. quid in ea prædominatur, num acidum an alcali 38. 69. 6. an in nobis expandit humores 45. 12. leviores facit humores 45. 40. non eſt in nobis caloris cauſa 49. 12. rogatur 49. 20. 12. non eſt nobis naturalis 51. 3. an caloris febrilis cauſa 52. 64. 4.

FERMENTUM an motus cordis cauſa 19. 29. an menſium fluxus cauſa 33. 13. 12.

Fermentata alimenta vid. *Nutriens*.

Fermentati ſpiritus vid. *Spiritus in Calefaciens*.

FERRUM quomodo ſit emmenagogum 34. 31. 5. in hydrope ex hæmorrhagia 35. 12. in inertia 7. 4. curat tenuitatem 44. 6. quando non miſcendum auſteris 44. 6. qua virtuta graviorem & coloratiorem facit ſanguinem 45. 38. in chlo-

roſi tacit pulſum frequentiorem & majorem 20. 18. mis magnas mutationes inducit in mobilitate 46. 4. in mobilitatis curatione 26. 6.

FIBRA quomodo generatur 1. 5. flecti poteſt ſine ruptura 1. 8. congregata in faſciculum auget cohærentiam 1. 16. & 4. 2. 4. an non admittit elongationem 59. 12. 3. ultima fibra an non patitur laxitatem 59. 12. 1.

Acceſſus & Accurtatio fibrarum quibus cauſis fieri poteſt 1. 10. ablato ſuſtentaculo 1. 18.

Diſtractio quomodo redit 1. 10. ejus phænomena 1. 9. tandem diſſilit 1. 10. facit laxitatem 6. 2. & flaccidam fibram 10. 3.

Fibræ Nerveæ vid. *Nervus*.

- - - Muſculares vid. *Muſculus*.

- - - Motrices vid. *Muſculus*.

- - - Cordis vid. *Cor*.

- - - Motus vid. *Motus*.

Fibrillæ vid. *Fibræ*.

FICUS & Mariſca corrodentia exigit 64. 10.

Figentia vid. *Incraſſantia*.

FIGURA *Hamata* non eſt cauſa cohærentiæ 1. 9. neque *Uncinata* 1. 9. ſpatiolorum longior fit in diſtracta fibra 1. 10. mutatio quotuplex in particulis humorum 45. 45.

FIGULINA *terra* adhibetur ad detegendum empyema 48. 31.

Finis morbi vid. *Morbi finis*.

FIRMÆ PARTES definiuntur 1. 1. quid perfecte firmum 1. 2. quid molle 1. 3. partes elementares 1. 4. fibræ ſimplicis origo 1. 5. cohærentia 1. 6. cohæſionis varii modi 1. 7. nexus partium qualis 1. 8. diſtentæ fibræ phænomena 1. 9. tres cauſæ cohærentiæ 1. 10. mutatione ſpatiolorum 1. 10. particularum lævitate 1. 11. humore alluenta 1. 12. augentia & minuentia cohæſionem 1. 13. liquor applicatus 1. 14. propior particularum applicatio 1. 15. congregatio multarum 1. 16. fibrarum motus 1. 17. contractura 1. 18. elaſticitas 1. 19. origo fibrarum 1. 20. fibrarum ſimplicium fabrica 1. 21. compoſitarum fabrica 1. 22. corollaria 1. 23. ſibi commiſſæ accurtantur, & quot modis hoc fit 57. 7. accurtatio quomodo ab adſtringentibus 57. 8.

Firmans vid. *Roborans*.

Firmitas vid. *Robur*.

FISSURA lenientia exigit 80. 3. & emollientia 61. 4. & humectantia 62. 7. & obvolventia 66. 7. cur a frequentiori lotione 59. 12. 7. cur curatur pinguibus 59. 12. 7.

Fiſſura oſſis vid. *Oſſis fiſſura*.

Fiſtula vid. *Ulcus*.

Fixans vid. *Figens in Incraſſans*.

Fixatorium vid. *idem*.

Fixum ſal vid. *Sal*.

FLACCIDA FIBRA. Definitio 10. 1. quid differt a laxitate 10. 11. & 6. 5. 9. cauſæ 10. 3. effectus 10. 4. Curatio 10. 5. corollaria 10. 6. ex ſpirituoſorum abuſu 25. 17. ex aquæ abuſu 35. 16. a diæta ſubito refrigerante 35. 16. circulationis languidioris cauſa 21. 2.

Flagelli vid. *Stimulans*.

FLATUS ex menſium obſtructione 34. 18. ex acido in ventriculo 38. 51. in inteſtinis 38. 52. ex viſcido ventriculi & inteſtinorum 40. 9. cur ex uſu fructuum horæorum 45. 15. 15. ex acri ſucco nervoſo 45. 59. ex acrimonia exigit anodynum 45. 68. unde flatus oberrans 45. 69. 21. doloris tenſivi cauſa 17. 10. in atrabilariis 17. 45. cur frequens hyſtericis cachecticis & debilibus 18. 60. erumpit ex parte, cujus vena ligata fuit 19. 75. cur ex quibaſdam animi pathematibus 25. 6. 4. curatio ex ſtomachi vitio 27. 2. in ſingultu 27. 11. 13. cur palpitationis cauſa 28. 6. 1. an horroris cauſa 29. 16. 17. an tympanitidis cauſa 30. 18. 24. an carminantibus diſcutiendus 38. 18. 25. ex convulſione 30. 16. 15. cur ſæpe diſcutiuntur aromaticis & ſpirituoſis 45. 15. 17. ex mobilitate 26. 3. curatur roborantibus 58. 4. a farinoſis fermentantibus 77. 17.

Ructus ex putrefactis aſſumtis 37. 3. *Nidoroſus* ex putredine humorum 37. 10. *Acidus* cur eſu farinoſorum 77. 22. 21. nidoroſus cur a pinguibus 66. 9. 9. ex acido in ventriculo 38. 51. multus ſine levamine ex viſcido in ventriculo 40. 8. ex viſcido inteſtinorum 40. 9. quibus frequens ſine levamine 26. 6. 7.

Tympanites cur ſæpe aſciten generat 35. 63. 10. reddit urinam croceam 36. 15. an ſemper urina rubra clara 36. 56. 8. unde tanta intumeſcentia 45. 15. 13. ex pure in ventre 48. 23. doloris tenſivi cauſa 17. 10. poſt palpitationem & dolorem circa umbilicum 20. 12. ex mobilitate 26. 3. cur deſinit in hydropem 38. 18. 19. cur a flatibus 30. 18. 25. an carminantibus abigendus 30. 18. 26. ex convulſione 30. 16. 15. qualis curatur humectantibus 62. 9. 10.

FLATUS DISCUTIENTIA ſal alcali fixum 38. 15. in ſingultu ex evacuatione &c. 27. 4. an adhibenda in tympanitide 30. 23. 25.

Flatulentus ſpaſmus vid. *Convulſio*.

Flava, *Lingua*, *Cutis*, *Bilis* &c. vid. *ſuis locis*.

Flavus color vid. *Color*.

Flos ætatis vid. *Juvenis in Ætas*.

Fluida vid. *Humor*.

Fluor albus. vid. *Pudenda*.

- - - Uterinus, vid. *ibidem*.

- - - Muliebris vid. *Menſes*.

Fluxio vid. *Catarrhus*.

- - - Oculorum vid. *Oculus*.

Fluxus Chyloſus vid. *Alvi fluxus chyloſus*.

- - - Alvinus vid. *Alvi fluxus*.

- - - Hepaticus vid. *Alvi fluxus*.

- - - Sanguinis, Hæmorrhoidum &c. vid. *ſuis locis*.

FOENICULI oleum in dolore ex mobilitate 17. 56.

Fœtor vid. *Odor*.

- - - Oris, Narium &c. vid. *ſuis locis*.

Fœtus vid. *Ætas*.

Fœtum pellens vid. *Uterina*.

Folliculoſus tumor vid. *Tumor*.

Fomentatio & Fomentum vid. *Formula Potus*.

Fonticulus in *Movens*.

- - - Brachii vid. *Brachium*.

Foramen ovale in fœtu vid. *Ætas*.

Formica vid. *Herpes*.

Formicans pulſus vid. *Pulſus*.

Formix vid. *Herpes*.

FORMULA definitur 56. 1. diviſio generalis 56. 2. In-

2. Intarna 56. 3. mollia 56. 4. duriora 56. 5. Exteroa liquida 56. 6. mollia 56. 7. duriora 56. 8. *Potio* 56. 9. *Mixtura* 56. 13. *Hauſtus* 56. 15. *Guttulæ* 56. 16. *Infuſio* 56. 18. *Apozema* 56. 20. *Emulſio* 56. 26. *Spiritus* 56. 30. *Linctus* 56. 37. *Electuarium* 56. 43. *Bolus* 56. 46. *Pulvis* 56. 48. *Tabella* 56. 50. *Pilula* 56. 54. *Lavamentum* 56. 58. *Collyrium* 56. 61. *Collutio* 56. 62. *Naſale* 56. 63. *Clyſma* 56. 64. *Suffitus* 56. 67. *Fotus* humidus 56. 70. vaporoſus 56. 74. ſiccus 56. 75. *Epithema* 56. 77. liquidum 56. 78. molla 56. 79. ſiccum 56. 80. *Cataplaſma* 56. 82. *Linimentum* 56. 84 *Pulvis* axternus 56. 88. *Emplaſtrum* 56. 88. *Turunda* 56. 89. *Suppoſitarium* 56. 90. *Peſſarium* 56. 91. præcepta generalia 56. 92.

Cataplaſma in viſciditata 40. 17. in crurum abſceſſu 48. 41. rorem ſubtus colligens, bonum in inflammatione 62. 9. 7. cur magis maturat quam emplaſtrum 76. 7. 1.

Collutio in oris viſciditate 40. 13. in oris & faucium morbis 45. 62. in parotidibus 48. 19.

Clyſma cur tollit dolorem colicum 11. 6. 2. quomodo urinam ducit 91. 47. 4. in aucta circulatione 46. 16. quando in febribus 52. 40. in motu majori febris 52. 44. roborans in debilitate ex alvi fluxu 23. 10. 20 injiciendum in debilibus ex febre 23. 26. 2. *Nutriens* in quo caſu 71. 7. laxans cur ſæpe curat colicam 59. 12. 20.

Emplaſtrum in viſciditate 40. 17. tenax in elongationa 2. 5. dum applicatur cauſticum 48. 10. cur minus maturat quam cataplaſma 76. 7. 1.

Epithema in paralyſi ex viſcido 24. 16. in viſcido 40. 17.

Fotus in hydrope ex viſciditate 35. 18. in œdemate 35. 23. cui luxationi adhibenda 9. 5. 9. ad lumbos in rheumatiſmo 17. 48. in pure ſuppreſſo 23. 7. rigiditate 4. 5. viſciditate 40. 17. crurum abſceſſu 48. 41. combuſtiona 17. 54 humectat 14 2 3. in delirio 17. 30. 5. concubitus an roborat 23. 26. 3. cur diſcutit 78. 10. 1.

Linimentum in viſciditate 40. 17.

Pulveres ſicci cur adhibentur ulceribus 60. 8 2.

Suffitus raro ſalutarem excitat hæmorrhagiam 32. 9. in narium viſciditate 40. 14. in œdematis curatione 35. 23. in paralyſi ex viſcido 24. 16. in pulmonis viſciditata 40. 18. in catarrho, tuſſi & peripneumonia 62. 9. 12.

Turunda dura indenda in quadam ſpecie herniæ 35. 49. dilatabilis ex quibus paratur 48. 11. non debet vexare partem, niſi ſit coaleſcentiæ metus 48. 11. dura vel acris ad nervos vel tendines, convulſionem inducit 30. 10.

Forte medicamentum vid. *Medicamentum forte*.

Fortificans vid. *Roborans*.

Foſſilia vid. *Mineralia*.

Fotus vid. *Formula Fotus*.

FOVEÆ impreſſæ quando manent & abeunt in hydrope 35. 9. manent in viſcido 35. 18. in œdemate 35. 22. in parta cujus vena ligata eſt 19. 75.

Fractura Oſſis vid. *Oſſis fractura*.

- - - Cranii vid. *Cranium*.

Fracturæ medicamenta in *Conſolidans & in Indurans*.

FRAGILITAS definitur 5. 1. cauſa 5. 2. effectus 5. 3. corollaria 5. 4. curatio 5. 5. corollaria 5. 6. applicatione aquæ 1. 12. cur in fibris uliginoſis 1. 23. 5. eſt cauſa ſolutæ unitatis 2. 2. adverſam valetudinem periculoſam indicat 1. 4. cur ex nimia ſiccitate 1. 12. & 13. 5. in quibus conſiſtit 4. 2. ex humiditate 14. 3. quid differt a laxitate 6. 5. 9. curatur roborantibus 58. 3.

Fragmentum oſſis vid. *Oſſa*.

Frangitivus dolor vid. *Dolor*.

Fraternitas & Fratratio vid. *Morbi conſenſus*.

Fricatio, Frictio, & Frictus vid. *Movens*.

FRIGEFACIENTA definiuntur 87. 1. dividuntur 87. 2. vix differunt a motum minuentibus 87. 3. quæ ſimul reſolvunt 87. 4. antiſeptica 87. 5. antiſcorbutica 87. 6. topica 87. 7. evacuantia 87. 8. *Nitroſa* 87. 9. corollaria 87. 10. compeſcunt hæmorrhagiam 32. 5. & 24. laxant ſolida, faciunt inertiam & viſciditatem, retardant menſes 34. 10. in hydrope ex hepatis inflammatione & eryſipelate 35. 6. hydropem generant 35. 10. non ſubito adhibenda poſt ſpirituoſorum abuſum 35. 17. quænam adhibenda in lentore 41. 16. curant gravitatem humorum 45. 36. in aucta circulatione 46. 15. & ſolventia in motu cum craſſitudine 46. 21. & adſtringentia in aucto motu cum tenuitate 26. 22. juvant ſolutionem inflammationis 47. 12. in inflammationis curationa 47. 20. & adſtringentia cur non adhibenda in inflammatione 47. 23. 16. ſolvunt humores, temperant motum, laxant ſolida 49. 20. an in calore hectico 49. 20. 16. in qua ſpecie hydropis 35. 11. quando in hydrope 35. 63. 39. tenuitatis & frigiditatis cauſa 51. 4. 9. num agunt minuendo motum, an ſolvendo ſanguinem 51. 8. 26. in hectica 52. 53. minuunt motum 21. 2. 6. calide applicata cur refrigerant 21. 5. 12. tardioris circulationis cauſa 21. 2. an nulla cardiaca ſunt 23. 26. 6. an nulla curant paralyſin 24. 21. 14. ſedant majorem motum 25. 4. quam curant palpitationem 28. 15. 6. quomodo ſunt diaphoretica 92. 10. in putredina 37. 13. & 14. in motu majore febris 52. 44. in qua ſpecie convulſionis 30. 5. *Refrigerant* ſalia alcalia volatilia 38. 23. acida 38. 45. & quomodo 38. 69. 26. cur venæ ſectio 6. 5. 2. cur aquoſa 45. 38. 10. fructus horæi 49. 15. ſucci acidi vegetabiles 49. 15. evacuantia 49. 19. cur omnia reſolventia ſine ſtimulo 51. 8. 27. opium 21. 2. humida & tepida 21. 5. 2. *Antiphlogiſtica vocata* refrigerant 49. 15. quæ curant hæmorrhagiam 32. 25. 1. reſolventia in inflammatione 47. 22. refrigerans in calore 49. 15. in motu majore febris 52. 44. in typho 52. 47. in convulſione ex cerebri compreſſione 30. 5. in tremore ex febre 22. 8. in debilitate ex impetu ad caput 21. 5. in paralyſi ex colica pictonum 24. 21. 1. in ſingultu ex eryſipelate viſcerum 27. 6. in palpitatione ex phlogiſtica cauſa 28. 7. in horrore acutorum circa principium 29. 9. in vomitu ex primarum viarum inflammatione 30. 16. 11. laxant 59. 6. quandoque obvolvunt 66. 6.

Frigida applicata cur quandoque calidiſſima videntur 64. 15. 2. partibus remotioribus applicata cur ſiſtunt hæmorrhagiam 77. 35. 19. cur incraſſant, refrigerantia vero ſæpe reſolvunt 77. 22.

G.

GAla, Galactophori ductus, Galactophorum medicamentum vid. *Lac*.
Galea vid. *Capitis dolor*.
Galenicum medicamentum vid. *Medicamentum officinale*.
Gallicus morbus vid. *Venerea lues*.
Ganglion nervi vid. *Nervus*.
Gangræna vid. *Sphacelus*.
Gargariſma vid. *Formula Collutio*.
Gaſter vid. *Venter*.
Gaſtricus ſuccus vid. *Ventriculi ſuccus*.
Gaudium vid. *Animi lætitia*.
Gelata pars vid. *Frigus*.
GELATINA noſtrorum humorum materiem lentori præbet 41. 4. an quoque materiem præbet cuticulæ phlogiſticæ 41. 19. 3. a frigore coagulatur 42. 3. commutata in tenuitatem facit debilitatem 44. 4. motu majore compingitur 45. 19.
Gelatina vid. *Formula Apozema*.
Gelatinoſum vid. *Incraſſans*.
Gelu vid. *Frigus*.
GENERATIO. *Venere* abutentibus maturius proritantur menſes 33. a. defectus ſpirituum & tremoris cauſa 22. a. *ſalacibus* menſium periodi citius redire ſolent 33. 4 *Venus* nimia febris hecticæ cauſa 52. 53. & paralyſis 24. 8. *Veneris œſtrum* & libido proritatum acribus compeſcitur acidis 38. 45. *ſteriles* cur frequentius tentantur hydrope 35. 63. 40.
Genio indulgens vid. *Diæta*.
GENTIANA extollitur in febribus intermittentibus 52. 22. ex ea paratur turunda dilatabilis 48. 11.
Gentilitius morbus vid. *Morbus endemius*.
Geſticulatio vid. *Decubitus*.
Gingivæ vid. *Oris partes*.
Glabra lingua vid. *Lingua*.
Glabrum os vid. *Oſſis Morbi*.
GLANDULA ſæpe maxime intumeſcit in hydrope 35. 3. an ſecernit ex adeuntibus nervis 15. 14. 36. ſæpe contrahit ſcirrhum ex inflammatione 47. 18. *Obſtructio* ex viſcido 40. 10.
Tumor Oedematoſus quomodo oritur & curatur 24. 21. 3. ſolvitur gummatibus 72. 5.
Glandulæ Laryngis, Salivales, Meſenterii, Thyroidea &c. vid. *ſuis locis*.
Glans vid. *Formula ſuppoſitorium*.
Glaſtea bilis vid. *Bilis*.
Globuli ſanguinis vid. *Sanguis*.
Globuli vid. *Formula Pilula*.
Gluten, Glutinoſum in *Incraſſans*.
Glutinans, Glutinatorium, Glutinamentum vid. *Conſolidans*.
Glutinoſa alimenta vid. *Nutriens*.
Glutinoſum ſpontaneum vid. *Viſcidum*.
Glutinoſi humores vid. *Viſcidum*.
GLUTINOSITAS amiſſa facit frigiditatem 4. 3. debilitatem & rigiditatem 5. 2. & laxitatem 5. 4. ſolvitur alcali fixo 38. 15.
Gneſios vid. *Morbus legitimus*.
Gonagra vid. *Articulorum dolor*.
Gonorrhœa vid. *in Pudenda*.
Gratum medicamentum vid. *Medicamentum gratum*.
Gravativus dolor vid *Dolor*.
Gravedo vid. *Catarrhus*.
Gravia vid. *Reſolvens*.
GRAVIDA MULIER cur ex menſibus ſuppreſſis non afficitur morbo 33. 13. 10. huic regulariter ſubſiſtunt menſes, quandoque fluunt 33. 7. quando venæ ſectionem exigit 33. 13. 4. num omnibus ſubſiſtunt menſes 33. 13. 5. cur & quibus vena ſecanda 33. 13. 14. menſtruans an ſemper abortus ſignum 33. 13. 17 regulariter ſubſiſtunt menſes 34. a. ſymptomata tertio menſe deſinere ſolent 34. 18. urina ſana cum menſibus ſuppreſſis graviditatis ſignum 34. 19. cur frequens pedum tumor 35. 63. 6. & varices 12. 4. 17. cur frigus pectinis fœtus mortui ſignum 51. 8. 18 convulſione tentata cur periculum abortus 30. 18. 5. quid patiantur ex renum calculo 91. 24. cur his non adhibenda ſternutatoria 88. 28. 21.
GRAVITAS non reſpondet altitudini in attracto liquore tubuli capillaris 1. 14. num reſpondeat cohærantiæ 1. 23. 23. an magis cognita quam attractio 1. 23. 33.
GRAVITAS CORPORIS poſt elongationem 11. 3. a minuto motu 50. 8. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. ex viſcido 40. 10. cur ab aere calido, qui frigori ſupervenit 45. 15. 18. loco doloris in inflammatione ſignum gangrænæ 47. 19. vel abſceſſus 48. 7. ex cacochylia 17. 62. a ligata vena 19. 75. ex debilitate 23. 17.
Gravitas Capitis, Narium, Pectoris, Oculorum, Uteri &c. vid. *ſuis locis*.
Grumus vid. *Coagulatio*.
Gummi vid. in *Condiens*.
Guſtus vid. *Sapor*.
Gutta Roſacea vid. *Puſtula*.
--- Serena vid. *Oculorum morbi*.
GUTTETA *pulvis* excellit in mobilitate 26. 5. an certum antiſpaſmodicum 30. 18. 33.
GUTTULA olei natans in aqua acubus diſtracta ſponte redit 1. 10.
Guttula vid. *Formula Guttula*.
GYPSEA MATERIA ex mutato crudo humore 39. 7.

H

HABITATIO in locis humidis paralyſin generat 24. 8. in locis ſeptentrionalibus generat laxitatem 6. 5. 4. ut & in locis ſubterraneis 6. 5. 4.
HÆMATITES *Lapis* applicatus an compeſcit hæmorrhagiam 32. 25. 18.
Hæmoptoe & Hæmoptoſis vid. *Sanguinis ſputum*.
Hæmorrhagia vid. *Sanguinis fluxus*.
--- Gingivarum, Cutis, Oris, Narium &c. vid. *ſuis locis*.
HÆMORRHOIDES *fluentes* quæ dicuntur 32. 1. cur ſolvunt convulſiones 30. 4. curant tremorem ex atra bile 22. 10. convulſionis cauſa 30. 8. exigunt incraſſantia frigida 77. 8.
Suppreſſa hydropis cauſa 35. 15. faciunt urinam rubicundam 36. 12. quando nigram 36. 19. urina

rina

rina craſſa turbida rubra multa critica 36. 28. cum ſedimento tubro 36. 47.

Dolentes ſæpe ex lumborum dolote 17. 33. faciunt urinam coloratiorem 36. 10. leniuntur obvolventibus 66. 6. lenientia exigunt 80. 3. & humectantia 62. 7. & emollientia 61. 4. maturantia mollia 76. 3. mucilaginoſa 77. 13.

Hæmoſtaticum vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Hæreditarius morbus vid. *Morbus hæreditarius*.

Halitus otis vid. *Oris halitus*.

Hamata figura vid. *Figura*.

Hauſtus vid. *Formula Hauſtus*.

Hebetativum vid. *Stupefaciens*.

Hebetudo ſenſuum vid. *Senſus*.

Hebetudo oculorum vid. *Oculus*.

Hectiea vid. *Marcor*.

Hecticus calor vid. *Color*.

Heleos vid. *Ulcus*.

Helctica vid. *Attrahens in Movens*.

HELLEBORUS cur peſſimam convulſionem inducit 38. 18. 10.

Helminthagogum vid. *Vermifugum*.

Helluones vid. *Alimenta copioſiora in Nutriens*.

Hemicrania vid. *Capitis dolor*.

Hemiplegia vid. *Paralyſis*.

Hemitritæus vid. *Febris*.

HEPATIS *abſceſſus* ex vulnere cerebri 17. 30 4. *Conſenſus* cum capite 17. 30. 4. ex metaſtaſi, malum 17. 30. *Contuſio* hydropis cauſa 35. 6. *Dolor obſcurus* 17. 5.

Eryſipelas ſi ſit hydropis cauſa, qualia adhibenda medicamenta 35. 6.

Inflammatio ſeu Hepatitis, quando ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. qualia tunc in hydrope medicamenta adhibenda 35. 6. urina multa craſſa ſolvit 36. 26. cur frequens ex lentore 41. 19. 12. non facit pulſum durum ſed mollem 47. 3. abiens in empyema 48. 24. in quadam ſpecie calor mordax 49. 8. cur tam frequens frigus 51. 8. 25. facit præcordiorum palpitationem 20. 11. & pulſum debilem 20. 15. & mollem 20. 31. ſi dolorem pectoris faciat, adeſt pulſus mollis 20. 36. 29. ſingultus cauſa, ejus ſigna, & curatio adjicitur 27. 8. ſeta ſtrangulat 27. 11. 3.

Frigiditas quando dicitur in hydrope 35. 10. an hydropis cauſa 35. 63. 11.

Morbi curantur purgantibus 90. 142.

Obſtructio hydropis cauſa 35. 6. ex viſcido 40. 10. quænam producit 50. 9. frigoris cauſa 51. 4. 7. facit dolorem gravativum, & hypochondria tenduntur 17. 7. doloris tenſivi cauſa 17. 10. dolor ſæpe ad jugulum extenditur 17. 38. alias ad ſternum & dorſum 17. 38. facit pulſum debilem 20. 15.

Scirrhus hydropis cauſa 35. 6.

Hepatitis vid. *Hepatis Inflammatio*.

Hepaticus vid. *Hepatis*.

Hepaticus fluxus vid. *Alvi fluxus*.

Hepatica macula vid. *Macula*.

Hepſema vid. *Formula Apozema*.

Herculeus morbus vid. *Convulſio*.

Hæreditarius morbus vid. *Morbus hæreditarius*.

HERNIA ſubito facta cur ruptionem, ſenſim facta elongationem arguit 1. 23. 21. ad curationem juvat cognitio contracturæ 1. 18. cur relabitur, diu autem retenta perſanatur 1. 13. 22. diſtendit & laxat fibras 6. 2. ex laxitate ſolidorum 6. 3. quomodo curatur ligaturis 9. 5. 8. cur ſponte excidit ablato vinculo 10. 6. 1. cur etiam ſola ligatura curatur 10. 6. 2. cur facile redit 11. 4. curatur adductione 11. 5. facile fit ex humiditate 14. 3. doloris cauſa 17. 40. hernioſis ſingultus ſuperveniens cum febre ardente cur necat 27. 11. 8. diu prolapſa emollienda ante reſtitutionem 61. 4. firmatur ſiccantibus 63. 7. curatur roborantibus 58. 4. qualia exigit incraſſantia 77. 8. cur noceat ſternutatio 88. 28. 16.

Procidentia ex laxitate ſolidorum 6. 3. quomodo curatur ligaturis 9. 5. 8. & 10. 6. 2. ad curationem juvat cognitio contracturæ 1. 18. cur facile redit 11. 4. curatur adductione 11. 5. ex humiditate 14. 3. vetuſta prius emollienda 61. 4. curatur ſiccantibus 63. 7. incraſſantia exigit 77. 8. curatur roborantibus 58. 4.

HERPES perperam refertur ad inflammationem 47. 11. ejus materia retropulſa convulſionem excitat 33. 14. an repellentia adhibenda 86. 13. 3. incraſſantia frigida exigit 77. 8. *Serpigo* abſorbentia exigit 68. 4.

Heterogeneum vid. *Aliena*.

Hiatus oris vid. *Oris hiatus*.

Hidroa vid. *Puſtula*.

Hidronoſus vid. *Sudor*.

Hidropyretas vid. *Sudor*.

Hidros vid. *Sudor*.

Hidrotica & Hidrotopion vid. *Sudoriferum*.

Hiems vid. *Anni tempus*.

Hilaritas vid. *Animi lætitia*.

Hippocratica facies vid. *Facies*.

Hippocraticus potus vid. *Formula Infuſio*.

HIRCINUS SANGUIS nihil valet in polypo ſolvendo 42. 10.

Hirſuti vid. *Pili*.

HIRUDO adhibetur ad derivationem 30. 15.

Hiſpanicus morbus vid. *Venerea lues*.

Homogeneus & Heterogeneus humor 77. 11.

Homologia vid. *Morbi conſenſus*.

Homotonos vid. *Morbus continuus*.

Horæi fructus vid. in *Reſolvens*.

Hordeatum vid. *Formula Potio*.

Horrifica febris vid. *Horror*.

Horripulatio vid. *Horror*.

HORROR definitur 29. 1. cauſæ 29. 2. prognoſis 29. 3. ex ſcorbuto 29. 4. curatio 29. 5. ex perſpiratione minuta 29. 5. ex evacuatione 29. 6. poſt evacuationem in acutis 29. 7. ex copia 29. 8. in acutorum principio 29. 9 perdurans 29. 10. in cruditate 29. 11. effectus 29. 12. criticus 29. 13. lethalis 29. 14. periodicus 29. 15. corollaria 29. 16. cur cum urina tenui rubra malum 36. 11. prædicitur ex urina tenui colorata 36. 29. & ex urina ſputiformi 36. 42. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. a pure in ſanguine prædicit parotides 48. 17. ex frigore 51. 6. in omni febre 52. 2. quotidie ſi fiat febris continua, mutationem in intermittentem indicat 52. 15. cur rigor ſuperveniens cum evacuatione bonum 52. 59. 7. poſt hæmorrhagiam, malum 32. 17. cur compeſcit ſæpe hæmorrhagiam

Digitized by Google

giam 32. 25. 5. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. poſt hæmorrhagiam quid prædicit 32. 11. 4. ex urina tenui cum nubecula in medio 36. 52. 2. nubecula nigra in urina horroris inconſtantiam denotat 36. 52. 8. ex aſſumtis putridis 37. 3. ex putredine 37. 10. in aſode febre 52. 47. ex humoris defectu curatio 23. 8. in debilibus ex catarrho 23. 10. puris ſignum & curatio 23 34. ſphaceli ſignum 23. 25. *febrilis* acidula aquoſa exigit 92. 4. quænam 52. 61. deſcribitur 29. 10. curatur roborantibus 58. 4. febrilis cur vetat calefacientia & exigit calida 85. 27. 2.

Horror lumborum vid. *Lumbi*.

HUGENII experimantum de ſumma Mercurii altitudina in Barometro 1. 23. 31.

HUMECTANTIA definiuntur 62. 1. humidi admiſtu 62. 2. probibita evacuatione 62. 3. minori compactu 62. 4. reſolutione humorum 62. 5. effectus 62. 6. uſus 62. 7. abuſus 62. 8. corollaria 62. 9. in menſibus ſuppreſſis ex contractione ſolidorum 34. 10. ex obſtructione 34. 13. uſus in menſibus ſuppreſſis 34. 27. & tepida cur laxant rigida, & ſana enervant 1. 23. 10. cur citius faciunt rumpere abſceſſum 5. 4. 7. quæ ſimul diluunt 78. 9. quæ motum minuunt 86. 7. mucilaginoſa 77. 13. laxantia 59. 3. curant fragilitatem 5. 5. 4. elaſticitatem 7. 9. rigiditatem 4. 5. robur majus 9. 4. cur leniunt dolorem 9. 5. 3. humiditatis cauſa 14. 2. 1. in ſiccitate adhibenda 13. 4. in humorum gravitate 45. 37. in aucta circulatione 46. 15. & quando evitanda 46. 17. in inflammatione 47. 21. in aucto calore 49. 17. in hectica 52. 53. in qua ſpecie convulſionis 30. 5. in dolora ex ſiccitata 17. 55. tepida cur refrigerant 21. 5. 2. ſedant motum 25. 4. in convulſione 30. 5. in lentore 41. 15. cur ſæpe anodyna 6. 5. 5. diaphoretica quid agant 92. 7. abuſus inertiam facit & hydropem 35. 10. humida applicata ſtatim exſiccantur in ſiccitate 13. 3. cur non ſemper adhibenda in aucto motu 46. 23. 13. an in nulla paralyſi adhibenda 24. 21. 14. quam colicam curant 30. 18. 30. calida cur minuunt calorem 7. 6. 6.

Humerus vid. *Brachium*.

HUMIDA *tempeſtas* cur frequentius generat hydropem 35. 63. 41. viſcidi cauſa 40. 5.

---*Chorda* cur minus elaſtica 7. 8. 5.

---*Lingua* vid. *Lingua*.

---*Aer* vid. *Aer*.

HUMIDITAS & *Uligo* definitur 13. 1. cauſæ 13. 2. effectus 13. 3. curatio 13. 4. corollaria 13. 5. fibræ uliginoſæ cur laxiores & debiliores 1. 23. 5. debilitat 5 2. curatur compingentibus 77. 5. & roborantibus 58. 3.

HUMORES ſeu LIQUORES duplices ſunt 31. 2. definitio 31. 3. quo differunt a ſolidis 31. 4. mollia corpora quæ dicuntur 31. 5. ſanguinis deſcribitur 31. 6. ejus quantitas 31. 7. qualitatis expeſimenta 31. 9. concluſiones 31. 10. corollaria 31. 11. color ſanguinis ruber 31. 12. materies 31. 19. locus 31. 20. cauſa 31. 21. corollaria 31. 22. circulatio 31. 23. velocitas 31. 24. corollaria 31. 27. altius aſcendunt in tubulis minimis, anguſtis quam amplioribus 1. 10. in ſpatiolis an reactionis cauſa 1. 10. omnes putreſcunt in nobis 37. 7. in quo differunt a ſolidis 2. 1. ſolvuntur alcali fixo 38. 13. qui & quot modis convertuntur in alcali 38. 39. flavi ex craſſitudine 43. 4. boni an acres fieri nequeunt 45. 69. 12. inter partes ſolidas minuunt calorem ex attritu 49. 12. quid patiuntur in motu muſculorum 18. 68. quomodo obſtruunt 82. 12. quibus incraſſantur & inviſcantur 77. 3. humoris frigidi effluxus quid denotet 70. 23. 2. tenues abſorbentia exigunt 68. 4.

Alluens liquor inter atomos fibrarum ex varia indole mirabilia producit in cohærentia 1. 12. ex convenientia cum tubulis ad variam altitudinem attollitur 1. 14. major ejus tenacitas auget cohærentiam 4. 2. 7. lubricitas ejus requiritur in corpore elaſtico 7. 5.

Collectio ſeu aggregatio humorum ex inertia 8. 3. ab elongatione ſolidorum 11. 2. compreſſionis cauſa 12. 2. ex minore motu 50. 8. facit dolorem obtuſum 17. 6. gravativum 17. 7. tenſivum 17. 10. & eſt cauſa generalis dolorum 17. 42.

Defectus cruditatis cauſa 39. 4 & acrimoniæ 38. 50. & ſiccitatis 13. 2. 2. ex tenuitate 45. 24. quibus curatur 21. 4. inde nata debilitas curatur 23. 8. urinam minuit 92. 14. roborantia exigit 58. 3. duritiem facit 60. 2 3.

Intumeſcentia ſeu *rarefactio* particularum magnitudinem auget 45. 4. modus deſcribitur 45. 12. facit levitatem 45. 40.

Humoris *Corruptio*, *Tenuitas*, *Cactio*, *Particulæ*, *Saponacitas*, *Evacuatio*, *Compactus*, *Motus*, *Abundantia*, *Acrimonia*, *Stagnatio* vid. *ſuis locis*.

Humor tenuis acer vid. *Catarrhus*.

Hybernalis morbus vid. *Morbus hyemalis*.

Hydatides vid. *Veſiculæ aquoſæ*.

Hyderos vid. *Hydrops*.

Hydragogum vid. *Evacuans lympham*, & *Alvum ducens*.

Hydrargyrus vid. *Mercurius* in *Salivans*.

Hydrocardia vid. *Pericardii hydrops*.

Hydrocele vid. *Scroti hydrops*.

Hydrocephalum vid. *Capitis hydrops*.

Hydrocollyrium vid. *Formulo Collyrium*.

Hydromel vid. *Formula Patio*.

Hydromphalos vid. *Umbilici hydrops*.

Hydronoſos vid. *Sudor*.

HYDROPHOBIÆ antidotum an impoſſibile inveniri poſſe 73. 4. 5.

Hydrophthalmia vid. *Oculi hydrops*.

Hydropica Angina vid. *Faucium Angina*.

---Medicamenta vid. *Hydrops*.

HYDROPS definitur 35. 1. humoris natura 35. 2. in quibus vaſis colligitur 35. 3. *Cauſæ* 35. 4. a ſeri circuitu impedito 35. 5. hepata obſtructo 35. 6. meſenterii obſtructiona 35. 7. particulari obſtructione 35. 8. a laxitata 35. 9. ab inertia 35. 10. a febra intermittenta 35. 11. a ſanguinis avacuatione 35. 12. alvi fluxu 35. 13. omni alia evacuatione 35. 14. ab evacuatione ſuppreſſa 35. 15. ab aquæ abuſu 35. 16. a ſpirituoſorum abuſu 35. 17. a viſciditate 35. 18. a vaſis ruptis 35. 19. ex abſorptionis

nis defectu 35. 20. *Effectus* hydropis 35. 21. *Oedema* 35. 22. curatio 35. 23. *Hydrocephalum* externum 35. 24. internum 35. 25. *Angina aquoſa* 35. 26. *Bronchocele* 35. 27. *Pectoris & Pulmonis Hydrops* 35. 27. ſigna 35. 29. exitus 35. 30. curatio 35. 31. *Ventris hydrops* 35. 32. *Aſcites* 35. 33. effectus mole premente 35. 34. defectu tenuis 35. 35. corruptela 35. 36. laxatis ſolidis 35. 37. evacuatione 35. 38. ſigna bona 35. 39. curatio 35. 40. *Omenti* 35. 41. *Peritonæi* 35. 42. *Uteri & Ovarii* 35. 43. alii ventris tumores 35. 44. *Hydrocele* in integumentis 35. 45. in cellulis 35. 46. in ſcroto 35. 47. in tunica vaginali 35. 48. in peritonæi lamella 35. 49. hydromphalos 35. 50. *Curatio generalis* 35. 51. viſciditatis ſolutione 35. 52. eductione per purgantia 35. 53. vomitoria 35. 54. diuretica 35. 55. ſialagoga 35. 56. veſicatoria 35. 57. diſcutientia 35. 58. ſudorifera 35. 59. paracentheſin 35. 60. roborantia & ſtomachica 35. 61. ſitis fallenda 35. 62. corollaria 35. 63. urina alba craſſa cruditatem & diuturnitatem indicat 36. 7. pauca timenda 36. 25. copioſa prodeſt 36. 26. pauca turbida cum febre peſſima 36. 28. rubra aut flava cur mala 36. 56. 12. tenuis alba, aquea, diuturnitatem prædicit 36. 6. tenuis colorata cum febre peſſima 36. 29. an ſemper alba craſſa 36. 56. 8. ſemper parcam urinam exhibet 91. 16. aqua ſeu lympha ſtagnando putreſcit 37. 7. ea acris facta excitare poteſt hæmorrhagiam 32. 4. generatur ex hæmorrhagia 32. 18. cur fere ſemper in his menſes ſubſiſtunt 34. 21. 1. ad curationem juvat cognitio contractilitatis 1. 18. generatur ex fragilitate & debilitate 5. 3. aqua ſubito evacuata cur ſæpe mortis cauſa 5. 4. 2. eorum venter cur cingendus 5. 4. 4. cur ſæpe recidivat educta aqua 10. 6. 5. craſſitudinis cauſa eſt 43. 3. ſitis in eo quid indicat & an potu placanda 43. 8. 6. quomodo dici poſſunt craſſitudine laborare hydropici 43. 8. 7. unde ipſis humores craſſi 45. 15. 2. ſub hydrope ſæpe intermittens febris latet 52. 14. & 20. an hydrops a cortice Peruviano 52. 34. 1. ex purgante in febre generatur 52. 40. cur nocet purgans ſi ex febre naſcitur 52. 41. ex febra relictus curatur 52. 62. 5. ex majori liquoris copia doloris cauſa 17. 42. evacuatio humoris facit pulſum debilem 20. 15. quomodo lympha ſubito evacuata debilitat, & curatur 23. 12. ſitis fallenda 23. 12. cur ex tympanitide 30. 18. 19. vetuſtus frequens recidivat 53. 18. an curandus adſtringentibus 57. 13. 8. cur ſiccantia utilia 63. 9. 5. cur generatur ab evacuantibus 67. 22. exigit compingentia 77. 5. & roborantia 58. 4. nocent humectantia 62. 8.

Leucophlegmatia ex laxitate ſolidorum 35. 9. viſciditate humorum, ejus cauſa, ſigna, curatio 35. 18. tales mulieres ſanguinem menſtruum corruptum evacuant 31. 6. his urina copioſior prodeſt 36. 26. ex viſcido in ſanguine 40. 10. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex minuto motu 50. 8. frigoris cauſa 51. 4. cortice Peruviano curatur 52. 28. facit pulſum debilem 20. 15. tardum 20. 17. rarum, quod malum eſt 20. 19. mollem 20. 31. cur pulſus debilis non periculoſus 20. 36. 59. cur ex mœſtitia 21. 5. 3. ſi debilitatem induxit curatur 23. 17. urinam minuit 91. 15.

Oedema ex hæmorrhagia 32. 18. ex menſium ſuppreſſione 34. 22. quid ſit, ſigna, & loca 35. 22. curatio ſpecialis 35. 23. ex hydrope omenti 35. 41. quantum differt ab hydrope 35. 63. 7. curatio per vaporem aceti 38. 45. ex viſcido 40. 10. abiens & rediens quid arguit 10. 6. 6. cur hi tumores molles 11. 4. cur ſtimulantia & roborantia adhibenda 11. 6. 4. ex humiditate 14. 3. cur ſtimulantibus diſcutitur 25. 5. 7. conveniunt gummi 72. 5. & roborantia 58. 4.

Hydrops *Capitis*, *Pectoris*, *Ventris*, *Omenti* &c. vid. *ſuis locis*.

Hydrops ad matulam vid. *Urinæ profluvium*.

Hydropyretos vid. *Sudor*.

Hydroſaccharum vid. *Formula Potio*.

Hydroſatum vid. *Formula Potio*.

Hyemalis morbus vid. *Morbus hyemalis*.

Hyems vid *Anni tempus*.

Hygieinos vid. *Morbus ſalutaris*.

Hygrantica & Hygros vid. *Humectans*.

Hypercatharſis vid. *Alvus*.

Hyperſarcoſis } vid. *Tumor Carnoſus*.
Hyperſarcoma }

Hypnos vid. *Somnus*.

Hypnoticon, Hypnophoron, & Hypnopoion vid. *Somniferum in Anodynum*.

Hypocauſtum vid. *Fotus in Formula*.

Hypochondria vid. *Præcordia*.

Hypochondriaca Affectio & morbus vid. in *Mobilitas*.

Hopochondriaci vid. *Mobilitas*.

Hypogaſtrium vid. *Venter*.

Hypogloſſis in *Ore*.

Hypopyon vid. *Oculi Abſceſſus*.

Hypoſtaſis vid. *Urinæ ſedimentum*.

Hypoſtrophe & Hypotrope vid. *Morbi recidiva*.

Hyſtereticos vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Hyſterica medicamenta vid. *Uterina*.

--- Convulſio vid. *Convulſio*.

Hyſtericus Clavus vid. *Capitis dolor*.

I

JActatio vid. *Inquietudo*.

ICHOR cancri hæmorrhagiæ cauſa 32. 4. in cancro ſtagnans putreſcit 37. 7. unde tanta copia in carie 37. 17. 1. an in ulcere generetur, vel ex toto corpore veniat 37. 17. 12. unde tam ſubito in acutis 37. 17. 8. cur inſtrumentum tingens malus 37. 17. 21. ex carie vel fiſtulis quid arguit 38. 69. 16. ex ulcere ab aeri ſucco nerveo 45. 59. unde tanta copia ex ulcere 69. 23. ex pure retento 48. 13. gangrænæ cauſa 48. 13. ex parotidibus malum 48. 20. ex minuto motu 50. 8. convulſionis cauſa 30. 6. incraſſantia frigida exigit 77. 8. & abſorbentia 68. 4.

ICHTYOCOLLA an danda in ſanguinis fluxu 70. 23. 12.

Icterus vid. *Icterus in Bilis*.

--- Albus vid. *Chloroſis in Cachexia*.

IDIO-

IDIOSYNCRASIA mobilitatis cauſa 26. 2.
Jecur vid. *Hepar*.
---Uterinum vid. *Fœtus placenta*.
Jejunium vid. *Alimentorum defectus in Nutritio*.
IGNIS quomodo ſolvit 1. 23. 9. quid facit ad acrimoniæ productionem 45. 69. 15.
Ignis Potentialis vid. *Corrodens*.
Ignis Sacer vid. *Eryſipelas*.
--- Urens vid. *Calor*.
---Perſicus vid. *Carbunculus*.
Ignorantia vid. *Memoria*.
Iliacus dolor in *Venter*.
Ilius vid. *Alvi fluxus*.
Illegitimus morbus vid. *Morbus illegitimus*.
Illiniens in *Obvolventes*.
Imaginatio vid. *Animi pathema*.
Imbecillitas vid. *Debilitas*.
Imbibens vid. *Abſorbens*.
Immedicabilis morbus vid. *Morbus inſanabilis*.
Imminuens motum vid. *Motum minuens*.
Immobilitas articuli vid. *Articuli immobilitas*.
Immortale medicamentum vid. *Medicamentum immortale*.
Immutans vid. *Corrigens*.
Immutatio morbi vid. *Morbi mutatio*.
Impediens evacuationem vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Imperfecta Criſis vid. *Morbi Criſis*.
IMPETIGO exigit lenientia 80. 3. & corrodentia abſtergentia 81. 5. *Elephantia* corrodentia exigit 64. 5.
Impetrix vid. *Impetigo*.
Impetus vid. *Motus*.
---ad caput vid. *Caput*.
Impletio *Inteſtinorum*, *Vaſorum*, *Ventriculi*, *Ventris* &c. vid. *ſuis locis*.
Implicatus & Implicitus morbus vid. *Morbus compoſitus*.
Impluvium vid. *Formula Fotus*.
Impotentia Motus vid. *Motus*.
---Tremula vid. *Tremor*.
---Virium vid. *Debilitas*.
Impulſus vid. *Motus*.
Inappetentia vid. *Fames*.
Incaleſcentia Eryſipelatoſa vid. *Calor*.
INCANTATIO accuſatur ſæpe in convulſionibus 30. 16. 1.
Incarnans & Incarnativum vid. *Carnem generans in Conſolidans*.
Incendium corporis vid. *Calor*.
Inceſſus tardior vid. *Debilitas*.
Incidans vid. *Reſolvens*.
Incitamentum & Incitatorium vid. *Morbi paroxyſmus*, & *Stimulans*.
Inconſtantia morbi vid. *Morbi mutatio*.
Incontinentia urinæ vid. *Urinæ incontinentia*.
Incrementum morbi vid. *Morbi incrementum*.
INCRASSANTIA varia continent genera 77. 1. in homogeneo & heterogeneo liquore 77. 2. in humoribus noſtris 77. 3. *Compingentia* 77. 4. uſus 77. 5. cautelæ 77. 6. *Incraſſantia frigida* 77. 7. uſus 77. 8. cautelæ 77. 9. *frigida* 77. 10. *Evacuans tenue* 77. 11. *Terrea* 77. 12. *Mucilaginoſa* 77. 13. abuſus 77. 14. effectus 77. 15. *Farinoſa* 77. 16. abuſus 77. 17. *Gelatinoſa* 77. 18. *Coagulantia* 77. 19. uſus externus 77. 20. obſervatio generalis 77. 21. corollaria 77. 22. in hæmorrhagia ex tenuitate 32. 15. debitam non reſtituunt craſſitudinem 43. 5. an nulla dentur ſpecialia 45. 15. 8. in urinæ profluvio 91. 43. & motum minuentia 86. 8.
Coagulantia non ingrediuntur vaſa lactea 32. 24. augent molem non vero ſanis ſimilam 45. 25. convertunt inflammationem in ſcirrhum 47. 18. quæ adſtringunt 24. 6.
Farinoſa aqua diluta, ſi fermentent, præbent vinum vel acetum 38. 27. viſcidi cauſa 40. 4. an his tenuitas incraſſanda 44. 7. 9. cur generant flatus & anxietatem 45. 15. 15. leviora ſunt noſtris humoribus 45. 33. curant acrimoniam muriaticam 38. 9. & alcalinam 45. 64. qualem potum præbent infirmis 71. 9. 6. ſunt obvolventia 66. 4.
Figentia quid differant ab incraſſantibus 77. 22. 23.
Gelatinoſa curant acrimoniam muriaticam 38. 9. an his tenue incraſſandum 44. 7. 9.
Glutinoſa ex farinoſis 38. 37. ex vegetabilibus non conveniunt acido 38. 59. curant fragilitatem & debilitatem 5. 5. 2. uſus in acrimonia alcalina 45. 64. obvolvunt 6. 5. laxant 59. 5. ex quibus conſtant 59. 5. exigunt alcalia 77. 23. 20.
Mucilaginoſa quænam ſunt & quomodo curant acidum 38. 59. in renum acrimonia 45. 62. in acrimonia alcalina 45. 64. ex animalibus conveniunt ad obvolvendum acidum 38. 59.
Terrea putredine non mutantur 37. 5. raro in acrimoniam convertuntur 45. 51. an vero nunquam in acrimoniam mutabilia 45. 69. 11. an curant tormina & convulſiones infantum ſtatim a partu 30. 18. 31. in pulverem redacta non ingrediuntur vaſa lactea 68. 5.
Incrementum morbi vid. *Morbi augmentum*.
Incubus vid. *Incubus in Animus*.
Incurabilis morbus vid. *Morbus incurabilis*.
Incuria in *Curatio*.
Incurvatio pectoris vid. *Pectoris incurvatio*.
Indicans, Indicatio, & Indicatum in *Curatio*.
Indolentia vid. *Stupor*.
Induciæ vid. *Morbi Paroxyſmus*.
INDURANTIA definiuntur 60. 1. duritiei cauſa 60. 2. quæ indurant 60. 3. uſus horum 60. 4. *Callum generantia* dicta 60. 5. eadem in oſſibus 60. 6. cautelæ in his 60. 7. corollaria 60. 8.
INDURATIO quando ex ſugillatione 31. 11. 4. ex lentore 41. 10. cur ex inflammatione ſi frigida & adſtringentia applicentur 41. 19. 14.
Induratus nervus vid. *Nervus*.
Inedia vid. *Alimentorum defectus in Nutriens*.
INERTIA definitur 8. 1. cauſæ 8. 2. effectus 8. 3. curatio 8. 4. pituitam generat & ita retardat menſes 34. 6. menſes ſupprimit 34. 9. viſciditatem generat 34. 11. ex menſium obſtructione 34. 25. ſi ſupprimit menſes curatio 34. 28. ſi hydropis cauſa, quænam adſint ſigna, & curatio qualis 35. 10. ex hydrope ſi diu durat 35. 37. urina alba craſſa 36. 7. rubicundior eſt putredinis ſignum 36. 10. farinoſa 36. 38. eſt acrimoniæ acidæ cauſa 38. 50. ex cruditate 39. 6. ex viſcido 40. 10. cur in chorda

da humida 7. 8. 5. ex humiditate 14. 3. a diluentibus 45. 63. minuit motum 50. 2. ex minuto motu 50. 8. eſt frigoris cauſa 51. 4. hecticæ cauſa 52. 54. circulationis languidioris 21. 2. curatio in motu languido 21. 4. 2. debilitatis & aliorum morborum cauſa, & qualis tunc curatio 23. 17. humectantium abuſu 62. 6. curatur compingentibus 77. 5. roborantibus 58. 3. & 69. 6. diſcutientibus & moventibus 69. 5.

Inertia *Bilis*, *Inteſtinorum*, *Ventriculi* &c. vid. *ſuis locis*.

Infans, Infantia in *Ætas*.

Infarctio vid. *Obſtructio*.

Infectio vid. *Venenum*.

Inferiores partes vid. *Partes*.

Infernæ partes vid. *Partes*.

Infimus venter vid. *Venter*.

Infirmitas vid. *Debilitas*.

Inflammabiles ſpititus vid. *Vini ſpiritus in Calefaciens*.

INFLAMMATIO definitur 47. 1. quibus morbis ſimilis 47. 2. pulſus durus 47. 3. ſanguis qualis 47. 4. ſymptomata 47. 5. Cauſæ 47. 6. ſtimulantia 47. 7. motus major 47. 8. ſanguis craſſus 47. 9. anguſtatio arteriarum 47. 10. internæ 47. 11. proxima 47. 12. Exitus 47. 13. reſolutione pura 47. 14. inſenſibili & ſenſibili 47. 15. per metaſtaſin 47. 16. ſuppurationem 47. 17. ſcirrhum & cancrum 47. 18. gangrænam & ſphacelum 47. 19. Curatio minuendo impetum 47. 20. laxando 47. 21. reſolvendo 47. 22. corollaria 47. 23. exigit aquoſa 92. 4. humectantia 62. 7. mucilaginoſa 77. 13. emollientia 61. 4. diluentia 78. 6. vetat gelatinoſa 77. 18. an repellentia & defenſiva applicanda 85. 13. 1. quibus pars fovenda 79. 26. 22. cur vetat incraſſantia 77. 22. 15. humectata pars inflammata non eſt aeri exponenda 59. 12. 16. tumor inflammatorius reſolvitur laxantibus 59. 12. 21. cur frequens in exercitatis 31. 11. 10. cur juvant acida 31. 11. 12. cur frequens in robuſtis 7. 8. 1. quid indicat pulſus durus 9. 5. 2. ex motu arteriarum majore 41. 5. cur frigidis & adſtringentibus in ſcirrhum & indurationem convertitur 41. 19. 14. an ex obſtructione & motu aucto 26. 23. 11. metaſtaſis ejus 48. 3. palpitationis cauſa 20. 14. in ſphacelum abiens facit pulſum debilem 20. 15 facit pulſum frequentem 20. 18. ſi pulſum undoſum facit, vel abſceſſum, vel ſudores portendit 20 22. pulſus intermittens gangrænam indicat 20. 28. quæ facit pulſum debilem 20. 36. 14. cur frequens & durus pulſus 20. 36. 22. curatio ſi facit debilitatem 23. 21. requirit antiphlogiſtica ſi facit paralyſin 23. 18. cur augetur ejus tumor ſtimulantibus 25. 5. 4. an non ex ſolo motu aucto 25. 5. 11. cur maxime circa ganglia in nervo ſauciato 25. 5. 12. ex horrore cognoſcitur 29. 9.

Inflammatorius morbus facit magis coloratam urinam 36. 11. urina qualis mortem & abſceſſum prædicit 36. 17. multa craſſa urina ſolutionem portendit 36. 26. curatur acidis 38. 45. cur tanta cutis ſiccitas 9. 5. cur hi tumores duri 15. 4. dolor ejus cur minuitur venæ ſectione 11. 6. 1. cur tumoribus his laxantia & emollientia adhibenda 11. 6. 4. cur frequens operariis & robuſtis 42. 11. 8. qua ætate & quo tempore frequens 45. 15. 5. ab acrimonia ſucci arteriarum 45. 58. ex aucta circulatione 46. 11. reſpuit frigida 46. 19. & cur 46. 23. 14. cur a calefacientibus datis frigoris febrilis tempore 51. 8. 16. doloris ardentis cauſa 17. 8. doloris punctorii cauſa 11. 31. ceſſatio doloris ſphaceli ſignum 17. 36. ex copia humoris doloris cauſa 17. 42. ejus dolor curatur venæ ſectione 17. 49. vetat purgans ſi ventris dolorem facit 17. 62. dolor ejus poſt venæ ſectionem narcotica exigit 17. 66. pulſum vehementem facit 20. 6.

Inflammatio *Uteri*, *Hepatis*, *Inteſtinorum*, *Meſenterii*, *Renum* &c. vid. *ſuis locis*.

INFLAMMATORIA DISPOSITIO ſeu *Lentor* definitur 41. 1. ſanguis quomodo conſtitutus 41. 2. quando apparere ſolet 41. 3. materia hujus 41. 4. eſt effectus majoris motus 41. 5. in toto corpore vel quadam parte 41. 6. Cauſæ 41. 7. Effectus 41. 8. Exitus 41. 10. Curatio 41. 11. reſolutione 41. 12. venæ ſectione 41. 13. alvi ductione 41. 14. laxantibus & humectantibus 41. 15. refrigerantibus 41. 16. revellentibus 41. 17. ſudoriferis & diureticis 41. 18. corollaria 41. 19. compingitur aucto motu 46. 11. ſigna traduntur 47. 4. an cauſa vel effectus inflammationis 47. 23. 8. an majori circulatione pelli poſſit in venas 47. 23. 9. an ſolvitur ſtimulantibus 47. 23. 10. quomodo excitat calorem 49. 7. a calore adurente 49. 13. cur calorem producit 49. 20. 6. quando frigoris cauſa 51. 4. 6. ſigna præbens ad convulſionem 30. 3. ex motu majore 25. 3. periculoſæ palpitationis cauſa 28. 7. cur a validiore circulatione 31. 9. 3. in robuſtis & exercitatis 31. 9. 4. in aucta circulatione 31. 10. 3. urina nigra indicat tranſitum in ſphacelum 36. 19. urinam parciorem reddit 36. 25. cur ſolvitur tepore 37. 17. 5. in quibus differt a viſcido 40. 5. & 19. 15. ſiccitatis cauſa 13. 2. 4. ſolvitur iis, quæ minuunt motum 47. 20. ejus dolor ſi tendit in ſuppurationem non exigit venæ ſectionem 17. 61. qualem pulſum facit 20. 34. debilitatis cauſa quomodo tunc curatur 23. 21. paralyſis cauſa, quomodo tunc curatur 24. 18. vetat adſtringentia 57. 11. 7. exigit acidula aquoſa 92. 4. ſupprimit urinam 92. 14. quando abit in pus 76. 2. cur non ſolvitur frictionibus 79. 26. 17. compingitur moventibus 83. 40. 111. curatur diluentibus 78. 6. & humectantibus 62. 6.

Cuticula phlogiſtica deſcribitur 47. 4. an ex chylo concreto 47. 13. 1. quid denotat ſi non conſpicitur in acutorum ſanguine 47. 23. 1. ſuadet iterari venæ ſectionem 52. 36. ſi non apparet in ſanguine emiſſo acutorum unica venæ ſectio ſufficit 17. 60.

Inflatio vid. *Tumor*.

--- *Oculorum*, *Ventris*, *Ventriculi* vid. *ſuis locis*.

Infuſio & Infuſum vid. *Infuſio*, *Clyſma*, & *Lavamentum in Formula*.

In-

Ingeſta, & Ingeſtio vid. *Alimenta in Nutritio*.
Ingratum medicamentum vid. *Medicamentum ingratum*.
INGUINIS *Dolor* ex menſium ſuppreſſione 34. 20.
Ingurgitatio vid. *Alimenta copioſa in Nutriens*.
Inhibens vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Injectio vid. *Clyſma & Lavamentum in Formula*.
Initium morbi vid. *Morbi initium*.
Innatus Calor vid. *Calor corporis*.
Inopia humorum vid. *Humor*.
INQUIETUDO & *Jactatio* (conf. *Decubitus*) hæmorrhagiam prædicit 32. 7. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex putredine 37. 10. lentore 41. 9. inflammatione 45. 5. tranſitu inflammationis in abſceſſum 47. 17. pure in ſanguine 48. 26. anxietate 52. 58. cerebri compreſſione 30. 3. cur mala cum frigore in acutis 51. 8. cur mala in acutis 52. 59. 1. in Aſode & Typho febre 52. 47.
Inquinans morbus vid. *Morbus contagioſus*.
Inſanabilis morbus vid. *Morbus inſanabilis*.
Inſania vid. *Delirium*.
INSECTA fere omnia diuretica ſunt & mictum cruentum ſæpe generant 92. 11.
Inſenſilitas vid. *Senſus*.
Inſeſſio & Inſeſſus vid. *Formula Fotus*.
Inſipientia vid. *Delirium*.
Inſipida vid. *Sapor*.
Inſitio variolarum vid. *Variola*.
Inſitus motus vid. *Contractilitas*.
INSOMNIA rerum rubrarum hæmorrhagiam prædicunt 32. 7. quando præſagiunt capitis mala 20. 36. 9.
Inſomnio vid. *Vigilia*.
Inſpiratio vid. *Reſpiratio*.
Inſpiſſans vid. *Incraſſans*.
Inſpiſſatio vid. *Craſſitudo*.
Inſudare vid. *Sudor*.
Inſulſa vid. *Sapor*.
Inſultus Morbi vid. *Morbi Principium*, & *Morbi Paroxyſmus*.
--- Epilepticus vid. *Convulſio*.
INTEGUMENTA. An multis *ſtragulis* corpus cooperiendum in acutis 38. 31. 21. an in lecto coercendi acuto laborantes 38. 31. 22. an *veſtimenta* renovanda vel non in morbis 38. 31. 23. quomodo calefaciunt 49. 20. 2. quomodo augent calorem 85. 27. 4. ſunt multorum morborum cauſæ 62. 9. 13. quænam augent & minuunt perſpirationem 62. 9. 14.
Intercalares dies vid. *Morbi Criſis*.
Intercidentes dies vid. *Morbi Criſis*.
Intercurrens morbus vid. *Morbus ſporadicus*.
Intercipiens vid. *Repellens in Motum minuens*.
INTERFEMINEUM frigidum cur denotat fœtum mortuum in gravida 51. 8. 18.
Tumor urinam intercipit 91. 30.
Intermiſſio morbi vid. *Morbi paroxyſmus*.
Intermittens *Febris*, *Pulſus*, *Dolor*, *Morbus* vid. *ſuis locis*.
Internum medicamentum vid. *Medicamentum*.
Internus morbus vid. *Morbus*.
Intertrigo vid. *Excoriatio*.
INTESTINA acidum continentia, qualia ſymptomata excitant 38. 51. an portio per alvum emittitur 40. 19. 6. non ferunt frigus 51. 6.
Acrimonia requirit diluens & purgans anodynum 35. 62. ſingultum excitans quomodo curatur 27. 5.
Dolor convulſionis cauſa 30. 10.
Eryſipelas ſi ſingultum facit qualia ſigna & qualis curatio 27. 6.
Impletio debilitatis cauſa, adduntur ſigna & curatio 23. 4.
Inertia eſt cruditatis cauſa 39. 4.
Inflammatio colicum facit 90. 137. & dolorem & palpitationem circa umbilicum 20. 12.
Laxitas qualia producit 6. 4.
Mucus deficiens retardat alvum 90. 168.
Viſciditas qualia producit 39. 5. qualia ſymptomata fiunt 40. 9. ejus curatio 40. 16. ex inertia 7. 3. purgans exigit 24. 14.
Ulcus quomodo curandum 90. 131.
Inteſtinorum lævitas vid. *Alvi lævitas*.
Inteſtinorum murmur vid. *Flatus*.
Intolerantia motus vid. *Motus*.
Intropreſſio cranii vid. *Cranium*.
Intumeſcentia vid. *Tumor*.
--- Humorum vid. *Humor*.
Invaſio morbi vid. *Morbi Paroxyſmus & Invaſio*.
Invertens vid. *Corrigens*.
Inveteratus morbus vid. *Morbus Chronicus*.
Inviſcatio vid. *Viſciditas*.
Involucra Nervorum vid. *Nervus*.
--- Cordis vid. *Pericardium*.
Inuſtio vid. *Urentia in Corrodens*.
Julabium, & Julapium vid. *Formula Potio*.
Jonthus vid. *Puſtula*.
Ira vid. *Animi Ira*.
Irrigatio vid. *Formula Fotus*.
Irritabilitas vid. *Mobilitas*.
Irritatio, Irritans, & Irritamentum vid. *Stimulans*.
Iſatodes vid. *Bilis*.
Iſchæma vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Iſchias vid. *Articulorum dolor*.
Iſchuretica vid. *Urinæ medicamenta*.
Iſchuria vid. *Urinæ ſuppreſſio*.
Jucundum medicamentum vid. *Medicamentum gratum*.
Judicatio, Judicium, & Judicatorii dies vid. *Morbi Criſis*.
Jugulares venæ vid. *Vena*.
Jugulum in *Pectus*.
Julap, Julapium, Julep, Juleph, Julepus vid. *Formula Potio*.
Jus, Juſculum vid. *Formula Apozema*.
--- vid. *Caro*.
Juvans vid. *Medicamentum*.
Juvenis, & Juventus vid. *Ætas*.

K

KIna Kina vid. *Peruvianus cortex*.

L

LAbe vid. *Morbi Principium*.
Labes vid. *Macula*.

Labia Oris vid. *Oris labia*.
--- Pudendorum vid. *Pudenda*.
--- Vulneris vid. *Vulnus*.
Labrum vid. *Labia*.
Labor vid. *Exercitium* & *Moleſtia*.
--- Minor vid. *Quies*.
Laborioſa Reſpiratio vid. *Reſpiratio*.
LAC coctum cum alcali fixo aliquo modo coagulatur 38. 13. præbet acidum 38. 43. cur curat teneſmum & ſtranguriam 26. 6. 5. quodnam præbet optimum nutrimentum 71. 9. 4. & 5. *Evacuatio* copioſior urinam flavam facit 36. 14. *Serum* in dolore lumborum rheumaticos juvat 17. 48. cur ſedat dyſenteriam 78. 10. 11. *Concretum* vomitu rejicitur, ſi ventriculus acido abundat 38. 51. *Coloſtrum* cur præcavet in recens natis ne fiant convulſiones 30. 18. 32. *Ebutyratum* cur ſedat dyſenteriam 78. 10. 11. *Cremor* obvolvit 66. 5.
Lactans mulier inappetentia ſæpe in calorem hecticum incidit 49. 9. quando debilitatur, & quos morbos expurgat 23. 13. convellitur majori lactis evacuatione 30. 8. huic naturaliter ſubſiſtunt menſes, quandoque autem fluunt 33. 7. cur non afficitur morbo ex menſibus ſuppreſſis 33. 13. 10. ſubſiſtunt menſes 34. 4. nimia lactis evacuatio febris putridæ cauſa 37. 57. 15. minuit nutritionem 71. 5. *Ablactatio* curat debilitatem in nutrice 23. 13.
Lactea Diæta in hecticis 52. 57.
Lactea vaſa & aſcula non admittunt ſanguinis globulos 31. 16. neque particulas majores 45. 3. neque mucilaginoſa 77. 15. *obſtructa* an hydropis cauſa 35. 63. 9. ex viſcido primarum viarum 40. 9. tunc purgans exigit 24. 14. quid producat 50. 9. eſt maciei cauſa 40. 9. *Ruptio* impedit nutritionem 71. 3.
Lacteſcentes plantæ vid. *Abſtergens*.
Lacerans dolor vid. *Dolor*.
LACERATIO eſt ſpecies ſolutæ unitatis 2. 3. ab acrimonia 45. 56.
Lachryma vid. *Lacryma*.
Laconicum vid. *Formula Potus*.
Lacryma vid. *Oculus*.
--- Sponſæ vid. *Formula Infuſio*.
Lactatio vid. *Lac*.
Lactea vaſa vid. *Lac*.
Lactucimina vid. *Oris Aphthæ*.
Lactumia vid. *Achores*.
Lædens medicamentum vid. *Medicamentum noxium*.
Lætitia vid. *Animi lætitia*.
Lævitas Inteſtinorum vid. *Lienteria in Alvi fluxus*.
--- Laterum in particulis vid. *Atomus*.
Lambitivum vid. *Formula Linctus*.
Lamella peritonæi vid. *Peritonæum*.
LAMINÆ ELASTICÆ proprietas 7. 5.
Lancinans dolor vid. *Dolor*.
Languida actio vid. *Actio*.
Languidior motus vid. *Motus*.
Languor vid. *Debilitas virium*.
LAPIS gravior noſtris humoribus 45. 30.
--- Hæmatites vid. *Hæmatites Lapis*.
Lapidem comminuens vid. *Calculi medicamentum*.
LARYNGIS glandula thyroidea tumet in Bronchocele 35. 27.
Laſſitudo vid. *Debilitas virium*.
LATERIS *Dolor* non ſolvitur alvi fluxu in hydrope ex meſenterii obſtructione 35. 7. in pectoris hydrope 35. 29. 10 uteri hydrope 35. 43 ſolvitur, ſi dolor tranſeat ad humerum, manum, dorſum 17. 32. ceſſans quid indicet 17. 36.
Latex ſeroſus vid. *Lympha*.
Lavatio vid. *Formula Lavamentum*.
Lavamentum vid. *Formula Lavamentum* & *Clyſma*.
Lavipedium vid. *Formula Fotus*.
Laute vivens vid. *Diæta*.
Laxa alvus vid. *Alvus laxa*.
LAXANTIA definiuntur 59. 1. qualia ſunt 59. 2. Humidantia 59. 3. Oleoſa 59. 4. Glutinoſa 59. 5. Minuentia compactum 59. 6. Calor major, uſque ad coagulationis gradum 59. 7. Minuentia cohæſionem 59. 8. uſus in omnibus differt 59. 9. generalis in morbis 59. 10. abuſus 59. 11. corollaria 59. 12. in urinæ ſuppreſſione 91. 36. quæ diuretica 91. 6. quæ motum minuunt 86. 7. quæ reſolvunt 79. 12. quæ diluunt 78. 9. quæ attrahunt 83. 37. quæ emolliunt 61. 2. 6. in menſibus ſuppreſſis ex contractione ſolidorum 34. 10. & 27. cur tumoribus inflammatoriis utilia 11. 6. 4. ſolvunt lentorem 41. 12. in lentore ſolvunt craſſitudinem & minuunt motum 41. 15. in humorum gravitate 45. 37. in aucta circulatione 46. 15. & quando evitanda 46. 17. cur non ſemper adhibenda in motu aucto 46. 23. 13. in reſolutione inflammationis 47. 14. & 21. in abſceſſu ut rumpatur 48. 4. in aucto calore 49. 17. an in calore hectico 49. 20. 16. in rigiditate 4. 5. in elaſticitate 7. 9. menſes retardant, ſolida inertia faciunt, & minuunt motum 34. 10. ſedant motum 25. 4. ſopiunt, non curant morbum ex mobilitate 26. 4. quomodo ducunt urinam in ejus ſuppreſſione 91. 36.
Laxativa vid. *Laxantia*.
LAXITAS definitur 6. 1 Cauſæ 6. 2. Effectus generales 6. 3. ſpeciales 6. 4. corollaria 6. 5. Curatio 6. 6. hæmorrhagiæ cauſa 32. 10. ab hæmorrhagia generatur 32. 18. ab applicatione aquæ 1. 12. a tepore 1. 12. eſt hydropis cauſa, quæ tunc adſunt ſigna 35. 9. ex purgantium perverſo uſu 35. 13 ex aquæ & fructuum abuſu 35. 16. ex hydrope ſi diu durat 25. 37. exigit diſcutientia moventia 69. 5. roborantia 69. 6. & 58. 3. conſolidantia adſtringentia 65. 10. vetat lenientia 80. 4. an non obtinet in fibris ultimis 59. 12. 5. auget evacuationem 70. 7. quæ tunc curatur 70. 14. curatur compingentibus 77. 5. & ejus cautela 77. 6. his nocent mucilaginoſa 77. 14. fit humectantium uſu 62. 6. reddit urinam albam craſſam 36. 7. ſi ſit coloratior fit ex ſuperveniente putredine 36. 10. diabetis cauſa 36. 21. cur in fibris uliginoſis 1. 23. 5. cur a tepidis & humidis 1. 23. 10. cum majora firmitate cur ab oleoſis 1. 23. 53. acidæ acrimoniæ cauſa 38. 50. a diluentibus 38. 58. cruditatis cauſa 39. 4. ex cruditate 39. 6. ex viſcido 40. 10. in quo differt a flaccida fibra 10. 2.

Digitized by Google

ex humiditate 14. 3. ex tenuitate humorum & defectu gelatinæ 44. 4. minuit motum 50. 2. paralyſis cauſa 24. 2. & 8. euratur 24. 17. ejus cauſæ faciunt inertiam, & flaccidam fibram 8. 2. quomodo roboratur ligaturis 9. 5. 8. ab extenſione nimia 11. 3. a diluentibus 45. 63. curatur motu aucto 46. 14. in empyemate 48. 26. a calore moderato 49. 13. ex minuto motu 50. 8. frigoris cauſa 51. 4. curatur cortice 52. 28. doloris gravativi cauſa 17. 8. pulſum debilem facit 20. 15. motus languidioris cauſa 21. 2. euratio 21. 4. debilitatis & aliorum morborum cauſa, ut curatur 23. 17. in quibus corporibus poſt mortem 43. 7. 10.
Laxitas *Inteſtinorum*, *Oculorum*, *Renum*, *Veſicæ*, *Ventriculi* &c. vid. *ſuis locis*.
Lectulus vid. *Formula Epithema*.
Legitimus morbus vid. *Morbus legitimus*.
Leguminoſa vid. *Incraſſantia farinoſa*.
Leichenes vid. *Imperigo*.
Leienteria vid. *Alvi lævitas*.
Leipopſychia vid. *Animi deliquium*.
Leipothymia vid. *Animi deliquium*.
Lema oculorum vid. *Oculorum ſordes*.
Lene medicamenrum vid. *Medicamentum lene*.
LENIENTIA variam ſignificationem habent 88. 1. *Lenia* quæ dicuntur 88. 2. uſus 88. 3. abuſus 88. 4. corollaria 88. 5. cur minuunt dolorem 9. 5. 4. curant hæmorrhagiam ex acri natam 32. 3. cui luxationi adhibenda 9. 5. 9. cur tumoribus inflammatoriis 11. 6. 4. ad curationem acrimoniæ renum 45. 62. in ſolidis ſiccatis & dolentibus 17. 55. curant ſingultum ex abroſo muco 27. 3. quomodo fiunt diuretica. 91. 6.
Lenimentum, Lene vid. *Leniens* & *Anodynum*.
Lenis morbus vid. *Morbus benignus*.
Lens, & Lenticuli vid. *Macula*.
- - - Cryſtallina vid. *Oculus*.
Lenta febris vid. *Febris*.
Leotigo vid. *Macula*.
Lentor vid. *Inflammatoria diſpoſitio*.
Lepſis vid. *Morbi principium*.
Leptynon vid. *Reſolvens*.
Lethalis morbus vid. *Morbus lethalis*.
Lethargia, & Lethargus vid. *Sopor*.
- - - Pulmonis vid. *Pulmo*.
Leuconia vid. *Oculus*.
Leucophlegmatia vid. *Hydrops*.
Leucorrhoea vid. *Fluor albus in Pudenda*.
LEVIORA *noſtris humoribus* quænam ea ſunt 45. 33. & 40. quomodo poſſint facere humores graviores 45. 38. 7. faciunt humores leviores 45. 40.
Levitas particularum vid. *Particula*.
Libido Veneris vid. *Generatio*.
Lichenes vid. *Imperigo*.
LIENIS *Dolor* obſcurus eſt 17. 5. ex majori ſanguinis impetu 17. 42. ſæpe ad jugulum protenditur 17. 38. *Obſtructio* hydropis cauſa 35. 5. cur cum pedis tumore 35. 61. 1. ex viſcido 40. 10. *Scirrhus* hydropis cauſa, & quomodo curandus 35. 5. *Lienoſis* ſi dyſenteria diuturnior ſuperveniat ad hydropem diſponit 35. 13. *Inflammatio* facit præcordiorum pulſationem 20. 11. morbi curantur purgantibus 90. 142.
Lienteria vid. *Alvi lævitas*.
LIGAMENTUU robuſtius quam ejus fibræ ſeparatæ 1. 16. primum ſeu ſimplex quale? 1. 21. cur robuſtus ipſo vaſe ex quo factum eſt 5. 23. 1.
Ligamentum Ciliare vid. *Oculus*.
- - - Uteri vid. *Uterus*.
Ligatio vid. *Obſtructio*.
- - - *Arteriæ*, *Venæ*, *Nervi* vid. *ſuis locis*.
LIGATURA modice ſtringens compeſcit hæmorrhagiam 31. 24. in curatione oedematis 35. 23. hydrocephali 35. 24. hydroceles 35. 45. herniæ aquoſæ 35. 49. laxitatis 6. 6. 6. quomodo roborat laxata, medetur herniis & procidentiis 9. 5. 8. cur curat herniam, procidentiam, & varices 10. 6. 2. compreſſionis cauſa 12. 2. in aucto motu ad derivandum adhibetur 46. 18. quando adhibenda in aucta circulatione 46. 23. 12. ſuſtentat partem in abſceſſu magno 48. 11. cauſa caloris 49. 5. & doloris 17. 40. cur in puerpera venter cingendus 30. 18. 7. an cingenda præcordia, ne uterus gulam petat 30 18. 36. *Deligatio* qualis facienda in luxatione 10. 6. 30. *Cingulum* 23. 12.
LIMACES in curatione hecticæ 52. 37.
LIMONIA ad ſitim in hydropicis fallendam 23. 12.
Linctus vid. *Formula Linctus*.
LINGUA ſemper inſpicienda in morbis inflammatoriis 47. 5. duplicem ſenſum exercet, & duas diſtinctas papillas habet 16. 20. *Alba pellicula* tecta in cruditate 39. 6.
Aſpera ex lentore 41. 9. ex inflammatione 47. 5.
Dolor ex nimis ſapidis 16. 21.
Exuſta ex inflammatione 47. 5.
Flava ex lentore 41. 9. & inflammatione 47. 5.
Glabra ex inflammatione 47. 5.
Humida, bonum in hydrope 35. 49.
Inflammata in dyſenteria cum ſingultu cur lethale 27. 11. 4.
Nigra ex lentore 41. 9. & inflammatione 47. 5. ſphaceli ſignum in debilitate, & qualis tunc curatio 23. 25.
Sicca ſeu *Arida* ex putredine humorum 37. 10. ex lentore 41. 9. ex inflammatione 47. 5. cum pulſatione præcordiorum qualia prædicit; 20. 51. cum pulſu hypochondriorum delirium portendit 20. 35. 7.
Tumor ex ligata vena jugulari 19. 75.
Linimentum vid. *Formula Linimentum*.
LINTEUM ſeu *Sindon* ad partem, epidermide privatam, tegendam 26. 6. 2.
LINI *Oleum* cur in colico dolore 66. 9. 1. quomodo curat colicum 61. 6. 6.
Lipothymia vid. *Animi deliquium*.
Lippitudo vid. *Oculus*.
Lipyria vid. *Febris*.
Liquida alvus vid. *Alvus*.
Liquor vid. *Humor*.
- - Pericardii vid. *Cor*.
- - Nervorum vid. *Nervorum ſuccus*.
Lithiaſis vid. *Calculus*.
Lithontriptica vid. *Calculi medicamenta in Urina*.
Litus vid. *Formula Linimentum*.
Lividus color vid. *Color*.
Lixivioſa vid. *Alcali in Abſtergens*.
Lixivium vid. *Formula Linimentum*.
Localia medicamenta vid. *Medicamenta localia*.

Loch,

Digitized by Google

Loch, Lochoch, Lohoh. vid. *Formula Linctus.*
Lochia in *Puerperium.*
Locus ſeptentrionalis & ſubterraneus vid. *Habitatio.*
Loci mutatio vid. *Morbi mutatio.*
Longævitas vid. *Sanitas.*
Longitudo morbi vid. *Morbi longitudo.*
Longus morbus vid. *Morbus Chronicus.*
Looh vid. *Formula Linctus.*
Loræ cordis vid. *Cordis habenæ.*
Lotio vid. *Formula Lavamentum.*
Lotium vid. *Urina.*
Lozanga, & Lozangia vid. *Formula Tabella.*
Lubricans vid. *Obvolvens.*
Lucis averſatio vid. *Oculor.*
Lues Venerea vid. *Venerea lues.*
Lumbago vid. *Lumborum dolor.*
LUMBORUM *Dolor* quomodo producit hæmorrhagiam 32. 4. quando ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium obſtructione 34. 13. & 15. & 18. non ſolvitur alvi fluxu in hydrope, qui fit ex meſenterii obſtructione 35. 7. cum urina alba craſſa calculi ſignum 36. 7. & in iis miculæ cum frigoris ſenſu in ſcorbuto 36. 32. vel in caniculæ 36. 33. ex acri ſucco nerveo 45. 59. cum anxietate cur prædicit alvi fluxum 52. 59. 8. metaſtaſis ad alia loca 17. 32. ex rheumatiſmo curatur 17. 48. diuretica exigit 17. 65. ex cacochylia 23. 4. ex catarrho curatur 23. 20. ex mobilitate 26. 3. convulſionis cauſa 3. 10. cur ſæpe hydropicus 35. 63. 3. ſi frequens fiat, malus 53. 63. 15. curatur laxantibus 91. 6. a calculo renum cum diſtinctione ad alias cauſas 91. 23.
Calor ex menſium obſtructione 34. 13.
Fotus cur promovet urinæ ſecretionem 67. 22. 6.
Frigus cum pellicula in urina in ſcorbuto 36. 31. ſi urina arenulas habet 36. 32. ex leucorrhœa & gonorrhœa 23. 9. ex mobilitate 26. 3.
Gravitas ex menſium obſtructione 34. 13. & 8. ex cruditate & meſenterii obſtructione 39. 5. ex viſcido in inteſtinis & meſenterio 40. 9. a calculo renum 91. 22.
Horror cur urinæ interceptionem præſagit 29. 16. 5.
Lumbago quid ſit 30. 16. 4.
Morbi cur ſæpe hydropifici 35. 63. 3.
Pulſatio ex menſium ſuppreſſione 34. 13. menſis inſtantis ſignum 20. 13. renum inflammationis ſignum 20. 13.
LUNA numquid faciat ad menſium periodum 33. 13. 2.
Lunatici vid. *Epilepſia in Convulſio.*
Lupus vid. *Ulcus.*
Luridæ gingivæ vid. *Gingivæ.*
Luridus color vid. *Color.*
Luxatio vid. *Oſſis luxatio.*
Lygmus vid. *Singultus.*
LYMPHA in vaſis pellucidis 31. 11. 3. fit ex globulis & ſero ſolutis 31. 15. commutatur in ſanguinem 35. 18. ejus *Circulatio.* impedita hydropis cauſa 35. 5. impedita per hepar 35. 6. per meſenterium 35. 8. qualis in hydrope 35. 9. per inertiam accumulatur & per motum languidum 35. 9. ſtillans ex vaſis ruptis eſt hydropis cauſa 35. 19. variat pro natura cauſæ 35. 21. putreſcere poteſt 37. 3. in majori calore *Serum* coagulatur 37. 3. inſtrumenta tingens cur mala 37. 17. 21. non poteſt continere febris cauſam 52. 9. evacuatio nimia in hydrope debilitat, & quomodo curatur 23. 12. cujus eſt temperies 31. 11. 1. fit ex globulis rubris ſolutis 31. 14.
Lympha tenuis acris vid. *Catarrhus.*
Lymphaticæ Arteriæ vid. *Arteria.*
- - - Venæ vid. *Vena.*
Lymphatica vaſa vid. *Vena.*
Lyogodes febris vid. *Singultus.*
Lyſiteles vid. *Medicamentum abſolutorium.*
Lyticon vid. *Reſolvens.*

M.

MAcies, & Macilenti vid. *Marcor.*
Macrotes vid. *Morbi longitudo.*
MACULA purpurea ex putredine 37. 11. lividæ ex ſcorbuto 23. 18. & 17. 47. deletur ſale alcalino 38. 15. quomodo fit, & quid indicat 2. 7. 1. ex ſcorbuto 17. 47. quomodo ex fragilitate 5. 3. *Sugillatio* quando abit in corruptionem vel indurationem 31. 11. 14. exigit corrodentia 64. 7.
Petechiæ ex putredine 37. 11. cum hæmorrhagia, lethalis 37. 11.
Maculæ Hepaticæ vid. *Macula.*
- - - Matricales vid. *Macula.*
Madaroſis vid. *Pilus.*
Madefaciens, Madefactibilia, & Madidum vid. *Humectans.*
Madiſis vid. *Pilus.*
Magdaleones vid. *Formula Tabella.*
Magiſtrale medicamantum vid. *Formula extemporanea, & Medicamentum extemporaneum.*
Magina vid. *Formula Linimentum.*
Magnetica vis vid. *Attractio.*
Magnitudo particularum vid. *Particula.*
Magnus morbus vid. *Morbus magnus.*
Major motus vid. *Motus major.*
Malacia vid. *Fames olitoa.*
Malacon vid. *Medicamentum lene & in Leniens.*
Malacticon vid. *Emolliens.*
Malagma vid. *Formula Cataplaſma.*
Malignitas morbi vid. *Morbi acuties.*
Malignus morbus vid. *Morbus Malignus.*
Malthacticon vid. *Emolliens.*
Malum mortuum vid. *Vitiligo.*
Malus habitus vid. *Cachexia.*
MAMMÆ cum utero conſenſus 17. 32. & 33. 13. 8. ſororiantur inſtantibus catameniis 33. 8. tument poſt menſium ſuppreſſionem, ſi gravida ſit mulier 34. 3. lac habens in menſibus ſuppreſſis an certum graviditatis ſignum 34. 31. 7. flacceſcunt in uteri hydrope 35. 43. *Vaſa* junguntur uterinis 33. 9. 3.
Mania vid. *Delirium.*
Manifeſtus dolor vid. *Dolor.*
MANNA in mictu cruento 91. 45.
MANUS *Dolor* in lateris dolore ſolutio 17. 32. *Frigida* malum in empyemate 48. 35. *Palpitatio* diuturnæ febris ſignum 28. 7. *Torpor* quando prædicit hæmorrhagiam 32. 4. *Tremor* in typho 52. 47. ab atra bile ad caput delata 22. 9.
Digiti exaſperantur & incaleſcunt in empyemate 48. 26.

Digitized by Google

Maraſmodes febris vid. *Marcor*.
Maraſmus vid. *Marcor*.
Marchionis pulvis vid. *Pulvis*.
Mareipanis vid. *Formula Tabella*.
MARCOR ex menſium ſuppreſſione 34. 22. in hydrope omenti 35. 41. ex colliquata cum urina ſpumoſa 36. 30. ex lacteis obſtructis a viſcido 40. 9. ex craſſitudine 43. 4. tenuitate 44. 4. aucta circulatione 46. 11. pure in ſanguine 48. 26. empyemate 48. 37. tunc malus 48. 35. his ſerius fluunt menſes 33. 2.
Aridura ab arteria ligata 31. 23. 4. & 24. 19. & 47. 10. cum paralyſi quid indicet 24. 21. 2.
Atrophia ex pinguedine colliquata quæ ex ſpumoſa urina prædicitur 36. 30. ex marini ſalis abuſu 38. 8. curatur cortice Peruviano 52. 28.
Hectica febris deſcribitur 52. 48. tres gradus 52. 49. qualis ſanguis 52. 50. ſymptomata 52. 51. cum intermittente febre 52. 52. Cauſæ 52. 53. defectu tenuioris 52. 54. vitio morbi relicto 52. 55. proxima 52. 56. Curatio 52. 57. ex menſium ſuppreſſione 32. 22. facit urinam coloratiorem 36. 10. & tenuem ſpumantem 36. 29. ex colliquata pinguedine 36. 30. prædicitur ex urina ſpumoſa 36. 30. reddit urinam cum pellicula 31. 31. cur urina ſæpe flava 36. 56. 13. ex laxitate 6. 3. cur his ſæpe magna evacuatio malignorum humorum ſine levamine 45. 27. 2. ex pure retento corrupto 48. 14. ex pure acri in empyemate 48. 26. cur ſudant copioſe 70. 23. 5. curatur compingentibus 77. 5. an curanda evacuantibus 67. 22. 13. balſamicis vel refrigerantibus 72. 7. 3.
Tabes ſeu Phthiſis ex hæmorrhagia 32. 18. reddit urinam coloratiorem 36. 10. pus per urinam 36. 35. cur urina ſæpe flava 35. 56. 13. an ab acido 38. 19. ex fragilitate & debilitate 5. 3. quæ naturalis diſpoſitio 5. 4. 6. quomodo equitare debent. 5. 6. 2. ex laxitate 6. 3. ex empyemate 48. 37. frigiditatis cauſa 51. 4. his pulſus debilis & frequens peſſimum 20. 18. ex gonorrhœa & leucorrhœa 23. 9. ex alvi fluxu, & curatio 23. 10. ex puris effuſione, & curatio 23. 11. *Nervoſa* quæ dicitur 23. 26. 9. cur inde ſæpe phthiſis vera 23. 26. 10. cur horrent 29. 16. 13. exigit diuretica 92. 6. curatur roborantibus 58. 4. compingentibus 77. . conveniunt gummi 72. 55.
MARINUM SAL regeneratur ſale alcalino fixo 38. 13. corpora cur rigida facit 5. 6. 4. abuſus quales morbos producit 38. 8.
Muriaticæ Acrimoniæ ſigna & curatio 38. 9.
Spiritus Salis marini cum ſpiritu ſalis Ammoniaci abit in ſal Ammoniacum 38. 31. 1. laudatur in nephritide, thophaceis concretionibus, anorexia, gangræna, putredine 38. 46.
Mariſca vid. *Ficus*.
Marmelada vid. *Formula Apozema*.
Mars vid. *Ferrum*.
Martialia vid. *Ferrum*.
Maſſa panis vid. *Formula Tabella*.
Maſticatio in *Ore*.
Maſticatoria vid. *Salivantia*.
Magiſtoſis, & Maſtix vid. *Stimulans*.
Mater vid. *Uterus*.
- - - Dura, Tenuis, Pia &c. vid. *Cerebrum*.
Materia *Morbi*, *Febris*, *Peſtis* &c. vid. *ſuis locis*.
Matricalis macula vid. *Macula*.
Matricalia Medicamenta vid. *Uteri Medicamenta*.
Matrix vid. *Uterus*.
Maza vid. *Formula Tabella*.
Maturantia vid. *Pus movencia*.
Maturatio vid. *Morbi coctio*.
Maturitas abſceſſus vid. *Abſceſſus*.
Maxillares ſinus vid. *Sinus*.
Meatus urinarius vid. *Urecra in Urina*.
Mechanica Acrimonia vid. *Acrimonia*.
Meconium vid. *Alvi excrementa*.
Medela vid. *Curatio*.
Medendi methodus vid. *Curatio*.
MEDIASTINI *Inflammatio* tranſiens in Empyema 48. 24. *Abſceſſus* ſigna 48. 31. non juvatur paracentheſi 48. 45.
Medicabilis morbus vid. *Morbus ſanabilis*.
MEDICAMENTUM quid 55. 1. *Præſervatorium*. 55. 2. in peſte eſt acidum 38. 45. *Actuale & Potentiale* 55. 3. *Forte* 55. 4. *Lene* 55. 5. *Univerſale* 55. 6. *Polycreſton* 55. 7. *Præſtans* 55. 8. *Immortale* 55. 9. *Arcanum* 55. 10. *Specificum* 55. 11. *Locale*. 55. 12. ubi applicandum in paralyſi 24. 12. *Ornamentum* 55. 13. *Simplex & Compoſitum* 55. 14. *Officinale* 55. 15. *Extemporaneum* 55. 16. *Succedaneum* 55. 17. *Externum & Internum* 55. 18. Inventio 55. 19. eorum virulentia coercetur acidis 38. 45.
Medicamen vid. *Medicamentum*.
Medicatio vid. *Curatio*.
Medicina vid. *Curatio & Medicamentum*.
Medius venter vid. *Pectus*.
Medulla vid. *Oſſium medulla*.
Medulla Cerebri vid. *Cerebrum*.
- - - Spinalis vid *Spinalis medulla*.
MEL an obvolvit vel abſtergit 81. 26. 12. & 66. 5. cur admiſcetur diluentibus 78. 10. 5.
Mel vid. *Formula Linctus*.
Melanagoga vid. *Bilem atram ducentia*.
Melancholia vid. *Bilis atra*.
Melancholici, & Melancholicus humor vid. *Bilis atra*.
Melas vid. *Vitiligo*.
Meli vid. *Formula Linctus*.
Meliceria vid. *Favus*.
Meliceris vid. *Tumor folliculoſus*.
Melicratum vid. *Formula Potio*.
MELISSA in palpitatione ex mobilitate 28. 5.
Meliteria vid. *Tumor folliculoſus*.
Mellifavium vid. *Favus*.
Melopes vid. *Matula*.
MEMBRANA maxime elongatur in hydropicis 35. 3. ſimplex qualis 1. 21. vaſculoſa qualis 1. 21. viſibilis ſeu magis compoſita 1. 22.
Inflammata pulſum durum facit 20. 7. & frequentem 20. 18.
Membrana *Cerebri*, *Arteriarum*, *Venarum* &c. vid. *ſuis locis*.
Membrum Virile vid. *Pudenda*.
- - - Contractum vid. *Articulus*.
MEMORIÆ *Oblivio* cum frigore in acutis cur mala 51. 8. 23. ex commota cruditate 29. 12. *Ignorantia* ex eadem commota cruditate 29. 12.

Me-

Meninges vid. *Cerebri membrana*.

Mens vid. *Animus*.

- - - mota, & Mentis error vid. *Delirium*.

MENSES definiuntur 33. 1. periodi initium 33. 2. duratio 33. 3. reditus 33. 4. quantitas 33. 5. qualitas 33. 6 ſubſiſtunt 33. 7. phænomena 33. 8. requiſita 33. 9. ex abundantia ſanguinis 33. 10. non differt ab alio ſanguine 33. 11. cauſa proxima 33. 12. corollaria 33. 13. quomodo ſiſtuntur & ducuntur roborantibus 58. 5. 8. quales in hydrope uteri 35. 43. cur ſponte ſiſtuntur 46. 9. cur parciores viraginibus & robuſtis feminis 4. 6. 10. pallidi ex viſcido 40. 10. dolores excitant 17. 42. ſolvunt convulſiones 30. 4. pulſatio in lumbis eos inſtare denotat 20. 13. prædicuntur ex capitis graviditate, colli dolore, & horrore 29. 15. 9.

Obſtructi & retardati Cauſæ 34. 2. naturales 34. 2. in gravidis 34. 3. morboſæ 34. 4. ſanguinis defectu 34. 5. humorum evacuatione 34. 6. craſſitudine 34. 7. cruditate 34. 8. inertia 34. 9. contractione ſolidorum 34. 10. anguſtia vaſorum 34. 11. mobilitate 34. 12. obſtructione 34. 13. *Effectus* 34. 14 in capite 34. 15. cerebro 34. 16. collo & pectore 34. 17. ventre 34. 18. alvo & urina 34. 19. pube 34. 20. extremis 34. 21. toto corpore 34. 22. conſumtio aliunde 36. 23. *Curatio* per venæ ſectionem 34. 24. purgantia 34. 25. anodyna 34. 26. laxantia 34 27. emmenagoga 34. 28. generalia 34. 29. topica 34. 30. corollaria 34. 31. tremoris cauſa 12. 11. ſi induxerint debilitatem, curatur 23. 5. excitant hæmorrhagiam cum levamine 36. 6. quo tempore exigunt venæ ſectionem 33. 13. 15. an ſine diſtinctione venæ ſuperiores & inferiores aperiendæ 33. 13. 14. in quibus naturaliter ſubſiſtunt 33. 2. hydropis cauſa 35. 15. & 43. *Urinam* rubicundam faciunt 36. 12. quandoque nigram cum levamine 36. 19. quandoque fœtentem 36. 21. craſſam, copioſam, rubram, criticam 36. 38. cum ſedimento rubro 47. ab uteri rigiditate 4. 4. quid notat caloris frigoriſque viciſſitudo 50. 12. 7. a frigore 51. 6. doloris cauſa per majorem copiam 17. 42. mobilitatis cauſa 26. 2. & palpitationis 8. 5. cur horrorem excitant 29. 16. 10. quomodo promoventur adſtringentibus 57. 13. 7. pelluntur diureticis 92. 12. in cruditate 39. 6. in viſcido 40. 10. qualia laxantia exigunt 59. 10. 6. quinam curantur laxantibus 59. 12. 17. quando humectantia exigunt 62. 7.

Profluentes hydropis cauſa 35. 43. acribus proritati compeſcuntur acidis 38. 45. hecticæ 52. 54. mobilitatis 26. 2. & convulſionis cauſa 30. 8. an iiſdem curandi, quibus curatur hemoptoe 57. 13. 3. cohibiti incraſſantibus, cur inducunt anxietatem 77. 22. 18.

Menſes ducentia & ſiſtentia in *Uterina*.

Menſtrua alba vid. *Fluor albus in Pudenda*.

- - - Purgatio vid. *Menſes*.

Menſtruum vid *Reſolvens menſtruum*.

- - - Mulierum vid. *Menſes*.

Menſtruus ſanguis vid. *Sanguis*

Mentagra vid. *Impetigo*.

Mentula in *Pudenda*.

Mercurius in *Salivantia*.

Mercurialia *eodem*.

Meſaræum vid. *Meſenterium*.

MESENTERII *Cruditas* quæ producit 39. 5.

Febris curatur ſale alcalino fixo 38. 5. an cortice Peruviano curanda 39. 11. 9.

Inflammatio facit dolorem & pulſationem circa umbilicum 20. 12.

Obſtructio a cruditate 39. 5. a viſcido 40. 9. an cortice Peruviano 52. 34. 1. in *Glandulis* quid producit 50. 9. impediens chyli tranſitum eſt putredinis cauſa 37. 7. ſi hydropem producat qualia tunc ſiunt phænomena 37. 7. hydrops tunc ex laterum mollitudine incipit 35. 57. 2.

Viſciditas quænam producit 40. 9.

Meſeræum vid. *Meſenterium*.

Meſocolon vid. *Meſenterium*.

Metabole, & Metallage vid. *Morbi mutatio*.

METALLUM cur magis ſit elaſticum tundendo 7. 8. 3. ejus effluvia cur laxant 6. 5. 6. gravius noſtris humoribus 45. 30. an gravitate vel rigiditate ſit venenum 45. 38. 5.

Metamorphoſis, Metaptoſis, & Metaſtaſis vid. *Morbi mutatio*.

Metaſtaſis doloris vid. *Dolor*.

Methodus medendi vid. *Curatio*.

Metrenchyta vid. *Formula Lavamentum*.

Metus vid. *Animi timor*.

Micturitio vid. *Urina*.

Mictus cruentus & involuntarius vid. *Urina*.

Miliiformis ſudor vid. *Sudor*.

MINERALIA præbent deſtillatione acida ponderoſa 38. 44. graviora noſtris humoribus 45. 30. an gravitate reſolvunt 79. 26. 5. vix ſuppeditant obvolventia 66. 4.

Mingendi difficultas vid. *Urina*.

Minor *Actio*, *Motus*, *Evacuatio* &c. vid. *ſuis locis*.

Minuens evacuationem vid. *Evacuationem minuens*.

Miſerere mei vid. *Iliaca paſſio in Venter*.

Miſtura vid. *Formula Mixtura*.

Mitia vid. *Lenia*, & *Medicamentum lene*.

Mitigans & Mitigatorium vid. *Leniens* & *Anodynum*.

Mitrales valvulæ vid. *Cordis valvula*.

Mixtura vid. *Formula Mixtura*.

MOBILITAS definitur 26. 1. Cauſæ 26. 2. Effectus 26. 3. Monita 26. 4. Curatio 26. 5. corollaria 26. 6. ſi menſes ſupprimit quid agendum 34. 12. doloris cauſa 17. 41. quid tunc agendum 17. 56. anodyna exigit 17. 66. tremor in hyſtericis & hypochondriacis 12. 4. ſingultus cauſa, & quomodo tunc curatur 28. 5. convulſionis cauſa 30. 13.

Hypochondriaco paſſio eſt convulſionis ſpecies 30. 16. 2. doloris cauſa 17. 15. cur dolor ſæpe tendit ad jugulum 17. 38. urina quandoque coloratior 36. 10. nigra ſine multo periculo 36. 19. his nocet urina copioſior 36. 26. ſal medicatus Tachenii prodeſt 38. 7. ex laxitate 6. 3. cur his nervi laxi aridi, hidatides ad ganglia 15. 23. 6. cortex Peruvianus prodeſt 52. 28. doloris algidi cauſa 17. 9. ex mobilitate 17. 41. ſi ventris dolorem infert conducunt purgantia anodynis miſta 17. 62. tremunt 22. 4. debilitatis cauſa, & quomodo curatur 23. 20. cur faci-

Digitized by Google

facile incidunt in convulſiones ex vomitorio vel purgante 30 18. 14. curatur compingentibus & roborantibus 58. 4. cooveniunt gummi 72. 5.

Moderamen Virium vid. *Vis*.

Moderatus motus vid. *Motus*.

Mœror, & Mœſtitia vid. *Animi triſtitia*.

Moleculæ rubræ vid. *Sanguis*.

Moleſte ferre morbum vid. *Morbum moleſte ferre*.

MOLESTIA ex lentore 41. 9. ex aucta circulatione 46. 11. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. ex commota cruditate 29. 12. cum frigore cur mala in acutis 51. 8. 23.

Molis aſcenſus vid. *Suffocatio*.

Molle Corpus vid. *Corpus*.

- - - Medicamentum vid. *Medicamentum lene*.

Mollia vid. *Lenientia*.

Mollientia vid. *Lenientia & Emollientia*.

MOLLITIES quæ dicitur 1. 3. varios gradus habet 1. 4. ex humiditate 14. 3. quid indicat 14. 5. 1.

Mollities *Cutis, & Corporis* vid. *ſuis locis*.

Molopes vid. *Macula*.

MONTES *alti* demunt ſuſtentaculum, & hæmorrhagiam excitant 32. 9. cur hæmoptoe ab hac cauſa minus periculoſa 5. 4.

MORBILLI num ab acido 38. 69. 9. hecticam relinquentes 51. 55. ejus materia excitat hæmorrhagiam 32. 4. & convulſionem 30. 14.

MORBUS Definitio 53. 1. Diviſio generalis 53. 2. unius morbi 53. 3. *Tempora* morbi 53. 4. *Morbus futurus* 53. 5. in ſano 53. 56. in ægroto 53. 7. morbi *Principium* 53. 10. *Augmentum* 53. 11. *Status* 53. 12. *Decrementum* 53. 13. *Finis* 53. 14. poſt morbum 53. 15. *Tempora* non obſervantur in omnibus 53. 16. *Recidiva* 53. 17. in quibus 53. 18. prædictio 53. 19. ſigna 53. 20. *Paroxyſmus* 53. 21. *Intermiſſio* 53. 23. *Longitudo* 53. 24. ex magnitudine 53. 25. pertinacia 53. 26. Virium defectu 53. 27. effectus 53. 28. *Brevitas* 53. 29. *Mutatio* 53. 30. loci 53. 31. formæ 53. 32. *Exitus* 53. 33. *Cruditas* 53. 35. *Coctio* 53. 38. *Criſis* 53. 41. evacuatio critica 53. 43. tempus criticum 53. 44. ſigna criſis 53. 45. altera differentia morbi 53. 46. *Acutus* 53. 47. *Chronicus* 53. 48. *Magnus & Parvus* 53. 49. *Benignus* & *Malignus* 53. 50. *Communis, Epidemius* & *Sporadicus* 53. 51. *Temporalis* 53. 52. *Contagioſus* 53. 53. *Connatus* & *Hæreditarius* 53. 54. *Legitimus* 53. 55. *Illegitimus* 5. 56. *Externus* & *Internus* 53. 57. *Univerſalis* 53. 58. *Primarius* 53. 57. *Secundarius* 53. 60. *Simplex* & *Compoſitus* 53. 61. corollaria 53. 62. quando generat lentorem 41. 3. intermittens periodicus præbet ſuſpicionem febris 52. 14. quinam per febrem curantur 52. 19. perſeverans ſpirituum defectus & tremoris cauſa 22. 2.

Acuties prædicitur ex urina tenui, dum craſſa erat emittenda 36. 11. ex urina cum ſedimento farinoſo. 36. 38.

Acutus. Urina tenuis & alba retentionem materiæ indicat 36. 6. alba & craſſa in inſtante abſceſſu liberat 36. 7. coloratiora majori calore 36. 11. modice tincta ſalutaris in principio 36. 21. colorata cum ſedimento rubro non periculoſa cenſenda 36. 11. num acida interdicenda 38. 31. 17. unde tam ſubito ichor 37. 17. 8. an pinguia danda 66 9. 10. cur prodeſt ſomnus & quies 59 12. 10. an corpus multis ſtragulis cooperiendum 38. 31. 21. num in lecto coercendi, vel aeri magis perflato exponendi 38. 31. 22. an ſtragula & veſtimenta mutanda vel non 38. 31. 23. an ſtimulantia & calefacientia exhibenda 38. 31. 24. num ab acido 38. 69. 8. unde ſapor ſalſus ab acidis exhibitis 38. 69. 11. cur validiora ſymptomata producit in robuſtis 7. 8. 3. cur tanta cutis ſiccitas 9. 5. quid indicat urina diaphana 9. 5. 1. qualia poſtulat ſudorifera 52. 39. raro recidivat 53. 18. præparatio corporis in his 75. 11.

Ægritudo in omnibus febribus 52. 2. quid arguit 52. 5. in hectica 52. 29.

Augmentum morbi ex urina tenui pellucida aquea in acutis prædicitur 36. 6. exhibet urinam tenuem pellucidam 36. 29.

Autumnales morbi 53. 52. cur pejores 37. 17. 23. longitudinem portendunt 52. 17. frequens recidivant 53. 8.

Chronici morbi 53. 48. inertiæ & hydropis cauſa 53. 10. urina coloratior ex putredine 36. 10. aquoſa denotat craſſam materiem retineri 36. 20. cum ſedimento albo tumorem & dolorem circa articulos indicat 36. 37. cum ſedimento farinoſo 36. 38. cruditatem arguit 36. 49. cruda quæ cocta dicitur in acutis 36. 53. alba & craſſa 36. 54 unde tanta putredo 37. 17. 6. convenit alcali fixum 38. 15. curantur motu accelerato 46. 14. quid denotat pulſus undoſus 20. 22. & 36. 17. pulſus frequentior & major cur bonus 20. 35. 25. debilitatis cauſa quomodo curatur 23. 20. compingentibus curantur, & quomodo corpus præparatur ad curationem in his 75. 10.

Contagioſi 53. 53. an his conducunt purgantia & alvi fluxus 90. 150.

Criſis. Qualis urina prædicit poſt eam recidivam 36. 17. urina tenuis clara pellucida poſtea prodiens recidivam denuntiat 36. 6. cita fit ſi urina ſit cum ſedimento albo 36. 37. vel cum cita hypoſtaſi 36. 49. a criſi urina cruda mala 36. 54. perfecta & imperfecta puris 48. 14. prædicitur ex tremore die critico 22. 12. ex quanam urina æſtimatur 36. 56. 29. hæmorrhagia ſalutaris *die Judicatorio* 32. 16. quando bona & mala hæmorrhagia 32. 25. 14. per *Abſceſſum* ex urina tenui & colorata cognoſcitur 36. 29. materiæ inflammatoriæ 41. 10. ex quibus ſignis cognoſcitur, & quid agendum 47. 16. in abſceſſu duplex 48. 3. purulenta 48. 16. tranſitus in empyema 48. 24. empyematis 48. 37. febris 52. 11. ſi anxietatem fecit curatio 52. 60. ſi debilitatem fecit curatio 23. 7. ad cerebrum paralyſis cauſa 24. 3. mirabilis an ex curſu nervorum 26. 6. 11. palpitationis cauſa 28. 9. criſis præparatio 75. 2.

Cruditas 53. 35. in urina 36. 54. an ſemper cognoſcitur ex multo ſedimento 36. 56. 21. in ventre 17. 62. cognoſcitur ex horrore 29. 4. curatio hujus 29. 5. horrorem excitans, malum 29. 11. perperam accuſatur in eryſipelate 36. 16. qualem urinam præbet 36. 17. in chro-

nicis cognoſcitur ex multo ſedimento 36. 49. horror eſt effectus cruditatis 36. 11.

Epidemicus quando excitat hæmorrhagiam 32. 4. forſan ab aere contagioſo 37. 7. quomodo aer talem morbum producat 37. 17. 24. ſæpe ex febre continua incipit & deſinit in intermittentes 52. 15. cur quidam cortice Peruviano curantur, alii vero non 52. 64. 15. cur non aggreditur omnes homines 53. 61. 4.

Graviter morbum ferre malum in empyemate 48. 35. in aſoda febre 52. 47.

Longus prædicitur ex capitis pulſu 20. 9. & ex horrore erratico 29. 16. 2. viſciditatem generat & inertiam 33. 9. cur generat cruditatem 6. 2. ſæpe recidivat 53. 18. prædicitur ex urina tenui, pellucida, aquea 36. 6. craſſa alba 36. 7. intenſe rubra 36. 11. tenui, quando craſſa erat reddenda 36. 11. varia 36. 51. cruda in principio 36. 54. ſubviridi 36. 19. tenui colorata 36. 29. cum ſedimento farinoſo 36. 38. ſedimento rubro 36. 47. ex quanam urina prædicitur 36. 56. 22. ex caloris & frigoris viciſſitudine 49. 7. & 52. 8. 13. quomodo prædicitur 53. 62. 11.

Malignus quando hæmorrhagiam excitat 32. 4. hæmorrhagiæ cauſa 32. 10. ſi fiat, mala eſt 32. 25. 17. ex putredine quibus tunc curatur 37. 15. acida conveniunt 38. 45. materiem præbet convulſionibus 30. 14. vetat venæ ſectionem 52. 37. frequens recidivat 53. 18.

Metaſtaſis 53. 31. quid ſit 17. 26. tria in hac obſervanda 17. 27. materia 17. 28. locus 17. 29. a capite 17. 30. a faucibus 17. 31. a pectore 17. 32. a lumbis 17. 33. ab articulis 17. 34. ad caput facit pulſationes 20. 9. ex materia podagræ tremorem inducit 22. 11. prædicitur ex tremore die critico 22. 12.

Paroxyſmus 53. 21. quid differt in febre a recidiva 52. 47.

Prædictio ex quo fonte petenda 43. 62. 7. an divinum aliquid 53. 62. 5.

Recidiva prædicitur ex urina 36. 17. & 56. 27. tenui, pellucida, aquea 36. 6. rubra 36. 11. colorata 36. 29. craſſa turbida 36. 28. aſpera divulſa 36. 45. poſt criſin cruda 36. 54. cum ſedimento rubro 36. 47. quantum differt a paroxyſmo 53. 21. 3. in empyemate deſcribitur 48. 36. in febre 52. 11. quomodo fit in febra continua 52. 64. 11. cur frequens in hydrope 10. 6. 5. & mala 35. 63. 29. & timenda 35. 63. 30.

Reconvaleſcens cur ex menſium emanſione facit paucioribus ſtipari ſymptomatibus 34. 31. 2. cur una alterave vice menſes non apparere ſolent 33. 4. quandoque deficiunt 33. 9. 6.

Symptomata augentur dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. ceſſant, ſi tranſit inflammatio in ſphacelum 47. 19. in maturo abſceſſu 48. 7.

Valetudo adverſa periculoſa ex debiliori nexu 2. 4. generat frigidam acrimoniam 45. 60. mobilitatem 26. 2. debilitatem, & quomodo curatur 23. 20. hæmorrhagiam 32. 10. longa prædicitur ex urina cum ſedimento farinoſo 36. 38. vel ſedimento rubro 36. 47. urina quandoque eſt acida 36. 21. facit dolorem per tenuem lympham 17. 46. languidiorem circulationem per defectum ſpirituum 21. 2. tremorem 22. 15. 1. menſes retardat & ſupprimit 33. 9. 5. ſanguis fit levis, floridus, tenuis 45. 38. 9. cur fit tumor pendentium 23. 26. 7. facit laxitatem 24. 7. ex mobilitate fit dolor 17. 41.

Morbus Ardent vid. *Calor*.

--- Comitialis vid. *Convulſio*.

--- Gallicus, Hiſpanicus, Indicus vid. *Venerea lues*.

Morbus Eryſipelatoſus vid. *Eryſipelas*.

--- Inflammatorius vid. *Inflammatio*.

--- Peſtilentialis vid. *Peſtis*.

--- Regius vid. *Icterus in Bilis*.

--- Capitis, Pectoris, Ventrit & aliarum partium vid. *ſuis locis*.

Morphæa vid. *Vitilige*.

MORS quando dicitur 19. 23. prædicitur ex urina tenui in acuta 36. 11.

Morſelli & Morſuli vid. *Formula Tabella*.

Morſus vid. *Dolor*.

MOSCHUS varia phænomena præbet ſenſibus 16. 12.

Motrices fibræ vid. *Muſculus*.

MOTUS in fonte ſaliente 19. 34.

Animalis ope ſpirituum fit 15. 10. deſcribitur 18. 56. quomodo a mente fit 18. 61. an fit motu ſpirituum a cerebro ad organum 16. 54. 2. eſt actio ſuperaddita 18. 57. juvat dilutionem 78. 3.

Vitalis fit ope ſpirituum 15. 10. an non patitur ab animi pathemata 46. 23. 4. deſcribitur 18. 18. & 55. eſt circulationis cauſa 21. 1. an ab actione gangliorum 15. 23. 12. paralyſis eſt lethalis 24. 11. ducit corrodens in actum 64. 3.

Concitatus a ſtimulo ſcitu neceſſarius 18. 21. quid faciat 84. 12. & 13.

Spontaneus ſeu Automaticus vid. *Contractilitas*.

Miſtus eſt in reſpiratione 18. 5. duplicem agnoſcit originem 18. 19.

Humorum ſeu *Circulatio* non a ſolo corde, neque ab elaſticitate 46. 8. an a calore 49. 20. 11. ex motu vitali 21. 1. an a ſola cordis propulſione 19. 52. 2. & 31. 27. 2. in *Fœtu* vid. *Fœtus*, per *Cor* vid. *Cor*. *Moderatus* ſanguinem in fluore conſervat 31. 10. 1. generat colorem rubrum ſanguinis 31. 10. 4. fieri probatur 31. 23. velocior in trunco quam ramis arteriæ 31. 12. velocitatis quantitas inveſtigatur 31. 24. & 25. in omnibus ramis comparativa eadem velocitas 31. 26. an determinari poteſt quoties in hora abſolvitur circuitus 31. 27. 1. qualis requiritur, qui a putredine arcet humores 37. 17. 20. num minuitur frigore 1. 23. 8. ſolvit lentorem 41. 10. & 5.

Solidorum duplex eſt, inſitus & ſuperadditus 1. 17. cur perit exſiccato vel indurato nervo 15. 14. 31. quamdiu durat, & quomodo reſuſcitatur 18. 13.

Acceleratus Humorum Motus deſcribitur 46. 1. definitur 46. 2. Cauſæ 46. 3. majori quantitate 46. 4. frequentiori rhythmo 46. 5. majori vi 46. 6. derivatione ad cor 46. 7. auxilio vaſorum 46. 8. cauſis excitantibus 46. 9. denegata alia via 46. 10. Effectus generales 46. 11.

Digitized by Google

21. in parta ſingulati 45. 12. impetus ad caput 46. 13. curatio 46. 14. diſtinctio 46. 15. eductione 45. 16. laxantibus 46. 17. revulſione 46. 18. refrigerantibus 46. 19. aoodynis 46. 20. reſolventibus refrigerantibus 46. 21. adſtriogentibus refrigerantibus 46. 22. corollaria 46. 23. acrimoniæ alcalinæ cauſa 38. 29. in quibus ſanguinis eruptionem facit 5. 4. 9. generat lentorem 41. 5. & 3. an lentoris cauſa vel effectus 41. 19. 9. auget magnitudinem particularum in nobis 45. 6. facit concretiooem 45. 11. graviores humores 45. 34. eurat levitatem 45. 13. acrimoniæ cauſa 45. 52. ad esput tendens qualia phænomena præbet 32. 7. diſponit ad leotorem 31. 9. 3. ſeu phlogiſticam diathesin 31. 10. 3. hæmorrhagiæ eauſa 32. 9. ad eaput tendens ſi hæmorrhagiam facit, ea oon ſtatim ſupprimenda 32. 14. ad partem aliquam ſedandus ligatura modica ſtringente 32. 14 ruptionis vaſorum & hæmorrhagiæ eauſa 35. 19. facit urinam rubram 36. 11. corrumpit humores 37. 7. curat debilitatem & fragilitatem 5. 5. 1. ex elaſticitate ſolidorum. 7. 7. extendit ſolida 11. 2. compreſſionis cauſa 12. 2. difficile determinari poteſt, an ſolvit vel compingit 45. 19. quos compingit & ſolvit proponitur 45. 19. cauſæ enumerantur quibus producit inflammationem 47. 8. facit craſſitudioem & ioflammationem 47. 9. an pellere valet leotorem per arterias in veoas 47. 23. 9. caloris cauſa 49. 4. & 7. neque per ſe, neque attritu ad ſolida calorem facit 49. 12. io febre exigit venæ ſectionem, purgans &c. 52. 44. doloris cauſa 17. 42. curatur 17. 57. exigit ad curationem venæ ſectionem 17. 59. facit pulſum vehementem 20. 6. motus ſolidorum majoris cauſa 25. 2. ao ab acrimonia & abraſione ſucci arteriarum 26. 6. 8. eſt obtundens cauſa 74. 5. auget evacuationem 70. 9. & curatur 70. 15.

Acceleratus ſeu major ſolidorum motus definitur 25. 1. cauſæ 25. 2. effectus 25. 3. curatio 25. 4. corollaria 25. 5. facit elaſticitatem 7. 6. producit hæmorrhagiam 32. 9. compiogit humores & facit ſiccitatem 13. 2. 4. ex ſiccitate 13. 3. generat lentorem 41. 3. graviores facit humores 45. 34. obtundit acre non ſine periculo 45. 66. caloris cauſa 49. 6. acidula aquoſa exigit 92. 4. patet ex febris calore 52. 7. temperatur humectantibus 62. 6. emollientibus 61. 3. diluentibus 78. 6. laxantibus 59. 10. 3. auget evacuationem & quomodo curatur 70. 15.

Minor ſeu Tardior Humorum motus definitur 50. 1. Cauſæ 50. 2. a ſolidorum minori actione 50. 3. tenacitate humorum 50. 4. craſſitudine 50. 5. obſtructione 50. 6. Effectus 50. 8. pro natura partis 50. 9. Curatio 50. 10. corollaria 50. 11. viſciditatem generat 31. 9. 2. per ventris viſcera quando hæmorrhagia ſolvitur 32. 8. per pulmooes ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. ſanguinem inviſcat 31. 10. 2. cur in vaſis minimis 27. 4. ad putredinem diſponit 37. 7. ex viſcido 40. 10. facit laxitatem 6. 2. curat alaſticitatem 7. 9. ex inertia 8. 3. ex venæ ſectione 41. 13. a purgantibus antiphlogiſticis 41. 14. facit tenuitatem 44. 2. & concretionem partium 45. 6. & cur, demonſtratur 45 10. facit leviores particulas 45. 40. ex levitate humorum 45. 42. acrimooiæ cauſa 45. 52. ex quibus cauſis, & eſt frigoris cauſa 51. 4. a frigidis 51. 6. facit pulſum mollem 20. 31. curatur roborantibus 58. 3. obſtructionis cauſa 82. 14. an non poſſit augere evacuationem 70. 23. 1. curatur compingentibus 77. 5. minuit urinæ quantitatem 91. 17. & alvi egeſtiones 90. 166.

Minor ſeu Languidior ſolidorum motus deſcribitur 21. 1. cauſæ 21. 2. effectus 21. 3. curatio 21. 4. corollaria 21. 5. generat viſciditatem & menſes retardat 34. 7. ſi ſit hydropis cauſa, qualia tunc ſigna, & curatio 35. 10. abſorptionis impedimentum 35. 20. debilitat ſolida 5. 2. viſciditatem generat 40. 5. & humiditatem 14. 2. 3. an a laxatis involucris 15. 23. 13. a purgantibus venæ ſectione, laxantibus humectantibus 41. 13. ad 15. facit tenuitatem 44. 2. frigoris cauſa 51. 4. ex frigore febris cogooſcitur 52. 6. miooit urinæ copiam 91. 17. acrimoniæ acidæ cauſa 38. 50. ſopitur ſenſibus & eos etiam ſopit 16. 17.

Impeditus Humorum motus per ventris viſcera & pulmones quando ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. per venam a ligata arteria iſtius partis 31. 23. 7. per vas tenſum 2. 5. cur io lateribus vulneris 2. 7. 9. a rigiditate cordis & aortæ 4. 4. robore nimio 9. 3. adductione diuturniore 12. 3. a cordis polypo 42. 9. a motu humorum majori in locis, quæ cedere nequeunt 46. 11. non eſt cauſa caloris 49. 7. facit pulſationes 20. 11. & 14. qualem pulſum facit 20. 35. ex ligato nervo 24. 8.

Turbatus motus acrimoniæ cauſa 45. 52. in febribus qualia producit 52. 47. quomodo ab animi pathemate 21. 5. 8.

Impotentia motus ex humiditate ſolidorum 14. 3.

Intolerantia motus in eruditate 39. 6.

MOTUM SISTENTIA in quibus partibus agunt 86. 1. uſus in motu majore & medioeri 86. 2. minuitur variis modis 86. 3. per evacuantia 86. 4. anodyna & hypnotica 86. 5. abſtergentia 86. 6. laxantia & humectantia 86. 7. adſtringentia & incraſſantia 86. 8. multa alia 86. 9. effectus generalis 86. 10. in alvi fluxu 90. 161. *Repellentia* 86. 11. *Defenſiva* 8. 21. corollaria 86. 13.

Defenſiva quando adhibenda in acrimonia 45. 68. in motu accelerato 46. 15. in reſolutione ioflammationis 47. 14. ad curationem inflammationis 47. 20. in corporis calore 49. 16. in oſcillatione 25. 4. an recte ambuſtis & contuſis applicantur 9. 5. 6. convertunt inflammationem in ſcirrhum 47. 18.

Repellentia 86. 11. an his lentor ex parte repellenda 41. 19. 8. applicata dolores transferunt 17. 47. per incraſſantia 77. 9.

MOVENTIA. Motus quid 83. 1. movens quid 83. 2. motus localis & inteſtinus 83 3. moventia generalia & ſpecialia 83. 4. *Roborant* & motum augent 83. 5. uſus horum generalis 83. 6. ſpecialis 83. 7. cautelæ 83. 8. Reſolventia 83. 9. *Frictio* 83. 10. affectus generales 13.

83. 11. ſpeciales 83. 12. cautelæ 83. 13. *Rubefacientia* in quo differunt a frictionibus 83. 15. effectus 83. 16. *Veſicantia* 83. 17. a quibus differunt 83. 18. operatio duplex 83. 19. effectus ſpeciales *Cantharidum* 83. 20. in quibus morbis adhibenda 83. 21. in quibus vitanda 83. 22. curatio in eorum abuſu 83. 23. *Cucurbitulæ* 83. 24. omnes liquores alliciunt 83. 25. cum & ſine ſcarificatione 83. 26. quid fiat in parte 83. 27. uſus 83. 28. cui parti applicandæ 83. 29. *Fonticuli* & *Setacea* 83. 30. ubi inſtituuntur, & eorum uſus 83. 31. *Attrahentia* definiuntur 83. 32. duplex genus 83. 33. ſubdiviſio in tres claſſes 83. 34. attrahentia mechanica 83. 35. ſtimulantia 83. 36. laxantia 83. 37. ſpecifica 83. 38. obſervanda in his 83. 39. *Revellentia* definiuntur 83. 40. *Derivantia* 83. 41. horum cauſæ 83. 42 corollaria 83. 43. mechanica reſolvunt 79. 6. diſcutientia 69. 5. evacuant 67. 55. diuretica 91. 10. perſpirationem promovent 92. 11.

Cucurbitulæ 83. 24. ad 29. in hæmorrhagia ad impetum ſedandum 32. 24. in angina hydropica 35. 26. in aucto motu revellunt 46. 18. in paralyſi ex viſcido 24. 16. ſingultus curatione 27. 4. in derivatione convulſionis 30. 15.

Derivantia 83. 41. ad 43. ad quæ loca fieri debet 45. 67. in alvi fluxu 90. 162. in inflammatione 47. 20. in qua ſpecie convulſionis 30. 5. in metaſtaſi maligni humoris debilitatem facientis 23. 7. in convulſione 30. 15. in angina hydropica 35. 26. in lentore ſi ruat ad partem principem 47. 17. majoris circulationis cauſa 46. 9. in aucta circulatione 46. 15. & 18. ad crura & pedes in delirio 17. 30. 5. in convulſione ex cerebri compreſſione 30. 5. cur faciunt tumorem 25. 5. ad derivandum in convulſione 30. 15. quomodo fit ſtimulantibus 25. 5. 6.

Fonticuli 83. 30. & 31. in angina hydropica 35. 26. in ophthalmia, eryſipelate, faciei & capitis dolore 17. 30. 6. in metaſtaſi maligni humoris 23. 7. in hydrocele 35 45. & 47.

Frictio 83. 10. ad 13. in menſibus ſuppreſſis ex viſcido 34. 7. in hydrope ex laxitate & viſcido 35. 18. & 34. 9. ex aquæ abuſu 35. 16. œdemate 35. 23. hydrope ad roboraodum 35. 61. crudo humore 39. 10. viſcido 40. 17. laxitate 6. 6. 2. frigore ex laxitate & inertia 51. 7. debilitate ex inertia & viſcido 23. 17. paralyſi ex viſcido 24. 16. beriberi 24. 17. horrore diuturno 29. 10. an in lentore 41. 19. 7. graviores facit humores 45. 34. quomodo auget circulationem 46. 4. & 7. majoris circulationis cauſa 46. 9. cur hoc 46. 23. 1. facit inflammationes 47. 7. cur nocet inflammationi 47. 23. 13. caloris cauſa 49. 4. quomodo curat leipothymiam 21. 5. 2. quæ reſtituunt vitam in ſyncope 21. 5. 11. vi motus majoris cauſa 25. 2. diſcutit 25. 9. 3. corollaria multa 25. 5. cur promovent diaphoreſin 67. 22. 7. cur non ſolvunt lentorem 79 26. 17. cur obſtruunt & diſcutiunt 82. 16. 14. componunt 77. 4.

Rubefacientia 83. 14. ad 16. majoris motus cauſa 46. 9. cur faciunt tumorem 25. 5.

Veſicantia 83. 17. ad 23. in angina hydropica 35. 26. in oris 40. 13. in narium 40. 14. humorum 40. 17 & pulmonum viſciditate 40. 18. ad crura & pedes in delirantibus 17. 30. 5. in debilitate ex mataſtaſi mali humoris 23. 7. in paralyſi ex viſcido 24. 16. in hydropicis ſæpa ulcus & gangrænam producunt 35. 57.

Motus ſolidorum inſitus vid. *Contractilitas*.
---Impotentia vid. *Debilitas*.
---Muſculorum vid. *Exercitium*.
---Automaticos vid. *Contractilitas*.
---Corporis vid. *Exercitium*.
---Chyli, Sanguinis &c. vid. *ſuis locis*.
---Periſtalticus vid. *Motus vitalis*.

Mucago vid. *Mucilago*.

Mucilaginoſa vid. in *Incraſſans*.

MUCILAGO *Vaſorum* acrior facta majoris motus cauſa 46. 9. aut ablata 25. 2. mobilitstis cauſa 26. 2. cur tunc pars ſindone tegenda 26. 6. 2.

Mucoſa vid. *Incraſſans mucilaginoſum*.

Mucro cordis vid. *Cor*.

Mucus *Narium*, *Arteriarum*, *Oeſophagi &c.* vid. *ſuis locis*.

Mulier vid. *Femina*.

Multiformis morbus vid. *Morbus illegitimus*.

Mundificans, Mundificativum vid. *Abſtergens*.

Muniens vid. *Condiens*.

Munimentum vid. *Medicamentum præſervatorium*.

Muria vid. *Marinum Sal.*

Muriatica acrimonia vid. *Marinum Sal.*

Murmur vid. *Flatus*.

MUSCARUM morſus cur tubercula dura facit 60. 8. 4.

Muſcardini vid. *Formula Tabella*.

MUSCULUS. Definitur *Myologia* 18. 1. quid muſculus 18. 2. *Fibræ motrices* quæ 18. 4. motus horum quotuplex 18. 5. experimenta 18. 6. cauſa motus unde 18. 14. an per arteriam 18. 15. quale organum requiritur 18. 16. nervi tale præbent organum 18. 17. motus ſpontaneus 18. 18. miſtus 18. 19. a ſtimulo 18. 11. qualis eſt motus cauſa in muſculo 18. 21. muſculi ſtructura 18. 23. membrana extima 18. 24. fibrarum fabrica 18. 25. nervus qualis in muſculo 18. 26. arteria in muſculo 18. 27. quæſita 18. 28. fibræ ultimæ fabrica 18. 29. ex quibus vaſis hæ fiunt 18. 30. phænomena contracti muſculi 18. 31. concluſiones 18. 38. fibrarum origo, curſus 18. 45. nervoſarum impletio quid faciat 18. 47. phænomenorum explicatio 18. 48. motus vitalis 18. 55. voluntarius 18. 56. eſt actio ſuperaddita 18. 57. tendine abſciſſo quid fiat 18. 58. vellicata pars cur oſcillat 18. 59. anima quid faciat ad motum 18. 61. corollaria 18. 62. muſculorum vires 18. 63. actio in humores 18. 68. exitus ſanguinis & ſpirituum 18. 69. ſanguinem rubrum præparat 31. 20. ejus motus perit ligata arteria ſolitaria 31. 33. 5. an moveatur a particulis nitro-aereis cum ſalino-ſulphureis 15. 14. 29.

Tendo læſus qualem fundit humorem 40. 19. 11.
Punctura convulſionem producit 17. 35. & 30. 10.

Muſ-

Muſculi Quies vid. *Quies*.
---Motus vid. *Exercitium*.
MUSCUS de cranio humano an compeſcit hæmorrhagiam 32. 25. 18.
MUSICA ſolamen triſtitiæ 16. 17.
Mutatio Morbi vid. *Morbi mutatio*.
---Aeris vid. *Aer*.
MUTILATIO partis excitat hæmorrhagiam cum levamine 32. 6.
Myologia vid. *Muſculus*.
Myopia)
Myopioſis) vid. *Oculus*.
Myops)
Myrmecia vid. *Tumor callaſus*.
Myron vid. *Formula Linimentum*.
Myſterium vid. *Medicamentum Arcanum*.
Myurus vid. *Pulſus*.

N

NArcoſis vid. *Stupor*.
Narcoticum vid. *Stupefaciens in Anodynum*.
NARES acutæ in hectica 52. 49.
Gravitas hæmorrhagiam prædicit 32. 7.
Fluxus curavit cerebri compreſſionem 24. 4. & convulſionem 30. 6.
Hæmorrhagia quæ dicitur 32. 1. a majori impetu ad caput 32. 7. ex quibus locis ad nares fertur ſanguis 32. 20. cur frequentior quam ex aliis locis 5. 4. 5. & 2. 7. 4. ſolvit convulſionem 30. 4.
Mucus quomodo ita craſſus fit 43. 8. 5.
Polypus exigit frigida incraſſantia 77. 8. corrodentia 64. 5. coagulantia 77. 20.
Pruritus hæmorrhagiam prædicit 32. 7. ex impetu ad caput 46. 13.
Rubedo præſagit hæmorrhagiam 32. 7. ex impetu ad caput 46. 13.
Scalptura raro ſalubrem excitat hæmorrhagiam 32. 9.
Siccitas ex lentore 41. 9.
Vaſa minus fulta & nudiſſima 32. 7.
Viſciditas quibus curatur 40. 14.
Ozæna exigit incraſſantia frigida 77. 8.
Nares purgans in *Salivantia*.
Naſale in *Salivans* & *Formula Naſale*.
Naſcale vid. *Formula Peſſarium*.
Natatio vid. *Aqua frigida in Diluens*.
Nata vid. *Atheroma in Tumor*.
Naturalia vid. *Pudenda*.
Navigatio vid. *Exercitium*.
NAUSEA menſis inſtantis ſignum 33. 8. a putrefactis aſſumtis 37. 3. curatur roborantibus 37. 3. ex putredine 37. 10. ex uſu ſaponis 38. 26. curatur acidis, ſi ex putredine fiat 38. 45. ex viſcido primarum viarum 39. 5. & ventriculi 40. 8. a pure in ſanguine 48. 26. febrilis deſcriptio & curatio 51. 47. in Aſode & Typho 52. 47. ex calculo renum 91. 24. acidula exigit 9. 4.
Neglectus vid. *Incuria in Curatio*.
Nephritis vid. *Renum dolor*.
Nephriticum vid. *Renum medicamentum*.
NERVUS. Definitio 15. 1. Diviſio 15. 2. *Fibrarum* origo 15. 3. ingens numerus 15. 4. *Tunica* 15. 5. *Spirituum* fluxus perpetuus 15. 6. copia magna 15. 7. æqualis confectio 15. 8. tardus fluxus 15. 9. tenuitas 15. 10. uſus 15. 11. *Liquor* ſeu *Succus* inter fibrillas 15. 12. Liquorum omnium exitus 15. 13. corollaria 15. 14. *Ganglia* 15. 15. nervi ingredientes 15. 16. egredientes 15. 17. intima membrana 15. 18. extima membrana 15. 19. vaſa 15. 20. qui nervi donantur gangliis 15. 21. nervi ibi craſſiores 15. 22. corollaria 15. 23. ſolum eſt organum deferens ſenſum 16. 24. diſtinctos eſſe probatur ſenſibus 16. 28. ſeorſum propagat nervus 16. 30. cur ſæpe tres quatuorve in eadem parte 16. 64. 8. unicus cur poſſit varias functiones exercere 16. 54. 9. nervus animalis motus ſi afficitur debilitatem inducit 17. 3. vitalis autem motus anxietatem infert 17. 3. & 45. 59. nervi ſunt motus organa 17. 18. 17. & 45. 59. continent fibras cerebri & cerebelli 18. 20. quales in muſculo 18. 26. an præbeant fibras tranſverſales muſculis 18. 30. & 45. quomodo operantur in muſculo contracto 18. 47. ab ingratis applicatis horrorem excitant 29. 2. an vim ſuam exerceant ſola vibratione 15. 14. 27. an in ætate conſtanti non amplius increſcant 15. 14. 32. cur adeunt glandulas 15. 14. 36. fibræ an non diſtinctæ in gangliis 15. 23. 5. cur laxiores & aridæ in hyſtericis 15. 23. 6. num totum corpus componitur ex nervis 15. 14. 13. cur molles in origine & fine duri in itinere 15. 14. 14. cur non ferunt acida 38. 69. 18. neque frigus 52. 6. læſis applicanda balſamica 72. 2. ſtimulo agitati quid produeant 84. 8.
Fibræ ſeu Canaliculi nervoſi non poſſunt eſſe ſenſus organa 16. 42. &c. non transferunt ſenſum 17. 52. an ſua conſtrictione movent muſculum 18. 62. 1. tenſæ dolent 2. 5. vel deſinunt in pultem vel membranam 15. 5. non ſatis diſtinctæ deteguntur microſcopiis 15. 10. an omnium origo circa glandulam pinealem 15. 14. 22. an vehunt ſuccum nutrititium 15. 14. 26.
Succus ſeu *Liquor nervorum* ubi & quomodo ſecernitur 15. 12. qualis exitus 15. 13. an per inſenſibilem perſpirationem exit 15. 14. 7. ſi fit aeris, mirabilia phænomena inducit 45. 59. ab acido inquinatus quales morbos producit 38. 64. an fovet acrimoniam podagræ 45. 69. 20. hujus acrimonia forſan inflammationis & febris cauſa 47. 11. an poteſt materia febrilis in eo latitare 52. 9. an ſenſum exerceat 16. 57. paralyſis cauſa 24. 6. an catarrhi cauſa 76. 6. 10. curatur per gummi 62. 5. non lenitur obvolventibus 66. 9. 12.
Tunica, *Involucra* ſeu *Capſula* 15. 2. ſtimulatæ an febris cauſa 52. 7. ſenſus organum eſſe nequeunt 16. 41. paralyſin generare poſſunt 24. 6.
Morbi cur præprimis circa ganglia 15. 23. 12.
Dolor cur miteſcit reſinoſis & balſamicis 37. 17. 11. an ab inæquali tractione in punctura 29. 7. 7.
Exſiccatus aut *Induratus* cur amittit ſenſum & motum 15. 14. 31. & 17. 52.
Obſtructus, *Compreſſus* aut *Ligatus* probat ſpirituum

tuum

tuum fluxum perpetuum 15. 6. non facit tunc fibrarum ſuarum intumeſcentiam 15. 10. ſi tumorem facit, an ſpirituum fluxum arguit 15. 14. 5. frigoris cauſa 51. 4. doloris cauſa 17. 52. ceſſare facit ſenſum & motum 18. 8. facit paralyſin 18. 10. & 24. 9. curatio 24. 5. cur producit frigus, inſenſilitatem & paralyſin 24. 21. 7.
Vulneratus, *deſtructus* &c. cur probat ſpirituum abſentiam quia liquor non exſtillat 15. 14. 4. qualem fundit liquorem 40. 19. 11. nonnunquam abſciſſionem integram aut combuſtionem exigit 11. 5. liquor exſtillans an ſpiritus 14. 14. 6. cur excitat in parte calorem 40. 20. 7. cur inflammationem excitat circa ganglia 25. 5. 12. convulſionis cauſa 30. 10. curatur oleo terebinthinæ & balſamica 30. 14. cur ceſſat nutritio 15. 14. 26. perit ſenſus 16. 24. facit dolorem non percipi 17. 18. quandoque fieri debet in convulſione 30. 12. quomodo curat convulſionem 30. 18. 40.
NERVINA ſunt gummi aromatica reſinoſa &c. 38. 60. balſamica 38. 61. & 72. 2.
Neutrum Sal vid. *Sal*.
NEXUS ſeu *Cohærentia* inter partes qualis eſt 1. 6. varii modi 1. 7. a tribus cauſis 1. 9. differt ex natura humoris abluentis 1. 11. augeri, minui & deſtrui poteſt 1. 14. propior vel remotior locatio partium variam facit cohærentiam 1. 15. cur augetur fuſione 1. 23. 2. & exercitatione 1. 23. 3. num gravitati proportionata 1. 23. 23. num a ſolo attactu 1. 23. 24. num a quiete partium 1. 23. 25. an a compreſſione externa 1. 23. 26. cur inter globulos ſanguinis major 44. 7. 2. partes ſolidæ vero nexu cohærent 2. 1. nexus varius diſtinguit fluidum a ſolido 2. 1.
Obliquus ſolus non ſufficit ad cohæſionem 1. 9. minuitur in fibra diſtenta 1. 9.
Parallelus ſolus eſſe nequit 1. 8. minuitur in diſtenta fibra 1. 9.
Perpendicularis ſolus non ſufficit 1. 8. deſtruitur in diſtenta fibra 1. 9.
NIDOR ex gelatinoſis 77. 18.
Niger Color vid. *Color*.
--- Sanguis vid. *Sanguis*.
Nigra Bilis vid. *Bilis atra*.
--- Lingua vid. *Lingua*.
Nigrores vid. *Calor*.
NITRO-AEREUM an ſpirituum materia 15. 14. 29.
NITRO-SULPHUREUM an motus muſculorum cauſa 18. 62. 3. an motus cordis cauſa 19. 28.
Nitrum & nitroſa in *Frigerans*.
Nixus ſupra vires vid. *Exercitium*.
Nocturnus morbus vid. *Morbus nocturnus*.
Nodus, Nodulus in *Formula*.
--- Oſſis vid. *Oſſis nodus*.
Noſema vid. *Morbus*.
Noſeros, Noſematicos vid. *Morbus parvus*.
Noſos vid. *Morbus*.
Nothus morbus vid. *Morbus illegitimus*.
Noxium medicamentum vid. *Medicamentum noxium*.
Nubecula in *Urina*.
Nubes in *Urina*.
NUDITAS laterum impedit humorum tranſitum 82. 10. refertur ad cauſas ſtimulantes 84. 10.
NUTRITIO cur ceſſat nervo deſtructo 15. 14. 26.
Nutritius ſuccus an vehatur per fibras nervoſas 15. 14. 26.
NUTRIENS. Neceſſitas 71. 1. non omni momento 71. 2. ejus defectus ex deficiente ingeſtione 71. 3. corruptione 71. 4. copioſiori evacuatione 71. 5. Curatio generalis 71. 6. ſuppeditando per alienas vias 71. 7. alimenta levis materiæ 71. 8. corollaria 71. 9. ex obvolventibus 66. 6. immutatus cibus an verum nutrimentum præbeat 71. 9. 10.
Alimenta copioſiora, *Cibus plenus* & *Helluo* cruditatis cauſa 39. 3. nocent in cruditate 39. 10. cur inedia his reſtituit coctionem 12. 4. 7. humectant 14. 2. 3. acrimoniæ cauſa 45. 52. tremoris cauſa 22. 5. horroris cauſa 29. 8. *Ingurgitatio* ſingultus cauſa 27. 2.
Defectus facit urinam flavam 36. 14. generat putredinem 37. 7. an in morbis putridis faciendus 38. 31. 19. cur reſtituit helluonibus coctionem 12. 4. 7. acrimoniæ cauſa 45. 52. an medetur acrimoniæ 45. 69. 13. hecticæ cauſa 52. 53. qualem pulſum facit 20. 36. 38. defectus ſpirituum & tremoris cauſa 22. 2. debilitatis cauſa 23. 16. palpitationis cauſa 28. 11. horroris cauſa & curatur 29. 6.
Facilis digeſtionis cur parva copia ingerendum in fragilitate & debilitate 5. 6. 5. in humore crudo 39. 8. in hecticis 52. 54.
Fermentata in viſciditate danda 40. 12. cur meliorem potum faciant 71. 9. 6.
Fumo indurata nocent crudis 39. 10.
Parciora cur ingerenda in debilitate & fragilitate 5. 6. 5. in humore crudo 39. 8.
Sale condita nocent crudis 39. 10.
Tenaciora & *Glutinoſa* cruditatis cauſa 39. 3. & 10. crudis nocent 39. 10. & 40. 4.
Coctio impedita ex viſcido & cruditate ventriculi 39. 5.
Coctio celerior in frigore 51. 6.
Digeſtio pervertitur hæmorrhagia largiori 31. 18.
Nutritum vid. *Formula Linimentum*.
Nutrix vid. *Lac*.

O

OBeſus vid. *Pinguedo*.
Obex in vena cava vid. *Cor*.
Obliquus nexus vid. *Nexus*.
Oblivio vid. *Memoria in Anima*.
Obnubilatio viſus vid. *Oculus*.
Obſcuratio viſus vid. *Oculus*.
Obſtipans vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Obſtipatio vid. *Obſtructio*.
OBSTRUCTIO hydropis cauſa 35. 6. & 8. rupṭionis vaſorum cauſa 35. 19. ſi menſes ſiſtit qualia tunc ſymptomata & curatio 34. 13. ex cruditate 39. 6. ſi movetur 39. 10. ex viſcido 40. 10. ſi movetur 40. 27. ex lentore 41. 9. ex craſſitudine 43. 4. an omnium morborum cauſa 44. 7. 6. ab humore craſſo quomodo tollitur evacuatione tenuioris 45. 27. 3. an ſolvit

vit gravitate ſalium 45. 78. 4. ab acrimonia 45. 56. an auget vel minuit velocitatem totius maſſæ 46. 23. 10. an inflammationit cauſa 46. 23. 11. a viſcido in arteriis non facit inflammationem 47. 10. a frigore in corpore calefacto 49. 14. effectus & cauſa 50. 6. an ſanguis per arteriam ad obſtructam partem venire poteſt 50. 11. 15. an ſanguis agit validius in ramum obſtructum, quam in reliqua latera 50. 11. 16. a frigore in corpore calefacto 51. 6. ſolvitur ab alcali fixo 38. 16. ex majori copia doloris cauſa 17. 42. ex tardiori motu 21. 3. an omnis obſtructio ſtimulantibus & frictionibus curanda 25. 5. 8. a preſſiona inteſtini alvum ſiſtit 90. 169. in viis urinariis 91. 19. deſcribitur 82. 4. ad 15. rarior eſt quam vulgo ſtatuitur 79. 2. curatur per gummi 72. 5. ab incraſſantibus 77. 9. quan do ſolvitur emollientibus 61. 6. 4. quomodo referatur roborantibus 58. 5. 4. infarctio duritiem facit 60. 2. 7. obſtipant obvolventia 66. 8. conf. *Aperientia*.

Obſtructio *Arteriæ*, *Cerebri*, *Glandularum*, *Hepatic* &c. vid. *ſuis locis*.

Obſtruens vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Obſtupefaciens in *Anodynum*.

Obſtupefactus vid. *Sopor*.

Obſurdeſcere vid. *Aurium ſurditas*.

Obturans vid. *Evacuationem ſiſtenc*.

OBTUNDENS. Definitio 74. 1. quando acre fit venenum 74. 2. multiplitia acria 74. 3. cautelæ in uſu 74. 4. quibus conſtat medicamentis 74. 5. corollaria 74. 6. operatio & catalogus in acido 38. 60. quomodo agit in acrimoniam 45. 66.

Obturans vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Obturatio vid *Obſtructio*.

OBVOLVENTIA quænam 66. 1. *Demulcentia* 66. 2. *Lubricantia* 66. 3. horum materies medica 66. 4. ex animalibus 66. 5. uſus internus 66. 6. externus 66. 7. damna 66. 8. corollaria 66. 9. quænam ſunt 45. 64. obvolvens acidum 38. 59. cur leniunt 80. 5. 3.

Occaſio vid *Morbi prædictio*.

Occiput vid. *Caput*.

Occludens vid. *Evacuationem ſiſtenc*.

Occultum medicamentum vid. *Medicamentum Arcanum*.

Occultus morbus vid. *Morbus*.

Ocularis pulvis vid. *Formula Pulvis*.

OCULI *Acrimonia* quomodo curanda 45. 62.

Ægilope incraſſantia frigida exigit 77. 8.

Circulus lividus menſium fluxus præſagium 33. 8.

Concavi in ſphacelo 47. 19. in empyemate 48. 25. in hectica febre 52. 49.

Connivenies hæmorrhagiam prædicunt 32. 7. hæmorrhagia aut vomitu liberantur in acutis 32. 25. 11. in Aſode febre 52. 47. ſphaceli ſignum in debilitate 23. 25.

Dolor ex acri ſucco nervoſo 45. 59. ex validiore luce 16. 21. & 17. 2.

Gutta ſerena cur curatur ſternutatoriis 88. 27. 24.

Hebetudo hæmorrhagiam prædicit 32. 7. ex viſcido 40. 10.

Hydrophthalmia quid ſit & quomodo curatur 35. 24.

Inflatio hæmorrhagiæ ſignum 32. 7.

Lacrymæ copioſæ in hydrocephalo interno 35. 25. in vena jugulari ligata 19. 75. involuntariæ ex laxitate 6. 4. hæmorrhagiæ ſignum 32. 7. curantur adſtringentibus 57. 11. 8.

Laxitac qualia producit 6. 3.

Lucis averſatio ex impetu ad caput 46. 13.

Metaſtaſis ad brachia & alvum bona 17. 30.

Minuti cur in paralyſi malum ſignum 24. 21. 13.

Morbi cur exigunt roborantia 58. 5. 5.

Ophthalmia ad brachia derivanda 45. 67. per fonticulum in brachio 17. 30. 60. per emollientia 61. 4.

Palpebræ tumor in hydrope 35. 21. in hydrocephalo interno 35. 25. ex viſcido 40. 7. in empyemate 48. 26. *Langueſcens* in hectica 52. 49.

Pellucidi vel *Scintillanter* an ſpiritus lucidos eſſe arguunt 65. 14. 28.

Pſorophthalmia lenientia exigit 80. 3. & mucilaginoſa 77. 13.

Pulviſculus illapſus quomodo extrahitur cancri lapillo 68. 8. 7.

Rubedo hæmorrhagiam præſagit 32. 7. ex impetu ad caput 45. 13. a ligata vena jugulari 19. 75. incraſſantia frigida exigit 77. 8.

Scintillæ præſagiunt hæmorrhagiam 32. 7. convulſiones 30. 3. ex impetu ad caput 46. 13. ex acri ſucco nervoſo 45. 59.

Sorder Lema ex ſiccitate 13. 3. in hectica 52. 49.

Splendor ex aucta circulatione 46. 12. hæmorrhagiam prædicit 32. 7.

Squallor ex ſiccitate 13. 3.

Tenebræ hæmorrhagiam præſagiunt 32. 7. ex menſium ſuppreſſione 34. 16. ex viſcido 40. 10. ex laxitate 6. 3. convulſionem præſagiunt 30. 3.

Trachoma lenientia exigit 80. 3.

Truces convulſionem præſagiunt 30. 3.

Tumor ex menſium ſuppreſſione 34. 16. ex cruditate 39. 6. impetu ad caput 46. 13. ligata vena jugulari 19. 75.

Viſus excellit in noctivagis 16. 10. fallitur quomodo 16. 14. & 15. validior excitat dolorem 16. 21. & 17. 2. *Anguillarum* ex impetu ad caput 47. 13. *Abolitus* cum frigore in acutis cur malus 51. 8. 23. *Obſcuratio* ex viſciditate 40. 7.

Odontalgia vid. *Dentium dolor*.

Odontotrymnia vid. *Formula Pulvis*.

ODOR exaltatur ſale volatili 38. 23. validior doloris cauſa 17. 2. frequentior non movet odoratum 16. 15.

Odoratus excellit in canibus 16. 10. ab eodem odore tandem non afficitur 16. 15. cur tandem amittitur ſternutatoriis 88. 28. 31.

Fætor unde 37. 10. & 17. 18 cadaveroſus quando in morbo acuto 13. 17. 19.

Odor & Fœtor oris vid. *Oris Fætor*.

Odoramentum vid *Formula Suffitus*.

Odorifera in *Calefaciens*.

Oedema in *Hydrops*

--- Extremitatum vid. *Partes extremæ*.

ŒSOPHAGI *Inflammatio* an ſingultus cauſa 27. 11. 12.

Mucus abraſus ſingultus cauſa 27. 3.

Rigiditas impedit deglutitionem 4. 4.

Ru-

Digitized by Google

Ruptio impedit cibi deſcenſum in ventriculum 71. 3.
Tumor & *Conſtrictio* impedit alimentorum deglutitionem 71. 3.
Oeſtrum Veneris in *Generatio*.
OFFA *Helmontii* quomodo paratur 38. 25.
Officinalia medicamenta vid. *Medicamenta*.
Olea Acria, Deſtillata, Expreſſa, Combuſta, Nativa vid. in *Stimulans*.
Oleoſa in *Emolliens*.
Olei Guttula, Amygdalarum, Aniſi, Terebinthinæ, Vitrioli &c. vid. *ea loca*.
Olfactus vid. *Odor*.
Olus vid. in *Reſolvens*.
OMENTI *Hydrops* qualia ſigna præbet 35. 40. *Morbi* curantur purgantibus 90. 142.
Operarii vid. *Exercitati*.
Opbtbalmia vid. *Oculi inflammatio*.
Ophthalmicon vid. *Oculi Medicamentum*.
Opiatum vid. *Formula Electuarium*.
Opipare vivens vid. *Diæta*.
Opiſthotonus vid. *Convulſio*.
OPIUM cur interdum purgantibus adjicitur 45. 69. 25. compeſcit motum 46. 20. & dolorem ex mobilitate 17. 56. tardioris circulatioois eauſa 21. 2. arcetur acidis 38. 45. ita quoque ſopor 38. 45. cur humectat 62. 9. 8. quando reſolvit 79. 26. 28.
Oppreſſio hypochondriorum vid. *Hypochondria*.
Opticum vid. *Oculus*.
Orbiculus vid. *Formula Tabella*.
Orexis vid. *Fames*.
Organa Cbyliſicationis, Generationis & Reſpirationis vid. *ſuis locis*.
Orgaſmus ſpirituum vid. *Mobilitas*.
ORIS *Aphthæ* humectantia exigunt 62. 7. albæ benignæ an ab acido 38. 69. 12. cortice Peruviano curantur 32. 28. acidulas aquoſas exigunt 92. 4. *Salivoſæ* quid ſint & quid indicent 45. 27. 6. ex febre intermittente quomodo curandæ 52. 62. 1. roborantibus curantur 58. 4.
Halitus fœtens ex putredine 37. 10. ex ſcorbuto 17. 47. & 23. 18. incraſſantia frigida exigit 77. 8.
Hiatus ex ligata vena jugulari 19. 75.
Siccitas & tenaci mutilagine obſcita lingua 13. 2. ex lentore 41. 9.
Sordities ex putredine humorum 36. 10. pellicula alba tectum in cruditate 39. 6.
Viſciditas quomodo curatur 40. 6. & 13.
Dentes non ferunt frigus 51. 6. nigri vacillantes ex putredine 37. 10. ſanguinem interdum fundunt 32. 1. eorum *Stridor* & *Triſmus* ex meoſium obſtructione 34. 16. ſpecies eſt convulſionis 30. 16. 4. *Stupor* ab acido ex ventriculo eructante 38. 51. ex ægri ſucco nerveo 45. 59. *Vacillatio* in ſcorbuto 17. 47. & 23. 18. *Viſciditas* 40. 7. unde in acutis & quid iodicet 41. 19. 13. in cacochylia 17. 62.
Dentitio diabetis cauſa 36. 21. & convulſionis 30. 10. & 17. 37. cur 18. 60. debilitatis & diabetis cauſa 23. 14.
Gingiva corrupta ex putredine 37. 10. ex acri ſucco nerveo 45. 59. incraſſantia frigida exigunt 77. 8. *Lividæ* in tenui acri humore 43. 46. ex ſcorbuto 17. 47. & 23. 18. *Sanguinem* fundunt 32. 1. & 10. cur frequens ſcorbuticis 2. 7. 2.
Labia tument ex ligata vena jugulari 19. 75.
Maſticatio deficiens cruditatis cauſa 39. 4.
Morbi incraſſantia exigunt 77. 8. cur roborantia 58. 5. 5.
Oris Tortura vid. *Facies*.
- - - Amaritudo vid. *Sapor*.
Ornans medicameotum vid. *Fucus in Medicamentum*.
Orthopnœa vid. *Reſpiratio difficilis*.
Oſcedo vid. *Oris Aphthæ*.
Oſcillatio vid. *Mobilitas*.
OSCITATIO ex acido ſucco nerveo 38. 64.
Oſcula Lacteorum vid. *Lactea*.
--- Vaſorum vid. *Vaſa*.
OSSA in cineres cadunt vehementi calore 1. 12. non feruut frigus 51. 6. an ſola admittunt nutrimentum 71. 9. 2.
OSSIUM *Medulla* putreſcit ſtagnando 37. 7. tranſudat in motu 18. 69. eſt obvolvens 66. 5.
Figura aliena compreſſionis cauſa 12. 2.
Caries unde ſuppeditat taotam ichoris copiam 37. 17. 1. medullam corrumpit 37. 7. ichor ejus quid arguit 38. 69. 16. ex minuto motu 50. 8.
Comminutio 2. 3.
Callus quid 60. 6.
Dolor in meditullio obſcurus 17. 5. oſteocopus in quibus morbis 17. 15.
Excreſcentia compreſſionis cauſa 12. 2. & paralyſis 24. 5. & convulſionis 30. 7.
Fiſſura 2. 3.
Fractura cur lente reponenda ſi diu fuit 1. 23. 17. ſpecies ſolutæ unitatis 2. 3. cur frequens in Venerea lue & ſcorbuto 2. 7. 3. cur frequentius hyeme 5. 4. 8. compreſſionis cauſa 12. 2. an membrum movendum 12. 4. 1. cur ſtatim immobilitas, dein vero aliquis redit motus 12. 4. 5. paralyſis cauſa 24. 5. qualem curationem exigit 60. 7.
Fragmenta compreſſionis cauſa 12. 2. an attrabuntur medicamentis 83. 43. 18.
Luxatio ſi diu fuit cur lente reponenda 1. 23. 17. an ſemper a valida vi 6. 5. 8. quæ curatur ſicci, calidis & ſpirituoſis 9. 5. 9. quæ mollibus, tepidis, oleoſis 9. 5. 9. qualia medicamenta & qualis deligatio adhibenda 10. 6. 3. cur poſtea facilius a leviori cauſa fiat 11. 4. compreſſionis cauſa 12. 2. an membrum movendum 12. 4. 2. cur ſtatim immobilitas, quæ ſenſim evaneſcit 12. 4. 5. doloris cauſa 17. 40. compreſſionis & paralyſis cauſa 24. 5. quænam exigit ſiccantia 63. 9. 8. cur adhibent oleoſa & pinguia 59. 12. 5.
Spina ventoſa dolorem oſteocopum facit 17. 15. exigit lenientia 80. 3.
Oſſa conſolidans in *Indurans*.
Oſſificatio cordis vid. *Cor*.
Oſſeus canalis vid. *Canalis*.
Oſſea cordis vid. *Cor*.
Oſteogenicum, & Oſteocollum in *Conſolidans*.
Oſteuſivum vid. *Indicans in Curatio*.
Oſteon vid. *Oſſa*.
Oſteocopus dolor vid. *Dolor*.
Otalgia vid. *Auris dolor*.
Otenchyta vid. *Formula Lavamentum*.
Oticon vid. *Auris medicamentum*.
Otioſi vid. *Quieſcentes*.
Otium vid. *Quies*.

Ovale foramen cordis in *Fœtus*.
Ovales valvulæ vid. *Cor*.
Ovarium vid. *Uterus*.
OVUM putreſcera poteſt 37. 3. ſorbile ſanat acrimoniam muriaticam 38. 9.
Albumen quomodo mutatur a putredina 37. 3. in majori calore coagulatur 37. 3. & ab alcohole 78. 5.
Vitellus eſt ſapo naturalis 38. 34. an obvolvit 66. 5. ejus oleum obvolvit 66. 5.
Oxea & Oxytata vid. *Morbus acutus*.
Oxyrrhodinum vid. *Formula Epithema*.
Ozæna vid. *Narium ulcus*.

P.

PAbulum vid. *Nutriens*.
Pachynthicum vid. *Incraſſans*.
PÆONIA excellit in mobilitate 26. 5.
Palatum vid. *Oris palatum*.
Palindromia vid. *Morbi recidiva*.
Palliatio & Palliativa curatio vid. *Curatia*.
Palloe vid. *Color*.
- - - Cutis vid. *Cutis*.
- - - Sanguinis vid. *Sanguis*.
Palpebræ vid. *Oculus*.
Palpitatio vid. *Pulſatio*.
- - - *Cordis*, *Manuum*, *Umbilici*, *Hypochondriorum* vid. *ſuis locis*.
Panacea vid. *Medicamentum univerſale*.
Panchymagoga vid. *Evacuans*.
Pancoenus vid. *Morbue Epidemius*.
PANCREATIS *Ductus* an ſolus in inteſtioa deponit aquam hydropicorum 35. 63. 18.
Succus viſcidus ex amiſſa ſaponacitate 40. 5. ejus ſaponacitas exſtinguitur ab acido in inteſtinis 38. 52. & cruditate 39. 5. & viſcido 40. 9. acidus an ſtranguriæ cauſa 91. 67. 2. ao ſoveat febris cauſam 52. 64. 7.
Pandaleon vid. *Formula Tabella*.
Pandemius vid. *Morbus Epidemius*.
Panis vid. *Nutrimentum*.
PANNICULUS ADIPOSUS receptaculum eſt liquoris in hydrope 35. 3.
PANUS ſeu *Phygethlon* exigit lenientia 80. 3. mucilagiooſa 77. 13. humectantia 62. 7. emollientia 61. 4. maturaotia mollia 76. 3. & acriora 76. 4.
PAPAVER compeſcit dolorem ex mobilitate 17. 56.
Papilla mammarum vid. *Mamma*.
Papulæ vid. *Puſtula*.
PARACENTHESIS quando accelerat mortem in hydrope 35. 19. non juvat in hydrope ex viſciditate & defectu abſorptionis 35. 20. curavit hydropem pectoria 35. 31. in hydrope inſtituitur 35. 40. nihil juvat in hydrope peritonæi & omenti 35. 41. & 42. in umbilico promineota 35. 50. & 60. quando inſtituenda vel omittenda in hydrope 35. 60. cur raro curat hydropem 39 63. 10. io pectore inſtituendi modus & cautela 48. 43. poſt operationem obſervanda 48. 44. vetatur in pectore 48. 45.
Paracme vid. *Morbi Declinatio*.
Paracolleticon in *Canſolidans*.
Parallelus nexus vid. *Nixus*.
PARALYSIS. Definitio & Differentia 24. 1. Cauſæ 24. 2. Cerebri compreſſione 24. 3. Curatio 24. 4. Nervi compreſſione 24. 5. Tunicæ & humoris 24. 6. Humorum mutata indole 24. 7. Laxitate ſolidorum 24. 8. Paralyſis genere 24. 9. minus perfecta 24. 10. functioois vitalis 24. 11. muſculorum faciei 24. 11. Curatio ſi ex viſciditare 24. 12. in ventriculo 24. 13. inteſtinis 24. 14. ſanguine 24. 15. Veſicatoriis 24. 16. ſi ex Laxitate 24. 17. in morbo acuto 24. 18. ex arteria obſtructa 24. 19. ex ſcorbuto 24. 20. corollaria 24. 21. ab urinæ ſuppreſſione 91. 32. facit urinam coloratiorem ſi putredo accedit 36. 10. quandoque clam emittitur 36. 23. ex viſcido 40. 10. cur ex ganglii contuſione 15. 23. 10. ex ligata arteria 47. 10. & 18. 11. paralytica pars calens cur bonum 49. 20. 5. ex impedito motu per cerebrum 50. 9 frigoris cauſa 51 4. ex ſpiiltuum impedito fluxu 51. 4. cur frigus partis difficiliorem curationem promittit 51. 8. 19. & 24. 5. quando ſit manente ſenſu & motu 16. 64 4. cur ex ligata arteria 16. 64 7. ex ſcorbuto 17. 47. ex ligato nervo 18. 10 in parte facit pulſum debilem 20. 15. cur tunc difficiliorem curationem præſagit 20 36. 16. ſi producit tremorem, bonum 22. 13 cur ex tremore 22. 15. 4. ex ſcorbuto 23. 18. quæ ex convulſione 30. 18. 20. ex colica Pictonum 30. 18. 45. & 62. 9. 10. curatur roborantibus 58. 4.
Apoplexia hæmorrhagiam prædicens 32. 7. ex menſium ſuppreſſione 34. 16. ex vino ſi fiat, compeſcitur acidis 38. 45 ex viſcido 40. 10. cur ex plethora 12. 4. 11. ex ſpiritibus fermentatis an ſua levitate 15. 14. 23. quomodo ex frigore glaciali 15. 14. 24. ex polypo in parotides truſo 42. 9. ex impetu ad caput 46. 13. ex impedito motu per cerebrum 50. 9. malum cum pulſu magno 20. 5. & 32. prædicitur ex pituita in cerebrum delata cum tremore 12. 13. relinquens tremorem, malum 22. 13. cur ex tremore 22. 15. 4. a quibuſdam ad paralyſin refertur 24. 1. cur pedibus applicant epiſpaſtica 48. 23. 1. roborantibus curatur 58. 4. deſinens in paralyſin cur difficile curatur 24. 21. 4. excitatur apoplecticus ſale volatili 38. 23. frequens recidivat 53. 18. frequens reditus plerumque lethalis 53. 62. 16. parcam urinam facit 91. 17.
Beriberi roborantia exigit 58. 4. deſrribitur 24. 10. curatur 24. 17.
Pareſis quid ſit 24. 1. ex ioſufficienti influxu ſpicituum 24. 10. exigit roborantia 58. 4. & compingentia 77. 5.
Stelasyrbe deſcribitur 24. 10. curatur antiſcorbuticis 24. 10.
Paralyſis Veſicæ & aliarum partium vid. *ſuis locis*.
Paraphreoitis vid. *Delirium*.
Paraplegia vid. *Paralyſis*.
Paregoricum vid. *Anodynum*.
Parentalis morbus vid. *Morbus hæreditarius*.
Pareſis vid. *Paralyſis*.
PARIETARIA in curatione doloris ex calculo 57. 54.
PAROTIDES prædicuntur ex teoui urina in acutis 36. 20. in iis inſtantibus urina alba craſſa libe-

Digitized by Google

…liuerat 36. 7. urina varia mala 36. 51. 2. ex quali urina prædicuntur 36. 56. 28. definiuntur 48. 2. prædictio in acutis 48. 17. bonæ 48. 18. præveniuntur 48. 19. malæ 48. 20. Curatio 48. 22. tardius ſolvunt morbos quam excretiones 48. 18. cur prædicuntur ex pedibus frigidis in acutis 51. 8. 4. cur poſt anxietatem vigilias & ſoporem 52. 59. 5. parvæ cur anxioſis lethales 52. 59. 6 ex pectoris morbis deſcribuntur 17. 32. parvæ convulſiones prædicunt 33. 3. magnæ bonæ & ſolvunt convulſionem 30. 4. prædicuntur ex capitis pulſatione 20. 9. parvæ cum tremore delirium prædicunt 22. 12. magnæ bonæ, parvæ malæ in debilitate ex impetu 23. 5. parvæ ex cruditate commota 29. 12. parvæ cur prædicunt convulſionem 30. 18. meturaotia mollia exigunt 76. 3.

Paroxyſmus in *Morbus*.

PARTES EXTREMÆ conf. *Manus & Pedes*. Melius eſt intumeſcere quam colliquari in hydrope 35. 39. *Dolor* ex lue Venerea 17. 49. cur tument in debilibus 23. 26. 7. *Abſceſſus* deſcribitur ex pedibus calidis in acutis diutius durentibus 51. 8. 4. *Metaſtaſis* ex ſuperioribus mala 17. 19. ad internas partes mala, ad externas partes bona 17. 29. vel tument vel marceſcunt in defectu ſanguinis 23. 8. *Tumor* in cruditate 39. 6. *Oedema* ex viſcido 40. 10. abiens & rediens quid arguit 10. 6. 6. *Frigus* ex lentore 41. 9. cum incendio interno cur peſſimum in acutis 47. 23. 4. malum in acutis 51. 8. 11. in forti ventris dolore cur malum 51. 8. 20. cur malum in acutis 21. 5. 7. cur malum in nephritide 91. 47. 13.

PARTICULÆ HUMORIS Diviſio 45. 1.

Magnitudo aucta 45. 2. cauſæ 45. 3. diviſio 45. 4. congregatio 45. 5. cauſa 45. 6. contactu majore 45. 7. propiore locatione 45. 8. attractione aucte 45. 9. minuto motu 45. 10. aucta circulatione 45. 11. rarefactione 45. 12. Effectus 45. 13. Curatio 45. 14. corollaria 45. 16. quot modis obſtruunt 82. 12. curatur diluentibus 78. 6.

Parvitas 45. 17. cauſæ 45. 18. vis allata non ſemper ſeparat 45. 19. compactu non fit 45. 20. vi attractrice debilitata 45. 22. dilutione 45. 23. an diminutio in omnibus 45. 24. Effectus 45. 25. Curatio 45. 26. corolleria 45. 27. *Gravitas* 45. 28. Cauſæ 45. 29. gravioribus ingeſtis 45. 30. Effectus 45. 31. gravioribus factis 45. 32. propria actione 45. 33. corporis actione 45. 34. medicamentis 45. 35. Effectus 45. 36. Curatio 45. 37. corollaria 45. 38. curatur diluentibus 78. 6. *Levitas* differentia 45. 39. Cauſæ 45. 40. Effectus 45. 41. Curatio 45. 43. corollaria 45. 44. quibus hominibus 45. 15. 16. curatur roborantibus 58. 3. & compingentibus 77. 5. *Figura* mutata in planam facit concretionem 45. 7. (conf. Acrimonia.)

Partes Elementares vid. *Atomus*.

Particularis morbus vid. *Morbus*.

PARTUS Difficilior eſt cauſa hydrocephali 35. 24. & hydropis uteri 35. 43. doloris cauſa 17. 40. convulſionis cauſa in fœtu 30. 7. e *Partu* menſes une alterave vice non apparere ſolent 33. 4. hoc eſt ſanguinis defectu 34. 4. urina ſæpe aquoſa 36. 20. cur non quædam convulſiones in partu curandæ 30. 18. 6. qui dolor e partu cingulo compeſcitur 30. 18. 7. cur a partu convulſio periculoſa 30. 17. 8.

Abortus an ſemper exſpectandus ſi in gravidis menſes prodeunt 33. 13. 17. hydrops uteri cauſe 35. 43. cur timendus in gravidis ex convulſione 30. 18. 5. e medicamentis diureticis 92. 11.

Partus medicamenta in *Uterina*.

Parvites particularum vid. *Particulæ*.

Parvus morbus vid. *Morbus*.

Paſſio vid. *Morbus*.

- - Hyſterica vid. *Mobilitas*.

- - Hypochondriace vid. *Hypochondriaca*.

- - Colica vid. *Ventris dolor*.

Paſta & Paſtillus vid. *Formula Tabella*.

Pathema vid. *Animi affectus*, & *Morbus*.

Pathologia vid. *Morbus*.

Pathos vid. *Morbus*.

Pecquetianus ductus vid. *Chyli ductus*.

PECTORIS *Contuſio* facit empyema 48. 24.

Dolor an ſemper venæ ſectione levandus 39. 11. 7. in abſceſſu mediaſtini 48. 31. in hectica 52. 51. ſenſim increſcens indicat venæ ſectionem, mitis vero vetat 17. 17. ad alias partes delatus 17. 32. alvus laxa, malum 17. 62. diuretica exigit 17. 65. cum libera reſpiratione & pulſu debili cur non curatur venæ ſectione 20. 36. 12. ex hepatitide cur facit pulſum debilem 20. 36. 29. ex vitio hepatis 17. 30.

Gravitas in hydrope pectoris 35. 29. in empyemate 48. 25. abſceſſu pulmonis 48. 32. mediaſtini 48. 31.

Hydrops in quibus partibus fit 35. 28. ſigna 35. 29. exitus 35. 30. curatio 35. 31. diuretica 35. 55. cur exigit diuretica 35. 63. 43. cur ſæpe paralyſis cauſa, & quibus curatur 24. 21. 3. parcam urinam facit 91. 16.

Incurvatio in empyemate 48. 26.

Morbi cur ſæpe levantur veſicantibus 83. 43. 12. & exigunt balſamica 72. 2.

Pulſatio inter ſigna hæmoptoes 10. 10.

Rubor ex ligata vena jugulari 19. 75.

Vulnus degenerat ſæpe in empyema 48. 24.

Claviculæ dolor in cacochymia, obſtructione lienis & hepatis 17. 38.

Coſtarum calor in empyemate, malum 48. 35. in febribus cum capitis & pedum frigiditate, malum 49. 7.

Sternum premens diaphragma ſingultus cauſa 29. 9.

Xyphoides cartilago premens ſtomachum ſingultus cauſa 27. 9.

PECTORALIA quænam in pulmonis viſciditate 40. 18. in empyemate 48. 39. & diuretica 48. 40. in tuſſi 48. 47. conveniunt quoque renibus 17. 32. in debilitate poſt hæmoptoen 23. 8. in puris effuſione 23. 11. multa ſunt diuretica 92. 11. quæ ſimul abſtergent 81. 14.

Expectorantia in pulmonis acrimonia 45. 62. in parotidibus 48. 19. in empyemate calide adhibende 48. 39.

Pediluvium vid. *Formula Potus*.

PELLUCIDITAS in hydrope ex laxitate 35. 9.

Pellucidus Humor vid. *Lympha*.

- - - Oculus vid. *Oculus*.

PELVIS OSSIUM major in feminis quam viris 33. 9. 3.

Pel-

Pelvis renum vid. *Renes*.
Pendentes partes vid. *Partes extremæ*.
Penis vid. *Pudenda*.
Penuria potus vid. *Potus*.
Pepanticum vid. *Pus movens*.
Pepanſis vid. *Morbi coctio*.
Pepaſmus vid. *Morbi coctio*.
Pepona vid. *Morbi coctio*.
Pepſis vid. *Morbi Coctio*.
Peptica vid. *Præparantia*.
Peracutus & Peracutiſſimus morbus vid. *Morbus acutus*.
Perceptio vid. *Senſus*.
Perculſio mentis vid. *Animi delirium*.
Peredens vid. *Corrodens*.
Perfrigeratio vid. *Frigus*.
Periamma vid. *Formula Epithema*.
PERICARDIUM deſcribitur 19. 2.
Abſceſſus cognoſcitur 48. 33. non juvatur paracentheſi 48. 45.
Hydrops deſcribitur 35. 28.
Inflammatio tranſit in empyema 48. 24. palpitationis & anxietatis cauſa 24. 4.
Tumor palpitasionis cauſa 28. 3.
Vermes deſcribuntur 28. 6.
Pericardium diaphragmati annexum vid. *Diaphragma*.
Pericarpium vid. *Formula Epithema*.
Periodus morbi vid. *Morbi Paroxyſmus*.
PEBIPNEUMONIA circulationem per pulmones impedit, ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. & urina multa craſſa 35. 26. urina primo cocta, dein attenuata mala 36. 51. 6. cur facile ex lentore 41. 19. 12. ex viſcido dicitur *Lethargica* 40. 15. cur a frigido aere ſuperveniente calido 42. 11. 5. non facit pulſum durum 47. 3. degenerans in empyema 48. 24. ex angina deſcribitur 17. 31. in phrenitidem tranſiens, lethale 17. 32. abſceſſus magnus crurum, bonum 17. 32. pulſus debilioris cauſa 20. 16. & mollis 20. 31. cum delirio cur ſuppurationem prædicit 20. 36. 30. horror in principio quid indicat 29. 9. curatur laxantibus diureticis 92. 6. humectantibus 62. 7. emollientibus 61. 4. vapore aquæ 62. 9. 13.
Periſtalticus motus vid. *Motus vitalis*.
PERITONÆI *hydrops* qualia præbet ſigna 35. 42. quomodo generatur & curatur 35. 49.
Peroio in *Frigus*.
Perpendicularis nexus vid. *Nexus*.
Peracutus morbus vid. *Morbus acutus*.
Perpeſſio vid. *Morbus*.
PERSPIRATIO plus evacuat quam urina 36. 24. acida in acrimonia acida 38. 63. an ex ſucco nervoſo & ſpiritibus 15. 14. 7. aufert lentorem ſolutum 41. 10. interdum evacuat inflammationis materiem 47. 15. augetur cortice Peruviano 52. 27.
Copioſior urinam flavam facit 36. 14. ſiccitatis cauſa 13. 2. 3. & craſſitudinis 43. 3. & debilitatis 23. 15. per frictiones 67. 22. 7. & per ſicca 68. 8. 2. & 63. 7.
Minor putredinem auget 37. 7. acrimoniam generat 45. 52. quomodo a conſtipantibus & emplaſticis 50. 11. 3. curatur ſudoriferis 17. 64. & diaphoreticis calidis in horrore 29. 5. ex aura frigidiuſcula & vento 29. 5. ex viſcido 40. 10. in feminis 33. 9. 2. cognoſcitur ex urinæ multitudine 36. 56. 31. in cruditate 39. 6. cur in viſcido 40. 19. 3. cur quandoque ex aquæ potu 14. 5. in tardiore motu 21. 3. curatur diſcutientibus roborantibus 69. 6.
PERSPIRABILE DUCENS definitur 92. 1. dividitur 92. 2. eliciendo 92. 3. abſorbentibus 92. 4. diſcutientibus 92. 5. aperiendo 92. 6 diluendo 92. 7. reſolvendo 92. 8. præparando 92. 9. moderando motum 92. 10. movendo 92. 11. corollaria 92. 12. in acido ſucco nerveo 38. 66. in cutis acrimonia 45. 62. cur excellit in acrimonia frigida 45. 69. 29. in horrore ex cruditate 29. 5. non multum differunt a ſudoriferis 93. 2. cur minime debilitant 67. 23. 15.
Perturbatio critica vid. *Morbi criſis*.
Pervigilium vid. *Vigilia*.
PERUVIANUS *Balſamus* cur ſanat paralyſin ex colica Pictonum 30. 18. 45.
PERUVIANUS *Cortex*. Nomen 52. 23. nativus locus 52. 24. electio 52. 25. uſus 52. 26. abuſus 52. 30. præparatio corporis 52. 31. exhibendi tempus 52. 32. quid poſtea agendum 52. 33. corollaria 52. 34. an curat febrem meſentericam 39. 11. 9. an hydropis cauſa poſt febrem 35. 63. 13. cur omittendus ſi urina rubra clara in intermittentibus 36. 56. 11. cur omittendus in febribus ſi urina ſit tenuis & rubra 47. 21. 3. quam ſpeciem febris continuæ curat 52. 15. in hydrope ex intermittente 52. 62. 1. in mania 52. 62. 2. in aphthis 52. 62. 3. in dolore ex intermittente 17. 56. in calore hectico ex defectu humorum 23. 8. in mania poſt febres 23. 23. in mobilitata 26. 5. in ſingultu ex intermittente 27. 7. in tali palpitatione 28. 10. & tali convulſione 30. 15.
PES (conf. Partes extremæ.)
Calor in acutis diu durantibus cur præſagit abſceſſum ad inferiora 51. 8. 4.
Dolor in delirantibus, bonum 17. 30. 5.
Frigus malum in empyemata 48. 35. cum ventris & coſtarum ardore in acutis, malum 49. 7. in acutis cur parotides præſagit 51. 8. 4. quid indicat in dyſentaria 51. 8. 5. in quibus excitat colicum dolorem 26. 6. 6.
Metaſtaſis ex capite recipiens in phrenitide, bonum 17. 30.
Tumor ex menſium obſtructione 34. 15. & 35. 31. ex vena compreſſa 35. 5. in hydrope ex meſenterii obſtructione 35. 6. ex inertia 35. 10. in hydrope pectoris 35. 29. in hydrope ventris 35. 33. in gravidis 15. 33. & 35. 63. 6. cur in hydrope ex lienis obſtructione 35. 63. 1. qui abit & redit 35. 63. 12. cur in gravidis 12. 1. 17. in empyemate 28. 26. cur diſparet pede elevato 50. 11. 11. quid denotat, ſi mane non diſparet 50. 11. 12. ex debilitate 23. 17.
Ulcus ſuppreſſum ulceris pulmonis cauſa 17. 32.
Peſſarium vid. *Formula Peſſarium*.
Peſtilentia vid. *Peſtis*.
PESTILENTIALIS *Aer* forſan ſeptica qualitate inficit 37. 7. an probet nitrum aereum 15. 14. 29. facit tenuitatem 44. 2.

Febris & *morbus* exigit acida 38. 45. vetat ſanguinis miſſionem 52. 37. nocent ſapones 38. 26. his ſæpe urina ſana 36. 5. hæmorrhagia mala 34. 25. 17.
Materia cauſa hæmorrhagiæ 32. 4. frigoris 51. 4. 3. & teouitatis 51. 4. 8.
Malignitas num educatur veſicaotibus 83. 43. 13.
PESTIS cur reddit urinam ſæpe ſanam 36. 56. 45. cur tanta humorum teouitas 45. 27. 4.
Petechiæ vid. *Maculæ*.
Petechialis fcbris vid. *Febris*.
Pharmacum vid. *Medicameutum*.
Phlebotomia vid. *Sauguinis miſſio*.
Phlegma vid. *Pituita in Viſcidum*.
Phlegmagoga vid. *Pituitam ducentia*.
Phlegmone vid. *Inflammatio*.
Phlogiſtica diſpoſitio, & cuticula vid. *Inflammatoria diſpoſitio*.
Phlogoſis faciei vid. *Facies*.
Phlyctæna vid. *Veſicula*.
Phœnigmos vid. *Rubefaciens in Movens*.
Phrenitis vid. *Animi delirium*.
Phriee vid. *Horror*.
Phrieodes vid. *Horror*.
Phthiſica vid. *Marcor*.
Phthiſis vid. *Marcor*.
Phthoe vid. *Marcor*.
Phyeos vid. *Medicamentum Fucus*.
Phygetlon in *Tuberculum*.
Phymoſis vid. *Penis*.
Pia mater vid. *Cerebri membrana*.
Pica vid. *Fames*.
Picatio vid. *Stimulans*.
Pigritia vid. *Debilitas*.
Pilion vid. *Formula Epithema*.
Pilula vid. *Formula Pilula*.
Pilorum evulſio io *Stimulans*.
PILUS an ex nervis 15. 14. 33.
Diſſluvium roborantia exigit 58. 4.
Barbata & hirſuta femina ex menſium obructione 34. 22. & 32. 22.
PINEALIS GLANDULA an circa principia nervorum 15. 14. 22. arterias habet ex carotidibus 19. 62.
Pineatum & Pineolatum vid. *Formula Tabella*.
PINGUEDINIS *Colliquatio* cognoſcitur ex bullulis in urina 36. 30. produeit atrophiam, languorem &c. 36. 30.
Corruptio a quibuſdam pro acido habetur 38. 59.
Abundantia facit laxitatem 6. 2. & pulſum debilem 20. 15. & minorem 20. 31. cur ſine periculo 20. 36. 19. ex menſium ſuppreſſione in vetulis, bonum 34. 33.
Uſus, ad attritum evitandum inter fibras 49. 12. ſæpe abſcondit acidum 38. 47. obvolvit & temperat acidum 38. 59. cur nulla in cerebro 15. 8.
Pinguia in *Emollientia*.
Pituita vid. *Viſcidum*.
Pituitoſa angina vid. *Angina*.
PIX quando eſt maturana 76. 7. 2.
Plaga vid. *Vulnus*.
PLANTA cur recens plus ſalis fixi dat quam vetuſta 38. 32. 7.
Plantæ abſterſivæ in *Abſtergentia*.
Plantarum ſpiritus vid. *Spiritus*.
Plethora vid. *Sanguinis abundantia*.
Pleura pulmoni adnata vid. *Pulmo*.
PLEURÆ *Dolor* ex acri ſucco nerveo 45. 59. *Abſceſſus* deſcribitur 48. 32.
PLEURITIS frequens in robuſtis & exercitatis 31. 11. 10. ſolvitur hæmorrhagia 32. 7. & quando motum impedit per pulmones 32. 8. cum urina tenui aquoſa quid præſagit 36. 6. cum urioa craſſa ſolutionem portendit 40. 19. 21. cur ab aere frigido, qui ſupervenit calido 42. 11. 5. quando facit pulſum debilem 47. 3. degenerans in Empyema 48. 24. a frigore in corpore calefacto 51. 6. dolor punctorius ao ab acida 17. 11. metaſtaſin ad caput faciens deſcribitur 17. 32. abſceſſus magnus crurum boous 17. 32. quæ alvi fluxu & ductione curatur 17. 38. pulſum durum habet 20. 7. valida pulſum debilem facit 20. 15. & pulſum frequentem 20. 17. pulſus debilis unde & cur malus 20. 36. 13. ex duro altus & mollis cur malus 20. 36. 28. ſingultus ſeptimo die venient cur necat 27. 11. 7. horror in principio quid indicat 29. 9. cur frequens juvenibus 53. 62. 3. curatur laxantibus diureticis 92. 6. quædam ſpecies calorem mordacem excitat 49. 8. *Lymphatica* dicta urinam coloratiorem facit ex putredine 36. 10. ex tenui lympha mitigatur obvolventibus 66. 6. ſicca exigit humectantia 62. 9. 9. qualia laxantia exigit 59. 10. 2. curatur humectantibus 62. 7. quænam curatur veſicantibus ad crura 83. 43. 11. quæ emollieotibus 61. 4.
PLEXUS CHOROIDES quid faciat 15. 14. 18.
Plexus Arteriarum vid. *Arteria*.
--- Nervorum vid. *Nervus*.
Plica poloniea vid. *Pili morbi*.
Plicæ inteſtinorum vid. *Inteſtina*.
Podagra vid. *Articulorum dolor*.
Podex vid. *Anus*.
Polenta vid. *Farinoſa in Incraſſans*.
Pollen & Pollis vid. *Pulvis externus in Formula*.
POLLEX CUBICUS continet circiter drach. quinque ſanguinis 31. 25.
Polychreſton vid. *Medicamentum*.
--- Sal vid. *Nitrum in Frigefaciens*.
Polychronios vid. *Morbus chronicus*.
Polypus *Cordis*, *Narium*, *Pulmonis* vid. *ſuis locis*.
--- Sanguinis vid. *Coagulatio*.
Pondo vid. *Menſura*.
Pondus incumbeoa vid. *Preſſio*.
Ponderis elevatio vid. *Exercitium*.
Popularis morbus vid. *Morbus epidemius*.
Porotica vid. *Indurans*.
Porrigo in *Cutis Morbi*.
PORTÆ VENA turget ſanguine in hepatitide 47. 3. deponit ſanguinem in venam cavam 19. 72. ſaoguinem retineos eſt anxietatis cauſa 51. 4. 7.
Obſtructa producit anxietatem & multa alia 50. 9.
Poſis vid. *Formula Hauſtus*.
Poſtpoſitio in *Morbi paroxyſmus*.
Potentiale in *Medicamentum*.
Potio vid. *Formula Hauſtus & Potio*.
POTUS *abſtinentia* & *paucitas* curat hydropem 35.

35. 12. & 40. & 61. an imperanda in putridis 37. 17. 14.

Calidor in pulmonis viſciditate 40. 18.

Copioſior facit urinam aquoſam 36. 20. laxitatem & inertiam facit 36. 10. humectat 14. 2. 3. tenuitatem facit 44. 2.

Frigida cauſa paralyſis 21. 7. Beriberi 24. 10. & hydropis pectoris 35. 29.

Penuria & defectus facit urinam flavam 36. 14. minuit urinæ quantitatem 36. 24. facit putredinem 37. 7. alcali producit 38. 29. lentoris cauſa 41. 7. & gravitatis 45. 34. & craſſitudinis 43. 3.

PRÆCIPITATIO per ſpiritum ſulphuris in corallis aceto ſolutis 38. 47. per ſpiritum vitrioli in oculis cancrorum ſpiritu nitri ſolutis 38. 17. an non ad praxin referenda hujus cognitio 45. 15. 7.

Præcognitio vid. *Morbi prædictio*.

PRÆCORDIA. Siniſtrum durum in hydrope ex lienis obſtructione 35. 5. Dextrum tumidum in hydrope ex hepatis vitio 35. 6. dolor & tumor ad prædicendas parotides in acutis 48. 17. tenſio & gravitas in obſtructo hepate 17. 7. ſublime in bilioſa acrimonia 17. 44. gravitas in bile atra 17. 45. non ferunt frigus 51. 6. an cingenda, ne uterus gulam petat 30. 18. 36. *Conſtrictio* a calculo renum 91. 24. *Inflatio* cur ab eſu farinoſorum 77. 22. 21. quando ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. in Typho 52. 47. *Commotio* in mobilitate 26. 3. *Oppreſſio* in gonorrhœa & leucorrhœa 23. 9.

Anxietas quid denotet in acutis 50. 9. 5. ex hepatis obſtructione 51. 4. 7. ab acido in ventriculo 38. 51. cur ſæpe tollitur purgante 52. 41. ex congeſtione quomodo curatur 23. 4. ex mobilitate 26. 3

Dolor & tumor parotides præſagiunt in acutis 48. 17. malus portendit parotides 48. 20. ſine inflammatione ſæpe a febre curatur 52. 19. ex catarrho quomodo curatur 32. 20. convulſionis cauſa 30 10.

Gravitas in febribus cur ſæpe purgantibus curatur 52. 41. ex cacochylia 17. 62. & 23. 4.

Paſſio hypochondriaca ex nimia contractilitate 9. 3. ex mobilitate 26. 3.

Pulſatio, cauſa & prognoſis 20. 11. cur ſæpe excitat ſingultum 20. 36. 5. cum lingua arida mentis emotoria 20. 36. 7. cur inde ſingultus peſſimus 27. 11. 1. in hepatitide 27. 8.

Tumor in hepatitide 27. 8. qualis ſolvitur hæmorrhagia 32. 8. ex menſium ſuppreſſiona 34. 18. in hydrope omenti 35. 41. ex viſcido ventriculi 40. 8.

Prædebilitati vid. *Debilitas*.

Prædictio vid. *Morbi prædictio*.

Prædiſponens vid. *Morbi prædictio*.

Præcognitio morbi vid. *Morbi prædictio*.

Prægnans vid. *Gravida*.

Præhenſio morbi vid. *Morbi principium*.

Præincipiens vid. *Morbi prædictio*.

Prænotio morbi vid. *Morbi prædictio*.

PRÆPARANTIA Definitio 75. 1. varietas 75. 2. in alimentorum confectione 75. 3. in Chirurgica operatione 75. 4. in alvi ductione 75. 5. in vomitu concitando 75. 6. ad diureſin 75. 7. ad ſudorem 75. 8. ad ſalivationem 75. 9. in morbis chronicis 75. 10. in morbis acutis 75 11. in ulceribus 75. 12. corollaria 75. 13. ad inſenſibilem perſpirationem 92. 9.

Præparatio vid. *Coctio*.

Præputium in *Pudenda*.

Præſagium morbi vid. *Morbi prædictio*.

Præſervatoria curatio vid. *Curatio præſervatoria*.

Præſervatorium medicamentum vid. *Medicamentum præſervatorium*.

Præſidium vid. *eodem*.

Præſtans medicamentum vid. *Medicamentum præſtans*.

PRESSIO frequens cur auget firmitatem 1. 23. 3. compeſcit hæmorrhagiam 32. 21. an cohærentiæ cauſa 1. 23. 26. cur producit callum 12. 4. 3. cur pars preſſa calet 12. 4. 14. vaſa anguſtantur & fit inflammatio 47. 10. caloris cauſa 49. 5. quomodo calefacit 49. 20. 4. ad nervum facit dolorem 17. 51. paralyſis cauſa 24. 5. compactus cauſa 12. 2.

Preſſio *Atrii*, *Arteriæ*. *Venæ*, *Cordis*, *Cerebri* &c. vid. *ſuis locis*.

Priapiſcos vid. *Formula Peſſarium*.

Priapiſmos in *Pudenda*.

Primæ viæ vid. *Chylus*.

Primarius morbus vid. *Morbus primarius*.

Principium morbi vid. *Morbi principium*.

Procatarctica vid. *Morbi prædictio*.

Proceſſus *Cerebri*, *Peritonæi* &c. vid. *ſuis locis*.

Procidentia vid. *Hernia*.

Proegumena vid. *Morbi prædictio*.

Profluvium *Alvi*, *Urinæ* &c. vid. *ſuis locis*.

Profuſio ſanguinis vid. *Sanguis*.

Prognoſis & Prognoſtica vid. *Morbi prædictio*.

Prolepticoi vid. *Morbi paroxyſmus*.

Prompta medicamenta vid. *Formula* & *Medicamentum extemporaneum*.

Prophaſis vid. *Morbi prædictio*.

Prophylacticon vid. *Medicamentum præſervatorium*.

Prophylaxis vid. *Curatio præſervatoria*.

Proſcolleticon vid. *Conſolidans*.

Proſtrata fames vid. *Fames*.

Proteiformis vid. *Morbus illegitimus*.

Protopatheia vid. *Morbus primarius*.

Pruna vid. *Carbunculus*.

Prunellæ ſal vid. *Nitrum in Frigefaciens*.

PRURITUS ab alumine plumoſo 84. 5. minuitur abſorbentibus 68. 4. incraſſantia frigida exigit 77. 8. & mucilaginoſa 77. 13. cur fit applicatione pinguium 37. 17. 26. ex ſalis marini abuſu 38. 8.

Pſammiſmos vid. *Siccans*.

Pſilothron in *Stimulans*.

Pſorophthalmia in *Oculus*.

Pſyction vid. *Frigefaciens*.

Ptarmicon vid. *Formula Naſale & Pulvis externus & in Salivantia*.

Pterygium in *Oculus*.

Ptiſana vid. *Formula Potio*.

Ptyaliſmus vid. *Salivatio*.

PUDENDA frigefacta ſedant hæmorrhagiam 22. 24. non ferunt frigus 51. 6.

Fluor albus ex menſium ſuppreſſione 34. 20. fœtentem facit urinam 36. 21. ex viſcido 40. 10.

he-

hecticæ cauſa 52. 54. ſigna & curatio 23. 9. exigit gummi 27. 5. & compingentia 77. 5.

Gonorrhæa facit fœtorem urinæ 36. 21. hecticæ cauſa 52. 54. ſigna & curatio 23. 9. ſi ſtranguriam faciat quid faciendum 91. 40. exigit compingentia 77. 5.

Gravitas menſis inſtantis ſignum 30. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 20. in calculo veſicæ 91. 6.

Morbi cur exigunt roborantia 58. 5. 5. & incraſſantia 77. 8.

Penis mire contortus in hydrocele 35. 45. contractus in qua ſpecie hydroceles 35. 46. *Pertractatia* frequens in calculo 91. 26. *Satyriaſis* ſpecies convulſionis 30. 16. 8.

Præputium nimis tumet in hydrocele 35. 46. *Paraphymoſis* quando 35. 45. exigit corrodentia 64. 5. *Phymoſis* in hydrocele 35. 45. impedit urinæ exitum 91. 40.

Scroti Hydrocele & *Tumor* io pectoris hydrope 35. 29. in ventris hydrope 35. 33. in integumentis 35. 45. in cellulis 35. 46. in ſcroti cavo 35. 47. in tunica vaginali & vaſis ſpermaticis 35. 48. in lamella peritonæi 35. 49. juvat uſtio & punctura 35. 57. diſcuſſus producit morbos pectoris 17. 32. exigit moventia diſcurientia 69. 5. corrodentia 64. 7.

Teſticuli hydrops 35. 48. & 49. *Retractio* in calculo renum 91. 24. *Dolor* ſolvit tuſſim & contra 17. 32.

Puer & Pueritia in *Ætas*.

Puerorum Epilepſia in *Convulſio*.

PUERPERÆ venter cur cingendus 5. 4. 4. *Lochia* quæ dicuntur 35. 1. eorum *Suppreſſio* hydropis cauſa 35. 43. & 55. facit urinam fœtentem 36. 21. ſi ſit craſſa, turbida, multa urina, ſæpe critica 36. 28. tremoris cauſa 22. 11. debilitatis cauſa 23. 5. cur excitat horrorem 29. 16. 11. ex convulſione 30. 16. 14. *Profluvium* hydropis cauſa 35. 43. facit pulſum debilem 20. 15. cur quandoque paralyſis cauſa 24. 21. 5. convulſionis cauſa 30. 8.

Puerperii medicamenta in *Uterina*.

Pulmentum vid. *Formula Cataplaſma*.

PULMO ſanguinem rubrum facir 31. 20. & 22. folle agitatus & pertuſus experimentum 31. 22. qua via recipit aere 45. 69. 5. materiem morbi recipiens per metaſtaſin, malum 17. 29.

Arteria ſanguinem venoſum continer 31. 20. 3. ſanguinem recipit ex dextro cordis ventriculo 19. 19. deponit ſanguinem in venam pulmonalem 19. 72. *Calloſa* facta palpitationis cauſa 28. 3. *Inflammata* anxietatis & palpitationis cauſa 28. 4. *Polypo* obſeſſa quid producat 42. 9.

Vena ſanguinem arterioſum continet 31. 22. 3. ſanguinem ducit ex pulmonibus in cordis ventriculum ſiniſtrum 19. 24.

Pars ejus an unquam ſputo rejecta 42. 11. 4.

Morbi cur cruditatem generant 39 11. 3. hydropis & viſciditatis cauſa 35. 18. ex puris effuſione, & curantur 23. 11. ex febre, malum 52. 18. ex ulcere pedum ſuppreſſo 17. 32. ex articulorum dolore per metaſtaſin 17. 34. faciunt pulſum inæqualem 20. 20. & mollem 20. 31. quomodo dignoſcuntur ex pulſu 20. 36. 11.

Abſceſſus, ſigna 48. 30. non juvatur paracentheſi 48. 45. maturantia acriora exigit 76. 4.

Acrimonia curanda expectorantibus fumo hauſto 45. 62.

Dolor obſcurus eſt 17. 5.

Hydrops in quibus partibus 35. 28. ſigna 35. 29. exitus 35. 30. curatio 35. 31.

Lethargus degenerans in empyema 48. 24. cur facit pulſum parvum & tardum 20. 36. 20.

Obſtructio a viſcido commoto circulationem impedit 40. 17. pulſum debilem facit 47. 3. anxietatem & anhelitum 50. 9. & dolorem gravativum 17. 7.

Pleuræ adnatus ex abſceſſu pleuræ 48. 32.

Polypus ſcreatu emiſſus fallit 42. 8.

Varix degenerans in empyema 48. 24.

Viſciditas quomodo curanda 40. 18. ex inertia 7. 3.

Vomica & *Tuberculum* degenerans & empyema 48. 24. pulſus debilioris cauſa 20. 15.

Ulcus exigit balſamica 72. 2. & gummi 72. 5.

Pulmonia vid. *Peripneumonia*.

Pulmonica vid. *Pectorale*.

Puls vid. *Formula Cataplaſma*.

PULSATIO ſeu *Palpitatio*. Definitio 28. 1. & 19. 45. *Cauſa* 28. 2. organicæ 28. 3. inflammatio & eryſipelas 28. 4. mobilitas 28. 5. & 26. 3. vermes 28. 6. lentor 28. 7. viſcidum 28. 8. acrimonia 28. 9. febris intermittens 28. 10. defectus humorum 28. 11. conſenſus 28. 12. abundantia humorum 28. 13. gangræna 28. 14. corollaria 28. 15. ab acido ſucco nerveo 36. 64. ex rigiditate cordis & aortæ 4. 4. a cordis polypo 42. 9. a polypo in arteriis 42. 9. ab abſceſſu pericardii 48. 33. convulſionis ſpecies 30. 16. 6. conveniunt gummi 72. 5. ab arteria ligata 31. 53. 4. quando juvat hæmorrhagiam 32. 6. ex menſium ſuppreſſione 34. 13. & 22. ab aucta circulatione 46. 11. in quadam parte ſingulari 46. 12. ex inflammationa 47. 5. deſcribitur in variis partibus 20. 8. ad 14. cur poſt lipothymiam 31. 11. 5. per totum corpus menſtruationis præſagium 33. 8. viſciditatem & leucophlegmatiam generat 35. 18. ex hydrope pericardii 35. 28 permanens quid indicet 4. 6. 7. ex aucta circulatione 46. 11. ex plethora 20. 32.

Pulſatio *Capitis*, *Colli*, *Temporum*, *Præcordiorum* &c. vid. *ſuis locis*.

Pulſatio vid. *Stimulans*.

Pulſatorius dolor vid. *Dolor*.

PULSUS Definitio 20. 1. & 19. 45. Diviſio 20. 2. *Cordis actio* 20. 3. vigoris differentia 20. 4. major 20. 5. vehemens 20. 6. durus 20. 7. *Pulſatio* 20. 8. in capite 20. 9. pectore & dorſo 20. 10. hypochondriis 20. 11. circa umbilicum 20. 12. in lumbis 20. 13. io reliquis partibus 20. 14. *Debilis* 20. 15. Celer 20. 16. Tardus 20. 17. Frequens 20. 18. Rarus 20. 19. Inæqualis 20. 20. Serratus 20. 21. Undoſus 20. 22. Vermicularis 20. 23. Formicans 20. 24. Myurus in ſingulis pulſationibus 20. 25. Dicrotus 20. 26. Caprizans 20. 26. Tremens & Vacillans 20. 27. Intermittens 20. 28. Myurus in multis pulſibus 20. 29. *Arteria actio* 20.

30.

30. Mollis 20. 31. *Sanguinis* major quantitas 20. 32. minor quantitas 20. 33. qualitas 20. 34. transfluxus 20. 35. corollaria 20. 36. Durus & frequens calorem corporis auget 49. 2. Plenior, frequentior, major in aucta circulatione 49. 4. exilis & debilis quid indicet in dyſenteria 51. 8. 5. varius pro tempore febris 52. 20. debilis in febre ſi cerebrum comprimatur 52. 20. durus & frequens vetat ſudoriferum 52. 39. minor, velocior, crebrior in hectica 52. 49. Debilior in ſecundo gradu febris hecticæ 52. 49. languidior ex minuto motu 25. 3. ictitans, lethale 21. 12. exilis in debilitate ſphaceli ſignum 23. 25. in parte paralytica quid præſagit 24. 21. 10. debilis intermittens ex cordis vitio 28. 3. languidus, rarus, debilis pituitæ ſignum 34. 6. intermittens ſæpe poſt lipothymiam 31. 11. 6. fortis quando facit hæmorrhagiam cum levamine 32. 6. frequens, debilis, parvus ex abuſu ſalis marini 38. 8. durus quid indicat in inflammatione & febre 9. 5. 2. vel durus, vel debilis in ſiccitate 13. 3. durus & frequens generat lentorem 41. 3. Durus a lentore 41. 9. inordinatus intermittens ex cordis polypo 42. 9. durus frequens cur craſſitudinem arguit 45. 16. 1. debilitatur cum augmento doloris in acrimonia frigida 45. 60. durus frequens plenus ex aucta circulatione 46. 11. frequens cur ex motu muſculorum 46. 23. 2. frequens an ſemper ſignum majoris velocitatis ſanguinis 46. 23. 5. durus non ſemper eſt characteriſticum ſignum inflammationis 47. 3. durus eſt & frequens dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. debilis in ſphacelo 47. 19 mollis an certum ſignum nullam adeſſe inflammationem 47. 23. 14. parvus & frequens a pure in ſanguine 48. 26. debilis, vacillans, inæqualis in abſceſſu pericardii 48. 33.

PULVIS *Marchionis* an certum antiſpaſmodicum 30. 18. 33.

Perlarum an curet convulſionem 30. 18. 33.

Sympatheticus num curet hæmorrhagiam 32. 25. 18.

Pulvis Cardinalis de Lugo vid. *Peruvianus cortex*.

---Externus & Internus vid. *Formula Pulvis*.

---Patrum vid. *Peruvianus cortex*.

Pulticula vid. *Formula Cataplaſma*.

Punctorius dolor vid. *Dolor*.

PUNCTURA quando facienda in hydrocele 35. 47. in hydrocephalo 35. 24. ſolutæ unitatis ſpecies 2. 3.

Nervorum quomodo faciat dolorem 2. 7. 7. cur non ſtatim producat inflammationem 47. 23. 15. convulſionis cauſa 17. 35.

Punctura tendinis in *Muſculus*.

Pungens vid. *Stimulans*.

Pungitivus dolor vid. *Dolor*.

Purgans vid. *Alvum ducens*.

---vid. *Abſtergens mundificans*.

Purificans vid. *Abſtergens mundificans*.

Purulenta urina vid *Urina*.

Purus morbus vid *Morbus legitimus*.

PUS alicubi collectum calorem hecticum excitat 49. 21. aut ſi ſit in ſanguine 52. 55. dolorem inferens non exigit venæ ſectionem 17. 62. abundantis ſigna & curatio 23. 24. corruptum convulſionis cauſa 30. 6. facit craſſam urinam 36. 28. in urina indicat morbos renum & veſicæ 36. 35. in abſceſſu ſtagnans putreſcit 37. 7. inſtrumentum tingens cur malum 37. 16. 21. in abſceſſu relictum quid producat 37. 17. 22. quamdiu in abſceſſu relinquendum 37. 17. 27. ex lentore naſcitur 41. 10. quomodo generatur in inflammatione, & generationis ſigna 47. 17. leniter exprimendum ex abſceſſu 48. 11. relictum convertitur in ichorem 48. 13. quos morbos producat 48. 14. critice evacuatur 48. 14. ſigna boni puris 48. 18. ſigna mali puris 48. 20. aere factum quid faciat 48. 26. in *Sanguine* 48. 26. & 37. quid bonum in empyemate 48. 34. pallidum viride &c. malum in empyemate 48. 35. non omne ſimul evacuandum in empyemate 48. 41. ſi craſſius eſt, diluentia exigit 48. 41. tenacius in empyemate abſtergentia exigit 48. 47 num omne ſimul educendum ex magno abſceſſu 48. 48. 5. unde tam acre ſi retinetur 48. 48. 7. quænam puris materia 48. 48. 11. an ejus color albus arguit generationem ex chylo 48. 48. 12. corruptio 48. 13.

Effuſio puris inertiæ & hydropis cauſa 35. 10. ſubito cur ſæpe mortis cauſa 5. 4. 2. cur refrigeratur pars 48. 48. 3. excitat calorem hecticum 49. 9. debilitatis cauſa ubi ſigna & curatio 23. 11. convulſionis cauſa 30. 8. anodyna adſtringentia exigit 48. 44.

Suppreſſio ſi debilitatem faciat quomodo curatur 23 7.

Pus in *Abſceſſu*, *Sinu*, *Pectore*, *Ventre*, *Pulmone* &c. vid. *ſuis locis*.

PUS COHIBENS in empyemate aperto 48. 44. in hectica 52. 55. in puris effuſione 23. 11. in puris abundantia & debilitate virium 23. 24.

PUS MOVENS Definitio 76. 1. differentia 76. 2. maturantia mollia 76. 3. acriora 76. 4. temperata 76. 5. abſtergentia 76. 6. corollaria 76. 7. in metaſtaſi ex inflammatione 47. 16. ſi tranſeat inflammatio in abſceſſum 48. 4. & 6. in parotidibus &c. 48. 22. in crurum abſceſſu ex empyemate 48 41. quod ſimul abſtergit 81. 13. maturant gummi 72. 5.

Puſillanimi vid. *Animi Timor*.

PUSTULÆ rubellæ, ichoroſæ, fuſcæ, plumbeæ, nigræ, gangrænoſæ ex putredine 37. 11. cur ab applicatione pinguedinis 37. 17. 26. ab acida acrimonia 38. 63. a pure in ſanguine 48. 26. extinguuntur ſale alcalino 38. 15. *Cirones* corrodentia, abſtergentia exigunt 81. 5. *Epinuctides* maturantia mollia 76. 3. & mucilaginoſa 77. 13. & emollientia poſtulant 61. 4. *Bothor* incraſſantia frigida exigit 77. 8.

PUTREDO, Definitio 37. 1. in vegetabilibus 37. 2. in animalibus 37. 3. analyſis chemica 37. 4. ſal & oleum non putreſcunt 37. 5. Cauſa 37. 6. ſpontanea 37. 7. ſeptica 37. 8. promovens 37. 9. Effectus in primis viis 37. 10. in reliquo corpore 37. 11. Curatio 37. 12. adſtringentia 37. 13. reſolventia frigida 37. 14. cardiaca 37. 15. reliqua auxilia 37. 16. corollaria 37. 17. progreſſus impeditur ſiccantibus

Digitized by Google

bus 63. 7. incraſſantia frigida exigit 77. 8. & conſolidantia antiſeptica balſamica 65. 9. arcetur abſorbentibus 68. 4 nova quædam producit in ſanguine 31. 10. 9. ſanguinem liquefacit 31. 10. 10. ſi ſervetur in tepore 31. 9. 12. hæmorrhagiæ cauſa 32. 10. urinam magis rubicundam facit 36. 10. & fœtentem 36. 21. facit tenuitatem 44. 2. expandit humores 45. 41. minuit attractionem 45. 22. facit humores leviores 45. 40. nocent ſapones 38. 26. cur facit corpus intumeſcere 45. 44. 4. commutat ſcirrhum in cancrum 47. 18. mordacem calorem producit 49. 8. raro eſt in nobis caloris cauſa 49. 12. ille calor in nobis non eſt naturalis 51. 3. ſingultus cauſa 27. 2. exigit acidula aquoſa 91. 4. ab urinæ ſuppreſſione 91. 32.

PUTRIDA FEBRIS & MORBUS. an his calor major adhibendus 73. 17. 10. ſæpe hæmorrhagiam excitat 32. 4. urinam craſſam, rubram, crudam reddit 36. 54. quomodo ex diabete & lactatione generatur 37. 17. 15. an rigidiſſima inedia imperanda 38. 31. 19. acidis curanda 38. 45. habet calorem mordacem 49. 8. frigus curat 49. 14. hecticam relinquens 52. 55. quomodo curatur in debilitate 23. 21. vetant gelatinoſa 77. 18.

PUTREDINIS *Medicamenta* quando adhibenda in hæmorrhagiis 32. 25. 3. cum cardiacis 37. 55. quænam ſunt 37. 16. ſal medicatus Tachenii 38. 7. in tenuitate 44. 6. gummi 72. 5. frigefacientia 87. 5. abſtergentia 81. 12.

Putrefaciens in *Corrodens*.

Putrilago vid. *Ichor*.

Pycnoticon vid. *Compingens in Incraſſans*.

Pyon vid. *Pus*.

Pyretologia vid. *Febris*.

Pyria & Pyriama vid. *Formula Fotus*.

Pyroticon vid. *Corrodens*.

Q

QUartana febris vid. *Febris intermittens*.

QUIES CORPORIS corrumpit humores 37. 7. cruditatis cauſa 39. 4. curat elaſticitatem 7. 9. cur opplet & enervat 14. 5. facit humorum tenuitatem 44. 2. curat humorum gravitatem 45. 37. minuunt auctam circulationem 46. 15. imperanda in calore aucto 49. 16. minuit motum 50. 3. vitanda in hecticis 52. 57. imperanda in palpitatione ex cordis polypo 28. 3. generat acrimoniam acidam 38. 50. humectat 14. 2. 3. cur bona in acutis 59. 12. 10. laxat 59. 6. reſolvit 79. 13. in atomis an cohærentiæ cauſa 1. 23. 25.

Quies animi vid. *Animus*.

QUIESCENTES cur faciunt humidiora corpora 61. 9. 3. & ſolida laxiora 59. 12. 9. facile ferunt hæmorrhagiam 32. 6. his fœminis maturius fluunt menſes 33. 2. & copioſius 33. 3. generant pituitam, quæ menſes retardat 34. 6. urinam dilutiorem habent 36. 5. cur tandem rigent membra 4. 6. 6. cur generant cruditatem 39. 11. 5 cur his ſanguis tenuis 43. 8. 2. cur palleat 45. 15. 4. cur morbis pituitoſis obnoxii 31. 11. 9.

Quid pro quo vid. *Medicamentum ſuccedaneum*.

Quotidiana febris vid. *Febris intermittens*.

R

RAbies vid. *Animus*.

Ramex vid. *Hernia*.

RANA applicata ad hæmorrhagiam 32. 25. ejus caro laudatur in hecticis 52. 57.

Rana oris vid. *Oris ranula*.

Ranina vena vid. *Vena*.

Ranula vid. *Oris ranula*.

Raptus in *Animus*.

Rarefaciens in *Reſolvens*.

Rarefactio vid. *Expanſio*.

--- Humorum vid. *Humor*.

Raritas vid. *Expanſio*.

Ratiocinium vid. *Animus*.

Raucedo vid. *Vox*.

Reactio vid. *Contractilitas*.

Recens natus vid. *Puer*.

Recepta vid. *Formula*.

Recidiva morbi vid. *Morbi recidiva*.

Reſipiſcentia in *Animus*.

Reconvaleſcentia vid. *Morbi reconvaleſcentia*.

Recurſus morbi vid. *Morbi recidiva*.

Reditus morbi vid. *Morbi recidiva*.

Reduplicatio vid. *Morbi Paroxyſmus*.

Refocillans vid. *Roborans*.

Refrœnans vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Refrigerans vid. *Frigefaciens*.

--- Diæta vid. *Diæta*.

Refrigeratio vid. *Frigus*.

Regale vid. *Medicamentum præſtans*.

Regelatio vid. *Gelu in Frigus*.

REGENERATIO ſpiritus acidi in proprium ſalem 38. 13.

REGIMEN mutatum cur varias evacuationes facere poteſt 67. 22. 2.

Regio Calida vid. *Calor*.

--- Frigida vid. *Frigefaciens*.

Relapſus morbi vid. *Morbi recidiva*.

Relaxantia vid. *Laxantia*.

Relaxatio vid. *Laxitas*.

Remedium vid. *Medicamentum*.

Remiſſio *Morbi* & *Febris* vid. *ſuis locis*.

Remittens *Febris* & *Morbus* vid. *ſuis locis*.

RENES an viam habeant ex ventriculo 35. 63. 17. vitia varia quæ minuunt urinæ quantitatem 36. 25. qua via pus recipiunt ex pectore 48. 48. 8. ictus inæquales 91. 44. eorum morbi cognoſcuntur ex pure in urina 36. 35. quomodo cognoſcuntur 36. 34.

Acrimonia quomodo curanda 45. 62.

Inflammatio cognoſcitur ex urina ſuppreſſa cum lumborum palpitatione 20. 13. qualia laxantia exigit 59. 10. 1.

Laxitas quænam producat 6. 4.

Nephritis cognoſcitur ex urina alba craſſa 36. 7. urina coloratior ex putredine 36. 10. cognoſcitur bullis in urina 35. 30. urina cum miculis 36. 31. cum arenulis 36. 33. matulis adhærente 36. 55. quæ curatur uſu carnis, & antiſcorbuticorum 36. 56. 20. curatur ſpiritu nitri dulci 38. 46. horror in principio quid indicat 29. 9. a calculo ſæpe recidivat 53. 18.

ve-

Digitized by Google

vera dicitur a calculo 91. 19. cur ſæpe curatur ſanguinis miſſione 59. 12. 15. mitigatur oleo amygdalarum 66. 9. 2. quomodo lenitur mucilaginoſis 77. 22. 8. cur impetat copioſum potum 78. 10. 9. quæ curatur ſtimulantibus aromaticis 84. 13. 8. a calculo exigit emollientia 61. 4. mitigatur obvolventibus 66. 6. mucilaginoſis 77. 13. quibuſnam laxantibus 59. 10. 1. quid faciunt purgantia 90. 143.
Pelvis calculo obſeſſa quid faciat 91. 25.
Ulcus facit fœtentem urinam 36. 21.
Repellens vid. *Motum minuens*.
Repetitio vid. *Morbi Paroxyſmus*.
Repercutiens in *Motum minuens*.
Replens in *Conſolidans*.
REPOSITIO lente facienda in membro diu luxato vel tracto 1. 23. 17.
Reprimens in *Motum minuens*.
Repugnans vid. *Contraindicans* in *Curatio*.
Reſina vid. *Reſinoſa in Condiens*.
Reſinoſa in *Condiens*.
RESOLVENS. Definitio reſolventis attenuantis & incidentis 79. 1. difficilis pertractatio 79. 2. Diviſio 79. 3. auxilia reſolventia 79. 4. mechanica 79. 5. externa motum augentia 79. 6. interna 79. 7. graviora 79. 8. acria 79. 9. calida 79. 10. evacuantia 79. 11. laxantia 79. 12. quies 79. 13. diluentia 79. 14. ſpecifica 79. 15. ſalina 79. 16. ſaponacea 79. 17. *Amara* & *Bilioſa* 79. 18. *Rarefaciens* 79. 19. *Volatilizans* 79. 20. *Menſtrua* 79. 21. in humoribus variis 79. 22. operatio horum 79. 23. ſæpe nonnulla miſcenda 79. 24. virtutes generales 79. 25. corollaria 79. 26. ſi menſes ſubſiſtunt ex pituita 34. 7. diaphoretica quid agant 92. 23. in hydrope ex ſcirrho lienis 35. 5. vel ex meſenterii obſtructione 35. 8. vel ex viſcido 35. 9. & 18. vel ex defectu abſorptionis 35. 20. in œdemate 35. 23. in angina hydropica 35. 26. in hydrope peritonæi 35. 42 in viſciditate 35. 52. & 40. 17. putredine cum viſciditate 37. 14. inteſtinorum viſciditate 40. 16. an in omni tenacitate 41. 19. quodnam in polypoſa concretione 42. 10. in craſſitudine 43. 5. qualia eligenda 43. 7. in bilis viſciditate 35. 6. juvat dilutionem 45. 63. cum refrigerantibus in aucto motu cum craſſitudine 46. 21. & in inflammatione 47. 20. in motu languido 21. 4. antiphlogiſticum in inflammatione 47. 22. in dolore ex craſſitudine 17. 57. in tremore ex viſcido 22. 14. in tali debilitate 23. 17. & paralyſi 24. 12. an nulla ſpecialia 45. 15. 8. an eadem debent eſſe in concretione ex motu vel quiete 45. 15. 19. an neceſſe aliqua manifeſta qualitate ſit præditum 45. 15. 20. minuit attractionem 45. 22. an non ſolum calculum ſolvere valeat 45. 27. 1. ſine ſtimulo cur refrigerat 51. 8. 27. quomodo ſolvit inflammationem 25. 5. 14. in palpitatione ex viſcido 28. 8. aceti vapor in ſanguine 31. 11. 31. ſal medicatus Tachenii 38. 7. alcali fixum 38. 15. alcali volatile 38. 23. ſapones 38. 26. ſucci concreti vegetabilium 38. 36. acetum cum gummi 38. 45. lixivioſa, gummoſa, reſinoſa 42. 10. fructus horæi 44. 2. mercurius 44. 2. attritus & aucta circulatio 46. 11. acida ſaponacea 46. 21. calor temperatus 49. 3. ſudoriferum eſt 93. 7. facit tenuitatem 44. 2. auget morbum ex mobilitate 26. 4 quomodo dicantur emollientia 61. 6. 1. emollit 61. 2. 5. diſcutit 69. 4. evacuat 67. 11. juvat dilutionem 78. 3. quid differat a diluente 78. 1. quomodo dicitur leniens 8. 5. 2. evacuantibus miſtum auget efficaciam 67. 32. 3. frigefaciens 87. 4. diureticum 91. 7. ſalinum 91. 8. ſaponaceum 9. 9. quando curat alvi fluxum 90. 156.
Amara in hydropis curatione 35. 61. in viſciditate ventriculi 40. 15. humorum 40. 17. cur pellunt vermes 40. 19. 19. frigida ſolvunt lentorem 42. 12. in debilitate ex hydrope 23. 12. in vermibus pericardii 28. 6. in febre 52. 45. quomodo ſolvunt 79. 18. cur curant chronicos 79. 26. 10.
Bilioſa in ventriculi viſciditate 49. 15. cur profuns chronicis 79. 26. 10. reſolvunt 79. 18.
Fructus horæi cur laxant & refrigerant 59. 12. 13. cur magis humectant quam aqua pura 62. 9. 5. quando cum diluentibus 78. 6. fermentatione aceſcunt 38. 34. cur generant flatus & anxietatem 45. 15. 15. cur ſæpe diarrhœam 45. 27. 7. in inflammatione 47. 20. refrigerant in calore 49. 15. tenuitatis & fragilitatis cauſa 51. 4. 8. curant acrimoniam muriaticam 38. 9. faciunt hydropem 35. 16. an cauſa epidemicorum 31. 17. 24. faciunt tenuitatem 44. 2.
Graviora noſtris humoribus quænam ea ſint 45. 30. an tuto his comparatur major gravitas humorum 45. 38. 6. an eo ſcopo ingerenda 45. 44. 1. an ſolvunt majori impetu 79. 26. 19. ſunt reſolventia 79. 8.
Menſtrua 79. 21.
Olera in acrimonia alcalina 45. 64. ſunt obvolventia 66. 4.
Rarefaciens definitur 79. 19.
Salina & ſaponacea quomodo fiunt diuretica 92. 7. ad 9. ſicca abſorbent 86. 2.
Volatilia in debilitate febris 52. 44. in minori motu 21. 4. cur reſtituunt vitam in lipothymia 21. 5. 11. in paralyſi ex viſcido 24. 16. majori doſi exhibita in mobilitate convulſionem excitant 26. 4 cur quandoque convulſionem augeant 30. 18. 28. evitanda in debilitate inflammationis 23. 21. quomodo curant ſyncopen 84. 23. 5. quomodo augent vires 84. 23. 6. naribus hauſta vires erigunt 88. 28. 29.
Volatilizantia 79. 20.
Reſolutio vid. *Paralyſis*.
RESPIRATIO eſt motus miſtus 18. 5. & 19. quid faciat ad ſanguinis rubedinem 33. 22. 3. *Libera* in morbis, bonum 20. 36. 2 & in empyemate 48. 34. & in hydrope 35. 39. *Frequens*, magna, cur indicat auctam circulationem 46. 23. 3. magna, anheloſa, in aucta circulatione 49. 4. frequens cita, ex lentore 41. 9. cur talis auget circulationem 46. 4. & 7. ex aucta circulatione 46. 11. *Celer*, profunda, calorem corporis arguit 49. 2. *Major*, plenior, ex majori motu 15. 14. 29. & auget circulationem 46. 7.
Anheloſa ad minimum motum menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34. 17. & 22. in hydrope ex laxitate & viſciditate

35. 9. in cruditate 39. 6. in viſcido 40. 11. ex celeriore circulatione 46. 11. & laborioſa ex inflammatione 46. 5. & ſuffocativa ex polypo cordis 28. 3. & denſa ex craſſitudine 43. 4. talis quid indicat in acutis 43. 8. 10.

Difficilis, denſa, magna, mala in empyemate 48. 35. ex menſium ſuppreſſione 34. 17. quando his cum levamine fit hæmorrhagia 32. 6. in tumore faucium, tonſillarum, & uvulæ 35. 26. in pectoris hydrope 35. 29. in ventris hydrope ſi æger decumbit 35. 34. cum urina lixivioſa hydropem generat 35. 63. 21. & 36. 56. 26. cur in aſcitide 35. 63. 37. ex cruditate & obſtructione in meſenterio 39. 5. ex viſcido in faucibus 40. 7. ex viſciditate ſanguinis 40. 11. ex lentore 41. 9. empyema præſagit 48. 25. in empyemate 48. 26. in pulmonis abſceſſu 48. 30. & obſtructione 50. 9. cur mala in acutis 50. 11. 13. maxime cum frigore 51. 8. 23. a renum calculo 91. 24. curatur laxantibus 61. 4. per gummi 72. 5.

Aſthma ex viſcido 40. 11. ex menſium obſtructione 34. 17. ex acrimonia ſucci nervei 45. 59. a pectore ad crura facienda derivatio 45. 67. levatur dyſuria 17. 32. viſciditatem & hydropem generat 35. 18. præprimis hydropem pectoris 35. 29. cur accumulat crudum 39. 11. 3. curatur diureticis laxantibus 91. 6. lenientia exigit 80. 3. & gummi 72. 5. a convulſione in fibris pulmonum 30. 16. 11.

Reſpirationis medicamenta vid. *Pectoralia*.

Reſpondens alvus vid. *Alvus*.

Reſtringens vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Retardans vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Retinens vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Revellens in *Movens*.

Reverſio morbi vid. *Morbi recidiva*.

Revulſio in *Movens*.

RHABARBARUM an non dandum hydropicis quia flava excrementa ducit 35. 63. 34.

RHACHITIS ex hæmorrhagia 32. 18. cur frequens infanti ex hydropico nato 35. 63. 31. quando exſpectatur in infantibus 53. 61. 2. ex laxitate 6. 3. ex humiditate 14. 3. an a cortice Peruviano 52. 34. 1. ex hecticis ſi naſcitur infans 52. 51. cur arteriæ graciliores 19. 52. 8. facit pulſum debilem 20. 15. debilitatis cauſa, & quomodo curatur 23. 17. in ſenibus quando dicitur 23. 19. & 26. 8. cur juvant ſiccantia 63. 9. 6. an exigit incraſſantia frigida 77. 22. 13. curatur roborantibus 58. 4. nocent humectantia 62. 8. exigit diſcutientia roborantia 69. 6. curatur compingentibus 77. 5.

Rhagades vid. *Fiſſura*.

RHEUMATISMUS deſcribitur 17. 48. reſpuit narcotica 17. 66. dolor eſt lancinans 17. 13. materiem ſuppeditat convulſioni 30. 14. acidula aquoſa exigit 92. 4. exigit emollientia 61. 4 humectantia 62. 7. lenientia 80. 3.

Rheumatiſmus inteſtinorum vid. *Alvi fluxus*.

Rhophema vid. *Formula Hauſtus*.

Rhyptica vid *Abſtergens*.

Rhythmos vid. *Pulſus*.

RIGIDITAS. Definitio 4. 1. Diſtinctio 4. 2. Cauſæ 4. 3. Effectus 4. 4. curatio 4. 5. corollaria 4. 6. exſiccatione nimia 1. 12. ſiccitate 13. 3. majore circulatione 46. 11. aucto calore 49. 13. minuit motum 50. 3. frigoris cauſa 51. 4. & languidioris circulationis 21. 2. ex ſalis marini abuſu 38. 8. adductione ſolidorum 12. 3. curatur laxantibus 92. 6. emollientibus 61. 3. mucilaginoſis 77. 13. lenientibus 80. 3. laxantibus 59. 10. 4.

Rigiditas *Oeſophagi*, *Cordis*, *Articulorum*, *Uteri* &c. vid. *ſuis locis*.

Rigor in *Horror*.

--- Celſo vid. *Convulſio*.

Rima vid. *Fiſſura*.

Riſus Sardonius vid. *Convulſio*.

Rob vid. *Formula Linctus*.

ROBORANTIA. Definitio 58. 1. actio duplex 58. 2. uſus in morbis generalibus 58. 3. & ſpecialibus 58. 4. corollaria 58. 5. quomodo fiunt emmenagoga 34. 31. 5. promovent ſtomachi coctionem 10. 6. 4. curant tenuitatem 44. 6. in motu minori ex laxitate & inertia 21. 4. augent calorem 49. 5. cur adſtringentia roborant & ſuffocant 1. 23. 6. motum augent 83. 5. uſus generalis 83. 6. uſus ſpecialis 83. 7. obtundunt acre 74. 5. cur dicuntur analeptica 71. 9. 7. quæ abſtergunt 81. 8. quæ frigefaciunt 87. 7. quæ calefaciunt 85. 11. quæ diſcutiunt quando adhibenda 69. 6. reſpuunt omnia evacuantia 67. 22. 12. quomodo curant cachecticorum & ſcorbuticorum calorem 49. 20. 15. in debilitate ex alvi fluxu 23. 10. ex hydrope 23. 12. ex lactatione 23. 13. ex diabete 23. 14. ex viſcido, & inertia, & laxitate 23. 17. ex ſpirituum defectu 23. 19. ex catarrho 23. 20. in mania poſt febrem 23. 23. in paralyſi ex laxitate beriberi 24. 17. in mobilitate 26. 5. in palpitatione 28. 5. & 11. in chorea S. Viti 30. 16. 10. num palpitationem curant 28. 15. 5. in horrore poſt evacuationem in acutis 29. 7. & in tali convulſione 30. 9. in hydrope 35. 40. quid faciunt 35. 61. poſt eductam aquam 35. 9. & 15. qui ex febre intermittente 35. 11. ex ſanguinis profluvio 35. 12. ex aquæ abuſu 35. 16. ex ſpirituoſorum abuſu 35. 17. ex viſciditate poſt ſolutionem 35. 18. in œdemate 35. 40. ad deſtruendum acidum 38. 62. in debilitate & fragilitate 5. 5. 6. in crudo humore 39. 10. in viſciditate ventriculi 40. 15. in laxitate poſt elongationem 6. 6. 4. aut amiſſam contractilitatem 6. 6. 5. in inertia 8. 4. in tenuitate 44. 6. in levitate humorum 45. 43. in frigore ex laxitate & inertia 51. 7. in febre ex hydrope 52. 62. 1. in mania ex intermittente febra 52. 61. 2. in aphthis 52. 62. 3. in minori motu ex laxitate & inertia 21. 4 in tremore ex ſpirituum defectu 22. 3. vel ſpiritibus mutatis 22. 5. vel viſcido 22. 14. in debilitate ex defectu humorum 33. 8. ex gonorrhœa & leucorrhœa 13. 9. urinæ profluvio 91. 43. quando in humorum viſciditate 40. 17. faciunt elaſticitatem 7. 6. cur in tumoribus œdematoſis 11. 6. 4. ligaturæ quomodo roborant 9. 5. 8. cortex Peruvianus roborat 52. 28. cur a leniſſimis incipiendum 5. 6. 2.

Car-

Cardiaca in qua ſpecie hydropis 35. 12. cum antiſepticis in putredine 37. 15. in laxitate 6. 6. 3 in debilitate ſebrili 52. 44. in becticis 52. 53. & 54. in mania ex intermittente 52. 62. 2. & 23. 23. quænam ſint 23. 2. in debilitate ſphaceli 23. 25. an nulla refrigerantia 23. 26. 6. in horrore poſt evacuationem acutorum 29. 8.
Robub vid. *Formula Linctus.*
ROBUR & *Robuſti* majore contractilitate gaudent 1. 18. cur pleuritidi & inflammationi obnoxii 31. 11. 10. & 42. 11. 8. cur denſitati jungitur 1. 23. 12. facile in inflammationem incidunt 7. 8. 1. cur in his acuti morbi vehementiora ſymptomata faciunt 7. 8. 3. an ex cerebelli magnitudine deſumi poteſt 15. 14. 25. cur his frequens lentor 41. 19. 11. cur ſanguis craſſus 43. 8. 2. & denſus 45. 38. 9. caloris cauſa 49. 6. ſi his frigiditas in acutis cur longitudinem præſagit 51. 8. 2. frequentius rheumatiſmo corripiuntur 17. 47.
Coharentia Definitio 3. 1. cauſæ 3. 2. effectus 3. 3. curatio 3. 4. corollaria 3. 5. applicatione olei, olei terebinthinæ, alcoholis, & exſiccatione modica 1. 12. cur in modica ſiccitate 1. 23. 5. quænam per levem exſiccationem 1. 23. 11. a circulatione majore 46. 11. a motu muſculorum 18. 68. in quibus conſiſtit 4. 2.
Contractilitatis Definitio 9. 1. cauſæ 9. 2. effectus 9. 3. curatio 9. 4. corollaria 9. 5. motus & caloris aucti cauſa 49. 6. a frigidis 51. 6.
Rodens vid. *Corrodens.*
Rohob vid. *Formula Linctus.*
Roſa vid. *Eryſipelas.*
ROSIO hæmorrhagiæ cauſa 32. 3. cinerea, plumbea, nigra ex putredine 37. 12. ſolutæ unitatis cauſa 2. 3. inflammationis cauſa 47. 7. unde tanta in cancro 37. 17. 17. *Vaſorum* 32 4.
ROSMARINUS in dolore ex mobilitate 17. 56.
Rotula vid. *Formula Tabellæ.*
Rubedo vid. *Color*
- - - *Oculorum*, *Narium*, *Pectoris* &c. vid. *ſuis locis.*
Rubefaciens in *Movens.*
Ructatio & Ructus vid. *Flatus.*
Rugæ inteſtinorum vid. *Inteſtina.*
Rugitus vid. *Flatus.*
Rumpens vid. *Corrodens.*
RUPTIO ſolutæ unitatis ſpecies 2. 3. ex ablato ſuſtentaculo 2. 4. an fieri nequit ſine externo impetu 2. 7. 5.
Ruptio vaſorum vid. *Vaſa.*
Ruptorium vid. *Corrodens.*

S

SAbulum vid. *Urinæ Calculus.*
Saburratio vid. *Siccans.*
Saccharatum vid. *Formula Potio.*
SACCHARUM num viſcidum generat, an expellit 40. 19. 22 an obvolvit 6. 5. vel abſtergit 81. 26. 12. fermentatione producit acidum 38. 36.
Sacculus medicinalis vid. *Formula Epithema.*
Sacer ignis vid. *Eryſipelas.*
SAGITTA in chordis tenſis elaſticis quas proprietates habet 7. 5.
SAL & ACRIMONIA SALINA. Definitio 38. 1. quotuplex 38. 2. Sal *neuter* 38. 3. Sal *nativus* ex liquore expreſſo 38. 4. ex liquore fermentato 38. 5. *Medicatus* 38. 6. hujus vires 38. 7. cohibet putredinem 37. 3 & 16. quænam nomine ſalis appellantur 38. 3. gravius noſtris humoribus 45. 30. an ſolvit ſua gravitate 45. 38. 1. an referat ſua gravitate obſtructiones 45. 38. 4. an aſſumendum ut fiat humor noſter gravior 45. 44. 1. ſæpe commutatur in acrimoniam 45. 51. ſal ſolutum an comparandum ſpiritibus noſtris 15. 14. 1. volatile fit motu majore noſtri corporis 46. 11. & calore 49. 13 & putredine 37. 4. reſolvens diureticum 92. 8
Marinum ſi quis abutitur eo, quos morbos parit 38 8. curatio 38 9.
Alcali fixum 38. 11. præparandi modus 38. 12. uſus externus 38. 14. internus 38. 15. perit putredine 38. 19.
Alcali volatile 38. 16. ex animalibus deſtillatione 38. 17. putredine 38. 18. ex vegetabilibus per putredinem 38. 19. combuſtionem 38. 20. deſtillationem 38. 21. ex mineralibus 38. 22. virtutes 38. 23. an comparandum ſpiritibus nervorum 15. 14. 1. in dolore ex mobilitate 17. 56.
Sal *Ammoniacum*, *Marinum*, *Acidum*, *Alcali*, *Polychreſtum*, *Prunellæ* &c. vid. *ſuis locis.*
Salina in *Reſolventia.*
Salina Acrimonia, *Acida*, & *Alcalina* vid. *ſuis locis.*
SALIVA putreſcere poteſt 37. 3. varios ſapores præbet 37. 11. eſt ſapo naturalis 38 34. ſi ejus ſaponacitas deficit viſcidum generat 40. 5. ſpumeſcens quando 43. 4.
Copioſior & ſalivatio ſiccitatis cauſa 13. 2. 3. & craſſitudinis 43. 3. male ſupprimitur a frigore 51. 6. cauſa becticæ 52. 54. ex intermittente curatur 52. 62. 3. ex ligata vena jugulari 19. 75. cauſa debilitatis 23. 15. curatio per adſtringentia 57. 2. 8.
Parcior & deficiens in hydropicis 35. 35. cruditatis cauſa 39. 4. acidula aquoſa exigit 91. 4.
Salivales Ductus an tranſmittant aquam hydropicorum 35. 67. 10.
SALIVANTIA. Saliva quid ſit 88. 1. hujus natura & uſus 88. 2. copioſior ex morbis 88. 3. ex medicamentis 88. 4. *Mercurialia* 88. 5. ptyaliſmum excitant 88. 6. præparatio corporis 88. 7. & 75. 9. excitatio 88. 8. Mercurii præparatio 88. 9. crudus 88 10. dulcis 88. 11. præcipitatus albus 88. 12. ruber 88. 13 ſublimatus corroſivus 88. 14. cautelæ 88. 15. abuſus & curatio 88. 16. *Apophlegmatizonta* 88. 17. *Naſalia* 88 18. horum uſus generalis 88 19 ſpecialis 88. 20. cautelæ & curatio 88 21. *Sternutamentum* definitur 88 22. cauſæ 88 23. effectus 88. 24. curatio 88. 25. *Maſticatoriorum* deſcribitur 88 26. varii generis 88 27. *Collutiones* 88 28. corollaria generalia 88 29. quandoque curant hydropem 35. 36. in hydrope ex viſciditate 35. 18. in angina pituitoſa 35. 26. in oris viſcidi-

tate 40. 13. quam ſpeciem anginæ eurant 40. 19. 16.

Maſticatoria in viſciditate oris & ſaucium 40. 13. & narium 40. 24.

Mercurius non attollitur tubulis capillaribus 5. 14. cur elevatus retinetur interdum ad 75. pollices 1. 23. 31. ejus acidum an exſtinguit acidum luis Venereæ 38. 69. 17. ejus effluvia cur laxant 6. 5. 6. facit tenuitatem 44. 2. quomodo ſalivam movet 45. 27. 8. an reſolvit ſua gravitate 45. 28. 1. an ſua gravitate ſialagogum 45. 38. 3. in dolore a vermibus 17. 54. vel a lue Venerea 17. 49. paralyſis cauſa 24. 3. & 8. curatur 24. 4. optimum reſolvens 79. 26. 8.

Naſalia in narium viſciditate 40. 14. quam obſcurationem viſus curat 40. 19. 17. ſal volatile alcalinum 38. 23.

Sternutatorium in paralyſi ex viſcido 24. 56. in narium viſciditate 40. 14. in quanam viſus obnubilatione 40. 19. 17.

Salivatio in *Salivantia*.

Salivoſæ aphthæ vid. *Oris aphthæ*.

SALSAPARILLA an analepticon 71. 9. 8.

Salſus ſapor vid. *Sapor*.

Saltatio vid. *Exercitium*.

Salutare medicamentum vid. *Medicamentum ſalutare*.

Salutaris morbus vid. *Morbus ſalutaris*.

Sanabilis morbus vid. *Morbus*.

anatio vid. *Curatio*.

SANGUIS per experimenta multa examinatur 31. 9. concluſiones ex his 31. 10. corollaria 31. 11. materia 31. 19. locus 31. 20. cauſa 31. 21. corollaria 31. 22. tenuitas hæmorrhagiæ cauſa 31. 10. in menſium fluxu 33. 6. fœtens quando in menſibus 33. 6. venenatus quando in menſibus 33. 6. tenuitas mictus cruenti cauſa 36 34. craſſior cur vaſa diſtendit 12. 4. 12. quomodo in inflammatoria diatheſi 41. 2. tenuis cur in debilibus & otioſis 43. 8. 2. craſſus cur in robuſtis & operariis 43. 8. 2. mutatus facit ſpirituum defectum 21. 2. paralyſis cauſa in quibus morbis, & curatur 24. 20. corruptus convulſionis cauſa 30. 6. effuſus quando indureſcit 31. 11. 14. cur in antlia emittit bullas 31. 22. 6. debilitatus an hydropis cauſa 35. 63. 42. putreſcere poteſt ſi non indureſcit 37. 3. & 7. 7. ſolutus in putredine 37. 10. a frigore coagulatur 42. 3. ſtagnando concreſcit 42. 4. majori calore coagulatur 42. 5. coagulatus per admiſtionem 42. 6. in quibus gravior 45. 38. 2. cur fit gravior uſu chalybis 45. 38. 2. cur denſus, gravis & ſpiſſus in robuſtis 45. 38. 9. cur tenuis, levis, floridus in valetudinariis & fœminis 45. 38. 9. accumulatur in arteriis, ſi celerius movetur 46. 11. febris cauſam continere nequit 52. 9. rutilans tenuis in hecticis 52. 50. an fovet febris cauſam 52. 64. 8. quid patitur in motu muſculari 18. 68. quouſque venit ſanguis ruber 19. 47. ejus natura in cerebro 19. 66.

Arterioſus in vena pulmonali 31. 22. 1.

Maternus an rubedinem faciat 31. 22. 1. an evacuatus mortis cauſa 31. 22. 2.

Menſtruus num abeat in fœtus nutrimentum 33. 13. 16. ex quibus vaſis fluit 34. 13. 10. non differt ab alio ſanguine 33. 11.

Venoſus in arteria pulmonali 31. 22. 3.

Color Ruber & Globuli unde & cui uſui, num pereat & regeneretur 31. 12. a circulatione 31. 10. 4. in iis viget attractio 31. 10. 6. in ſuperficie ſanguinis emiſſi 31. 10. c. globuli ſunt majores partibus reliquis 31. 10. 12. cujus temperamenti 31. 10. 1. quouſque perveniunt globuli 31. 10. 2. cui bono ſanguis ruber 31. 10. 8. in robuſtis 31. 9. 4. ejus diviſio & uſus 31. 12. microſcopio conſpectus 31. 13. ſolvitur in ſex globulos minores 31. 14. ulterius ſolutus fit lympha 31. 15. globuli ſunt majores oſculis lacteorum 31. 16. color amiſſus recuperatur 31. 17. generatur in nobis 31. 18. ex quanam materia 31. 19. in quo loco 31. 20. per quam cauſam 31. 21. an ex ſanguine materno 31. 22. 1. an ab aeris attactu 31. 22. 2. an ab aeris admiſtione 31. 22. 4. & 5. cur emiſſus ſanguis in ſuperficie rubet 31. 22. 3. globulorum magnitudo facit, ne veniat ſanguis extra arterias & venas 32. 20. compacti globuli attum colorem producunt 41. 4. cur tanta globulorum requiritur magnitudo 44. 7. 2. cur inter globulos maxima viget attractio 44. 7. 2. cur tantus numerus globulorum 44. 7. 3. motu majore compinguntur 45. 19. cur major ex uſu chalybis 45. 38. 8. motu majore compinguntur & pelluntur in vaſa minora 46. 11. an calorem excitant impactu in latera vaſorum 49 20. 9. mutantur minuto motu 21. 3. *Chyloſus, albus & pallidus* in quibus hominibus 31. 17. cur in leucophlegmaticis & chloroſi laborantibus 33. 6. ab acrimonia acida 38. 63. *Niger* in aorta ſuffocati animalis 31. 22. 3. in parte inferiore ſi extra corpus ſtagnat cur 31. 22. 3. ex utero in melancholicis 33. 6. in menſtruantibus an ab acido 38. 69. 13. ex globulis rubris compactis 41. 4. varius ex menſium ſuppreſſione 34. 23.

Abundantia ſeu *Plethora*. Signa 32. 6. menſium fluxus cauſa 33. 10. hæmorrhagia inde nata non eſt ſtatim ſupprimenda 32. 13. menſium periodos longiores facit 33. 3. & citius redire 33. 4. an valeat ſupprimere menſes 31. 6. quæ ſupprimit urinam, venæ ſectionem poſtulat 12. 4 8. cur producit apoplexiam 12. 4. 11. cauſa pulſationis 20. 14. facit pulſum undoſum 20. 22. & interdum intermittentem ſine periculo 20. 28. plenum & magnum 20. 32. quibus curatur 21. 4. cauſa laxitatis 6. 2. compreſſionis 12. 2. doloris 17. 42. & 57. curatio hujus 17. 57. horroris, & quomodo curatur 29. 8. an obſtructionis cauſa 82. 16. 3.

Defectus quando 34. 5. ſubſiſtere facit menſes 34. 5. facit pulſum mollem 20. 31. & minorem 20. 31. ſigna & curatio 23. 8. paralyſis cauſa 24. 8.

Fluxus ſeu *Hæmorrhagia*. Definitio 32. 1. Cauſæ, Vulnus 32. 2. Roſio applicatione 32. 3. humore acri 32. 4. ejus curatio 32. 5. Abundantia 32. 6. Impetus ad caput major 32. 7. intercéptus reditus 32. 8. irritatio 32. 9. tenuitas & la-

Digitized by Google

laxitas 32. 10. Tempus 32. 11. Prognoſis 32. 12. ex abundantia 32. 13. ex impetu majore 32. 14. ex tenuitate 32. 15. bona 32. 16. mala 32. 17. Effectus 32. 18. Cauſa ptoxima 32. 19. ex neribus 32. 20. Curatio compreſſione 32. 21. conſtrictione 32. 22. coagulatione 32. 23. ſedando impetum 32. 24. corollatia 32. 25. aſſuetis ſit cum levamioe 32. 6. tenuitatem producit 44. 2. ex menſium ſuppteſſione 34. 13. per aliena loca 34. 23. ex ulcere, cute integra, gingivis 32. 2. in ptincipio ſrbris, bona 32. 11. 10. magna in principio acutorum alvum humectat 32. 11. 11. cur frequrns ex naribus & cicatrice 2. 7. 4. cur ſponte ſiſtitut in vulnerr 2. 7. 6. in aſſuetis ſuppreſſa eſt hydropis cauſa 35. 25. facit ſanguinem chyloſum 31. 17. cur ſiſtit menſes 33. 13. 22. & 34. 5. hydropem generat 35. 12. cur ſubſiſtit ſponte, rmanente ſufficiente copia ſanguinis in corpore 1. 23. 16. ſpiritus vitrioli laudatut ad ſedandum 38. 46. cur arcet delirium futurum 12. 4. 9. prævenit parotides 48. 19. in anxiis poſt horrorem cur bona 52. 59. 7. cur prædicitur ex anxietate & pervigiliis 52. 59. 9. ptædicitur ex capitis pulſatione 20. 9. & 14. facit pulſum debilem 20. 15. prædicitur ex pulſu in ulceribus 20. 36. 7. ſolvit tremorem in acutis 22. 12. & debilitatem ex copia & impetu majore 23. 5. ſingultus ceuſa, & quomodo curatur 27. 4. prædicitut ex horrore, capitis gravitate, & colli dolore 29. 16. 9. convulſionis cauſa 30. 8. quæ non ſemper lethalis 30. 18. 9. compeſcitur acidis 38. 45. urinam poſtea aquoſam facit 36. 20. cur frequentiſſime ex naribus 5. 4. 5. per tenuitatem ſine læſiona vaſorum 44. 4. ex acrimonia 45. 56. aucta circulatione 46. 11. impetu ad caput 46. 13. facit calorem hecticum 49. 9. cur pars refrigrrata non eſt caleſacienda, ſi inſtat 51. 8. 24. demonſtrat quando vena ſreanda ſit in febre 52. 36. curat palpitationem ex inflammatione 28. 12. poſt fluxum nigra, æruginoſa & valde rubra alvi egeſtio, mala 32. 11. 4. aut perſrigerationes 32. 11 7. ſuppteſſa debilitatis cauſa, & quomodo curatur. 23. 6. cur ex tigote 29. 16. 10. *Stillæ* hæmorrhagiam prædicentes 32. 7. quarto vel quinto dic malæ 32. 11. 8. undecimo dic lethales 32. 9. quo tempore malæ 32. 25. 14. ab impetu ad caput 46. 13. in parotidibus melæ 48. 20. cum frigore in acutis cur malæ 51. 8. 23. qualia producunt 31. 9. 8. cur ſiſtitur actu frigidis 77. 22. 19. & incraſſantibus frigidis 77. 8. & coagulantibus 77. 20. an cohibendus per ichtyocollam 70. 23. 12.

Motus ſeu *Circulatio* 31. 22. qualis velocitas 31. 23. corollaria 31 27. quoties in hora circumducitur 31. 24. 1. *Ingreſſus* ſanguinis in auticulam 19. 17. in ventriculum dextrum 19. 18. In arteriam pulmonalem 19. 19. concluſiooes 19. 20 Reditus in auticulam cordis 19. 21. obſervetio 19. 22. experimenta 19. 24. Concluſiones 19. 25. quid vita & mors 19. 23. *Cauſa pellens* an ſola atteriarum claſticitas 31. 24. 3. eſt cootractio 19. 26. refutatur expanſio humorum 19. 27. & efferveſcentia 19. 28. & fermentatio 19. 29. & calor 19. 30 Diaſtole cordis 19. 31.

Quantitas ſuppatatur 31. 7. in pollice cubico 31. 25.

Miſſio ſeu *Venæ ſectio* inſtituenda in convulſione ex cerebti compreſſione 30. 5. itrranda in rheumatiſmo 17. 48. in dolore ex motu majore & copia majore 17. 57. traditur neceſſitas inſtituendi vel omittendi in dolora 17. 59. &c. in motu mioori ex plethora 21. 4. in tremore ex enimi pathemate 22. 7. in debilitate ex intercrpto ſanguinis fluxu 23. 6. ſi hæmoptoe inſtat 23. 8. an curat omnem maniam 23. 26. 11. in morbis ex oppreſſione cerebri 24. 4. in peralyſi ex inflammatione 24. 18. in palpitatione ex ſuppreſſa evacuatione 28. 13. in quanam ſpecie dyſuriæ 30. 18. 23. in chotea Sancti Viti 30. 16. 10. cur in acutis 53. 62. 9. qua ratione in principio morbi 53. 62. 27. in urinæ ſuppreſſione 91. 34. cur laxat 59. 12. 12. cur humectat 62. 9. 2. quomodo reſolvit 79. 26. 21. cur non curat pectoris dolorem cum reſpiratione & pulſu debili 20. 36. 12. an nunquam inſtituenda in paralyſi 24. 21. 14. quam palpitationem curat 28. 15. 6. in quanam ſpecie convulſionis 30. 18. 17. ſudorem provocat 93. 9. omittenda in continua longiore 23. 26. 1. in vietis ſi menſes deficere incipiunt 33. 7. in gravidis, quæ copioſe purgari ſolent 33. 13. 4. quibus & cur gravidis 33. 13. 13. en ſine diſtinctione venæ ſuperiores vel inferiores aperiendæ 33. 13 14. in menſium ſuppreſſione ex conttactionr 34. 10. vel obſtuctione 34. 13. quando in hæmorrhagia 32. 24. in extenſione per ſanguinis impetum 11. 5. cur minuit inflammationis dolorem 11. 6. 1. in urinæ ſuppreſſione ex plethora 12 4. 8. in lentore ex lata plaga ducendus 41. 13. in humorum gravitate 45. 37. in aucta circulatione 46. 15. in reſolutione inflammationis 47. 14. ad inflammationis curetionem 47. 20. in corporis calore aucto 49. 19. an vero in omni aucto calore 49. 20. 14. in intermittente cum plethora 52. 27. tempus definitur in febre 52. 36. quando omittenda in febte 52. 37. cotollatia 52. 38. in motu majori febrili 52. 44. in typho ex inflammatione viſcerum 52. 47. in anxietate ex congeſtione ſanguinis 52 60. in dolore pectoris increſcente 17. 17. cur ſupprimit menſes 33. 13. 22. quomodo 34. 5. raro quid boni in menſibus ſuppreſſis promittit 34. 7. nocet in hæmorrhagia ex acri & tenui humore 32. 5. an omnem hæmorrhagiam compeſcit 32. 25. 12. quando inſtituenda in menſibus ſuppreſſis & ubi 34. 24. in hydropicis & aſthmaticis hydropem generat 35. 12. an nunquam in hydrope 35. 63. 19. an in omni pectoris dolore 39. 11. 7. cur laxat & refrigerat 6. 5. 2. cur omittenda in lentore, ſi morbus diu durevit 41. 19. 15. revellit motum 46. 18. quando in aucto motu 46. 23. 12. an non liceat in parotidibus 48. 19. vel in acutis, ſi parotides inſtant 48. 48. 10. ex intermittente ſæpe facit continuem febrem 52. 15. evitanda in hecticis 52. 57. commutat intermittentem in maniam 52. 62. 2. omittenda in pectoris dolore decreſcente 17. 17. cur pleuritidi nocet 17. 38. nihil juvat in acri-

Digitized by Google

monia bilioſa 17. 44. an venæ ſectione in morbis internis, & cucurbitulis in morbis externis 83. 43. 16.
Sanguinis Sputum vid. *Sputum ſanguinis*.
- - - Mictus in *Urina*.
- - - Vomitus in *Vomitus*.
- - - Serum vid. *Lympha*.
- - - Stagnatio vid. *Stagnatio*.
Sanguineum fluentem ſiſtens vid. *Evacuationem ſiſtens*.
Sanguinem temperamentum vid. *Temperamentum*.
Sanies vid. *Ichor*.
SANITAS non eget curatione 4. 4.
Longævitatem in ſpiritu ſulphuris per campanam quærunt 38. 46. condocit aer ſiccus 68. 8. 3.
Sapa vid. *Formula Apozema*.
Sapidum vid. *Sapor*.
Sapientia in *Animus*.
Sapientum ſapo vid. *Sapo in Abſtergens*.
Sapo in *Abſtergens*.
Saponacea in *Abſtergens*.
SAPONACITAS humorum deficiens cruditatis cauſa 39. 4. & viſciditatis 40. 5.
Saponea vid. *Tuſſis medicamenta*.
SAPOR quando non amplius percipit 16. 16.
Amarus vomitorium indicat 17. 63.
Mutatus in cruditate primarum viarum 17. 62.
Salſus cur bonus in putridis 37. 17. 16. ex ſalis marini abuſu 38. 8 unde in fine acutorum ab exhibitis acidis 38. 69. 11.
Urinoſus ab infecta ſaliva in putredine 37. 11. in ſale alcalino 38 10. & 13. an a ſale ammoniacali in noſtra ſaliva 38 13.
Inſulſa curant acrimoniam muriaticam, & quæ illa ſunt 38. 9.
Sapida validiora dolorem excitant 17. 2. & 16. 21.
Sarcoma vid. *Tumor carnoſus*.
Sarcotica in *Conſolidans*.
Sardonius riſus in *Convulſio*.
Sare vid. *Puſtula*.
Sarpedo vid. *Impetigo*.
Saturans vid. *Abſorbens*.
Satyriaſis in *Pudenda*.
Sauciatus nervus vid *Nervus*.
Saxifraga vid. *Calculi medicamenta*.
SCABIES facit coloratiorem urinam 36. 10. retropulſa reddit urinam nigram ſine multo periculo 36. 19. ex acida acrimonia 38. 63. retropulſa ad cutem reducenda 45. 67. præbet materiem convulſioni 30. 14. an repellentia adhibenda 86. 13. 3. exigit corrodentia 64. 7.
SCABIOSA ad lumbi dolorem ex rheumatiſmo 17. 48.
Scabrities oculorum vid. *Oculus*.
Scalptura narium vid *Naſus*.
SCARIFICATIO in curatione hydroceles 35. 45.
Scarlatina febris in *Febris*.
Scelotyrbe in *Paralyſis*.
Scintillæ oculorum in *Oculus*.
SCIRRHUS ſolvitur per gummi 72. 5. quando curandus 60. 4. abſorbentibus cohibetur ejus tranſitus in cancrum 37. 15. quomodo palliatur exſiccantibus 37. 17. 3. vetus emollientibus cur tranſit in cancrum 37. 17. 4. ſolvitur vapore aceti 38. 45. an generatur coagulo acido 38. 69. 25. ex mutato crudo humore 39. 7. ex lentore 41. 10. cur ex inflammatione per applicationem adſtringentis 41. 19. 14. ex polypo in glandulis 42. 9. cur frequens poſt quartanam 42. 11. 7. ex inflammatione ob frigida applicata 46. 19. ejus generatio traditur 47. 18. per putredinem tranſit in cancrum 47. 18. ex pure 48. 15. cur frequens ex frigore febrili 52. 64. 4. an nunquam adſtringentia applicanda 57. 13. 10.
Scirrhus *Hepatis*, *Lienis*, *Glandularum* &c. vid. *ſuis locis*.
Sciſſura vid. *Fiſſura*.
Scelerotica vid. *Indurantia*.
Scopus in *Curatio*
SCORBUTUS hæmorrhagiæ cauſa 32. 10. cur his frequens 32. 25. 16. cauſa hydropis & inertiæ 35. 10. facit urinam albam craſſam 36. 7. & coloratiorem 36. 10. & nigram ſine periculo multo 36. 19. craſſam 36. 28 cum pellicula 36. 30. cum miculis 36 32 cum ſabulo 36. 33. cum ſedimento farinoſo 36. 38. vel rubro, vel nigro 36. 47. crudam quæ in acutis dicitur cocta 36. 53. matulis adhærentem 36. 55. cur frequenter laborant calculo 36. 56. 33. cur ſæpe patiuntur hæmorrhagiam gingivarum 1 7. 2. cur facile franguntur oſſa 2. 7. 3 cur tigent membra 4. 6. 1. a laxitate ſolidorum 6. 3. frigoris cauſa 51. 4. an generetur a cortice Peruviano 52. 34. 1. a febre relictus vetat purgantia 52. 62. 4. doloris obtuſi cauſa 17. 9. & lancinantis 17. 13. & oſteocopi 17 15. & vagi 17. 23. facit articulorum & lumborum dolorem cum frigore 36. 32. calorem ſub nocte 49. 10. qui curatur calefacientibus & roborantibus 49. 20. 15. ſigna & curatio in dolore 17. 47. non exigit ille venæ ſectionem 17 61. facit pulſum debilem 20. 15. tardum 20. 17. inæqualem 20. 20. & mollem 20. 31. tremorem 22. 7. ſigna & curatio in debilitate 23. 18. cauſa eſt paralyſis 24. 7. ſcelotyrbæ 24. 10. palpitationis 28. 9. convulſionis 30. 14. quales horrores excitat 29. 4. curatur roborantibus 58 4.
SCORBUTI *Medicamenta* ſal alcali fixum 38. 15. in hydrope ex intermittente 35. 11. quam nephritidem ſanant 36 56. 20. curant muriaticam acrimoniam 38. 9 in quali dolore & paralyſi 17. 47. & 23 18. in paralyſi poſt dolorem colicum 24. 20. in horrore ex cruditate 29. 5. cur curant paralyſim ex colica Pictonum 30. 18. 45.
Scotonia & Scotomia vid. *Vertigo*.
Scrophula vid. *Scirrhus*.
Scrotum in *Pudenda*.
Scutum vid. *Formula Epithema*.
Scybala vid. *Alvi excrementa*.
Secluſum vid *Medicamentum arcanum*.
SECRETIO an etiam ex nervis 15. 14. 36. *Augetur* ſale alcalino fixo 38. 15. an fieri nequit ſine integra ſolutione 45. 27. 10. *Tardior* ex viſcido 40. 10. & languidiori motu 21 3. *Suppreſſa* a ligata arteria 31. 32 4. rigiditate vaſorum 4. 4. robore nimio 9 3. lentore 41. 9. craſſitudine 43. 4. aucta particularum magnitudine 45. 14. inflammatione 47. 5.

SE-

Digitized by Google

SECRETORIUM *vas* ex arteriis 19. 49.
Secretum vid. *Medicamentum arcanum*.
Secundarius morbus in *Morbus*.
Secundinæ vid. *Puerperium*.
Sedendi amor vid. *Debilitas*.
Sedimentum urinæ vid. *Urina*.
SEMEN VIRILE num exſtinguatur acidis 38. 69. 23. cur exiſtimant acida hoc præſtare 38. 40.
Vaſa hydrope affecta hydrocirſocele vocatur tumor 35. 48.
Semicupium vid. *Formula Patus*.
Semitertiana febris vid. *Febris*.
Senex, Senium & Senectus in *Ætas*.
SENSUS definitur 16. 1. Delirium quid ſit 16. 2. ſentire quando dicitur 16. 3. a mutatione organi 16. 4 ſupponit motum 16. 5. Idea ſentiendi quid ſit 16. 6. numerus idearum 16. 7. Idea clarior 16. 8. & perfectior 16. 9. ſenſus animalium magis minuſque perfectus 16. 10. an plures quam quinque ſenſus 16. 11. varia perceptio ex organi fabrica 16. 12. num omnes qualitates ſenſibus poſſint cognoſci 16. 13. quomodo fallitur ſenſus 16. 14. ratiocinium quomodo corrigit ſenſum 16. 15. ſenſus quomodo exſtinguitur 16. 16. ſopit unus alterum & motum animalem 16. 17. calor & frigus quid 16. 18. fames & ſitis ſpecies ſenſus 16. 19. duo ſæpe nervi in eodem organo 16. 20. dolor in omnibus nervis ſenſuum 16. 21. ſenſus gratus, ingratus, & *Adiaphoria* 16. 22. ſenſus non in organo 16. 23. propagatio per nervum 16. 24. motus in objecto 16. 25. Idea ſenſus quid in mente 16. 26. nervi ſunt diſtincti 16. 28. perceptio in parte alia, quam qua hæret cauſa ſenſum excitans 16. 29. in propagatione per nervum duo obſervanda 16. 30. perceptio ſenſuum 16. 31. effectus motus in organo feruntur ad ſenſorium 16. 32. ſenſus idem ab eadem cauſa 16. 33. qualis motus in altera nervi extremitate 16. 34. requiſita ad hunc motum 16. 35. motus ipſe non fertur ad ſenſorium 16. 36. ad ſenſus per partes ſolidas 16. 40. an per tunicas 16. 41. an per fibras 16. 42. an a propulſione 16. 43. an a tractione 16. 46. an a motu tremulo 16. 49. ſed per contiguitatem liquoris 16. 55. liquor duplex 16. 56. non per ſuccum nerveum 16. 57. ſed per ſpiritum nervorum 16. 58. ſenſus promtitudo 16. 62. fibrarum uſus varius 16. 63. corollaria 16. 64. ſenſus fiunt ope ſpirituum 15. 10. an motu tremulo deferuntur 15. 14. 2. an celeri motu ſpirituum ab organo ad ſenſorium 15. 14. 3. cur perit in nervo indurato, ſiccato vel calloſo 15. 14. 31. perit in parte inflammata, quæ tranſit in ſphacelum 47. 19. fallit in caloris exploratione 49. 2.
Abolitio ſenſus qualem præbet prognoſin in convulſione 30. 18. 19.
Anaiſtheſia a quibuſdam ad paralyſin refertur 24. 1.
Hebetudo in hydrocephalo 35. 25. in laxitate 6. 3. an ex laxitate involucri nervi 15. 23. 13. in ligata vena jugulari 19. 75. in minuto motu 21. 3. quid ſit, 24. 1. in beriberi 24. 10.
Inſenſilitas ex ligato nervo 24. 9. facit urinam clam emitti 36. 23. ex aucta doloris cauſa 24. 51. cur a a nervo ligato 24. 21. 7.
Titillationis perceptio in beriberi 24. 10.
Torpor in laxitate 6. 3. & viſciditate 40. 10. curatur roborantibus 58. 4.
Separatus morbus vid. *Morbus compoſitus*.
Sapopoion vid. *Corrodens*.
Septentrionalis locus vid. *Habitatio*.
Septica vid. *Corrodens*.
Septum Cordis vid. *Cor*.
-- Narium in *Naſus*.
-- Tranſverſum vid. *Diaphragma*.
Serapion vid. *Formula Linctus*.
Series morbi vid *Morbi mutatio*.
Seringo vid. *Herpes*.
Serum vid. *Lympha*.
-- Lactis vid. *Lac*.
Setaceum in *Movens*.
Sexus ſequior vid. *Fœmina*.
Sialagoga vid. *Salivantia*.
Sicca vid. *Siccantia*.
-- Dyſenteria vid. *Alvi fluxus*.
SICCANTIA definiuntur 63. 1. *Aruntia* 63. 2. in humoribus 63. 3. abſorbentia 63. 4. expellentia 63. 5. detrahentia humidum 63. 6. uſus 63. 7. abuſus 63. 8. corollaria 63. 9. quomodo his palliatur ſcirrhus 37. 17. 3. curant debilitatem 5. 5. 3. humiditatem 14. 4. convertunt inflammationem in ſcirrhum 47. 18. curant frigiditatem ex laxitate & inertia 51. 7. quam ſpeciem luxationis curant 9. 5. 9. generant cicatricem 63. 7. cur adhibent eryſipelati 68. 8. 1. cur promovent perſpirationem 68. 8. 2.
Siccans Diæta vid. *Diæta*.
SICCATIO quæ corpora levi ſiccatione roborantur 1. 23. 11. fragilitatis cauſa 5. 2. facit robur 9. 2. doloris cauſa 17. 41. & 51. modica roborat ſolida 1. 12. firmat humectata ſolida 1. 15. ingens fragiles & rigidas fibras facit 1. 12. & 4. 3.
SICCITAS ſolidorum definitur 13. 1. cauſa 13. 2. effectus 13. 3. curatio 13. 4. cur modica roborat, nimia vero fragiles fibras facit 1. 23. 5. ex gravitate humorum 45. 36. a majori circulatione 46. 11. in parte ſingulari 46. 12. a calore aucto 49. 13. in hectica 52. 49. dolorem producens quomodo curatur 17. 55. a frigore 51. 6. exigit acidula aquoſa 92. 4. quibus laxantibus curatur 59. 10. 4.
Siccitas *Oris*, *Linguæ*, *Alvi*, *Narium* &c. vid. *ſuis locis*.
Siccus aer vid. *Aer*.
Sief vid. *Formula Pulvis externus*.
Signum Morbi vid. *Morbi ſignum*.
Simplex Medicamentum vid. *Medicamentum ſimplex*.
--- Morbus vid. *Morbus ſimplex*.
Sinapiſmus in *Movens*.
Sindon vid. *Linteum*.
SINGULTUS definitur 27. 1. ex humore in ventriculo 27. 2. abraſione mucilaginis 27. 3. evacuatione copioſiore 27. 4. acrimonia in inteſtinis 27. 5. viſcerum inflammatione & eryſipelate 27. 6. poſt intermittentes febres 27. 7. ex hepate affecto 27. 8. preſſione xiphoidis cartilaginis 27. 9. cerebro affecto 27. 10. corollaria 27. 11. in fine febris cortice Peruviano

curatur 52. 28. in Aſode & Typho 52. 47. in præcordiorum pulſatione prædicitur 20. 11. cur ſæpe ex pulſu hypochondriorum 20. 36. 5. convulſionis cauſa 30. 10. curatur lenientibus 80. 3. roborantibus 58. 4. obvolventibus 66. 6. emollientibus 61. 4. quomodo diluentibus 78. 5. quomodo ſternutamento finitur 88. 28. 19. exigit mucilaginoſa 77. 13. *Lyngodes febris* ex eryſipelate ventriculi & inteſtinorum 27. 6.

SINUS *Cerebri* difficiliorem ſanguinis refluxum faciunt 15. 6. qua via recipiunt ceram carotidibus injectam 15. 14. 12. cur venæ in eos oppoſito curſu exonerant ſanguinem 15. 14. 16. deponunt ſanguinem in venas jugulares 19. 72.

Ephippi per quas partes exonerare poteſt ſanguinem 32. 20.

Frontalis quomodo facere poteſt cruentas alvi egeſtiones 32. 20.

Maxillares qua via exonerare poſſunt humores 32. 20.

Sinus purulentus vid. *Abſceſſus*.

Sirenes & Sirones vid. *Puſtula*.

Sirupus vid. *Formula Linctus*.

Siſtens *Evacuationem*, *Sanguinis fluxum*, *Motum* &c. vid. *ſuis locis*.

Sition vid. *Nutritus*.

SITIS defectu tenuis in hydrope 35. 35. quibus lenitur in hydrope 35. 62. lenitur diluentibus 78. 9. cum urina craſſa turbida in acutis delirium portendit 36. 28. ex putredine humorum 37. 10. ſalis marini abuſu 38. 8. diu tolerata ſiccitatis cauſa 13. 2 2. inexſtinguibilis ex lentore 41. 9. intenſa ex craſſitudine 43. 4. in hydrope quid indicet, & an potu placanda 43. 8. 6. ex inflammatione 47. 5. in empyemate mala 48. 25. tunc exigit diluentia 48. 47. qualis ſenſus in nobis 16. 15. an per diſtinctum organum 16. 19. in hydropicis quomodo fallenda 23. 12. ex diabete curatur 23. 14. exigit acidula aquoſa 92. 4.

Nulla & *Adipſia* in hydrope, bonum 35. 39. in viſciditate 40. 8. ex lentore non percepta quid indicat 41. 9. in craſſitudine ſi mens laborat 43. 4. graviores humores 45. 34. ex inflammatione, malum 47. 5. in dyſenteria cum pulſu debili & pedibus frigidis quid indicat 51. 8. 5.

Smegma vid. *Formula Linimentum* & *Sapo in Abſtergens*.

Solidæ partes vid. *Firmæ partes*.

Solidorum morbi ut *Rigiditas*, *Debilitas*, *Fragilitas* &c. vid. *ſuis locis*.

Solvens vid. *Reſolvens*.

SOLUTA UNITAS. Definitio 2. 1. cauſæ 22. 2. impetus major 2. 3 debilitas ſolidorum 2. 4. effectus 2. 5. curatio 2. 6. corollaria 2. 7. ex gravitate humorum 45. 36. ex acrimonia 45. 56. an doloris cauſa 17. 52.

Solutio *Humorum*, *Morborum*, *Obſtructionis*, *Inflammationis* &c. vid. *ſuis locis*.

Somnifera vid. *Anodyna*.

Somnia vid *Inſomnia*.

SOMNOLENTIA pituitæ ſignum 34. 6. ex menſium obſtructione 34. 16. in hydrocephalo 35. 25. ex viſcido 40. 10. ex laxitate ſolidorum 6. 3. quomodo a frigore glaciali 15. 14. 14.

SOMNUS facit pulſum debilem 20. 31. qualem pulſum 20. 36. 40. *Excitati* ſubito qualem pulſum habent 20. 36. 41. palpitationis cauſa 28. 5. *Excitationes* e ſomno feroces convulſionem præſagiunt 30. 3. *Somnus* cur prodeſt in acutis 79. 26. 23. & 59. 12. 10. longior cur laxat 59. 6. *Interruptus* acrimoniæ cauſa 45. 52. *Quietus*, bonum in empyemate 48. 34. *Longior* corrumpit humores 37. 7. cruditatem generat 38. 4. curat elaſticitatem 7. 9. cur opplet & enervat 14. 5. curat humorum gravitatem 45. 37. facit acrimoniam 45. 52. minuit motum 50. 3. vitandus in hecticis 52. 57. curat tremorem ex ſpirituum defectu 22. 3.

Sonitus aurium vid. *Auris*.

SOPOR poſt hæmorrhagiam malus 32. 11. 4. & 32. 17. ex menſium ſuppreſſione 34. 16. cum urina turbida craſſa lethargum prædicit 36. 28. ex opio compeſcitur acidis 38. 45. ſoporoſorum pedibus cur applicant epiſpaſtica 84. 23. 3. cur proſunt & nocent veſicatoria 83. 43. 9 quinam curatur diſcutientibus 69. 10. 2. ab urina ſuppreſſa 91. 15. ex urina craſſa turbida prædicitur 36. 28. ex viſcido 40. 10. cur ex phrenitide 12. 4. 10. ex lentore 41. 9. ab impetu ad caput 46. 13. a pure parotides prædicit 48. 17. ab impedito motu ſanguinis per cerebrum 50. 9. quando ex phrenitide 50. 11. 2. quid notat in pituitoſis 50. 11. 6. cum frigore cur malum 51. 8. 23. cum anxietate parotides præſagit 52. 59. 5. convulſionem præſagit 30. 3. facit pulſum debilem 20. 15. rarum, malum 20. 19 mollem, malum 20 31. magnum 20. 32. qualem pulſum ſolet facere 20. 36. 40. ex impetu ad cerebrum quomodo curatur 23. 5. ex cruditate commota 29. 12. prædicens hæmorrhagiam 32. 7. ex urina ſuppreſſa 9. 72. curatur acidulis aquoſis 91. 4. alvi fluxu & purgante 30. 48. pauciorem urinam facit 91. 17.

Soporiferum vid. *Anodynum*.

Sorbitio vid. *Formula Hauſtus*.

SORDES ex qua materia generantur 81. 26. 1. cur ab aeris attactu 81. 26. 2. exigunt abſtergentia 76. 6.

Sordes *Oculorum*, *Cutis*, *Oris* &c. vid. *ſuis locis*.

Sparadrapum & Sparadrapa vid. *Formula Emplaſtrum*.

Sparſi morbi vid. *Morbus ſporadicus*.

SPASMA quid differt a ſpaſmo 30. 18. 35. a convulſione 30. 16. 16.

Spaſmus vid. *Convulſio*.

SPATIOLA inter partes elementares augentur vel mutantur in fibra diſtenta 1. 10. eorum mutationi cohærentiæ cauſa eſt adſcribenda 1. 10. eorum augmentum nequit cohærentiæ cauſa eſſe 1. 10. mutatio in figuram canaliculi gracilis, ſi fibra diſtenditur 1. 10. longiora fiunt in diſtracta fibra 1. 9. circumſepta ſunt partibus elementaribus 1. 16. nihil in ea intrare debet ſi corpus ſit elaſticum 7. 4. quomodo mutantur in corpore elaſtico diſtento 7. 5. ſi patent ingreſſui liquoris, faciunt inertiam 8. 2.

Species vid. *Formula Pulvis externus*.

Specifica vid. *Medicamentum ſpecificum*.
Sperma vid. *Semen*.
--- Ceti vid. *Cete*.
Spharion vid. *Formula Pilula*.
SPHACELUS ex inflammatione cognoſcitur per urinam nigram 35. 19. reddit urinam craſſam 36. 28. ex putredine quali modo curatur 37. 15. ex aucta circulatione 46. 11. ex inflammatione ob frigida applicata 46. 19. ejus ſigna traduntur 47. 19. ex pure retento & corrupto 48. 14. ex minuto motu 50. 8. frigiditatis cauſa 51. 4. facit dolorem non percipi 27. 18. ex inflammatione & febre ardente ſi ſi pulſus fiat debilis 20. 15. pulſus fit minor 20. 23. debilitatis cauſa, & qualia tunc curatio 23. 25. ex horrore &c. prædicitur 29. 14. ex lentore 41. 10. quandoque exigit eſcharotica 64. 9.
Eſcharæ generatio per corrodens 64. 8. a cauſtico in abſceſſu 48. 10. curatio 56. 10. ſeparatio promovetur cataplaſmate 75. 13. 4. exigit ſtimulantia abſtergentia 81. 6. emollientia 61. 4. & humectantia 62. 7.
Gangræna ex ligata arteria 31. 22. 4.
in hydrope ex corrupto humore 35. 36. a veſicatorio vel cauſtico 35. 57. quomodo ex decubitu, & quali modo curatur 12. 4. 5. ex aucta circulatione 46. 11. generatio ex inflammatione 47. 19. a pure corrupto 48. 13. a minuto motu 50. 8. cum quibus ſignis a ligata vena 19. 75. quæ dicitur ex pulſatione 20. 14. ex inflammatione prædicitur ſi pulſus fiat intermittens 20. 28 periculoſiſſimam generat palpitationem 28. 14. limites ponuntur ſale alcalino cum calce viva 38. 14. coercetur acidis 38. 45. conducit ſpiritus ſalis marini 38. 46.
Sphygmodes dolor vid. *Dolor*.
SPICULA an attrahuntur medicamentis 38. 43. 18.
Spilos & Spiloma vid. *Macula*.
Spina Dorſi vid. *Spinalis medulla*.
--- Ventoſa vid. *Oſſa*.
SPINALIS MEDULLA non fert frigus 51. 6. ea deſtructa perit motus & ſenſus 18. 9. compreſſa paralyſis cauſa 24. 5. cur ſecundum hanc deſcendunt catarrhi 26. 6. 12. palpitans in pueris periculoſum 28. 7.
Spirare vid. *Reſpiratio*.
SPIRITUS *Nervorum* eſt ſenſus organum 16. 58. fluxus perpetuus 15. 6. copia magna 15. 7. æqualis confectio 15. 8. fluxus tardus 15. 9. tenuitas ſumma 15. 10. uſus 15. 11. fluxus utcunque reſpondet motui cordis 15. 8. ubi exoneratur 15 13. quibus comparandus 15. 14. 1. an non exiſtat 15. 14. 4. an ejus præſentia probetur intumeſcentia nervi 15. 14. 5. an ſit liquor ille ſtillans ex tendine vel nervo ſauciato 15. 14. 6. an quædam pars ejus exhalet 15. 14. 7. num ſtagnet in canalibus cæcis 15. 14. 8. an functus munere totus reddatur inutilis 15. 14. 9. quomodo circulatur 15. 14. 10. an etiam ubique in extremitatibus arteriarum conficitur 15. 14. 15. an participat de eſſentia lucis 15. 14. 28. an generetur ex nitro-aereo 15. 14. 29. an ſit aliquid æthereum 15. 14. 30. an præbeat nutrimentum 15. 14. 35. an ejus fluxus a conſtrictione tunicarum 15. 23. 4. vel ganglii 15. 23. 8. an fluxus & refluxus in eodem nervo 16. 64. 1. propagat dolores 17. 52. an ejus elaſticitas ſit motus cauſa 18. 62. 6. præparatur motu 18. 68. exitus ex muſculis 18. 69. qualis elicitur deſtillando e ſanguine 31. 9. 8. influxus continuus facit robur 9. 2. an contineat acrimoniam podagræ 45. 69. 20. exhalatio in motu majore 46. 11. *Alienatus* minuit motum 50. 3. cauſæ mutantes tremorem inducentes 22. 5. *Defectus* & *Tardior motus* minuit circulationem 21. 2. hujus curatio 21. 4. quos morbos producit 24. 10. cauſa hujus, & quæ inde producuntur 51. 4. paralyſin generat 24. 2. in cruditate 39 6. minuit motum 50. 3. pulſus debilioris cauſa 20. 15. hujus cauſæ enumerantur 22. 2. curatio 22. 3. debilitatis cauſa & quomodo curatur 23. 19. ex viſciditate 24. 6. curatur roborantibus 58. 4. motus perturbatus vomitus cauſa 89. 40.
Animalis nequit continere febris cauſam 52. 9.
Vitalis non continet febrium cauſam 52. 9. conſumtio in pulſu vehementi 20. 6.
Plantarum an ſpiritibus nervorum comparandi 15. 14. 1.
Spiritus vid. *Reſpiratio*.
--- vid. *Formula Spiritus*.
--- *Acidus*, *Vitrioli*, *Vini*, *Sulphuris* &c. vid. *ſuis locis*.
Spirituum Orgaſmus, Ataxia vid. *Mobilitas*.
Splen vid. *Lien*.
Splendor *Oculorum*, *Cutis* vid. *ſuis locis*.
Splenetica vid. *Lienis Medicamenta*.
SPLENIUM quomodo applicandum ad abſceſſum 48. 12. partes ſuſtentat 48. 11.
SPONGIA præparatur in turundam dilatabilem 48. 11.
Spontaneus motus vid. *Contractilitas*.
Sporadicus morbus vid. *Morbus ſporadicus*.
Spurius morbus vid. *Morbus illegitimus*.
SPUTATIO ab acri ſucco nervoſo 45. 59. cum tuſſicula prævenit parotides 48. 19.
SPUTUM ſalſuginoſum, dein dulcius, aut amarum, tenue, bilioſum, aut ſuppreſſum in empyemate, malum 48. 25. item nullum vel graveolens 48. 26. liberale bonum 48. 34. ſpumoſum graveolens, malum 48. 35. purulentum, bonum 48. 37. & quomodo juvat 48. 39. tenacius exigit abſtergens 48. 47. nigrum, lividum, fœtens cum frigore in acutis cur malum 51. 8. 23. difficile exigit laxantia diuretica 92. 6. nullum in empyemate, malum 48. 35.
Cruentum ſeu *Hæmoptoe*, quando dicitur 32. 1. minus periculoſum ex menſibus ſuppreſſis 34. 23. a fragilitate & debilitate ſolidorum 5. 3. minus periculoſum in altis montibus 5. 4. 1. quæ diſpoſitio naturalis 4. 4. 6. degenerans in empyema 48. 24. prædicitur ex anxietate & pulſatione pectoris 20. 10. debilitas inde nata quomodo curatur 23. 8 convulſionis cauſa 30. 8. quæ id præſagiunt 53. 62. 1. an eodem modo curandum ut menſium profluvium 57. 13. 3. curatur adſtringentibus 57. 11. 8.

balſamicis 72. 11. mucilaginoſis 77. 13. incraſſantibus frigidis 77. 8. cur noceat ſternutatoria 88. 28. 16.

Squalor oculorum vid. *Oculus*.

STAGNATIO *Humorum* & *Sanguinis* convertit humores in acrimoniam 31. 10. 11. ſanguis concreſcit 31. 9. 1. & 42. 4. vel corrumpitur 31. 10. 11. putreſcunt humores 37. 7. fit in effuſione 2. 5. alcalina corruptela generatur 38. 18. & hujus acrimoniæ cauſa 38. 29. ex inertia ſolidorum 9. 3. acrimoniæ cauſa 45. 52. cur corruptiones variant 50. 11. 20. a frigore 51. 6. ex minori motu 21. 3.

Stationarius morbus vid. *Morbus Endemius*.

Status morbi vid. *Morbi ſtatus*.

Steatoma vid. *Tumor folliculoſus*.

Stegnoſis vid. *Obſtructio*.

Stegnotica vid. *Adſtringens*.

Stercora vid. *Alvi excrementa*.

Steriles vid. *Generatio*.

Sternum in *Pectus*.

Sternutamentum vid. *Sternutatio*.

STERNUTATIO hæmorrhagiam præſagit 32. 7. hæmorrhagiam excitans raro juvat 32. 8. quomodo ex ſingultu 27. 11 14.

Sternutatoria in *Salivantia*.

Sternutatorius pulvis vid. *Formula Pulvis externus*.

STERTOR in hydrope 35. 36. in viſciditate 40. 10. in empyemate 48. 25. ex ligata vena jugulari 19. 75.

Stigma vid. *Macula*.

Stillæ vid. *Formula Guttula*.

---Sanguinis vid. *Sanguinis fluxus*.

Stillicidium Narium in *Sanguinis fluxus*.

---Urinæ vid. *Urina*.

---vid. *Formula Fotus*.

STIMULANTIA. Definitio 84. 1. faciunt majorem ſpirituum influxum 84. 2. agunt in motum animalem & vitalem 84. 3. horum lex generalis 84. 4. ſtimulus mechanicus 84. 5. differt vehementia 84. 6. & pro parte 84. 6. ad nervos 84. 8. ad partes variat 84. 9. nuditas partis huc pertinet 84. 10. effectus generales 84. 11. ex aucta circulatione 84. 12. ex aucto motu in quibuſdam villis 84. 13. noxia 84. 14. ſtimulus ſpecialis 84. 15. *Olea aromatica deſtillata* 84. 16. cautelæ 84. 17. uſus 84. 18. *Olea acria expreſſa* 84. 19. & *Combuſta* 84. 20. in menſium ſuppreſſione ex viſcido 34. 7. in inertia & hydrope 35. 10. in viſcido 35. 18. in defectu abſorptionis 35. 20. œdemate 35. 23. acida acrimonia 38. 62. cur a leniſſimis incipiendum, ſi roborandum ſit in debilitate 5. 6. 1. in cruditate 39. 10. in viſciditate oris 40. 13. ventriculi 40. 15. ſanguinis 40. 17. augens contractilitatem 9. 2. quomodo promovent ſtomachi coctionem 10. 6. 4. cur œdematoſis tumoribus adhibenda 11. 6. 4. compingunt humorem & faciunt ſiccitatem 13. 2. 4. augent motum 46. 9. inflammationis cauſa 4. 7. & 8. blanda vinoſa in inflammationis metaſtaſi 46. 16. in frigore ex laxitate & inertia 51. 7. in debilitate febrili 52. 44. in hecticis 52. 54. in motu languido & inertia 21. 4. cur curant lipothymiam 21. 5. 11. cur revocent vitam in ſyncope 21. 5. 11. augent perſpirationem 92. 11. quaenam curant putredinem 37. 17. 7. brevi tempore per alcalia volatilia 38. 23. ſapones 38. 26. enumerantur 67. 7. an ſolvunt lentorem 47. 23. 10. calorem faciunt 49. 6. cur noceant exhibita in frigore febris 51. 8. 16. doloris levantis cauſa 17. 7. motus varios producunt 18. 21. cur difficile explicari poteſt 18. 59. corollaria quædam 18. 60. in debilibus faciunt pulſum celerem 20. 16. & frequentem 20. 18. in debilitate 23. 17. ex ſpirituum defectu 23. 19. ex copia puris 23. 24. in paralyſi ex viſcido 14. 16. in beriberi 24. 17. in urinæ ſuppreſſione 91. 17. noceat in tremore febris 22. 8. in horrore diuturno 29. 10. motus aucti cauſa 15. 5. cur diſcutiunt 25. 5. 3. corollaria multa 25. 5. alumen plumoſum 30. 15. corollaria 84. 13. quæ abſtergunt 81. 6. quæ attrahunt 83. 36. quid faciunt quæ calefaciunt 85. 8. quomodo abſtergunt 81. 26. 7. an cunctas concretiones reſolvunt 79. 26. 18. obtundunt acria 74. 5. an ſunt roborantia 58. 5. 3. quantum differunt a roborantibus 58. 5 1. quomodo alvum laxiorem exſiccant 90. 157. an ſtatim incraſſant viſcidum 77. 22. 12.

Acria quomodo fiunt lenientia 80. 5. 4. an ſcindendo reſolvunt 79. 26. 20. reſolventia 79. 9. quæ obtundi poſſunt 74. 4. quot modis fiunt 74. 3. compingentibus ſubiguntur, & qua cautela 77. 6. deglutita ſingultus cauſa 57. 5. vegetabilia citius putreſcunt 37. 2. cur evitanda in debilitate & fragilitate 5. 6. 4. non omnia augent motum 45. 9. cauſa inflammationis 47. 7. & convulſionis 26. 4. an omnia excitant calorem 25. 5. 10. horroris cauſa 59. 2. *Mechanica* quos effectus producunt 45. 56. quænam obvolventia eligenda 45. 64.

Fuſtigatio 84. 22. ad derivandum in convulſione 30. 15.

Picatio 84. 21.

Stipatio vid. *Obſtructio*.

Stoliditas vid. *Delirium*.

Stomacace vid. *Oris morbus*.

Stomachica vid. *Ventriculi medicamenta*.

Stomachus vid. *Ventriculus*.

Stomatica vid. *Oris medicamenta*.

Stragula vid. *Integumenta*.

Strangulatio vid. *Suffocatio*.

Stranguria vid. *Urina*.

Strepitus aurium vid. *Auris*.

Stridor dentium in *Ore*.

Strigoſa corpora vid. *Corpus*.

Struma vid. *Scirrhus*.

Stryhna vid. *Adſtringens*.

Studium in *Animus*.

Stupa vid. *Formula Fotus*.

Stupefaciens in *Anodynum*.

STUPOR hæmorrhagiam prædicens 32. 7. prædicens parotides 48. 17. quomodo manente motu & calore 16. 64. ex inſufficienti fluxu ſpirituum 24. 10. ex commota cruditate 29. 15. ex ſuppreſſa urina 91. 15. & 32. in hydrope quando 35. 9.

Stupor *Crurum*, *Dentium* vid. *ſuis locis*.

Styptica vid. *Adſtringens*.

Su-

Suave Medicamentum vid. *Medicamentum gratum*.

Sobactio chyli vid. *Chylus*.

Subadſtringens vid. *Adſtringens*.

Subclavia arteria vid. *Arteria*.

Subligaculum vid. *Ligatura*.

Submerſa corpora vid. *Corpora*.

Subſidium vid. *Medicamentum*.

Subſtitutum vid. *Medicamentum ſuccedaneum*.

Subterraneus locus vid. *Habitatio*.

Succago vid. *Formula Linctus*.

Succedaneum vid. *Medicamentum ſuccedaneum*.

Succeſſio morbi vid. *Morbi mutatio*.

SUCCINI *Sal volatile* in dolore ex mobilitate 17. 56.

Succubus ſeu Incubus in *Animi deliquium*.

Succus *Pancreaticus*, *Nerveus*, *Ventriculi*, *Inteſtinorum* &c. vid. *ſuis locis*.

Succus inſpiſſatus vid. *Formula Linctus*.

Sudamina vid. *Puſtula*.

Sudatio vid. *Sudor* & *Formula Fotus*.

Sudatiuncula vid. *Sudor*.

Sudatorium vid. *Sudoriferum*.

SUDOR aufert ſolutum lentorem 41. 10. in partibus ſuperioribus parotides præſagit 48. 17. circa collum & claviculas in empyemate 48. 25. prædicitur ex corporis calore & facie rubra 49. 7. cum facie flammea in acutis, malum 49. 7. in febris fine 52. 2. febrem finit, niſi alia ſequatur evacuatio 52. 3. in febre deſcribitur 52. 7. futurus in acutis ex pulſu undoſo 20. 22. & cur hoc 20. 36. 31. cum tremore cur reverti ſolet 22. 15. 10. craſſitudinis cauſa 43. 3. circa caput cum frigore in acutis cur malum 51. 8. 23. prædicitur in morbis 51. 45.

Colliquativus & *Anglicus* quid ſit & quid indicet 45. 27. 5. a pure in ſanguine 48. 26. in hecticis 52. 51. hecticæ febris cauſa eſt 52. 54. ex intermittente febre 52. 62. 3. eſt quædam ſpecies febris 52. 61. calorem hecticum excitat 49. 9. & cur 45. 16. 3.

Copioſior urinam flavam facit 36. 14. ſiccitatis cauſa 13. 2. 3. ex tenuitate 44. 4. in Typho 52. 47. anxietas cur promittit criticum 52. 59. 4. in anxioſis poſt horrorem cur bonum 52. 59. 7. debilitatis cauſa 43. 14. prædicitur ex urina aſpera divulſa 36. 14. ex urina tenui ſi denſa fiat 36. 51. 3. quam paralyſin ſanat & malum promittit 21. 21. 22. convulſionis cauſa 30. 8. cur in hecticis 70. 23. cur ſæpe ante mortem 70. 23. 6.

Acidus in menſibus obſtructis 32. 22. & in acrimonia acida 38. 63.

Exiguus a ſanguinis profluvio, malum 32. 17.

Frigidus in ſphacelo 23. 25. & 17. 19. indicat debilitatem 53. 27. malum in nephritide 91. 47. 13. cur malum ſignum in acutis 70. 23. 3.

Miliiformis ex inflammatione 47. 5. ſphaceli ſignum 23. 25.

Nullus ſeu deficiens ex ſiccitate 13. 3. ex craſſitudine 43. 4. in frigore 51. 6.

SUDORIFERA quando adhibenda patet ex natura ſudoris 93. 1. non multum differunt a diaphoreticis 93. 2. ſelectus faciendus 93. 3. Calor 93. 4. Calefacientia 93. 5. anodyna 93. 6. reſolventia 93. 7. acida 93. 8. venæ ſectio 93. 9. ſpecifica 93. 10. corollaria 93. 11. quomodo per ſalem medicatum 38. 7. ſal alcali fixum 38. 15. ſal alcali volatile 38. 23. acida 38. 45. in hydrope ex laxitate & viſciditate 35. 9. & 18. in pectoris hydrope 35. 31. quomodo & quid faciunt 35. 59. in acido ſucco nerveo 38. 66. qualia in lentore 41. 18. an his lentoris ſolutio tentanda 41. 19. 5. in cutis acrimonia 45. 62. an exhibenda in inflammatione 47. 23. in aucto calore 49. 19. qualia & quando adhibenda 52. 39. an certa febris medicamina 52. 64. 13. cur in frigore febris data augent morbum 52. 64. 14. in dolore ex lue Venerea 17. 49. quando adhibenda vel omittenda in dolore, deſcribitur 17. 64. in Mercurii abuſu 24. 4. in viſcido 24. 15. per accenſum alcohol 24. 15. in paralyſi ex laxitate & in beriberi 24. 17. in horrore ex cruditate & inhibita perſpiratione 29. 5. cur interdum convulſionem augent 30. 18. 28. præparatur ad ſudorem 75. 8. diluentia cur in acutis 78. 10. 12.

Suffitus, Suffimentum, Suffumigium & Suffumigatio vid. *Formula Suffitus*.

SUFFOCATIO ex menſium ſuppreſſione 34. 17. in hydrope ex corrupto humore 35. 36. ſi humor crudus movetur 39. 10. ex polypo in arteria pulmonali 42. 9. cur frequens in cacochymicis debilibus 18. 60. a ligata vena jugulari 19. 75. diarrhœa & dyſenteria 23. 10. in hepaticis cum ſingultu 27. 11. 3. quomodo fit 30. 16. 9. ab inſpirato ſale alcalino volatili 38. 23. *ſuffocatum animal* ſanguinem nigrum habet in aorta 31. 22. 3.

Suffocatio Hypochondriaca vid. *Mobilitas*.

Suffocatio Hyſterica, in *Convulſio*.

--- Uterina vid. *Convulſio*.

Suffuſ vid. *Formula Pulvis externus*.

Sugillata & Sugillatio vid. *Macula*.

SULPHUR emollitur oleo 1. 12.

Spiritus coagulat, refrigerat, & ad longævitatem laudatur 38. 46. præcipitat corallia in acero ſoluta 38. 47. fallit ſitim in hydrope 23. 12.

Superpurgatio in *Alvus*.

Suppoſitorium in *Formula*.

Suppreſſa *Alvus*, *Urina*, *Menſtruatio*, *Evacuatio* vid. *ſuis locis*.

Suppreſſorium vid. *Evacuationem ſiſtens*.

Suppurans vid. *Pus movens*.

Suppuratio vid. *Abſceſſus*.

Surditas in *Auris*.

Suſpirium vid. *Reſpiratio*.

SUSTENTACULUM præbent oſſa & liquores, ut fibræ & vaſa diſtenta maneant 1. 18. curat debilitatem & fragilitatem 5. 5. 5. poſt aquam eductam in hydrope 23. 12. *ablatum* in altis montibus minus perjculoſæ hæmoptoes cauſa 32. 9. facit accurtari fibras 1. 18. ruptionis cauſa 2. 4. per evacuationem acervatam 2. 5. debilitatis & fragilitatis cauſa 5. 1. facit fibrarum extenſionem 11. 2. per eductionem in hydropicis quomodo ſuccurrendum 23. 12.

Suſurrus aurium vid. *Aurium ſonitus*.

Sutura ſicca in *Conſolidans*.
Sycoma & Sycoſis vid. *Ficus*.
Sympatheticus pulvis vid. *Pulvis*.
Sympathia vid. *Morbi conſenſus*.
Symphonia vid. *Morbi conſenſus*.
Symphytos vid. *Morbus hæreditarius*.
SYMPHYTUM MAJUS in mictu cruento 91. 45. ex eo paratur turunda dilatabilis 48. 11.
Symploce vid. *Morbus compoſitus*.
Symptoma vid. *Morbi ſymptoma*.
Synacticon vid. *Adſtringens*.
Synanche vid. *Faucium angina*.
Syocope vid. *Animi deliquium*.
Syngenos vid. *Morbus hæreditarius*.
Synochos vid. *Morbus continuus*.
Syntaxis oſſium vid. *Oſſium compoſitio*.
Synulotica in *Conſolidans*.
Syrupus vid. *Formula Linctus*.
Syſtole cordis vid. *Cor*.

T

TAbella & Tabellatum vid. *Formula Tabella*.
Tabes vid. *Marcor*.
Tabula vid. *Formula Tabella*.
Tactus vid. *Senſus*.
Talpa vid. *Tumor folliculoſus*.
Tamiſos vid. *Incraſſans*.
Tardatio vid. *Morbi paroxyſmus*.
Tardior motus vid. *Motus*.
Tartarea vid. *Abſtergentia alcalia*.
TARTARUS ex acido-auſteris plantis 38. 4. ex vino & liquore fermentato 38. 5. combuſtus probat acidum converti poſſe in alcali 38. 31. 9. acidum continet 38. 40.
Tela vid. *Formula Emplaſtrum*.
Telos vid. *Morbi exitus*.
TEMPERAMENTUM *varium* 31. 11. 1. *ſanguineum* cum levamine hæmorrhagiam fert 32. 6.
Temperantia vid. *Abſorbentia & Lenientia*.
Temperatum vid. *Leniens*.
Tempeſtas *Frigida*, *Humida*, *Calida*, *Sicca* &c. vid. *ſuis locis*.
TEMPESTAS a quibus prædici poteſt 65. 17. 2.
Tempus Morbi vid. *Morbi tempus*.
--- Criticum vid. *Morbi criſis*.
Tempora capitis vid. *Caput*.
Tenacia in *Conſolidans*.
--- Alimenta vid. *Alimenta*.
Tenacitas humorum vid. *Viſcidum*.
Tendo vid. *Muſculi tendo*.
Tenella ætas vid. *Puer*.
Teneritudo vid. *Mobilitas*.
Teneſmus vid. *Alvus*.
Tenodes dolor vid. *Dolor tenſivus*.
TENSIO in quibuſdam fibris quid faciat 2. 5. 10 vaſis facit anguſtationem 2. 5. ſenſim laxitatem facit 4. 5. requiritur ut operetur elaſticitas 7. 3. nihil ſimul ingredi debet, ut maneat elaſticitas 7. 4. qualem ſagittam faciat 7. 5. facit duritiem 60. 2. 2. inæqualis facit dolorem 17. 54.
Tenſio *Colli*, *Uteri*, *Viſcerum* &c. vid. *ſuis locis*.
Tenſivus dolor vid. *Dolor tenſivus*.
Tenue expellens vid. *Evacuans*.
Tenuis acrimonia vid. *Acrimonia*.
Tenuis defectus vid. *Craſſitudo*.
TENUITAS H⁻⁻⁻IORUM definitur 44. 1. cauſæ 44. 2. effectus 44. 3. curatio 44. 5. per roborantia 44. 6. corollaria 44. 7. cur in quieſcentibus & debilibus 31. 9. 4. facit hæmorrhagiam 32. 10. hujus curatio 32. 15. naſcitur ex putredine 37. 10. cur jungitur debilitati 1. 23. 12. determinata requiritur in ſanitate 43. 1. an glutinoſis & farinoſis incraſſanda 44. 7. 9. minus diſtendit arterias, & frigoris cauſa 51. 4. 8. qualem pulſum facit 20. 34. *abundans* facit urinam aquoſam 36. 20. & 29. & tenuem 36. 29. cur tanta in peſte 45. 27. 4. *Evacuatio* ſæpe etiam auſert craſſiora 45. 27. 4. craſſitudinis & inflammationis cauſa 47. 9. per motum majorem 46. 11. cum aucto motu refrigerantia adſtringentia exigit 46. 20. ſimul acer & calidus humor quamdiu exigit frigida 46. 19. cum minori motu cur vetat incraſſantia 77. 22. 14. quomodo ab evacuatione 77. 22. 3. & 4. majoris evacuationis cauſa 70. 10. & curatur 70. 16. exigit conſolidantia incraſſantia 65. 7. & compingentia 77. 5. cum cautela adhibenda 77. 6. & 9. humiditatis cauſa 14. 2. 2. ab acrimonia mechanica 43. 56.
Deficiens facit urinam coloratiorem 36. 9. ex potus penuria, ex alvi fluxu, ſudore copioſiore & aucta perſpiratione 36. 9. & 43. 3. facit urinam craſſam turbidam 35. 35. ſitim, ſalivam parciorem 35. 35. urinam rubram 36. 11. flavam 36. 12. craſſam 36. 27. hydrope 35. 35. & 36. 9. conf. *Craſſitudo*.
Tenuis Acrimonia vid. *Acrimonia*.
--- Humor acris vid. *Catarrhus*.
Tepidarium vid. *Formula Fotus*.
TEPOR laxat ſolida 1. 12. cur ſolvit lentorem 37. 17. 5. cur ſolvit concreta & minuit dolorem 1. 23. 7. cur laxat rigida & enervat ſana 1. 23. 10. cur minuit dolorem 9. 5. 4. cui luxationi adhibendus 9. 5. 9. juvat dilutionem 45. 63. In inflammatione prodeſt 47. 22. cum humiditate cur refrigerat 21. 5. 2. emollit 61. 2. 7.
TEREBINTHINA curat dolorem nervorum 17. 54. quomodo applicata curat convulſionem 30. 18. 40. in convulſione ex ſauciato nervo 30. 14.
Oleum ejus auget fibrarum cohærentiam 1. 12.
Terebrans dolor vid. *Dolor*.
TERMINTHON exigit mucilaginoſa 77. 13. maturantia mollia 36. 3. emollientia 61. 4. lenientia 80. 3.
Terra *Figulina*, *Catechu* &c. vid. *ſuis locis*.
Terrea in *Incraſſantia*.
Terror vid. *Animi timor*.
Tertiana febris in *Febris intermittens*.
Teſſella vid. *Formula Tabella*.
Teſtacea in *Abſorbentia*.
Teſtes vid. *Pudenda*.
Tetanus vid. *Convulſio*.
Therapeutica vid. *Curatio*.
THERIACA excellit in mobilitate 26. 5. ejuſque dolorem compeſcit 17. 56.
Theriaca vid. *Veneni Medicamenta*.
Thermoſcopium vid. *Calor*.

Digitized by Google

Thoracica vid. *Pectoralia*.
Thoracicus ductus vid. *Chyli ductus*.
Thorax vid. *Pectus*.
Trombus vid. *Coagulatio*.
Thyema vid. *Formula Suffitus*.
Thymiama vid. *Formula ſuffitus*.
Thymioo & Tbymus vid. *Tumor calloſus*.
Tilloticon vid. *Stimulans*.
Timor vid. *Animi timor*.
Tinctura vid. *Formula Guttulæ*.
Tinnitus aurium vid. *Auris*.
Titillatio vid. *Stimulantia*.
Titillationis ſenſus vid. *Senſus*.
Tonica convulſio & Tonicus motus vid. *Convulſio*.
Tonſillæ in *Fauces*.
Tonus ſolidorum vid. *Contractilitas*.
--- debilitatus vid. *Laxitas*.
Tophus vid *Tumor calculoſus*.
Topicum vid. *Medicamentum locale*.
Tormentum vid. *Iliaca paſſio in Venter*.
Tormina ventris vid. *Ventris dolor*.
Tormina Celſo vid. *Alvi difficultas*.
Torpor in *Senſus*.
Torporiferum vid. *Stupefaciens*.
TORSIO anguſtat vaſa 82. 4.
Tortura oris in *Convulſio*.
Toſtum vid. *Formula Potio*.
Toxicum vid. *Venenum*.
Trachea arteria in *Pulmo*.
Trachoma vid. *Aſpredo*.
Tractorium vid. *Attrahens in Movens*.
Tractio vid. *Tenſio*.
Tragea vid. *Formula Pulvis internus*.
Tragema vid. *Idem*.
Trajectus vid. *Motus humorum*.
Transfiguratio morbi vid. *Morbi mutatio*.
TRANSFUSIO an reſtituit ſanguinem ſanum 43. 8. 3.
Tranſitus humorum vid. *Motus*.
--- impeditus per caput vid. *Caput*.
Tranſmutatio morbi vid. *Morbi mutatio*.
Tranſpiratio vid. *Perſpiratio*.
Tranſplantatio doloris vid. *Doloris metaſtaſis*.
TRANSUDATIO VASORUM hæmorrhagiæ cauſa 32. 19. ab extenſione 11. 3.
Traumaticum vid. *Vulnerarium in Conſolidans*.
Tremens pulſus vid. *Pulſus*.
TREMOR definitur 22. 1. defectu ſpirituum 22. 2. curatio 22. 3. mobilitate 22. 4. ſpiritibus depravatis 22. 5. animi pathemate 22. 6. acrimonia humorum 22. 7. febre intermittente 22. 8. melancholia 22. 9. curatio 22. 10. urinæ ſuppreſſione 22. 11. in acutis 22. 12. in viſcido 22. 13. curatio 22. 14. corollaria 22. 15. ex viſciditate 40. 10. ex tenuitate & defectu gelatinæ 44. 4. ex acri ſucco nervoſo 45. 59. a pure in ſanguine parotides præſagit 48. 17. in parotidibus, malum 48. 20. ex frigore 51. 6. cum frigore cur malus in acutis 51. 8. 23. in Aſode 52. 47. ex inſufficienti ſpirituum fluxu 24. 10. an veniens in omni paralyſi ſolutionem portendit 24. 21. 11. ab urina ſuppreſſa 91. 15. a calculo renum 91. 24. hæmorrhagiam prædicit 32. 7. exigit compingentia 77. 5. & roborantia 58. 4.
Tremor *Cordis*, *Manuum* &c. vid. *ſuis locis*.
Triangulares valvulæ in *Cor*.
Tricuſpidales valvulæ in *Cor*.
Tripſis vid. *Frictio in Movens*.
Triſmos vid. *Dentium ſtridor*.
Triſtitia in *Animus*.
Tritæus in Tritæophya febris vid. *Febris*.
Trochiſci vid. *Formula Tabella*.
Troma vid. *Vulnus*.
Truces oculi vid. *Oculus*.
Tubercula vid. *Tumor*.
TUBULI CAPILLARES (conf. *Canales*) quo exiliores eo altius attollunt ingreſſos liquores 1. 10. & 15. ſanguis in iis contentus quomodo mutatur 31. 9. 7. in ſe trahunt magna vi applicatum humorem 1. 10. non attollunt omnes liquores ad eandem altitudinem 1. 14.
TUMOR ex compreſſa vena 35. 8. ex cruditate 39. 6. diſtendit & laxat fibras 6. 2. mollis ex elongatione 11. 3. ex compreſſione 12. 2. ex humiditate 14. 3. ex aucta circulatione 46. 12. ex humorum copia 17. 42. ex ligata vena 19 75. cur ab epiſpaſticis, rubefacientibus & ſtimulantibus 27. 5. an omnes iiſdem diſcutientibus curandi 69. 10 3. pituitoſi reſolventia diſcutientia exigunt 69. 4.
Aereus ſeu *Emphyſema* ab aeris collectione 35. 22. exigit diſcutientia 69. 5. & interdum incraſſantia frigida 77. 8.
Calculoſus ſolvitur ſpiritu nitri 38. 46.
Calloſus, *Thymion* exigit coagulantia 77. 20. *Acrochordon* exigit corrodentia 64. 5. & coagulantia 77. 20. *Verruca* exſtirpatur corrodentibus 64. 5. coagulantibus 77. 20. ſale alcalino 38. 23.
Carnoſus generatur laxantibus 65. 9. cur cohibetur pulveribus ſiccis 60. 8. 2. ſupprimitur ſiccantibus 63. 7. conſumitur corrodentibus 64. 5. & coagulantibus 77. 20. & abſorbentibus 68. 4. adſtringentibus 57. 13. 10. *Sarcoma* exigit corrodentia 64. 3. & 5. & incraſſantia frigida 77. 8.
Durus cur morſu muſcarum 60. 8. 2. ſolvitur per gummi 72. 5.
Folliculoſus, maturantia acriora exigit 76. 4. quid ſit 48. 2. curatur per gummi 72. 5.
Frigidus pice maturandus 7. 7. 2. exigit reſolventia, diſcutientia 69. 4. ſiccantia 63. 7.
Inflammatorius ſeu *Anthrax* & *Carbunculus* 37. 11.
Purulentus ſeu *Phyma* exigit maturantia acriora 76. 4. conf. *Abſceſſus*.
Sanguineus, *Aneuriſma* ex fragilitate & debilitate ſolidorum 5. 3. in cerebro quid producat 24. 3. ex convulſione 30. 16. 16. *Varix* ex menſium ſuppreſſione 34. 21. ex vena compreſſa 35. 8. diſtendit & laxat fibras 6. 2. ex laxitate ſolidorum 6. 3. cur curatur ligatura 10. 6. 2. cur frequens in gravidis 12. 4. 17. in cerebro quæ producantur 24. 3. ex convulſione 30. 16. 16.
Tumor *Cancroſus*, *Scirrhoſus*, *Faciei*, *Faucium*, *Oculorum*, *Pectoris* &c. vid. *ſuis locis*.
Tumor purulentus vid. *Abſceſſus*.
Turbata alvus vid. *Alvi fluxus*.
Turbatus venter vid. *Alvi fluxus*.

--- Motus vid. *Motus*.

Turbidus ſpiritus vid. *Reſpiratio*.

Turbulentia vid. *Animus*.

Turiones vid. *Formula Tabella*.

Turunda vid. *Formula*.

TUSIO cur multa facit magis cohærentia 1. 23. 2. cur facit metalla magis claſtica 7. 8. 4.

TUSSIS ex menſium ſuppreſſione 34. 17. in hydrope ex hepatis obſtructione 35. 6. cum crurum tumore in hydrope, malum 35. 63. 20. ex ſucco nerveo acri 45. 59. cum ſputatione prævenit parotides 48. 19. in empyemate 48. 25. ex acrimonia puris in empyemate 48. 26. lenitur 48. 47. ſolvitur dolore teſticulorum & viciſſim 17. 32 ex ſcorbuto 17. 47. convulſionis cauſa 30. 10. cur frequens ſenibus 53. 63. 3. curatur laxantibus diureticis 92. 6. exigit humectantia 62. 7. lenientia 80. 3. emollientia 61. 4. mucilaginoſa 77. 13. balſamica 72. 2. & gummi 72. 5. quomodo lenitur mucilaginoſis 77. 22. 8. quomodo balſamicis 72. 7. 2. in phthiſicis cur melius curatur condientibus quam mucilaginoſis 72. 7. 7. *Sicca inanis* ex pectoris hydrope 25. 29. in humorum acrimonia 35. 36. *Clangoſa* ex convulſione curatur 30. 6. 12. *Nulla* in hydrope, bonum 35. 39.

Tutamen vid. *Medicamentum præſervatorium*.

Tyloticum vid. *Indurans*.

Tympanites vid. *Flatus*.

Typhos vid. *Febris*.

V

VAcillans pulſus vid. *Pulſus*.

Vacillatio dentium vid. *Dentes*.

VACUUM exſtinguens animal an probet ſpiritus conſtare nitro-aereo 15. 14. 29. ſanguis in eo contentus concreſcit & rubet in ſuperficie 31. 9. 9 bullas aeris emittit 31. 22. 6. quando non intumeſcit 31. 22. 7.

Vagina uteri vid. *Uterus*.

Vaginalis tunica vid. *Pudenda*.

Vagus *Morbus*, *Dolor* &c. vid. *ſuis locis*.

Valetudinarius & Valetudo vid. *Morbus parvus*.

Valvulæ *Cordis*, *Venarum*, *Inteſtinorum* vid. *ſuis locis*.

Vapor vid. *Formula Suffitus*.

--- Cutis vid. *Sudor*.

Varicocele vid. *Hernia*.

Varicomphalos vid. *Hernia*.

VARIOLÆ num ab acido 38. 69. 9. cur juvenibus magis periculoſæ 7. 8. 2. relinquentes hecticam 52. 55. ſolvunt convulſionem in pueris 30. 4. convulſio in principio cur periculoſa, contra in fine 30. 18. 18. cauſa convulſionis 30. 14. & hæmorrhagiæ 32. 4. diluentia exigunt 78. 6. an earum antidotum inveniri nequeat 73. 4. 5. *Inſitio* cur non in omnibus variolas excitat 45. 69. 7.

Varix vid. *Tumor ſanguineus*.

--- Pulmonis vid. *Pulmo*.

Varus vid. *Puſtula*.

VAS ſimplex quid ſit 1. 21. magis compoſitum 1. 22. compoſitum viſibile 1. 22. in ligamentum converſum cur robuſtius 1. 23. 1. *Vaſa* an ſola elaſticitate pellunt humores 31. 27. 3. ſubito evacuata cur collabuntur, ſenſim evacuata rotunda manent 5. 23. 15. *Vaſa abſorbentia* deponunt lympham in venas 19. 75. *Tenuia* cur humoribus pellucidis turgent 31. 11. 3. cur tardiorem habent circulationem 31. 27. 4. exareſcunt in craſſitudine 43. 4.

VASORUM *Anguſtia* menſium ſuppreſſionis cauſa 34. 21. ita ſit tenſione 2. 5. & elongatione 11. 3. tenuitate humorum 44. 4. cauſæ variæ deſcribuntur 47. 10. cauſa 49. 5.

Concretio facit cohærentiæ robur 4. 2. 5.

Impletio majorum eſt compreſſionis cauſa in minoribus 12. 2. cur a ſanguine craſſo 12. 4. 12. vaſculorum lateralium minuit capacitatem majoris 82. 5.

Oſcula anguſtantur ſiccitate 13. 3. latiora facta faciunt majorem evacuationem 70. 4. & quomodo curatur 70. 13.

Ruptio hydropis cauſa, & quæ id faciunt 35. 19. cauſa, hæmorrhagiæ 32. 19. an ſemper aſcitidis cauſa 35. 63. 15. a moventibus & ſtimulantibus, ſi acrimonia adſit 38. 62. ex debilitate & fragilitate 5. 3. ex ſiccitate 13. 3. ex motu majore 46. 11.

Vaſa *Lymphatica*, *Lactea*, *Secretoria*, *Arterioſa*, *Venoſa* &c. vid. *ſuis locis*.

Vaticinium vid. *Morbi prædictio*.

Ubera vid. *Mamma*.

Vectio vid. *Exercitium*.

VEGETABILIA indureſcunt humectata 1. 15. omnia putreſcere poſſunt 37. 2. quomodo præbent alcali volatile 38. 19. & acida 38. 33. ſuppeditant obvolventia 65. 4.

Vegetabilia mollia vid. *Lenientia*.

Vegetus vid. *Robur*.

Vehementia Morbi vid. *Morbi acuties*.

--- Circulationis vid. *Motus*.

Vellicatio vid. *Stimulus*.

Velocitas ſanguinis vid. *Motus*.

VENA definitur 19. 68. tunicæ 19. 69. rami 19. 70. unde accipiunt ſanguinem 19. 72. ubi deponunt ſanguinem 19. 73. origo ex arteriis 19. 47. cur ſanguinem tenuiorem habent poſt mortem quam arteria 31. 11. 7. tardius in ea movetur ſanguis, quam in arteria 31. 11. 8. aperta majorem quantitatem ſanguinis emittit, quam in tali parte continetur 31. 23. 1. habet ſanguinem ex arteria 31. 23. 7. capacior quam arteria ejuſdem partis 31. 23. 8. diſparet in tenuitate humorum 44. 4. cur minus impletur quam arteriæ in aucta circulatione 46. 23. 6. facilius tranſmittit ſanguinem quam arteria 49. 6. depletur in craſſitudine 50. 5. tumens ſuadet venæ ſectionem 52. 36. cur plena in cadavere 21. 5. 9.

Valvula reditum ſanguinis impediunt 31. 23. 6. juvant circulationem 46. 7. deſcriptio 19. 71.

Cava polypo obſeſſa qoid producat 42. 9. ubi evacuat ſanguinem 19. 73. omnem ſanguinem ex toto corpore accipit 19. 74.

Jugularis compreſſa in angina liberatur hæmorrhagia 32. 8. a polypo obſeſſa quid faciat 42. 9.

Lymphatica receptacula humoris in hydrope 35. 2. deponit lympham in venam cruentam 19. 72. tument ex ligata vena cruenta 19. 75.

Re-

Digitized by Google

Ranine varicoſæ fiunt ligata jugulari 19. 75.

Ligata, *Campreſſa*, *Obſtructa* hydropis cauſa 35. 5. tumet verſus ramos, detumeſcit verſus cor 31. e3. 5. partes inferiores tument 35. 8. feciunt varices & livorem 35. 8. effectus & gangræna 19. 75.

Vena *Portarum*, *Pulmonalis* vid. *ſuis locis*.

Venerum anaſtomoſes vid. *Anaſtomaſes*.

Venæ ſectio vid. *Sanguinis miſſio*.

Venoſus *Sanguis*, *Sinus* vid. *ſuis locis*.

VENENUM eſt ſal alcali cum calce viva factus 38. 14. metallicum 45. 38. 5. cur quædem poſt longum tempus operantur 45. *69*. 8. coercetur obvolventibus *66*. *6*. ejus infectionem ſiſtunt eſchatotica 64. *9*. compeſcitur acidis 38. 45. ſæpe exigit inuſtionem 45. *6*2. deglutitum ſingultus cauſa 27. 2. cur fare omnia inferunt convulſionem 30. 18. 11. ſunt acria tenecia 74. 3. an attrahitur cucurbitulis 83. 43. 17. ſunt coagulantia interna 77. 19.

Alexipharmaca an erigunt vires ex lentore ſuppreſſas 41. 19. *6*. cur nocent inflammationi 47. 23. 13. in debilitete febrili 52. 44.

VENEREA LUES cauſa peralyſis 24. 7. palpitationis e8. *9*. convulſionis 30. 14. frequens recidivat 53. 18. dolor oſteocopus 17. 15. noctu urgens 17. 22. deſcribitur 17. 49. eur rigent 4. *6*. 1. cur ſæpe franguntur oſſa 2. 7. 3. an ejus acidum exſtinguitur acido Mercurii 38. *69*. 17. an curetur ſalivatione vel mercuriali antidoto 88. 28.

VENTER hydropicorum & puerperarum cur cingendus 5. 4. 4. mollis in hydrope, *bonum* 35. 39.

Dolor ſeu *Colira Paſſia* diſtinguitur 90. 132. varias partes afficit 90. 133. ab acrimonia in inteſtino 90. 134. ex conſenſu 90. 135. affectione nervorum 90. 13⁶. inteſtinorum inflammarione 90. 537. cur curatur oleo lini *66*. *9*. 1. mitigatur obvolventibus *66*. *6*. ſæpe curatur clyſmate laxante 59. 12. 20. ex convulſiona 30. 16. ex renum calculo 91. 24. quibus fit a pedibus frigidis 26. *6*. ex menſium obſtructione 34. 18. in uteri bydrope 35. 43. ex acido in inteſtinis 38. 52. cum externis frigidis cur malum 51. 8. 10. præſtantius intermittere, quam continuo ſævire 17. 21. ab atra bile 17. 45. ex cauſis variis 17. 45. cur convulſionis ceuſa 18. 60. ex qua cauſa abit & redit e6. *6*. 5. qui curatur purgante anodyno 30. 18. 15. in infantibus ſtatim a parru an alvum laxantibus vel abſorbentibus curandus 30. 18. 31. cur ſæpe producit aſcitem 35. 63. 10. ex putredine ‹7. 10. cur clyſmate tollitur 11. *6*. e. quando auſcultet anodynis, exaſperatur purgentibus 45. 68. an ab acido 17. 11. fixus cum febre in abſceſſum deſinere ſolet 17. 21. ex ſcorbuto 17. 47. paralyſis cauſa quomodo curetur 24. 20. in infantibus cur miteſcit oleo deto *66*. *9*. 5. a vegetabilibus obvolventibus *66*. 8. euratur lenientibus 80. 3. abſorbentibus 68 *6* *Chordapſus* ex convulſione 30. 16. 13. *Canvulſiva* ex acrimonia ſucci nervorum 45. 59. an a ſpaſmo per eryſipelas 30. 18. 30. cum ictero abeunte & redeunte cur minus periculoſa 30. 18. 44.

curatur roborantibus 58. 4. curatur per gummi 72. 5. *Pictonum* cum erida lingua cur ſanatur antiphlogiſticis 24. 21. 1. in peralyſin abiens cur balſamo Peruvieno & antiſcorbuticis curatur 30. 18. 45.

Contractio ab atra bile 17. 45.

Gravitas ex viſcido 40. *9*.

Hydrops in multis partibus 35. 32. in cavirete 35. 33. *Effectus* ex mole 35. 34. ex defectu tenuis 35. 35. ex corruprione 35. 36. ex laxitate 35. 37. evacuatio 35. 38. ſigna bona 35. 39. curatio 35. 40. in omento 35. 41. in peritonæo 35. 42. in utero & ovario 35. 43. ex ovarii hydrope ventris hydrops 35. 43.

Iliaca Paſſio ex convulſione 30. 16. 13. ex putredine 37. 10. deſcribitur 90. 138. ad 140.

Inflatio menſium inſtantium ſignum 33. 8. ex menſium obſtructione 34. 13. & 18. ex viſcido meſenterii & inteſtinorum 40. *9*. cur frequens cechecticis & debilibus 18. *60*. quendo abiens & rediens a6. *6*. 5.

Pus continens deſcribitur 48. 23. ex empyemete, melum 48. 37.

Tumor ſæpe ceſtat a ſpirituoſis & aromaticis 45. 15. 17. ex empyemate 48. 2⁵. ex bepetis obſtructione 50. *9*. ex convulſione 30. 16. 15. ex vena cave compreſſa 35. 5. obſtructo hepete in hydrope 35. *6*. in pectoris hydrope 35. 29. varius 35. 44. quomodo in hydrope omenti 35. 41. peritonæi 35. 42. uteri 35. 43. ex deto purgente ſedatur anodyno 35. *63*. 38. ex viſcido & crudo 35. 5. ex viſcido inteſtinorum & meſenterii 40. *9*. quomodo curetur reſolvenribus 79. 12.

VENTRICULUS an viam habeet ad renes 35. 63. 17. *Succus* deficiens cruditatis cauſa 39 4. ex amiſſa ſaponacitete generatur viſcidum 40. 5. *Contenta* ſi ſint acida qualia ſigna præbeant 38. 52. putrida &c. ſingultus cauſa 27. e. *Vermes* ſingultus cauſa 27. e.

Coctio cur promovetur ſtimulantibus & adſtringentibus celidis 10. *6*. 4. cur reſtituitur per inediam in helluonibus 12. 4. 7. *Minor coctio* reddit urinam farinoſam 36. 38. præparatio 75. 3. curarur roborentibus 58. 4.

Morbus ex conſenſu cerebri 17. 30. 3. facit capitis dolorem 17. 38. qualia purgantia exigit 90. 141.

Acor curatur abſorbentibus 68. *6*.

Acrimonia vomitorium & diluens exigit 45. *6*2.

Ardor ex putredine 37. 10.

Cruditas ex laxitate 6. 3.

Debilitas & *Laxitas* cruditetis cauſa 39. 4. quæ inde fiunt ⁶. 4. facit pulſum debilem 20. 55. curatur adſtringentibus 57. 11. 8.

Dolor ex renum ealculo 91. 24. ex acri crudo curatur roborentibus 58. 4. quomodo hæmorrhegiam prædicit 3e. 4. quando ſolvitur hæmorrhagia 32 8. cum æſtu ventris in acutis, melum 49. 7. frigus huic prodeſt 51. *6*. convulſionis cauſa 30. 10. curetur abſorbentibus 68. *6*. in hydrope ex humore corrupto 35 36. ex putredine 37. 10. ex scido in ventriculo 38. 51 ex ſucco nerveo acri 45. 59. ex cacochylia vomirorium indicat, & quendo vetet 17. 63. ex convulſione 30. 16. 13. in ſebribus,

ma-

c.alum 49. 7. mitigatur obvolventibus 66. 6.
Eryſipelas in Typho 52. 47. ſingultus cauſa 27. 6.
Gravitas in omenti hydrope 35. 41. ex laxitate 6. 4.
Impletia doloris tenſivi cauſa 17. 10. & debilitatis, ubi ſigna & curatio 23. 4.
Inflammatio acidula aquoſa exigit 92. 4. in Typho & ejus ſymptomata 52. 47. facit præcordiorum pulſationem 20. 11. ſingultus cauſa, ubi ſigna & curatio 27. 6.
Inflatio ex putredine 37. 10. ex viſcido 40. 8.
Tumor ex viſcido 40. 8.
Viſciditas quæ producat 39. 5. ejus phænomena 48. 8. quibus curatur 40. 15. ex inertia 7. 3. vomitorium exigit 24. 13. curatur roborantibus 58. 4.
VENTRICULI MEDICAMENTA *Stomachica* dicta, cur dicuntur analeptica 71. 9. 7. in hydrope ex intermittente febre 35. 11. ad præcavendam recidivam hydropis 35. 61. in humore crudo 39. 8. in viſciditate humorum 4. 17. ventriculi 40. 15. in motu minori defectu alimenti 21. 4. in hydropis debilitate 23. 12. in debilitate ex lactatione 23. 13. vel appetitu depravato 23. 16. in ſingultu per evacuationem 27. 4. in vomitu 30. 16. 11. fiunt diaphbretica 92. 3. ſapones 38. 26. ſal alcali fixum 38. 15. quando acida 38. 69. 24.
Ventriculus *Cerebri*, & *Cordis* vid. *ſuis locis*.
Veotoſa ſpina vid. *Oſſis ſpina ventoſa*.
Ventus vid. *Aer*.
Ver vid. *Anni tempus*.
Veratrum vid. *Helleborus*.
VERMES ſolo tactu gaudent 16. 10. ſæpe in nobis ex viſcido naſcuntur 40. 9. eorum curatio 40. 16. expelluntur amaris & ſaponaceis 40. 19. 19. doloris rodentis cauſa 17. 12. & 60. convulſionis cauſa 30. 10.
Vermes in *Ventriculo*, *Pericardio* vid. *ſuis locis*.
Vernaculus morbus vid. *Morbus Endemius*.
Vernalis morbus in *Morbus*.
VERNALIS FEBRIS brevitatem portendit 25. 17.
Verruca vid. *Tumor calloſus*.
Vertebralis arteria vid. *Arteria*.
VERTEBRARUM exoſtoſis eſt paralyſis cauſa 24. 5.
VERTIGO ab urina ſuppreſſa 91. 15. & 32. prædicit hæmorrhagiam 32. 2. quando ſolvitur aut intenditur per hæmorrhagiam 32. 25. 9. ex menſium obſtructione 34. 16. in hydrocephalo 35. 25. ex aſſumtis putridis 37. 3. ex humorum putredine 37. 10. ab acido ſucco nerveo 38. 64. & 45. 59. in cruditate 39. 6. in viſcido 40. 10. a polypo in carotidibus 42. 9. ex impetu ad caput 46. 13. in parotidibus, malum 48. 20. in acode febre 52. 47. ex cacochylia exigit vomitorium 17. 63. ex mobilitate 26. 3.
Veſania vid. *Animi delirium*.
VESICA non fert frigus 51. 6. *Morbi* quomodo cognoſcuntur ex urina 36. 34. ex pure in urina 36. 35. ex urina furfuracea 36. 39.
Calloſa cur in calculoſis 12. 4. & 91. 26.
Dolor ſolvitur urina cum ſedimento levi & albo 36. 43.
Laxitas quænam producat 6. 4.
Paralyſis ex urinæ retentione quali modo curatur 12. 4. 6. & 91. 17.
Veſicæ calculus vid. *Urinæ calculus*.
Veſicans & Veſicatorium in *Movens*.
VESICULÆ AQUOSÆ ſeu *Hydatides* in hydrope 35. 3. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex convulſione 30. 16. 16. in gangræna ex inflammatione 47. 19. ex ligata vena 19. 75. incraſſantia frigida exigunt 77. 8. a cantharidibus 84. 5.
Veſtigia impreſſa vid. *Fovea*.
Veſtimenta vid. *Integumenta*.
Veternus vid. *Sopor*.
VETULA & *Vieta mulier*. naturaliter his ſubſiſtunt menſes 34. 2. cur tunc venæ ſectio celebranda 37. 7. incidunt in hydropem uteri 35. 43. cur frequentius tentantur hydrope 35. 63. 40.
Viæ primæ vid. *Chyli via*.
--- *Urinariæ*, *Bilis*, *Chyli* &c. vid. *ſuis locis*.
Vibices vid. *Macula*.
Victus vid. *Diæta* & *Nutriens*.
Vieta mulier vid. *Vetula*.
Vigens appetitus vid. *Fames*.
VIGILIA quando præſagit hæmorrhagiam 32. 7. ex menſium ſuppreſſione 34. 16. cum urina craſſa turbida in acutis delirium præſagit 36. 28. vel cum urina tenui 36. 56. 25. ex craſſitudine 43. 4. acrimoniæ cauſa 45. 52. ex acri ſucco nerveo 45. 59. ex impetu ad caput 46. 13. dum abit inflammatio in abſceſſum 47. 17. cum frigore cur malum 53. 8. 23. in hectica 52. 51. cum anxietate cur parotides prædicit 52. 59. 5. eſt tremoris & ſpirituum defectus cauſa 22. 2.
Vigor morbi vid. *Morbi ſtatus* & *Acuties*.
Vinoſa vid. *Calefaciens*.
Vinum Medicatum vid. *Formula Infuſio*.
--- Succatum vid. *Idem*.
VIOLA laudatur in calculi dolore 17. 54.
VIR majore contractilitate gaudet 1. 18. cur pleuritidi & inflammationi obnoxius 31. 11. 10. cur habet ſanguinem denſiorem & graviorem 45. 38. 9. hecticæ magis obnoxius 52. 53.
VIRAGINES cur parcius menſtruantur 4. 6. 10.
Vires fractæ vid. *Debilitas*.
Virile membrum in *Pudenda*.
Virium defectus & exſolutio vid. *Debilitas*.
VIRTUS SPECIFICA perit in plantis magis per putredinem quam fermentationem 38. 19.
Virus & Virulentia vid. *Venenum*.
Vis attractrix, magnetica, colligens vid. *Attractia*.
VIS VITÆ eſt cauſa concoquens crudum 39. 10. ſola cauſa eſt compingens in bonum ſanguinem 44. 6. ex levioribus graviora facit 45 33 & 43. obtundit acre 45. 66. quid faciat ad circulationem 46. 8. hujus moderamen in febris curatione 52. 44 quomodo augetur & minuitur laxantibus 59. 12. 14. debilitata eſt viſcidi cauſa 40. 5. medicamenta ducit in actum 54. 12. 4.
Vires proſtratæ, exſolutæ, fractæ, & debilitatæ, vid. *Debilitas*.
Viſcera vid. *Viſcus*.

VISCI-

VISCIDUM Definitur 40. 1. quatuor pituitæ genera 40. 2. cum vel ſine acrimonia 40. 3. ab ingeſtis 40. 4. a corporis humoribus 40. 5. Effectus 40. 6. in capite 40. 7. ventriculo 40. 8. inteſtiois 40. 9. ſanguine 40. 10. pulmonibus 40. 11. Curatio 40. 12. in ore 40. 13. naribus 40. 14. ſtomacho 40. 15. inteſtinis 40. 16. ſanguine 40. 17. pulmonibus 40. 18. Corollaria 40. 19. alvum tardiorem facit 90. 167. minuit urinæ quantitatam 91. 15. vetat lenientia 80. 4. & diluentia, niſi alia admiſceantur 78. 8. an ſtatim incraſſatur ſtimulantibus 77. 22. 12. exigit roborantia 58. 3. compingentia 77. 5. hujus cautela 77. 6. ſolvitur pec gummi 72. 5. menſes retardat 34. 7. in hydrope facit foveas impreſſas diu perſiſtera 35. 9. hydropis cauſa 35. 18. ſigna 35. 20. ſolutio in hydrope 35. 52. ax mutato crudo humore 39. 7. ex laxitate ſolidorum 6. 3. ex inertia 7. 3. quantum differat a lentore 41. 19. 2. an formet cuticulam phlogiſticam 42. 19. 3. ſolvitur motu majore 45. 19. commutari poteſt in acrimoniam frigidam 45. 60. minuit motum 50. 4. ex minuto motu 50. 8. & 21. 3. eſt motus languidioris cauſa 21. 3. curatio in minuto motu 21. 4. quando præſagit apoplexiam 22. 13. curatio hujus 22. 14. ex laxitaia & inertia curatur 23. 17. cauſa paralyſis 24. 7. reſolutio in paralyſi 24. 12. in variis partibus 24. 12. ad 16. per motum majorem 25. 3. palpitationis cauſa, ubi ſigna & curatio 28. 8. ex minori circulatione 31. 10. 2. cujus temperamenii ſit 31. 11. 1. cur in otioſis 31. 11. 9. quibus cauſis generatur, hujus ſigna & curatio 35. 18. abſorptionis impedimentum 35. 20. reddit parciorem urinam 36. 25. his urina multa glutinoſa, bonum 36. 26. facit urinam craſſam 36. 28. & farinoſam 36. 38. & crudam 36. 54. cum putredine 37. 14. curatur ſale madicato 38. 7. ſolvitur ſale alcalino 38. 15. appetitum deſtruit, & curatur alcalino ſale fixo 38. 15. ſolvitur ſaponibus 38. 26. & ſuccis concretis vegetabilium 38. 36. acidis cum gummi val dulcibus 38. 65. deſtruitur aucta circulatione 46. 3. curatur motu aucto 46. 14. obſtruens arteriam non producit inſtammationem 47. 10. cur producit frigus 46. 20. 6. quid notat in hoc ſopor 50. 11. 6. frigoris cauſa, & qualia præterea inde generantur 51. 4. a fabre ſupervenianta ſæpe ſolvitur 52. 19. poſt febrem natum curatur 52. 62. 4. cum leni acrimonia facit dolorem obtuſum 17. 6. ſigna in ventre 17. 62. ſolvitur motu muſculari 18. 68. ſi facit pulſum rarum, malum 20. 19. qualem pulſum facit 20. 34. urinæ parcioris cauſa 91. 15.

Viſciditas *Narium*, *Oris*, *Ventriculi*, *Inteſtinorum* *Pulmonis* &c. vid. *ſuis locis*.

Viſcoſa vid. *Incraſſans mutilaginoſum*.

VISCUS quomodo formatur 1. 22. *Affectum* a febre, malum 52. 18. ex dolora articulorum, malum 17. 34.

Dolor cum frigore cur malum 51. 8. 23. palpitationis cauſa 28. 12.

Eryſipelas in Typho 52. 47.

Inflammatio in Typho 52. 47. anxietatis cauſa, quomodo curatur 52. 60. palpitationis cauſa 28. 12.

Obſtructio ſi movetur viſcidum 40. 17. an a cortice Peruviano 52. 34. 1. per vomitorium vel purgans datum concitatur convulſio 30. 18. 14.

Scirrhus cur ſæpe ex febre continua & intermittente 41. 19. 26.

Tenſio ex mobilitate 26. 3.

Viſus in *Oculus*.

VITA definitur 19. 23.

Vitalis Motus vid. *Motus vitalis*.

-- Spiritus vid. *Spiritus*.

Vitellina bilis vid. *Bilis*.

Vitellus ovi vid. *Ovum*.

VITILIGO axigit abſtergentia ſtimulantia 81. 6. & corrodentia 64. 7. *Malum mortuum* exigit ſtimulantia abſtergentia 81. 6. & corrodentia 64. 5. *Morphæa* exigit ſtimulantia abſtergentia 81. 6.

Vitrea pituita vid. *Viſcidum*.

VITRIOLUM quomodo abſtergit 81. 26. 9. quomodo coagulai 77. 19.

Oleum & *Spiritus* ſanguinem coagulat 38. 45. cum oleo aniſi abit in reſinam 38. 47. adſtringit in hæmorrhagiis 38. 46. præcipitat lapillos cancrorum ſpiritu nitri ſolutos 38. 47. fallit ſitim in hydrope 23. 12. an nullam convulſionem curet 30. 18. 29.

VITRUM fit ex alcali fixo & terra 38. 12.

Ulceratio vid. *Ulcus*.

ULCUS ſordidum quibus curatur 78. 10. 7. cacoethes quomodo depuratur incraſſantibus 77. 22. 16. exigit eſcharoticum 64. 9. & corrodena 64. 2. an ſubito curandum 70. 23. 11. manans exigit abſorbeotia 68. 4. ulceribus cur aer nudus malum 65. 17. 7. ulceris præparatio 75. 52. ax menſium ſuppreſſione 34. 21. cur vario modo mutatur ſingulis menſibus io menſtruis ſuppreſſis 34. 31. 3. rheumaticum ſuppreſſum hydropis cauſa 35. 15. difficile curatur in hydropicis 35. 36. fit in hydiopicis applicatiooa cauterii vel veſicatorii 35. 58. unde tanta ichoris copia 31. 17. 2. putridum coercetur acidis 38. 45. fuodit acrem bumorem in acrimonia acida 36. 63. ſuppreſſum eſt acrimoniæ cauſa 45. 52. ſaniem fuodit ex ſucco nerveo acri 45. 59. unde fundit tantam ſaniem 45. 69. 23. non fert frigus 51. 6. ejus tumor ſolvit convulſionem 30. 4. pulſans hæmorrbagiam præſagit 20. 36. 8. ſuppreſſum debilitatem generat, & quomodo curatur 23. 7. detumeſcans cur convulſionem præſagit 30. 18. 12. depuratur ſals medicato 38. 7. ſale alcalino 38. 14. & 15. ſaponibus 38. 26.

Fiſtula quid ſit 48. 2. curatio 45. 4. exigit abſtergentia 81. 5. & corrodentia 64. 5.

Ulcus *Renum*, *Pedum*, *Pulmonis*, *Uteri*, *Inteſtinorum*, &c. vid. *ſuis locis*.

Ula vid. *Ulcus*.

Uligo vid. *Humiditas*.

UMBILICUS palpitans cum dolore notat meſenterii vel tenuioris inteſtini inflammationem 20. 52. *Hydromphalos* ſæpe in aſcitide 35. 50.

Umbra vid. *Macula*.

Unguentum vid. *Formula Linimentum*.

UNGUES contrahuntur in pectoris bydrope 35. 29. & empyemate 48. 26. ſæpe lividi ln fri-

gnæ febris 52. 6. cur non formentur ex nervis 15. 14. 32.

Univerſale medicamentum vid. *Medicamentum.*

Univerſalis morbus vid. *Morbus.*

Volatilia in *Reſolvens.*

Volatilis acrimonia vid. *Acrimonia.*

Volatilizans vid. *Reſolvens.*

Volatile ſal vid. *Sal.*

Volatica macula vid. *Macula.*

Voluntarius motus vid. *Motus animalis.*

Volvulus vid. *Alvi fluxus.*

Vomica vid. *Abſceſſus.*

- - Pulmonis vid. *Pulmo.*

Vomilia & Vomitiva vid. *Vomitoria.*

Vomitio vid. *Vomitus.*

VOMITUS & VOMITORIA. Definitio 89. 1. nauſeæ, vomitus, & eructationis cauſa 89. 2. vomendi conatus 89. 3. vomitus futurus 89. 4. vomendi actus 89. 5. concluſio 89. 6. vomitus cauſæ 89. 7. ingeſta majori copia 89. 9. aliena qualitate 89. 10. curatio 89. 11. Cauſæ internæ 89. 12. *In partibus firmis* 89. 13. in ventriculi lateribus 89. 14. curatio 89. 15. in partibus viciniis 89 16. in partibus remotioribus 89. 17. curatio 89. 18. *In liquoribus* 89. 19. ventriculo contentis 89 20. ſigna 89. 21. curatio 89. 22. aliunde genitis 89. 23. ex ore 89. 24 ex inteſtinis 89. 25. curatio 89. 26. ab externis 89. 27. cauſæ 89. 28. in acutis 89. 29. in chronicis 89. 30. evacuatione ſuppreſſa 89. 31. per corpus diſperſis 89. 32. venis receptis 89. 33. acutorum 89. 34. mutatis 89. 35. bilioſorum 89. 36. febrium 89. 37. chronicorum 89 38 corruptorum 89. 39. *In ſpirituum motu turbato* 89. 40. curatio 89 41. *Vomitu rejecta* quænam 89. 41. *Vomitus Cruentus* 89. 43. a ſanguine deglutito 89 44. ex ipſo ventriculo 89. 45. ex hepate 89. 46. curatio 89. 47. Vomitus *Niger* 89. 49. *Bilioſus* 89. 49. *Varius* 89. 50. *Effectus* generalis 89. 51. evacuatione ventriculi 89. 52. totius 89. 53. motu concitato nocet 89. 55. juvat 89. 55. *Vomitus excitatur* 89. 56. præparatio 89. 57. excitatio 89. 58. quando facienda 89. 59. curatur ſi nimius 89. 60. corollaria 89. 61. juvat in iis, qui jacent oculis conniventibus & voce deſtituti 32. 25. 11. menſis inſtantis ſignum 33. 8. ex menſium ſuppreſſione 34 18. in gravidis tertio menſe deſinere ſolet 4 18. in hydrocephalo 35. 25. ex aſſumtis putridis 37. 3. ex putredine humorum 37. 10. lactis concreti in acido ventriculi 38. 51. ex viſcido primarum viarum 39. 5. & ventriculi 40. 8 in febre deſcribitur, & curatur 52. 47. in aſode & typho 52. 47. in anxioſis poſt horrorem cur bonum 52. 59. 7. ab atra bile 17 45. tunc reddit nigram materiem 22 9. æruginoſus cum tremore cur malum 22. 15 9. ſolvit debilitatem in cacochymia 23. 4. debilitatis cauſa 23. 15 ſingultus cauſa, & curatur 27. 3. & 4. cur cum oculis rubris delirium portendit 17 2. 6 convulſionis cauſa 30. 10. cur non ſemper lethalis 30. 18. 9. ex quibus ſignis cognoſcitur futurus 53. 45. curatur adſtringentibus 57. 11. 8. acidulis 91. 4. ex calculo renum 91. 24. bilioſus ex vulnere cerebri & meningum 17. 30. 4. curatur roborantibus 58. 4. minuit nutritionem 71. 5. quomodo curatur diluentibus 78. 5.

Cruentus (conf. ſuperius dicta) qui dicitur 32. 1. a ſanguine fluente ex ſinubus frontalibus 31. 20. ex menſium ſuppreſſione liberat 34. 18. cum pulſu molli cur indicat ex hepate venire 20. 35. 6. convulſionis cauſa 30. 8. ex convulſione 30 16. 11.

Vomitorium (conf. ſuperius dicta) in hydrope ex laxitate & viſciditate 35. 9. & 18. in acido ventriculi 38. 54. in humore crudo ventriculi 39. 8. in viſciditate ventriculi 40. 15. & acrimonia 45. 62. in intermittente ex cacochymia 52. 27. quæ & quando danda 52. 42. corollaria de his 52. 43 in febre ex bile corrupta 52. 47. in anxietate ex cacochylia 56. 60. in vermibus & acri ingeſto 17. 54. vomitorii violentia arcetur acidis 38 45. in dolore ex ſtomachi cacochylia 17. 57. an ſit exhibendum deſcribitur in doloribus 17. 63. in dolore ex abundantia 17. 57. in debilitate ex cacochylia 23. 4. in ventriculi viſciditate 24. 13. in ſingultu ex malis contentis in ventriculo 27. 2. cur quandoque curat & excitat convulſionem 30. 18. 13. cur in acutis 53. 62. 9. in tuſſi clangoſa 30. 16. 12. in hydrope cum viſcido 35. 18. ſi humor eſt educendus 35 40. quando & cum quibus cautelis 35. 52. vomitus præparatur 75. 6. *evitandum* in hydrope, ſi diureticis vel roborantibus ſuſcipitur curatio 35. 55. & 61. cur in inflammatione 47 23. 13. cur in typho 42. 47. cur in hyſtericis, hypochondriacis & viſcerum obſtructione 30. 18. 14.

Antimonii effluvia laxant ſolida 6. 5. 6. faciunt paralyſin 24. 8. antimonium diaphoreticum quandoque facit ſingultum 27. 2.

Voracitas vid. *Fames.*

VOX *Clangoſa* ex lentore 41. 9. ex craſſitudine 43. 4. *Intercepta* ſeu *Aphonia* cum frigiditate in acutis cur mala 51. 8. 23. liberatur hæmorrhagia 32. 25. 11. in aſode 52. 47. ſpecies convulſionis 30. 16. 5. in hydrope ex corrupto humore 35. 36. in ſingultu febrium laborioſorum cur peſſimum 27. 11. 7. cum palpitatione, mors 28. 7. in commota eruditate 29. 12.

Tardior ex viſciditate 40. 10.

Raucedo ex ſalis marini abuſu 38 8. ex acri ſucco nerveo 45. 59 exigit laxantia diuretica 92. 6. & lenientia 80. 3. *Rauca* in empyemate 48. 26. & virilis ex menſium obſtructione 34. 22.

Urentia vid. *Corrodens.*

URETERES interdum maxime dilatantur a calculo tranſitum impediente 91. 25.

URETRÆ mucilago abraſa facit ſtranguriam & dyſuriam 35. 23.

Morbus quomodo cognoſcitur ex urina 36. 34.

Acrimonia quomodo curanda 45. 62.

Calculus vid. *Urinæ calculus.*

Uretica vid. *Urinam ducentia.*

URINA definitur 36. 2. dividitur 36. 3. liquor ipſe 36. 4. color 36. 5. urina Alba, tenuis 36. 6. Craſſa 36 7. Rubea 36 8. penuria humorum 36. 9. putredine 36. 10. digeſtione 36. 11. alia evacuatione ſuppreſſa 36. 12 Bilioſa fulva 36. 13. defectu tenuis 36. 14. corruptione humorum 36. 15. eryſipelate 36. 16. inflammatione 36. 17. ictero 36. 18. Nigra 36. 19. Aquoſa 36. 20.

Odor

Odor 36. 21. ***Sapor*** 36. 22. ***Senſatio*** 36. 23. ***Quantitas*** 36. 24. minor 36. 55. major 36. 26. ***Conſiſtentia*** 36. 27. craſſa 36. 28 tenuis 36. 29. ***Contenta*** in urina: Bullæ 36. 30. Pellicula 36. 31. Miculæ 36. 32. Arenulæ 36. 33. varia vitio organi 36. 34. Pus 36. 35. ***Sedimentum*** 36. 36. album 36. 37. farinoſum 36. 38. furfuraceum 36. 39. membranaceum 36. 40. grandinoſum 36. 41. ſputiforme 36. 42. lateritium 36. 43. læva & æquale 36. 44. aſperum divulſum 36. 45. bilioſum fulvum 36. 46. rubrum 36. 47. lividum & nigrum 36. 48. quantitas 36. 49. tempus 36. 50. ***Urinæ*** variæ 36. 51. ***Nubeculæ*** 36. 52. urina cocta 36. 53. cruda 36. 54. matulis adhærens 36. 55. corollaria 36. 56. copioſior quid indicet 6. 5. 7. rubra flammea. pauca, acris, ex ſiccitate 13. 3. cocta, ſedimentoſa, multa in empyemate, bonum 48. 34. aut purulentum in empyemate 48. 37. ſine ſedimento & inconſtans in parotidibus, mala 48. 20. rubra pauca calorem corporis arguit 49. 2. an ex ſolo calore 49. 20. 1. pelliculoſa ſpumoſa cum frigora cur mala in acutis 51. 8. 23. lateritium ſedimentum detegit febrem intermittentem 52. 14. ſedimentoſa fallere poteſt in continua & intermittente 52. 15. rubra in febre vetat ſudoriferum 52. 39. cum pellicula innatante in febre hectica 52. 49. flava eſt acrimoniæ snbilioſæ ſignum 17. 44. nigra ab atra bile 17. 45. clara, tenuis in tenui lympha 17. 46. clara, tenuis, pelliculoſa, convulſionem portendit 30. 3. craſſa, hypoſtatica ſolvit convulſionem 30. 4. quando mala capitis portendit 20. 36. 9. tenuis & citrina in tremore ex ſcorbuto & cacochymia 22. 7. parcior cur prædicit tremores 22. 15. 8. alba, cocta curat debilitatem ex impetu & copia 23. 5. ſubdulcis in diabete 23. 14. multa quam curet paralyſin 24. 21. 12. tenuis & pallida, vel craſſa & cruda in mobilitate 26. 3. ſedimentum an a ſucco arteriarum abraſo 26. 6. 9. oleoſa ante rigorem cur prava 29. 16. 3. membranacea cum horrore prædicit convulſionem 29. 16. 8. ſputiformis limoſa & tenuis cur horrorem præſagit 29. 16. 15. tenuis, clara, copioſa cur prædicit convulſionem 30. 18. 22. vitrea, genituræ ſimilis, quam convulſionem ſolvit 30. 18. 27. alba, craſſa, contentis ſaturata, inodora ex cruditate 39. 6. craſſa an ſemper coctionis ſignum 39. 11. 8. alba, cruda, contentis ſaturata in viſcido 40. 10. pallida, tenuis in viſcido 40. 10. cur copioſior in viſciditate 40. 19. 3. viſcida, multa cur calculoſis 40. 19. 8. unde hæc materia 40. 19. 9. cur talis ſæpe levat podagricos 40. 19. 10. pallida & cruda in principio laxitatis, dein colorata 6. 3. diaphana quid indicat in acutis & convulſivis 9. 5. 1. tenuis, pellucida, rubra, quandoque aquoſa ex lentore 41. 9. pauca. craſſa, rubra ex craſſitudine 43. 4. rubra, craſſa, pauca quid indicat 43. 8. 8. intenſe rubra, pauca, acris ex aucta circulatione 46. 11. tenuis, prærubra, flammea, vel tenuis alba, ſtatim a potu effluens, horrenda in inflammatione 47. 5. ſine ſedimento in inflammatione prædicit abſceſſum 47. 17. multa, craſſa liberat ab abſceſſu 47. 17. tenuis, rubra, flammea in febribus cur vetat corticem 47. 23. 2. qualis prædicit parotides 48. 17. altiſſime aſcendit in tubulis capillaribus 1. 14. cum ſedimento albo, ſeptimo die ſolutionem prædicit 32. 11. 10. craſſa, cruda, ſtrangurioſa ex menſium ſuppreſſione 34. 19. nigra craſſa cum levamine ſæpe emittitur in menſium ſuppreſſione 34. 19. ſana in ſuppreſſis menſibus graviditatis ſignum 34. 19. tenuis, alba, cruda in hydrope ex laxitate & viſciditate 35. 9. parca in morbis pectoris hydropis cauſa 35. 15. & 59. copioſior curavit pectoris hydropem 35. 30. pauca, craſſa, turbida defectu tenuis in hydrope 35. 35. reſpondens potioni, bonum in hydrope 35. 39. pauca in hydrope cur malum 35. 63. 20. copioſa autem, bonum 35. 63. 20. lixivioſa cur hydropiſica 36. 63. 21. pauca, turbata in hydrope cur mala 35. 63. 22. putreſcere poteſt, & quomodo tunc mutatur 37. 3. fœtens, putrida, rubra, ſpumans, acris, fuſca, parca ex putredine 37. 11. fulva cum pellicula innatante ex abuſu ſalis marini 38. 8. alba, turbida in acida acrimonia 38. 63. velocida, ſtranguirioſa 38. 63. qualis promittit morbi pertinaciam 53. 26. critica futura 53. 45. cruda cur mala in acutis 53. 62. 10.

Calculus cognoſcitur ex urina alba craſſa 36. 7. & ex urina tenui 36. 20. reddit ſæpe pus per urinam 36. 35. ex ſedimento multo prædicitur, vel eſt præſens 36. 49. naſcitur ex materia matulis adhærente 36. 55. arenulæ in urina an certum ſignum 36. 56. 19. cur frequens ſcorbuticis & podagricis 36. 56. 30. cur emittunt multum mucilaginis cum urina 40. 19. 8. ex qua materia 40. 19. 9. compreſſionis cauſa 12. 2. an ſolvi nequit in nobis per menſtruum 45. 17. 1. ſæpe non educitur diureticis 45. 68. cognoſcitur lumborum dolore deſcendente 17. 33. doloris cauſa 17. 60. & curatur 17. 54. ſæpe recidivantem nephritidem facit 53. 18. propellitur laxantibus & emollientibus 91. 6. ſuppreſſionis urinæ cauſa 91. 19. ejus generatio 91. 20. analyſis chemica 91. 21. in *Renibus* facit mictum cruentum 91. 22. convulſionem 30. 10. dolorem lumborum 91. 23. multa mala ex conſenſu 91. 24 in Renis pelvi & *Uretere* quid faciat 91. 25. in *Veſica* quid faciat 91. 26. urina multis arenulis referta 36. 32. cur faciat veſicam calloſam 12. 4. 4. ſi major, ſectione eximendus 45. 62. in *Uretra* 91. 27. eximendus ſi doleat 45. 62. quomodo fit 91. 27. cur his prævenitur & curatur mictus cruentus per multam potionem 78. 10. 10. ejus excretionem cur promovent emollientia 61. 6. 7. in renibus qualia laxantia exigit 59. 10. 1. exigit lenientia 80. 3.

Difficultas ſeu *Dyſuria* 92. 40. abraſione mucilaginis in uretra 36. 23. a veſicæ calculo 91. 26. ſolvit aſthma, & eo ceſſante redit 17. 32. curatur obvolventibus 66. 6. & emollientibus 61. 4.

Incontinentia ex veſicæ calculo 91. 76. ex laxitate veſicæ 6. 4. præter conſuetudinem exiens convulſionem præſagit 30. 3.

Mictus cruentus qui dicitur 32. 1. diſtinguendus

ab urina rubra 36. 12. convulſionis cauſa 30. 8. generatur a ſpecificis diureticis 91. 11. a calculo renum 91. 22. & 26. cur prohibetur multa potione 78. 10. 10. cur ſæpe curatur venæ ſectione & purgante 59. 12. 15.

Profluvium & *Diabetes* 92. 41. ad 43. ex renum laxitate 6. 4. ex tenuitate 44. 4. cur a cantharidibus 45. 27. 9. ex dentitione & laxitate 36. 21. eſt cauſa ſiccitatis 12. 2. 3. craſſitudinis 43. 3. cur producit faucium ſiccitatem 43. 8. 4. cur excitat calorem hecticum 45. 15. 3. & 49. 9. cauſa hecticæ 52. 54. urina eſt dulcis 36. 22. quomodo febris putridæ cauſa 37. 17. 15. debilitatis cauſa, & quomodo curatur 23. 14. convulſionis cauſa 30. 8. cur non ſemper lethalis 30. 18. 9. curatur adſtringentibus 57. 11. 8. generatur ſpecificis diureticis 92. 11. minuit nutritionem 71. 5.

Stillicidium ſeu *Stranguria* & *Ardor* ex urinæ acrimonia in hydrope 35. 36. abraſione mucilaginis in uretra 36. 23. cur peſſimum in hydrope 35. 63. 24. ex acri ſucco nerveo 45. 59. cur ſæpe curatur lacte & oleo 26. 6. 1. curatur obvolventibus 66. 6. emollientibus 61. 4. mucilaginoſis 77. 13. & 22. 8. lenientibus 80. 3.

Suppreſſio ſeu *Iſchuria* 91. 13. ad 30. auget putredinem 37. 7. cur cerebrum tandem corrumpit 37. 17. 25. cur damnoſa in morbis acutis 38. 31. 16. unde ſine calculo 9. 5. 3. ſi produxit veſicæ paralyſin quomodo curatur 12. 4. 6. in plethoricis cur venæ ſectione referanda 22. 4. 8. acrimoniæ cauſa 45. 52. ex acri ſucco nerveo 45. 59. ex perfrigeratione in acutis cur peſſima 51. 8. 17. cum frigore in acutis cur mala 51. 8. 23. convulſionis cauſa 30. 3. ex renum inflammatione 20. 13. tremoris cauſa 22. 11. cur prædicit tremores 22. 15. 8. paralyſis cauſa 24. 3. ex mobilitate 26. 3. cur prædicitur ex lumborum horrore 29. 16. 5.

URINAM DUCENTIA. Definitio 91. 1. diviſio generalis 91. 2. ſpecialis 91. 3. aquoſa acidula 91. 4. regimen 91. 5. laxantia & lenientia 91. 6. Reſolventia 91. 7. Salina 91. 8. Saponacea 91. 9. Moventia 91. 10. Specifica 91. 11. uſus 91. 12. *Urinæ ſuppreſſio* 91. 13. defectu liquoris in lentore 91. 14. viſciditate 91. 15. evacuatione alia 91. 16. motu languidiore 91. 17. viarum anguſtia 91. 18. obſtructione 91. 19. a *Calculo* 91. 20. ejus examen chemicum 91. 21. hærente in renibus 91. 22. facit dolorem lumborum 91. 23. multaque alia 91. 24. in pelvi renum 91. 25. in veſica 91. 26. in uretra 91. 27. ab obſtructione alia 91. 28. a viarum contractione 91. 29. compreſſione 91. 30. ruptione 91. 31. Effectus urinæ ſuppreſſæ 91. 32. Curatio 91. 33. venæ ſectione 91. 34. purgante 91. 35. emollientibus 91. 36. *Diureticis* & *Lithontripticis* 91. 37. motu corporis 91. 38 anodynis 91. 39. *Urinæ Difficultas* 91. 40. *Urinæ Profluvium* 91. 41. effectus 91. 42. curatio 91. 43. *Mictus cruentus* 91. 44. curatio 91. 45. cautelæ 91. 46. corollaria 91. 47. in hydrope 35. 9. & 18. ex ſuppreſſa evacuatione 35. 15. in angina lymphatica 35. 26. in pectoris hydrope 35. 31. in hydrope 35. 40. uteri & ovarii 35. 43. quando & cum quibus cautelis 35. 15. cur in uteri hydrope 35. 63. 43. ex balſamicis in acido ſucco nervoſo 38. 67. in pulmonis viſciditate 40. 18. qualia eligenda in lentore 41. 18. in renum acrimonia 45. 62. ſæpe non educunt calculum 45. 68. cum pectoralibus in empyemate 48. 40. in aucto calore 49. 19. deſcribuntur in dolore 17. 65. ſi excitaverint debilitatem in hydrope quid faciendum 23. 12. ita in inde nata diabete 23. 14. in paralyſi ex viſcido 24. 15. promovetur ſale medicato 38. 7. acidis 38. 45. alcali fixo 38. 15. & volatili 38. 23. præparatur corpus 75. 7. quæ ſimul diluunt cur in acutis adhibenda 78. 10. 12. promovetur vectione in rheda 67. 22. 9. exercitio poſt aquæ potum 67. 22. 8. quæ ſimul abſtergunt 81. 15. promovetur fotu lumborum 67. 22. 6.

Cantharides faciunt mictum cruentum 91. 11. cur excitant diureſin 45. 27. 9. an hoc faciant gravitate 45. 38. 3. curatio 91. 43. cur magis reſolvunt quam alia ſtimulantia 83. 43. 24. harum operatio 83. 20. harum abuſus curatur 61. 4.

Urinoſus Sal vid. *Alcali in Abſtergens*.

--- Sapo vid. *Sapor*.

Urocriterium vid. *Urina*.

Urocritica vid. *Urina*.

Uromantia vid. *Urina*.

Uron vid. *Urina*.

USTIO exigit mucilaginoſa 77. 13. lenientia 80. 3. maturantia mollia 76. 3. emollientia 61. 4. qualia laxantia 59. 10. 5. humectantia 62. 7. cur nocent ſiccantia 63. 9. 1. ſolutæ unitatis ſpecies 2. 3. quibus augetur & minuitur hujus dolor 9. 5. 4. an recta defenſiva & adſtringentia adhibentur 9. 5. 6. ſæpe requiritur in nervo læſo 11. 5. inflammationis cauſa 49. 5. doloris cauſa 17. 40. curatio 17. 54. interdum facienda in convulſione 30. 12. commutat ſalia nitroſa in alcali 38. 21.

Uterinus fluor in *Pudenda*.

UTERUS. Situs, vaſa, ſtructura 33. 9. 4. vaſa quibus uniantur per anaſtomoſes 33. 9. valvulis carent 33. 9. 4. in qualia deſinunt 39. 9. 5. mucus unde 33. 9. 5. conſenſus cum mammis 33. 13. 8. & 17. 32. ſanguinem vel ſaniem continens generat convulſionem 30. 10.

Morbus ſanguinem corruptum per menſes evacuat 33. 6. num cicatricem contrahit ex menſium fluxu 33. 13. 20. os ejus clauſum in uteri hydrope 35. 43. capitis doloris cauſa 17. 38. an ejus aſcenſus intercipitur cingulo præcordiorum 30. 18. 36. quid faciunt purgantia 90. 144.

Cicatrix menſium ſuppreſſionis cauſa 34. 13.

Gangræna ex menſium ſuppreſſione 34. 20.

Gravitas ex menſium ſuppreſſione 34. 20.

Hydrops exigit diuretica 35. 63. 43. & 35. 55. qualia præbet ſigna 35. 43. in *Ovario* 35. 43.

Inflammatio ex menſium ſuppreſſione 34. 20.

Rigiditas facit menſium ſuppreſſionem 4. 4.

Tenſio ex menſium ſuppreſſione 34. 20.

Vaginæ morbus ſuppeditat ſanguinem menſtruum corruptum 35. 43.

Ulcus urinam fœtidam facit 36. 21.

UTERINA & *Emmenagoga* quo tempore in menſibus ſuppreſſis danda 33. 11. 15. quando non danda 34. 5. & 6. & 10. & 26. ſupprimunt menſes ex mobilitate ſuppreſſos 34. 12. quando danda in menſibus ſuppreſſis 34. 7. & 28. quomodo chalybs & adſtringentia fiunt emmenagoga 34. 31. 5. in hydrope uteri & ovarii 35. 43. ſimplicium catalogus 34. 29. ſal alcali 36. 15. quæ abſtergunt 81. 16.

Uva vid. *Uvula in Faucibus*.

Vulneraria in *Conſolidans*.

VULNUS cauſa hæmorrhagiæ 32. 2. hydropis 35. 19. quibus & ubi maxime hiat 1. 23. 14. cur primo ſanguinem, dein liquorem rubellum, poſtea lympham fundit 1. 23. 19. ſolutæ unitatis ſpecies 2. 3. a fibris contractis magis hiat 2. 5. cur labia ſenſim retrahuntur & retorquentur 2. 7. 8. cur in labiis his retardatur circulatio 2. 7. 9. quomodo facit vaſorum ruptionem, ſi vas non attingit 5. 4. 3. non fert frigus 51. 6. doloris cauſa 17. 40. & convulſionis 30. 10. *Hæmorrhagia* hujus quando ſtatim ſupprimenda, & quando non 32. 17. cur non fert aerem 65. 17. 7.

Vulnus *Cerebri*, *Nervorum*, *Vaſorum* &c. vid. *ſuis locis*.

Vultuoſa Facies & Vultus vid. *Facies*.

Uvula in *Fauces*.

W

WIlliſii circulus in *Cerebrum*.

X

XAntica vid. *Flatus Medicamenta*.

Xerantica vid. *Siccans*.

Xyſmos vid. *Scabies*.

Xyngenos vid. *Morbus hereditarius*.

Z

ZOmos vid. *Formula Apozema*.

Zylapium vid. *Formula Potio*.

F I N I S.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Mc

C05659260

Digitized by Google

Digitized by Google